

SCRIPTORES
RERVM GER-
MANICARVM SEPTEN-
TRIONALIVM, VICINORVM-
QVE POPVLORVM DIVERSI,

CONTINENTES HISTORIAM ECCLESIASTICAM, ET RE-
*ligionis propagationem, gestaue Saxonum, Sclauorum, VVandalorum, Dano-
rum, Norvvegiarum, Suedorum, &c. Situm denique & naturam o-
mnium que in Septentrione sunt regionum, ipsarumque
gentium vetustis temporibus mores ac
religiones:*

QVIBVS ACCEDVNT VARIORVM PONTIFICVM, IMPE-
ratorum, Regum & Ducum Diplomata & Priuilegia.

OMNIA AD FIDEM VETT. CODD. EMENDATA ET
aucta: partim etiam nunc primum ex archivis prolata,

Studio atque opera

ERFOLDI LINDENBROCH

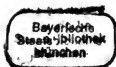
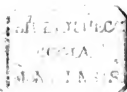
Cum INDICE Rerum & Verborum satè locupletè.

Auctorum nomina atque seriem proxima post præfatio-
nem pagina indicabit.

Monasterii B. Burani.

FRANCOFVRTI,
Typis Caspari Röteliij, Sumptibus
Guilielmi Fitzeri.
ANNO M. DC. XXX.

Antiquar. X. 1000. 100.

Illustri ac Generosissimò Domino,

DN. ANTONIO GVN-
THERO, COMITI IN OLDEN-
BVRG ET DELMËNHORST, DYNA-
stæ in ltheuren & Kniphusen, &c.

JLLVSTRIS ET GENEROSISS. DOMINË,

VM omnes homines, æterna lege iubente, summa openiti deceat, ne sibi tantum nati sint, aut in pingui otio desidiose vagando consenescant, sed aliis quoq; prodesse & auxilium ferre, tum vero patriæ commodis inservire vt possint, nihil mihi antiqui⁹ aut magis in votis fuit, quam eius me studiosissimū, qua parte possem, declarare. Itaque cum multa sint, quibus alij post alios utilitates publicas quotidie promoverè conantur, mihi eorū exemplū proponendum duxi, quibus quæ retro vel præsentī seculo acta sunt, ab oblivionis iniuria ut vindicentur, curæ est. Neque exilem hunc laborem, credo, ullus unquam putavit. Licet enim in florente regno, aut splendida Republica, nō omnes peræque rebus gerendis adhibeantur, non minimum tamen opis eisdem adferre videntur, qui accurato studio magnorū virorū præclara facta litteris posteritati commendare conantur. Neque vero nunc disputo utri utris hic laude præferendi sint: illud saltem verissime Fl. Vegetium dixisse reor, *Unius ætatis esse, quæ fortiter sunt: quæ vero pro utilitate Reipublicæ scribuntur, æterna.* Caterum nescire quæ, antequam natus quis sit, acciderint, ut est homini celsò loco constituto vituperosum, ita nihil à pueris differre illi censendi sunt, qui nugis & fabularum anilibus ineptiis potius oblectantur, quam veteris historiæ lectione seria capiuntur. Quo nomine sacerdos Ægyptius apud Platonem Græcos appellat, & vehementer reprehendit, quod nullam rerū gestarū cognitionem, ab antiquitate commēdatam percepissent. Vt ergo viri quantum vis in senium ætate iam proclives, animo

):(tamen

tamen pueri sunt, si nulla antea cæ rei notitia instruantur: sic contra, historias varias diversarum ætatum nationumque qui pervolvit, etsi ætatis flore juvenis sit, pectus tamen senili prudentia munitum gerit, ut etiam velut ex thesauro memoriæ deprompta ea referre possit, quæ trisecli senes, ut Nevius ait, vel Evandri tritavus mirentur. Longum esset ire per singula, & historiarum utilitates ac commodas cuncta recensere: quarum cum cognitio nemini non utilis & necessaria sit, cum vero illis in primis, qui ad imperij & Reipublicæ clavum sedent. Maiorum enim exemplis necessum est bene subactum ingenium ut habeat, qui aliis recte præesse velit: ut scilicet è re nata facile cōsiliū capiat, & quid præsentī statui conducibile sit, prævideat, ne forte cum in adversis & subitis casus imparatum inveniat. Itaque magnæ semper viris sapientibus curæ fuit, ne quid priorī ævo actum postumam ætatem lateret. Vnde antiquissimis temporibus, etiam ante cataclysmum, duabus columnis, saxeæ nempe & lateritiæ, rerum gestarum ordinem posteritati relictum Fl. Iosèphus narrat. Apud alios, sive quod rudia adhuc tempora, sive litterarum monumenta quod memoriæ obesse putarent, facta heroum illustria, & quidquid ab interitu asserere volebant, carminibus vulgaribus compositis, maiores natu minoribus recitabant: filij à parentibus edocti nepotibus velut per manus transmittabant. De Auruncis hoc scribit Servius Honoratus, de Germanis Corn. Tacitus, Iulianus Imp. Eginhardus. Hinc factum, ut non illa melle dulciori oratione, vel aureo eloquentiæ flumine egregia maiorum nostrorum facinora posteritati tradita sint: sed stilo plerumque rudi, sæpius etiam à vera latinitate alieno. Sed ea est historiæ dignitas, ut vel impolite & barbare scripta delectet ac iuвет. Eius generis sunt, Illustriſ Domine, quos hic damus auctores: ex quibus cum maiorum nostrorum Virtus splendide eluceſcat, variaque nos rerum cognitione afficiat, utiliter me patriæ meæ prodesse posse putavi, si iunctim sic eos unū velut in corpus redactos publicarem. De labore, quem in conquiritendis iis ac recensendis impendi, non dicam, quilibet æquus rerum arbiter, & tua potissimum, Clementissime Domine, Prudentia facile æstimabit, non vnius anni opus id esse, multasque mihi subeundas fuisse molestias in perscrutandis tot vetustis & obsoletis scriptis, tam difficili & inusitato sæpius charactere exaratis, ut Plautinum illud non raro in mentem venerit, *an habent quoque gallinæ manus?* Sed patriæ amore omnes quos capi labores mihi fuere leves, inque iis indelassato animo ac fortiter perduravi: ea scilicet spe fretus, gratum hoc quidquid egi recte iudicantibus futurum; tibi vero Comes Illustriſ, gratissimum, sub cuius tuitione

DEDICATORIA.

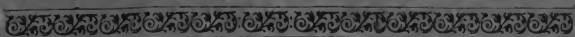
tione securius etiam in lucem id omne proditurū putavi. Sua-
dent hoc cum multa alia, tum vero potissimum, quod non ra-
ro quoque eæ res, quæ vel à maioribus tuis, vel ab illustri domo
tua oriundis, non procul à iurisdictionis tuæ territorio, vel in i-
pso etiam, vicinisque partibus hisce Aquilonaribus gestæ sunt,
tractari videbis: quarum sane cū & memoria semper grata, tum
etiam quod hic eas legere liceat, volupe tibi fore spero.

Clementiæ igitur tuæ limen, velut ad aram quandam, devo-
ta mente accedo, & hoc quidquid est muneris L. M. offero cō-
secroque. Tranquillitatem C. T. rogans & obsecrans, benivo-
lo id animo suscipere ut velis, meque innato tibi Clementiæ fa-
vore prosequi & amplecti. Quod ubi te facere intellexero, calcar
addes & incitabis ad alia in lucem proferenda, quæ Germaniæ
huius nostræ historias antiquitate fere sepultas aperient, vel per-
peram hactenus intellectas docebunt.

Deus optimus maximus C. T. quam diutissime salvam at-
que incolumem conservet. Vale Idib. August. cıı, ıı. cıx.

*Illustri ac Generos. Cels. T.
addictissimus*

ERPOLDVS LINDENBERG.

ELENCHVS

AVCTORVM HOC VOLV-
MINE COMPRÆHENSORVM.

- M. Adami Historia Ecclesiastica, continens Religionis propagatæ gesta, quæ à temporibus Caroli Magni vsque ad Henricum IV. in locis Septentrionalibus acciderunt.* Fol. 1.
- Eiusdem Auctoris libellus de situ Daniæ, & reliquarum, quæ trans Daniam sunt, regionum, &c.* fol. 63.
- Incerti Auctoris Historia Archiepiscoporum Bremensium, à tēpore Caroli Magni, vsque ad Carolum IV.* fol. 77.
- De Ecclesia Bremensi vetus Scriptum.* fol. 132.
- De Benedicto V. Pontifice Romano Hamburgam ab Imperatore in exilium relegato Narratio.* fol. 133.
- Poema antiquum de Episcopo Vicelino.* fol. 134.
- Præiulia Archiecclesiæ Hammaburgensis.* fol. 143.
- Incerti Auctoris Chronica Sclauica.* fol. 203.
- Helmoldi Presbyteri Buzouienſis Chronica Sclauorum Supplementum, quod hætenus desideratum est, ex M. S. Cod. redintegratum.* fol. 274.
- Incerti Auctoris Annales siue Chronica Sclauica.* fol. 278.
- Erici Daniæ Regis, VVratislai VII. Ducis Pomeraniæ F. Historica narratio, de origine gentis Danorum, & de Regibus eiusdem gentis, deque eorundem rebus gestis.* fol. 292.

M. ADA-

M. A D A M I

HISTORIA EC- CLESIASTICA.

CONTINENS RELIGIONIS PROPAGATÆ GESTA,
quæ à temporibus CAROLI MAGNI, vsq; ad HENRICVM IV.
acciderunt, in Ecclesia tam HAMBVRGENSI quàm
BRESENSI, vicinisque locis Septen-
trionalibus.

ELVSDEM AVCTORIS LIBELLVS DE SITV DANIAE, ET
reliquarum quæ trans Daniam sunt regionum natura: deq; gentium ista-
rum istis temporibus, moribus religionibusque.

BEATISSIMO PATRI, ET ELECTO COELITVS ARCHIEPI-
scopo Hammaburgensi Liemaro A. minibus sanctæ Bremensis Ecclesiæ
Canonicus integræ deuotionis paruum munus.

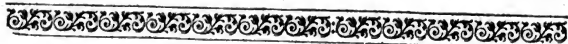

*C*VM in numerum gregis vestri, pastor Euangelice, nuper à
decessore vestro colligerer, sedulo operam dedi, ne profelytus
et aduena tanti muneris beneficio ingratus existerem. Mox
igitur vt oculis atque auribus accepi Ecclesiam vestram an-
tiqui honoris privilegio nimis extenuatam, multis egere con-
structorum manibus, cogitabam diu, quo laboris vestri mo-
numento exhaustam viribus matrem potuerim iuuare. Et ecce occurrunt mihi
plurima interdum legenti vel audienti facta ab antecessoribus vestris, quæ tum
sui magnitudine, tum Ecclesiæ huius necessitate videantur digna relatu. Sed quo-
niam rerum memoria latet, et pontificum loci non est tradita literis historia, for-
tasse dixerit aliquis, aut nihilo eos dignum memoria fecisse in diebus suis, aut si se-
cerant quippiam, scriptorum qui hoc posteris traderent diligentia caruisse. Hac
ego necessitate persuasus, appuli me ad scribendum de Bremensium siue Ham-
maburgensium serie præsulum, non alienum credens mee deuotionis officio, seu
negotio vestre legationis, si cum sim filius Ecclesiæ, sanctissimorum patrum, per
quos Ecclesiæ exaltata, et Christianitas in gentibus dilatata est, gesta reuolue-
ro. Ad quod nimirum valde arduum et viribus meis impar onus, eo maiorem flagi-
to veniam, quo fere nullius qui me præcessit vestigia sequens, ignotum iter quasi
palpans in tenebris carpere non timui, eligens in vinea Domini pondus dici ferro
et astus, quam extra vineam stare ociosus. Tuo igitur, sanctissime præsul, exa-
mini audacter incepta cōmitto: te iudicem simulque defensorem imploro, sciens
tibi pro sapientia tua nihil dignum posse deferri: qui decurso mundana pruden-
tia stadio, ad studium diuinæ philosophiæ maiore nunc ascendisti gloria, terrena
despi-

despiciens, & sola caelestia meditans. Cuius doctrina & veritate, hoc est, verbo & exemplo pastoralis facile multos excellas, precipua est in virtutibus tuis humilitas, quae omnibus te communem faciens, mihi quoque fiduciam dedit, qua balbutiens auleam cum Philosopho loqui, & Saul inter prophetas videri. Scio tamen aliquos, ut in nouis rebus fieri consuetum est, aduersarios mihi non desuturos, qui dicant haec ficta & falsa veluti somnia Scipionis à Tullio meditata; dicant etiam se voluit per eburneam portam Maronis egressa. Nobis propositum est non omnibus placere, sed tibi pater & Ecclesiae tuae. Difficillimum est enim inuidis placere. Et quoniam sic amulorum cogit improbitas, fateor tibi quibus ex pratis defloravi hoc seruum, ne dicar specie veri captasse mendacium. Itaque de his quae scribo, aliqua per schedulas dispersa collegi, multa vero de historiarum mutui, & priuilegiis Romanorum, pleraque omnia seniorum quibus res nota est traditione didici, testem habens veritatem, nihil de meo corde propalari, nihil temere definiri; sed omnia quae positurus sum certis roborabo testimoniis, ut si mihi non creditur, saltem auctoritati tribuatur. In quo opere talibusque ausis sciant omnes, quod nec laudari cupio ut historicus, nec improbari metuo ut falsidicus. Sed quod bene ego non potui, melius scribendi ceteris materiam reliqui. Ab introitu sancti VVillehadi cum Saxonia tota & armis subacta Francorum, & diuino cultui mancipata est, ordiens, in tuo salutari ingressu pono vietam libelluli, simul omnipotentis Dei misericordiae supplicans, ut qui te populo suo diu erranti & afflicto pastorem constituit, annuat etiam tua opera tuisque diebus, ea quae inter nos sunt praua corrigi, & correctae perpetuo conseruari. Ad hoc quae in gentium conuersione à praedecessoribus tuis strenue dudum incepta sunt, à te, qui hereditariam praedicandi legationem possides, in totam septentrionis latitudinem mature perfici concedat Iesus Christus Dominus noster, cuius regni non est finis per omnia secula seculorum. Amen.

M. ADA.

M. A D A M I

HISTORIA ECCLESIASTICA.

CAP. I.

HISTORIAM Hammaburgensis Ecclesie scripturi, quoniam Hammaburg nobilissima quondam Saxonum ciuitas erat, non indecens aut vacuum fore putamus, si prius de gente Saxonum & natura eiusdem provincie ponemus ea, quæ doctissimus vir Einhardus aliq; non obscuri auctores in scriptis suis reliquerunt. Saxonia, inquit, pars nõ modica est Germaniæ, & eius quæ à Francis incolitur duplum in lato putatur habere, cum ei longitudine possit esse consimilis. Positio eius recte metientibus trigona videtur, ita vt primus angulus in austrum porrigatur, vsq; ad Rhenum flumen. Secūdus vero inchoans à maritimis Hadeloe regionis, longo secus Albiam limite protenditur in orientem vsq; ad Salam fluium. Ibi est angulus tertius. Itaque ab angulo in angulum habens iter octo dierum, præter eam partem Saxonie, quæ trans Albiam supra incolitur à Sorabis, infra autem à Nordalbingis. Saxonia viris, armis & frugibus inclita, excepto quod raris intumescit collibus. Tota vero decliuus in planiciem consideratur, sola caret vini dulcedine, alia omnia fert vsui necessaria. Ager ubiq; fertilis, compascuus & syluestris. Quæ Thuringiam accedit, aut Salam vel Rhenum fluuios, ibi prorsus optimus. Cæterum iuxta Friesiam palustris & aridus. prope Albiam degenerat aliquantum. Iocunda vbique, nec mirum, cum oportuna provinciam tegeret amnium copia.

CAP. 2.

Nobilissimi Saxonie fluuij sunt Albis, Sala, Wisura, qui & Wirraha nuncupatur. Is in Thuringie saltu fontem habet, quæadmodum & Sala: deinde mediam cursu pertransiens Saxoniam, in vicino Fresonum sortitur occasum. Verum maximus Albis, qui nunc Albiam nomen habet, etiam Romanorum testimonio prædicatur, cuius ortum ferunt trans Bohemiam; mox Slauos dirimit à Saxonibus. Iuxta Magdaburg in se recipit Salam fluuium, nec longe ab Hammaburg ipse Albis mergitur in Oceanum. Quartus ex magnis Saxonie fluminibus est Emsa, qui Westualos à reliquis illius provincie dirimit populis. Iste oritur in saltu Padarburnensi; currit autem per medios Fresonum terminos in Oceanum Britannicum.

CAP. 3.

Querentibus autem qui mortales ab initio Saxoniam coluerunt, vel à quibus gens hæc primo finibus sit egressa, compertum est nobis ex multa lectione veterum, istam gentem, sicut omnes fere populos, qui in orbe sunt, occulto Dei iudicio non semel de regno ad populum alterum fuisse translatos, & ex nomine victorum provincias quoque vocabula sortitas. Quippe, si Romanis credendū est scriptoribus, primi circa Albiam, & in reliqua Germania Sueui habitauerunt, quorum confines erant qui dicuntur Driades, Bardi, Sicambri, Huni, Wandali, Sarmatæ, Langobardi, Heruli, Dacæ, Marcomanni, Gothi, Nordmanni & Sclauj. Qui propter inopiam soli natalis, contentionesque domesticas, aut sicut dicitur, minuendæ multitudinis causa à loco suo egressi, totam simul Europam inundauerūt & Africam. De antiquitate vero Saxonum meminit Orosius & Gregorius ita: Saxonum, inquit, gens ferocissima, virtute, & agilitate terribilis, in Oceani litore habitat, inuiis inaccessa paludibus, quæ periculosa tunc Romanis finibus irruptionem meditans, à Valentiniano Imperatore oppressa est. Deinde cum occuparet Gallias Saxones, à Siagrio duce Romanorum victi sunt, & insularum eorum capte. Igitur Saxones primo circa Rhenum sedes habebant, & vocati sunt Angli, quorum pars inde veniens in Britanniam, Romanos ab illa depulit insula.

A 2

sula.

sula. Altera pars Thuringiam oppugnans tenuit eam regionem. Quod breuiter conscribens Einhardus, tali modo suam ingreditur historiam.

CAP. 4. Saxorum gens, inquit, sicut tradit antiquitas, ab Anglis Britanniae incolis egressa, per Oceanum nauigans, Germaniae littoribus studio & necessitate quarendarum sedium appulsa est, in loco qui vocatur Hatheloe. Eo tempore quo Thidericus rex Francorum contra Hirminfridum ducem Thuringorum generum suum dimicans, terram eorum crudeliter ferro vastauit & igne, & cum iam duobus praeliis ancipiti pugna incertaque victoria mirabili caede suorum decertasset, Theodoricus spe vincendi frustratus, misit legatos ad Saxones, quorum Dux erat Hadugatus, ut audiuit causam aduentus eorum, pollicitisque pro victoria cohabitandi sedibus, conduxit eos in adiutorium. Quibus secum quasi iam pro libertate & patria fortiter dimicantibus, superauit aduersarios, vastatisque indigenis, & ad internecionem pene deletis, terram eorum iuxta pollicitationem suam victoribus delegauit. Qui eam sorte diuidentes, cum multi ex eis in bello cecidissent, & pro raritate eorum tota ab eis occupari non potuit, partem illius, eam maxime quae respicit orientem, colonis tradebant, singulis, pro sua sorte, sub tributo exercendam. Caetera vero loca ipsi possederunt. A meridie quidem Francos habentes, & partem Thuringorum, quos praecedens hostilis turbo non tetigit, alueoque fluminis Vnströte dirimuntur, A septentrione vero Nordmannos, gentes ferocissimas; Ab ortu solis Obotritos; & ab occasu Frisos, à quibus sine intermissione vel foedere vel concertatione necessaria finium suorum spatia tuebantur. Erant enim inquieti nimis, & finitimorum sedibus infesti, domi vero pacati, & ciuium vitiatibus placida benignitate consulentes. Generis quoque ac nobilitatis suae, prouidissimam curam habentes, nec facile ullis aliarum gentium, vel sibi inferiorum connubiis infesti, propriam & sinceram, tantumque sibi similem gentem facere conati sunt. Vnde habitus quoque ac magnitudo corporum comarumque color, sicut in tanto numero hominum, idem pene omnibus. Quatuor igitur differentiis gens illa consistit, nobilium scilicet, & liberorum, libertorumque atque seruorum. Et id legibus firmatum, ut nulla pars in copulandis coniugiis propriae fortis terminos transferat, sed nobilis nobilem ducat uxorem, & liber liberam, libertus coniungatur libertae, & seruus ancillae. Si vero quispiam [horum sibi non congruentem, & genere praestantiorum] duxerit uxorem, cum vitae suae damno componat. Legibus etiam ad vindictam malefactorum optimis vitabatur. Et multa vitia atque secundum legem naturae honesta, in morum probitate studuerunt habere: quae eis ad veram beatitudinem promerendam proficere potuissent, si ignorantiam creatoris sui non haberent, & a veritate culturae illius non essent alieni. Coluerunt enim eos qui natura non erant Dij, inter quos praecipue Mercurium venerabantur, cui certis diebus humanis quoque hostiis litare consueuerant. Deos suos neque templis includere, neque vlla humani oris specie assimilare, ex magnitudine & dignitate caelestium arbitrati sunt. Lucos & nemora consecrantes, deorumque nominibus appellantes, secretum illud sola reuerentia contemplabantur. Auspicia & sortes quam maxime obseruabant. Sortium consuetudo simplex erat, virgam frugiferam arbori decissam, in furculos amputabant, eosque notis quibusdam discretos super candidam vestem temere ac fortuito spargebant. Mox si publica fuit consultatio, sacerdos populi; si priuata, ipse paterfamilias precatus Deos, caelumque suspiciens ter singulos tulit, sublato secundum impressam ante notam interpretatus est. Si prohibuerunt, nulla de eadem re ipsa die consultatio; si permissum est, euentuum adhuc fides exigebatur. Auium voces & volatus interrogare proprium erat illius gentis. Equorum quoque praesagia ac motus experiri, hinnitusque ac fremitus obseruare. Nec vlli auspicio maior fides, non solum apud plebem, sed etiam apud proceres habebatur. Erat & alia obseruatio auspiciorum, qua grauium bellorum euentus explorare solebant. Eius quippe gentis cum qua bellandum fuit, captiuum quoquo modo interceptum, cum electo popularium suorum, patriis quemque armis

CAP. III.

CAP. 5. CAP. V.

CAP. VI.

mis

mis committere, & victoriam huius vel illius pro iudicio habere. Quomodo autē certis diebus, cū aut inchoatur luna, aut impletur, agendis rebus auspiciatissimū initium crediderint, aliaq; innumerabilia vanarum superstitionum genera, quibus impliciti sunt, obseruauerint, prætereo. Hæc vero ideo commemorauī, quo prudens lector agnoscat, à quantis errorum tenebris, per Dei gratiam & misericordiam sint liberati; quando eos ad cognitionem sui nominis lumine veræ fidei perducere dignatus est.

Erant enim sicut omnes fere Germaniam incolētes, & natura feroces, & cultui dæmonum dediti, veræque religioni contrarij, neque diuina neque humana iura polluerē vel transgredi in honestum arbitrabatur. Nam & frondosis arboribus, fontibusq; venerationem exhibebant. Truncum quoq; ligni non parum magnitudinis in altum erectum sub diuo colebant, patria cum lingua *IRMINSVL* appellantes, quod latine dicitur vniuersalis columna, quasi sustinens omnia. Hęc tulumus excerpta ex scriptis Einhardi, de aduentu, moribus & superstitione Saxonum, quam adhuc Sclauī & Sueones ritu pagánico seruare videntur.

CAP. 6.

Qualiter autem gens dura Saxonum ad cognitionē diuini nominis peruenerit, aut quibus prædicatoribus ad Christianæ religionis normam pertigerit, explicare locus quærit, si de bello prius Caroli quod cum Saxonibus lōgo profligatum est tēpore, mentionem facimus, & belli causas simul connectimus. Thuringi vel Saxones, itemq; cæteræ quæ iuxta Rhenum sunt nationes, ex antiquo Fræcis tributariæ legūtur. Quibus deinde à regno eorum deficientibus Pippinus genitor Caroli bellum intulit, quod tamen filius eius maiori felicitate peregit; de quo idem scriptor Einhardus breui epilogo meminit dicens: Susceptum est igitur bellum aduersum Saxones, quod magna vtrinque animositate, tamen maiore Saxonum quam Francorum damno, per continuos xxx. annos gerebatur: poterat siquidem citius finire, si Saxonum hoc perfidia pateretur. Omnibus igitur qui resistere solebant profligatis & in suam potestatem redactis, ea conditio à rege proposita, & ab illis suscepta est, vt abiecto dæmonum cultu, reliquisque patriis ceremoniis, Christianæ fidei sacramenta susciperent; & Francis adiunati, vnus cum eis populus efficerentur: tractumque per tot annos bellum ita constat esse finitum. Nunc autem spiritales animarum triumphos ad scribendum succincti, de hiis prædicatoribus, qui ferocissimos Germaniæ populos ad diuinam religionem perduxerunt, tale sumamus exordium.

CAP. 7.

Primus omnium qui Australes Germaniæ partes, Idolorum cultui deditas, ad cognitionē diuinæ ac Christianæ religionis adduxit, erat Winifrid^a natione Anglus, verus Christi philosophus, cui postea cognomentū ex virtute erat Bonifacius. Et quamuis alij scriptorū vel Gallum in Alemānia, vel Heimëraminū in Bauiaria; siue Kilianū in Fræconia, seu certe Willebrordum in Fresia, priores asserāt verbū Dei prædicasse: Hic tñ omnes alios, vt Paulus apostolus, studio & labore prædicationis anteuēnit. Ipse. n. vt in gestis suis legitur, apostolica sedis auctoritate fultus, legationē ad gētes suscepit, Theutonumq; populos, apud quos nunc & summa Imperij Romani, & diuini cultus reuerētia viget ac floret, Ecclesias doctrina, virtutibusq; illustrauit. Quorū etiam prouincias in Episcopatus distribuens, seorsum Francos cis Rhenū, Hessones ac Thuringos qui Saxonum cōfines sunt, primitiuo quodā laboris sui fructu Christo & Ecclesiæ copulauit. Tandēq; à Fresionibus, quos iam ante ad fidem cōuerterat, illustri martyrio coronatus est. Gesta eius à discipulis plenaria manu edita sunt, qui ferunt eū agonizasse cū aliis quinquaginta & amplius cōmilitonibus suis, anno ordinationis suæ xxxvii. Ipse est annus Dominicæ incarnationis dccc. lv. Pippini iunioris regnantis xliiii.

CAP. VIII.

CAP. 8.

Post passionem sancti Bonifacij Willehadus & ipse Angligena, seruēs amore Martyrij properauit in Fresiam, vbi consistens ad sepulchrum beati martyris, Paganos facti pænitentes suscepit, & credentium multa millia baptizauit. Deinde cunctā in circuitu prouinciam cum discipulis perlustrans idola cōfregisse, populosque ad culturam veri Dei euangelizasse dicitur. Tunc & gentilium zelo susti-

CAP. IX.

A 3 bus per-

bus percussus, & gladio legitur ad iugulandū proscriptus. Licet gratia Dei maioribus eum prædestinaret titulis, sua tamen voluntate & studio nihilominus ad martyrium piger erat. Post hæc missus à Carolo rege in Saxoniam, primus omnium doctorum maritimas & boreales Saxonie partes, ac Transalbianos populos ad Christianam prouocauit fidem. Septem annos prædicasse dicitur eam regionē, vsque ad annum rebellionis Saxonum xii. cum Wïdichind persecutionem mouens in Christianos, Francorum terminos vsque ad Rhenum vastabat. In qua persecutione discipuli Willehadi sancti quidam Brema, quidam per Fresiam, cæteri trans Albiam passi leguntur. Vnde cōfessor Dei, maius adhuc lucrū expectans, de cōuersione plurimorū, legitur secundum Euangelicum præceptum de ciuitate in ciuitatē fugisse, dispersisq; ad prædicandum locis, ipse Romam cum Luidgero venisse. Vbi sanctissimi Papæ Adriani consolatione releuari, Luidgerus in montem Cassinum recessit ad confessionem sancti Benedicti. Willehadus in Galliam ad sepulchrū sancti repedauit Willebrordi. Itaq; biennio vterque reclusi, contemplatiuæ vitæ operam dabant, apprime orantes pro persecutoribus & gente Saxonum, ne iam in eis semen verbi Dei inimicus homo zizaniis oppleret, impletumque est q̄ scriptura dicit, multum valet deprecatio iusti assidua. Hæc de vita eius ad sentium excerpta protulimus. Transacto igitur biennio, quod est anno Caroli xviii. Wïdeckind incensor rebellionis ad fidem Caroli venit, baptizatus est ipse cum aliis Saxonum magnatibus & tunc demum Saxonia subacta, in prouinciam redacta est. Quæ simul in viii. Episcopatus diuisa, Mogūtino & Colonienſi Archiepiscopis est subiecta. Cuius exemplar diuisionis, quod ex præcepto regis in Bremēſi Ecclesia seruatur, hiis cognosci potest verbis.

CAP. 9.

In nomine Dñi & Saluatoris nostri Iesu Christi, Carolus diuina ordinante
 prouidentia Rex. Si Dño Deo exercituum succurrente in bellis, victoria potiti
 sumus, in illo & non in nobis gloriamur, & in hoc seculo pacē & prosperitatem,
 & in futuro perpetuæ mercedis terribitionē nos prōmereri confidimus. Qua-
 propter nouerint oēs Christi fideles, q̄ Saxones, quos à progenitoribus nostris
 ob suæ pettinaciam perfidię semper indomabiles, ipsique Deo & nobis iamdiu
 rebelles, quousq; illius non nostra virtute ipsos & bellis vicimus, & ad baptis-
 mī gratiam Deo annuente perduximus, pristinæ libertati donatos, & omni nobis
 debito censu solutos, pro amore illius, qui nobis victoriā cōtulit, ipsi tributarios
 & subiuſos deuote addiximus, videlicet, vt qui nostræ potestatis iugum
 hæctenus forte detrectauerunt; victi iam (Deo gratias) & armis & fide Dñi &
 Saluatori nostro Iesu Christo & sacerdotibus eius, omnium suorū iumentorum
 & fructuum totiusq; culturæ decimas ac nutrituræ, diuites ac pauperes legali-
 ter constricti persoluant. Proinde oēm terram eorum antiquo Romanorū mo-
 re in prouinciā redigentes, & inter Episcopos certo limite determinantes,
 Septentrionalem illius partem, quæ est piscium vbertate ditissima, & pecorib⁹
 alendis habetur aptissima pio Christo, & Apostolorum suorum principi Petro
 pro gratiarū actione deuote obtulimus: Sibi que in Wigmodia in loco Bremoni
 vocato, super flumē Wittraham Ecclesiam & Episcopālē statuimus cathedram.
 Huic parochiæ decem pagos subieciimus, quos etiam abiectis eorum antiquis
 vocabulis & diuisionibus, in duas redeſimus prouincias, hiis appellantes no-
 minibus, Wigmodiam & Lorgoe. Insuper ad præfatæ constructionem Ecclesię
 in supradictis pagis lxx. mantos cum suis colonis offerentes totius huius paro-
 chiæ incolas, decimas suas Ecclesiæ, suoque prouisorū fideliter persolvere, hoc
 nostræ maiestatis præcepto iubemus, donamus & confirmamus. Adhuc etiam
 summi pontificis & vniuersalis Papæ Adriani præcepto, nec non & Mogontia-
 centis Episcopi Lullonis, omniumque qui affuere pontificum cōſilio, eandem
 Bremensē Ecclesiam cum omnibus suis appendiciis Willehado probabilis
 vitæ viro, coram Deo & sanctis eius commisimus. Quem etiam primum eius-
 dem Ecclesiæ iii. Idus Iulij cōsecrari fecimus Episcopum, vt populis diuini se-

CAP. X.

mina

minā verbi secundum datam sibi sapientiam fideliter dispensando, & nouellam hanc Ecclesiam canonico ordine, & monasteriali cōpetentia, vtiliter instruendo, interim plantet & riget, quousque precibus sanctorum suorum exoratus, incrementum det omnipotens Deus. Innotuit etiam idem venerabilis vir serenitati nostræ, eam, quam diximus, parochiam propter barbarorum infestantium pericula seu varios euentus qui in ea solent contingere, ad sustentacula siue stipendia Dei seruorum inibi militantium Deo, minime sufficere posse. Quamobrem quia Dominus omnipotens in gente Fresonum, sicut & Saxonum, ostium fidei aperuit, partem prænotinatæ regionis, videlicet Fresiæ, quæ contigua huic parochiæ esse dinoscitur, eidem Brementsi Ecclesiæ, suoque prouisorio Willehado Episcopo eiusque successoribus, perpetualiter delegauimus retinendam. Et quia casus præteritorum nos cautos faciunt in futurum, ne quis, quod non optamus, aliquam sibi in eadem diuicem vsurpet potestatem, certo eam limite fecimus terminari, eique hos terminos, mare Oceanum, Albiam fluiuium, Liam, Steinbach, Hafalam, Wimarcham, Sneidbach, Ostam, Mulinbach, Motam paludem, quæ dicitur Sigefridefemor, Quistinam, Chesenmor, Afschbroch, Wifebroch, Biuernam, Vternam, iterumque Ostam. Ab Hosta vero vsque quo perueniatur ad paludem quæ dicitur Caldenbach. Deinde ipsam paludem vsque in Wempnam fluiuium. A Wempna vero Bicinam, Farstinam vsque in Wirraham fluiuium. Dehinc ab orientali parte eiusdem fluminis viam publicam, quæ dicitur Hesseweg, Stürmegoe & Lorgoe determinantem Sechbasam, Alapam, Caldhowa, iterumque Wirraham: ex occidentali autem parte viam publicam, quæ dicitur Folcvege, Derue & Lorgoe diuidentem, vsque in Huntam flumen. Deinde ipsum flumen, & Amriuum Lucum syluestrem, quem incolæ loci Wildloch nominant, Finolam, Waldefmoer, Bercepol, Eddenriad paludem, Emifgoe & Ostergoe determinantem, Brustlacho, Biberlach, iterumque mare firmos & intransgressibiles circumscribi iussimus. Et vt huius donationis ac circumscriptiōis auctoritas nostris futurisque temporibus Domino protegente valeat inconuulsa manere, manu propria subscripsimus, & annuli nostri impressione signari iussimus. Signum Domini Caroli regis inuictissimi. Hildebaldu Archiepiscopus Colonienfis, & sacri Palatii Capellanus, recognoui. Data 11. Idus Iulij, Anno Domini incarnationis DCC. LXXX. VIII. Indictione XII. Anno autem regni Domini Karoli XXI. Actum palatio Nemetensi feliciter. Amen.

CAP. IO. Sedit igitur Dominus & Pater noster Willehadus post ordinationē suam annos duos, menses tres, dies xxvi. prædicauitque tam Fresis quam Saxonibus post martirium sancti Bonifacii, omnes annos triginta quinque. Obiit autem senex & plenus dierum in Fresia, in villa Pleceazze, quæ sita est in Rustris. Corpus ei⁹ Bremam deportatum in basilica sancti Petri, quam ipse ædificauit sepultum est. Transitus eius celebratur festiuis gaudiis vi. Idus Nouembris, ordinatio. III. Idus Iulij. Extat vitæ actuumque eius insignis liber, quem successor eius III. I. fidelis itilo exarauit Ansgarius. Ad cuius lectionem, quia nos ad alia properamus, cupientem scire transmittimus.

CAP. II. Proximum sancto Willehado ex discipulis eius **WILLERICVS** in Brementsi Ecclesia præfuisse legimus, quem alij Willeharium nuncupant. Seditque annos L. vsque ad annum Luthowici senioris penultimum. Cui vero scriptum sit in libro Traditionum Brementis Ecclesiæ, ab anno xxxvii. Caroli, vsque ad xxv. annum Luthewici præfuisse Willericum; XII. anni minus reperiuntur ab eo quem prædiximus numero. Et credi potest tanto tempore Brementsem Episcopatum cessasse, quemadmodum & alios propter nouellam gentis Saxonum conuersionem, quæ nondum se Episcopali ditione regi patiebatur: maxime cum nullis fere annis à bello vacantibus, tandem Saxones ita profligati legantur, vt ex hiis qui incolunt vtrasque ripas Albis fluminis x. milia hominum cum paruulis in Franciam translati sint. Et hic est annus diuturni Saxonū belli

belli xxxiii. quem Francorum historici ponunt memorabilem; scilicet Caroli Imperatoris xxxvii. Quo tempore cum Sclauorū quoq; gentes Francorū Imperio subiicerentur, Carolus Hāmaburg ciuitatē Nordalbingorum, extructa ibidem Ecclesia, Heridago cuidam sancto viro, quem loci Episcopum designauit ad regendum cōmisit; cui etiam propter infestationem barbaricam, ubi interdū posset consistere, cellam quandā in Gallia Rodnach donauit. Disponens eandem Hāmaburgensem Ecclesiam, cunctis Sclauorū Danorumq; gentibus Metropolim statuere. In qua re ad perfectum ducenda, & mors Heridagi presbyteri & occupatio regni, Carolū Imperatorem ne desiderata compleret impediuit. Legimus in libro donationum Bremēsis Ecclesiae, Willericū Bremensem Episcopū Transalbianis etiā ante Angarium p̄dicasse, & Ecclesiam in Milintheorpe frequēter visitasse, vsq; ad tēpus quo Hāmaburg metropolis facta est.

Et quoniam mentionem Danorum semel fecimus, dignum memoria videtur, quod victoriosissimus Imperator Carolus, qui omnia regna Europae subiecerat, nouissimum cum Danis bellum suscepisse narratur. Nam Dani & ceteri qui trans Daniam sunt populi ab historicis Frācorum omnes Nordmanni vocantur. Quorum Rex Gotafridiam antea Frieslandis, itemq; Nordalbingis, Oborritis & aliis Sclauorum populis tributū subactis, ipsi Carolo bellum minatus est. Hæc dissensio voluntatē Imperatoris vel maxime de Hāmaburg retardauit. Tandē extincto cælitus Gotafrido Hemming patruelis eius successit, qui mox pacem cum Imperatore faciens, Egdoram fluuium regni terminum accepit. Nec multo post Clarissimus Imperator Carolus obiit, Luthewicum filium suum Imperij reliquit heredem. Cuius transitus ad superos contigit anno xxv. Willerici, die v. ante Kalend. Februarij.

4.

CAP.
xiii.

CAP. xii.

Lothewicus voluntatem patris oblitus prouinciam Transalbianam Bremensium & Ferdensium Episcopis commendauit. A quo tempore gesta incipiunt sancti Angarij. Et qm̄ borealium gentium historia nostram, id est, Bremensem Ecclesiam in parte respicit, disposui, nec inutiliter, ut arbitror, passim occurrentia tangere acta Danorum. Per idem tempus Hemmingo Danorū rege mortuo, Sigafriid & Anulo nepotes Gotafridi, cum inter se de primatu regni conuenire non possent, praelio diuiserunt, in qua congressione xi. milibus hominū interemptis, Reges ambo ceciderūt. Pars Anulonis cruenta victoria potita, Reginfridum & Haroldum in regnum posuerūt. Moxq; Reginfridus à Haroldo pulsus piraticam classem exercuit. Haroldus vero cum Imperatore fœdus iniit. Historia plenius hæc Francorū exequitur. In diebus illis scribitur, q. Ebo Remensis cum de salute gentium religionis studio serueret, legationem ad gentes cum Halirgatio suscepit à Paschali Papa, quam postea noster Angarius diuina opitulante gratia feliciter peregit. Anno Willerici xxxiii. Luthewicus Imperator nouam in Saxonia Corbeiam exorsus, religiosissimos Franciæ monachos ad illud congregauit cenobium, inter quos præcipuus legitur sanctissimus pater noster ac philosophus Christi Angarius, vitæ atq; scientiæ merito clarus, & omni Saxonum populo acceptus. Eodemque tempore Rex Danorū Haroldus à filiis Gotafridi regno spoliatus, ad Luthewicum supplex venit Imperatorem; qui & mox Christianæ fidei catechismo imbutus, apud Mogūtiā cum vxore, fratre, & magna Danorū multitudine baptizatus est. Quem Imperator à sacro fonte suscipiens, cum decreuisset in regnum suum restituere; dedit ei trans Albiam beneficium, & fratri eius Horico, ut tum piratis obstitet, partem Frieslandis concessit, quam adhuc Dani quasi legitimam sui iuris reposcunt. Cum autem nemo doctorū facile posset inueniri, qui cum illis ad Danos ire veller, propter barbaricam crudelitatem, qua gens illa fugitur ab omnibus, sanctus Angarius diuino, ut credimus, spiritu accensus, & qui ad martyrium aliqua optabat occasione pertingere, cum socio se ad vtroneum obtulit Audberto, nō solum inter barbaros, verum etiam in carcerem & in mortem pro Christo ire paratus. Itaque biennio in regno Danorum commorati, multos ex gentibus ad Christianam fidem

CAP.
xiii.

CAP. xv.

CAP.
xvi.

fidem conuerterunt. Inde reuerſi cum denuo ab Imperatore poſtularentur, vltimos Sueonum populos Euāgelij gratia tentare; intrepidus athleta Chriſti Anſgarius, aſſumptis ſecum fratribus Giſlemaro & Withmario doctōribus, gaudens peruenit in Dāniam. Vbi relinquens Giſlemarum Haroldo, ipſe cū Withmario in Sueoniam trāſſeravit. Vbi benigne à rege Biorn ſuſcepti, verbum Dei publice prædicare permiſſi ſunt. Multos itaque per annum integrum lucrati ſunt Domino Ieſu Chriſto. In quibus Herigarius oppidi Bircæ præfectus credidit, quem tradunt etiam miraculis & virtutibus inſignem. Hac legationis ſuæ proſperitate gauſi, Corbeiam noui Apoſtoli cum triumpho duarum gētium regreſſi ſunt. Et ō mira omnipotentis Dei providentia de vocatione gentium, quam diſponit artifex, vt vult, & quando vult, & per quem vult. Ecce quod longo prius tempore Willebrordum & Ebonem, alioſq; voluiſſe legimus, nec potuiſſe; nunc Anſgarium noſtrum & voluiſſe & perfeciſſe miramur, dicentes cum Apoſtolo, non eſt volentis neque currentis, ſed eſt Dei miſerentis, ergo cui vult, inquit, miſeretur, & quem vult, indurat. Tunc Imperator cum magnatibus ſancto Anſgario de gētium congratulatus ſalute, ingentes Chriſto gratias perſoluerunt.

CAP. 13.

CAP. XVII.

Habito igitur generali ſacerdotum conſilio, pius Cæſar votū parentis cupiens implere, Hammaburg Trāſalbianorum ciuitatem metropolim omnibus barbaris ſtatuit nationibus Danorum, Sueonum, itemque Slauiorum, & aliis coniacētibus in circuitu populis, eique cathedræ primum Archiepiſcopum ordinari fecit Anſgarium. Hoc factum eſt anno Domini DCCC. XXXIII. qui eſt Luthowici Imperatoris XVIII. Willerici Bremeniſis Epſcopi XLIII. Conſecratus eſt autem à Dragone Metenſi Epſcopo, Cæſaris fratre germano, aſtantiſbus atque fauentibus Otgario Mogōtientiſi, Ebone Remenſi, Hetti Treuerēſi, & aliis: Conſentientibus etiam Willerico Bremeniſi, & Helingaudo Fredenſi epſcopis, quibus antea diœceſis illa commēdata eſt: roborante id Papa Gregorio IIII. apoſtolica auctoritate, & pallij datione.

Habentur in Eccleſia Bremeniſi præcepta Imperatoris, & priuilegia Papæ, ſancto Anſgario data, in quibus hoc quoque vna continetur, quandam ei cellam in Gallia Turholt vocatam ad ſupplementum legationis ſuæ à Cæſare conceſſam, anno Domini DCCC. XXXIII. Acta indiſtione XXII. qui eſt Luthowici XXI.

CAP. 14.

CAP. XVIII.

Beatus autem Anſgarius nunc Danos, nunc Tranſalbianos viſitans, innumerablem vtriuſque gentis multitudinem traxit ad fidem. Si quando vero perſecutione barbarorum impeditus eſt ab ſtudio prædicandi, apud Turholt cum diſcipulis ſuis ſe retinuit. In adiutorium etiam prædicationis, datus eſt ei Ebo Remēſis Archiepiſcopus, de quo & antea diximus. Hic ſeu fatigatione itineris, ſeu corporis debilitate impeditus, ſiue potius occupatione ſeculi delectatus, vicarium pro ſe dedit Anſgario nepotem Gaudbertum. Quem ipſi ambo conſecrantes Epſcopum, vocauerunt eum Simonem, eumque diuinæ gratiæ commendatum, in Sueoniam miſerunt. Hæc in vita ſancti Anſgarj copioſe deſcripta, nobis abbreviandi locum præbuerūt. Verum quod diſtinctio temporum ibi obſcura eſt, pleraque ab aliis ſcriptis tempori congruentia mutauimus. Nunc ad cætera vnde incepimus regrediamur.

CAP. 15.

CAP. XIX.

Interea Willericius Bremeniſis Epſcopus, diœceſim ſuam ſollicite circumcūdo, gentiles baptizando, & fideles in Chriſto confortando, ſtrenuum prædicatoris officium peregit. Eccleſias vbique per Epſcopium congruis erexit in locis. Tres vero Bremæ, quarum primā ſcilicet domū ſancti Perri, de lignea lapideam fecit, & corpus ſancti Willchadi exinde trāſlatum in aſtrali, quod fecit, oratorio recondidit. Quod etiam ſcriptor vitæ eius præterire noluit. Narrantque poſteri hoc factū pro timore piratarum, qui propter virtutem miraculorum conſeſſoris noſtri corpus auferre maluerunt. Eodem tēpore beatus Anſgarius corpora ſanctorum, quæ dono Ebonis Archiepiſcopi ſuſceperat, trans Albiā ſectus deportaſſe, & corpus quidem ſancti Materniani apud Heiligenſtad repoſuit, Xiſti vero & Sinnici, cum aliorum martyrum patrociniis, in vrbe Hammaburg collocauit,

cavit, Beati vero Remigij Cimilia cum ingenti honore seruauit Bremæ. Willericus igitur clerum maximum collegit, de populo vero magnam Bremensî Ecclesiæ hæreditatem acquisiuit. In diebus suis Carolus eleemosynam obtulit Saluatori ad Bremensem Ecclesiam, centum manfos. Scriptum est in libro Donationum tertio, capitulo 1. vbi etiam crebro versu hoc repetitur. Sacrosanctæ basilicæ quæ constructa est in honore sancti Petri apostoli in loco seu villa publica nuncupata Brema, vbi Willericus Episcopus seruus seruorum Dei præesse videtur. Qui obiit senex & plenus dierum Anno Domini DCCC. XXXVI. qui est annus Luthowici xxv. & penultimus, sepultusq; est in domo sancti Petri, à parte altaris aquilonali IIII. Nonas Maij.

CAP. 16. LEYDERICVS ordine tertius, sedit annos octo. Eius annos cum pro certo sci- **CAP. XX.**

renon possumus, ex eodem libro traditionum discimus, & Willericî diaconum fuisse, & sedisse vsque ad Luthowici iunioris sextum, capitulo LVIII. scriptum. Hunc etiam tradunt superbum fuisse: quod exinde conici potest, quia fe aliquando custodem, aliquando pastorem Bremensîs gregis gloriatur. In diebus illis sanctus Ansgarius legationem sibi creditam fideliter executus, apud Hammaburg nouellæ plantationi infudauit, doctrina oris, & opere manuum exercens Ecclesiam. Sæpe etiam monasterium Gallix, quod dono Cæsaris possedit, Turholt visitans, fratribus ibidem Deo militantibus salutaris regulæ tramitem verbo exemploque monstrauit. In quorum nobili contubernio iam tum à puero sanctus effulsit Rembertus, quem sanctus pater Ansgarius adoptans in filium prophetico spiritu, quo plenus erat, longe ante prædixit illum suæ virtutis æmulum, & in cathedra pontificali succedere, gratiaque meritorum in cælesti regno consortem fore. In quare, omnipotentis Dei prouidentia, quæ olim Helix substituit Heli-seum, in Remberto non sefellit Ansgarium.

CAP. 17. Interea Nordmanni piraticis excursionibus vsquequaque degrassati, Freso- **CAP. XXL**

nes tributo subiiciunt. Eodemque tempore per Rhenum vici Coloniam obsederunt, per Albiam vero Hammaburg incēderunt. Inclyta ciuitas tota, aut præda, aut incendio dispersa. Ibi Ecclesia, ibi claustrum, ibi bibliotheca summo collecta studio, consumpta est. Sanctus autem Ansgarius, vt scribitur, cum reliquiis sanctorum martyrum nudus euasit. Excidium Hammaburg historia non tacet Francorum, & priuilegia Romanorum. Hoc, vt aiunt, factum est, anno Luthewici senioris nouissimo. Tunc quoque Gaudbertus Episcopus zelo gentilium à Sueconia depulsus, & Nithardus capellanus eius martyrio cum aliis coronatus est. Et exinde Sueconia caruit septennio sacerdotali præsentia. Quo tempore Amundus regno pulsus, in Christianos mouit persecutionē. Herigarius vero Birce præfectus Christianitatem ibi solus sustentauit. Qui etiam tantæ fidei gratiam meruit, vt potentia miraculorum & exhortatione doctrinæ, multa paganorum milia saluaret. Scriptum itaque in actibus beati Ansgarij.

CAP. 18. Anno Leuderici Bremensîs Episcopi III. Luthewicus Imperator obiit, regnumque in contentione remansit. Multa inter fratres discordia, bellum maxi- **CAP. XXII.**

imum, in quo, vt historia testatur, omnes Francorum vires consumptæ sunt. Discordiæ incensor Ebo, qui & supra in patrem filios armauerat, & nunc fratres in testina seditione concitauerat: conspirationis crimine accusatus, à Papa Gregorio deponitur. Sed aliis criminantibus hoc, aliis hoc factum astruentibus, veritatem nos in medio relinquemus; præsertim cum à sancto patre nostro Ansgario ea dilectione, quam ab initio secum habuit, vsque in finem habitus fuerit. Lege in vita ipsius, & in capitulo Rabani, de fama Ebonis ambigua. Tandem median- te Papa Sergio, pax inter fratres conuenit, regnumque in tres partes est diuisum, ita vt Lotharius maior natu Romam cum Italia, Lotharingiam cum Burgundia possideret, Lothewicus Rhenum cum Germania regeret, Carolus Galliam, Pip- pinus Aquitaniam acciperet. Hac inter fratres sortita regni diuisione, Turholt monasterium in partem cessit Caroli, sicque alienatum est à iure sancti Ansga-

CAP. 19. rij. At ille in paupertate sua Deum glorificans, verbum Dei, cuius legatione fun- **CAP. XXIII.**
ctus est,

Aut est, tam suis quam alienis infatigabiliter seminauit. Vnde contigit, vt prædium, quod Ramfolan dicitur, à quadam venerabili matrona susceperit, nomine **IKIA**. Qui locus in Episcopatu Ferdēsi positus, ab Hāmaburg nūtribus disparaturastis. Ibi sanctus Dei cœnobium constituens, reliquias sanctorum Xisti & Sinnicij locauit confessorum, & alia patrocinia quæ ab Hāmaburg fugiens portauit, vbi & gregem profugum collegit, depulsoque à gentibus socios in eo portu retinuit. Ab eo ergo loco Hammaburgensem Ecclesiam visitans, Nordalbingos in fide reformauit, quos antea persecutio turbauit. Tunc quoque ne legatio gentium tarditate sua quapiam frigeret, prædicatores misit in Daniam, Hartgarium vero eremitam direxit in Sueoniam. Ferrur etiam venisse Bremam, atque ab Episcopo ipsius loci, qui doctrinæ ac virtutibus eius inuidit, depulsum esse. Post hæc **LEVDERICVS** Bremensis Episcopus obiit, & sepultus est in Ecclesia beati Petri ab australi parte altaris. Decessit autem 1x. Kal. Septembris, & Ecclesia diu viduata permansit.

CAP. 20. Tunc Luthewicus Pius Cæsar inclytus Hammaburgensis Ecclesiæ desolationem miseratus, venerabili Ansgario contulit Bremensem Episcopatum. At ille quamuis Canonum non ignoraret decreta, quibus cautum est, vt Episcopus, qui à sua ciuitate persecutionem passus expellitur, in alia vacante recipiatur, tamen ne pro inuidia ceteris scandalizarentur, Cæsari super hac re diu restitit. Postremo si absque fratrum querela fieri posset, tunc solummodo concederet. In vita nostri Antistitis hæc plenissime describuntur. Obscure vero notatur tempus, quod liber donationum significat apertius. Anno scilicet Luthewici secundi 1x. dominum Ansgarium ab Aldrico clerico & Comite Reginbaldo legatis Cæsaris ductum in Episcopatum. Scriptum libro tertio, capitulo xx. Sed & in vita eius hæc, Multum inquit temporis fluxit, ex quo beatus Ansgarius Bremensem Episcopatum suscepit, antequam hoc à Papa Nicolao firmaretur. Sanctus itaque Ansgarius receptus Bremis, annos xviii. sedit. Nam antea in Hammaburgensi cathedra præfuit annis xvi. qui sunt simul xxxiii. Hoc regalis munificentie dono, confessor Dei valde gauisus in Daniam festinauit. Vbi Regem Danorum Horicum inueniens, Christianum reddidit. Is statim Ecclesiam in portu maritimo erexit apud Sliasuig, data pariter licentia, vt quisquis vellet in regno suo, fieret Christianus. Infinita gentium credidit multitudo, de quibus hoc in libris memoriale relictum est, plures vt aqua baptismi loti sunt, ab omni corporis infirmitate liberatos.

CAP. 21. Quibus rebus ex voto completis, dum adhuc sanctus Dei pro gente Sueonum æstare cepisset, cum Gaudberto Episcopo cōsiliū habuit, quis eorum laudabile pro Christo subiret periculum. At ille periculum sponte declinans, sanctum potius vt iret rogauit Ansgarium. Exemplo athleta intrepidus Horici regis missum rogauit atque sigillum, & à littore Danorum transfretans in Sueoniam peruenit, vbi tūc Oleph rex apud Bircam generale populi sui habuit placitum. Quæ præueniente misericordia Dei, ita placatum inuenit, vt ex eius imperio & populi consensu, & lactu sortis, & Idoli responso, Ecclesia ibidē fabricata, & Baptismi licentia omnibus concessa sit. Hiis etiam ex sententia finitis, Euangelista noster Ecclesiam Sueonum Erimberto commendauit presbytero, & rediit. Quæ in vita sancti Ansgarij latissima gestorum narratio descripta, nos breuitate nitentes amputauimus. Et ni fallat opinio, prophetia Ezechielis de Gog & Magog conuenientissime hic impleta videtur. Emittam, inquit Dominus, ignem in Magog, & in his qui habitant in Insulis cōsidenter. Aliqui hæc & talia de Gothis, qui Romanam ceperant dicta arbitrantur. Nos vero considerantes Gothorum populos in Sueonia regnantes, omnemque hanc regionem passim in Insulas dispersit esse, prophetiam eis opinamur posse commodari, cum præsertim multa prædicta sint à prophetis quæ necdum videntur completa.

CAP. 22. Interea quæstio magna surrexit in regno Francorum de Bremēsi Episcopatu, ad inuidiam beati Ansgarij conflata. Ea contentio diu per regnum graui & ancipiti

CAP.
XXIII.CAP.
XXV.CAP.
XXVI.CAP.
XXVII.

piti diffensione profligata, multis partium studiis collidebatur. Tandem Orthodoxus Cæsar Lothewicus compolitis hinc inde contradicentium voluntatibus, præcipue Guntharij Colonienſis Archiepiſcopi, cuius ſuffraganea prius erat Brema. Super his Romam nuncios ad ſanctiſſimum Papam direxit Nicolaum. Ille vero quod neceſſitas Eccleſiaſtica perſuaſit, & quod patrum conciliis fieri poſſe comprobatum eſt, facile conſenſit. Ergo Bremenſem ac Hammaburgenſem Episcopatum apoſtolica auctoritate copulari, & pro vno ſancti haberi. Cuius rei privilegia diligenter adhuc in Bremenſi conſervantur Eccleſia. In quibus etiam additum eſt, quod idem Papa Nicolaus tam ipſum Anſgarium, quam ſucceſſores eius legatos & vicarios apoſtolice ſedis conſtituit, in omnibus gentibus Danorū, Sueconum, atque Sclauorum; quod & antea Gregorius Papa cōceſſit. Igitur Bremenſis atque Hammaburgenſis parochia coadunatio facta eſt vltimo ſancti Anſgarij tempore. Vitæ eius annum non ponit, præceptum autē regis ponit annum regni XXI. Privilegium Papæ notat annum Domini DC C C. L VIII. qui eſt ab ordinatione Archiepiſcopi XXVIII.

CAP. 24.

Post hæc ſcribitur in vita beati antſtitis, qualiter in Dania veniens iuniorē Horicum in regno reperit. Cui tempori congruit hiſtoria Francorum, quæ ſic de Danis meminit. Nordmānos per Ligerim Turonos ſuccendiſſe, per Sequanam Pariſios obſediſſe, Carolum timore compulſum terram eis ad inhabitandum dedidiſſe. Deinde Lotharingiam inquit, vaſtata, & ſubacta Freſia, in ſua viſtrici converſos viſcera dextra. Cōtendentibus namq; ad inuicē Gudurin Principe Nordmannorum cum patruo ſuo Horico ſcilicet rege Danorum, tanta cēde vtrinque maſtati ſunt, vt viugis omne caderet; De ſtirpe autem regia nemo omnium remaneret, præter puerum vnum nomine Horicum. Qui mox vt regnum ſuſcepit Danoium, ingenito furore ſuper Chriſticolas efferatus, ſacerdotes Dei expulſit, & Eccleſias claudi præcepit. Ad quē ſanctus Dei cōfeſſor Anſgarius venire non trepidans, comitante ſecum gratia diuina, crudelē Tyrannum ſic placatum reddidit, vt Chriſtianitatem ipſe ſuſciperet, ſuiſq; omnibus vt Chriſtiani fierent, per ediſtum mandaret. Insuper in alio portu regni ſui apud Ripam extrueret Eccleſiam, in Dania ſecundam. Et huius Eccleſiaſtico ordine compoſitis, beatus paſtor noſter Eccleſiam illam Remberto commendauit preſbytero. Inde Hammaburg reuerſus, de venditione Chriſtianorum Nordalbingos correxir. Vnde Freſcos adiens, caſtigauit eos pro labore dominici diei. Pertinacius vero agentes, igne caeſti mulſtauit. Et alia, quæ antiquis miraculis nō imparia, leguntur in vita eius. Et quoniam totum ſtudium eius erat pro ſalute animarū, ſi quando à prædicatione gentilium foris liber erat, domi congregationū ſuarum curam egit. Quarum primam, quæ ab Hāmaburg olim barbarica incurſione depulſa eſt, ipſe, vt prædiximus, tranſtulit ad Ramſolas, Secūdā in Bremis habuit ſanctorum virorum, qui habitu quidem vſi canonico, regula viuebant monaſtica, vſq; ad noſtri fere tēporis ætatem. Tertiā ſanctarum virginum congregationem in Briximon adunauit. vbi deuota Chriſti matrona Lutgard totum patrimonium ſuum offerens celeſti ſponſo, magnum chorum caſtitatis ſuo nutriuit ducatu. Ad curam autē pauperum & ſuſceptionē peregrinorum, multis locis hoſpitalia præparauit. Vnum autem vel præcipuum habuit Bremæ, quo per ſeipſum cotidie veniens, inſirmis non erubuit miniſtrare. Quorum plurimos verbo vel tactu ſanauit. Ipſe retrāſtulit corpus ſancti Willchadi in matricē beati Petri apoſtoli Eccleſiam, ab illo auſtrali oratorio, quo deportatum eſt à Willerico. Et tunc facta ſunt illa miracula, quæ per merita ſancti Willchadi, populo oſtenſa ſunt, ab anno Dñi DC C C. L XI. qui eſt annus ab ordinatione Archiepiſcopi xxx. Ipſe enim qui trāſtulit, & vitam & miracula eius ſingulis libris comprehendit. Sique temporum ſeriem diligenter computemus, ipſum eſt tempus quo in Saxoniam translatio Sancti contigit Alexandri. In qua illud memorabile videtur, conſeſſorem noſtrum cum aduena martyre certasse, quis eorum videretur eſſe maior, & in gratia ſanitarum populis acceptior. Einhardus in geſtis Saxonum hæc dulci calamo proſequitur.

7.

CAP.
XXVII.CAP.
XXIX.CAP.
XXX.

Interca

CAP. 26. Interea beatus Ansgarius captiuos redimendo, tribulatos refouendo, domesticos erudiendo, barbaros euangelizando, foris apostolus, intus monachus, nunquam legitur otiosus. Nec solum erga suos, verum erga alienos, quomodo uiuerent sollicitus. Episcopos etiam tam voce quam litteris, ut uigilarent super domesticum gregem, hos arguit, illos obsecrauit. At uero Romanorum regibus pro sua legatione, regibus Danorum pro Christiana fide crebro mandauit. Extant Epistolae eius plures huiusmodi. Vnam uero quam omnibus de sua legatione scribit Episcopis, quam ab Ebone orlam asserit, ita claudit: Deprecor, inquit, ut apud Deum intercedatis, quatenus hae legatio crescere & fructificare mereatur in Domino. Iam enim Deo propitio & apud Danos, & apud Sueones fundata est Ecclesia Christi, & sacerdotes absque prohibitione proprio funguntur officio. Omnipotens Deus faciat uos omnes huius operis pia beneuolentia participes, & in caelesti Christi gloria coheredes.

CAP. 27. Superuixit autem sanctus Ansgarius post illam plenariam Hamaburg & Bremae copulationem annos septem. Sedit autem omnes annos xxxiiii. Cuius depositio summa ueneratione colitur iii. Non. Februarij. Obiit ergo anno Domini dccc. lxxv. Indictione xiiii. qui est Luthewici secundi xxvi. sepultusque est in basilica sancti Petri, ante altare sanctae Dei genitricis Mariae. Eadem uero die, quai ipse commendatus est, Rimburtus diaconus eius ad clero simul & populo electus est. Qui etiam vitam Sancti patris ueridico sermone describens, more beati Iohannis, quasi de alio scribens, innuit se fidelissimum eius discipulorum testimonium perhibere sanctitati, quam cognouerat in viro Dei. Hunc ille librum ad fratres coenobij direxit nouae Corbeiae, beatificans illos, quod talem miserint, & nobis congratulans, quod talem suscipere meruimus pastorem.

CAP. 28. Sanctus Rimburtus sedit annos xxiii. Annos & obitum decessoris sui reperiimus in quodam computo a Corbeia delato. Ceterum uita eius a fratribus eiusdem coenobij ad nostros data, quis fuerit & qualiter uixerit, breuiter & dilucide comprehendit. Mox, inquit, ut electus est a Theodorico Mindenensi Episcopo & Adalgario Corbiensi Abbate iussu Caesaris ductus est Mogontiam. Vbi a clarissimo pontifice consecratus Lutherto, uenit Corbeiam, uellemque suscepit cum professione monastica. Cui Adalgarius Abbas germanum & equiuocum suum concessit Adalgarium, qui postea & socius praedicationis, & haeres meruit esse dignitatis. Pallium pontificale suscepit a Papa Nicolao, Ferulam pastorem a Caesare Luthewico, sicut in priuilegiis dignosci potest. Quae autem sequuntur, ex uita eius excerpta sunt capitulo xvi.

CAP. 29. Praeterea legationis suae officium, quod ad praedicandum gentibus uerbum Dei, primitus a decessore suo susceptum est, & postmodum sibi iure successionis, quasi hereditarium prouenit, impigre executus est. Ipse quidem per se quotiens occupationes aliae sinerent, eidem legationi insistens, semper autem constitutos habens presbyteros, per quos & uerbum Dei gentiles audirent, & solatium captiui Christiani haberent, ad Ecclesias inter ipsos paganos longe constitutas, quodque grauissimum erat, marinis discriminibus adeundas. Quae discrimina ipse frequentius sustinens cum apostolo saepe naufragium pertulit, saepe etiam alia pericula sustinuit, spe futurae beatitudinis omnia praesentis uitae aspera leniens, illudque apostolicum continua meditatione reuoluens: Non sunt condignae passionis huius temporis ad futuram gloriam, quae reuelabitur in nobis.

CAP. 30. Qui reges Danorum suo tempore fuerint, non inuenitur in gestis eius. In historia Fracorum Sigafriid cum fratre Haldan regnasse legitur. Qui etiam munera Lothewico Caesari miserunt, gladium uidelicet capulotenus aureum, & alia multa pacem rogantes, & missis utrinque ad Egdoram fluiuium mediatoribus, pacem firmam, ritu gentis, per arma iurauerunt. Erant & alij reges Danorum uel Nordmannorum, qui piraticis excursionibus eo tempore Galliam vexabant. Quorum praecipui erant Horig, Ordiuig, Gotafrid, Rodulf & Inguart tyranni. Scri-

ptum est in Gestis Frācorum: Cruelissimus omnium fuit Inguar filius Lodpar-
chi, qui Christianos vbiq; per supplicia necauit.

CAP. 31.

Anno Domini Rimberty xii. Luthewicus Pius Cæsar magn^o obiit. Ipse Boe-
mannos, Sorabos, Sufos, & cæteros Slauorum populos ita perdomuit, vt tribu-
tarios efficeret. Nordmannos autem fæderibus ac bellis cōpressos, eo modo re-
tinuit, vt eū Franciam totam vastauerint, regno eius vel ininime nocuerint. Post
mortē vero Imperatoris effera barbaries laxis regnabat habenis. Et qm Dani cū
Nordmannis Hammaburgensi Ecclesiæ cura pastorali subiecti sunt, præterire
nequeo quanta mala per eos Dominus illo tempore fieri permiserit, & quam la-
te pagani super Christianos extenderint potentiam suam. Quæ omnia lamenta-
biliter scripta sunt in historia Frācorum, & in aliis libris. Tunc Saxonia à Danis
vastata est, vel Nordmannis. Brun Dux occisus, cum aliis xii. Comitibus: Tiade-
ricus & Marquardus episcopi obruncati. Tunc Fresia depopulata est. Traiectū
ciuitas excisa. Sanctus Rabbodus Episcopus vrbis cedens persequutioni, Dauā-
triz sedem constituit, ibique consistens anathematis gladio paganos vltus est.
Tunc piratæ Coloniā & Treueros incendunt. Aquilgrani palatium, stabulum
equis suis fecerunt. Mogontia vero propter metum barbarorū instaurari cœpit.
Quid multa? Vrbes cum ciuib; Episcopi cum toto grege simul obruti sunt. Ec-
clesiæ illustres cum fidelibus incensæ sunt. Luthewicus Imperator cum paganis
dimicans victor extitit, & paulo post obiit. Luthewicus Franciæ rex victor & vi-
ctus occubuit. Hæc tragædico planctu scripta in annalibus Cæsarum, nos pro-
pter mentionem Danorum perstrinximus.

CAP.
xxxiv.

CAP. 32.

Quid autem dicimus intermiscisse nostrum Archiepiscopum? Require in
gestis eius capitulo xx. Ad redemptionem, inquit, captiuorum cunctis pene quæ
habebat, expensis, cum multis adhuc apud paganos detentos miserabiliter cer-
neret, altaris etiam vasa non dubitauit impendere, dicens cum beato Ambrosio;
Melius est animas Domino quam aurū seruare. Preciosa ergo sunt illa vasa, quæ
animas de morte redimunt. Nec incongruum videtur, quoniam de persequu-
tione diximus, quæ tunc late efferbuit in Ecclesias, grande miraculum per me-
rita sancti Rimberty Fresonibus ostensum tangere, quod Scriptor gestorum eius
nescio cur præterierit. Sed Bono Corbienti Abbas de sui temporis actis scribēs,
non reticuit dicēs; Cum modernis temporibus grauis barbarorum irruptio in o-
mni pene Francorum regno immaniter debaccharetur; cōgit etiam eos diuino
iudicio ad quandam Fresiæ pagum deuolui, qui in remotis ac mari magno vici-
nis locis situs est, Nordwiche hunc appellant. Quem subuertere aggressi sunt. E-
rat enim illic eo tempore venerabilis Episcopus Rimberty: cuius adhortationi-
bus & doctrinis confortati & instructi Christiani, cum hostibus sunt congressi, &
prostrauerunt ex eis x. milia c c c. lxxvii. pluribus insuper dum fuga præsidium
quærent, in transitu fluuiorum necatis. Hæc ille scripta reliquit. Cuius rei mira-
culo vsque hodie merita sancti Rimberty penes Frisones egregia, & nomen e-
ius singulari quodam gētis colitur desiderio, adeo vt collis in quo sanctus orauit,
dum pugna fieret, perpetua cespitis viriditate notetur. Nordmanni plagā quam
in Fresia receperunt in totum Imperium vlturi, cum regibus Sigafrido & Gota-
frido per Rhenum & Mosam & Scaldam fluuios Galliam inuadentes, miserabi-
li cæde Christianos obruncarunt, ipsumq; regem Carolum bello petentes, ludi-
brio nostros habuerunt. In Angliam quoque miserunt vnum ex sociis Haldani,
qui dum ab Anglis occideretur, Dani in locum ipsius Gundredum constituerunt.
Ipse autem Northumbriam expugnauit, atque ex illo tempore Fresia & Anglia

CAP.
xxxv.

CAP. 34.

in ditione Danorum esse seruntur. Scriptum est in gestis Anglorum: Frustra
in sanctis signa & miracula quærentur, quæ habere possunt & mali, quia secun-
dum auctoritatem sanctorū patrum, maius miraculum est animam, quæ in æter-
num victura est, à peccato conuèrtere, quam corpus quod denuo moriturum
est, à morte suscitare. Vt autem sciamus nec sancto Rimberty hanc gratiam de-
fuisse, fertur antiquorum more sanctorum, quædam fecisse miracula frequenter,
scili-

CAP.
xxxvi.

scilicet dum iret in Sueoniam tempestatem maris oratione sedasse, & cæcum illuminasse, per confirmationem, quam Episcopali more faciebat in eo. Sed & filium regis a dæmonio liberauit. Vbi multis astantibus Episcopis, spiritus immunus sæpe ex ore vexati clamabat, Rimbertyum solum inter eos digne commissum egisse officium, ipsumq; sibi esse cruciatui. Require in libro vitæ eius capitulo xx. Hunc regis Luthewici filium Carolum esse arbitramur, qui nouissimus Archiepiscopi temporibus à regno depositus, Arnulfum germani sui filium accepit successorem. Historia Fræcorum hæc veraciter acta commemorat in Franconford, anno Cæsaris Luthewici xxxiiii.

CAP. 35. Erat igitur sanctus Rimbertyum cum Moyse, vir mitissimus, cū apostolo, qui omnium infirmitatibus cōpateretur. Præcipuam vero curam habes in elemosynis pauperum & in redemptione captiuorum: Vnde quadam vice, cū ad partes venisset Danorum, vbi Ecclesiam nouellæ Christianitati cōstruendam habebat in loco qui dicitur Sliafwig, vidit multitudinem Christianorum catena trahi captiuum. Quid multa? Duplex ibi miraculum operatus est. Nam & catenam oratione dirupit, & captiuos equo suo redemit. Capitulo gestorum eius xvi.

CAP. 36. Et quia vastatio Nordmānorum vel Danorum excedit omnem crudelitatem, eo plus mirum videri possit, quod sancti confessores Dei Ansgarius & Rimbertyum per tanta pericula maris & terræ, illas gentes intrepidi adibant, & prædicabant, ante quarum impetum nec armati reges, aut potentes Francorum populi subsistere poterant. Nunc autem quomodo defecit sanctus, quomodo diminutæ sunt veritates à filiis hominum, vix possibile credimus nos genus ignauum, quod tecto gaudet & vmbra; vt in tam aspero tempore persecutionis, in tam feroci, quæ vix hominum viuunt, natione, in tam remotissima, inquam, ab nostro mundo regione, quisquā vel apostolus auderet accedere, nescientes illud cotidie & nobis dici, quod Saluator ait discipulis: Ite in orbem vniuersum, & ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationem seculi. Sunt & alia multa quæ de sancto viro copiose in libro suo exarata sunt: in quib; illud memoriale est, quod presbyteri animam defuncti, qui sic in visu apparent supplicauit xl. dies in pane & aqua ieiunans à tormentis absoluit. Decessor eius xlii. Cænobia fundauit, hiis ille quintum addidit in solitudine Bukkin. Cæterum omnium districtam sollicitudinem habens, Hammaburgensis cathedræ præcipuam egit curam, tam fratribus quam pauperibus oportuna ministrans solatiâ.

CAP. 37. Xenodochium Bremæ quod à sancto Ansgario ad sustentationem pauperum institutum est, ipse nobiliter auxit, & non solum in Episcopatu, sed vbicunq; esset pauperibus alimonia cum omni diligentia ministravit, nobile postèris verbum relinquens exhortationis; Non est, inquiens, tardandum vt cunctis subueniamus pauperibus, quia quis sit Christus, vel quādo ad nos veniat, ignoramus. Eleemosynam verbi incessanter omnibus ministravit: ad quod opus dicta sancti Gregorij curauit excerpere, quæ & manu sua descripsit. Epistolæ eius diuersæ ad plures, Præcipua quædam ad virgines, in qua virginitatem corporis extollens, ostendit multas mente fieri meretrices. Tandem morbo confectus & senio, quos per se non potuit, per Adalgarium coadiutorem suum in Domino cōfortauit, quem etiam manibus regis commendauit. Obiit autem anno Dñi dc c. lxxxviii. Indiotione vi. Cuius depositio iiii. Idus Iunij celebratur. Sepultus est extra basilicam sancti Petri ab oriente, vt ipse rogauit.

CAP. 38. Adalgarius Archiepiscopus sedit annos xx. Annos eius ex computo supradictæ vitam ex libro sancti Rimberty discimus, Capitulo xli. Cum sanctus Rimberty vestem & professionem susceperet monasticam, mox additur: Ad quod ei solatium deputari insignem placuit cōuersatione virum, gradu diaconum, nomine Adalgarium. Hic vir, inquiunt, venerabilis in cōuersationis eius imitatione simul & successionis dignitate, adhuc hodie superest, cum multis aliis attestans, quod sanctus pontifex Rimberty, nihil ex occasione curæ pastoralis de monachica perfectione perdidit. & reliqua. Item capitulo xxi. Cum iam, inquit, se-

CAP.
xxxv.CAP.
xxxvii.CAP.
xxxix.

nio grauaretur Sanctus Rimberty, etiam continuus ei pedum dolor accessit. Inde apud gloriosissimos reges Luthewicum & filios eius hoc obtinuit, ut insignis vir Adalgarius, monachus uidelicet Corbeiz in adiutorium illi confirmaretur, quatenus ipse infirmitate detentus, in Adalgario haberet solatium circueundi Episcopatum, placita adeundi; & quando exigeretur, in expeditionem vel ad palatium cum comitatu suo proficisci. Impetrauit etiam, ut ipse illi in electione successor confirmaretur, & inter consiliarios regis locaretur, assentientibus fratribus, & Abbate monasterij eius, ac sancta synodo hæc omnia roborante.

CAP. 39. Ferulam pastoralē suscepit ab Arnulfo rege, pallium à Papa Stephano. Consecratus est autem à Mogontino Archiepiscopo Lindroldo, seditque difficili tempore barbaricæ vastationis, nec tamen legationis suæ ad gentes, ut in priuilegiis videtur studium omisit. Verum sicut decessores sui, presbyteros ad hoc opus constitutos & ipse habere curauit.

CAP. 40. De historia Danorum nihil amplius aut scriptum vidi, aut ab alio visum cōperi: ea forte causa reor, quod Nordmanni vel Dani tunc ab Arnulfo rege grauius præliis usque ad internecionē deleti sunt. Bellum cælitus administratum. Siquidem centum milibus paganorum prostratis, vix vnus de Christianis cecidisse repertus est. Et ita restincta est persecutio Nordmannorum, Dño vindicante sanguinem seruorum suorum, qui iam per annos LXX. effusus est. Narrat hæc historia Francorum. Audiui autē ex ore veracissimi regis Danorum Sueui cū nobis stipulantibus attauos suos numeraret, post cladem, inquit, Nordmannicam, Heiligonē regnasse comperi, virum populis amabilem propter iustitiam & sanctitatem suam. Cui successit Olaph, qui veniens à Sueonia, regnū obtinuit Danicum vi & armis, habuitque filios multos, ex quibus Ehnob & Gurd regnum post patris sui obitum tenuerunt.

Anno Adalgarij VII. Hermānus Colonienſis Archiepiscopus magnus Adalgarium nostrum fatigabat iniuriis, Bremam Coloniam subiugare conatus. Collecta igitur apud Triburiam Synodo, Haddone Mogontino præsidēte, cassata sunt apostolica sedis priuilegia, & gloriosorum principum adnullata sunt præcepta, consuetudinibus iniquis decretis Formoso Papa, & Arnulfo rege. Deinde facta subscriptione Adalgarius Archiepiscopus in cauda cōcilij positus est. Fabula grandis de Adolone & Widgero, qui disceptantes, ad spectacula synodum traxerunt. Tragedia lugubris, Widgerum nostræ partis victū, & postero die mortuum. Et amplius sub Adalgario & Hogero omni tempore Brema Colonia facta est suffraganea. Anno deinde secundo Formosus Papa obiit, quarto vero post Arnulfus Imperator, viuēs à vermibus cōsumptus veneno extinctus est. Sequitur eruptio Vngarorum, persecutio Ecclesiarū. Archiepiscopus vero noster senex valde, minus poterat vel inimicis resistere, vel agenda disponere. Quare à monasterio Corbeienſi Hogerū suscepit adiutorē. Cuius ope fultus ac ministerio, ipse emeritæ senectutis otio potiretur. Ita omnipotēs Deus, qui aliquando iustos, ut meliores fiant, tēptari permittit, fecit etiā Archiepiscopo nostro cū temptatione prouentū, ut posset sustinere. Nam Sergius Papa, qui fere per totidē annos septimus à Formoso, calumnias Adalgarij miseratus, priuilegia Bremensis Ecclesiæ renouauit, & omnia, quæ à Gregorio & Nicolao decessoribus suis Ansgario & Rimberto cōcessa sunt, roborauit. Ad hoc quia senectutis pondere grauatus pontifex Adalgarius pastorale officium obire non poterat, circueundo, prædicando & cōsecrando Episcopos, dati sunt ei adiutores à Papa, circumuicini quinque: Episcopi, Simundus Halberstadēsis, Wigbertus Ferdensis, Bisio Padarburnensis, Bernarij duo, Mindensis scilicet & Osnaburgensis; quorum ope senex fulciretur. Ad manum sunt priuilegia Sergij Papæ vtriusque data, quibus hæc ita continentur. Mirum tamen neque satis cognitum est nobis, an aliqui Episcopi in gentes ordinati sint ab Adalgario, ut priuilegium insinuat; an hæc ordinatio Episcoporum in acta remanserit usque ad dies Adaldagi, ut melius

CAP. 41. confi-

CAP. XL.

9.

CAP. XL.

CAP. XLII.

114

confidimus, præsertim quod vastatio barbarica vixdum presbyteros inter se morari consenserit. Nondum enim completæ sunt iniquitates Amorræorum, nec adhuc venit tempus miserendi eorum. Post hæc migravit Archiepiscopus Anno Domini DCCC. IX. VII. Idus Maij, & sepultus est in basilica sancti Michaelis, quam ipse pro dilectione Magistri super tumbam eius erexit.

CAP. 43. HOGERVUS Archiepiscopus sedit annos VII. Et huius annos reperimus in libro superiori, & quod per contentionem ordinatus est à Colonienſi. Pallium suscepit à Sergio Papa, Ferulam à rege Luthewico. Vnde fuerit aut qualiter vixerit, Deo cognitum est. Inuenimus tamen scriptum, in antiquioribus Ecclesiæ libris, vno versu quis fuerit, ita. Sanctus & electus fuit Hoger septimus heros. Sanctitati eius testimonium asserit veterum traditio, quæ narrat eum seuerissimum in Ecclesiastica disciplina, pro consuetudine monasteria suæ diocesis crebro circuissse. Vnde etiam cum apud Hammaburg consisteret, exploraturus quid fratres agerent, nocte interpeſta Ramſolam ad vigilias properauit matutinas. Fidelis, inquam, dispensator & prudens, qui & ipse vigilans pernoctauit, suamque familiam dormire prohibens venienti sponſo lætus occurrit, dicēs: Ecce ego & pueri quos dedit mihi dominus.

CAP.
XLIII.

CAP. 44. Anno Domini Hogeri I. Luthewicus puer depositus est, & Conradus Francorū Dux in regem leuatus. In isto Luthewico vetus Caroli finitur profapia. Hætenus etiam Francorum tendit historia. Quæ deinceps dicturi sumus, in aliis atque aliis non mendacibus reperimus libris. Aliqua vero recitauit nobis clarissimus Danorum Rex, ita rogitantibus: Post Olaph, inquit, Sueconum principem, qui regnauit in Dania cum filiis suis, ponitur in locum eius Sigerich. Cumq; paruo regnaſſet tempore, Hardegon filius Sueui à Nordmannia veniens cum regno priuauit. Tanti autem reges, immo tyranni Danorum, vtrum siſq; aliqui regnauerint, an alter post alterum breui tempore vixerit, incertum est. Nobis hoc ſcire ſufficiat, omnes adhuc paganos fuiſſe, ac in tanta regnorum mutatione, vel excursionē barbarorum Chriſtianitatem in Dania, quæ à sancto Anſgario plantata est, aliquantulum remanuiſſe, non totam deſeciſſe. In diebus illis, immaniſſima perſecutio Saxoniā oppreſſit, cum hinc Dani & Slauī, inde Boemi & Vngari laniarent Eccleſias. Tunc parochia Hammaburgenſis à Slauis, & Brementis Vngarorum impetu demolita est. Interea conſeſſor Dei Hogerus obiit, & ſepultus est in Eccleſia ſancti Michaelis, cū deceſſore ſuo anno Domini DCCC. XV. Depositiō eius XIII. Kalend. Ianuarij habetur. Cuius corpus Episcopi, cum poſt annos centum & X. diruta ſenio Capellula, quæreretur, præter cruceſ pallij & cervical Episcopi, nihil potuit inueniri. Et credimus reſurrexionem impletam eſſe, ſicut in Dauid & Iohanne Euangelista contigit.

CAP.
XLIII.CAP.
XLV.

CAP. 45. Reginwardus vix annum vnum ſedit. De cuius vita præter nomen aliud nihil ad manum venit. Cum autem ſucceſſorem eius concilio apud Althei interuiſſe didicerim, quod habitum est anno Conradi regis quinto, quo etiam Hogerus Archiepiscopus deceſſit, medium hiis Reginwardum, non vixiſſe plene annum vnum deprehendi, nec priuilegium eius vſpam valui reperire. In diebus illis grande miraculum narratur à poſteris, Bremæ contigiſſe. Vngros ſcilicet incenſis Eccleſiis, ante altaria truciſſe ſacerdotes, clerum vulgo mixtum aut impune occiſum, aut in captiuitatem ductum. Tunc etiam cruceſ à paganis truncatæ, ludibrio ſunt habitæ; cuius ſigna furoris vſque ad noſtram durauerunt ætatem. Sed Deus zelotes, cuius ibi deriſa eſt paſſio, incredulos abire non paſſus eſt inultos. Nam ſubita & mirabilis orta tempeſtas, à ſemicremis Eccleſiarum teſtis ſcindulas eleuauit, quas in faciem atque ora paganorum rotans, dum fugæ præſidium quærunt, aut in ſtuum præcipitari cōpulit, aut in manus ciuium concludi. Nec mora, proſtratū gregē, boni paſtoris occubitus ſecutus eſt. Qui depositus III. Kalend. Octobris vna cū prædeceſſoribus ſuis, in basilica ſancti Michaelis, commendatus eſt.

CAP.
XLV.

CAP. 46. VNNI Archiepiscopus ſedit annos XVI. Annos eius obitumque vt ſupra cognoui.

CAP.
XLVI.

gnoui. Memoriz traditum à fratribus habetur: Cum Reinwardus transisset Leidradum Bremenſis Chori præpoſitum à Clero & populo electum. Qui hoc V. N. I. pro capellano vtens, venit ad curiam. Rex autem Conradus, diuino, vt creditur, afflatus ſpiritu, contempta Leidradi ſpecie, paruulo Vnni, quem retro conſpexerat ſtare, virgam obtulit paſtorales. Cui etiam Papa Iohannes decimus, vt priuilegium indicat, dedit pallium. Erat autem vir, ſicut in eius electione ac tráſitu videri poteſt, ſanctiſſimus, pro qua ſanctitate Conrado & Henrico regibus familiaris & reuerendus permanſit. Vnde & ita verſu depingitur: Principibus not^o Vnni fuit ordine nonus. In diebus ſuis Vngri nõ ſolum noſtram Saxoniam, aliasque eis Rhenum prouincias, verum etiam trans Rhenum Lotharingiam & Fraciam demoliti ſunt. Dani quoque Slaui auxilio habentes, primo Transalbianos Saxones, deinde eis Albiim deuaſtantes, magno Saxoniam terrore quaſſabant. Apud Danos eo tempore filius Hardewich Gwrm regnauit, crudeliſſimus inquam vermis, & Chriſtianorum populis non mediocriter infeſtus. Ille Chriſtianitatem, quæ in Dania fuit, prorfus delere molitus, ſacerdotes Dei à finibus ſuis

CAP. 47. depulſit, plurimos quoque per tormenta necauit. At vero Heinricus Rex, iam tunc à puero timens Deum, & in eius miſericordia totam ſuam habens fiduciam, Vngros quidem multis grauibuſque præliis triumphauit; Item Bohemos & Sorabos ab alijs regibus domitos, & ceteros Slauium populos vno grandi prælio ita percuffit, vt reſidui, qui pauci remanſerant, & regi tributum, & Deo Chriſtianitatem, vltro promitterent. Deinde cum exercitu ingreſſus Daniam, Gwrm regem primo impetu adeo perterruit, vt imperata ſe facere mandaret, & pacẽ ſupplex depoſceret. Sic Heinricus victor apud Sliawich, quæ nunc Heidaba dicitur, regni terminos ponens, ibi & Marchionem ſtatuſit, & Saxonũ coloniam habitare præcepit. Hæc omnia referente quodam Danorũ Epiſcopo, prudenti viro, nos veraciter, ſic fideliter Eccleſiæ tradimus.

CAP. 48. Tunc venerabilis Archiepiſcopus Vnni vidẽs oſtium fidei gentibus eſſe apertum, gratias egit Deo de ſalute paganorum; præcipue vero quoniam legatio Håmaburgenſis Eccleſiæ, pro tẽporis importunitate diu neglecta, præueniente miſericordia Dei, & virtute regis, locum & tempus operandi accepit. Igitur nihil aſperum & graue arbitrans ſubire poſſe pro Chriſto, latitudinẽ ſuã diſceſſis per ſe ipſum elegit circuire. Secutus eſt etiam cum grex Bremenſis Eccleſiæ vniuerſus, paſtoris boni abſentia maſti, ſecumque & in carcerem & in mortem ire parati. Poſtquam vero conſeſſor Dei peruenit ad Danos, vbi tunc crudeliſſimus Gwrm regnauit, illum quidem pro ingenta ſclẽtere nequiuſt ſæuitia, filium autem regis Haroldum, ſua eſt prædicatione lucratus. Quem ita Chriſto fidelem perfecit, vt Chriſtianitatem, quam pater eius ſemper odio habuit, ipſe haberi publice permitteret, quamuis nondum baptiſmi ſacramentum perceperit.

Ordinatis itaque in regno Danorum per ſingulas Eccleſias ſacerdotibus, multitudinem credentium Haroldo ſanctus Dei commendauit. Cuius etiam ſultus adiutorio & legato, oẽs Danorum Inſulas penetrauit, euangelizans verbum Dei gentilibus, & fideles quos illic inuenit captiuatos in Chriſto confortans. Deinde veſtigia ſequutus magni prædicatoris Anſgarij, mare Balticum nauigans, graui labore venit ad Bircam; Quo iam poſt obitum ſancti Anſgarij annis LXX. nemo doctõr auſus eſt perſtingere, præter ſolum, vt legimus, Rimbærtũ. Ita perſequenti noſtros obtinuit. Bircæ eſt oppidum Gothorum, in medio Sueoniæ poſitum, non longe ab eo templo, quod celeberrimum Sueones habent in cultu Deorum, Vbſola diſto: In quo loco ſinus quidam eius freti, quod Balticum vel Barbarum dicitur, in boream vergens, portum facit barbaris gentibus, quæ hoc mare diffuſi habitant, optabilem; ſed valde periculolum incautiſ & ignariſ cuiuſmodi locorum. Bircani enim piratarum excuſſionibus, quorum ibi magna copia eſt, ſæpius impugnati, cum vi & armis nequeunt reſiſtere, callida hoſtes aggrediuntur arte decipere. Qui ſinum maris impacati per centum & amplius ſtadia latentium molibus ſaxorum obſtruentes, periculolum æque ſuis, ac prædonibus iter mean-

di fecerunt. Ad quam stationem, quæ rusticissima est, in maximis Sueoniæ regionibus solent Danorum, Nordmannorum, Slauorum atque Semporum naues, alique Scythiæ populi pro diuersis commerciorum necessitatibus, solenniter cõ-

CAP. 49. uenire. In eo portu Confessor Domini egressus, insolita populos appellare cepit legatione. Quippe Sueones & Gothi, vel ita, si melius dicuntur Nordmanni, propter barbaricæ excursionis tempora, quæ paucis annis multi reges cruento dominati sunt imperio, Christianæ religionis penitus obliti, haud facile poterant ad fidem persuaderi. Accepimus autem à sæpe dicto rege Danorum Suein, tunc apud Sueones imperitasse quendam Ring cum filiis Erich & Emund, ipsumque Ring ante se habuisse Amind, Biorn, & Olaph, de quibus in gestis legitur sancti Ansgarii aliosque quorum non occurrunt vocabula. Et credibile est athletam Dei Vnni, eisdem reges, quamuis non crediderint, adisse, eorumque licentia verbum Dei per Sueoniam prædicasse. Sicut enim inutile est acta non credentium scrutari, ita impium arbitramur, eorum præterire salutem, qui primum crediderunt, & per quos crediderunt. Sueones igitur & Gothi à Sancto Ansgario primum in fide plantati, iterumque relapsi ad paganismum, à sancto patre Vnni sunt reuocati. [sufficit hoc scire, ne si plura dicimus, mentiri velle dicamur. Melius est enim, vt ait Beatus Hieronymus, vera dicere rustice, quam falsa diserte proferre.]

CAP. 50. Perfecto autem legationis sue ministerio, cum tandè redire disponderet, Euangelista Dei apud Bircam ægritudine correptus, ibidem fessi corporis tabernaculum deposuit. Anima vero, cum multo animarum triumpho stipata, cælestis patriæ capitolium semper lætatura, conscendit. Tunc discipuli pontificis, exequias eius, cum fletu & gaudio procurantes, cætera quidem membra sepelierunt in eodem oppido Bircæ, solum caput Bremam reportantes, quod decenti condiderunt honore, in Ecclesia sancti Petri coram altari. Obiit autem peracto boni certaminis cursu in Scythia, vt scribitur, anno Dominicæ incarnationis DCCC. xxxvi. Indictione ix. circa medium Septemb. Hic est annus Ottonis Magni primum, & transitu autem sancti Willehadi primi Bremenensis Episcopi c. lxxviii. Eia vos Episcopi, qui domi sedentes, gloriæ, lucri, ventris, somni breues delicias in primo Episcopalis officij loco ponitis; respicite, inquam, istum pauperem & modicum seculi, immo laudabilem, magnumque sacerdotem Christi, qui nuper tã nobili fine coronatus, exemplum dedit posteris, nulla temporum vel locorum asperitate vestram pigritiam excusari posse. Cum per tanta pericula maris & terræ, feroces aquilonis populos ipse pertransiens, ministerium legationis suæ tanto impleret studio, vt in vltimis terræ sinibus expirans animam suam poneret pro Christo.

CAP. 51. ADALDAGVS Archiepiscopus sedit annos LIII. Iste est qui nobis tempu- **Hic in-**
blicam restituit. Genere illustris, ætate iuuenis, specie decorus, morumque pro- **CIPIT**
bitate speciosior. A choro sumptus Hiltinshemeni, consanguineus & discipu- **LII. II.**
lus beati Adalwardi Ferdensis Episcopi, cuius tunc vita probata, fama illæsa, & fi- **CAP. L**
des in Palatio erat cognitissima. Quæ etiam doctrina & miraculis celebrè, Slauorum ferunt populis eo prædicasse tempore, quo noster Vnni ad Scythas legatus extitit, eius nimirum opera & testimonio commendatus in Curia Adaldagus, ferulam pastorem à magno Ottone suscepit; Pallium archiepiscopale sumpsit à Papa vii. Leone, manus impositionem, sicut prædecessores eius à Mogotino præfule. Necdum autem Hammaburgensis cathedra suffraganeos habuit, quos huius Adaldagi studio accepit. Adaldagus itaque primo vt ingressus est Episcopatum, Bremam longo prius tẽpore postatibus ac iudiciaria manu oppressam, præcepto regis absolui, & instar reliquarum urbium immunitate simulque libertate fecit donari. Præcepta regis hæc continentia præsto sunt, & alia. Mox de legatione sua, quæ pro gentium salute primo à prædecessoribus suis recepta, hoc sibi ordine prouenit, vt quod alij in lachrymis feminarunt, ipse in gaudio meteret, toto, inquam, animi desiderio succësus, æstuabat, quomodo perfee-

ret, quod religioso pietatis formabat affectu. Et quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, dedit ei Dominus ad voti successum, & prosperitatem temporis & gratiam regis; cuius ita usus est familiaritate, quod à latere eius raro vnquam diuelleretur. Nunquam tamen aut necessitati parochiæ defuit, aut legationis sue curam posthabuit. Quinimò victoriosi & iustissimi regis animum in omnibus quæ Dei sunt, paratum cernens, studium eius ad conuersionem paganorum incitare non cessauit: quod etiam pro sententia, ita euenit; Deo cooperante, & piissimi regis dexteram in omnibus corroborante.

Otto igitur rex diuino fultus auxilio, cum primum ab insidiis fratrum suorum ereptus est, iudicium & iustitiam populis fecit. Deinde postquam omnia ferme regna, quæ post mortem Caroli defecerant, suo imperio subiugarat: in Danos arma corripuit, quos ante pater eius bello compressit. Enimuero tunc rebellare moliti, apud Heidebam legatos Ottonis cum Marchione trucidarunt, omnem Saxonum Coloniam funditus extinguentes. Ad quam rem vliscendam, rex cum exercitu inuasit Daniam; transgressus terminos Danorum, apud Sliafwig olim positos, ferro & igne totam vastauit regionem, usque ad mare nouissimum, quod à Danis Nordmannos dirimit; & usque in præsentem diem à victoria regis Ottonis dicitur. Cui regredienti Haroldus apud Sliafwig occurrens bellum intulit. In quo utrisque viriliter certantibus Saxones victoria potiti, Danos ad naues cedere coegerunt. Tandem conditionibus ad pacem inclinatis, Haroldus Ottoni subiicitur, regnumque ab eo suscipiens, Christianitatem in Dania recipere spondit. Nec mora, ipse Haroldus cum vxore sua Gunhild & filio paruulo baptizatus est, quem filium Rex noster à sacro fonte susceptum Suenotto vocauit. Eo tempore Dania cismarina, quam Iutlant incolæ appellant, in tres diuina Episcopatus, Hammaburgensi Archiepiscopatu est subiecta. Seruantur in Bremensi Ecclesiæ præcepta Regis, quæ signant regem Ottonem in sua ditione regnum Danicum tenuisse, adeo ut etiam ille Episcopatus donauerit. In priuilegiis autem Romanæ sedis videri potest, quod Agapetus Papa Hammaburgensi Ecclesiæ de salute gentium congratulatus, omnia quæ à prædecessoribus suis Gregorio, Nicolao, Sergio & cæteris Bremensi concessa sunt Archiepiscopatu, & ipse concessit Adaldao. Cui etiam sua vice ius ordinandi Episcopos tam in Daniam, quam in septentrionis populos, apostolica auctoritate concessit. Igitur beatissimus Archiepiscopus noster omnium primus ordinauit in Daniam Episcopos, Haroldum ad Sliafwich, Liafdagum ad Ripam, Reinbradum ad Arhusam. Quibus etiam illas commendauit Ecclesias, quæ trans mare sunt, in Finne, Seland, & Seone, ac in Sueonia. Hoc factum est anno Archiepiscopi xii. Et hæc quidem initia cælestis misericordiae, secutum est tale incrementum Deo cooperante, ut ab illo tempore usque in hodiernum diem Ecclesiæ Danorum, multiplici Boreallium gentium fructu redundare videantur. Quo etiam tempore, fortissimus Rex

CAP. II.

CAP. VI.

Otto vniuersos Slauorum populos suo subiicit imperio. Et quos pater eius viro grandi bello domuerat, ipse Otto deinceps tanta Dei adiutorio potentia constrinxit, ut tributum & Christianitatem pro vita simul & patria libenter offerret victori, sicque baptizatur gentium populus vniuersus. Et Ecclesiæ tunc primū in Slauania sunt constructæ, de quibus rebus circa finem gestæ ut sunt, oportunius aliquid dicemus.

CAP. III.

Igitur post hæc Colonienfis Archiepiscopus Bruno videns iam Hammaburg nostram diuina opitulante gratia suffraganeos habere, veterem de Brema, sicut in scriniis Ecclesiæ nostræ inuenimus, instaurauit querelam, sperans se quæ uoluit eo facilius adepturum, quod filius erat Ottonis regis. Sed dum frustra omnibus modis laborasset, nec Papæ concilium, nec patris meruit habere auxilium. Ita vir nobilis atque sapiens auctoritate pontificis Adaldagis facile superatus, in nostræ gratiam Ecclesiæ cum digna satisfactione rediit, prædicans Hammaburgensem Ecclesiā quæ in tanto gentium periculo constituta sit, non debere lædi ab aliquo, verum dignam esse, quæ omni consolationis amore foueatur & celebratur ab

tur ab omnibus vbiq̃ue Ecclesiis. Adhuc posteris in memoria est, quendam Ep̃ diaconum pontificis Adaldagi, quia fideliter ei adstiterit in præfata cōtentione, Ferdensi ab rege Episcopatu donatum, simul & alios fratrum, qui in prædicatione Danorum & Slauorum cum Archiepiscopo studiosi fuerunt, pro labore suo maioribus afferūt cathedris intronizatos, [& de studio Adaldagi ad prædicationem gentium, & origine ducum norma.]

CAP. 52. Nempe studium patris Adaldagi totum in conuersione fuit gentium, in exaltatione Ecclesiarum, in salute animarum, pro cuius rei magisterio meruit vir Deo & hominibus dilectus, vt omnibus in veneratione haberetur, etiam inimicis.

CAP. 53. Post hæc vero cum rex victoriosissimus Otto, ad liberandam sedem Apostolicam vocaretur in Italiam, consilium habuit, quem post se vicarium potestatis, ad faciendam iustitiam relinqueret in his partibus, quæ barbaris confines sunt terminis. Nondum enim post tempora Caroli, propter veteres illius gentis seditiones, Saxonia Ducem accepit, nisi Cæsarem. Qua necessitate rex persuasus, Hermannō primum tutelæ vicem in Saxonia commisit. De quo viro, & progenie viri, quoniam tam Bremensi Ecclesiæ, quam aliis magno surrexisse videtur excidio, altius ordiri necessarium duxi. Vir iste pauperib⁹ ortus natalibus, primo, vt aiunt, v. l. i. mansit totidemque manentibus, ex hæreditate parentum fuit contentus. Deinde quod erat acris ingenij, decorisq; formæ, cum pro merito fidei & humilitatis, quam Dominis & patribus exhibuit, facile notus esset in curia, ad familiaritatem ipsius regis peruenit. Qui comperta iuuenis industria, suscepit eum in numero ministrorum, deinde nutriri præcepit esse filiorū. Mox etiam succedentibus prosperis, commisit ei vices præfecturæ. In quibus officiis strenue administratis, dicitur manentes suos pro furto in iudicium delatos, data sententia simul omnes ad mortē damnaſſe. Cuius nouitate facinoris & tunc charus in populo, & clarissimus deinceps factus est in palatio. Postquam vero Ducatum meruit Saxoniz, iudicio & iustitia gubernauit prouinciam, & in defensione sanctarum Ecclesiarum, studiosus vsque in finem permansit. Nam & Bremensi Ecclesiæ ac matri Hammaburg fidelis extitit ac deuotus, multa bona faciens in fratres, & in omnes Saxoniz congregationes.

CAP. 55. Igitur tali viro piissimus rex & Archiepiscopus noster, vires suas in hac regione commendantes, in Italiam discesserunt. Vbi rex Episcoporum habito concilio Iohannem Papam, cui Octavianus nomen erat, accusatum criminibus fecit deponi, quamuis absentem. Nam fuga iudicium subterfugerat, & in locum eius promptum Leonem ordinari præcepit. A quo ipse mox coronatus Imperator, &

CAP. 56. Augustus à populo Romano consalutatus est, Anno regni sui xxviii. post coronatum Carolum Romæ c. l. i. i. Eo tēpore Imperator cum filio in Italia per quinquennium commoratus, filios Berengarij debellauit, Romanque pristina reddidit libertati. Hiis diebus annisque totidem noster Archiepiscopus, apud quem summa conciliorum pendebat, in regno Italiz conuersatus est. Non sponte inquam, sed quod à regum latere diuelli non poterat, vnde magnum Ecclesiæ suæ lucrum parauit. Tunc etiam sanctorum, quibus nunc & in æuum hoc triumphat Episcopium, patrocinia collegisse traditur. Populus itaq; boni pastoris diuturnā grauius ferens absentiam, nunciis & literis metum ingredientibus, tandem vt suum reuideret gregem sollicitare curauit. Cui etiam demum in patriam venienti, totus simul populus, & extranei cum ipsis, itinere tridui occurrentes, & præ gaudio flentes, quasi alteri Iohanni clamabant, dicentes, Benedictus qui venit in nomine Domini. Reuersus ergo Archiepiscopus in patriam, duxit in comitatu suo Benedictum Papam ordinatū, sed ab Ottone Imperatore depulsum, quem ille in Hammaburg custodiri mancipari præcepit: Archiepiscopus vero magno cum honore vique ad obitum eius detinuit. Nam vir sanctus, literatusque fuisse dicitur, qui & dignus Apostolica sede videretur à populo Romano, nisi quod per tumultum electus est, expulso eo, quem ordinari præceperat Im-

pera-

perator. Igitur apud nos in sancta conuersatione viuens, aliosque sancte viuere docens, cum iam Romanis poscētibus ab Cæsare restitui debuisset, apud Hammaburg in pace quieuit. Cuius transitus III. Nonas Iulij contigisse describitur. Quo in tempore Bremæ claruit Eilhardus, vir spontanea paupertate clarus, Ecclesiæ præpositus, & regulæ canonicæ cultos. Tunc & scholas Ecclesiæ florentissimo studio rexit Tiadhelmus, qui fuerat magni Oðrici Magdaburg discipulus.

CAP. 58. Archiepiscopus autem sanctorum martyrum reliquias, quas ab vrbe Roma deportauit, magna per parochias suas diligentia distribuit. Nam antecessores sui Deo seruientium animarum quinque cœnobيا fundarunt. Hii ille sextum addidit apud Heslinge. vbi nobilissima Christi virgo Wendilgard, & pater eius Haddo nomine, totum patrimonium suum offerens Deo, & sancto martyri Vito, magnam virginum turmam congregauit. Septimam in Fresia congregationem fecit sanctorum virorum, de prædio & oblatione quarundam nobilium matronarum, Reingerd & Wendele, vbi reliquias sanctorum locauit, & alia alibi. Hæ sunt reliquie sanctorum, quas ab Italia Archiepiscopus deportauit, corpora videlicet Quiriaci & Cæsarij, Victoris & Coronæ, Felicis & Feliciani, Cosmæ & Damiani.

CAP. 59. Cumque sanctus pontifex omnium Ecclesiarum suarum paternam gereret sollicitudinem, Xenodochij Bremensis magnam habuit curam. **CAP. VI**
Quod etiam multo maioribus auxit redditibus, quam antecessores eius: adeo vt præter hospites, qui frequenter suscipiebantur, quotidie in hospitali xxiiii. pauperes pascerentur. In quo ministerio fidelissimus extitit Libentius, quem secum duxit ab Italia.

CAP. 60. Ipso tempore Magnus Otto subiugatis, Christianæque fidei copulatis Slauorum gentibus, inclytam urbem Magdaburg super ripas Albis fluminis condidit, quam Slauis metropolim statuens, Adalbertum summæ sanctitatis virū ibidem consecrari fecit Archiepiscopum. Is primus in Magdeburg ordinatus xii. annis strenue pontificatum administrauit, multosq; Slauorum populo prædicando cōuertit. Cuius ordinatio facta est anno Imperatoris & nostri Archiepiscopi xxxv. & sunt post ordinationem sancti Antigarij cxxxvii. Magdaburgē autem Archiepiscopatu subiecta est tota Slauonia, vique ad Penem fluum. Episcopatus suffraganei quinque, quorum Mersburg & Cicia super Salth flumen condita. Misna vero super Albiam, Brandenburg & Huelberg interius vadunt. Sextus Episcopatus Slauoniæ est Aldinburg, quem quia nobis vicinior est, Imperator Hammaburgensi Archiepiscopatu subiecit, ibiq; Archiepiscopus noster Edwardum primum ordinauit Episcopum, quem Latine dicimus Euagrium.

CAP. VII.

Et quoniam occasio locorum se præbuit, vtile videtur exponere, quæ gentes trans Albiam Hammaburgensis Ecclesiæ pertinentes sunt parochiæ. Hæc clauditur ab occidente Oceano Britannico, à meridie Albia fluuius, ab Oriente Pene fluuius, qui currit in mare barbarum. Ab Aquilone vero Egodore fluuius, qui Danos dirimit à Saxonibus. Transalbiorum Saxonum tres sunt populi: primi ad Oceanum Thiatmarsgoi, & eorum Ecclesia Mildintherp: Secundi Holtzari, dicti à syluis quas accolunt; eos Sturia flumen interfluit, quorum Ecclesia Sconëfeld: Tertij qui & nobiliores Sturmarij dicuntur, eo quod seditionibus illa gens frequenter agitur. Inter quos metropolis Hammaburg caput extollit, olim viris & armis potens, agro & frugibus felix: nunc vero peccatorū vindictæ patens, in solitudinem est redacta. Et quamuis [occulto Dei iudicio vastata,] decorem vrbis amiserit, vires tamen adhuc retinet metropolis, viduitatis suæ damna consolans, in prouectu filiorum, quos per totam septentrionis latitudinē suæ legationi cotidie videt accrescere. De quibus laeta etiam clamate videtur, Annunciaui & locutus sum. multiplicati sunt super numerum.

CAP. 61. Inuenimus quoq; limitem Saxoniz qui trans Albiam est, præscriptum à Ca- **CAP. VII.**
tolo

rolo & cæteris Imperatoribus, ita se continet, hoc est, ab Albiæ ripa orientali usque ad riuulum quem Slauī Mescenreiza vocant, à quo sursum limes currit per sylvam Deluunder, usque in fluuium Deluundam; Sicque peruenit in Horchembeke & Heilinspring, inde ad Ludwīnestein, & Wisbircon, & Husin progreditur. Tunc in Horbistenon, vadit in Trauennam sylvam, sursumque per ipsam in Bulilunken; mox in Crimeson, & recte ad vadum, quod dicitur Agrimeswedel ascendit. Vbi & Burgwido fecit duellum contra campionem Slauorum, interfecitque eum: vbi & lapis in monumentum positus est. Ab eadem igitur aqua sursum procurrens terminus, in stagnum Colse vadit. Sicque ad orientalem campum venit Zuentisfeld, usque in ipsum flumen Zuentinam, per quem limes Saxoniz, usque in pelagus Scythicum, & mare quod dicitur Orientale delabitur. De cuius freti natura breuiter in gestis Caroli Einhardus meminit, cum de bello diceret Slauanico. Sinus, ait, quidam ab Occidentali Oceano orientem versus porrigitur, longitudinis quidem incomptæ, latitudinis vero, quæ nusquam ceterum milia passuum excedat, cum in multis locis contrarius inueniatur. Hunc multæ circumfident nationes, Dani quidem ac Sueones, quos Nordmannos vocamus, & septentrionale litus, & omnes in eo insulas, tenent. Ad litus australe Slauī, & aliz diuersæ nationes incolunt, inter quos vel præcipui sunt, quibus tunc à rege bellum inferebatur Wilzi, quos ille vna tantum & quam per se gesserat expeditione ita contudit ac domuit, vt ulterius imperata facere minime reuendum iudicaret.

CAP. 63. Hæc ille. Nos autem quoniam mentio Slauorum totiens incidit, non ab re arbitramur, si de natura & gentibus Slauaniz historico aliquid dicamus compendio, eo quod Slauī eo tempore studio pontificis nostri Adalardi ad Christianam

CAP. 64. fere sint omnes religionem conuersi. Slauania igitur amplissima Germaniz prouincia, à Winulis incolitur, qui olim dicti sunt Wādali, decies maior esse dicitur, quam nostra Saxonia, præsertim si Boemiam, & eos qui trans Oddoram sunt Polanos, quia nec habitu, nec lingua discrepant, in partem adieceris Slauaniz. Hæc autē regio cum sit armis, viris & frugibus opulentissima, firmis vndique saltuum & fluminum terminis clauditur. Eius latitudo est à meridie in boream, hoc est, ab Albia fluuiio usque ad mare Scythicum. Longitudo autem illa videtur, quæ initium habet ab nostra Hammaburgensi parochia, & porrigitur in orientem, infinitis aucta spaciis, usque in Beguariam, Vngriam & Græciam. Populi igitur Slauorum sunt multi, quorum primi ab occidere confines Transalbiani sunt Waigri, eorum ciuitas Aldenburg maritima. Deinde sequuntur Obodriti, qui altero nomine Reregi vocantur, & ciuitas eorum Magnopolis. Item versus nos Polabingi, quorum ciuitas Racisburg. Ultra quos Lingones sunt & Warnahi. Mox habitant Chizini & Circipani, quos à Tholofantibus & Retharis fluuius Panis separat, & ciuitas Dimine. Ibi est terminus Hammaburgensis Parochiz. Sunt & alij Slauorum populi, qui inter Albiam & Oddoram degunt, sicut Heueldi, qui iuxta Haliolam fluuium, & Doxani, Liubuzzi, Wilini, & Stoderani cum multis aliis.

CAP. 65. Inter quos medij & potentissimi omnium sunt Retharij, ciuitas eorum vulgarissima Rethre, sedes idololatriæ. Templum ibi constructum est dæmonibus magnum, quorum princeps Redigast. Simulachrum eius auro, lectus ostro paratus. Ciuitas ipsa nouem portas habet, vndique lacu profundo inclusa, pons ligneus transitum præbet, per quem tantum sacrificantibus aut responsi petentibus via conceditur. Hæc ea significante causa, quod perditas eorum animas, qui Idolis seruiunt, congrue nouies Styx interfusa coerceat. Ad quod templum ferunt à ciuitate Hammaburg iter quatuor esse dierum.

CAP. 66. Ultra Leuticos, qui alio nomine Wilzi dicuntur, Oddora flumen occurrit, a-

CAP. 67. mnis ditissimus Slauaniz regionis. In cuius ostio qua Scythicas alluit paludes, nobilissima ciuitas Iulinum, celeberrimam barbaris & Græcis, qui in circuitu sunt præstat stationē. De cuius præconio vrbis, quia magna quedā & vix credibilia recitatur, volupe arbitror pauca inserere digna reclar. Est sane maxima om-

nium quas Europa claudit ciuitatū, quam incolunt Slaui cum aliis gētibz Græcis & barbaris. Nam & aduenæ Saxones, parem cohabitandi legem acceperunt, si tamen Christianitatis titulum, ibi morantes non publicauerint. Omnes enim adhuc paganici ritibus oberrant, cæterum moribus & hospitalitate, nulla gens honestior aut benignior poterit inueniri. Vrbs illa mercibus omnium septentrionalium nationum locuples, nihil nō habet iocundi aut rari. Ibi est Olla Vulcani, quod incolæ Græcum vocant ignem, de quo etiā meminit Solinus. Ibi cernitur Neptunus triplicis naturæ: tribus enim fretis alluitur illa Insula, quorum vnum viridissimæ aiunt esse speciei: Alterum subalbidæ. Tertius vero motu furibundo perpetuis sæuit tempestatibus. Ab illa autem ciuitate breui temigio ad urbem trahuntur Deminæ, quæ sita est in ostio Peanis fluij; vbi & Rhuni habitant. Ibi ad Semland prouinciam quam possident Pruzzi nauigatur. Iter eius finis est, vt ab Hammaburg vel Albia flumine vii. die per terram ad Iulinum peruenias ciuitatem. Nam si per mare nauim ingrederis, ab Slaswig vel Aldenburg, vt peruenias iuminem, ab ipsa vrbe vela tendens xiiii. die ascendens ad Ostragard Russiæ. Cuius metropolis ciuitas est Chiuc, æmula sceptri Constantinopolitani, clarissimum decus Græciæ. Sicut ergo prædictum est, Oddora flumen oritur in profundissimo Merahorum saltu, vbi & Albia fluius principium sortitur, nec longis ab inuicem spatiis, sed diuerso currunt meatu. Alter enim, id est, Oddora vergens in Boream, per medios Winulorum transit populos, donec perueniat ad Iuminem, vbi Pomeranos diuidit à Wilzis. Alter vero, id est, Albia in Occasum ruens, primo impetu Bohemos alluit cum Sorabis, medio cursu paganos à Saxonia dirimit, nouissimo alueo Hammaburgensem parochiam à Bremensi scindens, victor Oceanum ingreditur Britannicum. Hæc de Slaui & patria eorum, quoniam virtute Magni Ottonis eo tempore ad Christianitatem omnes sunt conuersi, dicta sufficiant. Nunc ad ea quæ post mortem Imperatoris, & reliqua tempestate nostri Pontificis acta sunt calamus dirigatur.

CAP.
xiii.

17.

CAP. 67. Anno Pontificis Adaldagi xxxviii. Otto Magn⁹ Imperator, domitor omnium septentrionalium nationum, feliciter migravit ad Dominum, & sepultus est in ciuitate sua Magdeburg. Cui filius eius Otto medianus succedens, per decem annos strenue gubernauit Imperium. Is statim Lothario & Carolo Francorum regibus subactis, cum in Calabriam bellum transferret, à Sarracenis & Græcis victor & victus apud Romam discessit. Huic tertius Otto cum adhuc puer esset in regnum substitutus, annos xxviii. forti & iusto sceptrum ornauit Imperio. Hiis tribus, æque fortissimis ac iustissimis Imperatoribus, tam charus & familiaris erat præsul Adaldagus, pro virtutum merito & doctrinæ magisterio, vt à latere eorum vix aut raro diuelleretur, sicut præcepta Imperatorum ad nutum Archiepiscopi disposita ostendunt, in quibus etiam hoc est notandum, quod tertius Otto in Wildashusen consistens, præcepta fecit. Eodem tempore Hermannus Saxonum Dux obiens, Bennonem filium suum reliquit hæredem, qui etiam vir bonus & fortis memoratur, excepto quod degenerans à patre populum rapina grauauit. Apud Magdeburg quoque defuncto Adalberto pontifice, Gisilarius successit, & ipse vir sanctus, qui nouellos Winulorum populos, doctrina & virtutibus illustrauit.

CAP. xiv.

CAP. 68. Haroldus rex Danorum religione ac fortitudine insignis, Christianitatem in regno suo iam dudum benigne susceptam, vsq; in finem constanter retinuit. Vnde & regnum suum sanctitate & iustitia confirmans, vltra mare in Nordmannos & Anglos suam dilatauit potentiam. Emund filius Erici tunc in Sueconia regnauit. Is Haroldo cōfœderatus Christianis eo venientibus placabilis fuit. In Nordwegia Hacquin Princeps erat, quem dum Nordmanni superbius agentem, regno depellerent, Haroldus sua virtute restituit, & Christicolis placatum reddidit. Hacquin iste crudelissimus ex genere Inguar & Giganteo sanguine descendens, primus apud Nordmannos regnum arripuit, cum antea Ducibus regebatur. Igitur Hacquin triginta quinque annis in regno exactis obiit, Hartildum sceptri relin-

CAP. xv.
18.

relinquens heredem, qui simul Daniam possedit atq; Nordwegiam. Anglia autem, ut supra diximus, & in gestis Anglorum scribitur, post mortem Gundredi, à filiis eius Analaph, Sigtrich & Reginold, per annos fere centum permanfit in ditione Danorum. Tunc vero Haroldus, Hiring filium suum misit in Angliam. Qui subacta insula à Northumbris tandem proditus & occisus est.

CAP. 69. ADALDAGVS igitur Archiepiscopus ordinavit in Daniam plures Episcopos, quorum nomina quidem reperimus, ad quas vero sedes specialiter intronizati sunt, non facile potuimus inuenire: *Æstimo ea faciente causa, quod pro rara Christianitate nulli Episcoporum adhuc certa sedes designata fuerit. Verum studio plantanda Christianitatis quisq; in vltiora progressus, verbū Dei tam suis quā alienis cōmuniter predicare certabant.* Hoc hodie trans Daniam per Nordmanniam & Sueoniam facere videntur. Igitur Episcopi qui in Dania ordinati sunt, Inhored, Liasdag, Reimbrād, & post eos Harig, Stercolf, Folcbrecht, Merha, & alij. Odinkarum seniorē ferunt ab Adaldago in Sueoniam ordinatū, strenuū in gentibus legationem suā adimplesse. Erat enim, sicut fama nos tetigit, vir sanctissimus & doctus in hiis, quæ ad Deum sunt, quantum vero ad sæculum, nobilis & origine Danus. Vnde & facile barbaris quolibet potuit de nostra religione persuadere. Cæterorum vero Episcoporum vix aliquem sic clarum prodit antiquitas, præter Liasdagum Ripensem, qui & miraculis celebris fuerat, & transmarinis prædicauit, hoc est Sueonibus & Nordmannis. In Aldingburg ordinavit Archiepiscopus primo, ut diximus, Edwardum, deinde Wegonem, postea Eziconem, quorum tempore Slaui Christiani permanferunt. Ita etiam Hammaburg in pace fuit. Ecclesiæ in Slauania vbique erectæ sunt. Monasteria etiam virorum ac mulierum Deo seruientium cōstrueta sunt plurima. Testis est Rex Danorum, qui adhuc hodie superest, Suein; cum recitaret Slauaniam in duos viginti pagos esse dispartitam, affirmavit nobis absque tribus ad Christianitatem oēs fuisse conuersos, adiiciens etiam Principes eius tēporis, Misizza, Naecon & Sederich, sub quibus, inquit, pax continua fuit, Slaui sub tributo seruierunt.

CAP. 70. Nouissimis itaq; Archiepiscopi temporibus res nostræ inter Barbaros fractæ, Christianitas in Dania turbata est, pulchrisq; diuinæ religionis initis inimic^{us} inuidens homo, superseminare zizania conatus est. Nam tunc Suenorto filius Magni Haroldi regis Danorum, multas in patrem molitus insidias, quomodo eum iam longævum & minus validum regno priuaret, consilium habuit & cum hiis, quos ad Christianitatem pater eius inuitos coegit. Subito igitur facta conspiratione, Dani Christianitatem abdicantes Suein regem cōstituunt, bellumq; Haroldo indicunt. At ille qui ab initio regni sui totam spem in Deo posuerit; tunc vero maxime Christo euentum rei commendans, cum bellum exectaretur, armis se tueri decreuit; & quasi alter David procedens ad bellum, filium lugebat Absolon, magis illius dolens scelus, quam pericula sua. In quo miserabili & plus quam ciuili bello victa est pars Haroldi. Ipse autem vulneratus ex acie fugiens, ascensa naui elapsus est ad ciuitatem Slauorum, quæ Iulinum dicitur. A quibus contra spem, quia pagani erant, receptus, post aliquot dies ex eodem vulnere deficiens, in confessione Christi decessit. Cuius corpus in patriam ab exercitu reportatum, apud Roskild ciuitatem, in Ecclesia, quam ipse primus in honorem sanctæ Trinitatis construxit, est sepultum. De cuius fine, cum istum pronepotem suum, qui nunc in Dania regnat Suein interrogare maluerim, velut alter Tydeus, crimen aui reticuit, me vero patricidium exaggerante, hoc est, inquit, quod nos posteri luimus, quod ipse parricida suo piauit exilio. At ille noster Haroldus, qui populo Danorū Christianitatem primus indixit, qui totū septentrionē Ecclesiis & prædicatoribus pleuit; ille, inquam, innocens vulneratus, & p Christo à regno expulsus, martyrij gloria, ut speramus, nō carebit. Regnavit autē annos L. obitus eius in festiuitate omnium sanctorum contigit. Memoria eius apud nos & vxoris eius Gunhild perpetua manebit. Hęc in diebus Adaldagi pontificis facta competimus, cum tamen non omnes eius virtutes explorare potui-

CAP.
xvi.
19.CAP.
xvii.CAP.
xviii.

CAP. xix.

mus. Sunt autem qui affirmant per eum gratias sanitatum factas, & tunc cū adhuc viueret & post mortem ad sepulchrum eius, videlicet cæcos frequenter illuminatos fuisse, aliasq; multas cōgisse virtutes. Cernissimū vero est. cum tam nostro populo, quam Transalbanis, & Fresonum gēti, leges & iura cōstituisse; quæ adhuc pro tanti auctoritate viri seruare contendunt. Interea senex Præsul Adaldag^{us} de legatione sua voti cōpos effectus, & in omni opere suo domi foris que prosperatus, in senectā vberi migravit ad Dñm 1111. Kalend Maij, anno incarnationis Dominicæ DCCCC. LXXXVIII. Indictione I. Anno autem Sacerdotij eius nobiliter administrati LIV. & sepultus est in Ecclesia Bremensi, à capite Leuderici Episcopi à meridiali plaga.

CAP. 71.

LIBENTIVS sedit annis xxv. pallium suscepit à Papa xv. Iohanne, virgam Episcopale meruit ab Ottone tertio, primus omnium cōsecratus est à suffraganeis. Erat itaq; vir literatissimus, & omni morum probitate decoratus, ab Italia quondam Pontificem sequutus Adaldagum. Cuius etiam vitā amulatus & magisterium, solus ex dispositione tanti patris dignus inuentus est, cui Hammaburgēsis cura parochiæ crederetur. Erat enim vir tantæ castitatis, vt raro se mulieribus videndum præbuerit, tantæ abstinentiæ, vt pallida ieiuniis ora portauerit, tantq; humilitatis ac caritatis, vt in clauistro sicut vnus fratru vixerit. Multæ nimirum virtutes eius, quippe contentus acquisitis, raro curiam adiit pro acquiritendis. Domi sedens quietus, parochiæ suæ curam egit diligentissimam, totumq; studium ad lucra vertens animarum, districtissima regula oēs congregationes suas custodiuit. Archiepiscopus etiam per se curā egit hospitalis, fratribus & infirmis quotidiano ministrans obsequio, ipse quoq; vice sua Xenodochium nepoti suo cōmendauit Libetio. Dum vero adhuc pax esset in Slauania, Transalbianos populos frequenter visitauit, & matrem Hammaburg paternam fouit amore, legationē suam ad gētes, vt prædecessores eius, studiose executus est, licet dierum obstaret malitia. Quo tēpore cum magnam Christianorū persecutionem in Dania Suein rex exercuisset, supplicibus Archiepiscopus legatis, crebrisq; muneribus laborabat, quatenus ferocis regis animum, māsuetum redderet Christianis. Quibus ille reiectis, in sua nimirū crudelitate ac perfidia sœuire non cessauit; vnde & ultio diuina regem Deo rebellem est subsequuta. Nam cum contra Slauos bellum susciperet, bis captus est in Slauiam ductus, totiens à Danis ingenti auri pondere est redemptus. Nec tamen adhuc ad Deum reuerti voluit, quem primo in morte patris offendit, & deinde in nece fidelium irritauit, & iratus furore Dñs tradidit eum in manus inimicorum eius, vt disceret non blasphemare. Tunc potentissimus Sueonum rex Hericus, collecto innumerabili, sicut arena maris, exercitu, Daniam inuadit, & occurrit ei Suein à Deo derelictus, frustra sperans in Idolis suis. Sed cum vtrinq; bello nauali (sic enim gens illa configere solet) omnes copiæ essent Danorum obrutæ, Hericus rex victor Daniam obtinuit. Suein ergo depulsus à regno dignam factis suis à Deo Zelote recepit mercedem. Et hæc iunior nobis in auo suo Suein recitauit contigisse, iusto Dei iudicio, quoniam illum dereliquit, quem pater eius bonum defensorem habuit.

CAP. 72.

FERUNT eotēpore classem piratarum, quos nostri Ascomānos vocant, Saxoniz appulsam, omnia Fresiæ atq; Hathulæ vastasse maritima. Cumq; per Albiz fluminis ostium ascēdentes irrumperent prouinciam, cōgregati Saxonum magnates, cum paruū habuissent exercitiū, egredientes à nauibus, apud Stadium barbaros exceperunt, qd est oportunum Albiz portus præsidium. Magnum & memoriale, minusculeque felix erat illud prælium, in quo viriliter vtrique certantibus, nostri tandem minores sunt reperti. Sueones ergo & Dani totam Saxonū obtriuere virtutem. Capti sunt ibi Sigafrius Marchio, Thiadericus Comes, & alij illustres viri, quibus vinctis post terga manibus, barbari traxerunt ad naues, pedesque eorum cathena strinxerunt, totam exinde prouinciam impune depredantes. Sed cum ex captiuis solus marchio Sigafrius cuiusdam auxilio pi-

CAP. XX.

20.

CAP. XXII.

CAP. XXII.

21.

scatoris furtim noctu sublatuſ euaderet, piratæ mox in furorẽ verſi, omnes quos in vinculis tenuerunt, meliores ludibrio habentes, manibus pedibuſq; truncauerunt, ac nare præciſa deformâtes, ad terram ſemianimes proiecerunt. Ex quibus nobiles quidam viri erant, qui poſtea multo ſuperuixerunt tempore, opprobrium Imperio, & miſerabile ſpectaculũ omni facti populo. Quam videlicet plagam mox cum exercitu ſuperuenientes Dux Benno & Sigafriſduſ Marchio vindicarunt, in tantum vt piratæ omnes quos apud Stadium egreſſos fuiſſe diximus ab iſſis auxiliante Domino fuerint contriti.

Altera vero pars Aſcomannorum, qui per Wirraham flumen egreſſi Hahele, vſq; ad Lieſtmonam depredati ſunt, cum maxima captiuorum multitudine peruenerunt ad paludem quæ dicitur Glindeſmor. Vbi à noſtris qui pone ſequẽbatur offenſi, oẽs vſque ad vnum obruncati ſunt; quorum numeruſ erat xx.milia. Quidam enim eques Saxonum ab eis captuſ, dum eum Ducem ſui facerent itineris, in difficiliora eoſ paludiſ loca perduxit, in qua diu fugati, leuiter à noſtris ſunt ſuperati. Qui Heriward nomen habens, perenni Saxonum laude celebra-

tur. Ex illo nimirum tempore piratarum, hoſtiliſque crebra irruptio facta eſt in hanc regionem. Nam & omnes Saxoniz ciuitateſ grandi metu percuſſæ fuerât, tunc & Brema muro muniri cœpit firmiſſimo. Sed & Libentiuſ Archiepiſcopuſ theſaurum Eccleſiæ omniaq; Eccleſiaſtica fecit ad Buccenſem deportari præpoſituram. Tantuſ itaque timor in finibuſ huiuſ parochiæ omnibuſ erat. Nam & ipſe Pontifex Piratæ, qui Episcopatum vaſtabat anathemate damnauit. Quorũ vnus in Norwegia deficiens per annos ſeptuaginta integro corpore permãſit, vſque ad Domini Adalberti tempora Archiepiſcopi, quando Alwarduſ Episcopuſ illuc veniens defunctũ vinculo excommunicationiſ abſoluit, & mox cadauer in cinerem eſt ſolutum.

Post vindictam ergo ſcleroruſ, quæ in Eccleſiaſ Dei & Chriſtianoſ cõmiſerat, Suein Rex victuſ, & à ſuiſ deſertuſ, quippe quem Deus deſeruit, errabunduſ & inopuſ auxilij, venit ad Nordmannoſ, vbi Thrucco tunc filiuſ Hacquini regnauit. Iſ licet paganuſ eſſet, nulla tamen ſuper exulem motuſ eſt miſericordia. Ita inſœlix ille, & à toto reiectuſ orbe, in Angliam trãſfretauit, fruſtra ſolatiũ quærens ab inimicis. Eo tempore Adelraduſ filiuſ Eggaris Britanniæ imperauit. Iſ nõ immemor iniuriarum, quæ Dani ex antiquo Angliſ infixeraut, exulem repulit. Quem tandem, miſeratuſ infortunij, Rex Scotorum benigne ſuſcepit, eumque per biſ ſeptem annos quibuſ exulauit, ſecum detinuit, vſque ad mortem Herici. Hæc parricidæ, aui pericula, Suein Rex nobiſ attonitiſ, expoſuit. Deinde ad Hericum victorem reflexit narrationem.

Hericuſ, inquit, duo regna obtinuit, Danorum Sueonũq; & ipſe Paganuſ Chriſtianis valde inimicuſ. Ad quem miſſuſ legatuſ Cæſariſ ac Hammaburgiſ Archiepiſcopi Poppo quidam, vir ſanctuſ & ſapienſ, tunc in Slefwicenſem ordinatuſ Episcopuſ, de Regno Danorum ſeu pace Chriſtianorũ Cæſariſ parteſ expoſtulauit. Quem etiam aiunt, p aſſertione Chriſtianitatiſ, cum Barbari ſuo more ſignũ quærent, nil moratuſ, nil moratuſ, ſed ſtatim ignituſ ferrum manu tuſiſſe, & illuſ appariſſe. Dumque hoc, facile oẽm gẽtilibuſ erroris ambiguitatem tollere videretur, iterum ſanctuſ Dei pro ſubmouendo gentiſ illiſ paganifmo, aliud æque magnũ oſtendit miraculuſ: Tunicam ſcilicet indutuſ ceratam, cũ ſtaret in medio populi circo, in nomine Dñi præcepit incendi. Ipſe vero, oculiſ ac manibuſ in cælum tenſiſ, liquenteſ flammas, tam patienter ſuſtinuit, vt veſte proruſ ambuſta & in ſauillam redacta, hilari, & iocundo vultu nec fumũ quidẽm incẽdij ſenſiſſe teſtatuſ ſit. Cuiuſ nouitati miraculi, & tunc multa milia per eum crediderunt; & vſque hodie per populoſ & Eccleſiaſ Danorum celebre Popponiſ nomen eſt. Hæc aliqui apud Ripam geſta confirmant, alij apud Sliawig. Claruit etiam tunc in Dania, ſælicis memoriæ, Odinkar ſenior, de quo ſupra diximuſ, qui in Finne, Seland, Sconia, ac in Suedia prædicans, multoſ ad Chriſtianam fidem conuertit. Eiuſ diſcipuluſ & nepoſ fuit alter Odin-

kar iunior, & ipse nobilis de regio semine Danorū, diues agri, adeo vt ex eius patrimonio Episcoporum Ripensem narrēt fundatum. Quem dudū Bremæ scholis traditum, Pontifex Adaldagus manibus suis baptizauit, suorum nomine Adaldagus vocauit. Is ergo à Libentio Archiepiscopo nunc ordinatus in gētes, apud Ripam sedem accepit. Nam & illustri vita & sanctæ conuersationis Deo & hominibus acceptus erat, & Christianitatem in Dania fortissimè defendit. Hos vero comperimus illo tempore claros in ea regione, aliis qui adhuc superuixerant à diebus Adaldagi non ociosis. Qui etiam in Norwegiam progressi populū multum Iesū Christo collegerunt. A quibus traditur Olaph Thruconis filius, qui tunc Nordmannis imperauit baptizatus, ex ea gente primus fuisse Christianus. Olaph Thruconis filius à Norwegia expulsus, venit in Angliam, ibique suscepit Christianitatem, quam ipse primus in patriam reuexit, duxitque à Dania uxorem superbissimam Thore, cuius instinctu Danis etiam bellum intulit. Alij dicunt olim & tunc ab Anglia quosdam Episcopos vel presbyteros euangelizandi gratia egressos à Domino, & ab illis Olaph baptizatum & ceteros. Quorum præcipuus erat Iohannes Episcopus quidam, & alij de quibus postea dicemus. Sed si hoc ita est, non inuideat mater Hammaburgensis Ecclesia, si filiis suis etiam extranei benefecerint, dicens cum Apostolo; Quidam prædicant per inuidiam & contentionem, quidam autem propter bonam voluntatem & charitatem. Quid enim? Dum omnimodo siue per occasionem, siue per veritatem Christus annūciatur, & in hoc, inquit, gaudeo & gaudebo.

CAP.
XXVII.

CAP. 78.

Hericus igitur Sueonum Rex in Dania conuersus ad Christianitatem, ibi baptizatus est. Qua occasione prædicatores à Dania in Suediam transeuntes, fiducialiter agebant, in nomine Dñi. Dicebat tamen clarissimus Suein Rex Danorū, Hericum, post susceptā Christianitatem, denuo ad paganismum relapsū fuisse. Quod vero cum Ottone tertio pugnauerit, & victus sit, Rex tacuit, sed ab aliis audiui. Mortuo post hæc Herico, Suein ab exilio regressus, obtinuit regnum Patrum suorum; Anno depulsionis & peregrinationis sue xiv. Accepitque relictam Herici uxorem, matrē Olaph, quæ peperit ei Knut, sed nihil illi affinitas cōnubij profuit, cui Deus iratus erat. Olaph autē Rex Sueonum Christianissimus, filiam

CAP. 80.

Slauorum Estred nomine de Obodritis accepit uxorem, ex qua genitus est ei filius Iacobus, & filia Ingard, quam Rex Gerzleff de Ruzzia duxit in coniugium. Olaph sane qui post obitum patris sui Herici regnum super Sueones accepit, cū exercitu superueniens, infelicem Suein iterum à Regno expulit, & Daniam obtinuit. Suein autem cognoscens quia Dñs ipse est Deus, rediit in semetipsum, & peccata sua præ oculis habens, pœnitensque orauit ad Dñm; qui exaudiens eum, dedit illi gratiam in cōspectu inimicorum suorum, restituitque eum Olaph in Regnum suum, eo quod matrem suam habuerit uxorem. Feceruntque pactum ad inuicem firmissimum, vt Christianitatem in Regno suo plantatam retinerent, & in

CAP.
XXVIII.

CAP. 81.

exterarum nationes effunderet. Audiens autem Olaph Thrucci fili⁹ Rex Nordmannorum, de coniunctione Regum, iratus est contra Suein nimis, ratus illum quasi à Deo derelictum, totiensque depulsum, à sua etiam multitudine facile posse depelli. Collecta igitur classe innumera, bellum intulit regi Danorum, inter Sconiam & Seland, ubi solent reges nauali configere bello. Est autem breuis traiect⁹ Baltici maris Halsingburg, in quo loco Seland à Sconia possit videri, familiare latibulum piratis. Ibi ergo congressi, Nordmanni à Danis sunt victi & fusi. Olaph namque Rex, qui forte solus remanserat, in mare se præcipitans, dignum vitæ finem inuenit. Vxor autem eius post mortem viri, fame, inediaque, vt digna erat, vitam miserabiliter consumpsit. Narrant itaque aliqui illum fuisse Christianum, alij Christianitatis desertorem; oēs autem affirmant peritum auguriorum, seruatore sortium, & in auium prænosticis omnē spem suam posuisse. Quare etiam cognomen accepit, vt Olaph diceretur. Nam & artis Magicæ, vt aiunt, studio deditus, omnes, quibus illa redundat patria, maleficos habuit domesticos, eorumque deceptus errore periiit.

CAP.
XXIX.

24.

Interca

CAP. 83.

Interea millesimus ab incarnatione Domini feliciter impletus est ann⁹, & hic est annus Archiepiscopi xii. Sequenti vero anno fortissimus Otto Imperator, qui iam Danos, Slauos, itemque Francos & Italos domuerat, cum iam tertio Romam victor intrasset, immatura morte præuentus occubuit in Domino. Post cuius mortem Regnum in contentione remansit. Tunc Slaui à Christianis iudici-
bus plus iusto compressi, excusso tandem iugo seruitutis, libertatem suam armis defendere sunt coacti. Principes autem Winulorum erāt Mizzi drog, & Mistrowoi, quorum ductu seditio inflammata est. Hiis ergo ducibus Slaui rebellantes, totam primo Nordalbingiam ferro & igne depopulati sunt. Deinde reliquam peragran-
tes Slauaniam, omnes Ecclesias incenderunt, & ad solum vsque diruerunt. Sacerdotes autem reliquosque Ecclesiarum ministros variis enecantes suppliciis, nullum trans Albiā Christianitatis vestigium reliquerunt. Apud Ham-
maburg eo tempore ac deinceps multi ex clero & ciuibus in captiuitatem ducti sunt, plures etiam interfecti propter odium Christianitatis.

CAP. 84.

Narrauit nobis diu memorandus Rex Danorum, qui omnes Barbarorum res gestas ac si scriptæ essent, in memoria tenuit, Aldinburg ciuitatem populo-
sissimam de Christianis inuentam esse. Sexaginta, inquit, presbyteri, cæteris pecudum more obtruncatis, ibi ad ludibrium seruati sunt, quorum maior loci Præpositus Oddar nomen habuit, noster consanguineus. Ille igitur cum cæteris tali martyrio consummatus est, ut cute capitis in modum crucis incisa, ferro cerebrum singulis aperiretur. Deinde ligatis post terga manibus profes-
sores Dei per singulas Slauium tracti sunt ciuitates, aut verberare, aut alio modo vexari, quousque desicerent. Ita illi spectaculum facti, & angelis & homini-
bus in stadij medio 14. Non. Iunij victorem exhalauerunt spiritum. Multa ni-
mirum in hunc modum per diuersas Slauium provincias tunc facta memo-
rantur, quæ scriptorum penuria pro fabulis habentur. De quibus cum Regem amplius interrogarem, Cessa, inquit, fili, tantos habemus in Dania vel slaui-
nia martyres, quod vix possent libro comprehendi. Omnes igitur Slaui, qui in-
ter Albiā & Oddoram habitant, per annos LXX. & amplius Christianitatem coluerunt, omni videlicet tempore Orthonum, talique modo se à corpore
Christi & Ecclesiæ, qui ante coniuncti fuerant absciderunt. O vere super homi-
nes occulta Dei iudicia, qui miseretur, cui vult, & quem vult indurat! Cuius om-
nipotentiam mirantes, videmus eos ad paganisimū esse relapsos, qui primi crediderunt: illis ad Christum conuersis, qui nouissimi videbantur. Ille igitur iudex, iustus, fortis, & patiens, qui olim, deleris coram Israel septem gentibus Chanaan, solos reseruauit Allophylos, à quibus transgressi punirentur. Ille, in-
quam, modicam gentilium portionem nunc indurare voluit, per quos nostra confunderetur perfidia.

[Eo tempore Dux Slauiæ petiit filio suo neptem Ducis Bernardi dari in coniugium, quod & Dux consensit. Tunc Princeps Winulorum misit filium suum cum Duce in Italiam, cum mille equitib⁹, qui fere omnes ibi sunt interfecti. Post hæc cum fili⁹ Ducis Slauiæ pollicitam sibi ex peteret uxorem, Thiadericus Marchio intercepit consilium, proclamans consanguineam Ducis non esse dan-
dam cani. Iste Thiadericus Slauium erat Marchio, cuius ignauia coegit eos fieri desertores. Qui postmodum ab honore suo depulsus, & ab omni hæreditate sua, apud Magdeburg præbendarius, vitam, ut dignus erat, mala morte finivit. Eodem tempore venerabilis Comes Heinrichus in Rosafeldan fecit prepositurā,
annuente Libentio Archiepiscopo & Ecclesiam consecrante.] Hæc facta sunt
vltimo tempore senioris Libentij, sub Duce Bernardo, filio Hermannii, qui po-
pulum Slauium grauius afflixit. Quo etiam tempore contentio Bernarij Fer-
densis Episcopi de Ramsola coram Papa Sergio est terminata.

CAP. 85.

Anno igitur Archiepiscopi xxi. Benno Dux Saxonū obijt, & Ludgerus frater eius, qui cum uxore sua venerabili Emma, Bremenſi Ecclesiæ plurima bona fecerunt. Apud Magdeburg vero Gisilario Archiepiscopo Daganus successit.

C 3

Dein-

CAP.
xxx.

25.

26.

27.

CAP.
xxxii.CAP.
xxxiii.

28.

Deinde Walthardus meruit cathedram. Interea Archiepiscopus noster de legatione sua in gentes sollicitus, plures ordinauit Episcopos, quorum nomina & sedes incertæ sunt, quia tempus persecutionis incubuit. Sicut enim patrum relatione cognouimus, Esico apud Slatwig Popponi successit Odinkar, qui apud Ripam insignis fuit, ut supra diximus. Et sermo est post obitum Adaldagi Archiepiscopi, totâ regionem Iutland usque ad nostram ætatē in duos Episcopatus bipartitam esse: tertio apud Arhusan deficiente. In Slauaniam vero ordinauit Archiepiscopus Folcquardum; deinde Reginbertum: quorum prior à Slauania pulsus, in Sueoniam vel Nördmanniam missus est ab Archiepiscopo, qui multos in Dño lucratus, cum gaudio remeauit. Post hæc omnibus bene cõpositis, obiit beatus Archimandrita Libentius, vnaque Ferdensis Episcopus, Anno Domini M.XIIT. Indiẽtione XI. & sepultus est in medio chori, ante gradus sanctuarij, pridie Nonas Ianuarij.

CAP. 86. VNWANVS Archiepiscopus sedit annis xvi. Ferulam suscepit ab Heinrico Imperatore, Pallium à Papa maiore Benedicto; de Choro Padarburnensi assumptus est. Clarissimo genere Immedingorum oriundus. Præterea diues & largus, omnibus hominibus acceptus, Clero autem apprime beneuolus, quibus etiam hortatu Libentij tunc Præpositi curtē Bodegun obtulit, cuius seruitium esset per natales Apostolorum. Vnwanus Archiepiscopus primus omnium cõgregationes ad Canonicam traxit regulam, quæ antea quidem mixta ex Monachis & Canonicis conuersatione debebant. Ille oēs ritus Paganicos, quorum adhuc supersticio viguit, in hac regione, præcepit fundit⁹ amoueri, ita ut ex lucis quos nostri paludicolæ, stulta frequentabant reuerentia, facerent Ecclesias duodecim renouari, ex quibus etiam basilicam sancti Viri extra oppidum construi, & Capellam Sancti Willehadi combustam iussit reparari. Ipso tempore ferunt aggerem Bremensem firmatum, contra insidias & impetus inimicorum, præcipue quā Dux Bernardus, Heinrico Imperatori ausus rebellare, terruit & turbauit oēs Ecclesias Saxonie. Ex illo enim tempore, quo Dux in hac cõstitutus est regione, nunquam discordia inter geminas domos, scilicet Archiepiscopi & Ducis, cessauit: Illis impugnantibus Regē & Ecclesiam, istis pro salute Ecclesie certantibus. Hæc æmulatio partium, dum prius occulta esset, ex eo tempore vires accepit & creuit in immensum. Bernardus enim Dux tam auitæ humilitatis, quam paternæ religionis oblitus, primo quidem per auaritiæ gētem Winulorū crudeliter opprimens, ad necessitatem Paganismi coegit. Deinde per superbiam beneficiorum immemor, totam secum ad rebellandū Cæsari mouit Saxoniam. Nouissime surgens in Christū, Ecclesias huius patriæ non dubitauit impugnare, præcipue nostram, quæ & ditior eo tempore cæteris, & remotior videbatur à manu Imperatoris. Huius impetum viri VNWANVS Archiepiscopus, sua taliter magnanimitate refregisse dicitur, ut præ pudore sapientiæ ac libertatis Episcopi, cogere-
tur ipse Dux, Ecclesie, cui ante aduersatus est, deinceps hilaris & beneuolus in omnibus existere. Ergo habito nostri Pontificis consilio, rebellis tandem flexus Princeps apud Scalchinburg Cæsari Heinrico supplex dedit manus. Moxq; fauente VNWANO, Slauis tributo subiectis, pacem reddidit Nordalbingis & matri

CAP. 87. Hammaburg. Ad cuius restorationem venerabilis Metropolitanus post Slauanicam cladem, ciuitatem & Ecclesiam fecit nouam, simul ex singulis congregationibus suis, quæ virorum essent, tres eligens fratres, ita ut duodecim fieret, qui in Hammaburg Canonica degerent conuersatione, populum ab Idololatriæ reuocantes errore. Ordinauit etiam in Slauaniam mortuo Reginberto, Bénonem virum prudentem, qui de fratribus Hammaburgēsis Ecclesie electus, in populo Slauorum, multū prædicando fructū attulit. In Dania superuixerunt Poppo Theologus, & ille nobilis Odinkar Episcopus, quem pro fide & sanctitate vitæ familiarissimum habuit Archiepiscopus. Hos duos Episcopos solummodo in Iutland fuisse comperimus, antequam Knut Regnum intraret. Solus autē ex nostris Odinkar transmarinas aliquandō visitauit Ecclesias, Esico domi sedit, & cæteros persequa-

CAP.
XXXIII:
39.

30.

CAP.
XXXIV.

31.

sequutio retardauit. Archiepiscopus etiam alios viros doctissimos ordinauit in Norwegiam & Suediam: Alios vero in Anglia ordinatos, pro amicitia Regum, cum satisfacerent, ad ædificandam dimisit Ecclesiam. Multos enim eorum secū retinens, omnes autem, cum abirent donis cumulās, ad subiectionem Hamma-burgensis Ecclesiæ reddidit voluntarios.

CAP. 88. VNWANVS igitur Archiepiscopus cum esset vir nobilissimus, æque nobilē ac sufficientem libertati suæ sortitus est Episcopatum, in quo & suam posset ostēdere magnitudinem, & necessitati simul Ecclesiæ prodesse. Quare Thelaurum Ecclesiæ diu sollicitēq; collectum, & quasi minus necessarium, si infra parietes clauderetur, ipse ad commodum suæ legationis ita curauit expendere, vt ferocissimos Aquilonis Reges hilaritate suorum munerum, ad omnia quæ voluit benignos obedientesq; haberet. In qua re non multum, vt arbitror, peccauit, quia seminauit carnalia, vt meteret spiritalia. Quin imo largitio eius in nouella gentium cōuersione vtilissima videbatur: neq; adeo nocuit Ecclesiæ, quæ præcedentium diligentia patrum erat opulentissima. Credo enim eum secūtū sancti Angarij exemplum, & cuiusdam in Ecclesiastica historia, Theotimi Scytharū Episcopi; quorū alter legitur incredulos Reges donis placasse; Alter vero Barbaros natura feroces, epistolis, muneribusq; mansuefecisse laudatur. Hæc in Apologum Præfulus dicta sufficiant, nunc per Historiæ ordinem redeamus ad Ecclesiæ legationem, quæ tempore Vnwani prosperissime gesta cognoscitur.

CAP. 89. Suein Rex Danorum atq; Nordmānorum veteres iniurias, tam occisi fratris, quā suæ repulsionis vlturus, classe magna trāsfrætavit in Angliam, ducens filium suum secum, & Olaph filium Craccaben, de quo supra dictum est. Itaque multo tēpore plurimis præliis aduersum Anglos exactis, Suein veteranum Regem depulit Echilredum, & Insulam in sua tenuit ditione, verum breui tempore. Nam tertio Mense postquam victoriam adeptus est, ibidem morte præuentus occubuit. Knut filius Suein Regis cum exercitu reuersus in patriam, denuo bellū molitur in Anglos. Olaph à Nordmannis electus in Principem, separatus est à Regno Danorum. Tūc vero Knut ancipiti casu turbatus, pactum iniiit cum fratre filio Herici, qui regnauit in Suedia, eiusq; fultus auxilio, deliberauit primo quidem Angliam subiugare, deinde Norwegiam. Itaque mille nauibus Knut armatus, Oceanum transtulit Britannicum; per quem, quod nautæ referunt, à Dania in Angliam, flantibus Euris, triduo vela panduntur. Hoc autem inare magnū &

CAP. 90. valde periculosum, à leuā Orchadas habet, dextrorsum Frisiā attingit. Triennio ergo Knut Britanniam oppugnauit, & Adrad Rex Anglorum apud Lundoniam obseffus obiit, simul vitam amittens cum regno, iusto Dei iudicio, qui fratre per Martyrium consummato xxxviii. annis sceptrum sanguine polluit. Is parricidium taliter expiauit. Relinquens filium paruulum nomine Eduardum, quem ab Imma vxore suā suscepit. Frater vero Adelradi Emūd vir bellicosus ob gratiam victoris, veneno extinctus est. Filiiq; eius in Ruzziā exilio sunt damnati. Knut ergo Adelradi regnum accepit, vxoremque eius Immam, sororem Richardi Comitissæ Nordmānorum sibi coniugio copulauit, & germanam suam Margaretam pro frædere. Quam deinde repudiatam à Comite, Knuth Rex dedit Wolf Duci Angliæ, eiusq; Wolf sororem copulauit Duci Guduino, callide ratus Anglos per connubia Danis fideliores. Quæ res eū non sefellit. Et Richardus quidem Comes iram Knut declinās, Hierosolymam profect⁹, ibidem obiit, relinquens filium in Nordmānia nomine Robertum, cuius filius est iste Willemus, quem Franci Bastardum vocant. Wolf autem ex sorore Regis Knut filios suscepit, Bern Ducem, & Suein Regem Guduin à sorore Wolf Ducis, Suein, Tostin, & Haroldum genuit parricidas. Quam generationis seriem, quoniam securæ lectioni vtile iudicauimus, hic inserere videbatur.

CAP. 92. Victor ergo Knut ab Anglia rediens in ditione sua per annos multos regnum Daniæ possedit & Angliæ. Quo etiam tempore multos in Daniā ab Anglia adduxit Episcopos. De quibus, Bernardum posuit in Seoniam, Gerbrandum in Selan-

Selandiam, Reinherum in Finne. Quod zelatus noster Archiepiscopus Gerbradum redeuntem ab Anglia cepisse dicitur, quem ab Etnodo Archiepiscopo Anglorum ordinatum esse cognouit. Ille vero ut necessitas persuasit, satis faciens, fidelitatem Hammaburgensi Ecclesiæ cum subiectione debita spondens, familiarissimus deinceps Archiepiscopo nostro effectus est. Per quem ille suos etiam legatos ad Knut Regem transmittens cum muneribus, congratulatus est ei de rebus bene gestis in Anglia: sed corripuit eum de presumptione Episcoporum, quos transtulit ex Anglia: quod Rex gratanter accipiens, ita postmodum coniunctus est Archiepiscopo, ut ex sententia eius omnia deinceps facere maluerit. Hæc nobis de auunculo suo Rex Danorum innotuit, nec de captione Gerbrandi tacuit.

CAP. 93.

Anno Pontificis Vnwani XII. Heinricus Imperator, iustitia & sanctitate insignis, cum iam Saxones, Italos, & Burgundiones Imperio subiecerat, ad cæleste migravit imperium. Cui etiam successit in sceptro fortissimus Casar Conradus; mox Polanos & Regem eorum Misingum magna virtute perdomuit, & auxiliares eorum Bohemos, cæterosque Slauium populos sub tributum misit. Cum Rege etiam Danorum siue Anglorum, mediante Archiepiscopo pacem fecit, [cuius & filium filio suo depolcens uxorem, dedit ei ciuitatem Sliaswig cum Marchia, quæ trans Egdoram est, in fœdus amicitia. Et ex eo tempore fuit Regum Dania.]

CAP. XXXIX.

CAP. 94.

Inter Knut & Olaph Regem Nordmannorum continuum fuit bellum, nec cessauit omnibus diebus vitæ eorum; Danis pro Imperio certantibus, Nordmannis vero pro libertate pugnantibus. In qua re iustior erat causa regis Olaph, cui bellum necessarium magis fuit, quam voluntarium. Si quando autem tempus à bellorum motibus quietum erat, idem Olaph iudicio & iustitia Regnum gubernauit. Inter cætera enim virtutum opera magnum Dei zelum habuit, ita ut maleficos de terra disperderet, quibus cū tota Barbaries exundet, præcipue Norwegia talibus montibus plena est. Nam Diuini, & Augures, Magi, & Incantatores, cæteriq; satellites Antichristi ibi habitant. Quorum præstigiis & incantationibus infelices animæ ludibrio à Dæmonibus habentur. Hos oēs, & huiusmodi, beatissimus Rex Olaph persequi decreuit, ut sublati scandalis, firmiter in Regno suo Religio Christiana elucesceret: habuit etiam secum Episcopos & Presbyteros multos ab Anglia, quorum monitu & doctrina, cor suum Deo præparauit, subiectum quæque populum ad regendum commisit. Ex quibus clari doctrina & virtutibus erant Sigafri, Grimkil, Rodulf, & Bernard. Hij iussu Regis ad Suediam & Gothiam, & ad cæteras Insulas, quæ trans Nordmanniam sunt, accedentes, Barbaris verbum Dei & Regnum Iesu Christi euangelizabāt. Misit etiā Rex nuntios ad Archiepiscopum nostrum cum muneribus, petens suppliciter, ut Episcopos eius benigne reciperet, suosq; ad eum transmitteret, qui rudem Nordmannorum populum in Christianitate confortarent. Simili autem Religionis amore alter Olaph in Suedia dicitur floruisse. Is subditos sibi populos ad Christianam volens conuertere fidem, magno laborauit studio, ut templum Idolorum Vbſola, quod in medio Sueconia situm est, destrueretur. Cuius intentionem Pagani metuentes, placitum cum Rege constituerunt, ut si ipse Christianus esse vellet, optimam Sueconia Regionem, quam vellet suo iure teneret, in qua Ecclesiam & Christianitatem constituens, nemini de populo vim recedendi à cultura Deorum inferret, nisi qui sponte ad Christum vellet conuertere. Huiusmodi Rex placito gauisus, mox in Occidentali Gothia, quæ Danis proxima est vel Nordmannis, Ecclesiam Deo sedemq; fundauit Episcopalem. Hæc est ciuitas Scaranæ maxima, in qua petente Christianissimo Rege Olaph primus ab Vnwano Archiepiscopo, Thurgot est ordinatus Episcopus. Ille vero strenue legationem suam agens in gentibus, duos nobiles Gothorum populos Christo suo lucratus est labore. Per illum ergo Episcopum Rex Olaph ingratia Metropolitano Vnwano direxit munera. Præterea duos idem Rex fertur habuisse filios, quos ambos vnâ cum

CAP. XL.

cum vxore sua ac populo baptizari præcepit. Quorum alter qui natus est à cœcubina, Emundus nomen habuit: Alter Anund, quem Rex à legitima genuit vxore, qui cognomento fidei, & gratiæ dictus est Iacobus. Iuuenis quidem ætate, verum sapientia & pietate oēs præcessit, qui fuerunt ante eum; nec quispiam Regū fuit populo Sueonum tam acceptus sicut Anundus.

CAP. 95.

Eo tempore cum esset pax firma inter Slauos & Transalbianos, Vnwanus Archiepiscopus Metropolim Hammaburg renouauit, Clerumque dispersum colligens, magnam ibidem tam ciuium quam fratrum multitudinem adunauit. Itaque cum Duce Bernardo frequenter inhabitans locum, sæpe dimidium annum vixit in Hammaburg, gloriosissimum Regem Knut inuitans ad colloquium, Slauorumque Satrapas Vtonem & Sedericum. Tali modo Pontifex Vnwanus domi forisque clarus, Legationem suam in gentibus narratur impleffe. Nunc restant dicenda, quæ de martyrio Regis Olaph fama volante cognouimus.

CAP.
XLII.

CAP. 96.

Olaph igitur Nordmānorum Rex clarissimus, contra Knut Regē Danorum, qui Regnū suum impugnavit, perpetuo decertabat prælio, tandemque seditione Principum suorum, quorū vxores propter maleficia à Regno sustulit, Nordwegia depulsus est. Et regnavit Knut in Nordmānia simul & Dania, quod nulli Regum prius contingere potuit in Dania. Olaph vero Rex beatissimus totam spem fiduciamque suam in Domino ponens, denuo ad comprimendos Idololatrias, bellum instaurat. Itaque ab Olaph Sueonum Rege, cuius habebat filiam, & populus Insularum infinitam armatorū congregans multitudinē. patrium regnum vi recepit & armis. Vnde Rex Christianissimus fortitudine in hostes, & iustitia in suos celebris, ad hoc se in Regnum à Deo credidit restitutum, ut iam ex tunc nemini parcere debuisset, qui vel Magus permanere veller, aut Christianus fieri detrectaret. Et cum magna ex parte votum suum impleffet, pauci qui ex Magis remanserant, in ultionem eorum quos Rex damnauit, ipsum etiam obtruncare non dubitarunt. Alij vero dicunt eum in bello peremptum. quidam autē in medio populi circo, ad ludibrium magis expositum. Sed & alij sciunt illum ob gratiam Knut Regis latenter occisum: quod & verum esse non diffidimus, eo quod Regnum eius inuaserit. Igitur Olaph Rex & Martyr, tali fine consummatus est, corpulque eius in ciuitate magna Regni sui, quæ Thronempnis dicitur, cum decenti est honore tumulatum. Vbi vsque hodie pluribus miraculis & sanitatibus, quæ per eum fiunt, Dominus ostendere dignatus est; quanti meriti sit in cælis, qui sic glorificatur in terris. Regnavit autem annis XII. Cuius passionis festiuitas agitur 14. Kalend. Augusti: omnibus Septétrionalis Oceani populis, Sueonum, Gothorum, Semborum, Danorum atque Slauorum æterno cultu memorabilis.

CAP.
XLIII.
36.

CAP. 97.

Per idem tempus quidam ab Anglia, Wolfredus nomine, instinctu Diuinæ amoris Suediam ingressus, Paganis verbum Dei cum magna fiducia prædicauit. Qui dum multos prædicatione sua ad fidem Christianam conuertisset, Idolum gentis nomine Torstan, in Concilio Paganorum cepit anathematizare, simulque arrepta bipenni simulachrum in frustra concidit. Qui pro talibus ausis, statim mille confossus vulneribus, animam martyrij laurea dignam trāsmisit in cælum. Cuius corpus Barbari laniatum, post multa ludibria merferunt in paludem. Hæc veraciter comperta, memoriæ tradidi: quamuis sint & alia, quæ adhuc scribi digna sint. Verum de Vnwnano, & quæ suo tempore gesta sunt, sufficenter dictum est, & sicut æstimo, fideliter. Apud Magdaburg ipso tempore Walthardo successit Gero, deinde Hunfrid, ambo viri sancti, & Episcopali nomine digni. Deinde obiit gloriosus Archiepiscopus Vnwanus 16. Kalend. Februarij: Anno Domini M. XXIX. Indictione XII. & sepultus est iuxta prædecessorem suum à latere sinistro. [Et ipso tempore migravit Poppo celeberrimus Danorum Episcopus, cui mox subrogatus Elico, cum ad Egdom fluiuium peruenisset, ibidem ægritudine correptus obiit.]

CAP.
XLIV.

CAP. 98.

LIBENTIVS sedit annos fere quatuor. Is cum esset nepos alterius Libentij, &

CAP.
XLV.

tij; & tunc maior domus Præpositus, fauore Gyslæ Imperatricis Ferulam suscepit à Cæsare Cōrado; Pallium vero à Papa Iohanne xix. Vir simplex & rectus ac timens Deum. Cumq; omnibus esset affabilis, singulari quodam amore Clerum dilexit, inopum necessitatib⁹ erat valde compatiens. Ipse igitur vicum trans flumen ab incolis terræ precio redimens, & fratribus offerens xxx. ex eo per annum dari conuiuia statuit. At vero Xenodochij talem omnino sollicitudinem curauit habere, vt in hac parte sola, negligentias omnium prædecessorum sanare videretur. Adeo redundauit Episcopatus & Præpositura & Xenodochium, vt vix egēs quisquam posset inueniri. Sed forte hoc incredibile videtur huius, qui huius temporis egestatem vident: nec fortasse tunc quisquam crederet, ea futura, quæ nūc facta videntur. Libentius itaque bonus in Præpositura, multo melior in Cathedra, Legationem suam ad gentes feruenti animo ingressus est. Et primo omnino concilians sibi Knut Regem Danorum, in Seland Gerbrando subrogauit Auoconem, in Aldenburg ordinauit Meinherum, Thurgoto autem successorem posuit de Ramfola Gotescalcum Episcopum. Illis namque diebus beatissimus Thurgot Episcopus, pro labore prædicationis Bremæ cū Archiepiscopo diutius consultens, asperimo lepræ percussus morbo, diem vocationis suæ cum magna expectauit patientia. Tandemque bono consummatus fine, in sancti Petri sepultus est Basilica. Vbi & Folquardus & Harich, & magnus Odinkarus, & Poppo in pace requiescunt. Aderant vero tunc cum Archiepiscopo Prædicatores inclyti, Odinkar iunior, Sigafrið à Suedia, Rodolf à Nordmannia Episcopi, narrantes ei quanta fecerit Dominus in salute gentium, quæ quotidie conuertebantur ad Dominum. Quos noster Pōtifex, vt par fuit, honorifice dimissos ad prædicationem denuo milit.

37.

CAP.
XLVI.

CAP. 99.

Tempore illo Conradus Imperator, filiam Knut Regis, Heinrico filio suo accepit in matrimonium. Et regio statim fastu Italiam ingressus, Knut Regem itineris sui habens comitem, potentia trium Regnorum Barbaris gentibus valde terribilem. Regno fecit iustitiam. Ille autem cum tres haberet filios, singulos super singula Regna posuit, ipse aliquando visitans Danos, aliquando vero Nordmannos, sæpissime autem sedit in Anglia. Archiepiscopus igitur crebro Metropolitim Hammaburg visitauit. Nam eo tēpore virtute Knut Regis, & Ducis Bernardi pax firma trans Albiam erat, cum etiam Cæsar Winulos bello domuerit. Principes enim eorū Gneus & Anatrog Pagani erant; Vto vero tertius, filius Mistiwoi male Christianus. Vnde & pro crudelitate sua à quodam Saxonum transfuga interfectus est, filium habens Gotescalcum, qui per idem tempus apud Luniburg, Monasterium Ducis, liberalibus erudiebatur studiis, Gothescalco Gothorum Episcopo eiusdem cœnobij curam agente. Verum is comperta morte parentis, ita furore commotus est, vt reiectis cum fide literis, arma corripere, armineque transmissis, Winulose Dei inimicis coniungeret. Quorum fretus auxilio, Christianos impugnans, multa milia Saxonum, in patris prostrauit vindictā. Hunc tandem quasi latronum Principem, Bernardus Dux capiens, in custodia tenuit, virumq; arbitrans fortissimum, iuncto secum foedere, dimisit eum. Qui veniens ad Knut Regem, profectus est cum eo in Angliam; & ibi mansit multo tēpore. Interea Archiepiscopus piis operibus semper intentus, Ecclesiam suam episcopally exornauit, & filios Ecclesiæ pastoraliter educans, omnibus erat acceptus, etiam, quod difficile est, Principib⁹. Suo ergo tempore Bernardus Dux, & frater eius Theotmarus, exhortante piissima Emma, quæ Ecclesiam valde dilexit, Bremensi Ecclesiæ multa bona fecerunt, suumq; Thesaurum Deo & Genetrici eius, sanctoque Willehado confessori eadem Emma fere totum obtulit. Quæ etiam pro dilectione Pontificis omnes Ecclesiæ filios, tanquam sui essent, fouit. Inuiderunt ergo nobis fata, ne diu tali frueremur pastore, qualis erat Libtholomzi duas, vt aiunt, ægrefcens celebrauit missas, finitoque pro more Psalterio, suis æternū lugentibus, eadem die gaudens migravit ad Dominum.

CAP.
XLVII.

CAP. 100.

Tempore illo Conradus Imperator, filiam Knut Regis, Heinrico filio suo accepit in matrimonium. Et regio statim fastu Italiam ingressus, Knut Regem itineris sui habens comitem, potentia trium Regnorum Barbaris gentibus valde terribilem. Regno fecit iustitiam. Ille autem cum tres haberet filios, singulos super singula Regna posuit, ipse aliquando visitans Danos, aliquando vero Nordmannos, sæpissime autem sedit in Anglia. Archiepiscopus igitur crebro Metropolitim Hammaburg visitauit. Nam eo tēpore virtute Knut Regis, & Ducis Bernardi pax firma trans Albiam erat, cum etiam Cæsar Winulos bello domuerit. Principes enim eorū Gneus & Anatrog Pagani erant; Vto vero tertius, filius Mistiwoi male Christianus. Vnde & pro crudelitate sua à quodam Saxonum transfuga interfectus est, filium habens Gotescalcum, qui per idem tempus apud Luniburg, Monasterium Ducis, liberalibus erudiebatur studiis, Gothescalco Gothorum Episcopo eiusdem cœnobij curam agente. Verum is comperta morte parentis, ita furore commotus est, vt reiectis cum fide literis, arma corripere, armineque transmissis, Winulose Dei inimicis coniungeret. Quorum fretus auxilio, Christianos impugnans, multa milia Saxonum, in patris prostrauit vindictā. Hunc tandem quasi latronum Principem, Bernardus Dux capiens, in custodia tenuit, virumq; arbitrans fortissimum, iuncto secum foedere, dimisit eum. Qui veniens ad Knut Regem, profectus est cum eo in Angliam; & ibi mansit multo tēpore. Interea Archiepiscopus piis operibus semper intentus, Ecclesiam suam episcopally exornauit, & filios Ecclesiæ pastoraliter educans, omnibus erat acceptus, etiam, quod difficile est, Principib⁹. Suo ergo tempore Bernardus Dux, & frater eius Theotmarus, exhortante piissima Emma, quæ Ecclesiam valde dilexit, Bremensi Ecclesiæ multa bona fecerunt, suumq; Thesaurum Deo & Genetrici eius, sanctoque Willehado confessori eadem Emma fere totum obtulit. Quæ etiam pro dilectione Pontificis omnes Ecclesiæ filios, tanquam sui essent, fouit. Inuiderunt ergo nobis fata, ne diu tali frueremur pastore, qualis erat Libtholomzi duas, vt aiunt, ægrefcens celebrauit missas, finitoque pro more Psalterio, suis æternū lugentibus, eadem die gaudens migravit ad Dominum.

CAP.
XLVIII.

CAP. 101.

Tempore illo Conradus Imperator, filiam Knut Regis, Heinrico filio suo accepit in matrimonium. Et regio statim fastu Italiam ingressus, Knut Regem itineris sui habens comitem, potentia trium Regnorum Barbaris gentibus valde terribilem. Regno fecit iustitiam. Ille autem cum tres haberet filios, singulos super singula Regna posuit, ipse aliquando visitans Danos, aliquando vero Nordmannos, sæpissime autem sedit in Anglia. Archiepiscopus igitur crebro Metropolitim Hammaburg visitauit. Nam eo tēpore virtute Knut Regis, & Ducis Bernardi pax firma trans Albiam erat, cum etiam Cæsar Winulos bello domuerit. Principes enim eorū Gneus & Anatrog Pagani erant; Vto vero tertius, filius Mistiwoi male Christianus. Vnde & pro crudelitate sua à quodam Saxonum transfuga interfectus est, filium habens Gotescalcum, qui per idem tempus apud Luniburg, Monasterium Ducis, liberalibus erudiebatur studiis, Gothescalco Gothorum Episcopo eiusdem cœnobij curam agente. Verum is comperta morte parentis, ita furore commotus est, vt reiectis cum fide literis, arma corripere, armineque transmissis, Winulose Dei inimicis coniungeret. Quorum fretus auxilio, Christianos impugnans, multa milia Saxonum, in patris prostrauit vindictā. Hunc tandem quasi latronum Principem, Bernardus Dux capiens, in custodia tenuit, virumq; arbitrans fortissimum, iuncto secum foedere, dimisit eum. Qui veniens ad Knut Regem, profectus est cum eo in Angliam; & ibi mansit multo tēpore. Interea Archiepiscopus piis operibus semper intentus, Ecclesiam suam episcopally exornauit, & filios Ecclesiæ pastoraliter educans, omnibus erat acceptus, etiam, quod difficile est, Principib⁹. Suo ergo tempore Bernardus Dux, & frater eius Theotmarus, exhortante piissima Emma, quæ Ecclesiam valde dilexit, Bremensi Ecclesiæ multa bona fecerunt, suumq; Thesaurum Deo & Genetrici eius, sanctoque Willehado confessori eadem Emma fere totum obtulit. Quæ etiam pro dilectione Pontificis omnes Ecclesiæ filios, tanquam sui essent, fouit. Inuiderunt ergo nobis fata, ne diu tali frueremur pastore, qualis erat Libtholomzi duas, vt aiunt, ægrefcens celebrauit missas, finitoque pro more Psalterio, suis æternū lugentibus, eadem die gaudens migravit ad Dominum.

CAP.
XLIX.
38.

Cuius

Cuius obitus contigit anno Domini M. xxxii. Indictione xiii. viii. Kalend. Septembris.

CAP.
102.

HERMANNVS sedit annos vix tres. Cambuccam Pastoralē à Cæsare Conrado meruit: Pallium à Papa minore Benedicto, ab Haluerstatensi Choro electus, Ecclesiæ eiusdē Præpositus fuit. Vir, vt aiunt, miræ simplicitatis, sed parum habens prudentiæ serpentis; ideoque facile deceptus à clientibus, raro Parochiam visitauit. Semel Hammaburg accessit, & tunc cum exercitu veniens, Episcopatum, quasi non suum, despoliauit, abiensque velut terram falsuginis dereliquit. Rapacitatis incensor & auctor consiliorum, quidam Macco fuit, Archiepiscopi vicedominus. Carterum nobiles viros habuit Capellanos, Thiadericum & Sinderum, quem deinde Romana sedes Clementem appellauit. Subdiaconus autē ei⁹ erat Adelbertus, postea noster Archiepiscopus, iam tunc minax vultu & habitu, verborumque altitudine audientibus suspectus. Pontifex ergo paruipendens omnia quæ in Episcopatu inuenit, primo quidem Musicum Guidonē Bremam adduxit, cuius industria Melodiam, & Claustralem disciplinam correxit. Quod solum ex eius prospere cessit operibus. Deinde antiquissimum sancti Michaelis Oratorium diruens, corpora trium prædecessorum ei⁹: scilicet Adalgarij, Hogeni, & Reinwardi ab eo loco sustulit, ac recondidit in maiori Basilica, sub ipso tribunali. Tunc magnam & vtile ingressurus opus, murum ciuitati circumdare voluit, vixq; iactis fundamentis, cum opere vitam finiuit. Ita magnus ille Pontifex Hely, dum suos à rapina non corripuit, etiam in bonis aliquibus, Deo ultionum displicuit. Mortuus est autem in Episcopatu Haluerstatensi, dum esset in Prædio suo Hildenrothe. Corpusque eius Bremam reuectum subterraneum est in medio Chori. Obiit vero quarto Kalend. Octobris.

CAP. 103.

40.

CAP.
103.

BEZELINVS cognomento Alebrandus sedit annis decem, vir omni bonorum genere decoratus, Episcopali dignus officio, dilectus Deo & hominibus. Et hunc nobis Ecclesia præstitit Colonienfis. Imperator Conradus obtulit ei baculum, & benedictum Pallium transmisit. Ordinatus est autem à Suffraganeis, & aliis septem Saxoniz Episcopis. Et hoc in vrbe Metropoli Hammaburg cum ingenti gloria. Ad laudem beati viri parum est omne quod dicimus; à cuius laude necdum aliquem discordantem audiui. Vt enim breui quodam indiculo cōplectamur imaginem virtutis ei⁹; Pater Patriæ fuit, Decus Cleri, Salus populi, Terror male potentum, Exemplar beneuolentium, Egregius pietate, vel qui omnia velleret ad perfectum ducere, dicta & facta eius omnia dulci memoria posteris cōprehensa. [Videns autem pestiferum morbum de cōnubio Clericorum magis de die in diem crescere, statuit pedibus in sententiam tre prædecessoris sui Libentij, si tamen Ecclesiam & claustrum antea ad suum perduceret statum.] Et cū omnibus esset talis, qualem singuli desiderabant, singularis cura eius & amor super Clericis fuit, de quibus nec tolerare poterat, vt cuiquam malum diceretur verbum. Nam & claustrum renouauit, & Canonicis mensam ipse primus instituit. Prius enim cum præbenda fere tenuis videretur, triginta conuiuia quæ Libentius Episcopus dari per annum statuit, adiectis ex sua parte quibusdam decimis, ita ordinauit, vt albus detur fratribus panis vltra solitam annonam cotidie. In dominicis vero diebus vniciuiq; duplex mellitæ copia. Nam & vinum dari fratribus contra naturam Saxoniz disposuit: Quod etiam in diebus suis ferme per egit. Cōposita ergo mensa, manum vertit ad claustrum, q̄ ille dum pri⁹ ligneum esset, lapideum fecit; forma, vt mos est, quadrata, vario cellarum ordine distinctum, & visu delectabile. Deinde murum ciuitatis à prædecessore suo Hermanno orsum, in gyro construens, aliquibus in locis eum vsq; ad propugnacula erexit; alias quinque aut septem cubitorum altitudine semiperfectum dimisit. Cui etiam ab Occasu porta grandis inhaesit, superque portam firmissima turris, Italico munita opere, & septem ornata Cameris, ad diuersam oppidi necessitatem.

CAP. 104.

41.

CAP.
104.

Hæc dum Bremæ operis insignia relinqueret, mox ad Ecclesiæ Hammaburgensis adificationem toto cordis amore accingitur. Ibi enim post cladē Slauanicam,

CAP. 105.

42.

eam, quam supra contigisse retulimus, Vnwanus Archiepiscopus, & cū eo Dux Bernardus claustrum nobile de ruinis antiquæ ciuitatis eleuantes, Ecclesiam & diuersoria omnia cōstruxerunt lignea. Alebrandus vero Pōtīfex aduersus crebras hostium incursionēs, aliquod fortius præsidium ꝑ inopia necessarium loci arbitratus, primus omnium Ecclesiam, quæ cōstructa erat in Matris Dei honore, lapide quadro ædificauit. Aliam deinde sibi domū fecit lapideam, turribus & propugnaculis valde munitam. Cuius æmulatione operis Dux ꝑuocatus, & ipse domū suis in eodē loco parauit. Ita prorsus ciuitate renouata, Basilica eadē ex parte vna habuit domū Episcopi, ex alia prætorium Ducis. Voluit etiam nobilis Archiepiscopus Hāmaburg Metropolim circūdare muro ac munire turribus, nisi velocior eius transitus, votum eius impedisset. Trans Albiam enim suo tempore ac per totum Regnū pax firma erat. Principes Sclauorum Anatrog & Gneus & Ratibor, pacifice ad Hammaburg venientes, Duci ac Præsuli militabāt. Sed cum diuerso modo & tūc & nunc in gente Winulorum Dux & Episcopus laborarent, Duce scilicet pro tributo, Pontifice vero pro Christianitate augenda, iam dudum sacerdotum studio, Christiana ibidem Religio cōualuisset, si cōuersionem gentis, auaritia Principum non præpediret.

CAP. 105.

CAP. LIII.

43.

CAP. 106.

CAP. 107.

CAP. LIV.

CAP. 108.

CAP. 109.

CAP. LV.

CAP. 110.

CAP. LVI.

CAP. 111.

CAP. LVII.

44.

Archiepiscopus igitur pro legatione sibi ad gentes credita, more prædecessorum suorum sollicitus, coadiutores prædicationis suæ ordinauit Episcopos; Rodolfum ex Capellanis suis in Slaſwig, Abellinum in Slauiam, Walā Bremēsi choro in Ripam; cæteris vero qui superfuerunt adhuc viuētibz, & in vinea Dñi non ociosis. Anno Pōtīficis sexto, manu fortis Cōradus Romanorum Imperator cēbit, & successit ei filius Heinricus, ille qui Vngros perdemuit. Eodē tempore memorabiles Aquilonis Reges obierunt Knut & Olaph germani fratres. Quorum alter, videlicet Olaph, Rex Sueonum successorē Regni habuit filium, de quo supra diximus, Iacobum. Sub quo iunior Suein filius Wolf militauit in Suedia xii. annis, qui etiam nobis retulit Iacobo regnāte, Christianitatem late in Sueconia diffusam esse. Alter vero frater, scilicet Knut, in Angliam cēssit, tenuitq; Regna Danorum, Anglorum ac Nordmānorum in ditione sua, per viginti duos annos. Post cuius mortē, vt ipse disposuit, succedunt ei filij eius in Regnū: Haroldus in Angliam, Suein in Nordmanniam, Hardeknut in Daniam. Iste cū esset filius Imme Reginæ, sororē habuit eam, quam Cæsar Heinricus postea in coniugium accepit; Cæterum Suein & Harold à concubina geniti erant. Qui, vt mos est Barbaris, æquam tunc inter liberos Knut sortiti sunt partem hæreditatis. Haroldus ergo in Anglia triennium regnauit. Contra quō frater à Dania veniens, in Flandria classem adunauit. Sed Rex Anglorū morte præuentus, bellum diremit. Sicque Hardeknut Angliam simul possedit & Daniam. Illo tempore Suein iunior dum in Angliam iter ageret, tempestate maritima Hatheloe nauibus appulit. Quem proxima quæq; locorum more piratico vastantē, milites quidam Archiepiscopi capiunt, & in præsentiam eius pertrahunt. Ille vero captiuum cum honore recipiens Bremam duxit, & iuncta secum amicitia post dies aliquot regie donatum permisit abire. Hæc nobis de se Rex ipse narrauit, summa laude illum prædicans Archiepiscopum, forma corporis & liberalitate animi omnibus acceptum. Retulit etiam circumstantibus de Regio Pontificis apparatus, & thesauro Ecclesiæ inæstimabili, quē se ait Bremæ vidisse, & alia multa.

Alebrandus autē Atchipræsul omnibus acceptus; à Duce Bernardo ac eius germano Thiadmaro pro liberalitate animi valde honoratus est. Solis iniuius erat malefactoribus, sicut Vtoni Marchioni, cuius superbiam sua confudit magnanimitate. [Interea secūsus filiorū Knut, qui regnauit in Nordmānia Suein obiit. Tunc Nordmanni elegerunt Magnū filium Olaph Martyris à cōcubina. Magnus ergo statim inuadens Daniam, duo regna possedit; Hardeknut Rege Danorū in Angliam cum exercitu morante. Qui mox aduersus Magnū pugnaturus, cōsanguineum suum Suein classi præfecit. Suein ergo à Magno victus, cū

in An-

CAP. II. in Angliam remearet, Hardeknut mortuum reperit. Ipso vero tempore Ascomanni & piratæ per ostium Wirrahæ progressi, usque ad Lissimonam venerunt, insperate omnia vastantes. Quibus inde ad naues redeuntibus, bellum ad Aunon illatum est, ibique maxima pars eorum trucidata est. Mortuo igitur Hardeknut Angli in locum eius fratrem eius Eduardum, quem de priori marito Imma genuit.

CAP. III. Vir magnus & timens Deum. Isque suspectum habens Suein, quæ sceptrum Anglorum sibi reposceret, pacem cum Tyranno fecit; Constituens eum proximum sibi post mortem regni Anglorum hæredem, etiam si filios susciperet. Tali itaque pacto Suein mitigatus in Daniam remeavit, & multa cum Magno prælia exercuit. Qui sæpius victus ad Anundum Regem Sueonum fugiens peruenit.

CAP. III. Victor ergo Magnus Daniam obtinuit simul & Norwegiam. Ad quem Archiepiscopus noster usque Sliaswig pro colloquio venit, habens in comitatu suo Ducem Bernardum, & Thiadmarum Hildensemensem Episcopum, & Rudolfum eiusdem ciuitatis Episcopum. Ille Thiadmarus à Dacia oriundus, cum Regina Gunhild aduenit, cuius patrocinio ille meruit Hildensemensem Episcopatum. Nam barbarice Timmo vocabatur. In quo colloquio soror Magni Regis Ordulfo filio Ducis desponsatur. Qui vix peractis nuptiis, in gratiam cognati quendam Haroldum Danorum Principem redeuntem ab Urbe Apostolorum trans Albiam obtruncavit innoxium. Cuius mortis causa ea fuit, quod de Regali stirpe Danorum genitus, sceptro propior quam Magnus esse videbatur. Ea res initium calamitatis peperit in familiam Ducis. Magnus autem Rex pro iustitia & fortitudine carus erat Danis, verum Slaus terribilis, qui post mortem Knut Daniam infestabāt. Ratibor itaque Dux Slausorum interfectus est à Danis. Ratibor iste Christianus erat, vir magnæ inter Barbaros potestatis. Habuit enim octo filios, Slausorum Principes; qui omnes occisi sunt à Danis, dum patrem vlcisci quaesierunt. Ad cuius mortem vliscendam, iam tunc cum toto exercitu Winulii venientes, usque ad Ripam vastando progressi sunt. Et forte Magnus Rex tunc à Nordmannia rediens Heidibam appulit. Qui mox Danorum copiis undique collectis, egredientes à Dania Paganos, in campestribus Heidibæ excepit, & quindecim millibus occisis, facta est pax & læticia Christianis deinceps omni tempore Magni. Eodem vero tempore Gotescalcus post mortem Regis Knut, & filiorum eius rediens ab Anglia, contra Slauiam venit infestus, omnes impugnans, magnumque Paganis terrorem incutiens. De cuius fortitudine & potentia, quam super Barbaros habuit, postea dicemus.

CAP. II. Et hæc quidem forinsecus dum varia sorte sunt gesta in Bremis status rerum labefactari cœpit. Summisque negatum stare diu. Nostræ quoque inuidit prosperitati. In diebus illis nobilissima senatrix Emma obiit, vxor quondam Liudgeri Comitis, & soror Meginwerki Episcopi Padarburnensis, sed vidua iam per annos XL. quæ ingentem thesaurum, quem habuit, totum fere pauperibus & Ecclesiis dispersit, cuius corpus in Bremensi requiescit Ecclesia. anima vero gaudet in celesti requie. Quæ dum adhuc viueret, Bremensi Ecclesiæ cortem Stiplaga, iuxta Rhenum dedit. Lissimona vero, nescio pro quo filiz delicto, in partem cessit Imperatoris Conradi: pro qua re Gisla Regina eo tempore [Bremiam accedens, fratribus multa bona fecit, Ecclesiæ, & omnibus indigentis, deinde Lissimonam cum Archiepiscopo visitauit.]

CAP. III. Anno Archiepiscopi penultimo, domus sancti Petri Bremæ conflagrauit, eiusque flamma incendij claustrum cum officinis, Urbem cum ædificiorum consumpsit, veterisque habitaculi nullum remansit vestigium. Ibi sacræ thesaurus Ecclesiæ, ibi libri, & vestes, ibi omnia ornamenta sunt consumpta. Et hæc quidæ rerum damna facile recuperari possent, si maiora non pateremur in moribus detrimenta. Multum enim distant, ut quidam ait, damna morum, à damnis temporalium rerum; cum illa intra nos sint, ista extra nos. Sane ex illo tempore fratribus, qui ante Canonice vixerant, extra claustrum vagantibus, Regula sanctorum Patrum, per multa prius sæcula studiose cōseruata, primo negligētius ha-

D

beri

CAP.
LVIIICAP.
LIX.

CAP. LX

CAP. LXI

45

- beri cepit, deinde funditus abiecta consenuit. Et sunt anni ab ordinatione sancti Willehadi cum Bremensis Ecclesia fundata est, usque ad finem Alebrandi, quando eadem Ecclesia combusta est, ferme cclxx. Combusta est autem intrante
CAP. II. 7. Autumno, quod est 111. Idus Septemb. Eo tempore Archiepiscopus in Fresiam iter egit. Qui conflagratione audita Ecclesiam, mox pedē retorfit, iactisq; sequenti ætate fundamentis, ad formam Colonienſis Ecclesie disposuit huius nostre magnitudinem perficere. Et profecto si longiorem sibi vitam fata concessissent, omne opus Ecclesie paucis perfecisset annis. Tanta erat illius animositas, & in omni opere instantia, præcipue vero in Templi ædificatione. Porro sola æstas, quæ inceperat hoc opus, fundamenta Ecclesie iacta, columnas & arcus earum, lateraque in altum erecta vidit. Transacta autem hyeme, cum iam Paschalis immineret festiuitas, beatissimus Pontifex Alebrandus pridie ante Dominicā ænam, nō inficius, ut credo, vocationis suæ, ab Ecclesia Schirmbeke Bremam nudis pedibus accessit. Vbi multa oratione cum lacrymis effusa, Deo & sanctis eius commendauit Ecclesiam. Cumque iam febribus tangeretur, nauigio ad Buccesem delatus est Præposituram, ibique septem superuixit dies. Sic terrenum phasē cælestibus mutans azymis anima eius gaudens transiit ad Dominum. At vero corpus Antistitis cum ingenti luctu sequentium occurrētiumq; per alucum Wisuræ fluuij Bremam deportatum, in medio nouæ, quam ipse tunc orsus est, Basilicæ tumulatus est. In quo similiter loco primum Altare maius situm fuerat, iuxta Mausoleum sancti patris Willehadi. Per idem vero tēpus apud Magdaburg felicis memoriæ Hunfrid Archiepiscopus obiit, cui Engilhard reiecto Winthero, qui Episcopatum spreuit, successit. Anno Domini m. xl. iii. contigit depositio dilecti patris nostri Alebrandi, circa diem xvii. Kal. Maij, Indictione xi. Vale in Christo Pastor amabilis, tuoque gregi nunquam obliuiscende. Transi ad Pascha cælorum, ubi cum agno Paschali epuleris in azymis sinceritatis & veritatis. Recipere feliciter in æterna tabernacula, ubi cum Angelis indefuca letetur beatitudine. Quam diu enim temporali nobiscum fruebaris vita, pastoralis curæ officia nobiliter implesti. Vita & doctrina, omnia nobis dulcia. Nunc autem raptus es, ne malitia mutaret intellectum tuum. Ideoque pius Dominus properauit e-ducere te de medio iniquitatum, ut fructum laborum tuorum pleniter perciperes, etiamsi non omnia bona perfeceras, quæ voluisti. Ergo iustitia tua manet, & memoria tuum non derelinquetur in sæculum sæculi.
- CAP. II. 8.** ADALBERTVS Archiepiscopus septet annis vndetriginta. Virgam pasto-
 ralem suscepit ab Heinrico Imperatore, filio Conradi, qui à Cæsare Augusto in
 folio Romanorum Imperatorum xc. sedisse reperitur, exceptis hiis, qui simul
 cum alteris regnabant. Pallium Archiepiscopale, ut prædecessores sui, per lega-
 tos suos accepit à supradicto Papa Benedicto, quem in ordine Romanorum Pō-
 tificum post Apostolos, fuisse c. xlvi. reperimus. Ordinatio ei^a facta est Aquis-
 grani, Cæsare præſente, cum Principibus, astantibus etiam xii. Episcopis, & ma-
 num imponentibus. Cuius benedictionis copiam ipse multotiens, sibi maledi-
 centibus obiecit, subridens ac dicens, se non posse maledicti ab aliquo, qui à tan-
 tis Ecclesie patribus ab initio simul tam solēniter benedictus fuerit. De cuius vi-
 ri gestis & moribus cum difficile sit aliquid dignum scribere, ad scribendum nos
 cogit necessitas, quoniam promissimus libelli huius tenorem, O venerabilis Præ-
 sul Liemare, usque ad Pontificatus tui diem extendere. Vnde licet stulte auda-
 cterque hoc introierim pelagus, nunc tamen haud imprudenter fecisse videar, si
 ad littus properabo. In quo littore, accessione vix aliquem, imperitiæ mæ por-
 tum video: Ita plena sunt omnia scopulis inuidiæ, detractionumque asperitati-
 bus, ut ea, quæ laudaueris, adulatione carpant, quæ vero delicta reprehenderis,
 fieri dicant ex maleuolentia. Cum tamen vir ille memorabilis omni genere lau-
 dum possit extolli, q; nobilis, pulcher, sapiens, eloquens, castus & sobrius. Hæc
 omnia in se ipso cōtinebat, itemque alia bona, quæ extrinsecus homini solent ac-
 cidere, videlicet vt sit diues, & felix, vt gloriam habeat & potentiam, omnia
 sibi

46.
CAP.
LXII.

47.

CAP.
LXIII.INCIPIT
LIB. III.
CAP. I.

CAP. II.

ubi abunde fuerunt. Præterea in legatione gentium, quod primum est Hammaburgensis Ecclesiæ officium, nemo vnquam tam strenuus potuit inueniri. Item in diuinis Ministeriis solemniter obeundis, in honore sedis Apostolicæ, in fidelitate Reipublicæ, in sollicitudine etiam suæ Parochiæ, vix poterat habere comparem, aut qui in cura pastoralis vigilatior esset in omnibus, si ita perseuerasset. Nā cum talis fuerit ab initio, circa finem deterior videbatur, ad quem virtutis suæ defectum corruit, vir non bene cautus; tam sua negligentia, quam caterorum impellente malitia. De quibus suo loco postea latius dicetur. Quoniam vero difficile est omnes viri actus aut bene, aut pleniter, aut in ordinem posse diffiniri a me: præcipua gestorum eius summatim quæque delibans, affectu cōdolentis ad eam peruenire desidero calumniam, qua nobilis & diues Parochia Hammaburgensis & Bremensis altera vastata est à Paganis, altera discerpta à Pseudo-Christiānis. Igitur narrationis initium tale faciam: vt statim ex moribus eius possint omnia cognosci.

CAP. IZO

Erat nimirum vir genere nobilissimus, honore primo, Haluerstadenſis Præpositus, ingenio acri & instructo multarū artium suppellectile. In diuinis & humanis magnæ prudentiæ, & ad ea, quæ auditu vel studio collegit, retinenda vel proferenda memoriæ celebris, eloquentiæ singularis. Tum præterea, q̃ forma corporis erat speciosus, castitatis amator fuit. Largitas eiufmodi, vt petere haberet indignum, tarde aut humiliter acceperit, prompte vero hilariterq; sæpe non petentibus largiretur. Humilitas in eo dubia videbatur, quam solis exhibuit seruis Dei, pauperibus & peregrinis, adeo vt sæpe antequam cubitum iret triginta & amplius mendicantibus, ipse genu flexo pedes lauaret. Principibus autem sæculi & cœqualibus suis humiliari nullo modo voluit. In quos etiam tali aliquando exarsit zelo, vt hos luxuriæ, illos auaritiæ, quosdā infidelitatis arguens, nulli demum parceret, quem notabile cognouit. Itaq; multis virtutibus in vnum vas congregatis, poterat vir talis esse diciq; beatus, nisi vnum obstaret vitium, cuius deformitas omnem decorem illius obnubilaret, hoc erat Kenodoxia, familiaris diuitum vernacula, quæ prudēti viro talem peperit inuidiam, vt multi etiam bona quæ fecit plurima, dicerent pro mundana fieri gloria. Sed videant eiufmodi nec temere illum iudicent, hoc scientes, quod in rebus ambiguis, absolutum non debet esse iudicium: vt in quo alterum iudices, teipsum non condemnēs. Nobis autē qui cum illo fuimus, cotidianamq; ipsius conuersationem inspeximus, notum est, aliqua illum, sicut hominem, pro honore sæculi, multa vero pro Dei timore fecisse, sicut bonum hominem. Et quamuis largitas eius, in cunctis, modū excederet; inueni tamen eam largiendi rationem, quod pro ditanda Ecclesia sua quosdam studuit obsequiis placare, sicut Reges & eorum consilio proximos; alios autem qui Ecclesiæ suæ aliquo modo nocere videbātur, acerrimo persequutus est odio, sicut Duces nostros, & nonnullos Episcopos. Audiuius eum sæpenumero dixisse, pro lucro Ecclesiæ suæ se, suolque parentes deuouisse; adeo, inquit, nemini parcam, nec mihi, nec fratribus, nec pecuniæ, nec ipsi Ecclesiæ, vt Episcopatus meus aliquando liberetur à iugo, vel par ceteris efficiatur. Quæ omnia melius in ipso Historiæ textu pendentur, vt videant sapientes, quam coactē, & non temere, immo probabili ratione fecerit aliqua, in quibus desipuisse, vel insanasse, à non intelligentibus videtur.

CAP. IZI.

Anno ordinationis suæ primo, postquam Pontifex solenniter inthronizatus, Ecclesiæ nuptias Bremæ peregit, videns Basilicę nouiter inceptæ opus immensum vires querere maximas, nimis præcipiti vsus consilio, statim murum ciuitatis à predecessoris suis orsum, & quasi minus necessarium destrui fecit, lapidesque in templo iussit poni. Nam & turris speciosa, quæ septem Cameris ornata fuerat, tunc funditus diruta est. Quid loquar de claustro: quod lapide polito constructum, pulchritudine sua visus cōtuentium refecit, & hoc Præsul absque mora dispari præcepit, quasi aliud pulchrius cito factururus. Cogitauerat enim, vt ipse nobis seiscitantib⁹ de ea re aperuit, Refectorium, Dormitorium, Cel-

D 2

larium,

larium, & ceteras fratrum officinas, per omnia ex lapide facere, si locus aut ocium suppeditarent. Ad quæ omnia, cum sibi cuncta abunde ad manus fore gloriaretur, ut pace fratrum dicam, solam Clericorum & lapidum penuriam sæpe querebatur. Interea feruet opus, surrexit Ecclesiæ murus, cuius formam ante Alebradus adinstar Colonienlis incepit; ipse vero ad exemplum Beneuentanæ domus cogitavit perducere. Anno tandem VII. incæpti operis moles, à fronte est leuata, ac principale Sanctuarij Altare in honore Sanctæ Mariæ dedicatum. Nam secundum in Occidentali absida consecrandum Altare in honorem Sancti Petri disposuit, sub cuius inuocatione legitur antiqua Basilica extructa fuisse. Emergentibus itaque multis Archiepiscopo angustis, opus imperfectum vsque ad XXIV. Pontificij annum permansit, cum & ego indignissimus Ecclesiæ Dei matricularius Bremam veni: Et tunc demum templi parietes dealbabantur, Occidentalisque crypta Sancto Andree dedicata est.

CAP. 122. Et quoniam magnus Pontifex vidit Ecclesiam, Episcopatumque suum, quem CAP. VI

prædecessoris sui Adalagii prudentia liberauerat, iniqua Ducum potentia iterum vexari, summo nisu reddere conatus est eandem Ecclesiam pristinæ libertati, ita ut nec Dux, nec Comes, nec aliqua iudicialis persona quampiam iurisdictionem aut potestatem in suo haberet Episcopatu. Quod nisi per odium fieri nequiuisset, dum correpti pro nequitia Principes, ad iram magis accenderentur. A iuncto Bernardum Ducem cum pro nobilitate ac sapientia suspectum habuerit Pontificem, sæpe dixisset, illum quasi exploratorem positum in has regiones, qui infirma terræ alienigenis & Cæsari esset proditurus. Ideoque dum ipse, aut aliquis filiorum eius aduixerit, Episcopum nunquam bonum in Episcopatu diem habiturum. Quod in Episcopi pectus verbū altius quam quisquam ratus erat, descendit. Itaque ex eo tempore ira & metu anxius, moliri atque in animo habere cœpit ea, quæ Duci & suis profutura non essent. Dissimulatque ad tempus animi dolore, cum alia via consilium non inueniret, totus ad auxilium Palatii cōfugit, nec sibi, nec suis, nec Ecclesiæ pepercit. Cæsarem & aulicos placando, dum modo id efficere, quo Ecclesia posset liberari. Proinde visus est tantos in curia labores tolerasse, tantisque vbi que terrarum expeditionibus cum suis sponte desudasse, ut infatigabilem eius constantiam miratus Cæsar, ad omnia Reipublicæ consilia cum habere primum maluerit. Expeditiones vero quas in Vngriam, Slauaniam, Italiam & Flādiam cum Cæsare fecit, multæ sunt. Quæ dum singulæ magnis Episcopij sumptibus, multisque familiarum oppressionibus exigerentur, duarum tātum nos mentionem facere cogimur; hoc est Italica, quæ prima fuit, vel Vngariæ quæ postrema, eo quod præ cæteris fuerint insignes, nobisque ambæ infelicitet euenerint. At de Vngarica quidem dicetur in fine, nunc de Italica videamus.

CAP. 123. Heinrichus itaque Rex domitis vel compositis Pannonum seditionibus, Ecclesiastica exigente necessitate Romam tractus est, comitem habens cum cæteris CAP. VII

Imperij magnatibus & nostrum Archiepiscopum. Vbi depositis qui pro Apostolica sede certauerant Benedicto, Gratiano & Syluestro, Adalbertus Archiepiscopus eligi debuit, nisi pro se collegam posuisset Clemenem. A quo mox Rex

CAP. 124. Heinrichus coronatus, Imperator & Augustus vocatus est. Post hæc Imperatorē CAP. 125

ab Italia reuertentem, Archiepiscopus Bremam vocauit, occasione data, quasi Lisimonam visere deberet, vel Regem Danorum ad colloquium inuitare; sed reuera Ducem ut fidem exploraret. Imperator autem Bremæ Regio, ut decuit, apparatu receptus, cortem quæ Balga dicitur, fratribus obtulit, Ecclesiæ vero comitatum Friesz cōcessit. Inde Lisimonam veniens, per insidias à Thiadmaro Comite circumfrensus est, sed Archiepiscopi nostri studio defensus. Quare idem Comes à Cæsare in ius vocatus, cum se duello expurgare mallet, à satellite suo est interfectus. Cuius mortem Germanus Dux, filique illius zelantes in Archiepiscopum, ex eo tempore ipsum & Ecclesiam, Ecclesiæque familiam letali persequuti sunt odio. Cumque pax ficta interdum utraque conciliasse videretur

partes, nihilominus tamen illi qui Ducem sequebantur, antiqui memores odij, quod patres eorum in Ecclesiam exercuerunt; nostros inquietare & impugnare non cessabant, affligentes omnibus modis. Exurge ergo Domine, & iudica causam tuam, memor esto opprobrij seruorum tuorum.

- CAP. 126.** Metropolitanus autem contra bonis certans studiis, & beneficiis redimens **CAP. X,** tempus, quoniam dies mali erant, pacem cum Ducibus fecit. Deinde vero sollicitudinem gerens Parochiæ, aliquid magnum dignumque cogitauit, ubique nobilitatis sue monumentum relinquere. Et primo quidem floccipendens auream decessorum mediocritatem, vetera contempsit, noua molitus omnia [perficere. Igitur magnis animi & sumptuum] conatibus pugnans, ut Bremam cæteris cœquaret vrbibus, statim ex bonis, quæ ipse acquisiuit, duas fecit Præposituras; vnam sancto Willehado, ubi corpus eius aut requiescit, aut translatus est: alteram sancto Stephano, cuius se famulum multotiens gloriabatur. Has duas construxit à principio, verum etiã alias postea fecit, hoc est in Bremis: Tertiã Sancto Paulo, de bonis quæ hospitali pertinebant. Lastmonæ quartam de prædio eiusdem cortis: Quintam voluit fieri apud Stathe: Sextam vero trans Albiam in Sullenberg: Septimam quoque incœpit in Aspice, qui locus in Mindensi Parochia est, syluestris & montosus. Octaua est Abbatia Gozzicana iuxta Salam fluiuium, quæ fundata est à parentibus Archiepiscopi. Alia etiam plurima diuersis **CAP. XI,** locis inchoauit opera, quorum pleraque ipso adhuc viuente defecerunt, & Reipublicæ negotiis intento; sicut illa domus lapidea, quæ in Aspice, ipso præsentē, subito casu lapsa corruit. Cætera vero ex raptu vel negligentia Præpositorum dissipata probantur, in quos comperta fraude, atrociter aliquando vitus est Archiepiscopus. Quia in re illorum videri potest nequitia, quibus ille plus iusto fidem adhibuit, voluntatem Præfulis à bono incœpto sæpe conuersam. Et res quidem domesticæ à principio bene ac laudabiliter ab illo viro prouise sunt. Quæ autem foris pro legatione gentium acta sint, consequens sermo breuiter declarabit. Metropolitanus ergo statim ut ingressus est Episcopatum, ad Reges Aquilonis pro amicitia Legatos misit. Epistolas quoque communitarias per omnem sparsit Daniã, siue Nordmanniam, ac Suediam, & vsque in fines terræ, exhortans Episcopos & Presbyteros, in illis partibus degentes, ut Ecclesias Domini nostri Iesu Christi fideliter custodirent, atque ad conuersionem Paganorum intrepidi accederent. **CAP. XII,**
- CAP. 129.** Magnus eo tẽpore simul tenebat duo Regna, Danorum videlicet atque Nordmannorum. Iacobus adhuc in Suconia sceptrum tenuit. Huius auxilio Suein & Tufh Ducis effultus, Magnum pepulit à Dania. Magnus ergo denuo bellum instaurans obiit in nauibus. Suein vero duo Regna possedit, classẽque ut Angliam suo subiiceret iuri parauit, verum sanctissimus Rex Edwardus, cum iustitia Regnum gubernaret, tunc quoque pacem eligens, victori tributum obtulit, statuens eum, ut supra dictum est, post se Regni hæredem. Cumque Rex iuuenis Suein tria pro libitu suo Regna teneret, mox succedentibus prosperis, Regis cælestis est oblitus, quia consanguineam suam à Suedia duxit vxorem. Quod dum Domino Archiepiscopo valde displiceret, furẽtẽ Regem, missis ad eum Legatis de scelere tanto, terribiliter increpauit. Postremo nisi resipisceret, excommunicationis gladio feriendum esse minatus est. Tunc ille in furorem conuersus, omnem Hammaburgensem Parochiam vastare & excindere minabatur. Ad quas minas imperterritus Archiepiscopus, arguens & obsecrans persistit immobilis, donec tandem per literas Papæ Danorum Tyrannus flexus, libellũ repudiij dedit consobrinæ. Nec tamen Rex sacerdotum ammonitionibus aurem præbẽs, mox ut à se consobrinam dimisit, alias atque alias vxores & concubinas assumpsit, & suscitauit ei Dominus multos in circuitu inimicos, sicut quondam Salemoni prius seruos suos. Nam Haroldus quidam frater Olaph Regis & Martyris, viuentē adhuc germano suo, patriam egressus, Cõstantinopolim exul abierat. Vbi miles Imperatoris effectus, multa contra Sarracenos in mari, & Scythas in ter-

ra, prælia gessit, fortitudine clarus, & diuitiis auctus vehementer. Is ergo defuncto fratre, cū in patriam reuocatus esset, Suein consanguineum suum regnātem reperit. Cuius se tradens manibus, sacramentū fidelitatis exhibuit victori, & patrium Regnum pro Ducatu accepit in beneficium Sed vt mox ad suos venit, & Nordmānos sibi fideles esse persensit, facile ad rebellandum persuasus, omnia Danorum maritima ferro vastauit & igne. Et tunc Arhusen Ecclesia incensa, ac Sliaswig de prædata est. Suein ergo Rex terga vertit. Et erat inter Suein & Haroldum prælium omnibus diebus vitæ eorum. Eo etiam tempore separabant se Angli à Regno Danorum, filiis Gudwini rebellionis auctoribus, quos amicitia Regis Danorum filios esse diximus, & quorū sororem Eduard Rex duxit uxorem. Hi namq; facta conspiratione, fratres Suein Regis qui in Anglia Duces erant, alterum scilicet Bern statim obtruncant, alium vero Osbern cū suis omnibus à patria eiecerunt, & tenuerūt Angliam in ditione sua, Eduardo tantum vita & inani Regis nomine contento.

CAP. 131.

CAP. XIV.

51.

CAP. 132.

CAP. XV.

52.

CAP. 133.

CAP. XVI.

53.

CAP. 134.

CAP. XVII.

54.

Cumq; hæc ibi gesta essent, Christianissimus Sueonum Rex Iacobus migravit à seculo, & successit ei frater eius Emund Gamul pessimus. Nam iste à concubina Olaph natus erat, & cū baptizatus esset, non multum de Christiana religione curauit, habuitq; secum quendam Episcopum nomine Osmund accepalum, quem dudum Sigafrius Nordmannorū Episcopus Bremē scholis docendum cōmendauit. Verum is postea beneficiorum oblitus Romam pro ordinatione accessit, indeq; repulsus, per multa loca circumiuit erroneus, & sic demum meruit à quodā Polaniæ ordinari Archiepiscopo. Qui veniens in Suediam, iactauit se à Papa consecratum ad illas partes Archiepiscopum. Sed cum Archiepiscopus noster Legatos suos ad Regē dirigeret Emundum, inuenerūt ibi eundem gyrouagum Olmund, crucem Archiepiscopali more ante se ferentem. Audierunt etiam, q̃ barbaros adhuc neophytos nō sana doctrina fidei nostræ corruperit. Quorum ille territus præsentia, solitis Regem populumq; dolis impulit, vt Legati repellerentur quasi Apostolici non habentes sigillum. Et illi quidem ibant gaudentes à conspectu concilij. quoniam digni habitū sunt p nomine Iesu contumeliam pati, Erant autem Legati fratres bremenensis Ecclesiæ, quorum potissimus fuit Adalwardus senior, olim nostri Decanus claustrī, verum tunc Sueonum genti ordinatus Episcopus. De cuius viri virtutibus, multa possent dici, nisi ad alia pperaremus. Legatos igitur nostros à Sueonibus tali modo repulsos, quidā nepos an priuignus Regis, ignoro, profecutus eos cū lacrymis, suppliciter se cōmendans orationibus eorum. Nomen ei Steinkil erat, is solus super fratres misericordia motus, obtulit eis munera, transmisitq; eos per mōtana Suedorum saluos, vsq; ad sanctissimam Gude Reginam, quæ à Rege Danorum pro consanguinitate separata, in prædiis suis trans Daniam commorata est, hospitalitati elemosynisq; vacans, & cæteris sanctitatis insistent operibus. Quæ Legatos cum ingenti honore quasi à Deo missos recipiens, magna per eos xenia Archiepiscopo misit.

Interea Sueones qui Episcopū suum repulerant, diuina ultio subsequuta est. Et primo quidē filius Regis nomine Anund, à patre missus, vt dilaret Imperium, cum in patriam scēminarum peruenisset, quas nos Amazonas vocamus: veneno, q̃ illæ fontibus immiscuerunt, tam ipse, quam exercitus eius perierūt. Deinde cum aliis cladibus tanta siccitas & frugum sterilitas Sueones afflixit, vt missis ad Archiepiscopum Legatis, Episcopū suum cum satisfactiōe reposcerent, fidem gentis pollicentes. Gauisus ergo Pontifex, petenti gregi Adalwardum præfecit pastorem. Qui perueniens in Sueoniam, tāta omnium suscipi alacritate meruit, vt gētem Wirnilanorum & Scritifingorum integram Christo lucratus, etiam miracula virtutū in populo fecisse dicatur. Eodem tēpore mortuus est Emund Rex Sueonū post quem Steinkel nepos eius de quo supra diximus, leuatur in Regnū. Qui fidelis erat Dño Iesu Christo, & de cuius religione omnes fratres testimonium perhibebāt, qui eas partes adierant. Hæc de Sueonibus

nibus suo tempore gesta, sermone Adalbertus Archiepiscopus amplifico omnia describens, [etiam visionem quandam Adalwardi Episcopi,] qua monitus est, ut euangelizandi gratia pergere non tardaret, curauit annectere.

CAP. 135.

In Nordwegia quoque res magnæ gestæ sunt illo tempore, quo Rex Haroldus crudelitate sua omnes tyrannorum furores excellit. Multæ enim per illum Ecclesiæ virum dirutæ, multi Christiani ab illo per supplicia sunt necati. Erat autem vir potens, & clarus victoriis, qui prius in Græcia, & Scythiæ regionibus multa contra Barbaros prælia exercuit. Postquam vero venit in patriam, nunquam quietus fuit à bellis, fulmen Septentrionis, fatale malum omnibus Danorum Insulis. Ille vir omnes Slauorum maritimas deprædauit Regiones. Ille Orchadas insulas sue subiecit ditioni. Ille cruentum usque in Island suum extendit imperium. Itaque multis imitans nationibus propter auaritiam suam & crudelitatem, omnibus erat inuisus. Seruiebat etiam maleficis artibus, non attendens miser, quod sanctissimus germanus eius talia monstra eradicauit à Regno, certans usque ad sanguinem pro amplectenda Christianitatis norma. Cuius egregia merita testantur hæc miracula, quæ quotidie sunt ad sepulchrū Regis in ciuitate Thronempnis. Videbat hæc ille derelictus à Deo, nihilque compunctus, oblationes quoque ac thesauros, qui summa fidelium deuotione ad tumulum fratris sunt collati, ipse Haroldus vinca manu corradens, militibus disperfit. Pro quibus causis Archiepiscopus zelo Dei tactus, legatos suos direxit ad eundem Regem, literis suis tyrannicæ eius increpans præsumptiones, specialiter vero ammonens de oblationibus, quas non liceret in vsum cedere laicorum, & de Episcopis quos contra fas in Anglia vel Gallia, se cōtempso fecit ordinari, per quem auctoritate sedis apostolicæ iure conferari deberent. Ad hæc mandata Tyrannus commotus in iram, legatos Pontificis spreto abire præcepit, dicens nescire se quis sit Archiepiscopus, aut potens in Nordwegia, nisi solus Haroldus. Et alia plurima deinde fecit & dixit, quæ superbiæ eius proximam intentabant ruinam. Nam & Papa Alexander confestim missis ad eundem Regem literis, præcepit ut tam ipse quam Episcopi sui, vicario sedis Apostolicæ dignam exhiberent subiectionis reuerentiam. Et ecce rescriptum literarum.

CAP. XVII.

CAP. XII.
33.

36.

Alexander Episcopus, seruus seruorum Dei, Haroldo Nordmānorum Regi, salutem & Apostolicam benedictionem. Quia adhuc in fide rudes extitisti, & in Ecclesiastica disciplina quodammodo claudicatis, oportet nos, cui totius Ecclesiæ commissum est regimen, diuinis ammonitionibus vos frequentius visitare. Sed quia ob longam difficultatem viarum per nos hoc agere minime valeamus, sciatis nos Adalberto Hammaburgensi Archiepiscopo vicario nostro hæc omnia firmiter commississe. Prædictus itaque venerabilis Archiepiscopus, legatus noster, suis nobis conquestus est epistolis, quod Episcopi vestræ prouinciæ, aut non sunt consecrati, aut data pecunia cōtra Romana priuilegia, quæ suæ Ecclesiæ, sibi que data sunt, in Anglia vel in Gallia pessime sunt ordinati. Vnde ex auctoritate Apostolorum Petri & Pauli vos admonemus, ut sicut Apostolicæ sedis reuerentiam subiectionis debetis exhibere, ita præfato venerabili Archiepiscopo vicario nostro, & vice nostra fugienti, vos, vestriq; Episcopi impendatis. Et reliqua.

CAP. 136.

Hiis apud Nordmanniam gestis, magnopere studuit Archiepiscopus, ut Rex Danorum conciliaretur, quem prius offensum habuit, in repudio confobri- CAP. 136.
næ. Scuit enim si talem ad se colligeret virum, leuiorē sibi ad cetera, quæ in animo gessit, introitum fore. Mox igitur mediante gratia largitatis quam in oēs habuit, venit Siaswig, vbi facile notus, & superbo Regi reconciliatus, muneribus atque conuiuiis certauit Archiepiscopale potentiam Regalibus anteferre diuitiis. Deniq; sicut mos est inter Barbaros, ad confirmandū pactum fœderis, conuiuium habebatur vicissim per octo dies. De multis rebus Ecclesiasticis ibi dispositis, de pace Christianorum & conuersione Paganorum ibi consultitur. Ita Pontifex cum gaudio domum reuersus, persuasit Cæsarī, ut euocatus Rex Dano-

D 4

rumia

rum in Saxoniam, alteri perpetua confederaretur amicitia. Cuius confederationis beneficio, multum lucri nostra suscepit Ecclesia, & legatio borealium nationum, cooperanteq; Suecino Rege, prosperis semper est aucta incrementis.

CAP. 137. Trans Albiam vero & in Slauania res nostrę adhuc magna gerebatur prosperitate. **CAP. XXI.**

Godefridus enim, de quo supra dictum est, vir prudentia & fortitudine predicandus, accepta in uxorem filia Regis Danorum, Slauos ita perdomuit, ut cum quasi regem timentes tributum offerrent, & pacem cum subiectione peterent. Qua temporis occasione nostra Hammaburg pacem habuit, & Slauania sacerdotibus Ecclesięque plena fuit. Godefridus igitur vir religiosus ac timens Deum, Archiepiscopo etiam familiaris, Hammaburg ut matrem colebat. Ad quam soluędorum causa vitorum solitus erat frequenter venire. In Slauania vltiori nemo vnquam potentior surrexit, & tam feruidus Christianę religionis propagator. Etenim si vita ei longior cōcederetur, omnes paganos ad Christianitatem cogere disposuit, cum fere tertiam partem cōuerteret eorum, qui prius

CAP. 138. sub aucto eius Mistiwoi ad Paganitatem sunt relapsi. Igitur omnes Slauorum populi, qui ad Hammaburgensem respiciunt diocesim, sub illo deuoto Principe Christianam fidem coluerunt, hoc est, Waigri, Obodriti, vel Reregi, & Polabingi, item Linoges, Warnabi, Chizzini, & Circipani, vsque ad Penem fluuium. **CAP. XXII.**

Prouincię iam plenę erant Ecclesiis, Ecclesię autem sacerdotibus: Sacerdotes vero libere agebant in hiis quę ad Deum pertinebant. Quorum industrius Princeps Godefridus, tanto religionis exarsit studio ut ordinis sui obliuisceretur, frequenter in Ecclesia sermonem exhortationis ad populum fecerit, ea quę mystice ab Episcopis & Presbyteris dicebantur, Slauanicis verbis cupiens reddere planiora. Infinitus eorum erat numerus, qui quotidie conuertebantur ad Dominum, adeo ut pro sacerdotibus in totas mitteretur Prouincię. Tunc etiam per singulas vires cęnobii fiebant sanctorum vitorum, Canonice viuentium. Item Monachorum atque sandimonialium, sicut hi j testantur, qui in Liubice, Aldinburg, Leontio, Razisburg, & in aliis ciuitatibus singulas viderunt. In Magnopoli vero, quę est ciuitas Obodritorum, tres Deo seruientium dicuntur fuisse congregationes.

CAP. 139. Gratulabatur ergo Archiepiscopus de nouella plantatione Ecclesiarum, missique de suis Episcopis & presbyteris viros ad Principem sapientes, qui rudes in Christianitate populos confortarent. Ordinauit autem in Aldinburg, defuncto Abelino, Eizonem Monachum. Iohannem Scorum constituit in Magnopoli, in Razisburg esse disposuit Aristonem quendam ab Hierosolymis venientem, & alios alibi. Pręterea cum ipse veniret in Hammaburg, eundem Godefridum Principem inuitauit ad colloquium, magnopere exhortans, ut inceptum pro Christo laborem ad finem constanter perducatur, victoriam illi pollicens in omnibus affuturam. Postremo si quid patiatur aduersitatis pro Christi nomine, beatum fore. Multaque illi de conuersione Paganorum in cęlo reposita pręmia, multas etiam coronas de singulorum salute venturas. Eisdem verbis & ad idem studium Regem Danorum hortabatur Metropolitanus, qui ad eum iuxta Egdom fluuium consistentem multotiens venit, omnia quę de scripturis ab illo proferebatur, subtiliter notans, memoriterque retinens, excepto quod de gula & mulieribus, quę vitia illis gentibus sunt naturalia, persuaderi non potuit, ad cętera vero omnia Pontifici erat obediens. **CAP. XXIII.**

CAP. 140. Per idem tempus in Slauania res maximę gesta sunt, quę posteris ad gloriam Dei nō sunt reticendę, quoniam Deus vltionum libere egit, reddens retributionem superbis. Igitur cum multi sint Winulorum populi fortitudine celebres, soliquatuor sunt qui ab illis Wilzi, a nobis vero Leuticij dicuntur, inter quos de nobilitate, potentiaque contenditur. Hi sunt scilicet Chizzini, & Circipani, qui habitant citra Panim fluuium, Tholosantes & Retheri, qui vltra Panim degunt, Cumq; illis ad bellum peruenisset, Tholosantes & Retheri, quauis auxilio Chizzinos haberent, nihilominus à Circipanis victi sunt. Iterumque instauratum est prælium. **CAP. XXIV.**

prælium, & contriti sunt Retheri: tentatum est tertio, & Circipani victores abierunt. Tunc qui victi fuerant Principem Godescalcum, Ducemque Bernardum, & Regem Danorum accitos in auxilium super hostes duxerunt, ingentemque trium Principum exercitum per septem hebdomadas suis nutrierunt stipendiis, Circipanis viriliter repugnâtib. Multa itaque milia paganorum hinc inde prostrati, plures abducti sunt in captiuitatem. Tandem Circipani xv. milia talenta regibus offerentes, pacem indepti sunt. Nostris ergo cum triumpho redeuntibus, de Christianitate nullus sermo erat: Victoribus tantum præde intentis. Hæc Circipanorum virtus est, qui pertinent ad Hammaburgensem Episcopatum.

CAP. 141. Audiui etiam cum veracissimus Rex Danorum, sermocinando eadem replicaret, populos Slauorum iam dudum proculdubio facile cōuerti posse ad Christianitatem, nisi Saxonum obstitisset auaritia: Quibus, inquit, mens prior est ad pensiones vestigalium, quam ad cōuersionem gentilium. Nec attendunt miseri quantum suæ cupiditatis luant periculum, qui Christianitatem in Slauiam primo per auaritiam turbauerunt, Deinde per crudelitatem subiectos ad rebelandum coegerunt, & nunc salutem eorum, qui credere vellent, pecuniam solum exigendo, contemnunt. Ergo iusto Dei iudicio videmus eos super nos præualere, qui permissu Dei ad hoc indurati sunt, vt nostra per illos flagelletur iniquitas. Nam reuera, sicut peccantes superari videmus ab hostibus, ita conuersi hostium victores erimus; à quibus, si tantum fidem posceremus, & illi iam salui essent, & nos certe essemus in pace.

CAP.
XXV.

59.

CAP. 142. Hæc dum forinsecus in legatione gentium, Ecclesiæ nostræ ministerio gererentur, Dominus Adalbertus Metropolitanus, adhuc bonis intentus studiis, vigilanter & magnopere prouidit, ne sua quapiam negligentia pastorale officium minus habere videretur, in ea scilicet qua gloriatur Apostolus, sollicitudine, omnium Ecclesiarum. Itaque domi, forisque clarus, taliter se gessit, vt par diuitum, maiorque magnatum, nihilominus pater orphanorum, iudexque viduarum esse videretur, talem curam habens omnium, vt necessitatibus etiam minorum solertissimus prouisor adesset. Cumque terrenis grauatus negotiis, ad spiritalia mox languescere cogeretur, in sola Gentium legatione permansit integer officij, & sine querela, qualem & tempora & mores hominum mallent habere. Ita affabilis, ita largus, ita hospitalis, ita iocundus, ita cupidus diuinæ pariter ac humanæ gloriæ, vt paruula Brema ex illius virtute instar Romæ diuulgata, ab omnibus terrarum partibus deuote peteretur, maxime ab aquilonalibus populis. Inter quos Islani, Gronlani, & Orchardum legati venerunt, petentes, vt eis prædicatores dirigeret: quod & fecit. In diebus illis Wal Danorū Episcopus migravit è sæculo. Cuius dioccesim Rex Suein in quatuor distribuens Episcopatus, præsentante suam auctoritatem Metropolitano, singulis suos inthronizauit Episcopos. Quo etiam tempore Pontifex noster in Suigiam vel Nordwegiam & in Insulas maris ad messem Dominicam operarios misit. De quorum ordinatione singulorum abundantius in fine dicitur.

CAP.
XXVI.

CAP. 143. Anno Pontificatus sui xviii. totius parochiæ suæ diligentissimam adhibens prouisionem, Metropolim Hammaburg in principio latitiæ suæ posuit Archiepiscopus, sæcundissimam gentium matrem illam appellans, omniq; deuotionis officio venerandam. Protestatus ei tanto maiorem offerri debere consolatione, quanto maiori plaga, & propioribus insidiis, & tam longiturna Paganorum infestatione cribraretur. Ergo accepta pace temporum, dum sæpe meditatus est Hammaburgensem munire, simulque ornare Toparchiam, quoddam vtile cōtra Barbaricos incurfus inchoauit opus, in quo & populus, & Ecclesia Nordalbingorum perenne haberet præsidium. Igitur cum prouincia Sturmariorum in qua Hammaburg sita est tota in planiciem campi descendat, ex parte qua Slaui attingit, neque mons, neque flumen est in medio, quod incolis munimen præstet, absque syluis passim occurrentibus, quarum latebris protecti hostes, in cer-

CAP.
XXVII.

60.

tis ali.

tis aliquando ex cursibus repentini superueniunt, nostrosq; securos & nil mali suspicantes, vel perimunt, vel quod grauius morte est, captiuos abducunt. Solus in ea regione mons prominet, iuxta Albiā, longo in occasum dorso protēsus, quem incolæ Sullenberg vocant. Quem Pontifex opportunum arbitrat, vt in eo firmaretur castellum, q; genti præsidi foret, statim sylvam quæ montis verticem obtexit, excidi, nudariq; locum præcepit. Itaq; multis impēsis, multoq; hominum sudore voti compos effectus, montem asperum fecit habitabilē. Vbi Præposituram constituens, disposuit cōgregationem facere Deo seruientium, quæ mox conuersa est in turmam latronum. Ex illo enim castro nostri quidam populares in circuitu ad quos tuendos positi sunt, de prædari ac persequi cæperunt. Ideoq; locus ille postea tumultu comprouincialium destructus est: populus vero Nordalbingorum excommunicatus. Cōpertum est nobis in gratiam

CAP. 145

CAP. XXVIII.

Ducis hoc factum, qui more solito sælicibus Ecclesiæ actibus inuidebat. Nam & Dux eo tēpore relicto veteri castello Hammaburg, nouum quoddam præsidium sibi, suisq; fundauit, intra Albiā flumen, & riuum, qui Altra vocatur. Ita nimirum cortibus vel mansionibus ad inuicē diuisis, Dux nouum, Archiepiscopus coluit verus oppidum. Diligebat sane Pontifex eum locū sicut omnes prædecessores sui, eo quod Metropolis sedes omnium septentrionalium fuerit nationum, & caput suæ Parochiæ.

Ideoq; dum adhuc pax fuit trans Albiā, oēs fere solennitates Paschæ ac Pentecostes, itemq; Dei Matris ibi celebrare voluit, collecto ex singulis cōgregationibus maximo Cleri numero, præcipue hiis, qui vocalitate sua populos mulcere poterant. Et tunc plenario gaudens ministrorum ordine, omnia diuinæ seruitutis officia, cum magna iussit reuerentia cōpleri, & gloria etiam exteriori. Cui nimirum gloriæ tñ ipse indulgit, vt iam non Latino more, Ecclesiastica veller obire mysteria, sed nescio qua Romanorum siue Græcorum consuetudine fultus, per tres missas, quibus astitit, vbicunq; esset, duodecim modulari officia præcepit. Omnia magna quærens, omnia mirabilia, omnia gloriosa in diuinis & humanis, & propterea dicitur fumo delectatus aromatum, & fulguratione luminum, & tonitruis alte boantium vocum. Quæ omnia traxit à lectione veteris testamenti, vbi maiestas Domini apparuit in monte Synai. Et alia multa facere solebat, rara modernis & ignorantibus scripturas: cum tamen sine auctoritate scripturarum ipse nihil fecerit. Iam tunc scilicet meditatus Ecclesiam suam diuitiis & honore cæteris anteferre, si Papam & Regem suæ voluntati haberet morigeros. Eos igitur complacere sibi omnibus modis properabat.

CAP. XXIX.

61.

CAP. 146

CAP. XXX.

Ea tempestate Cæsar Heinricus ingentibus Regni diuitiis vtens, in Saxonia Goslariam fundauit, quam de paruo, vt dicitur, molédino, vel tugurio formās venatorio, in tam magnā, sicut nunc videri potest, ciuitatem bono auspicio & celeriter perduxit. In qua etiam sibi construens Palatium, duas omnipotenti Deo cōgregationes instituit; vnā ex hiis donans regendam, tenendamq; pōtiffici, eo q; illi indiuiduus comes vel cooperator in omnibus existeret. Tunc etiam sibi data est spes acquirendi vel accipiendi Comitatus & Abbatias vel prædia, quæ magno deinceps Ecclesiæ periculo mercati sumus, vtputa Cænobia, Lauressæ vel Corbeiz, Comitatus autē Bernardi & Ekberti; Prædia vero Sincibū, Plisna, Groningor, Dispargū, & Lismona, quibus iā dubia fide possessis arbitrabatur se Metropolitā, sicut dicitur de Xerxe, aut per mare ambulatorū, aut per terram nauigatorū, postremo omnia quæ in animo habuit facile perfecturum; Præsertim eo fultus adminiculo, q; potentissimus Papa Leo pro corrigendis sanctæ Ecclesiæ necessitatibus venit in Germaniam; Quē sciret sibi pro veteri amicitia nil negaturum, quod cuiquam præstare deberet. Tunc habita est

CAP. 147

CAP. XXXI.

illa Synodus generalis apud Maguntiam, præsidente Domino Apostolico & Imperatore Heinrico, cum Episcopis Bardone Maguntino, Euerardo Treuerensi, Hermanno Colonienſi, Adalberto Hāmaburgensi, Engelardo Magda-

burgensi, cæterisque prouinciarum sacerdotibus. In quo Cōcilio quidam Spirensis Episcopus, Sibico, cui adulterij crimen intendebatur, examinatione sacrificij purgatus est. Præterea multa ibidem sancita sunt, ad vtilitatē Ecclesiæ, præ quibus Symoniaca hæresis, & nefanda sacerdotum coniugia holographa Synodi manu perpetuo damnata sunt. Quod Archiepiscopus domum veniens nequam tacuisse probatur. De mulieribus enim statuit eandem sententiam, quam memorabilis Alebrandus, & antea Libentius inchoauit, vt scilicet extra Synagogam & Ciuitatem fierent, ne maleuada pellicum vicinia castos violaret obtutus. Hæc autem Synodus facta est anno Domini M. LI. Ipse est Archiepiscopi annus VII. Et tunc maius Altare tribunalis dedicatum est in honore genetricis Dei.

CAP. 148

De qua Synodo mentionem ideo fecimus, quia Dñs Adalbertus eo tempore, quo tam clari in Ecclesia homines fuerunt, sapientiæ ac virtutum merito tere omnes præcelluit. Tantis itaque apud Papam, talis apud Cæsarem habebatur, vt de rebus publicis absque eius consilio nihil ageretur. Quapropter vbi vix locū habet Clericus, nec in procinctu bellorū Imperator illum virum sibi deesse noluit. Cuius inexpugnabile consilium sæpe ad euincendos expertus est inimicos. Sensit hoc callidissimus Italarum Dux Bonifacius, item Gotafridus, Otto, Baldwinus, & cæteri qui regnum tumultibus implentes, graui Cæsarem æmulatione inquietare videbantur, tandemque humiliati, sola se in fractos Adalberti prudentia gloriati sunt.

CAP. 149

Quid loquar de barbaris Vngarorum siue Danorum, seu Slauiorum, aut certe Nordmannorum gentibus, quas Imperator sæpius consilio domuerat, quam bello? monitu & opera Pōtificis nostri, nobile discens exemplum, Parcere subiectis & debellare superbos. Ad hūc felicitatis nostræ cumulum hoc accessit, qd fortissimus Imperator Græcorum Monomachus, & Heinricus Francorum Rex, transmissis ad Cæsarem nostrum muneribus, congratulati sunt Archiepiscopo pro sapientia & fide eius, rebusque bene gestis illius consilio. Qui Constantinopolitano rescribens, inter cætera iactauit se à Græcorum descendisse profapia, Theophano, & fortissimo Ottone sui generis auctoribus; ideoque nec mirum esse, si Græcos diligeret, quos etiam habitu & moribus vellet imitari, quod & fecit. Sed & Regi Franciæ & aliis familia mandata legauit.

CAP. 150.

Metropolitanus igitur hiis rerum successibus elatus, & quod Papam vel Cæsarem suæ voluntati pnos videret, multo studio laborauit in Hammaburg Patriarchatum cōstituere. Ad quam intentionem primo ductus est ea necessitate, quoniam Rex Danorum. Christianitate in fines dilatata, desiderauit in Regno suo fieri Archiepiscopatū. Quod tamen vt ptereretur, ex auctoritate sedis Apostolicæ conuenientibus Canonum decretis prope sancitum est, sola expectabatur nostri pōtificis sententia. Quam rem ille, si Patriarchatus honor sibi & Ecclesiæ suæ Romanis Priuilegiis concederetur, fore vt consentiret, promisit, quāuis inuitus. Disposuit vero Archiepiscopatu suo XII. subicere Episcopatus, quos ex sua diuideret Parochia, præter eos suffraganeos quos in Dania cæterisque gentibus nostra tenet Ecclesia: ita vt primus esset in Palmis, secundus in Heiligåstæd; tertius in Raziaupurg, quartus in Aldinburg, quintus in Michilimburch, sextus in Stathe, septimus in Lissmona, octauus in Wildishusen, nonus in Bremis, decimus in Ferda, vndecimus in Ramsola, duodecimus in Fresia. Nam Ferdensem Episcopatum se facile posse adipisci, non semel gloriatus est.

CAP. 151.

Interea conditionibus vtinque protractis, sanctissimus Papa Leo migravit à sæculo. Eodemque anno fortissimus Imperator Henricus decessit. Quorum obitus contigit anno Archiepiscopi XII. Quorum morte non solum Ecclesia turbata est, verum etiam Respublica finem habere videbatur. Itaque ex illo tempore nostram Ecclesiam omnes calamitates oppresserunt, nostro pastore tantum curiæ negotiis intento. Ad gubernacula enim Regni mulier cū puero, magno Imperij præfuit detrimēto. Indignātes enim Principes aut muliebri potestate confringi, aut infantuli ditione regi, primo quidem communiter vindicarunt se in priuam libertatem, vt non feruissent, deinde contentione mouerunt inter se, quis eorum

62

CAP.
XXXII.CAP.
XXXIII.CAP.
XXXIV.CAP.
XXXV.

corum videretur esse maior; postremo armis audacter sumptis, Dominū & Regem suum deponere moliti sunt. Et hæc omnia potius oculis videri possunt, quàm calamo scribi. Tandem seditionibus ad pacem inclinatis, Adalbertus & Anno Archiepiscopi Cōsules declarati sunt, & in eorum consilio deinceps summa rerum pendebat. Sed cum ambo essent viri prudentes & strenui in procuratione Reipublicæ; tamen alter alterum felicitate, aut indutria sua præcurrisse videtur. Itaque facta Episcoporum sodalitas, modico durauit tempore, & quamuis lingua vtriusque pacem sonare videretur, cor tamen odio mortali pugnabat in inuicē. Et Bremensis quidē Præful co iustiore induit causam, quoniam pronior ad misericordiam fuit, Regique Domino suo, fidem vsque ad mortem docuit esse seruandam. At vero Colonienfis vir atrocis ingenij, etiam violatæ fidei arguebatur in Regem. Præterea per omnes, quæ suo tempore factæ sunt cōspiraciones, semper erat medius. Colonienfis enim, quem auaritiæ notabant, omnia quæ vel domi, vel in Curia potuit corrādere, in ornāmēto suæ posuit Ecclesiæ. Quam, cum prius magna esset, ita maximam fecit, vt iam comparationem euaserit omnium quæ in Regno sunt Ecclesiarum. Exaltauit etiam parentes suos & amicos, & Capellanos, primis honorum dignitatibus omnes cumulans, vt illi alteris succurrerent infirmioribus. Quorum primores erant Wezilo Magdeburgensis, eorumq; nepos Bucharthus Haluerstadenfis Episcopus. Similiter Cono Treueris electus, sed inuidia Cleri martyrio coronatus, antequam inthronizatus. Item Eylbertus Mindensis & Wilhelmus Traiectensis: præterea in Italia Aqueilensis atque Parmensis; & alij quos enumerare longum est, studio & fauore Annonis eleuati sunt, qui & fautori suo in tentationibus auxilio decorique fuisse certarunt.

CAP.
XXXVI.CAP.
XXXVII.CAP.
XXXVIII.

62.

CAP. 153. Multa igitur ab illo viro in diuinis & humanis egregie facta comperimus. Noster vero Metropolitanus tantum pro nobilitate certans & gloria terrena, indignum habuit aliquem suorum exaltare, licet multos in obsequio traxisset egentes, arbitrans sibi hoc esse quasi dedecus, si aut Rex, aut quisquam magnatum suis beneficeret, quos ipse, inquit, tam bene aut melius possum remunerare. Ergo admodum pauci suorum illo annuente peruenerunt ad apicem Episcopalem; multi vero si tantum apti ad verbum, seu callidi essent ad seruitium, ingentibus cumulati sunt diuitiis. Vnde factum est vt pro gloria mundi captanda, homines diuersi generis & multarum artium, præcipue vero adulatores ad suam adscisceret familiaritatem. Quorum onerosam multitudinem traxit secum in curiam, & per Episcopium, siue quacunque iter esset, affirmans se frequenti commentantium multitudine non modo non gravari, verumetiam opipare delectari. Pecuniam autem quam à suis recepit, siue amicis, seu ab iis qui frequentabant Palatium, vel qui Regiæ potestati obnoxij fuerant, illam inquam, pecuniam licet maxima esset, sine mora infamibus dispersit personis & hypocritis, medicis & histrionibus, non sapienter æstimans, talium personarum fauoribus se effecturum, vt vel solus placeret in curia, vel maior Domus fieret præ omnibus, & eo modo perfici posse, quod in animo de prouectu Ecclesiæ suæ habuit. Præterea cum omnes qui erant in Saxonia, siue in aliis regionibus clari & magnifici viri, adoptaret in milites, multis dando quod habuit, cæteris pollicendo quod non habuit, inutile nomen, vanæ gloriæ, magno corporis & animæ damno, mercatus est. Et corrupti quidem Archiepiscopi mores ab initio tales, processu autem temporis & circa finem, semper fuerunt deteriores.

CAP. 154.

Tunc igitur magnis curiæ inflatus honoribus, vixque iam tolerandus inopi Parochiæ, venit Bremam cum ingenti, vt solebat, multitudine armatorum, nouis populum & regionem exactionibus aggrauās. Et tunc leuata sunt illa Castella, quæ maxime nostros ad iram Duces incenderunt, deficiente illo studio, quod prius habuit in ædificatione sanctarum congregationum. Miranda nimirum voluntas hominis, impatiens ocij, quæ domi forisque tantis occupata laboribus, nunquam posset fatigari. Nam cum sæpe antea miser Episcopatus eius, tantis expelitionū sumptibus, tantisque voracis curiæ studiis laborasset, nunc vero in ædifi-

CAP.
XXXIX.

catio-

catione Præpositurarum & Castellorum sine misericordia profligatus est. Nam & hortos & vineas, in terra plantas arida, licet studio inefficaci, multatentasset, nihilominus tamen hiis, qui morem gererent suæ voluntati, magnifice voluit omnibus compensari laborem. Ita mens alta viri pugnans contra naturam patriæ, quicquid vsquam magnificum didicit, hoc habere & ipse voluit. Cuius morbi causas cum diligenter & diu perscrutaret, inueni sapientem virum, ex illa, quam nimium dilexit, mundi gloria, perductum ad hanc mollietis animi, quod in prosperitate rerum temporalium eleuatus in superbiam, ad laudem comparandam ignorabat modum; in aduersitate autem plus iusto contristatus, iracundiæ aut marori frenalaxabat. Ita quæ tam in bono, si misertus est; quam in malo, si iratus est, in vtroque mensuram excessit. Eius rei documentum hoc habeo, quod in ira furoris sui, aliquos manu vsque ad effusionem sanguinis percussit, sicut Præposito suo, aliisque fecit. In misericordia vero, quæ in hac parte melius largitas dicitur, erat ita profusus, vt libram argenti computans, aliquando mediocribus personis estundi centum libras edixerit, amplius autem maioribus. Qua de re accidit, vt quotiescunque iratus esset, tanquam leo fugeretur ab omnibus; cum vero placatus esset, palpari posset vt agnus. Citissime autem ad hilaritatem ab ira laudibus mulceri potuit, vel suis vel alienis, & tunc quasi alteratus ab illo, qui fuit, arridere cæpit laudatori. Hunc locum sæpe vidimus captari adulatoribus, qui ex diuersis terrarum partibus, in Cameram eius, velut in sentinam confluerunt, quos & ipse ad nanciscendum honorem mundi necessarios Principibus iudicauit. Si qui tñ Palatio & Regi notiores erant, in suam dignatus est ascire familiaritatem, reliquos permisit abire donatos. Ita vero & honestas personas & in ordine sacerdotali fulgentes, ad hoc turpissimum adulationis officium, ambitiosus familiaritatis illexit. Postremo qui adulari nesciret, aut fortasse nollet, eum sicut amentem & stolidum à ianuis exclusum vidimus, ac si diceretur; Exeat aulam, qui vult esse pius. Et accusator erit, qui verum dixerit. Porro ita mendaces apud nos præualuerunt, vt vera dicentibus non crederetur, etiam si iurarent. Talibus igitur personis plena domus Episcopi. Quibus accesserunt cotidie alij Gnathones, Parasiti, Somniores & Rumigeruli, qui ea quæ ipsi confinxerunt, nobisque placitura rebantur, iactabant sibi per Angelos reuelata; iam publice diuinantes Hammaburgensem Patriarcham (sic enim vocari voluit) cito Papam futurum. Emulos vero suos à curia depellendos, ipsum autem solum, diu; Kemp gubernaturum, atque ita longæuum fieri, vt quinquaginta in Episcopatu excederet annos, postremo per illum aurea quædam sæcula orbi ventura. Et quidem hæc, licet fide ab adulatoribus & pro quæstu promitterentur; Episcopos tamen quasi de cælo sonuissent, vera omnia putabat, trahens ex scripturis quædam præfagia rerum, quæ fieri debeant hominibus, data vel in Somniis, vel in Auguriis, vel in communibus sermonum loquelis, vel in insolitis elementorum figuris. Quare dicitur eum morem insueuisse, vt dum cubitum ibat, fabulis delectaretur: cum expergiceretur, somniis: quotiens vero iter incepit, auspiciis. Aliquando etiam totum diem somno indulgens, noctu peruigilanter lusit in alea, aut ante mensam sedit. Cumque ad mensam recumberet, hilariter habundanterque omnia conuiuiis exhiberi præcepit, ipse à conuiuiis interdum surgens, semper autem ex officio paratos habens, qui aduenientes reciperent hospites, & magnopere procuraret.

Ad glorians hospitalitatem porro magnam esse virtutem, quæ dum diuina mercede non careat, sæpe etiam inter homines habebat maximam laudem. Recumbens autem nō tam cibis aut poculis quam facietis oblectabatur, vt Regum Historiis, aut raris Philosopherum sententiis. Si vero erat priuatus, quod raro accidit, vt solus & absque hospitibus maneret vel Regiis Legatis, tunc fabulis, & somniis, semper autem sobriis otium impendebat loquelis. Raro fiducines admittebat, quos tamen propter alluciandas anxietatum curas aliquando censuit esse necessarios. Cæterum Pantomimos, qui obscænis corporum motibus oblectare vulgus solent, à suo cōspectu profusus eiecit. Soli Medici cum illo regnabāt, cæteris dis-

CAP. XL

64.

CAP. XLII

CAP. XLIII

ris difficilis fuit aditus, nisi causa grauior posceret aliquos intromitti. Vnde etiam accidit, vt videremus ostium thalami sui, q̃ primo omnibus patuit ignotis & peregrinis, tali postmodū custodia vallatum esse, vt magnarū rerum Legati, potentēsq; sæculi personæ, aliquando pro foribus expectaret inuiti per hebdomadam. Præterea inter epulandum familiare habuit magnates carere viros, notās in aliis stultitiam, in quibusdam auaritiā, multis autem obiciens ignobilitatem, omnibus vero impropertuit infidelitatem, eo q̃ ingrati Regi essent, qui eos de stercore suscitaret, quem solum ipse diligens, Imperium pro iure, nō pro suo commodo tueri videretur: argumentum esse, quod illi sicut ignobiles raperent aliena, ipse vero sicut nobilis effunderet sua. Hoc esse apertissimū nobilitatis indicium. Hac inuentione pestifera vtebatur in singulos, nullique deum pepercit, dū modo se omnibus anteferebat. Itaque breuiter hoc dicendum est, pro sola, quam dilexit mundi gloria, peioratum esse virum illum, de omnibus quas ab initio habuit virtutibus. Nempe talia & eiusmodi plurima circa ipsum facta sunt illo tempore, quæ superstitioni vel iactantiæ, seu potius negligentiæ eius infamiam magnam pepererunt, odiumque omnium mortalium, præcipue vero magnatum. Ex quibus infestissimi erant tam illi quam Ecclesiæ nostræ Dux Bernardus & filij eius; quorum inuidia, similitudo, & odia, itemq; infideliæ, opprobria & calumniæ traxerunt Archiepiscopum ad hæc omnia, quæ supra diximus offendicula præcipitem: & quasi vecordem reddiderunt, dum minor ipsi & cedere videretur. Cessit tamen aliquando sponte pro officio sacerdotij, cupiens inuidiam superare beneficiis, & bona reddere pro malis. Sed cū frustra laborasset omnibus modis, vt male nexam Ducibus refarciret amicitiam, victus tandem à tribulatione persequentium, & dolore malorum exulceratus, non semel exclamauit cum Helia, Domine Deus altaria tua destruxerūt, prophetas tuos occiderunt, & relictus sum ego solus, & quærent me interficere. Cæterum quoniam iniuste Archiepiscopus talia passus sit, vnum satis hic est exemplum ponere: quo potest videri amicitiam cum inuidis nil valuisse cōseruata.

CAP.
XLIII.

CAP. 157

Dux auaritiæ stimulo motus in Fresones, quod debitum nō inferrent tributum, venit in Fresiam, comitem habens Archiepiscopum, qui ea tantum gratia profectus est, vt discordantem populū Duci reconciliaret. Cumq; Dux Mamonæ cupidus, totam pro censu rationem poneret, nec cū septingentis argenti marcis villo modo placari posset; mox barbara gens nimio furore succenta, in ferrum pro libertate ruebāt. Multi ergo ex nostris ibi percelli, cæteri fugati sunt defensi, castraq; Ducis & Archiepiscopi direpta, magnus Ecclesiæ Thesaurus ibi dilapsus est. Nihil tñ profuit nobis apud Ducē & suos amicitia fides, vel periculo experta, quo minus Ecclesiam persequi vellent. Aiunt ergo Ducem futuri præscium sæpe cum gemitu narrasse, filios suos ad excidium Bremensis Ecclesiæ fataliter destinatos. Vidit enim per somnium ex penetrabilibus suis egresfos in Ecclesiam vrsos, aprosq; deinde ceruos, ad vltimū lepores. Vrsi, inquit, & apterant parentes nostri fortitudine sicut dentibus armati; cerui sumus ego & frater meus, solis decori cornibus; lepores autē sunt filij nostri, modicæ virtutis & timidi: de quibus metuo, ne impugnātes Ecclesiam; diuinam incurrāt vltionem. Quapropter sub obtestatione diuini timoris præmonuit eos, ne quid impium cogitarent aduersus Ecclesiam & Pastorē suum, neq; ledant etiā hunc aut illum, quorū iniuria redundet in Christū. Hæc ille surdis præcepta reliquit. Nunc de vindicta statim sequente peccatores videamus.

CAP.
XLIV.

Anno pontificis nostri xvii. Bernardus Saxonū Dux obiit, qui à tempore senioris Libertinij iam per xl. annos Saxonum res atq; Nordalbingorū, ac nostras strenue administrauit. Post cuius obitum filij eius Ordolf & Hermannus hanc ditatē patris acceperunt, malo omine Bremensis Ecclesiæ. Illi enim antiqui memores odij, quod patres eorum contra eandem licet occulte exercuerunt Ecclesiam, statuerunt aperte iam vltionem repetendam esse in Episcopum totamque

INCIPIT
LIB. IV.
CAP. L.

tamque Ecclesiæ familiam. Et primo quidē Dux Ordulfus adhuc viuente patre, hostili stipat⁹ multitudine, Bremensem in Fresia deuastauit Episcopatū, hominesq; Ecclesiæ necauit, alios etiam legatos ad se, p pace directos, publice verberari & decaluari iussit; postremo omnibus modis Ecclesiam & suos impugnare, spoliare, cadere ac pro nihilo habere cepit. Et licet Pontifex, vt debuit Ecclesiastico zelo exardescens, malefactores anathematis gladio percussit, querelam tñ ad curiam deferens, nil aliud meruit quam derideri. Nam & Rex puer à nostris Comitibus primo derisui habitus est. Quapropter Archiepiscopus tempore deseruiens, vt coniuratos tantum fratres ab inuicem diuelleret, Hermannum Comitem adoptauit in militem. Cuius satellitio functus in Vngaricam expeditionē tunc quasi Magister Regis & Princeps consiliorum profectus est, relicto super negotia Regni Colonienſi Archiepiscopo. Restituto autem in Regnum Salomone, quem bello expulerant; Pontifex noster cum Rege puero victor ab Vn-

CAP. II.

CAP. III.

CAP. 160

CAP. 161

Tunc etiam Rex vastationi Bremensis, Ecclesiæ compatiens, transmiſit ei ad solatium fere centum pallia, cum aliis vasis argenteis, itemq; libris, candelabris, & thuribulis auro paratis. Hæc enim sunt munera quæ Rex miſit ad reedificationem Hammaburgensis Ecclesiæ. Tres calices aureos, in quibus erant libræ auri decem, vnum vas Chriftinale argenteum, scutum argenteum deauratū, Psalterium aureis scriptum literis, thuribula & candelabra argentea, dorsalia nouē Regalia, casulas xxxv. cappas xxx. Dalmaticas & subriles xiv. & alia multa, & vnum Plenarium, cuius tabula videbatur nouem libras auri habere. Tunc etiam Corbeia atque Laureſſa Cænobia, pro quibus diu multumque Archiepiscopus laborauerat, Ecclesiæ Hammaburgensis præceptis tradita sunt. Tunc etiam diu desiderata in ditionē Ecclesiæ Liſmona venit, quæ cortis, vt aiunt, septingētos mansos habere videtur, & maritimas Hatheloe regiones in ditione possedit. Pro qua firmiter ex omni parte soluēda, fertur Archiepiscopus Agneti Reginae dedisse nouem libras auri, quoniam hæc in partem suæ dotis commemorabatur, Quinquaginta ergo cortes dominicales habuit Archiepiscop⁹, ex quibus Walde maxima, vnius mensis persoluit seruitium, cæterum Ambergon minima quatuordecim dierum. Tanta erat opulentia huius Episcopi.

CAP. IV.

CAP. 162.

CAP. V.

Potuit Ecclesia nostra diues esse; potuit Archiepiscopus noster Colonienſi aut Mogontino in omni rerum gloria non inuidere, Solus erat Wirceburgensis Episcopus, qui in Episcopatu suo neminē dicitur habere consortem. Ipse enim cum teneat oēs comitatus suæ parochiæ, Ducatum etiam prouinciæ gubernat. Cuius æmulatione noster Præsul statuit oēs Comitatus, qui in sua diocesi aliquā iurisdictionem habere videbantur in potestatem Ecclesiæ redigere. Quapropter ab initio quidem illum maximum Fresiæ Comitatum à Cæsare adeptus est de Fielgloe, quem prius habuit Dux Gotafridus, & nunc Ecbertus. Pensionem annuam dicunt esse mille librarū argenti, quarum ducētas, ille soluit, atq; est miles Ecclesiæ. Archiepiscopus autē obtinuit eundē Comitatum per decē annos, vsq; ad expulsionis suæ diem. Alter vero Comitatus erat Vdonis, qui per oēm parochiam Bremensem sparsim diffunditur, maxime circa Albiam, pro quo Archiepi-

scopus

E 2

22

seopus Vdoni tantum obtulit imprecarie nomen de bonis Ecclesiæ, quod æstimatur singulis annis reddere mille libras argenti, cum utiq; tanta quãtitate precij maior posset Ecclesiæ fructus omni anno parari, nisi q; pro adipiscendâ mûdi gloria, sufficit nobis, ideo pauperes esse; vt diuites multos in seruitio habeamus.

Tertius erat Comitatus in Frelia, nostrę Parochię vicinus, qui dicitur Emisgoe, CAP. VI.

pro quo noster Põtifex Regi pactus est se mille libras argenti daturû. Cui⁹ pecuniæ summâ cum facile non posset habere, proh dolor, iussit Cruces, altaria, coronas, & cætera ornãmẽta Ecclesiæ deponi, quib⁹ denudatis, infelicem maturauit contractum perficere. Gloriabatur autem, p argentea cito se auream Ecclesiam facturum, omniaq; ablata restituere in decuplum, sicut & prius in destructione claustrî visus est egisse. O sacrilegium! Dux cruces auro paratæ cum gemmis, altare maius & calix, ambo rutilantia ex auro & lapidibus cõtecta precibis, cõfracta sunt, in quibus erant auri põdera viginti marcæ. Quas obtulit dña Emma Bremenfi Ecclesiæ, cum aliis pluribus donis. Narrauit autem aurifaber illa constans, magno se dolore coactum ad hoc sacrilegium, vt confringeret illas cruces, asserens se ad sonitum mallei audisse quasi vocem gemëtis pueri. Tunc autem & tali modo Theauri Bremenfis Ecclesiæ, à veteribus & suo tempore labore magna; fidelium deuotione collecti, vna & miserabili hora p nihilo sunt pessundati. Vix tñ ex eadem pecunia media pars debiti cõflata est. Gemmas sanctarum crucium distractas audiuius, ac quibusdam meretriculis donatas. Horreo, fateor, omnia sicut facta sunt propalare, eo q; initium dolorum hæc sunt, grauiusque secuta est vindicta. Ab illo ergo die ruentibus in occasum prosperis, omnia nobis & Ecclesiæ aduersa fuerunt, ita vt Episcopus noster & sui asseclæ, ab omnibus sicut hæretici exhibilarentur. At ille omnium voces paruipendens, simul etiã relicta rei domesticæ cura, tot⁹ in curiam vehemēs, & in gloriam præceps ferebatur, hac cau-

CAP. 163. CAP. VII.

sa, vt ipse retulit, capessendæ Reipub. quærens primatum, quia Dominum & Regem suum inter manus trahentium, non posset videre captiuum. Et iam consulum adeptus est, iam æmulis remotis solus arcem Capitolij possidet, non tamē sine inuidia, quæ semper gloriam sequitur. Tunc vero Metropolitanus noster quædam aurea renouaturus sæcula, in consularu suo cogitauit dispendere de ciuitate Dei omnes qui operantur iniquitatem præcipue illos, qui vel in Regem manus miserunt, aut Ecclesias depredasse videbantur. Cuius delicti conscientia cum fere omnes Episcopi & Principes Regni tangerentur, vnanimi odio conspirabant, vt ille solus periret, ne cæteri periclitarentur. Igitur omnes simul apud Triburiam cõgregat, cum Rex præsens adesset, Archiepiscopum nostrum quasi magum & seductorem à Curia depulerunt. Adeo manus eius contra omnes, manusque omnium contra illum, vt controuersia finis vsque ad sanguinem perueniret.

CAP. 164. CAP. VIII.

Audientes Duces nostri, Pontificem ab ordine Senatorum esse eiectum, magno repleti gaudio, cogitabant & ipsi tẽpus vltionis inuenisse, vt eum à suo penitus alienarent Episcopo, dicentes: Exinanite vsque ad fundamentum in eo, & cõteramus eum de terra viuientium. Itaq; multę insidiæ, multaque opprobria eorum aduersus Episcopum, qui eo tempore cum nihil tuti⁹ haberet, Bremę, sedit, quasi obfessus, & custodia inimicorum vallatus. Cumque tota Ducis familia Pastorem & Ecclesiam, Populum & Sãctuarium derisioni haberent, Magnus ante

CAP. 165. CAP. IX.

omnes sequebatur, glorians se tandem reseruarum esse, qui rebellem domaret Ecclesiam. Magnos ergo filius Ducis collecta latronum multitudine, non eo modo Ecclesiam impugnare conatus est, quemadmodum parentes eius, verum ipsum Ecclesię Pastorem persequutus, vt cõtentionem diuinam finisse videretur, aut membris truncare, aut funditus interficere querebat Archiepiscopum. Nec tamen illi dolus ad cauendum defuit, auxilium vero in militibus nullum prorsus habuit. Ipso ergo tempore Archiepiscopus à Magno Duce obfessus, clam metu suffugit Goslarium, ibique secure apud Loctunam, in prædio suo per dimidium annum mansit. Castra autem & seruitia eius ab hostibus direpta sunt. Quibus

angu-

angustiarum laqueis obstrictus ignominiosum quidē, sed necessarium cum Tyranno fadus pepigit, vt qui hostis erat, miles efficeretur, offerens ei de bonis Ecclesie mille manfos & amplius in beneficium. Eo nimirum tenore, vt Comitatus Fresie, quorum alterum Bernardus, alterum Ekbertus inuito retinebat Pontifice, Magnus absque omni dolo, iuri Ecclesie vindicaret atque defenderet. Ita prorsus diuisio in tres partes Bremenſi Episcopatu, cum vnam partem Vdo, alteram partem Magnus haberet, vix tertia remansit Episcopo; quam tamen ipse postea Bernardo, aliisque Regis adulatoribus distribuens, fere nihil sibi retinuit. Nam & Curtes Episcopi & decima Ecclesiarum, vnde Clerici & inopes sustentari deberent, omnes cesserunt in vsum laicorum, ita vt meretrices cum latronibus vsque hodie luxuriarent ex bonis Ecclesie, in derisum habentes Episcopum, omnesque ministros altaris. Tantis igitur largitionibus, sicut hodie videri potest, nihil erga Vdonem & Magnum lucratus est Archiepiscopus, quam ne expelleretur à suo Episcopatu: à cæteris vero nihil aliud meruit, nisi vt Dominus vocaretur.

CAP. XI.

CAP. 166

Hæc nobis prima ruina contigit in Bremenſi Parochia, verum trans Albiam quoque vindiæ magnitudo peruenit, quoniam Princeps Godescalcus eo tempore à Paganis interfectus est, quos ipse ad Christianitatem nitebatur conuerrere. Et quidem vir omni æuo memorabilis, magnam partem Slauanæ conuersam habuit ad diuinam Religionem. Sed quia nō dum completæ sunt iniquitates Amoreorum, neque adhuc venit tempus miserendi eorum, necesse erat vt venirent scandala, vt probati fierent manifesti. Passus est autem noster Machabæus in ciuitate Leontia VII. Idus Iunij, cum Presbytero Ippone, qui super altare immolatus est, & aliis multis rā Laicis quam Clericis, qui diuersa pro Christo vbiq; pertulerunt supplicia. Anſuerus etiam Monachus, & cū eo alij apud Razispurg lapidati sunt. Idus Iulij passio illorum occurrit. [Qui cum ad passionem veniret, flagitasse fertur Paganus, vt prius socij, quos desicere metuebat, lapidarentur.

CAP. XII.

65.

CAP. 167

Quibus coronatis ipse gaudens, cum Stephano genua posuit:] Iohānes Episcopus senex cū cæteris Christianis in ciuitate Magnopoli seruabatur ad triumphū. Ille igitur pro confessione Christi fustibus cæsus, deinde per singulas Slauorum ciuitates ad ludibrium ductus, cum à Christi nomine flecti non posset, truncatis manibus ac pedibus, in platea corpus eius proiectum est. Caput vero defectum: quod Paganis conto prægentes in titulum victoriæ, Deo suo Redigast immolauerunt. Hæc in Metropoli Slauorum Rethre gesta sunt IV. Idus Nouemb. Filia Regis Danorum apud Michilenburg, ciuitatem Obodritorum, inuēta cum mulieribus nuda diu cæsa est. Hanc enim, vt prædiximus, Godescalcus Princeps habuit vxorem, à qua & filium suscepit Heinricum. Ex alia vero Burue natus fuit,

CAP. 168

magno vterq; Slauis excidio genitus. Et illi quidem victoria potiti totam Hamaburgensem Prouinciam ferro & igne demoliti sunt. Sturmarij fere oēs aut occisi, aut in captiuitatem ducti, castrum Hāmaburg funditus excisum, & in derisionem Saluatoris nostri etiam cruces à Paganis truncatæ sunt. Ipso eodemq; tempore Sliaswig ciuitas Saxonum Transalbianorum, quæ sita est in confinio Daniæ Regni opulentissima atque populosissima, ex improuiso Paganorum incurſu funditus excisa est. Et impleta est nobiscum Prophetia, quæ ait, Deus, venerunt gentes in hæreditatem tuam, polluerunt templum sanctum tuum Hierusalem: quæ prophetiæ in Hierosolymitanæ vrbis excidio deplorantur. Huius vero auctor cladis Pluffo fuisse dicitur, qui sororem Godescalci habuit, domumq; reuersus & ipse obruncatus est. Itaq; omnes Slauī facta conspiratione generali, ad Paganismum denuo sunt relapsi, eis occisis qui perſisterunt in fide. Dux noster Ordulfus in vanum sæpe contra Slauos dimicans, per duodecim annos, quib; patri superuixit, nullam vnquam potuit habere victoriam, totiensque victus à Paganis, à suis etiam derisus est. Igitur expulſio Archiepiscopi & mors Godescalci, vno fere anno cōtiguit: Qui est Pontificis XXII. [Hæc est Slauorum tertia negatio, qui primo facti sunt à Carolo Christiani, secundo ab Ottone, tertio nunc ab Go-

CAP. XIII.

E 3

desfal

descalco Principe, & nisi fallor, hæc mala nobis vëtura signauit ille horribilis Cometa, qui ipso apparuit anno circa dies Paschæ]

CAP. 169 Eodem quoque tēpore clades illa memorabilis in Anglia facta est, cuius magnitudo, & q. Anglia Danis ex antiquo subiecta est, summa nos euentuum præterire non sinit. Post Regis sanctissimi Eduardi mortem, contententibus pro illo Regno Principibus, Haroldus quidā Anglorum Dux, vir maleficus, sceptrum inuasit. Quod dum sibi frater eius nomine Tofti ereptum audiret, Regē Nordmannorum auxilio ducit Haroldum, Regemq. Scotorum: & occisus est ibi Tofti, Haroldus, & Rex Hybernæ cum toto exercitu, à Rege Anglorum. Vix ergo dies octo transierant, & ecce Willermus, cui pro obliquo sanguine cognomen est Bastardus, à Gallia trās fretans in Angliam, lasso victori bellum intulit. In quo Angli primum victores, deinde victi à Nordmannis, vsque ad finem cōtriti sunt. Haroldus ibi cecidit, & cum eo ex Anglis fere centum milia. Bastardus victor in vltionem Dei, quem ipsi offenderant Angli, omnes fere Clericos & Monachos absque regula viuientes expulit. Deinde ablatis scandalis, Lanfrancum Philosophum in Ecclesia posuit doctorem, cuius studio & pri⁹ & postmodum in Anglia multi ad diuinum animati sunt obsequium.

66.

CAP. 170 In Sueonia per idem tempus Christianissimus Rex Stinkel defunctus est, post quem duobus Hericis de Regno certantibus, oēs Suedorum potentes in bello occubuisse feruntur. Nam & ambo Reges ibi perierunt. Ita prorsus deficiente omni Regali profapia, & status Regni mutatus, & Christianitas ibi turbata est valde. Episcopi quos illuc Metropolitanus ordinauit, persecutione meruentes, domi sederunt. Solus Episcopus Sconæ procurauit Ecclesias Gothorum. Et quidā Suedum Satrapa Gniph ad Christianitatem populum confortauit.

67.

CAP. 171 Illo tempore clarissimus inter barbaros fuit Suein Rex Danorum: qui Reges Nordmannorum Olaph & Magnum constrinxit magna virtute. Inter Suein & Bastardum perpetua contentio de Anglia fuit, licet noster Pontifex muneribus Willelmi persuasus, inter Reges pacem formare voluerit; Christianitas autem ab illo Suein Rege in exteras nationes lōge lateq. diffusa est. Et cum multis polleteret virtutibus, sola ægrotauit luxuria. Nouissimis Archiepiscopi temporibus, cum ego Brēmam veni, audita eiusdem Regis sapientia, mox ad eum venire disposui, à quo etiam elementissime susceptus, vt oēs, magnam huius libelli materiam ex eius ore collegi. Erat enim scientia literarum eruditus, & liberalissimus in extraneos, & ipse p̄dicatores suos Clericos in oēm Suediam direxit, & Nordmāiani, atq. in Insulas, quæ sunt in illis partibus, Cuius veraci & dulcissima narratione didici, suo tempore multos ex Barbaris nationibus ad Christianā fidem cōuersos, aliquos etiam tam in Suedia quam in Norwegia martyrio coronatos: ex quibus, ait, Hericus quidam peregrinus dum apud Sueones vlteriores p̄dicaret, martyrij palmam capitis absensione meruit. Alter quidam Alwardus nomine inter Nordmannos sancta conuersatione diu viuens ac latenter, abscondi nō potuit. Ille igitur dum protexit inimicum, occisus est ab amicis. Ad quorum requietionis locum magna hodie sanitarum miracula populis declarantur. Igitur ea quæ diximus, vel adhuc dicturi sumus de Barbaris, omnia illius viri relatu cognouimus.

CAP.
XVI.
68.

CAP. 172 Interea noster Archiepiscopus zelo, vt aiunt, Agrippinensis Episcopi à curia p̄turbatus, Bremæ sedit priuatus, solitarius & quietus. Atq. vtinam tanta mentis quiete frueretur, quāta corporis fatigatione, carebat. Felix inquam si domesticis Ecclesiæ bonis, auitisque parentum contentus diuitiis, infelicem curiam aut nunquam vidisset, aut raro visitasset. Et de aliis quidem viris magnis legitur, quod gloriam mundi cōtemnentes, Aulam Regiam veluti secundariam idololatriam refugerint, iudicantes nimirum ad hoc philosophicum solitariæ vitæ otium, à tēpestare sæculi & tumultu Palatij, quasi ad portum & requiem beatitudinis veniendum. Noster vero Pontifex contraria currebat via, sapientis viri officium æstimans, vt pro salute Ecclesiæ suæ, non solum curiæ labores sustineat, verum et-

CAP.
XVII.

69.

- rum etiam si ita necessitas erit, pericula & mortem subire non dubitet. Vnde ni fallor primo tempore suo curiam Regis frequentauit, pro exaltada Ecclesia sua. Circa finem vero perditis aut potius dispersis, quæ habuit, pro liberando laborauit Episcopo. In qua re sicut illud persuasit ambit⁹ gloriæ; ita istud necessitas imperauit Ecclesiæ, quæ inuidia Ducum huius patriæ semper impugnata, nunc demum etiam ad nihilum redacta est. Quam calamitatem sui temporis ipse miserabiliter cotidie deplorauit; speciales ad hoc Psalmos habens constitutos, quibus
- CAP. 173.** in hostes Ecclesiæ posset vlcisci. Quod autem erga suos Parochianos se tam crudelem exhibuit, quos potius diligere ac sicut Pastor oues suas procurare deberet, ipse magnam exposuit rationem, quam de illius ore nos audiuimus, aliaque didicimus ex aliis.
- CAP. 174.** Germanus autē Archiepiscopi frater, scilicet Palatinus Comes, nomine Decius, à quodam suæ diocesis presbytero interfectus est, eodē anno quo & Cæsar defunctus est, vir bonus & iustus, qui nemini vnquam vel ipse nocuit, vel fratrem nocere permisit. Apparuit enim in fine memorabilis viri, qui circumstantes obtestatus est pro salute occisoris, quod & fratri mandauit. Qui defuncti complens vota, presbyterū quidem abire permisit illæsum, ex eo autem tempore odio habuit oēm familiam Ecclesiæ. Dicunt & alium fomitem odij, quod dum aliquando Pontifex, nescio quem, de familia superbius agentem, comprehendi iussisset, reliqui proinde ad insaniam cōmoti, cubiculum Pontificis armati petunt, etiam vim facturi, nisi redderetur cōprehensus, & alia, quæ furor persuasit iratis.
- CAP. 175.** Tertia causa erat, q̃ vt Episcopus bonis suis parceret, annum integrum aut sæpe biennium à domo peregrinat⁹ est. Post multum vero temporis in Episcopatū regressus, cæpit rationem ponere cum seruis & ancillis suis, inuenitque omnia bona & redditus nō minus dissipata, quam si domi fuisset. Est enim hoc genus hominum, vt bene describit Salustius, mobile & infidum, neq; beneficium neque metu coercetur. Præterea ingurgitationem potus, quod peculiare vitium est illis gentibus, ita in eis Pontifex abominatus est, vt sæpe de illis dicere fuerit solitus, quorū venter Deus est. Nam contentiones & pugnas, oblocutiones & blasphemias, & quæcunque scelera maiora commiserint in ebrietate, in crastinum illi pro ludo habent.
- CAP. 176.** Querebatur etiam vsque ad sua tempora multos Paganorum erroribus implicitos, ita vt diem sextæ feriæ carnis esu macularent; vt vigilias, solennitatesq; sanctorum, ac venerabilem quadragesimam gula fornicationibusque polluerent, vt periuria pro nihilo computent, vt effusione sanguinis in laude habeant, similes adulteria; incestus uisitates, aliaq; naturam excedentes immunditiæ vix culpantur ab aliquo eorum. Plerique enim duas vel tres aut innumerabiles tenent simul vxores. Item morticina & sanguinem, & suffocata, carnesq; iumentorum licite vtuntur. Postremum est quod Archiepiscopus apprime doluit super inuidia, quam in aduenas habent, & quod adhuc Duci fideliores erant, quam sibi aut Ecclesiæ suæ. Hæc & alia populi delicta dum sæpe Metropolitanus in Ecclesia declamatorio sermone fieri prohiberet, illi correptionem paternam derisioni habentes, nec sacerdotibus nec Ecclesiis Dei vllam reuerentiam exhibentes, flecti mouerique nequiuērunt.
- CAP. 177.** Quibus rerum causis impellentibus, statuit eis Archiepiscopus, vt populo duræ ceruicis, neque parendum esse, neque credendum, ita dicens: In chamo & freno maxillas eorum constringe: Rursumque, Visitabo in virga iniquitates eorum: & alia. Itaque inuenta occasione si quis eorum offendisset, cum in vincula coniiici mox præcepit, aut spoliari omnibus bonis, asserēs cum risu, afflictionem corporis animæ vtilem; damna bonorum, hoc esse purgationem delictorum. Vnde factum est, vt Præpositi operum, quibus vicem suam commisit, in rapiendo & affligendo modum excesserint. Impletumque est vaticinium quod ait: Ego iratus sum parum: ipsi vero adiuerunt me in malum, dicit Dominus. Tunc igitur Bremæ commoratus Pontifex cum nil residui haberet, de rapinis pauperum vixit, & bonis sanctarum congregationū. Præposituram maiorem Episcopij seruus eius quidam Suidger administravit. Is cum
- CAP. 178.**
- CAP. 179.**
- CAP. 180.**
- CAP. 181.**

CAP.
XVII.

CAP. XII.

CAP. XX.

CAP.
XXI.

CAP. 182.

dispersis fratrum bonis, propter diaconi homicidium esset depositus, iterumque restitutus, nec haberet quod fratribus aut Dño seruientibus daret, conscientia metu perculsus aufugit iram Pontificis. Sicque Præpositura in ditionem Episcopi redacta, per vicarios sua quærentes, miserabiliter ipso tempore laniata est. Similiter per singulas fiebat congregationes. Pontifice ergo in Præpositos irato, illis autem in vulgus zelantibus, dissipata sunt omnia bona Ecclesiæ. Huius cladis solum expers erat Xenodochium quod à Sancto Ansgario primitus incaptum, postea succedentium patrum diligentia vsque ad nouissima Adalberti tempora saluum permansit & integrum. Et tunc quidem vicedominus noster, quasi fidelis dispensator & prudens, ad custodiendas pauperum eleemosynas deputabatur. Non enim audeo dicere quantum peccatum sit defraudare pauperum res, quod alij Canones sacrilegium, alij homicidium vocant: hoc solum fas sit pace omnium dici fratrum, quia toto septennio, quo superuixit Archiepiscopus, ex illo famoso & opulento Bremensis Ecclesiæ hospitali, nulla prorsus data est eleemosyna. Quod ex eo miserabile & inhumanum videtur, quoniam & tempus incubuit famis, & multi pauperes vbique in plateis reperti sunt mortui. Ita intento ad curiam Pastore nostro, sanctissimi vicarij eius dominicum vastantes ouile, more luporum in Episcopio grassati sunt; ibi solummodo parcentes, vbi nihil inuenerunt quod posset auferri.

CAP.
XXII.

CAP. 183.

Cerneret eo tempore lametabilem tragediam Bremæ in afflictione ciuium, militumque ac magnatum, item quod grauius erat clericorum & sanctimonialium. Et de nocentibus quidem iuste actum videtur, vt corripenterentur, de alijs vero non sic. Primo igitur si quis diuitum putabatur innocens, ei aliqua iubebantur, vt nocens fieret, vix possibilia, [quæ dum ille præteriret, aut forte impossibilia] clamaret, statim bonis omnibus expoliatus est; si murmurare præsumpsit, in vincula coiectus. Erat autem videre alios flagris torqueri, multos in neruum mitti, quosdam pelli à domo, plerosque in exilium deportari, ac velut in ciuili Romani Syllæ victoria contigit, quem aliquis potèrum in priuato odio infensum habuit, cum sæpe ignorante Episcopo damnavit, quasi ex eius præcepto. Tum vero ne aliquis ordo aut sexus immunis haberetur in tâto scelere, vidimus solas mulierculas auro vestibusque nudatas, & infamis prædæ auctores cum Presbyteris vel Episcopis existere. Porro ex illis quibus ablata sunt bona sua, aut qui diutius à quæstore grauati sunt, compertum est nobis aliquos eorum nimio dolore permotos, in amentiam venisse; quosdam vero, nuper diuites ostiatim mendicasse. Cumque rapinarum quæstio in omnes caderet Episcopo subiectos, non transiuit etiam negotiatores, qui ex omni parte terrarum Bremam solitis frequentabant mercibus, eos omnes execranda vice Dominorum exactio coegit sæpe abire nudos. Ita ciuitas ciuibus & forum mercibus vsque hodie defecisse videtur, præsertim cum, si quid nostris intactum superfuit, hoc serui Ducis radicitus absumperint. Et hæc omnia cum sæpe antea etiam præsentè Archiepiscopo facta sint, intolerabilius autem illo absente ac post diem expulsionis suæ.

CAP.
XXIII.

CAP. 184.

Multo igitur labore, multisque largitionibus in vanum cõsumptis Metropolitanus tandem post triennium expulsionis suæ, voti compos effectus, in pristinum gradum Curia restitutus est, moxque succedentibus prosperis, summam rerum, quod est Vicedominatus, iam septies Consul meruit. Nactus vero locum dignitatis in quo magnitudinem animi ostendere posset, iam tunc caute ambulandum erga Principes esse deliberauit, vt nō eos sicut prius offenderet. Quapropter Colonienſi Pontifici primū reconciliari voluit, deinde cæteris, in quos ipse, vel potius qui in illum peccasse videbantur. Deinde remotis Ecclesiæ suæ impedimentis, pro cuius exaltatione tam in ambitu Curia, quam in profusione pecuniæ videbatur improbius, non fuit ociosus. Quo tempore Plisnam, Dusbürg, Groningen & Sincicum acquisiuit. Wildushufen Præposituram Bremæ vicinam prope in manibus habuit, & Rosaueldon Hammaburg proximam. Cæterum si diutius vitam haberet, cogitauit etiam Ferdensem Episcopatum nostræ subiugare Metro-

CAP.
XXIV.

CAP. 185 poli. Postremo in Hammaburg iam aperte laborauit Patriarchatum efficere, aliaque magna & incredibilia, de quibus supra nimis dictum est. Accessit hoc ad gloriam Presulis, quod in anno Consulatus sui famosum illud colloquium Cesaris cum Rege Danorum ad contumeliam habitum est in Luneburg. Vbi sub obtentu foederis contra Saxones arma laudata sunt. Eodem anno resincta est illa conspiratio prima in Regem facta. In qua Dux Otto & Magnus, deuastata per annum Saxonia, tandem consilio Archiepiscopi in potestate se Regis dederunt. Rex Ducatum Ottonis Welpo dedit, & Archiepiscopus noster bona Ecclesiae recepit, quae ante Magnus habuerat.

CAP.
XXV.

CAP. 186 Itaque in summa rerum gloria positus, licet crebra corporis molestia pulsaretur, negotiis tamen publicis deesse noluit. A Rheno ad Danubium, indeq; in Saxoniam cum Rege portatus in lectica. A iunt quidam regia sponsione laudatum esse, ut in proxima solennitate Paschali conuenientibus apud traiectum Rheni Principibus, ibi confirmarentur ei omnia, quae de Laurella vel Corbeia & ceteris desiderauit animae eius. Alij autem asserunt Episcopum callidis à Rege dilatorijs protractum esse, quo scilicet Laurellam dimittens, vbi cunq; mallet in regno bis tantum suae reciperet Ecclesiae donandum: verum ille pertinax insistit, dum nil aliud velle respondit, tandem frustrato nisu decidens, vna & vitam & Laurellam cum ceteris Ecclesiae bonis perdidit.

CAP.
XXVI.

CAP. 187 Signa vel prognostica vicinae mortis eius plurima fuerunt, tam pauorabilia & insolita, ut nos ipsumq; Pontificem terrefacere viderentur; tam ingentia & manifesta, ut quisquis meritorum suorum turbulentiam, valetudinis inconstantiam diligenter intueretur, proculdubio finem dixerit aduentasse. Siquidem mores viri, licet semper à communi mortalium habitudine dissentirent, circa terminum vero inhumani intolerabileque & alieni à semetipso videbantur, maxime post diem expulsiōis suae, vel deuastationis Parochiae quae subsecuta est. Post illum, inquam, diem pudore, ira, doloreque maiori quam sapientem virum decuit, permotus, quia recuperandi bona Ecclesiae non inuenit consilium, ex nimia sollicitudine multiformium angustiarum, non audeo dicere insanus, sed impos mentis effectus est. Porro quae per eum deinde gerebantur, alicuius errantis vel desipientis poterant videri, quae vt aestimo, non sani hominis, non sanus iuret Orestes. Sicut est illud quod praefati sumus, quia noctem integram vigilando, diemque transegit dormiendo. Item illud quod à veritate quidem auditum auertens, ad fabulas & somnia conuersus est. Item illud, quod elemosynarum oblitus in pauperes, omnia quae habere potuit, dispersit in diuites, praecipue in Adulatores. Item illud, quod dispersis bonis Ecclesiae, cum nihil haberet residui, de rapinis miserorum vixit, & legitimis sanctarum congregationum. Item illud, quod de Praepositura villicationem faciens, & Praeposituram de hospitali, non impar illi fuit, qui diruta aedificat, mutat quadrata rotundis. Item illud, quod facilius solito prouocatus ad iracundiam, aliquos manu percussit vsque ad effusionem sanguinis. Multos etiam ignominiosis exasperas verbis, non minus se quam illos inhonorauit. Talis ille circa finem, à se totus alteratus, & pristina virtute pessundatus, quid veller aut noller, nec sibi, nec vlli suorum poterat satis esse notum. Ceterum talis erat eloquentia eius vsq; in finem, ut si cum audires concionantem, tibi facile

CAP.
XXVII.

CAP. 188 persuaderetur, omnia per illum plena ratione, magnaue auctoritate fieri. Hanc perniciosam clarissimi viri commutationem, siue digressionem, & apertius deteriorationem, dum per singulas orbis prouincias fama volas dispergeret, insignis vir germanus eius, scilicet Palatinus Comes Fridericus, ad corripendum fratrem, sicut memini, Lismonam venit. Sed frustra commonens eum de his quae honori eius attingerent vel saluti, molestus abscessit, Northobaldum suoque pares accusans, qui iuis maleficijs illustrem virum circumuenerint, suisque dementem reddiderint consilijs. Haec ille. Nos autem vidimus ipsum Pontificem ad tantam illo tempore peruenisse infamiam, ut Magicis inseruisse artibus diceretur: à quo crimine, lesum testor & angelos eius, omnesq; sanctos, illum prorsus immunem

CAP.
XXVIII.

70.

& liberum esse, præsertim cum maleficos & Diuinos & eiusmodi homines sepe iudicaret esse morte multandos. Quoniam vero scriptum est: Cum sancto sanctus eris, & cum peruerso peruerteris, arbitror eum aut malignitate eorum quos sibi fideles credidit, aut infestatione inimicorum, qui Ecclesiam eius impugnabāt, à statu solitæ rectitudinis primo lapsus, deinde corruisse totum. Tandem sæuæ morum perturbatione infractus, cum simul fortunæ exterioribus quateretur aduersis, quasi nauis obruta fluctibus, etiam corpore debilitari cepit. Dumq; Medicorum auxilio studuit valetudinem recuperare; propter crebra medicaminū tentamenta, in grauiorem mox incidit infirmitatem, ita vt semianimis iacens, in extremis iam fuerit desperatus. Quo etiam tempore ad curiam tēdens, graui casu de equo lapsus est. Tunc ille cōpunctus, cum Ezechia fleuit amare, correctionemq; suæ vitæ Deo promittens, solita Christi clemētia statim conualuit, totumque superuiuens triennium, multa compleuit, non tamen omnia, quæ pronusit. [Ex eo nimirum tempore balneis, quæ fere quotidie suevit habere, sile recoctis abstinuit, & reliquis multis quæ graua esse populo pensensit.]

CAP. 189

In illis diebus superuenit quædam mulier habens spiritum Pythonis, hæc voce publica dixit omnibus; celerem Archiepiscopi spiritum affore, infra biennium, nisi forte conuerteretur. Hoc & Medici testati sunt. Erant autem cum Pōtifice, alij Pseudo prophetæ, longe alia promittentes, quibus melior fides habebatur. Illi siquidem vaticinabantur, Illum tam diu victurum, donec poneret oēs inimicos suos scabellum pedum suorum. Vidimus eo tempore apud Bremam cruces sudasse lacrymis. Vidimus Ecclesiam porcos violasse, canēque, adeo vt vix possent ab ipsa altaris crepidine repelli. Vidimus lupos in suburbanis loci nostri gregatim vlulantes horribili iurgio certasse cum bubonibus. Cumq; somnia vehementer Episcopus attenderet, hæc ab omnibus sinistra, nunciabantur in Episcopum respicere. Mortui nunquam tam familiariter locuti sunt viuis. Omnia enim mortem portendebant Episcopi. Nam & Hammaburg eodem anno quo Metropolitanus decessit, incensa & bis vastata est. Pagani victores, totam Nordalbingiam deinceps habuerūt in sua ditione: bellatoribusq; oculis, aut in captiuitatem ductis, prouincia in solitudinem redacta est, vt diceret, in fine boni Pæ-

CAP.
XXX.CAP.
XXX.CAP.
XXXI.

CAP. 190

storis etiam pacem terris ablatam. Quatuordecim ergo dies ante obitum suum Goslaræ positus, ex consuetudine sua nec portionibus, nec phlebotomis contineri voluit. Quare grauissimo dysentericæ morbo correptus, & vsque ad ossa attenuatus, heu prorsus suæ adhuc immemor salutis, Reipublicæ negotia vsq; ad extremam transitus sui tractauit horam. Aderat ibi Magdaburgensis Archiepiscopus Wezel, & alij fratres, petentes vt intrmitterentur. Quos tamē ipse nescio quibus offensibus excludi præcepit à ianuis, dicens se præ immundicia infirmitatis indignum, vt ab aliquo videretur. Soli tamen regi concedebatur aditus ægrū visitandi, quem dilexit eo modo vsque in finem. Illum ergo suæ fidei ammonens, & diuturni seruitij, multis generibus commendauit ei Ecclesiam suam & bona Ecclesiæ.

CAP.
XXXII.

CAP. 191.

Interea feralis aderat dies, Ægyptiacis cognata tenebris, qua magnus Præsul Adalbertus amaræ mortis vicino pulsabatur nuntio. Sensit & ipse solutionē corporis sui tam vitium defectu, quam dictarum prælagio rerū, instare. Sed cū Medici trepidarent indicare veritatem, solusque promitteret vitam Nothebaldus, inter spem vitæ metumque mortis, vir sapiens incertus suiue oblitus iacuit. Et heu ignorans quia dies Dominificut fur, ita in nocte veniet, & cum dixerint, pax & securitas, tunc repentinus superueniet interitus, & alia, quibus in Euangelio præcipitur, vt vigilemus. Nescitis, inquit, diem neque horam. Qua in re memor sententiæ cuiusdā sancti, non sine lacrymis huic loco possum aptare. Iam, inquit, percutitur, iam sine pœnitentia cogitur exire peccator, vt moriens obliuiscatur sui, qui, dū viueret, oblitus est Dei. Tali modo gloriosus Metropolitanus ille, cū adhuc de vita præsentī speraret, die medio sextæ feriæ, suis ad epulas sedentibus, ipse in agonia solus iacens, exhalauit spiritum. Eheu quam vellem meliora scribere

CAP.
XXXIII.

71.

CAP.
XXXIV.

bere de tanto viro, qui & me dilexit, & tam clarus in vita sua fuit. Verum timeo, quia scriptum est: Væ illis qui malum dicunt bonum, & bonum malum, & percant qui nigrum in cædium vertunt. Videtur mihi periculosum esse, vt talis homo, qui dum viueret, propter adulationes perditus est, ei nos scribentes aut loquentes post mortem adulari debeamus. Asserunt tamen aliqui, cum ita solus iacuisset, paucos interfuisse arbitros, in quorum præsentia de omnibus gestorum suorum offendiculis, amarum in nouissimo gesserit penitentiam, flens & eiulans se dies suos perdidisse. Tuncque demum cognouit, quam parua, immo quam misera est nostri pulueris gloria. Quia omnis caro fœnum, & omnis gloria eius quasi flos fœni.

CAP. 192.

O fallax humanæ vitæ prosperitas! O fugienda honorum ambitio! Quid tibi nunc ô venerabilis pater Adalberte profunt illa quæ semper dilexisti, mûdi gloria, populorum frequentia, electio nobilitatis? Nempe solus iaces in alto Palatio derelictus ab omnibus tuis. Vbi autem sunt Medici, Adulatores & Hypocritæ? qui te laudabant in desiderii animæ tuæ, qui te de hac iurauerunt infirmitate cõualiturum esse, qui te vsque ad decrepitam ætatem victurum calcularunt. Omnes, vt video, focj mensæ fuerunt, & recesserunt in die tentationis. Soli emãferunt inopes & peregrini, viduæ & orphani, atque omnes oppressi, qui se tua morte fatentur esse desolatos. Cum quibus nos veraciter possumus affirmare, tibi neminem deinceps fore comparem in clementia & largitate peregrinorum, in defensione sanctarum Ecclesiarum, & reuerentia omnium Clericorum, siue qui male potentium rapinas, aut superborum ita persequatur præsumptiones. Postremo qui in diuinis humanisque prudenter disponendis paratior ad omne cõsiliu inueniatur. Si quid vero in moribus reprehensibile videbatur, hoc magis accidit ex eorum nequitia, quibus tu plus iusto credidisti, siue quos inimicos propter veritatem sustinuisti. Illi enim tuum laudabile ingenium suis deprauantes insidiis, ex bono malum effecerant: [ideoq; oportet nos clementissimum orare Dominum, vt tibi indulgeat secundum multitudinem misericordiæ suæ, teque in æterna beatitudine colloget, per merita omnium sanctorum suorum, quorum te patrocinio deuote semper commendasti.]

CAP.
XXXV.

CAP. 193.

Obiit autem clarissimus noster Metropolitani Adalbertus xvii. Kalend. Aprilis. Indictione x. Hic est annus Domini nostri Iesu Christi Millesimus lxxii.

72.

CAP. 194

Alexandri Papæ xi. Heinrici Regis quarti xvii. Præter libros, sanctorumque reliquias, & vestimenta sacra, fere nihil inuentum est in Theauris eiusdem viri. Quæ tamen omnia Rex accipiens, vna cum præceptis Ecclesiæ, tulit etiam manum sancti Iacobi Apostoli; [quam dono Vitalis Venetiæ Episcopi ab Ita-

CAP. 195

lia Archiepiscopus rediens quondam secum deportauerat.] Igitur Archiepiscopi corpus magno totius Regni stupore à Goslaria Bremam deportatum est, decimo demum die, quod est in Annunciatione Sanctæ Mariæ, condigna populorum frequentatione, sepultumq; est in medio chori, nouæ, quam ipse construxit, Basilicæ. Cum tamen illum affirmet sæpe antea rogasse, vt sepeliretur in vrbe Metropoli Hammaburg, quam sicut prædecessores sui, omni semper amore censuit esse colendam. Ibi namque dum adhuc viueret, plerunque totam ætatem transigens, præcipuas solennitates cum magna gloria celebravit. Ibi promotiones Ecclesiasticorum ordinum, legitimis temporibus graui prorsus reuerentia sæpius impleuit. Ibi tempus & locum quo à nostris Ducibus, seu à proximis Slauium gentibus, siue à cæteris Arctoæ gentis legatis, adiri posset, ex more constituit. Tantum honorem destructæ vrbi, tantumque amorem habens exhaustæ Marri, vt in illa diceret impletum scripturæ vaticinium, quæ dicit: Lætare sterilis, quæ non paris, quia multi filij desertæ, magis quam eius quæ habet vitum.

CAP.
XXXVI.

CAP. 196

Ferunt enim eum ante obitus sui diem, vix tertium decubuisse, quod à lecto surgere nequirit. Nam tanta in viro animi fortitudo fuit, vt in grauissima corporis infirmitate, nunquam ab aliquo vellet sustentari, nunquam emitteret vocem

CAP.
XXXVII.

cem doloris. Cumque iacens in extremis, horam vocationis suæ iam sciret imminere, crebris iteravit suspiriis: Heu me, inquit, infelicem & miserum, qui tantas largitiones in vanum consumpsi! Potuisssem vero fuisse beatus, si ea pauperibus dispersissem, quæ pro gloria sæculi detraxisse me dolco. Nunc autem illum adhuc testem, cuius oculis intuetur abyssi profunda, quod intētio cordis mei tora fuit pro exaltatione Ecclesiæ meæ, quæ licet mea culpa exigente, vel odio inimicorum prævalente, extenuata nimis videatur; sunt tamen amplius quam duo milia manli, quos ex hæreditate mea vel meo labore gratulor Ecclesiæ adiectos. Quo sapientis viri sermone cognosci potest, quia si peccauit in aliquibus ut homo, scilicet ut bonus homo penituit de erratis. Cuius rei exemplum habeo vnū, quod in principio introitus sui cum esset vir superbissimus, arrogantia sua multos sibi mortales fecit contrarios. Vnde etiam pro nobilitatis suæ gloria vnū dixit verbum, quod vtinam non dixisset, omnes scilicet Episcopos, qui ante eum præfederūt, obsecuros fuisse ac ignobiles, solum se generis & diuitiarum titulis excellere: Porro dignū qui maiorem sortiretur cathedram, vel ipsam sedem Apostolicam. Talia non semel iactantem, visio magna perterrituit, quam pro sui magnitudine, cum & veraciter nobis comperta esset, hic adiungere non super-
fedi.

Vidit igitur nocte intempesta, se in conuentum Ecclesiæ raptum, vbi missarum solennia deberent celebrari, astantibus quatuordecim suis ex ordine prædecessoribus, ita ut proximus qui ante eum fuit Alebrandus, perageret ea quæ ad missam fieri solent mysteria. Cumque lecto Euangelio sacerdotes Dei ad suscipiendā offerentium munera conuersus peruenisset ad Dominum Adalbertum, qui stabat in vltimo chori loco, mox toruis in eum luminibus intuens, oblationem eius repulit, dicens: Tu homo nobilis & clarus non potes habere partem cum humilibus, & abscessit in hæc verba. Sane ex illa hora penitens super hiis quæ incaute protulit verbis, omnes Prædecessores suos ingenti veneratione habuit, seque multis gemitibus testabatur indignum sanctorum cōsortio virorum. Vnde etiam mox statuit, per singulos antecessorum suorum anniuersarios dies, de corte Bromstede cōiuiua dari fratribus plenissima atque pauperibus, q̃ prius ad penū Episcopi exhiberi solebat. Nam & multa alia penitentia signa reliquit & conuersionis: ex quibus hoc memorabile est, quod a vastatione Ecclesiæ vel die expulsionis suæ, cum superuieret quinquennium, nunquam balneis vsus est, nunquam hilaris visus, raro processit in publicum, vel ad conuiuium, nisi ad curiam illet, aut diei festi necessitas poposcisset. O quotiens vidimus cum planctu faciem turbatam, si quādo vastationis Ecclesiæ recordatus est, siue cum ipsos vastatores conspexisset!

In die itaque natalis Domini, cum Magn^o Dux præfens adesset, magnaq; recubentium multitudo, hilares conuiuæ pro sua consuetudine finitis epulis plausum cum voce leuauerunt. Quod tamen non parum displicuit Archiepiscopo. Itaque innuens fratribus nostris, qui simul aderant, præcepit Cantori, ut imponeret Antiphonam, Hymnum cantate nobis: At vero laici denuo perstrepen-
tibus, inchoari fecit: Sustinuius pacem, & non venit Domine. Tertio vero cū adhuc in poculis vlularent, iratus valde, leuari mensam præcepit, magna voce pronuncians: Conuerte Domine captiuitatem nostram, respondente choro; sic-
cut tortens in austro. Ita ille nobis pone sequentibus, in oratorium reclusus, fleuit amarè. Non cessabo, ait, à fletu, donec iustus iudex fortis & patiens liberet Ecclesiam meam, vel potius suam; quam Pastore contempto videt miserabiliter à lupis discerpi. Impletum est enim desiderium eorum, qui dixerunt: Hæreditate possideam^{us} sanctuarium Dei, & quiescere faciamus omnes dies festos Dei à terra, & disperdamus eos de gente, & non memoretur nomen Israel vltra. Exurge: quare obdormis Domine, & ne repellas in finem. Quia superbia eorum qui te oderunt, ascendit semper. Misere te nostri, quoniam multum repleti sumus despectione. Quoniam quæ tu percussisti, persequuti sunt, & super dolorem vulnerrum
meo-

CAP.
XXXVIII.CAP.
XXXIX.

meorum addiderunt. Hæc & alia nos in illo compunctionis tempore lamenta sæpe contēplati sumus, adeo vt Monachus multotiens fieri desiderauerit: Aliquando etiam optabat, vt in ministerio legationis suæ, aut in Slauania, vel in Suedia, siue in vltima Island obire mereretur. Sæpe vero talis erat voluntas ei, vt pro veritate decollari velle non dubitauerit in Christi confessione. Ceterum nouit ille cognitor omnium secretorum Deus, si melior fuerit in cōspectu suo, quam coram hominibus apparuit. Homo namque videt in facie, Deus autem in corde.

CAP. 200

Ignosce quæso lector, si tā diuersi hominis diuersam Historiam diuerso themate cōpaginans, cū non potui breuiter aut dilucide, vt ars præcipit, oēm tamen operā dedi, vt scriberē veraciter, secundum q̄ scientia & opinio se habet in hac parte. Quamuis multa reticēs, ad ea festinarim, quæ generaliter posteris digna sunt ad sciendum, vel specialiter ad retinendū Hammaburgensi Ecclesiæ vitia. Postremo si qua sunt quæ auditori displiceant in male gestis, & fortasse peius descriptis, summo opere te moneo, & postulo, vt dum scriptorē vituperas, tu vitiose dicta corrigas, dumq; illum, de quo scribitur accusas, in sapientis viri casu tu cautior fias, considerans te ipsum, ne & tu teneris.

CAP. XL.

CAP. 201

In legatione autem Hāmaburgensis Ecclesiæ, quæ ad gētes fieri solet, quamuis magnus Pontifex Adalbertus vigilāter oēs prædecessores suos laborasse cognouerit, ipse tñ magnificētius quam ceteri, potētiam Archiepiscopālē longē lateq; in exteras protēdebat nationes. Quamobrem tractauit sedulo per seipsum ingredi legationē illam, si quam necdum conuersis gētibus posset afferre salutem, aut iam cōuersis addere perfectionem. Ad q̄ laboriosum iter peragēdum, solita gloriari cæpit iactantia, Primum fuisse Angarium; deinde Rimbertū; postea Vnni, se vero quartū Euangelistam postulari. Quia ceteros prædecessores suos viderit per suffraganeos, nō per se tanto oneri insudasse. Itaque iam certus eundi, viam suam disposuit taliter finire, vt circuiens latitudinem septentrionis, hoc est, Daniam, Suediam, & Nordmāniam pertransiens, inde ad Orchadas, extremamq; orbis partem Island posset attingere. Illi enim suo tempore & labore conuersi sunt ad Christianam fidem. A cuius professione itineris, q̄ iam publice moliebatur, ex hortatu prudentissimi Regis Danorum commodē reflexus est, qui dixit ei barbaras gentes facilius posse cōuertere per homines suæ linguæ, morumq; similiū, quam per ignotas, ritumq; nationis abhorrētes personas; nilque opus illi esse, nisi vt sua largitate & affabilitate redderet illos beneuolos & deuotos, fidelesque ad prædicandum gentibus verbum Dei, paratos inuenire. In qua exhortatione Metropolitanus Orthodoxo consentiens Regi, ea largitate, quam in omnes habuit, multo indulgentius vti cæpit in Episcopos gentium, & legatos orientalium nationum, Regumq;. Quos tanta hilaritate singulos recepit, tenuit, dimisitque, vt eum, posthabito Papa, quasi multorum patrem populorum vltro vniuersi expeterent, ingentia viro munera offerentes, eiusq; benedictionem reportantes pro munere.

CAP. XLI.

CAP. 202

Archiepiscopus itaq; in legatione sua talis erat, qualem & tempora & mores hominum mallent habere, ita affabilis, ita munificus, ita hospitalis, vt paruula Brema ex illi⁹ magnitudine instar Romæ diuulgata, ab omnibus terrarū partibus peteretur, maxime à Septentrionalibus populis. Inter quos extremi venerāt Islani, Gronlani, Gothorumq; & Orchadū legati, petentes vt illic prædicatores dirigeret: q̄ & statim fecit. Nā & in Daniam, Suediam & Nordwegiam, & in Insulas maris ordinauit multos Episcopos; de quibus & ipse gaudens dicere solebat, Messis quidem multa, operarij autem pauci. Rogate ergo Dominum

CAP. XLII.

CAP. 203

messis, vt mittat operarios in messē suam. Quorum speciosa multitudo tādē exultatus Pōtifex, primus omnium statuit in Dania Synodum celebrare, cum suffraganeis suis, quoniam & temporis oportunitate habuit, & Regnū illud sufficientibus abūdaret Episcopis, & quoniam multa corrigi necesse fuerat in nouella plantatione, sicut hoc quod Episcopi benedictionem vendunt,

F

& quod

& quod populi decimas dare nolunt, & quod in gula & mulieribus enormiter omnes excedunt. Ad quæ omnia, Romani Pontificis fultus auctoritate, Regisque Danorum promptissimum sperans auxilium, magnificum prorsus ut semper solebat concilium fieri voluit omnium Aquilonalium Episcoporum. Soli diutius expectabatur Transmarini. Ea res hæcenus Synodum remorata est: ad cuius rei fidem præsto sunt Epistolæ; quas Papa in Daniam legauit Episcopis ad Synodum rebelibus; & ipsius Archiepiscopi literæ aliis directæ. Ex quibus duarum Exemplar hic ponere duxi necessarium.

CAP.
304.

Alexander Episcopus, seruus seruorum Dei, omnibus Episcopis in regno Danorum constitutis, Apostolicæ sedis & Vicario nostro obedientibus, salutē & Apostolicam benedictionem. A Hammaburgensis Archiepiscopus venerabilis Vicarius, literis & legatis suis conquestus est, quod quidam Ekbertus Farnensis Episcopus multis criminibus inuolutus, ad synodum suam per triennium vocatus, venire cōtemserit: quod quia consilio quorundam vestrorum dicitur esse factum, mandamus & Apostolica auctoritate præcipimus, ut ab huiusmodi cōsilio recedatis omnino, eumque ad audientiam prædicti fratris nostri ire ammoneratis, quatenus post factam examinationem canonice iudicetur. Et alia quibus ibidem præcipitur, ut ei obediatur & subiectionem exhibeant. Item alia.

CAP.
305.

Adalbertus sanctæ Romanæ & Apostolicæ sedis Legatus, nec non vniuersarum Septentrionalium nationum Archiepiscopus, Hammaburgensis quoque Ecclesiæ prouisor indignus; W. Roschildensi Episcopo salutem. Ad Synodum quam apud Sleswig celebrandam esse constitui, vos venisse, aut nuncium vestrum misisse grato perciperem animo. Sed de hoc alia. Nunc autem fraternitatem vestram latere nolo, quid molestiæ mihi Adalwardus Episcopus intulit, quem, vobis testibus, qui ordinationi eius interfuistis, Sictōnensis Ecclesiæ consecraui Pontificem, quem dum Barbara gens sibi præesse nolleret, Scariensem Ecclesiam inuadere cepit. Peto igitur ut nuncium meum, qui illuc iturus est, ad Dalbogiensem velitis Episcopum dirigere. Hæc habui de Synodo quæ dicerem, cum & alia multa sunt, quæ fastidij causa omitto.

CAP.
306.

Plures vero sunt quos Metropolitanus ad gentes ordinauit; quorum sedes & nomina ipso narrante didicimus. In Dania itaque nouem constituit, Ratolfum ad Sleswig, Oddonem ad Ripam, Christianum ad Arhusin, Heribertum ad Wiberгон, Magnum & Albricum in Wendilam, Eilbertum in Farriam & Finnem, Willelmum in Seland, Eigmonem in Sconiam prouinciam. In Suediam vero consecrauit sex, Adalwardum & Acilinum, item Adalwardum & Tadicum, nec non Simonem atque Iohannem Monachum. In Nordwegiam duos tantum ipse consecrauit, Tholf & Sewardum. Cæterum aliunde ordinatos cum sibi satisfacerent, & secum misericorditer tenuit, & abeuntes hilariter dimisit. Sicut Meinardum, Osmundum, Bernardum & Asgotum, aliosque multos. Præterea Turolfum quendam posuit ad Orchadas, [& alium quendam Adalbertum.] Isleph ad Island insulas. [Illuc etiam misit Iohannem in Scotia ordinatum.] Sunt enim omnes Episcopi quos ordinauit xx. quorum tres abortiui, & extra vineam ociosi remanserunt, sua querentes, non quæ Iesu Christi. Quos vniuersos gloriosus Archiepiscopus decenti honore habens, ad prædicandum Barbatis verbum Dei, prece & præmio commonebat. Ita sæpissime vidimus eum septem aut quinque stipatum Episcopis, prout ipsum audiuius dicentem, absque multitudine esse non posse. Cum vero eos a se dimiserat, solito mæstior esse propter solitudinem videbatur, nunquam tamen carere maluit vel tribus, quorum frequentissimi erant Tanquardus Brandanburgensis, vir sapiens, & comes Episcopi etiam ante Episcopatum. Alter erat Iohannes quidam Scotorum Episcopus, vir simplex & timens Deum, qui postea in Slauniam missus, ibidem cum Principe Gothescalco interfectus est. Tercius Bono nomen habuit, incertum vnde natus, aut ubi ordinatus, qui se tamen peregrinationis amore Hierosolymam ter accessisse iactabat, indeque Babyloniam deportatum à Sarracenis, tandemque solutum, multa per

CAP.
XLIII.CAP.
XLIV.
73.CAP.
XLV.

CAP.
207.

tas per orbem transisse Prouincias. Hos tres, cum non essent eius suffraganei, eo quod sedes proprias non haberent, maiori fuisse clementia dicitur. Eodemque benignitatis studio utebatur erga Romanæ sedis Legatos. Quorum clientelam & contubernium in summo coluit amicitiarum loco; pariter gloriatum se duos tantum habere Dominos, hoc est, Papam & Regem, quorum Dominio iure subiaceant omnes seculi & Ecclesiæ potestates; illos nimirum sibi esse timori ac honori. Apparuit hoc in fide viri, quam ita integram seruauit utrisque, ut auctoritatis Apostolicæ nihil præponens, antiqui honoris Priuilegia sedis Apostolicæ cōtenderet integra debere seruari, eiusque Legatos summo recipiendos amore cēseret. Maiestatem vero Imperatoriam quāti faceret, Episcopatus eius testis est, ideo vel maxime destructus, quod a fidelitate Regis nec minis, nec blandimentis Principum rescindi potuit. Formidolosa enim est malis Regia potestas. Vnde etiam frequentes in Regno cōspiraciones fieri solebant. Quibus ipse tamen nec verbo vnuquam communicare voluit. Pro cuius fidei merito a Rege quidem Maior domus in Palaratio constitutus, dono eius multa lucrabatur bona Bremensi Ecclesiæ, de quibus supra plenius dictum est. A Papa vero hoc dignitatis meruit priuilegium, ut totum ius suum, in illum successoresque eius ipse transfunderet: adeo ut ipse per totum Aquilonem, in quibus oportunum videbatur locis, inuitis etiam Regibus Episcopatus constitueret, ordinaretque Episcopos ex Capella sua, quos vellet electos. Quorum ordinationes vel sedes, quoniam huc usque distulimus, non incongruum videtur, simul etiam de situ Daniæ vel reliquarum, quæ trans Daniam sunt, Regionum natura scribere.

CAP.
XLVI.CAP.
208.

PROVINCIA Danorum tota ferè in insulas dispersita est, sicut etiam legitur in gestis sancti Ansgarii. Hanc autem Daniam à nostris Nordalbingis flumen Egdora dirimit, qui oritur in profundissimo saltu Paganorum Isarnho, & extenditur secus mare Barbarum usque ad Sliam lacum. Cæterum flumen Egdora descendit usque in Oceanum Fresonicum, quem Romani scribunt Britannicum. Et prima quidem pars Daniæ, quæ Iutland dicitur, ab Egdora in Boream longitudine protenditur, habens iter tridui, si in Finnem Insulam diuerteris. Si autem à Sliaswig per directum viam metiris, quinque aut septem habes iter dierum. Hæc est strata Ottonis Cæsaris usque ad mare nouissimum Wendile, quod usque in hodiernum diem ex victoria Regis Ottinsund appellatur. Latitudo Iutland secus Egdoram diffusior est, inde vero paulatim contrahitur ad formam linguæ, in eum angulum, qui Wendila dicitur ubi Iutland finem habet. Ibi breuissimus in Nordmanniam transitus est. Ager ibi sterilis: præter loca flumini propinqua omnia fere deserta videtur; terra saluginis & vultæ solitudinis. Porro cum omnes tractus Germaniæ profundis horreant saltibus, sola est Iutland cæteris horridior, quæ in terra fugitur propter inopiam fructuum, in mari vero propter infestationem piratarum. Vix inuenitur culta in aliquibus locis, vix humanæ habitationi opportuna. Scubi vero brachia maris occurrunt, ibi ciuitates habet maximas. Hanc quondam Regionem Cæsar Otto tributo subiiciens, in tres diuisit Episcopatus, vñū constituens apud Sliaswig, quæ & Heithebu dicitur, quam brachium quoddam freti Barbari alluit, quod Sliam vocant, vnde & ciuitas nomen trahit. Ex quo portu naues emitti solent in Slauiam vel in Suediam, vel ad Semland, & usque in Græciam. Alterum in Ripa, quæ ciuitas alio tangitur alueo, qui ab Oceano influit, & per quem vela torquentur in Fresiam, vel in nostram Saxoniam, vel certe in Angliam. Tertium vero in Arhusen, & hanc fretum quoddam à Finne dirimit breuissimum, quod ab Orientali pelago ingrediens, longis anfractibus inter Finne & Iutland protenditur in Boream, usque ad eandem ciuitatem Arhusen, à qua nauigatur in Finnem aut Seland, siue in Sconiam, vel usque in Norwegiam. Postea vero deficiente hoc Episcopatu, quem tertium posuimus, Iutland duos solummodo Episcopatus retinuit, Sliaswicensem videlicet ac Ripensem, donec nuper mortuo Wal Ripensi Episcopo diocesim illa in quatuor discreta est Episcopatus, auctoritatem suam præbente Archiepiscopo. Qui mox

74.

CAP.
209.

F 2

75.
confe-

consecrauit in Ripa Odonem, in Arhusen Christianum, in Wiberg Heribertum, in Wendilam Magnum, cui cum post ordinationem rediret in Albia naufragus subrogauit Albericum. Hi quatuor Episcopi tunc Ripensem dono Sueici Regis fortiti sunt parochiam. Archiepiscopus vero de suis Clericis ordinauit in Sliaswig Ratolfum, in Seland Willelmum, in Finne Eilbertum, quem tradunt conuersum à piratis. Farriam Insulam quæ in ostio fluminis Albæ longo recessu latet, in Oceano primum reperiisse, constructoque ibi Monasterio fecisse habitabilem. Est enim feracissima, frugum ditissima, volucrum & pecudum nutrit, collem habet vnicum, arborem nullam, scopulis includitur asperrimis, nullo aditu nisi vno, vbi & aqua dulcis, locus venerabilis omnibus nautis, præcipue vero piratis. Vnde nomen accepit, vt Heiligeland dicatur. Hanc in vita sancti Willebrordi Fosetisland appellari didicimus, quæ sita est in confinio Danorum & Fresonum. Sunt & aliæ Insulæ contra Fresiam & Daniam, sed nulla earum tam memorabilis.

CAP. 211. Finni insula est non modica post eam, quæ Wendila dicitur, in ostio Barbari sinus occurrens. Hæc adhæret regioni quæ Iutland dicitur, in quam breuissimè à Iutland est transitus ex omni parte. ciuitas ibi magna Odanſe, Insulæ in gyro paruulæ, omnes frugibus plenæ. Et notandum est, si per Iutland in Finnem retenderis, directo in septentrionem viam habes. At vero per Finnem transeunti ad Seland, oriens in faciem occurrit. Duo traiectus sunt in Seland, vnus à Finne, alter ab Arhusen, pari vterque distat spatio. Mare natura tempestuosum, duplicique plenum periculo, vt etiam si ventum habeas prosperum, vix effugas manus piratarum.

CAP. 212. Seland insula est in interiori sinu maris Baltici sita, quantitate maxima Hæc tam fortitudine virorum, quam opulencia frugum celeberrima, longitudinem habet bidui, cum latitudo fere sit æqualis. Ciuitas eius maxima Roschild, sedes Regia Danorum. Hæc Insula æquali spacio distat à Finne vel Sconia, per noctem transitur, habetque ab Occidente Iutland, ciuitatem Arhusen, Alaburg & Wendilam, à borea vero, vbi & deserta est, fretum Nordmæniæ, à meridie autem Finnem prædictam & sinum Slauanicum. ab ortu quidem respicit promontorium Sconia, vbi est ciuitas Lundona. Aurum ibi plurimum, quod raptu congeritur piraticis: Ipsi enim piratæ, quos illi Withingos appellant, nostri Acomannos, Regi Danico tributum soluunt, vt liceat eis prædā exercere à Barbaris, qui circa hoc mare plurimi abundant. Vnde etiam contigit, vt licentia, quam in hostes acceperunt, sæpe abutantur in suos, adeo fide nulla vtrique adinuicem sunt, & sine misericordia quisque alterum, mox vt ceperit in ius famulitij vel socio vedit vel barbaro. Et multa quidem alia, tam in legibus quam moribus æquo bonoque contraria, Dani habent: ex quibus nihil vtile mihi visum est, vt dicerem, nisi quod mulieres si constupratæ fuerint, statim venduntur. Viri autem si vel Regiæ Maiestatis rei, in aliquo fuerint scelere deprehensi, decollari malunt, quam verberari. Alia non est ibi species pænæ præter securem & seruitutem, & cum damnatus fuerit lærum esse gloria est. Nam lacrymas & plactum, cæteraque cõpunctionis genera, quæ nos salubria censemus, ita abominantur Dani, vt nec pro peccatis suis, nec pro charis defunctis vlli flere liceat.

CAP. 214. A Seland in Sconiam traiectus multi, breuissimus in Halsingeburg, qui & videri potest. Sconia itaque est pulcherrima visu Daniæ provincia, vnde & dicitur; armata viris, opulenta frugibus, diuesque mercibus, & nunc plena Ecclesiis. Sconia bis tantum habet in spacio, vt Selandia, hoc est trecentas Ecclesias, cum Seland dicatur habere dimidium, Finnis tertiam partem. Sconia insula est vltima fere pars Daniæ, vndique cincta mari, præter vnum terræ brachium, quod ab Oriente continens Suediam determinat à Dania, vbi sunt profundi saltus, montesque asperrimi, per quos à Sconia in Gothiam necessario iter agitur, vt dubites vtrum sit leuius marino discrimine terrestre periculum vitare, an istud illi præponere.

In ca-

CAP. 215

In eadem regione Sconię nemo adhuc Episcopus fuit incardinatus, nisi quod ab aliis partibus quidam venientes interdum illam procurabāt diœcesim. Deinde Gerbrand Selandēsis Episcopus, & post eum Auoco, simul vtramq; gubernabāt Ecclesiam. Nuper vero mortuo Auocone, Rex Suein parochiam Sconiensem in duos Episcopatus segregauit, vnum, id est, Lundēsem, Heinricho tribuens; alterum, id est, Dalboiensem Eginoni. Verum istum ordinauit Archiepiscopus. Heinrichus autem apud Orchadas fuit ante Episcopus, isq; in Anglia Sacellarius Regis Knut fuisse narratur. Cuius thesauros in Daniam perferens luxuriose vitā exegit. De quo narratur etiam quod pestifera cōsuetudine delectatus inebriandi ventris, tandem suffocatus crepuit. Hoc & de Auocone factum esse comperimus, similiterq; de aliis. Eginō vero cum esset vir sapiens & literatus, ac castitate insignis, tunc etiam totum studium eius exarsit in cōuersione Paganorum. Quapropter multos adhuc populos Idolorum cultui deditos, vir ille Christo lucratus est, illos præsertim barbaros, qui Pleichani dicuntur, & qui in Hulmo insula degunt. Qui omnes ad eius prædicationem conuersi in lacrymas, poenitentiam sui erroris ita monstrauerunt, vt contraſtis statim Idolis, vltro certarent ad Baptismum properare. Mox etiam Thesauros & omnia quæ habebant sternerentes ad pedes Episcopi, flagitabant, vt hæc dignaretur accipere. quod renuens Episcopus, docuit eos ex eadē pecunia fabricare Ecclesias, egenos alere, & redimere captiuos, qui multi sunt in illis partibus. Fertur idem vir magnanimus eo tempore, quo in Suediam persecutio magna Christianitatis incanduit, Scaranensem Ecclesiam, ceterosque fideles, eo quod pastore carebāt, frequenter visitasse, cōsolationem ministrans hiis, qui in Christum crediderant, incredulis verbū Dei constanter annuncians. Ibi etiam opinatissimum Fricconis simulachrum in frustra concidit. Pro quibus virtutum insignibus, à Rege Danorum magno deinceps vir Dei honore habitus, defuncto mox pingui Heinricho, vtramque Sconię parochiam, scilicet Lundensem & Dalboensem gubernandam recepit. Qui mox Lundæ sedem Episcopalem cōstituens, apud Dalboiam Præposituram fratrum regulariter viuentem esse præcepit. Itaq; duodecim annis in sacerdotio nobiliter exactis clarissimus vir Eginō à Romana regressus vrbe, mox vt domum peruenit feliciter migravit ad Christum, eodem anno quo noster Metropolitanus & Finnenſis Episcopus decesserunt.

CAP. 216

Nunc autem quā locorum se præbuit occasio, ad rē pertinere videtur, aliquid de natura Baltici maris dicere. Cuius freti mentionem cum supra in gestis Adalardi Pontificis ex scriptis Einhardi fecerim, explanationis more vtens, ea quæ ille per cōpendium dixit, pleniori calamo nostris scienda proponam. Sinus quidam, inquit, ab occidentali Oceano versus orientem porrigitur. Sinus ille ab incolis appellatur Balticus, idemq; mare Barbarum, seu pelagus Scythicum vocatur à gentibus quas alluit barbaris. Occidentalis autem Oceanus ille videtur, quæ Romani Britannicum scribunt, cuius latitudo immensa, terribilis & periculosa, ab occasu complectitur Britanniam, quæ nunc Anglia dicitur: à meridie Fretos tangit, cum ea parte Saxonie, quæ nostræ diœcesi pertinet Hammaburgensi: à solis ortu habet Danos, ostiumque Baltici maris, & Nordmannos, qui vltra Daniam consistunt: ab Aquilone vero idem Oceanus inſulas præterlabitur Orchadas, deinde infinitis orbem terræ spaciis ambit, sinistrorsum habens Hiberniam Scotorū patriam, quæ nunc Irland dicitur, dextrorsum vero scopulos Nordmannie, vltius autem Insulas Island & Gronland, ibi terminatur Oceanus, qui dicitur caligans. Quod autem dicit eundem sinum longitudinis incompetere, hoc nuper apparuit in solertia fortissimorum virorum Ganund Wolf satrapæ Danorum, siue Haroldi Regis Nordmannorum, qui magno viæ labore, multoq; sociorum periculo, quantitatem huius maris perſcrutantes, ancipiti demum iactura ventorum ac piratarum fracti, victique redierunt. Affirmant autem Dani longitudinem huius Ponti sæpe à pluribus expertam, secundo flatu per mensem aliquos à Dania peruenisse in Ostrogard Ruzziz.

CAP. 217

cap. 218

CAP. 218

cap. 219

CAP. 119. Latitudinem vero illam ponit, quæ nasquam eorum milia passuum excedat, cum in multis, ait, locis, contractior inueniatur, quod in ostio eiusdem sinus videri potest, cuius ab Oceano introitus inter Alaburg vel Wendilam promontorium Daniæ scopulosq; Nordmāniæ, tam strictus inuenitur, vt facili saltu per no-
stem carbasa traiciantur. Item limitem egressus Danorum, idem Pötus late brachia tendit, quæ denuo cōtrahit è regione Gothorum, qui à latere Wilzos habet. Deinde quanto interius vadit, tanto latius hinc inde diffunditur.

CAP. 120. Hunc inquit sinum multæ circumfidet nationes. Dani siquidem ac Sueones, quos Nordmannos vocamus, septentrionale littus tenent, & oēs in eo insulas; ad littus autem australe Slaui Haisti, aliæque diuersæ incolunt nationes, inter quos præcipui sunt Welatabi, qui & Wilzi dicuntur. Dani vero & Sueones cæ-
terique trans Daniam populi, ab Historicis Francorum omnes Nordmāni vo-
cantur, cum tamen Romani scriptores eiusmodi vocent Hyperboreos, quos

CAP. 121. Marcianus Capella multis laudibus extulit. Itaque primi ad ostium prædicti sinus, in australi ripa versus nos Dani, quos Iuthas appellat, vsque ad Sliam lacum habitant. Vnde incipiunt fines Hammaburgensis parochiæ, qui per maritimos Slauium populos longo tractu porriguntur vsque ad Panim fluium, ibi limes est nostræ diocesis. Inde Wilzi & Leuticij sedes habet, vsque ad Odoram fluium: trās Odoram autem comperimus degere Pomeranos. Deinde latissima Po-
lanorum terra diffunditur, cuius terminum dicunt in Ruziziæ regnum cōnecti.

CAP. 122. Hæc est vltima & maxima Winulorū prouincia, quæ & finem illius facit sinus. Ac vero à parte Aquilonali reuertentibus ad ostium Baltici freti, primi occurrunt Nordmāni; deinde Sconia prominet, regio Danorum, & supra eam tenso limite Gothi habitant, vsque ad Bircam, postea longis terrarum spaciis regnat Sueo-
nes, vsque ad terram fæminarum. Supra illas Wilzi, Mirri, Lami, Scuti, & Turci habitare feruntur vsque ad Ruziziam. In qua denuo finem habet ille Sinus. Itaque latera illius ponti ab austro Slaui, ab Aquilone Suedi possederunt. Afferunt etiam periti locorum à Sueonia terrestri via quosdam vsq; in Græciam permeasse. Sed barbaræ gentes, quæ in medio sunt, hoc iter impediunt, propterea nauibus tentatur periculum.

CAP. 123. Multæ sunt Insulæ in hoc sinu, quas Dani & Sueones omnes habent in sua di-
tione aliquas etiam Slaui tenent. Earum prima est in capite illius freti Wendi-
la, secunda Morfe, tertia Thuit, modico ab inuicem intervallo diuise, quarta est Sample, quæ opposita est ciuitati Arhusen, quinta Finnis, sexta Seläd, septima quæ illi adhæret, & quarum supra memoriam fecimus: Octauam dicit illam, quæ Sconiz ac Gothiæ proxima Holmus appellatur, celeberrimus Daniæ portus, & fida statio nauium, quæ à Barbaris in Græciam dirigi solêt. Cæterum Finni in-
sulæ aliæ septem adiacent minores ab Euro, quas supra diximus, frugibus opulē-
tas, hoc est Moiland, Imbra, Falfstre, Lalât. Item aliæ oēs sibi vicinæ, cum Laläd interius vadat ad cōfinia Slauium. Hæ quindecim insulæ Danorum regnum a-
spiciunt, omnesque iam Christianitatis titulo decoratæ sunt. Sed & aliæ interius sunt, quæ subiacent Sueonum Imperio: Quarum maxima est illa, quæ Curland dicitur, iter octo dierum habes, gens crudelissima, propter nimium idololatriæ
cultum fugitur ab omnibus: aurum ibi plurimum, equi optimi, diuinis, auguri-
bus, atq; micromanticis omnes domus sunt plenæ, qui etiam vestitu Monachico induti sunt. A toto orbe ibi respōsa petuntur, maxime ab Hispanis & Græcis. Hæc Insulam in vita Sancti Ansgarij Chori nominatam credimus, quam tunc Sueo-
nes tributo subiecerunt. Vna ibi nunc facta est Ecclesia, cuiusdam studio nego-
tioris, quem Rex Danorum multis ad hoc illexit muneribus. Ipse enim Rex
gaudens in Domino recitauit mihi hanc cantilenam.

CAP. 124. Præterea recitatum est nobis, alias plures Insulas in eodem pōto esse, quarum
vna grandis Estland dicitur, non minor illa de qua prius dixi. Nam & ipsi Deum
Christianorum prorsus ignorat, Dracones adorant cum volucris, quibus et-
iam viuos litant homines, quos à mercatoribus emunt, diligenter omnino pro-
bato.

batos, ne maculam in corpore habeant, pro qua refutari dicuntur à Draconibus. Et hæc quidem Insula terræ sceminarum proxima narratur, cum illa superior nō longe sit à Birka Sueonum.

CAP. 225 Illarum autem Insularū quæ Slauis adiacent, insigniores accepim⁹ tres. Qua-
CAP. 226 rum prima Fembre vocatur. Hæc opposita est Wagris. Altera est contra Wilzom
posita, quam Rani vel Runi possident, fortissima Slauorum gens, extra quorum
fentēriam de publicis rebus nihil agi lex est, ita illi metuuntur propter familiari-
tatem Deorum, vel potius Dēmonū, quos maiori cultu cæteris venerantur. Am-
bæ igitur hæ insulæ piratis & cruentissimis latrōnibus plenæ sunt, qui & nemini
CAP. 227 parcent ex transeuntibus. Tertia est illa, quæ Semland appellari solet, contigua
Ruzzis & Polonis: hanc inhabitat Sembi vel Pruzci, homines humanissimi, qui
obuiam tendunt ad auxiliandum hiis, qui in mari periclitantur, vel qui à piratis
infestantur. Aurum, argentumq; pro minimis ducunt, pellibus abundat peregrinis,
quorum odor nostro orbi lætiferū superbix venenum propinauit. Et illi qui-
dem vt stercora hæc ad nostram forte habet damnationem, qui per fas nefasque
ad vestem anhelamus marturinam, quasi ad summam beatitudinem. Itaque pro
lanceis indumentis, quæ nos dicimus Paldones, illi offerunt tam præciosos mar-
tures. Multa ergo possent ex illis populis dici laudabilia in moribus, si solā Chri-
sti fidem haberent, cuius prædicatores immaniter persequeuntur. Apud illos e-
nim illustri Boemorum Episcopus Adalbertus martyrio est coronatus. Vsq; ho-
die profecto inter illos, cum omnia communia sint nostris, solus accessus prohi-
betur lucorum & fontium, quos autumant Christianorum pollui accessu. Carnes
etiam iumentorum pro cibo sumunt, quorum lacte vel cruore vruntur in potu, ita
vt inebriari dicatur. Homines cærulei, facie rubea & criniti, præterea inaccessi
paludibus, nullum inter se pati Dominum volunt.

CAP. 228 Sunt & plures alix in hoc Pōto Insulæ, ferocibus Barbaris oēs plenæ, ideoque
fugijuntur à nauigantibus. Item circa hæc littora Baltici maris ferunt esse Ama-
zonas, quod nunc terra sceminarum dicitur. Quas aquæ gustu aliqui dicunt cō-
cipere. Sunt etiam qui referant eas imprægnari à prætereuntibus negotiatorib⁹,
vel ab eis, quos inter se habent captiuos, siue ab aliis monstris, quæ ibi non rara
habentur. Et hoc etiam credibilis est. Cumque peruenerint ad partum, siqui-
dem masculini generis fuerit, Cynocephali; si quid fæminini, speciosissimæ mu-
lieres. Hæ simul viuentes, spernunt cōsortia virorum: quos etiam, si aduenerint
à se viriliter repellunt. Cynocephali sunt, qui caput in pectore habētes, in Ruz-
zia sæpe videntur captiui, & cum verbis larrant in voce. Ibi sunt etiam qui dicitur
Alani vel Albani, cum canicie nascuntur: de quibus Solinus auctor meminit.
Eorū patriam canes defendunt. Si quādo pugnandū est, canibus aciem struunt.
Ibi sunt homines pallidi, virides & macrobij, id est, longi, quos Bufos appellant.
Postremo illi, qui dicuntur antropophagi, & humanis vescuntur carnibus. Ibi
sunt alia monstra plurima, quæ recitantur à nauigantibus, sæpe inspecta, quam-
uis hoc nostris vix credibile videatur. Hæc habui quæ de sinu illo Baltico vel Bar-
baro dicerem, cuius nullam mentionem audiui quempiam doctorum fecisse, ni-
si solum, de quo supra diximus, Einhardum. Et fortasse mutatis nominibus arbi-
tror illud fretum ab antiquis Romanis vocari Paludes Scythicas, vel Meoticas,
siue deserta Getarum, aut litus Scythicum, quod Martianus ait confertum esse
multiplici diuersitate barbarorum. Illic, inquit, Getæ, Daci, Sarmatæ, Neutri,
Alani, Geloni, Anthropophagi, Trogloditæ. Quorum errori condolens noster
Metropolitanus, statuit Birkam illis gentibus Metropolim, quæ in medio Sueo-
niæ posita contra eiuitatem Slauorum opposita respicit lumen, paribusq; spa-
ciis oēs illius ponti amplectitur oras. In qua ciuitate primū ex nostris ordinauit
Hiltinum abbatem, quem ipse Iohannem appellauit. Itaque de Insulis Danorū
dictum est satis. Nunc vero ad Sueonum siue Nordinannorum populos, qui Da-
nis proximi sunt, conuertamus articulum.

CAP. 229 Transeuntibus insulas Danorum, alter mundus aperitur in Sueoniam vel
F 4 Nord.

Nordmanniam, quæ sunt duolatissima Aquilonis Regna, & nostro orbi adhuc ferè incognita. De quibus narravit mihi sanctissimus Danorū Rex, quod Nordmannia vix queat transiri per mensem, cum Sueonia duobus mensibus non facile percurratur. Quod, ipse inquit, probaueram, quia nuper sub Iacoborege xix. annis in illis regionibus militavi, quæ altissimis ambæ motibus includuntur, magis autem Nordmannia, quæ suis alpihus circumdat Sueoniam. De Sueonia vero non tacent antiqui auctores, Solinus scilicet & Orosius, qui plurimam partem Germaniæ Sueuos dicunt tenere, nec non montana eius vsq; ad Ripheos mōtes extendi. Ibi etiam est Albis fluvius, de quo Lucanus meminisse videtur qui oritur in prædictis alpihus, perque medios Gothorum populos currit in Oceanum, inde & Gothelba dicitur. Sueonia ergo regio est fertilissima, ager frugib⁹ & mellē opimus, extra quod pecorum fætu omnibus antefertur, oportunitas fluminū sylvarumque magna, vbique peregrinis mercibus omnis regio plena. Nullis itaque egere dicas Sueones opibus, excepta quam nos diligimus, siue potius adoramus, superbia. Omnia enim instrumenta vanæ gloriæ, hoc est, aurum, argentum, sonipèdes regios, pelles Castorum, & Marturum, quæ nos admiratione sui demētes faciunt, illi pro nihilo ducunt. In sola mulierum copula modū nesciunt. Quisquæ secundum facultatem virum suarum duas aut tres vel amplius simul habet; diuites & Principes absque numero. Nam & filios ex tali coniunctione genitos habent legitimos. capitali vero mulctatur pœna, si quis alterius vxorem cognouerit, aut vi oppresserit virginem, siue qui alterum bonis suis spoliauerit, aut iniuriam fecerit. Quamvis omnes Hyperborei hospitalitate sint insignes, præcipui sunt nostri Sueones quibus est omni probro grauius hospitium negare trāsēuntibus, ita vt certamen habeant inter se, quis dignus sit hospitem recipere. Cui omnia exhibens humanitatis iura, quot illic commorari voluerit diebus, ad amicos suos illum certatim per singulas dirigit mansiones. Hæc illi bona in moribus habent. Prædicatores autem veritatis, si casti, prudentes, & idonei sint, ingenti fouent amore, adeo vt concilio populorum cōmuni, quod ab ipsis Warph, à nobis Thinc vocatur, Episcopos interesse non renuant. Vbi de Christo ac Christiana religione crebro audiunt nō inuiti. Et profecto facile sermone ad nostram fidem illi persuaderentur, nisi quod mali doctores, dum sua quærunt, non quæ Iesum Christi, scandalizant eos, qui saluari possent.

CAP. 23.

Populi Sueonum multi sunt, viribus & armis egregij, præterea tam in equis quam in nauibus iuxta optimi bellatores. Vnde etiam sua potentia cæteras aquilonis gentes confringere videntur. Reges habent ex genere antiquos, quorū tamen vis pendet in populi sententia, quod in commune laudauerint oēs, illū confirmare oportet, nisi eius decretum potius videatur, quod aliquando sequuntur inuiti. Itaque domi pares esse gaudent. In prælium euntes omnem præbent obedientiam Regi, vel ei qui doctior cæteris à Rege præfertur. Si quando vero præliantes in angustia positi sunt, ex multitudine Deorum quos colunt, vnum in auxilium inuocant: ei post victoriam deinceps sunt deuoti, illumque cæteris anteponunt, Deum autem Christianorum iam cōmuni sententia fortiores clamāt omnibus esse; alios Deos sæpe fallere, illum porro semper astare certissimum adiutorem in oportunitatibus.

CAP. 24.

Ex ipsis populis Suediæ proximi ad nos habitant Gothi, qui Occidentales dicuntur, alij sunt Orientales. Verum Westergothia, confinis est prouinciæ Danorum, quæ Sconia dicitur. A qua ferunt diebus septem perueniri vsq; ad ciuitatē Gothorum magnam Scarane. Deinde Ostrogothia protēditur iuxta mare quod Balthicū dicitur, vsque ad Birkam. Primus Gothorum Episcopus Thurgot fuit, secundus Godescalcus, vir sapiens & bonus, nisi quod domi sedens, ocium labori prætulit, tertium autem ordinauit noster Metropolitan⁹ Adalwardum seniore, vere laudabilem virum. Qui deinde ad Barbaros perueniens, sicut docuit, ita vixit. Nam sancte viuendo ac bene docendo, magnam gentiliū multitudinem ad Christianam conuertit fidem. Qui etiam virtutum claruit miraculis, ita vt poscen-

ut poscentibus in necessitate Barbaris, imbrem de celo faceret descendere, & denuo ferenitatem venire, & alia quæ hæcenus quæruntur à doctõribus. Is autẽ vir memorabilis in Gothia permanẽs, nomen Domini Iesu constanter omnibus prædicauit. Ibidemque post multos agones, quos pro Christo libenter sustinuit, victicem terræ carnem tradidit, Spiritus cælum petit laureatus. Post quem Archiepiscopus ordinauit in illas partes quendam Acilinum, nihil Episcopali nomine dignum ferentem præter ingentem corporis staturam. Et ille quidem carnis requiem diligens, frustra legationem Gothis mittentibus, vsque ad obitum suum in deliciis Coloniz permansit. Inter Nordmanniam & Sueoniam Warmelani & Finwedi degunt, & alij: qui nunc omnes sunt Christiani, respiciuntque ad Scarauensem Ecclesiam. In confinio Sueonum vel Nordmannorum, contra boream, habitant Scritefinni, quos aiunt, cursu feras præire. Ciuitas eorum maxima Halsingaland, & Halsingaland Regio est. Ad quam primus est ab Archiepiscopo designatus Stêphi Episcopus, quem ipse mutato nomine Simonem vocauit. Qui etiam multos earundem gentium sua prædicatione lucratus est. Præterea sunt alij numero carentes Sueonum populi, de quibus ad Christianitatem conuersos accepimus solos Gothos, Wermelanos & partem Scritefingorum, vel qui illis vicini sunt.

90.

CAP. 232. Igitur ut breuem Sueoniæ vel Suediæ faciamus descriptionem: Hæc ab occidẽte Gothos habet, & ciuitatem Scaranen, à borea Wermilanos, cum Scritefinnis, quorum caput Halsingaland, ab austro lōgitudinem habet illius Baltici maris, de quo ante diximus: ibi est ciuitas magna Siçtona. ab oriente autẽ Ripheos montes attingit, vbi deserta ingentia, vbi niues altissimæ, vbi monstruosi hominum greges, vltra prohibent accessum. Ibi sunt Amazones, ibi Cynocephali, ibi Cyclopes, qui vnum in fronte habent oculum. Ibi sunt illi quos Solinus dicit Himantopodes, vno pede salientes, & illi qui humanis carnibus delectantur pro cibo, ideoque sicut fugiuntur, ita etiam iure tacentur. Narrauit igitur mihi Rex Danorum sæpe recolendus, gentem quandam ex mōtanis in plana descendere solitam, & incertum esse vnde veniat, semel aliquando per annum vel post triennium, inquit, subiti accedunt. Quibus nisi totis resistatur viribus, oẽm depopulatur regionem, & denuo recedunt. Aliaque multa recitari solent, quæ breuitati studens omisi, ab hiis dicenda, qui hæc se vidisse testantur. Nunc de superstitione Sueonum pauca dicemus.

CAP. 233. Nobilissimum illa gens templum habet, quod Vbsola dicitur, non longe positum à Siçtona ciuitate vel Birka. In hoc templo, quod totum ex auro paratum est, statuas trium Deorum veneratur populus, ita ut potentissimus eorum Thor in medio solum habeat triclinium. hinc & inde locum possident, Wodan & Fricco. Quorum significationes eiusmodi sunt: Thor, inquit, præsidet in aere, qui tonitrus, & fulmina, ventos, imbresque, serena, & fruges gubernat. alter Wodan, id est, fortior, bella regit, hominumque ministrat virtutem cōtra inimicos. tertius est Fricco, pacem voluptatemque largiens mortalibus. Cui etiam simulachrum fingunt ingenti Priapo. Wodanem vero sculpsit armatum, sicut nostri Martem sculpere solent. Thor autem cum sceptro louem exprimere videtur. Colunt & Deos ex hominibus factos, quos post ingentibus factis immortalitate donat, sicut in vita sancti Ansgarij legitur Hericus Rex fecisse, omnibus scilicet Diis attributos sacerdotes, qui sacrificia populi offerant. Si pestis & fames imminet, Thor Idolo immolant; si bellum, Wodani, si nuptiæ celebrandæ sunt, Friconi. Soler quoque post nouem annos, communis omnium Sueoniæ prouinciarum solēnitas celebrari. Ad quam videlicet solēnitatem, nulli præstatur immunitas. Reges & populi omnes, & singuli sua dona ad Vbsolam transmittunt, & quod omni pœna crudelius est, illi qui iam induerunt Christianitatem, ab illis se ceremoniis redimunt. Sacrificium itaque tale est: Ex omni animante, quod masculinum est, nouem capita offerunt, quorū sanguine Deos tales placari mos est, corpora autem suspenduntur in lucum, qui proximus est templo. Is enim

91.

92.

93.

94.

Lucus tam sacer est Gentilibus, vt singulæ arbores eius, ex morte vel cibo immolatorū diuinæ credatur. Ibi etiam canes qui pendent cum hominibus, quorum corpora mixtini suspensa narrauit mihi quidam Christianorum se LXXII. vidisse. Cæterum nœniæ, quæ in eiusmodi ritibus libatoris fieri solent, multiplices sunt, & inhonestæ, ideoq; melius reticendæ.

CAP. 235. In eadem prouincia nuper res contigit memorabilis, & pro dignitate gestorum longe diuulgata, peruenit etiam ad noticiam pontificis. Quidam enim è sacerdotibus, qui ad Vbfolam Dæmonibus astare solebāt, nequicquam iuuentibus Diis factus est cæcus. Cumq; vir sapiens infortunium orbitatis suæ cultura Idolorū imputaret, quæ superstitiose venerans potentissimū Christianorum Deum offendisse videretur, ecce ipsa nocte apparuit sibi virgo decora nimis, interrogans, si in filium eius credere vellet, vt visum recipere, abiectis quæ ante colebat simulacris. Tūc ille qui nihil ardui renueret subeundū pro hoc dono, ita se facere latus spondit. Ad hæc virgo, scito, inquit, certissime, hunc locū, vbi nunc tantus innocentium cruor effunditur, in meo dedicandum proxime honore. In qua re ne tibi aliqua dubietatis signa remaneant, in nomine Christi, qui est filius meus, tu recipe lumē oculorum tuorum. Mox ille lumine recepto credidit, pertransiensq; totas in circuitu regiones, facili fide paganis persuasit, vt crederent in eum, qui cæcum illuminauit.

CAP. 236 Quibus miraculorum causis impellentibus, statim noster Metropolitanus obediens voci, qui dicit, Respicite & leuate oculos vestros, quoniam regiones iā albæ sunt ad messem, ordinauit in illas partes Adalwardum iuniore, de Bremensi choro assumptū, virum literis & morum probitate fulgētem. Cui etiam per Legatos clarissimi Regis Stenkil sedē posuit in Siðona ciuitate, quæ distat ab Vblola itinere diei vnius. Est vero iter eiusmodi, vt à Sconia Danorum per mare velificans, quinto die peruenias vsq; Siðonā vel Birkam, iuxta enim sunt. Si vero per terram eas à Sconia per Gothorū populos, & ciuitatem Scaranen, Telgas & Birkam, completo mense peruenies Siðonam. Relatum est autē nobis à quibusdam Adalwardi Episcopi stipatoribus, cum primum Siðonam accessisset ad vnā missarum celebrationem, ad manum sibi oblatas LXX. marcas argenti. Tantæ enim deuotionis sunt omnes populi arcticæ plagæ. Tunc etiam occasione itineris diuertit Birkam, quæ nunc in spilitudinem redacta est, ita vt vestigia ciuitatis vix appareant: quare nec tumulus sancti Vnni Archiepiscopi

CAP. 237 potuit inueniri. Adalwardus igitur magno prædicandi seruore Euangelij Suediam ingressus, oēs qui in Siðona erant & in circuitu, breui temporis spatio ad Christianam fidē perduxit. Cōspirauit etiam cū sanctissimo viro Eginone Sconienſi Episcopo, vt pariter adirent illud templum Paganorum, q. Vblola dicitur, si forte aliquem Christo laboris sui fructū ibi possent offerre; omnia tormētorū genera libenter suscepturi, vt illa destrueretur domus, quæ caput erat barbaricæ superstitionis. Illa enim diruta vel potius cremata, fore, vt tota gentis cōuersio sequeretur. Quam cōfessorum Dei volūtatē piissimus Rex Stenkil in populo murmurari sentiens, callide submouit eos à tali capto, asserēs & illos statim morte damnādos, & se à Regno depellendū, q. malefactores in patriam duxerit, & facile oēs ad Paganismum relapsuros, qui nunc credunt, sicut in Slauania nuper factum potest videri. Talibus Regis allocutionibus consentientes Episcopi, omnes Gothorum ciuitates peragrabant, idola cōfringentes, & multa Paganorū milia deinceps lucrantes ad Christianitatem. Hæc de Sueonia & ceremoniis eius dicta sufficiant.

CAP. 238 Nordmannia sicut vltima orbis prouincia est, ita conuenienter in vltimo libri loco ponetur à nobis. Hæc à modernis dicitur Norwegia. De cuius situ vel magnitudine, cum prius aliqua cōmuniter cum Sueonia dixerimus, nūc vero hoc specialiter dicendum est, quod lōgitudine sua in extremam septentrionis plagā extenditur hæc regio, vnde & dicitur. Incipit autem ex prominentibus scopulis huius freti, quod Balticum appellari solet: deinde reflexo in Aquilonem dorſo,

95.

96.

dorso, postquam feruentis Oceani marginem suo circuitu ambitu, tandem in Rhipheis montibus limitem facit, ubi & lassus deficit orbis. Nordmannia propter asperitatem montium, siue propter frigus intemperatū, sterilissima est omnium Regionum, solis apta pecoribus, indeq; fortissimos educat milites, qui nulla frugum luxuria molli, sæpius impugnant alios, quam ipsi molestentur ab aliquo. Sine inuidia cum proximis habitant Sueonibus, quamuis à Danis æque pauperibus, non impune tentantur aliquando. Itaque rei familiaris inopia coacti, totū mundum circueunt, & piraticis raptibus amplissimam terrarum facultatem reportant domum, penuriam suæ regionis tali modo sustinentes. Post susceptam vero Christianitatem, melioribus imbuti scholis didicerunt iam pacem & veritatem diligere, paupertate sua contenti esse, immo quæ hereditatē collecta spargere, non ut prius conspersa colligere. Cumque nefandis maleficiorum artibus, omnes ab initio seruiant, nunc cum Apostolo simpliciter confitentur, & hunc crucifixum. Sunt etiam continentissimi omnium mortalium, tam in cibis, quam in moribus, parcitatem, modestiamque summo opere diligentes. Præterea sacerdotum & Ecclesiarum tantam venerationem habent, ut vix Christianus habeatur, qui non quotidie offerat ad Missam, quam audierit. Verū Baptismus & Confirmatio, dedicationes altarium, & sacrorum benedictio ordinum, apud illos & Danos care omnia redimuntur. Quod ex auaritia sacerdotum prodisse arbitrat, quia Barbari adhuc decimas dare, aut nesciunt, aut nolunt, ideoque cōstringuntur in cæteris, quæ deberēt gratis offerri. Nam visitatio infirmorum & sepultura mortuorum, omnia ibi venalia. Apud illos igitur tanta morum insignia, sola, ut compertum habeo, sacerdotum corrumpunt auaritia.

CAP. 239

In multis Nordmanniæ vel Suediæ locis, pastores pecudum sunt etiam nobilissimi homines, ritu patriarcharum & labore manuum viuentes. Omnes vero sunt Christianissimi, qui in Nordwegia degunt, exceptis illis, qui trans arctoam plagam circa Oceanum remoti sunt, quos adhuc ferunt magicis artibus, siue incantationibus intantum præualere, ut se scire fateantur, quid à singulis in toto terrarum orbe geratur, tunc etiam potenti murmure verborum grãdia cete maris in littora trahunt, aliaq; multa, quæ de maleficis in scripturis leguntur, illis ex usu facilia sunt. In asperrimis etiam, quæ ibi sunt, alpibus, audiui mulieres esse barbaras, viros autem siluicolas, raro se præbere videndos. Qui ferarum pellibus vtuntur pro vestibus, & loquentes ad inuicem frendere magis quam verba proferre dicuntur, ita ut vix à proximis intelligi queant populis. In eisdem montanis agrestium tanta est copia ferarum, ut plurima pars Regionis ex solis viuat siluaticis. Ibi capiuntur Vri, Bubali, & Elaces, sicut in Sueonia, cæterum Bisontes capiuntur in Slauania & Ruzzia, sola vero Nordmannia vulpes habet nigras, & lepores, martures albos, eiusdemq; coloris vrsos, qui sub aqua, ut vri viuunt. Cumque diuersa prorsus & insueta nostris multa ibi videantur, ab eiusdem patriæ incolis hæc & alia plenius dicenda relinquo.

CAP. 240.

Metropolis ciuitas Nordmannorum est Trondemnis, quæ nūc decorata Ecclesiis, magna populorum frequentatione celebratur. In qua iacet corpus beatissimi Olaph Regis & Martyris. Ad cuius tumbam vsq; in hodiernum diem maxima Dominus operatur sanitarum miracula, ita ut à longinquis illuc confluant regionibus, qui se sancti Martyris meritis sperant posse iuuari. Est vero iter eiusmodi, ut ab Alaburg, vel Wëndila Danorum ingredientibus nauim, per diem mare transeat ad Wigciuitatem Nordmannorum, inde vela torquentur in leuam, circa litora Nordwegiæ, & quinto die peruenitur ad ipsam ciuitatem quæ Trondemnis dicitur. Potest autem iri & alia via quæ ducit à Sconia Danorū terrestri itinere vsq; ad Trondemnem: sed hæc est tardior in montanis, & quoniam plena est periculo, declinatur à viatoribus.

CAP. 241

In Nordmanniam primus ab Anglia venit quidam Iohannes Episcopus, qui Regem cum populo conuertit baptizauit: cui successit Grinkeil Episcopus, qui tunc erat ad Vinwanum Archiepiscopus Regis Olaph legatus. Tercio loco ad-

uerit

uenit ille Sigafrius, qui & apud Suedos & Nordmannos iuxta prædicauit. Isque durauit usque ad nostram ætatem, cum aliis æque non obscuris in illa gente sacerdotibus. Post quorum excessum noster Metropolitanus petentibus Nordmannorum populis, ordinauit Tholf Episcopum in ciuitate Trøndemni; & Siguardum in eadem parte. Aigorum vero & Bernardum, licet moleste ferret à Papa cōsecratos, accepta satisfactione dimisit à se donatos. Per quos usque hodie verbum Dei multas lucratur animas, ita ut in omnibus prouinciis Nordwægiæ, beata mater Ecclesia lætis floreat incrementis. Inter Nordmannos tamen & Suæones, propter nouellam plantationem Christianitatis, adhuc nulli Episcopatus certo limite sunt designati, sed unusquisque Episcoporum à Rege vel populo assumptus, communiter ædificant Ecclesiam, & circueuntes regionem, quantos possunt ad Christianitatem trahunt, eosque gubernant sine inuidia, quamdiu uiuunt.

CAP. 242

Post Nordmanniam, quæ est vltima Aquilonis prouincia, nihil habitationis humanæ, nisi terribilem visu & infinitum Oceanum, qui totum mundum amplectitur inuenies. Is habet ex aduerso Nordmanniæ insulas multas non ignobiles, quæ nunc fere omnes Nordmannorum dirioni subiacent, ideoque à nobis non sunt prætereundæ, quoniam Håmaburgensem parochiam & ipsæ respiciunt. Quarum primæ sunt Orchades insulæ, quas Barbari vocant Organas: ritu Cycladum illæ sunt dispersæ per Oceanum. De quibus Romani auctores Martianus & Solinus, ita scripsisse videtur. A tergo Britanniæ, vnde infinitus patet Oceanus, Orchades sunt insulæ, quarum xx. sunt desertæ, xvi. coluntur. Orchades insulæ pene xl. iunctæ. Item vicinæ sunt Electrides, in quibus Electrum gignitur. Igitur Orchades inter Nordmanniam & Britanniam ac Hyberniam positæ, frementes Oceani ludibundæ mina derident. Ad quas à ciuitate Nordmannorum Trøndemne per diem ferunt nauigare posse. Itæ ab Orchadibus, aiunt, simile spatium siue in Angliam dirigas, siue in Schotiam flectere velis. Ad easdem insulas Orchadas, quauis prius ab Anglorum & Schotorum Episcopis regerentur, noster primus iussu Papæ, ordinauit Thorulfum Episcopum, in ciuitate Blafconæ, qui omnium curam ageret.

100.

101.

CAP. 243

Insula Thyle, quæ per infinitum à cæteris secreta lōge sita est in Oceano, vix, ut inquit, nota habetur. De qua tam à Romanis scriptoribus, quam à Barbaris multa referuntur digna prædicari. Vltima, inquit, omnium Thyle, in qua æstiuo solstitio, sole cancri signum transeunte, nox nulla, Brumali solstitio proinde nullus dies. Hoc quidam senis mensibus fieri arbitrantur. Item Beda scribit, in Britannia æstate lucidas noctes haud dubie repromittere, ut si in solstitio, continui dies habeant, senis mensibus, noctesque diuerso ad Brumam sole remoto. Quod fieri in insula Thyle Picteas Massiliensis scribit sex dierum navigatione in septentrione à Britannia distante. Hæc itaque Thyle nunc Island appellatur, à glacie quæ Oceanum astringit. De qua etiam hoc memorabile ferunt, quod eadem glacies ita nigra & arida videatur, propter antiquitatem, ut incensa ardeat. Est autem insula permaxima, ita ut populos intra se multos contineat, qui solo pecorum fœtu viuunt, eorumque vellere teguntur: nulli ibi fruges, minima lignorum copia, propterea in subterraneis habitant speluncis, tecto communi & victu & strato gaudentes cum pecoribus suis. Itaque in simplicitate sanctam vitam peragentes, cum nihil amplius quarant quam natura concedit, læti dicere cum Apostolo possunt, habentes victum & vestitum, hiis contenti simus. Nam & montes suos habent pro oppidis, & fontes pro delitiis. Beata, inquam, gens, cuius paupertati nemo inuidet; & in hoc beatissima, quod nunc omnes induerunt Christianitatem. Multa insignia in moribus eorum, præcipue Charitas, ex qua procedit ut inter eos omnia sint communia tam aduenis, quam indigenis. Episcopum suum habent pro Rege, ad cuius nutum respicit omnis populus, quicquid ex Deo, ex scripturis, ex consuetudine aliarum gentium ille constituit, hoc pro lege habent. De quibus noster Metropolitanus immensas Deo gratias retulit, quod suo

102.

103.

104.

tempo.

tempore conuertebantur; licet ante susceptam fidem naturali quadam lege non adeo discordarent à nostra Religione. Itaque petentibus illis ordinauit quandam sanctissimum virum Isleph. Qui ab eadem Regione missus ad pontificem, aliquamdiu apud eum retentus est, cum ingenti prorsus honore, discens interea quibus nouiter conuersos ad Christum populus salubriter posset informare. Per quem transmisit Archiepiscopos suos apices populo Islanorum & Gronlædorum, venerabiliter eorum salutans Ecclesias: pollicens eis propediem se venturum vsq; ad illos, vt gaudio similiter pleno fruantur. In quibus verbis egregia, quam habuit in legatione sua voluntas Pontificis laudari debet, quoniam & Apostolum discimus ad prædicandum verbum Dei velle in Hispaniam proficisci, quod implere non potuit. Hæc de Island, & de vltima Thyle veraciter comperi, fabulosa præteriens.

CAP. 244. Sunt autem plures aliæ in Oceano Insulæ, quarum non minima est Gronlæd, profundius in Oceano sita contra montes Suediæ, vel Ripheæ iuga. Ad quam insulam à littore Nordmannorum ferunt vela pandi quinque aut septem diebus quemadmodum ad Island. Homines ibi à solo cærulei, vnde & Regio illa nomen accepit, qui similem Islanis vitam agunt, excepto quod crudeliores sunt, raptusque piratico remigantibus infesti. Ad eos etiam, sermo est, nuper Christianitatem peruolasse.

CAP. 245. Tertia est Halagland insula vicinior Nordmanniæ, verum magnitudine cæteris non impar. Hæc in æstate circa solstitium per quatuordecim dies continuos solem videt super terram, & in hieme similiter per totidem dies sole caret. Strupeda res & incognita Barbaris, qui nesciunt disparem longitudinem dierum contingere propter solis accessum & recessum. Nam propter rotunditatem orbis terrarum necesse est, vt solis circuitus accedens alibi diem exhibeat, recedens, alibi noctem relinquat. Qui dum ascenderit ad æstiuale solstitium, hiis qui in borea sunt, dies prolongat, noctesq; abbreviat, descendens autem ad hiemale solstitium, simili ratione facit australibus. hoc ignorantes Pagani, terram illam vocant sanctam & beatam, quæ tale miraculum præstat mortalibus. Itaque Rex Danorum cum multis aliis contestatus est hoc ibi contingere, sicut in Suedia & Norwegia, & in cæteris, quæ ibi sunt insulis.

CAP. 246. Præterea vnam adhuc insulā recitauit à multis repertam in illo Oceano, quæ dicitur Winland, eo quod ibi vites sponte nascantur; vinum optimum ferentes. Nam & fruges ibi non semipatas abundare non fabulosa opinione, sed certa Danorū comperimus relatione. Postquam insulam terra nulla inuenitur habitabilis, in illo Oceano, sed omnia quæ vltra sunt glacie intolerabili ac caligine immensa plena sunt. Cuius rei Marcianus ita meminit: Vltra Thyle, inquit, nauigare vnus diei mare concretum est. Tentauit hoc nuper experientissimus Nordmannorum Princeps Haroldus. Qui latitudinem septentrionalis Oceani perscrutatus nauibus, tandè caligantibus ante ora deficientis mûdi finibus, immane abyssi baratrum retroactis vestigiis vix saluus euasit.

CAP. 247. Item retulit nobis beatæ memoriæ Pontifex Adalbertus, in diebus antecessoris sui quosdam nobiles de Fresia viros, causa peruagandi maris in Boream vela retendisse, eo quod ab incolis eius populi dicitur ab ostio Wirrahæ fluminis directo cursu in aquilonem nullam terram occurrere, præter illud mare quod Liberse dicitur. Cuius rei nouitate peruestiganda, coniurati sodales à litore Fresonū lato celemate sunt progressi. Deinde relinquentes hinc Daniam, inde Britanniam, peruenerunt ad Orchadas. Quibus à læua dimissis, cum Nordmanniam in dextris haberent, longo tractu glaciale Island collegerunt. A quo loco maria fulcantes, in vltimum septentrionis axem, postquam retro se omnes, de quibus supradictum est, insulas viderunt, omnipotenti Deo & sancto confessori Willehado suam commendantes audaciam & viam, subito collapsi sunt in illam tenebrosam rigentis Oceani caliginem, quæ vix oculis penetrari valeret.

G

Etc.

Et ecce instabilis Oceani euripus, ad initia quædam fontis sui arcana recurrens, infelices nautas iam desperatos, immo de morte sola cogitantes, vehementissimo impetu traxit ad chaos. Hanc dicunt esse voraginem abyssi, illud profundum in quo fama est omnes maris recursus, qui de recedere videntur absorberi, & denuo reuomi, quod fluctuario dici solet. Tunc illis solam Dei misericordiam implorantibus, ut animas eorum susciperet, impetus ille recurrentis pelagi quædam sociorum naues abripuit, cæteras autem reuomens excursu longo ab alteris postterga repulit. Ita illi ab instanti periculo, quod oculis viderant, opportuno Dei auxilio liberati toto nisu temorum fluctus adiuarunt. At iam periculum caliginis euadentes, & prouinciam frigoris, ad quandam insulam altissimis in circuitu scopulis ritu oppidi munitam, insperate appulerunt. Quam visendum gratia locorum aggressi, reppererunt homines in antris subterraneis meridiano tempore latitantes: Præ quorum foribus infinita iacebat copia vasorum aurocorum, & eiusmodi metallorum, quæ rara mortalibus & pretiosa putantur. Itaque sumpta parte gazarum quam subleuare poterant, lati remiges festine remeant ad naues. Cum subito retro se venientes contemplantur sunt homines miræ altitudinis, quos nostri Cyclopes appellant: quos antecedeant canes magnitudinem solitam excedentes. Quorum incursum vnus de sociis eorum raptus est, & in momento coram eis laniatus, reliqui vero suscepti ad naues euaserunt, gigantes (ut ferebant) pone in altum vociferando sequentibus. Tali fortuna comitati Fresones Bremam perueniunt, vbi Alebrando pontifici ex ordine cuncta narrantes, pio Christo & Cōfessori eius Willehade reuerfionis & salutis suæ hostias immolarunt.

CAP.
248.CAP.
249.

Sunt & alia quæ non incongrue dicenda essent hoc loco de illo æstu maris in die bis citato, quod miraculum præbet omnibus maximum: ita ut ipsi, qui arcana rerum percutantur Physici, in dubitationem eius rei cadant, cuius originem ignorant. Cumque Macrobius & Beda videantur aliquid loqui, Lucanus autem se nihil scire fateatur, diuersi auctores variis pugnant sententiis: omnes autem incertis abeunt rationibus, nobisque sufficit cum Propheta clamare: Quam magnificata sunt opera tua Domine, omnia in sapientia fecisti, impleta est terra possessione tua. Et iterum, Tui sunt cæli, & tua est terra, & tu dominaris potestati maris, & iudicia tua abyssus multa, ideoque iure dicuntur incomprehensibilia.

CAP.
250.

Hæc sunt quæ de natura Septentrionalium Regionum comperimus ad honorem sanctæ Hammaburgensis Ecclesiæ proponenda, quam tanto munere diuinæ pietatis præditam videmus, ut innumerabilem populorum multitudinem, quorum hæc Metropolis facta est, labore suæ prædicationis, ex magna iam parte conuersos habeat ad Christianitatem, ibi solummodo ponens euangelizandi silentium, vbi mundus habet terminum. Quæ salutifera gentium legatio, primû à Sancto Ansgario incæpta, prosperis semper vsque in hodiernum diem aucta est incrementis, vsque ad transitum magni Adalberti, per annos circiter ducentos quadraginta.

CAP.
251.

Ecce illa ferocissima Danorum, siue Nordmannorum, aut Sueonum natio, quæ, iuxta beati Gregorij verba, nihil aliud sciuit nisi barbarû frendere, iamdudum nouit in Dei laudibus alleluia resonare. Ecce populû ille piraticus, à quo totas olim Galliarû & Germaniæ prouincias legimus depopulatas, suis nûc finibus contentus est, dicens cum Apostolo: Non habemus manentem hic ciuitatem, sed futuram inquirimus, & credimus videre bona Domini in terra viuientium. Ecce patria illa horribilis semper inaccessa propter cultum Idolorû, & Scythicæ non mitior ara Dianæ, deposito iam naturali furore, prædicatores veritatis ubique certatim admittit, destructisque Dæmonû aris, Ecclesiæ passim eriguntur, & nomen Christi communi ab omnibus effertur præconio. Nimirum hæc est muratio dexteræ excelsæ, & tam velociter currit sermo Dei omnipotentis, ut à solis

solis ortu & occasu, ab aquilone & mari laudabile sit nomen Domini, & omnis lingua cōfiteatur, quia Dominus Iesus Christus in gloria est Dei patris, cum patre & sancto spiritu viuens & regnans per omnia secula seculorum. Amen.

S V S C I P E magne tui Praesul munuscula serui,
Quae tibi & Ecclesia fert pleno cordis amore.

Parua quidem sunt haec, & vix, me iudice, digna

Quae possent oculis relegenda placere Catonis.

Nam cum Rhetoricis sermones floribus ornes,

Cum tua lingua sacra sit clauis Bibliotheca,

Cum diuina patrum scrutere volumina cautis

Indiculis, quid verba putem tibi balba valere?

At cum multa Deo placuissent dona potentum,

Saepe minuta duo viduae laudata memento.

Et confido etiam, quia commendatio scripti,

Carior inde tibi maneat, dum nil tibi fictum,

Externumque vides, sed quaeuis pagina veram

Ecclesiae laudem canit Historiamque Bremensem.

Omne decus sponsi est ubi fertur gloria sponsae.

Cumque per innumeros librorum currerim agros

Scire decet quod vbique legis hoc esse aliorum:

Iste tuus liber est, totusque reuoluitur in te,

Tempus ad vsque tuum perducens acta priorum.

Ergo saue votis, parce iuuenilibus annis.

Effice quae so tuo ne spes foret irrita seruo,

Qui pro laude tua non erubet esse poeta.

Nempe tibi fateor venerabilis es bone Pastor,

Si bene non potui, certe veracia scripsi,

Testibus huius vtens, quibus haec notissima res est.

Nec mihi scribendo laudem vel munera quero,

Quippe placere tibi reor hoc satis esse labori.

Tum perpendo tuo non esse ignobile claustro,

Quod minimus fratrum perfecit maxima rerum,

In quibus Ecclesiae lucent primordia nostrae,

Arctoumque salus populorum scripta tenetur.

Tempus erit quo facta tua celeberrima laudis,

Aut nos, aut aliquis ex docta plebe tuorum

Pangemus maiore lyra, si vita superstes.

Quamuis nota satis pateant tua gesta per orbem,

Quae & sine scriptore vulgabit fama perennis.

Quem nam prateriit felix electio, qua te,

Prisco more patrum, Pastoris nomine dignum,

Electumque Deo prodebat Spiritus index,

Cuius tunc festum relegebat turba fidelis:

O quantis lacrymis populi te vidimus emptum,

Dum prius oppressi votis communibus omnes
 Talem te cuperent, immo longe meliorem,
 Quam spes vlla foret, vel nostra fides meruisset,
 Tu solus populi duram à cernice catenam,
 Fasciculosque graues ab onusta plebe repellens,
 Afflicta gentis merorem in gaudia vertis.
 Tu Clerum iniusta raptorum fraude grauatum,
 In sua restituis, tu nos errore veterino
 Eximis, atque suo reddis sacra templa decori.
 Tu pacem terris antiqua lite fugatam
 Ecclesiis renocas, iam tertia praelia surgunt;
 Et discordantes tu iungis ad oscula mentes.
 Si quid adhuc superest, quod gaudia publica turbet,
 Per te sedari tribuat Deus, aduciatque
 Ut Brema cum Hammaburg per te redimi mereantur,
 Quae diuturna sui flent tempora carceris ambes
 Hac à Pagani oppressa, hæc clausa tyrannis.
 O Lyemare pater fauceat tibi gratia Cbristi,
 Nosque tuæ pecudes tibi corde & voce fauemus.

F I N I S.

IN CER:

INCERTI AVTORIS
HISTORIA ARCHIEPISCOPORVM BREMENSIUM,
 A TEMPORE CAROLI MAGNI, VS-
 QUE AD CAROLVM IV.

*HISTORIA ARCHIEPISCOPORVM BRE-
 mensium; & de omnium primo VVillehado.*

MAGNIFICVS Carolus Romanorum Imperator, & totius orbis fere Dominator & Domitor, Saxonum gentem ad fidem Christianam per multa bella perduxit, qui etiam per xxxiii. annos continuos cum eisdem Saxonibus dimicauit: Et tandem bello sopito Predicatores ad illam gentem nimium Idololatriæ deditam tranſmilit. Primum omnium beatum Bonifacium Maguntinensis sedis Archiepiscopum, deinde plures alios: Tandem S. Willehadum, primum Bremensis Ecclesiæ Episcopum, ad conuersionem gentium destinauit, qui primus omnium Doctorum maritimas & Boreales Saxoniarum partes & Trāſalbanoſ populos per lauacrum regenerationis ad fidei Christianæ puritatem perduxit, & multa millia Paganorum baptizauit. Ipse enim de partibus Angliæ Regni ueniens, & martyrium desiderans, legitur multas angustias & persecutiones propter euangelizandi constantiam sustinuisse. Sed beatus Ansgarius, quartus eius successor, fidei stilo in libro uitæ actuumque eius descripsit, ubi plenius instrui poterit, qui uitam beati Willehadi scire desiderat. Igitur Dominus & venerabilis pater Willehadus, postquam ordinationem apostolicam receperat, rexit Ecclesiam Bremensem duobus annis, mensibus tribus, & viginti sex diebus: prædicauitque tam Phrisionibus quā Saxonibus: post martyrium beati Bonifacii, per annos triginta quinq. Obiit autem senex & plenus dierum in Phrisia, in uilla quæ Blokegen dicitur in Rusſtringia. Et corpus eius per Wisuram ad ciuitatē Bremensem deportatū, in Ecclesia Sancti Petri Apostoli, quam ipse ædificauerat, sepultū est. Sed successor eius Willericus corpus sancti Willehadi de primo loco tranſtulit a sacrum locum, & in quodam oratorio ad austrum, iuxta monasterium quod ipse fecerat, studioſe recondidit. Et hoc factum est præ timore piratarum, qui propter uirtutem miraculorum sancti Confessoris corpus auferre nitentur. In quo loco per annos fere Lxx. quieuit, usque ad tempora beati Ansgarii quarti sui successoris, qui tunc auctoritate sedis Apostolicæ, propter uirtutem miraculorum quæ ibidem gratia diuina fiebant, eum tranſtulit, & in Catalogo sanctorum descripsit. & diem depositionis & translationis eius celebrem esse constituit, cum collaudatione plebis & suorum clericorum. Transitus eius celebratur festiuis gaudiis vi. Idus Nouembris i. Ordinatio uero eius iiii. Idus Iulij.

DE VVILLERICO.

BEATO Willehado immediate successit in Ecclesia Bremensi Dominus Willericus, vnus ex discipulis beati Willehadi, Canonicus Bremensis, uir literatus, & in omni morum honestate præclarus, pro fide Christi miles strenuissimus, cui Carolus Imperator regalia porrexerat. Hic Ecclesiam fide tenellam quinquaginta annis rexit. Cuius temporibus Ecclesia Bremensis regimine dicitur caruisse pastoralis per annos xii. propter nouellam gentis Saxonum conuersionem, qui male se patiebantur regi iurisdictione Episcopali, maxime cum nullis fere annis à

bello vacarent: tandem Saxones ita profligati leguntur, vt ex hiis qui inhabitabant vtriusque ripas Albæ fluminis, decem milia hominum cum mulieribus & paruulis in Franciam translati sint. Et hic est annus diuturni Saxonū belli xxxiii. quem Historici Francorum dicunt memorabilem. Quo tempore disposuit idem Imperator Carolus, vt in Hammenburg Ecclesia construeretur, vt Slati & Dani, & gentes circumpositæ ab ipsa Ecclesia, tanquam à metropoli, in fide Catholica fouerentur, sed occupatio Regni ipsum Imperatorem impediuit ne bonum propositum quod conceperat, consummaret. Legitur etiam ante tempora beati Ansgarij præfatus pater Willericus Transalbianis prædicasse & Ecclesiam in Melthorpe frequenter visitasse, vsque ad tempus quo Hamburg metropolis facta est. Anno Willerici xxv. moritur clarissimus Imperator Carolus, & Ludouicus filius eius electus est in Romanorum Imperatorem: qui voluntatem patris oblitus, prouinciam Transalbianam Bremensi & Verdensi Episcopo cōmendauit. Anno igitur Willerici xxxiii. Ludouicus Imperator noui in Saxonia Corbeam exortus est, religiosissimos Franciæ monachos ad id congregauit cœnobium: inter quos præcipuus fuit beatus Ansgarius pater noster, scientia & meritum prærogatiua præclarus. Interea Willericus Bremensis Episcopus, strenui pastoris officium gerens, Ecclesias vbiq; per Episcopatum suum congruis erexit in locis, probataq; personas in eis instituit, qui mundo corde & casto animo omnipotenti Domino famularentur, atque animas sibi commissas de fidei puritate, & sancta conuersatione fideliter instruerent. Congregauit etiam idem Dominus Willericus maximum clerum, & de populo magnam Ecclesiæ Bremensi hæreditate acquisiuit. qui postquam rexerat Ecclesiam Bremensem L. annis, senex & plenū dierum obiit, sepultusq; est in Ecclesia beati Petri in Brema, à parte Altaris Aquilonari, iv. Nonas Maij.

DE LUDERICO.

LUDERICVS Episcopus ordine tertius, sedit annis octo: hic dicitur fuisse superbus. anno Luderici iii. Ludouicus Imperator obiit. Idem Ludericus quodam tempore beatum Ansgarium, cuius doctrinæ inuidebat & virtutibus, de ciuitate Bremensi expulit, sicut de eo quidam scripserunt, post idem Ludericus obiit. Et sepultus est in Ecclesia beati Petri, vii. Calendas Septembris. tunc Bremensis Ecclesia multo vacauit tempore.

DE ANSGARIO.

TANDEM Ludouicus pius Cæsar inclytus, Hamburgensis Ecclesiæ desolationem miseratus, virum venerabilem Dominum Ansgarium Hamburgensem Archiepiscopum ad Episcopatum Bremensem de consensu Canonicorum Bremensium promouit, & procuratores ad Romanam Curiam transmisit idoneos, qui vñionem Bremensis & Hamburgensis Ecclesiæ procurarunt, sicut Priuilegia super hiis data plenius demonstrant, quæ in Ecclesia Bremensi fideliter conseruantur. Ansgarius autem nunc Danos nunc Transalbianos visitans, innumerabilem vtriusque gentis multitudinem, Diuina præeunte gratia, traxit ad fidem Christi: Regē etiam Daciæ baptizauit, & Ecclesiam in Sleswick construxit primam. Deinde Ripensem Ecclesiam fundauit. Et data licentia à Rege baptizato, vt quisquis vellet in Regno suo Christianus fieret, infinita gentium multitudo statim per ministerium sancti Ansgarij credidit Domino Iesu Christo: de quibus hoc memoriale in libris relictum est, quia plures qui in aqua baptismi loti sunt, ab omni corporis infirmitate statim liberati, Domino Christo gratias referebant. Post hæc Regem Sweciz cū suo populo baptizauit. Beatus Ansgarius præfuit Ecclesiæ Bremensi xviii. annis. Nam antea in Hamburgensi Cathedra federat xvi. qui fuerunt simul xxxiv. anni. Totum eius studium fuit pro animarum salute. Ipse etiam construxit conuentualem Ecclesiam in Rameslo, deinde conuentum sanctarum virginum in Barsen, post hoc Hospitalem Bremæ, vbi paupo-

pauperes recrearentur, & hospites quicunque reciperentur. Vbi etiam per se ipsum cotidie veniens, infirmis non erubuit ministrare, quorum plurimos Dei verbo & tactu corporali dicitur sanasse. Ipse similiter trāstulit corpus sancti Willehadi in matricem Ecclesiam S. Petri Apostoli, ab primo australi Oratorio, quo deportatum fuit à Willerico. Et tunc facta sunt illa miracula quæ per merita beati Willehadi populo ostensa sunt. Ab anno Domini DCCC. LXI. qui est annus Archiepiscopi ab ordinatione xxx. Sanctus Ansgarius vitam & miracula beati Willehadi fideliter scripsit. Qui plura de beato Ansgario scire desiderat, ad privilegia Domini Papæ & Imperatoris decurrat. Vitam de se ipso scriptam perlegat diligenter: quam vitam veridico sermone descripsit suus successor S. Reimbertus more beati Iohannis Euangelistæ, quasi de alio scribens innuit se fidelissimum eius discipulorum perhibere veritati testimonium, quam cognouit in verbo Dei. Hunc librum direxit ad fratres cœnobij Corbeiz, beatificans eos quod talem miserunt, & nobis congratulans quod talem meruimus suscipere Pastorem. Sedit autem beatus Ansgarius omnes annos xxxiv. & obiit senex & plenus dierum. Cuius depositio summa veneratione colitur 111. Nonas Februarij. Obiit autem Anno Domini DCCC. LXV. Indictione xiiii. qui est Ludouici secundi Imperatoris, xxvi. sepultusque est in Basilica S. Petri Apostoli, ante altare sanctæ Dei genitricis & virginis Mariæ.

D E S. R E I M B E R T O.

SANCTVS Reimbertus post suam electionem ab Archiepiscopo Maguntinensi, consecratus est in Archiepiscopum, & sic venit in Corbeiam, vestemque suscepit cum professione monastica. Cui Adalgarius Abbas illius cœnobij socium concessit nomine Adalgarium, qui postea & socius prædicationis, & hæres meruit esse dignitatis. Pallium recepit à Nicolao Papa, ferulam pastorem à Cæsare Ludouico secundo. Hunc S. Ansgarius propter merita sua adoptauerat in filium spirituales Prophetico spiritu, quo idem pater plenus erat longè antè prædixit, illum suæ virtutis æmulum. Et in Cathedra Pontificali sibi debere succedere, grætiæque meritorum in cælesti Regno consortem fore. Tunc beatus Reimbertus legationis suæ officium, quod ad prædicandum gentibus verbum Dei, primitus à Decessore suo susceptum est, & postremo sibi iure successionis quasi hæreditarium peruenit, viriliter est executus. Ipse quoque per se, quoties occupationes aliz sinerent, eidem legationi insistens, semper autem constitutos habens presbyteros, per quos & verbum Dei gentiles audirēt, & solatium captiui Christiani haberēt. Ad Ecclesias inter ipsos Paganos longe constitutas, quodque grauissimum erat, marinis discriminibus adeundas, quæ discrimina ipse frequentius sustinens, cum Apostolo sæpe naufragium pertulit, sæpe etiam alia pericula sustinuit, spe futuræ beatitudinis omnia præsentis vitæ aspera leniens, illudque Apostolicum continua meditatione reuoluens, non sunt condignæ passionis huius temporis, ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Anno igitur Domini Reimberti xii. Ludouicus pius Cæsar Magn⁹ obiit. Post cuius mortem effera barbaries laxis regnabat habenis, & multiplicata sunt mala super terram. Tunc vrbes cum ciuibus, Episcopi cum toto grege interfecti, Ecclesiæ illustres cum fidelibus incensæ sunt. Et à Danis & Normannis Saxonia est deuastata; Colonia succensa, Aquisgrani palatium, quod Carolus gloriose construxerat, stabulum equis fecerunt, & postea Princeps Vrdwich ipsum destruit, & per annos lxxx. deuastatum permansit, vsque ad tempora Ottonis Imperatoris. Contigit etiam Paganos illo die iudicio Dei ad quædam pagum Frisig deuolui, qui Norden appellatur. hunc subuertere aggressi sunt. Erat illic eo tempore Venerabilis Archiepiscopus Bremensis Reimbertus, cuius adhortationibus & doctrinis confortati & instructi Christiani, cōgressi sunt hostibus: Et prostrauerunt ex eisdem hostibus 10378. pluribus etiam dum fugæ præsidium quærerent necatis. Vbi collis, in quo Sæctus orauit Reimbertus dum pugna fieret, perpetua

celipiriviriditate notatur: Et lapis in quo genua flectens brachia posuit, iuxta Oslinge vestigium ostendit. Item sanctus Reimbertus, antiquorum sanctorum more, diuina fultus gratia, fertur quod miracula fecisset; frequenterque, dum irer in Sueoniam, tempestatem maris sedasse, & cæcum illuminasse per cõfirmationem, quam Episcopali more faciebat. Item cuiusdam Regis filium à Dæmonio liberaſſe dicitur. Vbi multis astantibus Episcopis, spiritus immûdus clamabat ex ore vexati; Reimbertû solû inter eos digne cõmissum egisse officium, ipsummet sibi esse cruciatû. Hûc filium Regis Ludouici dicunt fuisse Carolû. Erat autem beatus Reimbertus cû Moyse mitissimus, & cum Apostolo omnium infirmitatibus cõpatiens: præcipuam curam habebat in eleemosynis pauperum, & captiuorû Christianorum redemptione desiderans. Sunt etiam alia multa de isto sancto in vita sua descripta. Hospitale pauperû à beato Ansgario in Brema cõstructum, ipse notabiliter auxit, & nō solum in Episcopatu, sed vbiq; erat, pauperibus eleemosynam, cum omni diligentia ministravit; nobile verbû exhortationis suis posteris relinquēs; Non est, inquit, tardandum, vbi cûctis pauperibus succurramus; quia quis sit Christus, vel quādo ad nos veniat, ignoramus. Gloriam verbi Dei omnibus incessanter ministravit. Et breuiter rāquam Catholicus Põtifex omnibus virtutibus claruit: præcipue in defensione cleri sui; & plebis sibi cõmissæ sollicitam & indefessam curam exhibebat. Sunt autem multa, quæ de nostro sancto copiose in libro suo exarata sunt: in quibus id memorabile est, quod presbyteri animā defuncti, qui sic in visu sibi apparēs, supplicauit, XL dies in pane & aqua ieiunans, à tormentis absoluit. Ipse etiam Conuentualē Ecclesiā in solitudine in Burken fundauit, cum Præpositura & Canonicis secularibus, quos ibi regulariter viuere præcepit, ad honorem Dei & sancti Materniani Confessoris. Tandem Dominus Iesus Christus, cui sincero corde seruierat, volens suos fideles labores pia mercede remunerare, infirmitate defecere fecit, & morbo & senio cõfectus, quos per se non potuit, per Adalgarium socium suum in Domino confortauit. Obiit anno Domini DCCC. LXXXVIII. Indictione VI. Cuius depositio celebratur III. Idus Iunij. Beatus Pontifex Reimbertus ex occasione curæ Pastoralis de monastica perfectione nihil perdidit.

DE ADALGARIO.

ADALGARIVS Archiepiscopus, qui successit B. Reimberto, præfuit Ecclesiæ Bremenſi xx. annis. Vitam eius ex libris beati Reimberti collige. Regalia recepit ab Arnolpho rege, Pallium à Stephano Papa; seditq; difficili tempore barbaricæ vastationis. Nec tamen legationis suæ ad gentes, vt in Priuilegiis legitur, studium omiserat. Post hæc Archiepiscopus senio & infirmitate cõfectus obiit Idibus Maij. Sepultus est iuxta sepulchrum beati Reimberti.

DE HOIERO.

HOIERVS Archiepiscopus sedit annis VII. Pallium suscepit à Papa Sergio, Regalia à Ludouico Rege. Hic erat monachus de monasterio Corbeyensi Ecclesiæ, in adiutorium Adalgario concessus. De ipso in antiquis Ecclesiæ libris vnus versus est scriptus:

Sanctus & electus fuit Hoger septimus heros.

Veterum traditio narrat ipsum fuisse seuerissimum in disciplina Ecclesiastica. In diebus illis finita est prosapia Caroli Imperatoris, alienis tenentibus sceptrum Regni. Tunc etiam parochia Hamburgensis à Sclauis, & Bremēsis Vngrorum imperu demolita est. Et Confessor Dei Hoierus obiit; & sepultus est iuxta suum decessorem in Capella sancti Michaelis, ad Orientem Ecclesiæ Maioris. Huius Archiepiscopi corpus, cum post annos centum & viginti diruta vetustate Capella, præter Cruces pallij, & ceruical Archiepiscopi, nihil potuit inueniri; vnde à multis creditur, propter eius sanctitatem ad superos translatum.

DE REINWARDO.

REINWARDVS sedit vno anno, de cuius vita præter nomē nihil ad manum venit. In diebus illis grande miraculum fertur à posteris Bremæ contigisse, Vngaros scilicet incensū Ecclesiis, Sacerdotes ante altaria trucidasse, clerū vulgo peremptum, aut impune occisos aut ductos in captiuitatē. Tunc etiam Cruces à Paganis truncatæ, ludibrio sunt habitæ: sed Deus cuius passio ibi derisa est, incredulos abire non est passus inultos. Nam subita & mirabilis orta tempestas, à semicremis Ecclesiarū testis, scindulas eleuauit, quas in facies & ora paganorū rotans, dum fugę præsidium quærunt, aut in fluium Wiseram præcipitari compulit, aut in manus ciuium concludi. Nec mora, prostratum gregem boni Pastoris occubitus cito secutus est. Qui depositus 11. Kalend. Octob. vna cum prædecessoribus suis, in Ecclesia sancti Michaelis tumulatus est.

DE VNNONE.

VNNO Archiepiscopus sedit annis xviii. Memoriz traditum est à fratribus, quod Reinwardo defuncto, Leidradus tunc Præpositus Bremensis electus est. Qui hoc Vnnone pro Capellano vtēs ad Curiam regis venit, Rex autē Conradus diuino, vt creditur, spiritu afflatus, contempta Leidradi præpositi & Electi specie, paruulo Vnnoni, quem retro stare conspexerat, virgam pastorale obtulit. Cui etiam Iohannes decimus, vt priuilegium indicat, Pallium dedit. Erat vir, sicut in electione ætrāsitu videri potest, sanctissimus: pro qua sanctitate Corrado & Heinrico Regibus Romanorū, familiaris & reuerendus permansit. Vnde ita & versu depingitur:

Principibus notus Vnno fuit ordine nonus.

DE LANCEA IMPERIALI.

ANNO Domini dcccc. xx. Burgundionum Rex Rodolfus, qui nonnullis annis Italicis imperabat, lanceam quandam à Sampsonē quodam Comite dono acceperat, quam Constantini Magni, Helenæ filij, fuisse dicebat, quæ excepta cæterarum specie lancearum, nouo quodāmodo opere, nouaque elaborata arte & figura, iuxta mediam spinam habuit vtrobique quasi fenestram, & in medio crucis ex clauis, manibus & pedibus Saluatoris Domini nostri Iesu Christi affixis. Hinricus itaque Romanorum Rex, genere Saxo, filius Ottonis Ducis, audiens Rodolfum tam cæleste donum habere, vt erat domini timens, totius religionis amator, legatis directis temptauit si præmiis aliquibus posset illud acquirere. Quod cum Rex Rodolfus modis omnibus se nunquam acturum diceret, Rex Hinricus, quia hunc muneribus mollire nequiebat, minis terrere magno opere curabat. Omne quippe Regnum eius cæde ac incendiis se depopulaturum esse minabatur. Quia vero munus, quod petebatur, illud erat, quod cælestibus terrena coniunxerat, Rodolfi regis cor Deus emolliuit, iustoque Regi, iustaque petenti, protinus tradidit. Quanto autem amore Rex Hinricus prædictum cæleste munus dilexerit, cum in multis rebus, tum in hoc maxime clauit, quod huius dorem non solum tūri argentique muneribus, verum etiam Sueuorum provincie parte non minima honorauit. Hac igitur occasione, immo Dei voluntate, sanctam Rex Hinricus adeptus est lanceam, per quam ipse de hostibus sæpius triumphauit, eamque filio suo Ottoni Magno decedens cum Regno reliquit. Ipsaque est, quæ ex tunc hodieque in Imperatorum tutela solet manere.

MIRACVLUM.

TEMPORIS Zachariæ Papæ Carolus Tyrannus, qui multa mala fecit Episcopis, obiit: De cuius sepulchro serpens exiuit, & corpus non est inuentum. Præfens erat beatus Bonifacius, quem Papa Zacharias primum fecit Archie-

Archie-

Archiepiscopum Maguntinensem. Cum antea tam Maguntia, quam Colonia Ecclesiæ subiectæ fuerint Wormaciensi Ecclesiæ. quare autem Wormaciensis Ecclesia tali priuata fuerit dignitate, à memoria hominum est elapsum: dicitur tamen illud ob quoddam valde enorme crimen illius Ecclesiæ Archiepiscopi contigisse.

IGITUR Archiepiscopus nihil asperum aut graue formidans pro amorè Christianitatem suam Archiepiscopatus per se ipsum circuire elegit; quem secuti sunt plurimi Canonici Bremenses, secum & in carcerem & in mortem ire paratos dicentes pro nomine Christi. Postquam autem ad Danos perueniret, Haroldum Regem baptizauit cum Danorum multitudine, cui⁹ adiutorio omnes Danorum Insulas circuibat, Verbum Domini gentibus annuncians; & fideles, quos ibi inuenit captiuos, in Domino confortauit. Deinde venit in Sueoniam, & inuenit ibi quos beatus Ansgarius baptizauerat, ad Paganismum relapsos, qui à sancto patre Vnnone sunt ad fidem Christi iterum conuersi. Tandem non sine maximo labore peruenit ad Birkam oppidum Gottorum, in medio Sæconiarum positum, quò iam post obitum sancti Ansgarii annis lxx. nemo doctorum ausus est pertingere, præter solum, ut legitur, beatum Reimbertum, quia persecutio Paganorum multos retinuit. Perfecto autem suæ legationis ministerio, cum eadem redire diserneret, Euangelista Dei apud Birkam ægritudine correptus, ibidem fessi corporis tabernaculum deposuit. Et speratur anima ei⁹ cum sanctis animabus requiescere in Domino. Tunc discipuli Põtifis exequias eius cum gaudio simul & fletu procurantes; cætera quidem membra sepelierunt in eodem loco vel oppido Birca, solum caput reportantes Bremam; quod decenti honore condiderunt in maiori Ecclesiâ, coram altari. Obiit autem peracto boni certaminis cursu in Scythia, ut scribitur, circa medium Septēbris. Iste magnus Christi Confessor exemplum dedit suis successoribus, ut nulla maris & terræ pericula deuitere debeant pro cælesti gloria obtinendâ.

DE ADALDAGO.

ADALDAGVS Archiepiscopus Bremensis, præfuit Ecclesiæ nostræ lxxv. annis. Iste est qui nobis rem publicam restituit, genere illustis, ætate iuuenis, decorus specie, morum probitate speciosior. A choro sumptus est Hildensemensis Ecclesiæ, consanguineus & discipulus beati Adalwardi Verdensis Episcopi, cuius tunc vita probata, fama illæsa, & fides erat in Palatio cognitissima: Quem dicunt etiam doctrina & miraculis celebrem, & Slauorum populis eo tempore prædicasse, quo noster pater Vnno venerabilis Archiepiscopus ad Scythas legatus extitit. Eius Adalwardi opere & testimonio commendatus in Curia Imperatoris Adaldagus, Regalia accepit ab Imperatore Ottone: & Pallium à Leone vii. Sic iste pater venerabilis Adaldagus primo ingressus est Episcopatum Bremensem, longo prius tempore potestatibus ac iudiciaria manu compressum, præcepto Regis absolui, & ad instar reliquarum urbium immunitate, simulque libertate fecit donari. Tunc Archiepiscopus noster obtinuit à Papa, ut Ecclesiæ suæ confirmaret omnia, quæ à prædecessoribus suis Gregorio, Nicolao, Sergio & cæteris Apostolicis Bremensi Episcopatu concessa sunt. Tunc Archiepiscopus noster primo ordinauit Episcopos, in Daniam ad Slesewig, ad Ripam, & ad Arhusam. Nempe studium eius totum fuit in conuersione gentium, in exaltatione Ecclesiarum, in salute animarum: propter quod ab omnibus amabatur. Eo tempore Archiepiscopus noster cum Imperatore in Italia per quinquentium mensium faciens, magnum lucrum de peregrinatione sua Ecclesiæ Bremensi reportauit, sicut hoc ex priuilegiis super hoc obtentis perpendi potest manifeste. Sed clerus & populus Bremensis eundem Pastorem cum nunciis & literis reuocauerunt, quia sustinere non poterant eius absentiam diuturnâ. Cui venienti tam extranei, quam ciues cum clericis occurrerunt, itinere trium dierum, cum gaudio flentes, & clamantes, Benedictus qui venit in nomine Domini. Tunc duxit in Comitatu suo Bene-

Benedictum Papam, ab Ottone Imperatore indebite remorum, quem in oppido Hamburgensi in magno honore tenuit usque ad obitum eius; qui dicitur fuisse vir literatus & sanctæ conuersationis. Tandem Romani ducti penitentia de illius sancti viri expulsi, cum Imperatore eum reuocarunt, sed nuncij eum mortuum inuenerunt, cum venissent Hamburgum. Transitus eius 1 v. Nonas Iulij describitur. Hæ sunt reliquæ sanctorum, quas Adaldagus de vrbe Roma ab Italia reportauit, Corpora Quiriaci & Cæsarij diaconorum; Item Victoris & Coronæ, Cancianorum, Felicis & Feliciani, Cosmæ & Damiani martyrum, quorum festa agi constituit per Dioccesim suam, ipsas reliquias cum multa deuotione distribuit. Maxima tamen pars apud Ecclesiam Bremensem remansit. Ecclesiam in Heslingh in honorem beati Viti martyris construxit, & ibidem congregationem castarum virginum collegit. Vbi nobilissima Christi virgo Wendilgart, & pater eius Haddo nomine, totum patrimonium obtulerunt Deo & sancto Martyri Vito: Item in Ostringia Frisæ in loco Repesholt dicto, Conuentum Canonicorum secularium statuit in honorem sancti Mauritij martyris: & Hospitale in Brema multis retribus auxit, adeo ut præter hospites, qui frequenter ibi suscipiebantur, quotidie pascerentur in hospitali eodem xxiv. pauperes. In ipso tempore Magnus Otto Imperator inclitâ urbem Magdeburg super ripas Albæ fluminis condidit, quam Slaus Metropolim statuens, Albertum summæ sanctitatis virum, ibidem de licentia sedis Apostolicæ consecrari fecit Archiepiscopum. Nouissimis itaque Adaldagi temporibus Christianitas in Dania turbata est, & facta conspiratione Christianitatem abnegantes. Adaldagus obiit 111. Kalend. Maij, Indictione 1. Anno sacerdotij 114. Sepultus est in Ecclesia Bremensi, à capite Leuderici Episcopi.

DE LIBENTIO.

ANNO Domini DCCCC. xxxviii. Libetius fit Episcopus, & sedit annis xxv. pallium suscepit à Papa Iohanne xv. Virgam pastorem ab Ottone 111. Primus omnium consecratus est à Suffraganeis. Erat itaque vir literatissimus, & omni morum probitate decoratus. Ab Italia quondam secutus Adaldagum, cuius etiam vitam æmulatus & magisterium, solus ex dispositione tanti patris dignus inuentus est, cui Bremensis cura Parochiæ crederetur. Erat enim virtutæ castitatis, vt raro fe mulieribus videndum præbuerit; tantæ abstinentiæ, vt pallida ieiuniis ora portauerit; tantæque humilitatis & charitatis, vt in clauistro, sicut vnus fratrum, vixerit. Multæ nimirum virtutes eius; quippe contentus acquisitis, raro curiam adit pro acquirendis; domi sedens quietus, parochiæ suæ curam eggit diligentissimam, totumque studium ad lucrum vertens animarum, districtissima regula omnes congregationes suas custodiuit. Archiepiscopus etiam per se curam eggit hospitalis, fratribus & infirmis quotidiano ministrans obsequio: ipse quoque vice sua Xenodochium nepoti suo commendauit Libentio. Dum adhuc pax esset in Slauia, Transalbianos populos frequenter visitauit, & matrem Hamburg paterno fouit amore: Legationem suam ad gentes, vt prædecessores eius, studiosa exequutus est, licet dierum obstaret malitia. Quo tempore cum persecutionem Christianorum in Dania Rex Swein exercuisset, supplicibus Archiepiscopus legatis, crebrisque muneribus laborabat, quatenus ferocis Regis animum mansuetum redderet Christianis. Quibus ille reiectis, in sua nimirum crudelitate ac perfidia sæuere non cessauit. Temporibus istius Libentij Brema muro muniri cæpit: Eodem tempore Venerabilis Comes Henricus in Hersseuelde, (vel vrbanius Rossenuelededicitur) Præposituram fecit, annuente Archiepiscopo, & Ecclesiam consecrante. Hæc facta sunt vltimo tēpore senioris Libentij, sub Duce Bernardo filio Hermani, qui populum Slauorum grauius afflixit. Quo tempore etiam cōtentio Bernarj, Verdensis Episcopi, de Rameslon corā Papa Sergio est terminata. Rameslon sita in Episcopatu Verdensi, non longe à vico Bardorum, cuius ordinationem & ius gubernandi, cum Verdensis Episcopus

scopus reposceret, Apostolicæ sedis Decreto cessit ab incepto. Tunc etiam Slauia Christianis ludicibus plus iuste cōpressi, excusso tandē iugo seruitutis, libertatem suam armis defendere sunt coacti. Primo autē totam Nordalbingiam depopulari sunt. Deinde reliquam peragrantes Slauoniam, omnes Ecclesiæ incēderunt, & ad solum vsque diruerunt. Sacerdotes autem reliquosq; Ecclesiarum ministros, variis necantes suppliciis, nullum trans Albiā Christianitatis vestigium reliquerūt. Apud Hamburg eo tempore multi ex clero & ciuibz in captiuitatem abducti sunt, plures etiam interfecti propter odium Christianitatis. Interea Libentius Archiepiscopus de legatione sua in gentes sollicitus, plures ordinauit Episcopos, quorum nomina & sedes incertæ sunt, quia tempus persecutionis incubuit. Post obitum vero Adaldagi, tota regio Iutlandia in duos Episcopatus bipartita est, tertio apud Arhusen deficiente. Obiit autem Libentius anno Dñi Millesimo tredecimo, Indictione 11. Et sepult' est in medio chori ante gradus sanctuarij, [pridie Nonas Ianuarij.]

DE VNWANO.

VNWANO sedit annis xvi. ferulam suscepit ab Hinrico Imperatore, palium à Papa maiore Benedicto. Iste Vnwanus primus omnium ad canonicā traxit congregationes regulam, quæ antea quidem mixta ex Monachis vel Canonicis cōuersione debebant. Iste per simoniacam pestē intronizatus dicitur, eo quod magnam habuerit hæreditatem, cuius partem ipse inuitus Imperatori dimisit, partem vero alteram Ecclesiæ suæ obtulit, quam pie gubernauit, tertiam parentibus dimisit. Hic etiam omnes ritus Paganicos in hac regione funditus amouit. Ita ut ex lucis, quos paludicolæ stulta frequentabant reuerentia, faceret Ecclesiās xii. renouari. Ex quibus etiam Basilicam sancti Viti extra opidum construi, & Capellam S. Willehadi cōbustam iussit reparari. Ipso tēpore fertur aggerem Bremensem firmatum contra insidias & impetū inimicorum, præcipue q̃ Dux Bernardus Henrico Imperatori ausus est rebellare, turbauit oēs Ecclesiās Saxoniz. Ex illo enim tēpore, quo Dux in Saxonica cōstitutus est regione, nunquam discordia inter Archiepiscopum & Ducem cessauit, illo impugnante regē & Ecclesiā, isto pro salute Ecclesiæ certatē. Hæc æmulatio partium dum prius occulta esset, ex eo tempore vires accepit, & creuit in inmensum. Bernardus enim Dux tam auitæ humilitatis, quam paternæ religionis oblitus; Primo quidem per auaritiam gentem Winulorum crudeliter opprimens, ad necessitatem Paganismi cōgēgit. Deinde per superbiam beneficiorum immemor totam secū ad rebellandum Cæsari mouit Saxoniam. Nouissime surgens in Christum, Ecclesiās impugnauit, præcipue Bremensem, quæ ditior eo tempore cæteris, & Hamburgensem, quæ remotior videbatur à manu Imperatoris. Huius impetum viri, Vnwanus taliter sua magnitudine refregit, ut præ pudore sapientiæ ac libertatis Episcopi, cogeretur & ipse Dux Ecclesiæ, cui ante aduersatus est, deinceps hilaris & beneuolus existeret in omnibus. Ergo habito Vnwani consilio, rebellis tandē flexus Princeps, Scalteinburg Cæsari Henrico supplex dedit manus. Moxque fauente Vnwano, Slauis tributo subactis, pacem reddidit Nordalbingis, & Ecclesiæ Hamburgensi. Ad cuius restorationem Vnwanus post Slauonicam cladem, ciuitatem & Ecclesiā fecit nouam, simul ex singulis congregationibus suis, quæ virorum essent, tres eligens fratres. Ita ut xii. herent, qui in Hamburg Canonica degerent cōuersione, populum ab idololatriæ reuocantes errore. Ordinauit etiam in Slauia, mortuo Reimberto, Bennonem, virum prudentem, qui de fratribz Hamburgensis Ecclesiæ electus, in populo Slauorum multum prædicando fructum attulit.

MIRACVLVM.

ANNO Domini m. xxi. in villa Colobizce in Saxonia, in Monasterio sancti Magni Martyris, completis matutinis, cæperunt chorizari xv. viri & iii. mulieres in cæmeterio. Presbyter cum missam primam inchoaret, non cessauit

runť à cantilenis & chorea; donec ipse, volens insolentiam eorum compescere, accessit ad eos, rogans vt quiescerent: Nolebant, & presbyter dictus Ecbert⁹, sic est eis imprecatus. Vtinam potentia Dei & meritis sancti Magni martyris sic inquieti annum ducatis: qui verba eius subfannantes persisterunt cantando. Erat vna trium mulierum, filia presbyteri, nomine Merfindis, quam iubete patre frater matris eius Iohannes, brachio apprehendens nitebatur eam à chorea extrahere, & brachium eius extraxit de corpore, nec inde gutta sanguinis emanauit. Sed tñ in cantando & pedibus strependo, cum alijs per annum in chorea permansit. Sex mensibus euolutis, terræ vsq; ad genua sunt immerfi. In toto anno illo nec biberunt nec comederunt, nec pluuia eos rigauit. fiebant tegumenta super eos, quæ statim aura deiecit. Vestimenta eorum & calciamenta non sunt attrita, ungues & capilli non creuerunt. Anno euoluto demersi erant in terra vsq; ad latera. Tunc die natiuitatis Domini veniens ibidem Herbertus Colonienfis Archiepiscopus, orationem fudit super eos, & à ligatura, qua se inuicem manibus tenebant, soluit, & ante altare Sancti Magni ductos reconciliauit. Ante altare autem grauissimus eos sopor inuasit, & ibidem tribus diebus, & totidem noctibus continuis dormierunt. Vnus autem ex ipsis, Iohannes nomine, cum filia presbyteri, & cū duabus alijs fæminis, ante Archiepiscopū solo prostrati, statim spiritum emiserunt. Alij post exsuscitationem se leuantes, ad propria sunt reuersi, cibum sumentes. Sed in recordationē huius signi mirifici, vsq; in diem mortis non sunt à tremore corporis liberati. Vnus eorum, qui Orbertus nomen habuit, hoc factum postea pluribus indicauit. Alij se emendauerunt, & profecerunt in tantum, vt ex diuina gratia post mortem miraculis coruscarent.

Vnwanus Archiepiscopus thesaurum Ecclesiæ diu sollicitęq; collectum, & quasi min⁹ necessarium si intra parietes clauderetur, ad commodum legationis ita curauit expēdere, vt ferocissimos Aquilonis Reges hilaritate suorum munerum, ad omnia quæ voluit, benignos obedientēsq; haberet. Swein regi Danorū Knut filius eius successit, qui deuictō Adelrad rege Anglorum, victor ab Anglia rediens, in ditione sua per annos multos Regnū Daniæ & Angliæ possedit. Quo etiam tēpore multos in Daniam ab Anglia adduxit Episcopos. De quibus, Bernardum posuit in Sconiam, Gerbrandum in Selandiam, Reinherum in Finne. Quod zelatus Vnwanus Gerbrandum redeuntē ab Anglia, quem ab Enoldo Anglorum Archiepiscopo esse ordinatum cognouit. Ille vero, vt necessitas persuasit, satis faciens, fidelitatem Bremensi Ecclesiæ cum subiectione debita spondens, familiarissimus deinceps Vnwano effectus est. Per quem etiam legatos suos, ad Knut regem cum muneribus transmittens, congratulatus est ei de rebus bene gestis in Anglia: sed corripuit eum de præsumptione Episcoporum, quos transtulit ex Anglia. Quod Rex gratanter accipiens, ita postmodum coniunctus est Archiepiscopo, vt ex eius sentētia omnia deinceps facere maluerit. Eo tempore cum esset pax firma inter Slauos & Transalbianos, Vnwanus Archiepiscopus Hamburg renouauit, clerumque dispersum collegit, magnamque ibidem tam ciuium quam fratrum multitudinem adunauit. Itaq; cum Duce Bernardo frequenter inhabitans, sepe dimidium annum vixit in Håburg, gloriosissimum Regem Knut inuitans ad colloquium, Slauorumque satrapas, Vtonem & Sedericum. Accepit etiam ibidem nuncios Olaph, regis Nordmannorum, cum muneribus petentes suppliciter, vt Episcopos eius benigne reciperet, suosq; ad eum transmitteret, qui rudem Nordmannorum populum in Christianitate confortarent. Tali modo Vnwanus, domi forisq; clarus, legationem suam in gentibus impleuit. Anno Domini M. xxix. Vnwanus obiit vt. Kalend. Februarij Indictione XII. Sepultus est iuxta suum prædecessorem à latere sinistro.

D E L I B E N T I O I I.

LI B E N T I V S secundus sedit annis fere quatuor. Is cum esset nepos alterius Libentij, & tunc maior domus præpositus, fauore Giske Imperatricis ferulam

H

lani suscepit à Cæsare Conrado; Pallium vero à Papa Ioanne xix. vir simplex, & rectus, ac timens Deum. Cumque omnibus affabilis esset, singulari quodam amore clerum dilexit, inopumque necessitatibus ei at valde compatiens. Ipse igitur vicum trans flumen redimens ab incolis terræ, & fratribus xxx. ex eo per annum dari conuiuia statuit. At vero Xenodochij talem omnino sollicitudinem curauit habere, ut in parte hac sola negligentias omnium prædecessorum sanare videretur. A deo redundauit Episcopatus & Præposituras & Xenodochium, ut vix egeris quisquā posset inueniri. Sed forte hoc incredibile videtur hiis, qui huius temporis egestatem vident, nec fortasse tunc quisquam crederet ea futura; quæ nunc facta videntur. Libentius itaque bonus in Præpositura, multo melior in cathedra, legationem suam ad gentes feruenti animo ingressus est. Et primo omnium concilians sibi Knut Regem Danorum, in Zelant Gerbrando subrogauit Auconem, in Aldenburg ordinauit Meinherum. Turgoto autem successorem posuit de Rameslo Godescalcum Episcopum. Illis namque diebus beatissimus Turgor Episcopus pro labore prædicationis Bremæ cū Archiepiscopo diutius consistens, asperrimo lepræ percussus morbo, diem vocationis suæ cum magna expectauit patientia, tandemque bono consummatus fine, in sancti Petri est sepultus Basilica. aderant cum Archiepiscopo prædicatores incliti Odinkar iunior, Sifrid à Suedia, Rodolf à Nordmannia Episcopi, narrantes ei, quanta fecerit Dominus in salute gentium, quæ conuertebantur cotidie ad Dominum. Quos Libentius, ut par fuit, honorifice dimissos, ad prædicationem deuenio misit. Eo tempore, virtute Regis Knut & Bernardi Ducis, pax firma trās Albiam erat; & Libentius crebro Hammaburg visitabat. Interea Libentius piis operibus semper intentus, Ecclesiam suam Episcopaliter exornauit, & filios Ecclesiæ pastoraliter educans, omnibus erat acceptus, etiam quod difficile est, principibus. Sub ergo tempore Bernardus Dux, & frater eius Theotmarus, exhortante piissima Emma, quæ Ecclesiam valde dilexit, Bremensi Ecclesiæ multa bona fecerunt; suumque Thesaurum Deo & genitrici eius, sanctoque Willehado confessori, eadem Emma fere totum obtulit. Eodem anno Libentius ægrefcens, in festiuitate sancti Bartholomæi, duas celebrauit missas, finitoque pro more psalterio, eadē diē gaudens migravit ad Dominū. Cuius obitus contigit Indictione xiiii. vii. Kalend. Septemb. anno Domini m. xxxii.

DE HERMANNO.

HERMANNVS vix sedit annis tribus, ferulam suscepit à Cæsare Conrado; Pallium à Papa iuniorē Benedicto. Ab Halberstadenſi choro electus, eiusdē Ecclesiæ Præpositus fuit. Vir miræ simplicitatis, sed parum habens prudētis serpentis, ideoque facile decipiebatur à clientibus. Raro parochiam visitauit. Semel Hamburg accessit, & tunc cum exercitu veniens, Episcopatum quasi non suum spoliavit, abiensque velut terram saluginis dereliquit. Rapacitatis inceptor, & auctor consiliorum, quidam Macco fuit, Archiepiscopi vicedominus. Cæterum nobiles & insignes viros habuit Capellanos Theodoricum, & Swidgerum. Iste Swidgerus ex Babenbergensi Episcopatu assumptus est in sedem Apostolicam, reiectis ex ordine tribus Schismaticis, dictusque est Clemens. Subdiaconus Archiepiscopi erat Albertus, postea Bremensis Archiepiscopus, iam tunc minax vultu & habitu, verborumque altitudine audientibus suspectus. Hermannus ergo paruipendens omnia, quæ in Episcopatu inuenit, primo quidem Musicum Gwidonem Bremam adduxit, cuius industria melodiam, & claustrale disciplinam correxit. Quod solum ex eius prospere cessit operibus. Deinde antiquissimum sancti Michaelis oratorium diruens, corpora trium prædecessorum eius, Adalagai, Hogeri, & Reinwardi, ab eo loco sustulit, ac recondidit in maiori basilica sub ipso tribunali. Hermannus Archiepiscopus magnum ingressurus operum ciuitati Bremensi circumdare voluit, vixque iactis fundamētis, cum opere vitam

vitam finivit, iv. Kalend. Octob. corpusque eius subterratum est in medio Chori, obiit autem anno Domini M. xxxv.

D E B E Z E L I N O.

BEZELINVS cognomento Alabrando, sedit annis decem. Iste assumptus est ex Ecclesia Colonienſi, vir omnium bonorum genere decoratus, Episcopali dignus officio, dilectus Deo & hominibus. Ipsique Conradus Imperator baculum obtulit, & Benedictus Papa pallium tranſmiſit. Ordinatus est autem à suffraganeis & aliis vii. Saxoniz Episcopis, in vrbe Hamburg cum ingenti gloria. Hic ergo cum omnibus esset talis, qualem singuli desiderabant, singularem curam & amorem super Clericos habuit, de quibus nec tolerare poterat, vt cuiquam malum diceretur verbum. Nam & Clauſtrum renouauit, & Canonicis mensam primus instituit: Prius enim cum Præbenda fere tenuis videretur, triginta cõuiuia, quæ Libentius Episcopus per annum dari statuit, adiectis ex sua parte quibuldam decimis, ita ordinauit vt albus detur fratribus panis vltra solitam annonam cotidie, in dominicis vero diebus vnicuique duplex mellitæ copia. Nam & vinum dari fratribus contra naturam Saxoniz disposuit, quod etiam in diebus suis fere peregit. Composita igitur mensa manum vertit ad Clauſtrum, quod dum prius ligneum esset, lapideum fecit: forma, vt mos est, quadrata, vario cellarum ordine distinctum, & visu delectabile. Deinde murum ciuitatis à prædeceſſore suo Hermannò orſum, in gyro construens aliquibus in locis eum vsque ad propugnacula erexit, aliisque quinque aut septem cubitorum altitudine semiperfectum dimisit. Cui etiam ab occasu porta grandis inhaſit, superque portam firmissima turris, Italico munita opere, & septem ornata cameris ad diuersam oppidi necessitatem. Eodem tempore Bezelinus dum prædicta Bremæ operis insignia relinqueret, mox ad Ecclesiæ Hamburgensis ædificationem toto cordis amore accingitur. Ibi enim post cladem Slauonicam, quam supra contigiſſe retulimus, Vnanus Archiepiscopus & cum eo Dux Bernardus Clauſtrum nobile de ruinis antiquis ciuitatis eleuantes Ecclesiam & diuerſoria omnia construxerunt ligneæ. Bezelinus vero p̄ſitex aduerſus crebras hostium incurſiones aliquod fortius præſidium pro inopia loci neceſſarium arbitratuſ, primus omnium Ecclesiam, quæ constructa erat in matris Dei honorem, lapide quadrato ædificauit. Aliam deinde sibi domum fecit lapideam turribus & propugnaculis valde munita, cuius æmulatione, operis Dux prouocatus & ipſe domum in eodem loco parauit. Eo tẽpore Bezelinus pro legatione sibi ad gentes credita, more prædeceſſorum ſuorum ſollicitus, coadiutores prædicationis ſuæ ordinauit Episcopos, Rodolphum ex capellanis ſuis in Zlezewig, Abelinum in Slauaniam, Walà Brementſi choro in Ripam. Trās Albiam ſuo tempore ac per totum regnum pax firma erat. Princeps Sclauorum Anatrog, & Gneus, & Ratibor pacifice ad Hamburg venientes Duci ac Præſuli militabāt. Sed cum diuerſo animo in gente Winulorum Dux & Episcopus laborarent, Duce ſcilicet pro tributo, Pontifice vero pro Chriſtianitate augenda, iamdudum ſacerdotum ſtudio Chriſtiana ibidẽ religio conualuiſſet, ſi conuerſionem gentis avaritia Principum nõ præpediret. Eo tempore Hermānus nobiliſſimus Colonienſis Archiepiscopus veterem de Brema querimoniam renouauit: Sed ipſe tam auctoritate Bezelini, quam trienniali ſilentio repulſus, Archiepiscopo ſatiſfecit, & per integrum menſem eum ſecum Coloniz habuit in cõuiuio. Illo etiam tempore Swein Nordmannorum Rex dum in Angliam iter ageret, maritima Hatheleriz nauibus appulit, quem proxima quæque locorum more piratico vaſtantes, milites quidam Bezelini Archiepiscopi capiunt, & in præſentiam eius protrahunt. Ille vero captiuum cum honore recipiens Bremam duxit, & iũcta ſecum amicitia, poſt dies aliquot Regem donatum permiſit abire: qui reuerſus in patriam, reſcripſit ſuis de regio pontificis apparatus, & theſauro Eccleſiæ inæſtimabili, ſumma laude prædicans illum, forma corporis & liberalitate animi omnibus acceptum. Pro hac enim à

H 2

Duce

Duce Bernardo; ac eius germano Thithmaro valde honoratus est. Solis inuisus erat malefactoribus, sicut Vthoni Marchioni, cuius superbiam sua confudit magnanimitate. Ipso tempore Aschomanni & piratz per ostium Wiserz progressi, vsque ad Lismonia venerunt, insperate omnia vastantes. Inde ad naues redeuntibus bellum ad Annon illatum est, ibique maxima pars eorum trucidata est. Eodem tempore filius Olaph martyris, Magnus nomine, regnavit in Dania simul & Norwegia, ad quem Bezelinus vsque ad Slezewig pro colloquio venit, habes in comitatu suo Ducem Bernardum de Saxonia, & Tithmarum Episcopum Hildensemensem, & Rodolphum eiusdem ciuitatis Episcopum. In quo colloquio soror Magni Regis, Ordolpho filio Ducis, desponsatur. In diebus illis nobilissima senatrix Emma obiit, vxor quondam Luidgeri Comitis, & soror Menwercki Episcopi Padeburnensis, sed vidua iam per annos xl. quæ ingentem thesaurum, quem habuit, totum fere pauperibus & Ecclesiis disperfit. Quæ dum adhuc viveret, Bremensi Ecclesiæ cortem Sti plaga iuxta Rhenum dedit, Lismonia vero in partem cessit Imperatoris, pro qua Gisla Regina eo tempore Bremam accedens, fratribus multa bona fecit, & Ecclesiæ & omnibus indigenis, deinde Lismoniam cum Archiepiscopo visitauit. Anno Archiepiscopi penultimo domus S. Petri cõflagrauit, eiusque flamma incendij claustrum cum officinis, vrbem cum ædificiis totam consumpsit, veterisque habitaculi nullum remansit vestigium. Ibi sacræ thesaurus Ecclesiæ, ibi libri & vestes, ibi omnia ornamenta consumpta sunt. Ex illo tempore fratribus, qui ante Canonice vixerant, extra claustrum vagantibus, regula sanctorum per multa prius sæcula studiose conseruata, primo negligentius haberi cæpit: deinde funditus abiecta consensit. Et sunt ab ordinatione sancti Willehadi, cum Bremensis Ecclesia fundata est, vsque ad finem Bezelini, quando eadem Ecclesia combusta est, anni fere c c lxx. Cõbusta autem est 111. Idus Septemb. Eodem tempore Archiepiscopus in Frisiam iter egit. Qui conflagratione Ecclesiæ audita, mox pedem retrorsit, iactisq; sequenti ætate fundamentis ad formam Colonienfis Ecclesiæ disposuit ipsius magnitudinem perficere: & profecto, si longiorem vitam sibi fata concessissent, omne opus Ecclesiæ paucis perfecisset annis. Tanta erat illius animositas, & in omni opere instatia, præcipue vero in templi ædificatione. Porro sola æstas, qua incæperat hoc opus, fundamenta Ecclesiæ iacta, columnas & arcus eorum, lateraq; in altum erecta vidit. Anno m. xlii. transacta hyeme, cum iam Paschalis immineret festiuitas, beatissimus Pontifex Bezelinus, qui & Alabrandus, pridie ante Dominicam eanam, non in scius vocationis suæ, ab Ecclesia Schirinbeke Bremam nudis pedibus accessit. Vbi multa oratione cum lachrymis effusa, Deo & sanctis eius commendauit Ecclesiam: Cumque iam febribus tâgeretur, nauigio ad Buccensem delatus est Præposituram, ibique vli. superuixit diebus. Cõtigit autem depositio eius circa diem xvli. Kal. Maij, Indictione xi. Corpus eius cum ingenti luctu Bremam deportatum, in medio nouæ, quam ipse tunc orsus est, basilicæ tumulaturum est.

DE ALBERTO I. MAGNO.

ALBERTVS Archiepiscopus Bremensis sedit annis xxx. virgam pastoralis suscepit ab Henrico Imperatore, pallium à supradicto Papa Benedicto, ordinatio eius facta est Aquisgrani, Cæsare præsentem cum Principibus, æstantib⁹ etiam xli. Episcopis manū imponentibus. Iste nobilissimus genere, Halberstadenfis prius præpositus erat, ingenio aeri, memoriæ celebris, eloquentiæ singularis, forma corporis speciosus, castitatis amator, largitatis eiusmodi, vt petere haberet indignū, tarde autem, aut humiliter acciperet, prout vero hilariterq; sepe nõ petentibus largiretur. Humilitas in eo dubia videbatur, quam solis exhibuit seruis Dei, pauperibus & peregrinis, adeo vt sepe antequam cubitū iret xxx. & amplius mendicantibus ipse genu flexo pedes lauaret. Principibus autem scutuli & corzqualibus suis humiliari nullo modo voluit. Anno igitur suæ ordi-

natio

nationis primo, videns basilicæ nouiter inceptæ opus immensum vires quærere maximas, nimis præcipiti vsus consilio, statim murum ciuitatis à prædecessoribus suis orsum & quasi minus necessarium, destrui fecit, lapidesq; in templo iussit poni. Tunc etiam turris speciosa, quæ septem eamens ornata fuerat, funditus diruta est: Claustrum quoque quod lapide polito constructum, pulchritudine sua vsus contuentium refecit, absq; mora dissipari præcepit, quasi aliud pulchrius cito facturus. Cogitauit enim, vt ipse fratribus sciscitantibus de eare aperuit, resectorium, dormitorium, cellarium & cæteras fratrum officinas, per omnia ex lapide facere, si locus aut oecium suppeditarent. Ad quæ omnia, cum sibi cuncta ad manus fore gloriaretur, solam clericorum & lapidum penuriam querebatur. Interea feruet opus; surgit Ecclesiæ murus, cuius formam antea Alebrandus ad instar Colonienfis incepit. Ipse enim ad exemplum Beneuentanæ domus cogitauit perducere. Anno Domini M. XLVI. Henricus Rex Italian ingressus, à Romanis pacifice suscipitur, Papas tres, qui pro Apostolica sede certauerunt, Benedictum, Gratianum, & Syluestrum, synodaliter deposuit, & Swidgerum Bauenbergenfis Ecclesiæ secundum Episcopum, Papam constituit: à quo ipse & vxor eius Agnes in sancto Dominicæ natalis die Imperiali benedictione sublimantur. Huic synodo interfuit Albertus Archiepiscopus. ad cuius petitionem Swidgerus Papa, qui & Clemens vocabatur, renouauit Ecclesiæ Bremensi & Hamburgensi omnia priuilegia, quæ dudum à Romana sede concessa sunt. Anno Dñi M. XLIX. qui est Alberti Bremensis Archiepiscopi VII. incepti operis in Brema moles est à frõte leuata, ac principale sanctuarij altare in honorem sanctæ Mariæ est dedicatum. Nam secundum, in occidentali abside, in honorem sancti Petri Apostoli disposuit, sub cuius inuocatione legitur antiqua basilica fuisse extructa. Emergentibus itaque multis Archiepiscopo angustis, opus imperfectum vsq; ad XXIV. pontificij eius annum permanfit: & tunc demum templi parietes dealbabantur, occidentalisque crypta sancto Andreæ dedicata est. Et quoniam Pontifex vidit Ecclesiam, Episcopatumque suum, quem prædecessoris sui Adalaldi prudentia liberauerat, iniqua Ducum potentia iterum vexari, summo nisu reddere conatus est eandem Ecclesiam pristinæ libertati, ita vt nec Dux, nec Comes, nec aliqua iudicialis persona aliquam iurisdictionem nec potestatem in suo haberet Episcopatu. Quod nisi per odium fieri nequiuisset, dum correpti pro nequitia Principes, ad iram magis accenderentur. Bernardus enim Dux, cum pro nobilitate sua ac sapientia suspectum haberet Pontificem, sæpe fertur illum dixisse, quasi exploratorem in has regiones positum, qui infirma terræ alienigenis & Cæsari esset proditurus: ideoque dum ipse aut aliquis filiorum eius aduixerit, Episcopum nunquam bonum in Episcopatu diem habiturum. Quod in Episcopi petus verbum altius, quam quisquam ratus erat, descendit. Itaque ex eo tempore ira & metu anxius moliri atque in animo habere cepit ea, quæ duci & suis profutura non essent. Dissimulatoque ad tempus animi dolore, cum alia via consilium non inueniret, totus ad auxilium Palatij confugit, nec sibi, nec suis, nec Ecclesiæ pepercit, Cæsarem & alios suos aulicos placando, dummodo id efficeret, quo Ecclesia posset liberari. Proinde tantos in curia labores tolerauit, tantisque vbique terrarum expeditionibus cum suis sponte defudauit, vt infatigabilem eius constantiam miratus Cæsar, ad omnia Reipublicæ consilia cum habere primum mauerit. Expeditiones vero eius, quas in Vngariam, Slauaniam, Italiam & Flandriam cum Cæsare fecit, multæ erant: quæ singulæ magnis Episcopij sumptibus, multisq; familiarum oppressionibus, exigebantur.

Anno Domini M. L. Albertus Archiepiscopus Imperatorem ab Italia reuerentem Bremam vocauit, occasione data, quasi Lisimonam visere deberet, vel Regem Danorum ad colloquium inuitare: sed reuera vt Ducum fidem exploraret. Imperator autem Bremæ regio, vt decuit, apparatu exceptus, Curtem, quæ Balga dicitur, fratribus obtulit, Ecclesiæ vero Comitatum Friesiæ concessit. Inde Lisimonam veniens, per insidias à Ditmaro Comite circumuentus, sed Archie-

piscopi studio defensus est. Quare idem Comes à Cæsare in ius vocatus, cum se duello expurgare mallet, à satellite suo est interfectus. Cuius mortem germanus eius Dux, filique illius, zelantes in Archiepiscopum, ex eo tempore ipsum & Ecclesiam, Ecclesiæque familiam lethali persecuti sunt odio. Cumque pax facta interdum utrasque conciliasse videretur partes, nihilominus tamen illi, qui Ducem sequebantur, antiqui memores odij, quod patres eorum in Ecclesiam exercuerunt, ipsam inquietare & impugnare non cessabant, assilgentes omnibus modis. Archiepiscopus autem e contra bonis certans studiis, & beneficiis redimens tempus, quoniam dies mali erant, pacem cum Ducibus fecit. Deinde vero sollicitudinem gerens parochiæ, aliquod magnum dignumque cogitauit ubique nobilitatis suæ monumentum relinquere. Igitur magnis animi & sumtuum conatibus pugnans, ut Bremam cæteris coquaret urbibus, statim ex bonis, quæ ipse acquisiuit, duas fecit Præposituras, ynam sancto Willehado, ubi corpus eius aut requiescit, aut translatus est, alteram sancto Stephano, cuius se famulum multotiens gloriabatur. Has duas construxit à principio, verum etiam alias postea fecit; hoc est, in Bremis tertiam sancto Paulo, de bonis quæ hospitali pertinebant Liasmonæ: quartam de prædio eiusdem cortis: quintam voluit fieri apud Stathe: sextam vero trans Albiam in Sullenberg: septimam quoque incepit in Aspice, qui locus in Mindenensi parochia est syluestris & montosus. Octaua est Abbatia Gozzicana iuxta Salam fluium, quæ fundata est à parentibus Archiepiscopi. Alia etiam plurima diuersis locis inchoauit opera, quorum pleraque ipso adhuc viuente defecerunt, & Reipublicæ negotiis intentio, sicut illa domus lapidea, quæ in Aspice ipso præsentè subito casu lapsa corruit. Cætera vero ex raptu vel negligentia præpositorum dissipata probantur, in quos comperta fraude atrociter aliquando ultus est Archiepiscopus. Et res quidem domesticæ à principio ab illo bene & laudabiliter prouisæ sunt. hoc autem foris pro legatione gentium egit. Statim ut ingressus est Episcopatum, ad reges Aquilonis pro amicitia legatos misit. Epistolas quoque commonitorias per omnem sparsit Daniæ, siue Nordmanniæ, ac Suediæ, & vsq; in fines terræ, exhortans Episcopos & presbyteros in illis partibus degentes, ut Ecclesias Dñi nostri Iesu Christi fideliter custodirent, atq; ad conuersionem paganorum intrepidi accederet. Eo tempore cum Rex iuuenis Suein tria pro libitu suo regna, Danorum videlicet, Nordmannorum, & Anglorum teneret, mox succedentibus prosperis, regis celestis est oblitus: quia consanguineam suam à Suedia duxit uxorem. Quod dum Alberto Archiepiscopo valde displiceret, furentem regem, missis ad eum legatis, de scelere tanto terribiliter increpauit; postremo ni resipisceret, excommunicationis gladio feriendum esse minatus est. Tunc ille in furorem conuersus, omnem Hainburgensem parochiam vastare & excindere minabatur. Ad quas minas imperterritus Archiepiscopus, arguens & obsecrans, persistit immobiliter, donec tandem per literas Papæ Danorum tyrannus flexus, libellum repudij dedit confobrinx.

Anno Dñi M. LI. Synodus generalis habita est apud Maguntiam, præsidente Domino Leone Apostolico & Henrico Imperatore, cum Episcopis Bardone Moguntino, Euerhardo Treuirensi, Hermanno Colonienſi, Alberto Bremensi, Engelhardo Magdeburgensi, cæterisq; prouinciarum sacerdotibus. In qua quidem Spirensis Episcopus Subico, cui adulterij crimen intendebatur, examinatione sacrificij purgatus est. Præterea multa ibidem sancita sunt ad vtilitatem Ecclesiæ, præ quibus simoniaca hæresis & nefanda sacerdotum coniugia Olographa synodi manu perpetuo damnata sunt. Albertus Archiepiscopus Bremensis eo tempore, quoriam clari in Ecclesia homines fuerunt, sapientiæ ac virtutum merito fere omnes præcelluit. Tantis itaque apud Papam, talis apud Cæsarem habebatur, vt de rebus publicis absque eius consilio nihil ageretur. Quapropter, nec in procinctu belli, ubi vix locum habet Clericus, Imperator illum sibi deesse noluit, cuius inexpugnabile consilium sæpe ad euitandos expertus est inimicos.

Eodem

Eodem anno maius altare tribunalis Bremæ dedicatum est in honorem genitricis Domini nostri Iesu Christi. Eodem tempore Cæsar Henricus ingentibus regni diuitiis vtens, in Saxonia Goslariam fundauit, quam de paruo, vt dicitur, molendino vel tugurio venatorio formans, in tam magnâ, sicut nunc videri potest, ciuitatem bono auspicio & celeriter perduxit. In qua etiam sibi construens palatium, duas omnipotenti Deo congregationes instituit, vnam donans ex his regendam tenendamque Pontifici, eo quod illi indiuiduus comes vel cooperator in omnibus existeret. Tunc etiam sibi data est spes acquirendi vel accipiendi Comitatus, & Abbatis, vel prædia, quæ magno deinceps Ecclesiæ periculo mercata est Bremensis Ecclesia; vt pote cœnobis Laurensæ & Corbeiz. Comitatus autem Bernardi & Egberti: prædia vero Suiticum, Plisna, Groningmor, Dispergû & Lismona. Quibus iam dubia fide possessis, arbitratu Archiepiscopus, se aut per mare ambulatorium, aut per terram nauigaturum; postremo omnia, quæ in animo habuit, facile perfecturum; præsertim eo fultus adminiculo, quod potentissimus Papa Leo pro corrigendis Ecclesiæ necessitatibus, venit in Germaniam, quem sciret sibi pro veteri amicitia nihil negaturum, quod iure cuiquam præstari deberet.

Anno Domini M. LI. Iacobus, Sueonum Rex Christianissimus, obiit, & successit ei frater eius Emund pessimus. Nam iste à concubina Olaph natus erat, & cum baptizatus esset, non multum de Christiana religione curauit. Habuitque secum quendam Episcopum, nomine Osmund Acephalum, quem dudum Sigafrius, Nordmannorum Episcopus, Bremæ scholis docendum commendauit. Quo egresso, Bremen se claustrum, regula, disciplina fratrum, & cōcordia defecit, acephalis omnia turbantibus. Verum hiis postea beneficiorum oblitus Romam pro ordinatione accessit; indeque repulsus, per multa loca circumiuit erroneus, & sic demū meruit à quodam Poloniæ ordinari Archiepiscopo. Qui veniens in Suediam, iactauit se à Papa consecratum ad illas partes Archiepiscopum. Sed cum Albertus Archiepiscopus legatos suos ad regem dirigeret Emundum, inuenerunt ibi eundem gyrouagum Osmund, crucem Archiepiscopali more ante se ferentē. Audierunt etiam, q̃ barbaros adhuc neophytos non sana doctrina fidei Christianæ corruerit. Quorum ille territus præsentia, solitis Regem populumq; dolis impulit, vt legati repellerentur, quasi Apostolici domini non habentes sigillum. Erant autem legati fratres Bremensis Ecclesiæ; quorum potissimus fuit Adalwardus, Bremensis claustri Decanus, verum tunc Sueonū genti ordinatus Episcopus. Hos igitur à Sueonibus taliter expulso, quidam Regis nepos, nomine Steinkeil, prosecutus suppliciter se cōmmedauit orationibus eorum. Iste namq; solus super fratres misericordia motus, obtulit eis munera, transiisitq; eos per montana Suedorum saluos, vsque ad sanctissimam Gude reginam, quæ à rege Danorū pro consanguinitate separata, in prædiis suis trans Daniam commorabatur, hospitalitati eleemosynisque vacans, & ceteris sanctitatis insistentis operibus. Quæ legatos cum ingēti honore, quasi à Deo missos, recipiens, magna per eos xenia Archiepiscopo misit. Interea Sueones, qui Episcopū suum repulerant, diuina ultio subsecuta est. Et primo quidem filius Regis, nomine Amund, à patre missus vt dilaret imperium, cū ad Amazonas peruenisset, veneno, quod illæ fontibus immiscuerunt, tam ipse quam exercitus ei⁹ perierunt. Deinde cum aliis cladibus, tāta etiam siccitas & frugū sterilitas Sueones afflixit, vt missis ad Archiepiscopū legatis, episcopum suum cū satisfactione repollerent, fidem gentis pollicentes. Gaius ergo pōtifer, petenti regi Adalwardum præfecit pastorem. Qui perueniens in Sueoniam, tanta omnium acceptus est alacritate, vt gentem Wirnilanorum & Scritifingorum integram Christo lucratus, etiam miracula virtutum in populo fecerit. Eodem tempore mortuus est Amund, Rex Sueonum: Post quem Steinkil, nepos eius, leuatur in regnum, qui fidelis erat Domino Iesu Christo. Adalwardus Episcopus à rege Haraldino inuitatus venit in Nordmāniam, ibique corpus cuiusdam viri, qui ante an-

nos LX. defunctus est, nec omnino putrescere potuit, facta absolutione reconciliationis, mox in puluerem redegit. Erat enim ille homo quondam à Libentio Archiepiscopo propter piraticam excursionem excôcommunicatus, sicut ipsi Adalwardo per visionem reuelatum est.

Anno Dñi M. LVII. Henricus quartus, Henrici Imperatoris filius, LXXXVII. ab Augusto, regnare cepit, & regnavit annis XLII. Saxones congregato exercitu, gentem efferaſſam Witiciorum hostiliter inuaſerunt, diuerſiſque malis eam affligentes, Romanæ ditioni ſubdiderunt, & acceptis obſidibus, ad propria redierunt. Ex illo tempore Brementem Eccleſiam omnes calamitates oppreſſerunt, Alberto Archiepiſcopo tantum curiæ negotiis intento. Ad gubernacula enim regni mulier cum puero magno imperij præſuit detrimento. Indignantes enim principes, aut muliebri poteſtate conſtringi, aut infantuli ditione regi, primo quidem communiter vindicarunt ſe in priſtinam libertatem, vt non ſeruirent, deinde, cõtentionem mouerunt inter ſe, quis eorû videretur eſſe maior, poſtremo armis audaçter ſumptis, Dominum & Regem ſuum deponere moliti ſunt. Tandem ſeditionibus ad pacem inclinatis, Albertus Brementis, & Anno Coloniensis Archiepiſcopi, Conſules declarati ſunt, & in eorum conſilio deinceps ſumma rerum pendebat.

Anno Domini M. LVIII. in Norwegia Rex Haraldus crudelitate ſua oēs Tyrannorû ſurores exceſſit illo tẽpore. Multa enim per illû Eccleſiæ diruta, multi Chriſtiani ab illo per ſupplicia ſunt necati. Oblationes quoque ac theſauros, qui ſumma fidelium deuotione ad tumulû fratris ſunt collati, ipſe vnca manu corradens, militibus ſuis diſperſit. Pro quibus cauſis Albertus Archiepiſcopus legatos ſuos direxit ad eundem Regem, literis ſuis tyrannicas eius increpans præſumptiones, ſpecialiter vero admonens de oblacionibus, quas non liceret cedere in vſus laicorum; & de Episcopis, quos vel in Anglia vel in Gallia contra ſas, ſe contempto, fecit ordinari, cum per eum auctoritate ſedis Apoſtolicæ iure cõſecrari deberent. Ad hæc mandata tyrannus commotus in iram, legatos Pontificis ſpretos abire præcepit, dicens, ſe neſcire, quis ſit Archiepiſcopus, aut potens in Norwegia, niſi ſolus Haraldus. Et alia plura deinde fecit & dixit, quæ ſuperbiæ eius proximam intendebant ruinam. Nam & Papa Alexander, conſeſtim miſſis ad eundem Regem literis, præcepit, vt tam ipſe, quam Episcopos ſui Vicario ſedis Apoſtolicæ dignam exhiberent ſubiectionis reuerentiam. Sequitur reſcriptum literarum Apoſtolicarum:

Alexander Episcopus, ſeruus ſeruorum Dei, Haraldus, Nordmannorum Regi, Salutem & Apoſtolicam benedictionem.

Quia adhuc rudes in fide exiſtitis, & in Eccleſiaſtica diſciplina quodammodo claudicatis, oportet nos, cui totius Eccleſiæ commiſſum eſt regimen, diuini admonitionibus vos frequentius viſitare. Sed quia ob longarum difficultatẽ viarum per nos hoc agere minime valemus, ſciatis, nos Alberto Bremenſi Archiepiſcopo, vicario noſtro, hæc omnia firmiter commiſſiſſe. Prædictus itaque venerabilis Archiepiſcopus, legatus noſter, ſuis nobis eſt conqueſtus Epistolis, quod Episcopos veſtræ prouinciæ aut non ſint conſecrati, aut data pecunia contra Romanæ priuilegia, quæ ſuæ Eccleſiæ ſibiſque data ſunt, in Anglia vel in Gallia peſſime ſint ordinati. Vnde ex auctoritate Apoſtolorum Petri & Pauli vos admonemus, vt ſicuti Apoſtolicæ ſedi reuerentiæ ſubiectionis debetis exhibere, ita præſato venerabili Archiepiſcopo, vicario noſtro, & vice noſtra fungenti, vos veſtriſque Episcopos impendatis, &c.

His apud Nordmanniam geſtis, magnopere ſtudit Archiepiſcopus, vt regi Danorum conciliaretur, quæ prius offenſum habuit in repudio conſobrinæ. Sciuit enim ſi talẽ ad ſe colligeret virû, leuiorem ſibi ad cætera, quæ in animo geſſit, introitum fore. Venit igitur Sliſwig, vbi facile notus, & ſuperbo Regi recõciliatus,

tus, muneribus atque conuiujs certauit Archiepiscopalem potetiam regalibus anteferre diuitiis. Denique ad confirmandum pactum fœderis, sicut mos est inter barbaros, habito vicissim per octo dies cōuiuio, & rebus Ecclesiasticis ibi dispositis, pontifex cum gaudio domum reuersus, persuasit Cæsari, vt euocatus Rex Danorum in Saxoniam, vterque alteri perpetua cōfœderaretur amicitia. Cuius cōfœderationis beneficio multum lucri Bremensis Ecclesia suscepit, & legatio borealium nationum, cooperante Suecino rege, prosperis semper aucta est incrementis. Trans Albiam quoque, & in Slauania, adhuc res Ecclesiæ magna gerebantur prosperitate. Godeschalcus enim de quo supra dictū est, vir prudentia & fortitudine prædicandus, accepta in vxorem filia regis Danorum, Slauos ita perdomuit, vt cum quasi Regem timentes tributum offerrent, & pacem cum subiectione peterent. Qua temporis occasione Hamburg pacem habuit, & Slauania sacerdotibus Ecclesiæ plena fuit. Godeschalcus igitur vir religiosus & timēs Deum, Archiepiscopo etiam familiaris, Hamburg soluendorum causa votorū solitus erat frequēter venire. Proculdubio in omni Slauania nemo vnquam surrexit potentior, & tam feruidus Christianæ religionis cultor. Igitur omnes Slauatorum populi, qui ad Hamburgensem pertinent curam, toto tempore, quo Godeschalcus supervixit, Christianam fidem deuote coluerunt. Tunc etiam per singulas vrbes cœnobيا fiebant sanctorum virorum canonicè viuentium, item Monachorum atque sanctimonialium, sicut testantur hæc, quæ in Lubice, Aldenburg, Racisburg, Leontio, & in alijs ciuitatibus singula videntur. In Magnopoli vero, quæ est ciuitas Obodritorum, tres Deo seruientium dicuntur fuisse cōgregationes. Gratulabatur ergo Archiepiscopus de nouella plantatione Ecclesiarum, misitque de suis Episcopis & presbyteris viros ad principem Godeschalcum sapientes, qui rudes in Christianitate populos confortarent. Ordinauit autem in Aldēburg, defuncto Abelino, Eizonem Monachum. Iohannē Scotum constituit in Magnopoli. Aristonem quendam, ab Hierosolymis venientē, in Racisburg destinauit. Sicq; Aldenburgenfis Ecclesia in tres diuisa est Episcopatus, quod quidem Imperiali minime factum institutione, sed Alberti Archiepiscopi adinventione. Ipse enim vir magnificus & præpotens in regno, cum Papam & Cæsarem propitios, atque voluntati suæ per omnia consentaneos haberet, in omnibus borealibus regnis Daniæ, Suediæ & Nordwegiæ functus est auctoritate Archiepiscopali, & legationis Apostolicæ ministerio. Nec his contentus, patriarchatus honorem assequi voluit, atque infra terminos suæ parochiæ xli. statuere Episcopatus disposuit.

Anno Domini M. Lxii. Bernardus dux Saxonum obiit, qui à tempore senioris Libentij iam per xl. annos Slauatorum atq; Nordalbingorum res strenue administrauit. Cuius hæreditatem Ordolphus & Herimannus filij eius, inter se partiti sunt. Hi ergo memores antiqui odij, quod patres eorum, licet occulte, contra Bremensem Ecclesiam exercuerunt, statuerunt aperte iam vltionem repetendam in Episcopum, totamque Ecclesiæ familiam. Et quidem Dux Ordulfus viuente adhuc patre, hostili stipatus multitudine, Bremensem in Friesia deuastauit Episcopatum, hominesque Ecclesiæ cæcauit, alios etiam legatos ad se pro pace directos, publice verberari & decaluari iussit. Postremo omnibus modis Ecclesiam & suos impugnare, spoliare, cadere, & pro nihilo habere cepit. Archiepiscopus ergo querelam ad curiam deferens, nihil aliud meruit, quam derideri. Nam & Rex puer à Duce & fratre eius primo derisui habitus est. Quapropter Archiepiscopus, vt fratres ab inuicem diuelleret, Herimannum Comitem adoptauit in militem, profectusque eo in Vngaricam expeditionem cum Rege, quasi princeps militiæ eius, relicto super negocia Regni Annone, Colonienfi Archiepiscopo. Restituto autem in Regnum Salomone, quem Vngari bello expulerant, Albertus cum Rege puero victor ab Vngaria regressus est. Tunc Comes Herimannus magnū ambiens beneficium, quod dare noluit Episcopus, statim in furem versus est, venitq; contra Bremā cū exercitu copioso, diripiensq; omnia,

omnia, quæ ibi erant, soli pepercit Ecclesiæ. Castella vero omnia, quæ pontifex diuersis construxerat locis, diruta sunt. Archiepiscopus eo tempore primum Curie tenebat. Cuius audita querela, Comes secundum iudicium palatii exilio relegatus, post annû clementia Regis absolutus est. Deinde vero idem Comes, & frater eius Ordolfus, ad satisfactionem Ecclesiæ venientes, pro delicto suo l. mansos obtulerunt, & terra quieuit dies paucos. Tunc etiam Rex vastationi Bremensis Ecclesiæ condolens, transmisit ad solatium fere centum pallia, cum aliis vasis argenteis, itemq; libris, candelabris & thuribulis auro paratis. Hæc autem sunt munera, quæ Rex misit ad reedificationem Ecclesiæ: tres calices aureos, in quibus erant libræ auri x. vnum vas Chrismale argenteum, scutum argenteum, deauratum, Psalterium aureis scriptum literis, thuribula & candelabra argentea, dorsalia ix. regalia, casulas xxxv. cappas, Dalmaticas & subtiles xiv. & vñ plenarium, cuius tabula ix. libras auri habuit, & alia multa. Tunc etiam Corbeia atque Laurensia cænobia, pro quibus diu multumq; Episcopus laborauerat, Ecclesiæ Bremensis præceptis tradita sunt. Tunc & Lissinona in ditionem venit Ecclesiæ, quæ cortis septingentos mansos habet, & maritimas Hatheleria regiones possidet, pro qua soluenda Archiepiscopus Agneti reginæ dedit ix. libras auri, quoniam hæc in partem suæ dotis cecit. Quinquaginta ergo Cortes dominicales habuit Archiepiscopus, ex quibus Walde maxima vnius mēsis persoluit scutium, cæterarum Wibergon minima xiv. dierum. Tanta erat opulencia huius Episcopi. Statuit autem oēs Comitatus suæ parochiæ, qui in sua diocesi aliquâ iurisdictionem videbantur habere, in potestatem Ecclesiæ redigere, ad instar aliorû Præfulum, & maxime Wirceburgensis, qui in Episcopatu suo neminē dicitur confortem habere. Ipse enim cum teneat omnes Comitatus suæ parochiæ, Ducatum etiam prouinciæ gubernat. Quapropter ab initio quidem illum maximum Fresiæ Comitatum de Fieselgoe à Rege adeptus est, quē prius habuit Dux Gotafridus, tunc vero Ecbertus. Pensionem annuam dicunt esse mille librarum argenti, quantum c. c. Ecbertus soluit, fuitq; miles Ecclesiæ. Archiepiscopus autē obtinuit eundem Comitatum per x. annos, vsque ad expulsionis suæ diem. Alter Comitatus erat Vdonis; qui per omnem parochiam Bremensem sparsim diffunditur, maxime contra Albiam, pro quo Archiepiscopus Vdoni tantum obtulit de bonis Ecclesiæ, q; singulis annis mille libras argenti soluit. Cum utiq; tanta quantitate precij maior posset fructus Ecclesiæ omni anno parari: nisi q; sufficeret, ideo pauperes esse, vt diuites seruos habeant. Tertius erat Comitatus in Fresia, Bremis parochiæ vicinus, qui dicitur Emisgoe; pro quo Archiepiscopus Regi pactus est, se mille libras argenti daturum. Cuius pecuniæ summam cum facili non posset habere, iussit cruces, altaria, & cætera ornamenta Ecclesiæ deponi. Quibus denudatis, infelicem maturauit contractum perficere. Gloriabatur autem, pro argentea cito se auream facturam Ecclesiam, omniaq; ablata restituere in decuplū, sicut & prius in destructione claustris visus est egisse. Tunc & ornamenta aurea, quæ obtulit domina Emma, contracta sunt. Aurifaber autē illa constans, ad sonitum mallei audiuit quasi vocem gementis pueri. Tali modo thesauri Bremensis Ecclesiæ à veteribus summo labore, magnaue fidelium deuotione collecti, tūc pro nihilo sunt pessundati; Vix tñ ex pecunia eadem media pars debiti conflata est. Gēmæ autem distrahe quibusdam meretriculis donatæ sunt. Ab illo ergo die ruentibus in occasum prosperis, omnia Bremensi Ecclesiæ aduersa fuerunt: Archiepiscopus & sui ab omnibus sicuti hæretici exsibilabantur. At ille omnium voces paruipendens, simul etiam relicta rei domesticæ cura, totus in curiam vehemens, & in gloriam præceps ferebatur.

Anno Domini m: lxxvi. Albertus Archiepiscopus consulum curiæ adeptus est, amulisque remotis, solus primum arcemque Capitolij possedit, non tamē sine inuidia, quæ semper gloriam sequitur. Tunc vero quædam aurea renouaturus secula in consulum suo, cogitauit disperdere de ciuitate Dei omnes operantes iniquitatem, præcipue illos, qui vel in Regem manus miserunt, aut Ecclesias depræ-

deprædasse videbantur. Cuius delicti conscientia cum fere omnes Episcopi & Principes regni tangerentur, vnanimiter conspirabant, vt ille solus periret, ne cæteri periclitarentur. Igitur omnes Triburiæ congregati, cum Rex præsens adesset, Albertum Archiepiscopum, quasi seductorem & magum, à curia depulerunt. Audientes autem Duces Ordulfus & filius eius Magnus, Comesq; Herimannus, Pontificem ab ordine Senatorum esse eiectum, gauisi sunt, atq; vt eum penitus à suo Episcopatu depellerent, cogitabant. Ipse autem eo tempore cum nihil tutius haberet, Bremæ sedit, inimicorum custodia vndique vallatus. Cumque tota Ducis familia pastorem & Ecclesiam persequerentur, Magnus ante omnes sæuebat, glorians se reseruatum esse, vt rebellem domaret Ecclesiam. Aiuunt Ducem Bernardum, futurorum præscium, hoc ipsum sæpe cū gemitu narrasse, qui in extremis positus dixit, filios suos ad excidium Bremensis Ecclesiæ fataliter destinatos. Vidit enim per somnum, ex penetralibus suis egressos in Ecclesiam vrsos, aprosq; deinde ceruos, ad vltimum lepores. Vrsi, inquit, & apri erant parentes hostri, fortitudine, sicut dentibus armati: Cerui sumus ego & frater meus, solis decori cornibus: Lepores autem sunt filij nostri, modicæ virtutis & timidi. De quibus metuo, ne impugnantes Ecclesiam; diuinam incurrant vltionem. Quapropter sub obtestatione diuini timoris, præmonuit eos, ne quid impium cogitarent aduersus Ecclesiam & Pastorem, neve laderent etiam hunc aut illum, quorum iniuria redundet in Christum. Hæc ille surdis auribus præcepta reliquit. Magnus enim filius Ordulfi Bernardi, collecta latronum multitudine, non cō modo Ecclesiam impugnare cōatus est, quemadmodum parentes eius, verum ipsum Ecclesiæ pastorem persecutus, vt contentionem diuinam finisse videretur, aut membris truncare, aut funditus interficere quærebat Episcopum. Nec tamen illi dolus ad cauendum defuit, auxilium vero in militibus nullum habuit prorsus. Ipso ergo tempore Archiepiscopus à Magno Duce obsessus, clam metu fugit Goslariam, ibique secure apud Loſtunam in prædio suo per dimidium annum mansit, castra autem & seruitiā eius ab hostibus direpta sunt. Tandem fœdus cum Magno pepigit, offerens ei beneficium de bonis Ecclesiæ mille mansos & amplius, vt qui hostis erat, miles fieret, eo nimirum tenore, vt Comitatus Frasiæ, quorum alterum Bernardus, alterum Ecbertus inuito retinebat pontifice, Magnus absque omni dolo iuri Ecclesiæ vendicaret, atq; defenderet. Ita prorsus diuiso in tres partes Episcopatu Bremensi, vnam partem Vdo, alteram partem Magnus possedit, tertia vero vix remansit Episcopo, quam etiam ipse postea Bernardo, alijsq; Regis adulatorib; distribuens, fere nihil sibi retinuit. Nam & curtes Episcopij, & decimæ Ecclesiarū omnes cesserunt in vsum Laicorum. Tantis ergo largitionibus nil erga Vdonem & Magnum lucratus est, quam ne expelleretur à suo Episcopatu: à cæteris vero nihil aliud seruitij meruit, nisi vt Dominus vocaretur. Eo tempore Godeschalculus, de quo supra dictum est, à Sclauis est interfectus, quos ipse ad Christianitatem nitebatur conuertere. Et quidem vir omni æuo memorabilis magnam partem Slauorum conuerterat ad diuinam religionem. [Passus est autem in vrbe Leontia, quæ & Lenzin, vii. Idus Iunij cum presbytero Ippone, qui super altare immolatus est, & aliis multis tam Laicis, quam Clericis, qui diuersa pro Christo tulerunt supplicia.] Assuerus etiam Monachus, & cum eo alij apud Racisburg lapidati sunt. Qui cum ad passionem venisset, rogauit paganos, vt prius foci, quos deficere metuebat, lapidarentur. Quibus coronatis, ipse gaudens cum Stephano genua posuit. Huius sancti Assueri seruatur brachium integrum apud Stadium, in Ecclesia beatæ Virginis. * Slau igitur potiti Victoria, totam Hamburgensem parochiam ferro & igne demoliti sunt: Sturmarij & Hollari fere omnes aut occisi, aut in captiuitatem ducti: Castrum Hamburg funditus excisum est, & in derisionem Saluatoris nostri etiam Cruces à paganis truncatæ sunt. Ciuitas etiam Sliaſwig excisa est funditus. Huius auctore cladis Plusso dicitur fuisse, qui sorore huius Godeschalci habuit, domumque reuersus, & ipse obtruncatus est. Itaq; omnes Slau, facta conspi-

conspiratione, ad paganismum denuo sunt relapsi, eis occisis, qui perstiterunt in fide. Dux Ordulfus saepe contra Slauos dimicās, per XII. annos, quibus patri superuixit, nullam obtinuit victoriam. Igitur expulsi Archiepiscopi, & mors Godschalcus, anno Henrici regis VIII. Archiepiscopi XII. praesenti anno Domini cōtigit. Ab hoc autē Anno vacauit sedes Aldenburgēsis Lubeke, annis I. XXXIV. Hæc est Slauorum tertia negatio; quos primo Carolus conuertit, secundo Otto tertius, tertio vero tunc Princeps Godschalcus. Et hæc mala signauit ille horribilis Cometa, qui ipso anno apparuit circa dies Paschæ. Eodem quoq; anno clades maxima per Wilhelmum Nordmannicum in Angliā facta est.

Anno Domini M. LXVII. surrexerūt de populo Holfatorū amplius quam decem familiae, transmissiq; amne, abierunt via longissima, quærentes sedes opportunas, ubi furorem persecutionis declinarēt: ueneruntq; in montes Harthicos, & manserunt ibi ipsi & filij & nepotes eorum usq; in hodiernum diem. Eodem tēpore Albertus, Bremensis Archiepiscopus, zelo, ut auit, Colonienſis Episcopi a cūria perturbatus, Bremæ sedit priuatus, solitarius & quietus. Cum autē nihil residui haberet, de rapinis pauperum vixit, & de bonis sanctarum congregationum. Tōto autem septennio, quo superuixit Archiepiscopus, ex illo famoso & opulento Bremēſis Ecclesiæ hospitali nulla prorsus data est elemosyna. Quod ex eo miserabile & inhumanum videbatur, quoniam & tempus famis incubuit, & multi pauperes ubiq; in plateis reperti sunt mortui.

Anno Domini M. LXVIII. Albertus Archiepiscopus post triennium expulsiōnis suæ voti compos effectus, in pristinum curiæ gradum restitutus est. Moxq; succedentibus prosperis, summam ætatem, quod est Vicedominatus, iam sepius Consul meruit. Deliberans vero iam tunc caute ambulandum esse erga principes, ut non eos, sicut antea, offenderet, Colonienſi primum pontifici reconciliari voluit, deinde cæteris, in quos ipse, vel qui in ipsum peccasse videbatur. Deinde remotis Ecclesiæ suæ impedimentis, pro cuius exaltatione tam in ambitu curiæ, quam in profusione pecuniæ videbatur improbius, non fuit ociosus. Quo tēpore Plisiam, Dusbürg, Groningin & Sineicum acquisiuit. Wildeshusen præposituram, Bremæ vicinam, prope in manibus habuit, & Rosenuelde Hamburg proximā. Disposuit verò Archiepiscopatus suo XII. subicere Episcopatus, quos ex sua diuideret parochia, propter eos suffraganeos, quos in Dania cæterisque gentibus Bremensis tenet Ecclesia, ita ut primus esset in Palmis, secundus in Hilgenstat, tertius in Racisburg, quartus in Aldenburg, quintus in Mikielinburg, sextus in Stade, Septimus in Lismonia, Octauus in Wildeshusen, nonus in Bremis, decimus in Ferda, vndecimus in Ramsola, duodecimus in Fretia. Nā Ferdensem Episcopatum se facile posse adipisci, non semel gloriatus est. Postremo autem in Hamburg iam aperte laborauit Patriarchatum efficere. Henricus Rex adoleſcētiæ vsus libertate, Saxoniam solam ex omni Romano imperio cepit incolere, Principes despicere, nobiles opprimere, inferiores sustollere, uentui, iustis, cæterisq; huiusmodi exercitiis plus quam iustitiis faciendis, ut accusatus est, operam dare, filias illustrium, quibuslibet obscure natis coniungere, priuata præsidia, nimirum potentibus regni non satis fidens, instituire. His discordiæ seminariis cōtigit Regi quam plurimos insidiatores tā uitæ quam regni succrescere. Qui tamen cum maturitatis nec dum plene attigisset annos, erant qui non tam ipsum, quam Albertum Bremensem Archiepiscopum culpandum iudicarent, quod eius consilio hæc omnia ageret.

Anno Domini M. LXIX. Agnes Imperatrix, mater regis Hinrici, obiit. Eodem anno famosum illud colloquium Hinrici regis cum rege Danorum habitum est in Luneburg, ubi sub obtentu fæderis, cōtra Saxones arma laudata sunt. Eodem anno restincta est illa conspiratio prima in Regem facta. In qua Dux Otto & Magnus, deuastata per annum Saxonia, tandem consilio Archiepiscopi in potestatem Regis se dederunt. Archiepiscopus autem bona Ecclesiæ recepit, quæ ante Magnus habuerat.

Anno

Anno Domini M. LXX. Albertus Archiepiscopus in summa rerum gloria positus, licet crebra corporis molestia pulsaretur, negotiis tamen publicis deesse noluit, à Rheno ad Danubium, indeque in Saxoniam cum Rege portatus est in lectica. Dicunt quidam, regis responsione laudatum esse, ut in proxima solennitate paschali, convenientibus apud traiectum Rheni Principibus, ibi confirmarentur ei omnia, quæ de Laurella vel Corbeia & cæteris desideravit anima eius. Alij autemasserunt, callidis à Rege dilationibus protractum esse, quo scilicet Laurellam dimittere, ubicunque mallet in regno, bis tantum suæ reciperet Ecclesiæ donandum. Verum ille pertinax incepti, dum nihil aliud velle respondit, tandem frustrato nisu decidens, vna & vitæ & Laurellam cum cæteris Ecclesiæ bonis perdidit. Siquidem mores viri licet semper à communi mortalium habitudine dissentirent, circa terminum tamen inhumani, intolerabileisque, & alieni à semetipso videbantur, maxime post diem expulsionis suæ, vel parochiæ devastationis. Post illum inquam diem, ita, pudore, doloreque maiori, quam sapientem virum decuit, permotus, quia recuperandi bona Ecclesiæ non inuenit consilium, ex nimia sollicitudine impos mentis effectus est. Porro quæ per eum deinde gerebantur, alicuius errantis vel desipientis videbantur, sicut est illud, quia noctem integram vigilando, diem transegit dormiendo: illudque quod à veritate auditum auertens, ad fabulas & somnia conuersus est. Item illud, quod eleemosynarum oblitus in pauperes, omnia quæ habere potuit, dispersit in diuites, præcipue in adulatorès; & quod dispersis bonis Ecclesiæ, cum nihil haberet residui, de rapinis miserorum vixit, & legitimis sanctarum congregationum, & quod de præpositura villicationem, & de hospitali præposituram fecit. Illud etiam quod facilius solito prouocatus ad iram, aliquos manu percussit vsque ad effusionem sanguinis. Multos etiam ignominiosis exasperans verbis, non minus se quam illos inhonorauit. Talis ille ante finem, à se totus alteratus, & pristina virtute pessundatus, quid vellet, quid nollet, nec sibi, nec ulli suorum satis poterat esse notum. Cæterum talis erat eloquentia eius vsque in finem, vt si eum audires concionantem, tibi facile persuaderetur, omnia per illum plena ratione magnaque auctoritate fieri. Igitur insignis vir, germanus eius, scilicet Palatinus Comes Fredericus, audita fama deteriorationis viri, ad corripendum fratrem vsque Lismoniæ peruenit. Sed frustra commonens eum de his, quæ honori eius attingerent vel saluti, molestus abscessit: Nothebaldum, qui erat vir maleficus, adulator, & mendax apertissimus, suosque pares accusans, qui suis maleficiis illustrem virum circumuenerunt, suisque dementem reddiderunt consiliis. Pontifex autem eo tempore ad tantam peruenit infamiam, vt magicis insequisse artibus diceretur. In principio autem introitus sui vnum dixit verbum, quod vtiatim non dixisset: Omnes scilicet Episcopos, qui ante eum præfuderunt, obscuros fuisse ac ignobiles, solum se generis & diuitiarum titulis excellere; porro, dignum, qui maiorem sortiretur cathedram, vel ipsam sedem Apostolicam. Talia non semel iactantem visio magna perterrituit. Vidit igitur nocte intempesta, se in conuentum Ecclesiæ raptum, vbi Missarum solennia deberent celebrari, astantibus xiv. suis ex ordine prædecessoribus; ita vt proximus, qui ante eum fuit, Alebrandus perageret Missarum solennia. Cumque lecto Euangelio, sacerdos ad suscipiendam offerentium munera conuersus, peruenisset ad Albertum, qui stabat in ultimo chori loco, mox toruis in eum intuens luminibus oblationem eius repulit, dicens: Tu homo nobilis & clarus non potes habere partem cum humilibus. Et abscessit in hæc verba. Sane ex illa hora penitens super his, quæ incaute protulit, verbis, omnes prædecessores in ingenti veneratione habuit, seque multis gemitibus testabatur indignum sanctorum consortio virorum. Vnde etiam mox statuit, per singulos antecessorum suorum anniuersarios de curte Bramtæde cōmunia fratribus dare plenissima, atque pauperibus. Nam & alia penitentia signa reliquit, sicut est illud, quia post diem vastationis Ecclesiæ, siue expulsionis suæ, nunquam balneis vsus est, nunquam hilaris visus, raro processit in publicum, vel

ad conuiuium, nisi ad curiam isset, aut diei festi necessitas poposcisset. Multotiens etiam amarissime fleuit, si quando vastationis Ecclesiæ recordatus est, siue cum ipsos vastatores conspexit. In die itaque natalis Domini, cum Dux Magnus præfens adesset, magnæque recumbentium multitudo, hilares conuiua, finitis epulis, plausum cū voce leuauerunt: quod tamen non parum displicuit Archiepiscopo. Itaque innuens fratribus, qui tum aderant simul, præcepit cantori ut imponeret antiphonam: Hymnum cantate nobis. At vero laicis denuo perstreptentibus, inchoari fecit, Sustinuius pacem, & non venit, Domine. Tertio vero cum adhuc in poculis vlularent, iratus valde, leuari mensam præcepit, magna voce pronuncians: Conuerte Domine captiuitatem nostram; respondentibus fratribus, Sicut torrens in Austro. Ita fugiens in oratorium, sequentibus fratribus, inclusus fleuit amare. Hæc & alia in eo compunctionis lamenta videbatur, adeo ut Monachus multotiens fieri desiderarit, aut in ministerio legationis suæ in Sclauania, vel in Swedia, siue Islandia mori optauerit, aut pro Christo decollari mereretur. Tandem sæua morum perturbatione infractus, cum simul fortunæ exterioribus quateretur aduersis, etiam corpore debilitari cepit. Dumque medicorum auxilio studuit valitudinem recuperare, in grauiorem mox incidit infirmitatem. Quo etiam tempore ad curiam tendens, graui casu de equo lapsus est. Tunc ergo compunctus, fleuit amare, correctionemque vitæ suæ Deo promittens, statim conualuit, totumque superuiuens triennium, multa compleuit, non tamen omnia quæ promisit. Ex eo nimirum balneis, quæ fere cotidie suevit habere, sale recoctis abstinuit, & reliquis multis, quæ populo grauius esse persensit. In istis diebus peruenit quædam mulier, habens spiritum Pythonicum. Hæc voce publica dixit omnibus celerem Archiepiscopi transitum affore infra biennium, nisi forte conuerteretur. Hoc & medici testati sunt. Erant autem cum Pontifice Nothebaldus, & alij Pseudoprophetae, vaticinantes illum tam diu victurum, donec poneret omnes inimicos ad scabellum pedum suorum: quibus melior fides adhibebatur. Visæ sunt eo tempore apud Bremam cruces sudasse lachrymis, porci canesque violasse Ecclesiam, adeo ut vix possent ab ipsa altaris crepidine repelli. Visi sunt & lupi in suburbanis locis gregatim vlulantes, horribili iurgio certasse cum bubonibus. Hæc ab omnibus sinistra nunciabantur in Episcopum respicere. Quatuor autem dies ante obitum suum Goslaræ positus, ex consuetudine sua nec potionibus nec phlebotomiis contineri voluit. Quare grauissimo dysentericæ morbo correptus, & vsque ad ossa attenuatus, suæ adhuc immemor salutis, Reipublicæ negocia vsque ad extremam transitus sui horam tractauit. Aderat ibi Magdeburgensis Episcopus Wezel, & alij fratres, petentes, ut intrmitterentur: quos tamen ipse excludi præcepit à ianuis, dicens se præ immundicia infirmitatis indignum, ut ab aliquo videretur. Soli tamen Regi concedebatur aditus ægrum visitandi, quem dilexit etiam vsque in finem. Illum ergo suæ fidei admonens, & diurni seruitij, multis generibus cōmendauit ei Ecclesiam suam. Adamatus quidam medicus ante triduum mandauit Archiepiscopo, obitus sui diem proximum adesse. Quod ille dissimulans, Nothebaldum solum præ oculis habuit, quia spondidit ei mutationis suæ horam cito affuturam.

Anno Domini M. LXXII. Albertus Archiepiscopus, cum adhuc de præsenri vita speraret, die medio sextæ feriæ, suis ad epulas sedentibus, in agone solus iacens exhalauit spiritum XVII. Kalend. Aprilis, Indictione x. anno Alexandri Papæ xi. Henrici regis quarti xvi. Præter libros sanctorumque reliquias & vestimenta sacra, fere nihil inuentum est in thesauris eiusdem viri. Quæ tamen omnia Rex accipiens, vna cum præceptis Ecclesiæ, tulit etiam manum sancti Iacobi Apostoli, quam dono Vitalis, Venetiarum Episcopi, ab Italia Archiepiscopus rediens quondam secum deportauerat. Igitur corpus Archiepiscopi magno totius regni stupore à Goslaria Bremam deportatum est decimo denum die, quod est in annunciatione sanctæ Mariæ, sepultumque est in medio chori, nouæ, quam ipse construxit, basilicæ. Afferunt tamen quidam, quod cum ita solus iacuisse,

euisset, de omnibus gestorum suorum offendiculis amaram gesserit pœnitentiam, flens & eiulans, se dies suos perdidisse. Eodem anno Hamburg bis incensa & bis vastata est. Pagani victores totam Nordalbingiam deinceps habuerunt in sua ditione, bellatoribusque occisis, aut in captiuitatem ductis, prouincia in solitudinem redacta est. Hanc Pontifex Albertus, sicut prædecesores sui, omni semper amore censuit esse colendam: Ferturque sæpe antea rogasse ut in ea sepeliretur. Ibi namque dum adhuc viueret, plerumque totam æstatem transigens, præcipuas solennitates cum magna gloria celebrauit. ibi promotiones Ecclesiasticorum ordinum legitimis temporibus impleuit. Ibi tempus & locum, quo à Principibus, seu à Slauorum gentibus, siue à cæteris arctorū gentis legatis adiri posset, constituit.

DE LEIMARO.

L EIMARVS, natione Bauarus, sedit annis xxx. hic de ministerialibus Henrici regis IV. originem trahens, vir literatus & prudens, Episcopatum suscepit ab ipso Henrico, adhuc exulante Pontificum electione. Ordinatus est autem à suffraganeis. pallium ei misit Papa Alexander.

Anno Domini M. LXXXI. Henricus Rex Romam profectus est, habens in comitatu suo Liemarum Bremensium Archiepiscopum, penes quem tunc summa consilij erat. & resistente sibi Papa Hildebrando cum Romanis, ante Castellum Sancti Petri castra posuit: vbi etiam crebris per biennium incursibus Romano-rum infestatus, parua manu multa viriliter peregit.

Anno Domini M. LXXXIX. Imperator nuptias Coloniz celebrat, quandā Vttonis Marchionis viduam ducens uxorem. Post hæc obfedit castrum Glisce: sed Albertus Marchio eum inde fugauit, ibique occisus est Burchardus, Lassanensis Episcopus, qui laccam regalem terebat. Ibi etiam Liemarum, Bremensis Archiepiscopus, captus est à Comite Ludero, qui postea regnauit, qui dedit pro redemptione sua Aduocationem Bremæ, & CCC. marcas argenti, & ita restitutus est Episcopatu suo. Hic basilicam, quam Albertus prædecessor suus cæperat ædificare, de incendio villæ parumper maculatam, funditus destruxit, & à fundamentis hanc, quæ hætenus cernitur, construxit. Illis temporibus clauit Anselmus, Cantuariensis Archiepiscopus. Eclipsis solis facta est IX. Kal. Octobris, hora tertia diei, & Draco visus est, & mortalitas magna subsecuta est.

Anno Domini M. xcviij. XII. Kalend. Aprilis, [Indictione VI. epacta XV. cōcurrente IV.] sumpsit initium Cisterciense collegium.

Anno Dñi M. c. instituta est congregatio Monachorum in Hersenuelde.

Anno Dñi M. cI. Liemarum Archiepiscopus obiit xvij. Kalend. Iunij.

DE HVMBERTO.

H VMBERTVS Archiepiscopus Bremensis, sedit annis tribus, postea obiit, anno Domini millesimo centesimo quarto, in Brema est sepultus, vir simplex & rectus apud Deum & homines.

DE FREDERICO.

F R E D E R I C V S Archiepiscopus Bremensis, sedit annis octo. Iste obiit anno Domini M. cxxiii. III. Kal. Februarij. Luderus Dux Saxoniz Castrum Vordæ edificauit ab annis Domini M. cxii. Eodem tempore Eilmarius iunior, Comes de Aldenburg, filius Eilmari & Rikencen, filiz Idæ de Elsthorpe, mouit questionem de hæreditate eiusdem Idæ contra Principes Stadenfes, Vdonem Marchionem & filium eius Henricum, qui eandem hæreditatem, quoad vixerunt, quiete possederunt. Sed Comes Fridericus eum à questione summouit. Ista namque Ida, nobilis femina de Sueuia nata, in villa Elsthorpe manens, hæreditatem habuit, quæ adhuc hæreditas Idæ dicitur. Hæc fuerat filia fratris Imperatoris Henrici III. filia quoque sororis Leonis Papæ, qui & Bruno. Hæc nupsit Lip-

Lipoldo, filio Dominæ Glismodis, & peperit Odam sanctimoniale de Rinthe-
len, quam postea clauſtro abſoluit, recompensans, villam Stedestorp prope Heſ-
linge, p filia, & tradidit regi Ruziæ; cui peperit filium Warteslaw. Sed rege mor-
tuo, Oda infinitam pecuniam in oportunitis locis ſepeliri fecit, & in Saxoniam re-
diit cum filio & parte pecuniæ, & ſepulchros occidi fecit, ne proderet, & cuidam
nubens, peperit filiam Harmam, matrem Comitis Burchardi de Lucken, quem
postea Hermannus, Landgravius de Wincenburg, in dolo occidit, cum eſſet va-
ſallus ſuus. Warteslaw autem reuocatus in Ruziam, pro patre regnauit, & ante
obitum ſuum recuperauit pecuniam, quam mater abſconderat. Habuit etiam I-
da filium Ebertum Comitem, quem primus Vdo, Marchio Wiltede, prope El-
ſtorpe occidit, cum tamen eſſet cognatus ſuus. Ida vero orbata hæredibus, Ro-
mam profecta eſt ad auunculum ſuum Papam Leonem, & ſalubribus monitis di-
mittendi debitoribus ſuis debita ab ipſo inſtructa, rediit Elſtorpe, plenarie Vdo-
ni dimittens iniuriam de necē filij: & vt quietius ſuis poſſet frui poſſeſſionibus,
ipſam Vdonem ſuum hæredem fecit, adoptans eum in filium: qui etiam verſa
vice de hæreditate ſua ccc. manſos Idę dedit poſſidēdos quam diu viueret, [cu-
riam videlicet Tuſchēſen, curiam Otfredheſſen, curiam Huſſinge, curiam Wa-
ſten, curiam Bumen, curiam Rotholuingenhuſen, curiam Slimz, curiam Ripe:
& præterea pecuniam; pro cuius parte, ſcilicet pro l. Marcis, obſignauit Froger-
ſen & Frankenburſteld Eccleſiæ Heſlinge, quæ eodē titulo adhuc poſſidentur.]
Ida vero duos habuit maritos abſque Lippoldo, ſcilicet Comitem Dedonem, &
Comitem Eltherum Album, quorum uterq; in Thiermarſchia occiſus eſt, cum
eſſet ibi Comes. Alter eorum de Ida genuit filiam Rikencen, quam duxit Eilma-
rus, Comes de Aldenburg, genuitque ex ea filium Eilmarum, ſicut prædictum
eſt. Item Ida peperit Akariman, matrem Burchardi de Lucken. Item Idę fuit fi-
lius Burchardus, Treuerenſis maior Præpoſitus, qui poſtea in Archiepiſcopum
eſt electus. Hic ædificauit lapideam ſtructuram in Elſtorp. Ida ergo mortua, de-
uoluta eſt hæreditas ad prædictum Vdonem, Marchionem primum, cui etiam
competebat alia ratione. Nam cum nullus de eius ſanguine hæreditatem illam
ſibi multo annorum ſpatio vendicaret, in ius regis poteſtatis ceſſit. Et prædictus
[Vdo] tenuit Comitatum Stadenſem ab Eccleſia Bremēſi in beneficio, qui Co-
mitatus erat illam hæreditatem continens. Hanc igitur prædicti Principes, Vdo
primus & ſecundus, & filius ſecundi Henricus, abſq; vlla contraditione vſq; in
preſentem Dñi annum poſſederunt, quo videlicet anno Eylmarus iunior de Al-
denborg eam impetens à Frederico, qui Comitiæ Stadēſem à ſepediſtis Prin-
cipibus in adminiſtratione tenuit, trãſactione de rebus dominorum ſuorum fa-
cta, à quæſtione ſummotus eſt. Huius namq; Frederici auia & mater de Anglia
nauigantes, in Comitatu Stadenſi naufragium paſſæ ſunt: & ſecundum priſci iu-
ris rigorem tam homines quam res regis ditioni ſunt mancipati. Suggreſſit ergo
Dux Friderico, Bremenſi Archiepiſcopo, vt ipſe Comitem Fridericum Eccleſiæ
ſuæ mancipium euincere ſatageret. In Bremenſi quippe Eccleſiæ Comitatu auia
& mater ſua prætextu naufragij, ſeruituti ſunt addictæ.

DE ADALBERONE.

ADALBERO Archiepiſcopus Bremenſis ſedit annis xxiv. Henricus Mar-
chio puer beneficio interijt. Quo deſuncto, Comitatum Stadenſem, quem
prius Fridericus habuit in adminiſtratione, obtinuit per pecuniam ab Archiepi-
ſcopo Alberone in beneficio.

Anno Dñi m. cxxxiii. ſurrexit eo tempore Sacerdos quidam Vicelinus no-
mine, & venit ad Regem Slauorum Lubeke, rogauitq; dari ſibi facultatem præ-
dicandi verbum Dei infra terminos ditionis ſuæ. Dedit autem Dominus illi in-
tellectum & cor docibile: Orationi etiam ſæpius vacans, omnium ſanctorum
ſuffragia efflagitabat, præcipue vero Beati Nicolai, cui ſpecialius ſe mancipaue-
rat. Vnde etiam cõtigat, vt vice quadã eiufdem natalicia celebraturus, in Orato-

rio

rio sanctæ Brigidæ socios conuocat; vbi vespertino & matutino officio solenniter expleto, Angelicę voces à quibusdam auditæ sunt, psallentes iuxta morem Cleri responsorium: Beatus Nicolaus iam triumpho potitus. Iste Vicelinus sub Friderico Archiepiscopo vocatus Bremam, ibique scholas strenue rexit. Postea cum quodam iuvene Thietmaro perrexit in Franciam, & studuit sub Magistris Rodolpho & Anselmo. Tribus igitur annis in studio trāsactis, reuersi sunt. Thietmarus in Bremis fit Canonicus, Vicelin⁹ Magdeburg ad Nordbertum veniens, fit sacerdos. Deinde venit Bremam ad Archiepiscopum Alberonē, à quo legationem accepit ad gentes Slauaticas, cum Rodolpho Hildensemensi & Ludolpho Verdenſi Canonicis. Hi Hinricum Regem repertum in Lubecke conuenerunt, rogantes dari sibi facultatem prædicandi verbum Dei. Qui nihil titubans, viros dignissimos coram gente sua magnis honoribus extulit, deditq; eis Ecclesiam Lubeke, vbi tuta secum statione possent consistere, & agere quæ Dei sunt. Redeunt in Saxoniam ordinaturi de rebus suis, & præparaturi se ad iter Slauiçū. Eo tempore Archiepiscopus Adalbero pertransiit Albiam, venitq; Meltorp, & Vicelinus cum eo. Venerunt ad eum ciues de Faldera, rogantes dari sibi sacerdotem. Archiepiscopus acceptum per manus Vicelinum, commisit eum cuidam Marchrado præpotenti viro: sicq; abiit cum ipsis. Dedit autem ei Dominus gratiam in conspectu gentis illius, statimque vt prædicare cæpit, multa populi cetera ad pœnitentiam confugit.

Anno Domini m. cxxxv. Fridericus, Comes Stadenſis, obiit Idibus Aprilis.

Anno Domini m. cxxxvi. Løtharius Imperator Hertzeulde veniens, pecuniam, quam Fridericus Comes Stadenſis, eidem monasterio contulerat, scilicet p. c. marcas argenti, de altari sanctæ Mariæ abstulit, ordinatisq; rebus dedit Ducatum Saxonie Henrico genero suo, Duci Bauariæ.

Anno Domini m. cxlii. suscitauit Deus spiritum trium fratrum, Dudonis, Adekonis, & Richerti, vt nouellam plantationem in suburbio Stadenſi erigerent, capellam ibi ligneam construentes, quam Albero Archiepiscopus Bremensis, anno Pontificatus sui xix. vi. Nonas Iulij dedicauit, & Conradus, Abbas Hertzeuldenſis, virum venerabilem Aldalwardum, cum Eluero, Godeschalco & aliis fratribus ibidem transmisit. Dedicata est autem Ecclesia lignea in nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis, & perpetuæ virginis, Petri & Pauli Apostolorum, Iohannis Apostoli & Euangelistæ, Viti, Cosmæ & Damiani martyrum. Statuitque Albero Episcopus, vt iidem tres fratres cum vxoribus, & filiis & filiabus, & reliqua progenie, & familia ipsorum, ibidem in perpetuum reciperēt sacramenta Ecclesiæ, & sepulturam. Concessit etiam, omnes colonos Ecclesiæ ab omni censu, expeditione, villæ vel vrbs munimine, & petitione precaria, liberos & immunes.

Anno Domini m. cxliv. Rodolphus iunior, Comes, in Thietmaria occisus est in Comeria sua, & frater suus Hartuicus, maior præpositus Bremensis, dedit omnem hæreditatem suam Bremensi Ecclesiæ, vt concederetur sibi Comitatus Bremensis. Et sic Bremensis Ecclesia, quæ Principes Stadenſes in quietâ possessione longo tempore tenuerant, in suum dominium recepit, hæreditatem videlicet Principum, & Idæ & Frederici, & facta est legitima hæres parentum præpositi Hartuici, per solennem & legalem donationem. Inuestitus est ergo Hartuicus Præpositus, & Fridericus Palatinus, sororius suus, suscepit pallium à Rege Conrado; & statutum est, vt esset coadiutor suus, & iudicaret pro eo in placitis Principalibus. Dux autem Henricus adhuc puer per tutores suos conquestus est Regi, & omnibus Principibus, quod Archiepiscopus Albero matri suæ promississet, quod si moreretur Rodolfus, filio suo Duci conferret Comitatu. Vnde post multas querelas secundum mandatū Regis conuenerunt Rameslo ad causæ definitionem. Archiepiscopus præfuit in Iudicio vna ex parte, puer Dux ex alia. Præpositus & Palatinus constiterunt ad negotij ventilationē Auditores aderant Thietmarus Verdenſis Episcopus, Albertus Marchio, Comes Hermannus de

Winceberg, & frater suus, Henricus de Asle, & magna multitudo militum. Ibi in litis contestatione homines Ducis arma rapuerunt, & seditione facta Archiepiscopū captiuauerunt, & aliquamdiu Lunenburg in captiuitate derinuerunt, vt aliquid extorquerent ab eo. Tandem videntes, quod moueri pœnis vel minis non posset, liberū abire permiserunt. Præpositus Hartwicus ab Hermanno de Luchore captus, cum speraret homines Ducis, q̃ ip̃sis esset præsentandus: & cum iam intentarent ei mortē, adductus est ad Marchionē Albertum, & sic liberatus. Tempore Imperatoris Henrici 11. Henricus Caluus, qui mansit in Hertzeuelde castro bonus & mansuetus, vxorē habuit Hildegardam, quib⁹ filius solus fuit superstes Henricus, Canonicus in Hildesem. Hic cū à suis à Clericatu tractus esset, vt apostasiam eleemosynis redimeret, destructo castro Hertzeuelde, tēpore Libentij senioris, Archiepiscopi Bremensis, & Bernardi, Ducis Saxoniz, fecit ibidem Cōuentum Clericorū. Hic quasi damnatus esset legum censura, ter se redemit prædiis, ornamentis & aliis possessionibus, & omnia cōtulit eidem Ecclesiæ; fecitq; ibidem Præpositurā, annuente Libentio Archiepiscopo, & Ecclesiā consecrante. Hic appellatus est Bonus Henricus, & genuit duos filios, Sifridū Comitem, qui Stadium ædificauit. Hic à piratis capto castro, cū fratre compræhensus est. Frater cum in transiris cōpedibus vinc⁹ sederet, in nauem piscatoris salit, & abductus saluatus est. Piratæ siquidem dederant pacem volentibus redimere captiuos, & ita patuerat aditus piscatori. Barbari ergo de fuga Principis offensi, fratri videlicet Sifrido, vtramq; manū amputauerunt, & oēs captiuos diuersis pœnis peremerunt. Elapsus autē, finitimos colligens, piratas vicit, & quos viuos comprehendit, suspendit prope Stadie, in loco, qui ab eodem euentu dicitur Wargaburg. Mutilatus autem liberatus est, & vxorem duxit de Bauaria, & genuit Sifridum filium, fratre mortuo sine hærede. Iunior Sifridus vxorem accepit Adalam, & dedit Herseukdo bona Trebenece prope Berneburg. Hic genuit Comitem Luderum, qui accepit vxorem Alheidim, amitam Rodolfi, quem Saxones elegerunt in Regem contra Henricum, genuitq; ex ea Vdonem primum qui factus est Marchio. Huius Vdonis tempore Comitatus Stadenſis donatus est Bremensi Ecclesiæ, & susceptus ab isto in phædo.

Albero, Bremēſis Archiepiscopus Adalwardum primum Abbatem sanctæ Mariz in Stadio consecrauit, cum Abbate Rosenueldenſe pridie Nonas Iulij.

Anno Dñi M. cxlviii. Albero Archiepiscopus obiit.

DE HARTVVICO.

HARTWICVS, maior præpositus Bremensis, Rodolphi Marchionis filius, eligitur in Archiepiscopum; & sedit annos xx.

Anno Domini M. cxlix. Hartwicus Archiepiscopus, quia pax erat in Slauia, proposuit reedificare sedes Episcopales, quas barbaricus furor olim destruxerat, scilicet Aldenburgenſem, id est Lubeke, Racisburgenſem, Mikilimborgenſem, id est Swerin. E quibus Aldenburgenſem Magnus Otto primus instituerat, subiiciens ei Polabos, Oborritos à terminis Hollatorū vsq; ad flumē Panem & ciuitatē Demin. Imposuitq; in Aldēburg primū Pontificem Marconē. Post hunc secundus erat Egwardus, tertius Wago, quartus Ezike, quintus Folchardus, sextus Remberius, septimus Benno, Octauus Meinerus, nonus Abeſlinus, decimus Ezo. Huius tēporibus surrexit in Hāburgenſi Ecclesia magnus Adelbertus, qui de peregrinis Episcopis, quos in mensua sua habebat, Iohānem statuit Mikilimborg, Aristonē Racisburg. atq; in hunc modū Aldenburgēſis sedes in tres diuisa est Episcopat⁹. Postquā igitur permittente Deo ppter peccata hominū Christianitas adnullata est in Slauia, vacauerunt hæ sedes annos lxxx. iij. vsq; ad tempora Hartwici Archiepiscopi. Qui ppter generis nobilitatē duplici principatu clarus, magno studio enisus est, pro recuperandis Suffraganeis Episcopis vniuersæ Daciæ, Norwegiæ, Suediæ, quos Hamburgensi Ecclesiæ

quondam pertinuisse, cōmemorat antiquitas. Sed cum obsequiis & variis largitionibus apud Papam & Cæsarem nihil profecisset, ne omnino careret suffraganeis, aggressus est iam pridem oblitus Episcopatus Slauiz suscitare. Accitū autem venerabilem sacerdotem Vicelinum, Adelburgensi sedi consecrauit Episcopum, cum iam esset ætate prouectus, & mansisset in terra Holtstatorum annis xxx. In Meklinburg ordinauit Suchardum.

Anno Domini M. CLII. regnauit Fredericus LXXXVI. ab Augusto, filius Frederici Ducis, potens sapientia & fortitudine. Rex Wirceburg cōuentum habuit, ibiq; Hinricum Ducem & Albertum Marchionem discordantes pacificauit, & principes expeditionem in Langobardiam iurare fecit. Circa idem tēpus Dux Saxoniz Henricus Vicelino Aldenburghensi Episcopo grauiter institit, vt ferulam pastorem ab eo reciperet: quod Bremenfes omnino dissuaserūt. Fecit tamen, ne Episcopatus periclitaretur. Vicelinus sedit annis quinque. Vicelino Episcopo successit Geroldus, natus de Sueuia, Capellanus Ducis.

Anno Dñi M. CLV. proficiscente rege Frederico versus Romā, Dux post se vocauit Geroldum Aldenburghensem electum, vt secū Romam iret: Siquidem Hartwicus Archiepiscopus ipsum noluit consecrare, quia quasi per Ducem & Ducissam electus erat. Nā Archiepiscopus & Dux minus sibi fauentes erant ad inuicem, quia Dux bona Episcopalia ad libitum occupans, quasi pro capellano Archiepiscopū reputabat. Veniente itaq; rege Frederico prope Romam, miserunt Romani legatos suos ad Regem in castra, qui dicerent, paratum esse Senatū & vniuersos ciues vrbs ad eum excipiendū cum triumphalibus pōpis, siquidem Imperatorio more sese exhibuisset. Quo percontante modū, quā sese exhibere deberet, illi aiebāt: Regem propter imperiale fastigium Romā venientem, decere venire more suo, hoc est in curru aureo, purpuratū, agentem præ curru suo Tyrānos bello subactos, & diuitias gentium. præterea oportere eum honorare urbem, quæ caput est orbis, & mater imperij, & dare Senatui, quæ edictis præfixa sunt, videlicet xx. millia librarū argenti, vt per hoc suscitentur animi Senatus ad beneuolētiā, & exhibeant ei honorem triumphalem, & quæ electio Principum regni creauit Regem, auctoritas Senatus perficiat Cæsarem. Tunc Rex subridens: Grata, inquit, pmissio, sed cara emptio. Magna requiritis, o viri Romani, de exinanita camera nostra. Puto autem, quia occasione queritis aduersum nos, imponendo nō imponenda. Consultius vero agitis, si his omissis, amicitia potius, quam armorum ceperitis experimentū. At illi pertinacius instabant, iura ciuitatis nullatenus irritanda, alioquin vrbs introitum obserandum. Rex autem reuerenter vocauit Dñm Adrianum Papam in castra. ppter participationem consilij Siquidem Romani Papam in multis offenderāt, & veniente ergo eo in castra. Rex festinus ei occurrit, & descendenti de equo tenuit strepam, duxitq; per manum in tentorium: factoque silentio, locut⁹ est Dominus Bauenbergēsis Episcopus verbū ex ore Regis & Principum, dicens: Honorabilem sanctitatis tuæ præsentiam, Apostolice Pōtītex, sicut dudum sitenter desiderauimus, ita nūc lætānter suscipimus: gratias agentes omnium bonorum largitori Deo qui nos deduxit, & adduxit in hūc locum, & sacratissima visitatione tua dignos fecit. Notū igitur tibi esse volumus, reuerende Pater, quia omnis Ecclesia, de sinibus orbis propter honorem regni collecta, adduxerint Principem suum ad tuam beatitudinem prouehendum ad culmen imperij: Siquid est nobilis, prudens, victoriosus, Deum timens, pacificus, catholicæ cultor fidei, & sanctæ Romana Ecclesiæ venerator. Ecce te venientem suscepit intrepidus. sanctissimis tuis vestigiis humiliter inclinat⁹. Ergo venerande Pater, tu circa ipsum peragas, vt quæ ei defunt de plenitudine Imperialis culminis, per tuæ benedictionis munificentiam suppleantur. Frater, ait Papa, verba sunt, quæ loqueris. Princeps tuus debitam beato Petro hac vice non exhibuit reuerentiam: nam sinistram nobis strepam tenuit, cum dexteram debuerit tenuisse. Rex se excusat, asserens, se in tenendis strepis minimum studuisse, & hunc

defectum non ex indevotione, sed ex inscientia provenisse. Tu, inquit, sancte Pater primus, quæ tali sumus obsequio venerati. At Papa, Rex vester per ignorantiam minima negligit, quomodo maxima expediet? Rex aliquantulum motus ait; Vellè instrui, mos iste vtrum ex benevolentia sit, an ex debito? Si ex benevolentia, causari non potero super eo, quod feci non de iure, sed de arbitrio. Si ex debito, quid refert inter strepam dextram & sinistram, dummodo servetur humilitas, & Princeps ad pedes summi Pontificis incuruetur? Inter hæc & talia sine osculo recesserunt. Rex iterum hortatu Principum Papam reuocat, & reuerenter suscipiens redeuntē, strepam dextram Papæ tenuit, & federūt. Omnibus super hoc exhilaratis, iterum Papa: Princeps, ait, vester requirat beato Petro Apuliam, quam Wilhelmus Siculus per vim possidet, & sic ad nos redeat coronandus. Ad hæc Princeps: Sancte pater, super vires nostras est, quod postulas, attriti sumus laboribus & expensis, qualiter nunc Apuliam requiremus? Opus consecrationis impleas, ut sic ad patriam redeamus, respiremus paululum de labore, postmodum ad agenda, quæ debemus, redibimus expediti. Papa consensit, consilium fit de introitu urbis, & cauendis insidiis Romanorum. Dux autem Henricus accessit ad Papam, supplicans consecrari suum electum Geroldum. Renuit Papa, sollicitatus per literas Archiepiscopi Hartwici. Mane facto, præcedente Papa cum Cardinalibus, Rex venit cum omni exercitu suo, & Papa suscepit eum ad gradus, intrantēque domum Petri, aggressi sunt opus cōsecrationis. Miles armatus vallabat templum contra insolentiam Romanorum. Post consecrationem Imperator vrbe egreditur, & militia reficitur. Inter prandendum Romani irruunt in castra Ducis, proxima muris. Sed Duce cum suis fortiter resistente, victoriam obtinuit gloriose. Papa ergo cum muneribus ei mandauit; Cras consecrabo electum tuum, & factum est ita.

Anno Domini M. CLX. Fredericus Imperator cum Mediolanensibus pugnavit, vexillum beati Ambrosii auferens, plurimis occisis cum victoria remeavit. Henricus Dux Episcopos in Slavia ordinatos inuestiuit, Geroldum in Aldenburg, Bernonem in Magnopolin, qui translatus est in Suerinensem urbem.

Anno Domini M. CLXII. Mediolanum Imperatori traditur. Floruit tunc temporis Petrus Longobardus, qui fecit librum Sententiarum.

Anno Domini M. CLXIII. Imperator tam Rolandum quam Octavianum vocat ad iudicium, curiam indicens Bisuntinæ. Venit Imperator, venit Rex Dacia Waldemarus, in cuius Comitatu Dux Dorius erat, quæ ipse postea submersit, quia regnum affectavit. Ibi Waldemarus duo regna, Dacia & Suecia ab Imperatore suscepit. Venit Hartwicus, Bremensis Archiepiscopus, conquerens ibidem, quod tria regna Dacia, Suecia, Norwegia se de sua sede abstraxerint violenter, cum iure deberent suam Synodum obleruare. [Henricus Dux castrum Werle cepit.] Deinde vocatis Episcopis, Geroldo Aldenburgense, Euermodo Racisburgense, Bernone Magnopolitano, locutus est eis, ut ab ipso reciperent suas dignitates, & fecerunt. Postulante autem Geroldo Episcopo, Dux sedem transtulit de Aldenburg in Lubeke, statuens ibi XII. præbendas, & præpositum Achelonem, cuius est tertia decima. Ibi Rugiani venerunt ad gratiam Ducis. Geroldus Episcopus Lubicensis obiit, cui successit Conradus, Abbas de Reddageshufen.

Anno Domini M. CLXIV. Hartwico Archiepiscopo Conradum Episcopum, in Stadio consecratum, adhuc secum in Horburg detinente, XIV. Kal. Martij orta est tempestas maxima & maris abundantia, & inuoluit aqua omnes fines maritimos Friesia, Haderia, & omnem terram palustrem Albis & Wirra, & submersa sunt multa millia hominum & iumentorum. Submersus est etiam Richbertus, Aduocatus Stadenensis. Reinoldus Colonienensis electus corpora trium Magorum, ut dicitur, de Mediolano Coloniam adduxit.

Anno Domini M. CLXVII. Christianus, Comes de Aldenburg, Duci Heinricho opponens, castrum Wege euertit. Bremam intrauit, Bremenses eum recipiunt,

piunt, volentes iugum Ducis excutere. Dux collecto exercitu, Bremam adit. Sed Christianus vada occupans fluminis Getæ, Duci transitum prohibuit virtuose. Ibi uterq; sedit exercitus quatuor diebus. Quinta die Christianus quatuor instauravit acies pugnaturus. [Dux terga vertēs, abiit. Postea cum magno exercitu reuertitur.] & Christianus se recepit in Aldenburg, nihil timens. Postea Aldēburgenses bello se fodiunt intestino, ita vt sacerdotē Missam celebrāte Fresones calicem effunderent, & deferrent. Vnde eadē vrbs in manus Henrici Ducis data est, eamque obtinuit vsque dum ab Imperatore humiliaretur.

Hartwicus Archiepiscopus dedicauit monasterium beatæ Virginis prope Stadium vi. Kal. Octob.

DE SIFRIDO, ET OTBERTO ELECTO,

& Baldewino intruso.

ANNO Domini M. CLXVIII. Hartwicus Archiepiscopus Bremensis obiit, VIII. Nonas Octobris: & duo sunt electi, Sifridus Alberti Marchionis filius, & Orbertus Decanus, & factus est maximus tumultus in Brema, Gnuclino de Zuerin ex parte Ducis insaniēte, ita vt Sifridus electus in Aldenburg cum Præposito se transferret. Alij fugerunt Horburg. Imperatore curiam habente in Bauenberg, duo electi Bremenses destituti sunt, & de voluntate Ducis Baldewinus, Haluerstadenſis Præpositus, est intrusus. Sifridus fit Episcopus in Brandenburg. Baldewinus licet senex bona Ecclesiæ Duci concessit & suis. Pallium à Paschali accepit, in schismate consecratus, vel potius ex-cratus.

Anno Domini M. CLXXI. Thomas, Cantuariensis Archiepiscopus, à militibus Henrici, Regis Angliæ, occiditur in templo.

Christianus Moguntinus Archiepiscopus, Imperialis aulæ Cancellarius & sedis Apostolicæ legatus, cum Brabantinis per Lombardiam & Thusciam omnia depopulās, Bononienses inuasit, & in equo residens, indutus thorace, & desuper tunica hyacinthina, habens in capite galeam deauratā, & in manibus clauam trinodem, ipse in eodem prælio dicitur strauisse novem homines propria manu. Vidit Henricus Scholasticus Bremensis, qui tum xxxv. annorū Notarius fuerat eiusdem Christiani, eundem Archiepiscopum xxxviii. melioribus terræ dentes cum pertica manu propria excussisse. Fugunt Bononienses, Archiepiscopus ciuitatē obsidet, exercitus Bononiensibus insultat. Papa Paschalis strenuitatē viri amplectens, sic ei scribere solebat: *Paschalis Episcopus, seruus seruorum Dei, Christianissimo Christiano, sedis Apostolicæ legato, Imperialis aulæ Cancellario, & Romana Ecclesia filio fidelissimo, salutem, &c.* Die sequenti post victoriam, Archiepiscopus, indutus Pontificalibus, magnam fecit solennitatem ob victoriæ memoriam; & ipse assistens aræ, quæ est extra muros Bononiæ, vbi quidam Episcopus Aquileiæ ædificauit præclarū palatium de marmore, & tēplum honorabile marmoreum, celebrauit solenniter diuina. Astabant ad solennia ccc. milites, oēs Monachi apostatæ, & fere tot Moniales eiusdem sectæ, & præclare cantabant: Gaudeamus omnes in Domino, diem festū celebremus in honore Thebæorum martyrum. Epistola: Sancti per fidem. Gratia: Gloriosus Deus. Versus: Dextera tua Domine. Alleluia: Vox exultationis. Sequētia, Agone. Euangelium: Cum audieritis prælia, &c. Post hanc missa est, Archiepiscopus & sui acceptis obsidibus, & infinita pecunia, cum multa præda iuit Anconam, obsidens illam fere per biennium.

Christianus Archiepiscopus licet Teutonicus, scilicet Turingus, disertus extitit & facūdus, vir largus & illustris, utēs lingua Latina, Romana, Gallica, Græca, Apulica, Lombardica, Brabantica, & lingua materna. Nulla ciuitas, nulla vrbs ei resistere audebat. Henricus prædictus Scholasticus retulit, se veraciter audiuisse, qd asini sui exercitus maiores haberent expensas, quam omnis familia Impe-

Imperatoris, quæ tamen opulentissima videbatur. Clerici & femina exercitus eius duo castra munitissima ceperunt. Iste Christianus Anconam tunc obsessam fame sic affecerat, ut calceorum & scutorum coria deuorarent. Subiugauit etiam Ferrariam & Rauennam. Terra circa Bremam arsit grauius, in æstate feruida fere permentem, & per se cessauit. Equus locutus est sessorio suo dicenti, Bibe diabole; Inuitum me poteris ad aquam minare, sed inuitum non poteris adquare.

Anno Domini M. CLXXVII. circa idem tempus Imperator Mediolanensibus offensus, Principes in auxilium vocauit, & præcipue Henricum Ducem. Qui cum ei difficilis esset, ad pedes eius procidit, quem Dux leuare contempsit. Sed Imperatrix eum leuauit, dicens: Surge mi Domine, memor esto casus huius, & memor sit Deus. Obiit Alwardus, Abbas Stadenfis, & de voluntate Ducis quidam simplicissimus homo, Hertseulde enutritus, Godeschalcus prior, præfuit Ecclesiæ tribus annis. Sed fortuna Ducis à tempore, quo Imperatorem leuare cõtempnit, labefactari cepit.

DE MAG. BARTHOLDO.

ANNO Domini M. CLXXVIII. obiit Baldewinus, Archiepiscopus Bremensis, cum ipsa die esset depositionis suæ literas accepturus, & Magister Bertholdus eligitur, solo Ottone Præposito appellante, Euermodus Episcopus Raceburg obiit, cui successit Sifridus, Præpositus Iericoninus.

Anno Domini M. CLXXIX. celeberrimum concilium congregatum est Lateranis ab Alexandro Papa XX. Pontificatus sui anno: cessitque à schismate Iohannes Calixtus, & factus est Episcopus Beneuentanus. Archiepiscopi pallia accepta à schismaticis abiecerunt. Christianus Moguntinus, & Philippus Colonienfis per manum Hyacinthi Cardinalis receperunt noua pallia, resutantes omnem hæresin, & schisma, præcipue Octauiani, Widonis & Iohannis, sic dicente quolibet; Ego N. anathematizo & refuto omnem hæresin, extollem se aduersus sanctam Romanam Ecclesiam Catholicam, præcipue vero schisma Octauiani, Widonis & Iohannis, & ordinationes eorum irritas iudico, & eis contradico, & imodo & in antea me obediturum iuro, & promitto fidelitatem sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & Dño meo Alexandro, & successoribus eius, iuste intrantibus, ipsique seruam absque omni malo ingenio contra omnem hominem, secundum ordinem meum. Confilia eius, quæ mihi scripto certo mandauerit, vel ipse cõmiserit, nulli hominum prodam, nec etiam pro periculo corporis aut membrorum. Legatum Ecclesiæ Romanæ honorabo, & ducam & reducam, & iuuabo expensis. Sic me Deus adiuuet, & hæc sancta Dei Euangelia. His verbis dabantur Pallia: In nomine patris, & filij & Spiritus sancti, & in honore Dei genitricis Mariæ, & sanctorum Apostolorum Petri & Pauli, & sanctæ Ecclesiæ Romanæ, & Dñi Alexandri Papæ, tradimus tibi Pallium, sumptum de beatissimo corpore Petri Apostoli, ut eo utaris in confectiõne sacramentorum, & corporis & sanguinis Domini, & consecratione Ecclesiarum & Chrismatis, & ordinatione Clericorum, & celebratione synodorum, secundum Ecclesiæ tuæ consuetudinem, Amen. In eodem concilio Bertholdus, Bremensis electus, petiuit consecrationem, certissimus ordinari. Sed pridie federat in concilio inter Episcopos inflatus, cum tamē non esset presbyter. Vnde magnā contraxit inuidiam. Et Magister Gerardus sic pro eo allegabat: Domine pater, Ecce Bremensis Ecclesia cõcordi & vnanimi voto offert tibi sponsum suum Magistrum Bertholdum, virum vndique dignum & moribus approbatum, scientia decoratum, liberalibus artibus instructum, vtriusque testamenti pagina eruditum, decretorum legumque industria peritum virum, ut apparet, personatum canonice, & sine omni contradiciõne electum; petitque hodie à te accipere gradum sacerdotij, & cras Episcopalem benedictionem. Papa breuiter: Credimus tibi bene, Magister, sed dictum est, manum nemini cito imposueris. Loquemur cum fratribus nostris, audiemus etiam diligē-

tius

tius modū electionis. Examinantur Bremenses per duos Cardinales, Reinerum Papiensem & Iohannem Neopolitanū, & inuenti sunt discordare. Papa in consistorio suo sententiatus est: Fratres, vidi vestrum electum, placet persona, placet sententia, placet eloquentia, placent etiam, quātum nouimus, mores, verū modus electionis displicet, præsertim quia est infra sacros ordines, non dico subdiaconatum, sed acolythatum, electus, quo gradu, secundum rigorem iuris, licet contrahere matrimonium, q̄ canonicis obuiat institutis. Audiuius etiā super hæc appellationē factam, quam coactus est resignare appellator. Insuper denuo se fecit eligi, & secunda electio cassauit primam. Præterea electus vester ante sacros ordines suscepit regalia de manu Imperatoris. Hæc non admittunt dispensationem de facili, & alia quæ præterimus. Inde est, quod electionem vestram infirmamus, & irritam iudicamus. Data sententia, volēti loqui deposito, non est data audientia, sed hostiarij clamabant: leuate, leuate, leuate.

Eodem anno Sifridus, Brandenburgensis Episcopus, in sedem Bremensem eligitur, filius Alberti Marchionis, & sedit fere annis quinque: Nā antea in Brandenburg annis xv. sedit. Media quadragesima Imperator in Gheyslehusen Electionem Sifridi Bremensis confirmauit.

In supradicto cōsilio Laterani erant à Papa consecrati Episcopi duo Anglici, & duo Scoti: vnus solo equo venerat, alter pedes cū solo pedite. Erat ibi etiam Hybernicus, qui Henrico, Scholastico Bremensi, retulit, se non habere alios redditus, præter tres vaccas lactantes, quas in defectu lactis parochiani sui per alias innouabant.

Anno Domini M. CLXXXIII. quidam Bremensium, scilicet Thidericus decanus, Hartwicus custos, postea Archiepiscopus & Segebado sancti Pauli Abbas, Hermannus Præpositus de Burken, & Eylo præpositus sancti Wilhadi, & alij, quos Sifridus sublimauerat honoribus, conspirauerunt contra eum, mittentes ad curiam Romanam Henricum Canonicum, dictum Dobellstein, eo q̄ aleator esset. Hic vbi erat incognitus, sciuit in se fingere nequissimam sanctitatem. Sed Hinricus, Scholasticus Bremensis, ei in curia restitit, & sufficienter Archiepiscopum excusauit, videlicet quod varium non ferret, nec cum suis vestibus allicui erogatis, mantellum cleri aut militis induisset, & quod in deauratis phaleris non incederet, nisi equo suo dato, equum serui aut militis ascendisset. Et idē Henricus multas alias friuolas obiectiones elisit. Imperatore curiam habente Erfordiz, in Palatio, sub quo erat cloaca fractis trabibus submersi sunt in cloaca octo Principes & multi nobiles, & plus quam centū milites, nullo Episcopo vel Clerico quidquam passo. Imperator vix euasit. Quidam Comes, Henricus de Schwartenburg potens, ibi profundius corruit. Qui semper sic iurauit: Si hoc fecero. vel dixerō, submergar in latrina. Anno M. CLXXXIV. obiit Sifridus Archiepiscopus Bremensis.

DE HARTWICO II.

ANNO Domini M. CLXXXIV. Sifrido Archiepiscopo successit Hartwicus secundus. Cui Imperator contulit regalia, Lucius Papa consecrationem.

Anno Domini M. CLXXXVIII. Abbas loachim sic de Antechristo pphetauit: Cum fuerint completi M. CCLX. anni, nascetur Antechristus, & hic pro sanctissimo habebitur. Eodem anno Bardewich à Duce destruitur.

Anno Dñi M. CLXXX. Bremenses & Naualis exercitus per mare se mouerūt. Woldemarus Sleuicensis Episcopus Regnum Daciz sibi voluit vsurpare, quē Rex capiens vinculauit. Bremenses Canonici à Burgensibus multa incommoda pertulerunt, propter Hartwicum Episcopum tunc receptum.

Anno Dñi M. CLXXXVII. Hartwicus Archiepiscopus de terra promissionis Venetiam nauigans, in Bremā perrexit, deferens ibi reliquias sanctæ Annæ, & gladium Petri, quo Malcho auriculam amputauit. Canutus, Rex Danorum, mittens fratrem suum Woldemarum Ducem, Hamburg & Stadium preposuit expu-

expugnare. Sed Archiepiscopus Hartwicus & Comes Adolphus ei apud Eyderam obstitērūt, Rodolphus Bremenſis Decanus à quodā vilī fabro in Frefia in villa Dirhufen cultro eſt perſoſſus; & eadem nocte, ſcilicet Vrbani, mortuus eſt. Bertoldus, Liouienſis Episcopus, à paganis occiditur. Cui Albertus Bremenſis Canonicus ſubrogatur. iſte Albertus ciuitatem Righe ædificauit.

Anno Domini M. CCIV. Stedingi cæperunt Comiti Mauricio & aliis Dominis ſuis rebellare. Hartwicus Archiepiscopus in ſtadio recipitur. Hermannus Monaſterienſis Episcopus obiit. Cui Otto Bremenſis Eccleſiæ Præpoſitus ſubrogatur.

Anno Domini M. CCVII. Hartwicus Bremenſis Archiepiscopus, congregato exercitu, Stedingos inuaſit, ſed pecunia accepta rediit, & poſt breue tempus obiit.

DE Woldemaro Episcopo

Sleſuicenſis Eccleſiæ.

ANNO Domini M. CCVII. Woldemarus, Sleſuicenſis Episcopus, à Bremenſibus eligitur, & quidam Canonicorū & miniſterialium pro eo ad Romanā curiam diriguntur. Sed quia illicentiatus à Papa receſſit, Papa eum vtrique Episcopatu priuauit. Venit tamē, & quibuſdā ſibi fauentibus, ſedem Bremenſem occupauit. Woldemarus ciuitatem Stadēſem, cuius turres & domos tempeſtas modicum ante deiecerat, expugnauit, & rebus omnibus in inuentione Stephani die Dominica ſpoliauit.

DE GERARDO.

ANNO Domini M. CCXI. Papa Gerardum Oſnaburgenſem Episcopum in Bremenſem Archiepiscopum confirmauit. Sed Dux Bernardus Waldemari quafi ex voluntate Imperatoris Bremam reduxit, & ciuitas propter eum ſuppoſita eſt interdicta. Stedingi inualeſcunt, caſtrum Munzouue & Schuſen deſtruunt, caſtrū Hagena obſident. Comes Hinricus de Hoya plurimos Stedingorū cepit & occidit, cū cohortatu Woldemari terrā rapinis & incendiis deuāſtarēt. Gerhardus Episcopus⁹ Sluter ædificat. Stedingi Stotele deſtruunt. Imperator cū fratre & Marchione de Brādenborg & Woldemaro obſedit Håboig, & in pace recepit. Rex Danorū cum multis nauibus Albiam intrat, Stadium inuaſurus, ſed prohibet Palatinus. Poſtea idē Rex Danorum Albiam glacie rigētem tranſiens, Stadium expugnare voluit: ſed antequā gelu ſolueretur rediens, totas vires ſuas in Håburg conuertit. Fecit itaq; caſtrum ſecus Albiam infra vrbem, & Comes Albertus aliud ſupra vrbē. Vnde Hamburgerſes affecti tēdio ſe dederunt. Stedingi in grauamen Bremenſium, Gerardo Episcopo & miniſterialibus ſociantur: contra quorū inſultus Bremenſes Ducem Henricum inuitāt. Statim Gerardus Episcopus & Comes Albertus caſtrum ſuper Schwenge ædificant, ſed Dux Henricus mox illud euertit. Bremenſes poſtea cum Stedingis, Woldemaro eiecto, Gerardum Episcopum introducūt. Vnde Imperator cum fratre Bremenſem prouinciam diruit & incendit. [Caſtrum Vorda à Bremenſis Eccleſiæ miniſterialibus occupatur.] Apud Fräckeneuorde Gerardus Bremenſis Archiepiscopus, pro pace inter ſe & Ducem facienda citatus, moritur: & præfuit Bremenſi Eccleſiæ VIII. annis.

DE GERARDO.

GERARDVS, Palburnenſis præpoſitus, Bernardi de Lippia, primo Comititis, poſt Abbatis, demum Episcopi, filius, in Bremenſis Eccleſiæ Archiepiscopum eligitur. Caſtrum Otterenberg à Bremenſi Archiepiscopo obſidetur, & capitur. Hermannus, Abbas ſancti Pauli in Brema, in Episcopatum ſubſtituitur Leafenſem, Horborg deſtruitur.

Anno Domini M. CCXXV. fuit validiſſima fames. Comes Adolphus auxilio Gerar-

Gerardi Archiepiscopi, Heinrici Comitis Zuuerin, & Heinrici de Werle, inuitatus etiā à potentioribus Holsatiæ, Albiam pertransiit, terrā occupat Transalbinā. Comes Albertus à Comite Hinrico de Zuuerin in prælio capitur, & cum Rege Danorum auunculo suo custodiæ mancipatur.

Anno Domini M. C. CXXVII. Hinricus Dux, & Palatinus Rheni, sine filio obiit, & Bremensis Archiepiscopus Comitatum Stadensem obtinuit. Rex Danorum à Bremense Archiepiscopo, Duce Saxonie Alberto, & comitibus Hinrico de Zuuerin, & Adolfo de Schowenborg, Slauizque Dominis, in Bornhouede prælio deuincitur die Mariæ Magdalene. Hinricus, Raceburgensis Episcopus, obiit, cui Lambertus, Bremensis Canonicus, [& Hammaburgensis] succellit. Hic vnā Missam die assumptionis Beatæ Mariæ celebravit, & vnum cæmeterium dedicauit, & eodem anno .... Godeschalcus, eiusdem Ecclesiæ Præpositus, successit. Wulbrando, Paderburnense Episcopo, in sedem Traiectensem translati, Bernardus, Embricenses Præpositus, Paderburnæ in Episcopum eligitur, & Bremæ à fratre suo, Bremense Archiepiscopo, ordinatur. Hic erat filius nobilis Bernardi, Domini de Lippia, qui à suæ iuuentutis tempore, in omnibus dominij vel militiæ suæ actibus strenue se gessit, ita vt circa maturam ætatem, quamuis esset debilis & contractus, in sporta ad prælium deferretur, & inimicos posita victoria superaret. Hic laudabilem vitam quo ad seculum, laudabilius in Deo complens, apud Wandehart Cisteriensi Ordini se reddidit, & primum ibidem factus Abbas, non modicum post in Liunioniam profecturus, Selonienfis populis Episcopus consecratur, ita vt in vinea Dei egregie prædicando fideliter laboraret. Mirares. Otto, Traiectensis Episcopus, Bernardum patrem suum in Episcopum consecrauit. Idemque Gerardus alium fratrem suum in Episcopum Paderburnensem, sicut iam prenominauimus, Bremę ordinauit. ab eodem Archiepiscopo Bremensi Hamburg recipitur. Anno Domini M. C. CXXIX. Albertus, Liunionensis Episcopus, obiit. Et Bremensis Ecclesia iure suo posita, Magistrum Albertum, Bremensem Scholasticum, in Episcopum elegit, qui postea factus est Primas in Hybernia. Sed Rigenfes Canonici alium scilicet Nicolaum elegerunt, diuque fuit alteriussecus coram iudicibus, impetratis à sede Apostolica, litigatum. Tandem Papa Bremensibus silentium imposuit pro sua, vt dicitur, voluntate.

Anno Domini M. C. CXXX. Bremensis Archiepiscopus Stedingorum in solentiam repressurus, die natali Domini valido bello eos aggreditur, ibique rater eius Hermannus, Dñs de Lippia, vir utique sapiens & illustris, solus occiditur. Vnde subita confusione facta, ille totus bellicus apparatus dissoluitur.

Bremensis Archiepiscopus castrum Slutere, contra Stedings ædificat, sed ipsi illud protinus euerterunt.

Anno Domini M. C. CXXXII. Crux cõtra Stedings vbique auctoritate Apostolica prædicatur, & à multis accipitur. Orientalis Stedingia à peregrinis, occisis Stedingorum plurimis, deuastatur, Borchardus, Comes de Aldenburg, a Stedings pene cum c. c. prosternitur peregrinis, relinquens post se heredem Henricum Bogenarium. Dominus de Brunswick, Bremensi Ecclesiæ contrarius, Cometiam Stadensem interea populatur. Fames validissima in Liunia, ita vt homines se inuicem comederent, etiam fures à paribulis abstracti magna auditate deuorabantur.

DE HINRICO DVCE BRABANTIÆ

contra Stedings.

ANNO Domini M. C. CXXXIV. Hinricus, Dux Brabantie, & Florentius, Comes Hollandie, Bremę existentes, contra Stedings viriliter se accinxerunt, tanquam contra inimicos manifestos Ecclesie. Nam, sicut probatum est super eos, & per Mindensem, Lubicensem, Racisburgensem, Episcopos, Papę auri-
bus intimatum, ipsi doctrina matris Ecclesiæ penitus vilipensa, ipsius libertatem conculcauerunt, nulli parcentes sexui vel ætati. Quęsierunt responsa demonū,

K

lima

simulachra fecerunt cerea, consulentes etiam in suis spurcitiis erroneas Pytho-
nissas, & quod deterius est, viaticum salutis æternæ horribilius, quam deceat ex-
primi, pertractantes. Clericos etiam & religiosos impie lacerantes cruciabant om-
ni genere tormentorum. Nec propria eis sufficit perditio; sed omnes, quos po-
terant, & maxime rusticos, in foueam suæ perfidiæ secum trahere nitebantur. Si-
cut Lucifer lucis æternæ lumine destitutus, caduca superbia procurante cælo cõ-
tineri nequies, eo quod perpetuæ cecitatis tenebras incurrisset, cum sit perdi-
tus & minister perditionis effectus, ne ademptas sibi delicias sempiternas possit
conditionis humanæ dignitas adipisci (quia solent miseri prosperitate felicium
cruciari) illam in profundum perfidiæ ab altitudine fidei deicere nititur, vt secū
in lacum suæ miseriæ deducatur, existimans, per hoc suæ damnationis cumu-
lum minuari, cum soleat afflictis quoddam asserre solatium, grata miseris socie-
tas misero, um. Ita miseri & miserabiles Stedingi, ponentes sibi omnino Deum
contrarium, suis persuasionibus & malis exemplis grauius infecerunt populum
Christianum, ita vt infinita rusticorum multitudo, tam in remotis, quam in vi-
cinis prouinciis constituta, verbottenus eos defenderent, & si se oportunitas ob-
tulisset, prompto animo proteruæ eorum auxilium attulisset. Sed Deus mi-
sericordiæ dominus, suis fidelibus inspirauit, vt ad prædicationem crucis se vi-
riliter accingerent, ad exterminium tam reprobæ nationis, illa gaudentes in-
dulgentiæ, illoque priuilegio, quæ accedentibus in terræ sanctæ subsidium con-
ceduntur. Itaque Bremensis Archiepiscopus, Dux memoratus & Comes, per-
egrinorumque non modica multitudo, vi. Kalend. Iulij die sabbati processer-
unt vnanimiter contra ipsos, tanquam diuinæ potentæ & patientiæ abusers,
parati occumbere, vel ipsos cum eorum nefandis operibus, ad honorem & glo-
riam Iesu Christi & Ecclesiæ, penitus abolere. Illi e conuerso tanquam ferinis v-
beribus enutriti, ad hoc crudelius squiebant, & in suo Asinodet pontentes fidu-
ciam, non diffidebant se posse resistere potenti brachio Domini Zebaoth, & tã-
te multitudini signatorum. Et mira & miseranda pertinacia obstinati, non ces-
sabant adhuc clauus Ecclesiæ scelestis labiis turpiter blasphemare. Bolcke de
Bardenfleete, Tammo de Huntorpe, Thedmarus de Aggere, & alij pessimi ma-
lesuaderunt, vt vitam & patriam defenderent, ipsos fortiter hortabantur, dicen-
tes, q̃ ipsos aut oporteret succumbere, aut sicut canes rabidos insanire. Transie-
runt autem medio tempore peregrini Othmundam fluuium, pontem de nau-
ibus facientes, & cum transierant, sapienter suas acies ordinabant. Stedingi vt
amantes effecti, ac quadam insania ventilati, non timuerunt signatorum multi-
tudinem, nec spirituales nec materiales gladij potestatem, sed ordinata qui-
dem acie, inordinata autem mente, tanquam furibundi canes processerunt ob-
uiam peregrinis. Dux Brabantæ & Comes Hollandiæ primo congressu pesti-
lentes illos super agrum Oldenesche, vbi conuenerant, viriliter inuascent: sed
ipsi summo conamine se defenderunt. Statim Comes de Cliu cum suis à lare-
re irruens super illos, ipsorum aciem dissipauit. Clerus qui eminus astans, rei exi-
tum expectabat, Media vita, & alia miserationis carmina, cum mœrore cane-
bat, & pro eruclis victoria supplicabat. Nec mora, illi insipientes & maligni eua-
nuerunt in eogitationibus suis, quia ab exercitu Domini opprimuntur, hastis
perforati, gladiis percussi, equorum pedibus conculcati. Et ita manus Domini in-
ualuit super eos, vt in breui spacio eorum vi. millia interierint. Plurimi ex eis fu-
gæ præsidium postulantes, in proxima fouea & in Wisera se submerserunt. Si qui
euaferunt, sub cæli ventis quatuor sunt dispersi. Sic pertinacia eorū facta est co-
ram ipsis in laqueum, & in retributionem, & in scandalum. Comes Hinricus de
Oldenborg ibidem cecidit, & cum eo peregrini aliqui circiter nouem. Sed Co-
mes Hollandiæ domum veniens, in tornamento apud Nouimagium est occisus.
Rex Daciæ pro oppressione Lubicensium super fluuium Trauenæ ædificat duo
castra.

Anno Domini M. c cxxxv. Dux Otto de Brunswick circa festum Martini
Bre-

Bremam obsedit, & factis exactionibus & incendiis, rediit. Castrum Otterenberg Ducī traditur à quibusdam, qui illud ceperant quadam nocte.

Anno Dñi M. ccxxxvi. Bremensis Archiepiscopus & Dux de Brunswick reconciliati sunt, & promissa est pax perpetua inter Ecclesiam & Ducem. & Ducī quædā feuda sunt potrecta. Otterêberge & Horborch destruuntur: Monasterium in Hertzuelde iv. Kal. Maij totaliter incendio deflagrauit. Beata Elizabeth in Marpurg translata est Kal. Maij, præsentē Imperatore & multis principibus. Tāta ibi erat multitudo hominum quantam se nemo vnquam meminit pariter aspexisse. Oblatio auri & argenti sine fine. Eodem anno in die Pentecostes soror regis Boemiz, Domina Agnes, hortatu Minorum fratrum se reddit ordini pauperum Dominarum de regula sancti Francisci in Praga, spretō propter Christum Imperatore Frederico, qui eam in coniugem ante postularat. Postea Imperator duxit sororem Regis Angliz.

QVI ELIGANT IMPERATOREM.

ANNO Domini M. ccxl. Gregorius Papa insolentias Imperatoris cōtra Ecclesiam metuens, Principes super electione alterius sollicitauit. sed nihil profecit, quia quidam Principū ei rescripserūt: Non esse sui iuris, Imperatorē substituere, sed tñ electum à Principib⁹ coronare. Electio enim ad istos dinoscitur pertinere. Ex prætaxatione Principum & consensu eligunt Imperatorem, Treuirensis, Moguntinus & Colonienſis Episcopi. Treuirensis enim licet de Alemannia non sit, ratione antiquitatis eligit: quia cum eadem ciuitas à filio Nini, quem Semiramis, nouerca eius stuprum ab eo desiderans, à Babylone fugauit, sit constructa, Abraham Patriarcha trium annorum existente, etiam est à tempore Petri Apostoli in fide Catholica solidata. Palatinus Rheni eligit, quia dapifer est; Dux Saxoniz, quia Marfcalcus; & Margrauius de Brandenburg, quia Camerarius. Rex Boemiz, quia Pincerna est, non eligit, quia Teutonicus non est. Bernardus, Paderburnensis Episcopus, obiit, cui Simon, frater Domini Bernardi de Lippia, successit; & frater eiusdem Simonis, scilicet Otto, maior Præpositus Bremensis, Monasterienſis Episcopo subrogatur.

Anno Domini M. ccxlix. Rex Franciz cū pluribus sui regni militibus terrā sanctam adiens, circa octauam Pentecosten obtinuit Damiatam, quem Fridericus Imperator multis dicitur obsequiis adiuuissē.

Anno Domini M. ccl. feria iiii. post octauam Pasche, scilicet Non. Aprilis, Rex Franciz conflictū habuit cū Soldano super Nilum, vbi occisa sunt in parte Regis centum & sexaginta millia Christianorū: Rex autem captus est, & reddidit Damiatam, & seipsum redemit centum millibus marcarum. Præterea venerant Regi recenter xlii. vasa plena Bisantiis, & tantæ magnitudinis, quod sex boues vix trahere poterant vnum vas per duo milliaria vna die. Hæc pecunia tota transit ad Soldanū. His auditis rumoribus, prophetiam Abbatis Ioachimi quidā reducerunt ad memoriam, qui dixit: Superabitur Fracus, capietur summus Pontifex, præualebit imperans Alemannus. Sed frater Alexander in expositione Apocalypſeos eandem prophetiam tangens, subiicit sic: Sed Ecclesia orat, vt quod dictum est in ultionem, transeat in salutē. Dux Albertus [Horborch] reedificat, patris violans iuramentum.

Anno Domini M. cclv. milites de Bederekeſa, pluribus in auxilium euocatis, Worthſatos Fresones inuaserunt audacter, & quidē prima vice terrā intrantes, domos plurimas exusserunt. Secunda autem vice, scilicet iv. Idus Septēbris, iterum eis terram intrātibus, & quasi de victoria securis, occurrerunt Fresones, & fere nudi in armatos impetum facientes, in fugam eos verterunt inopinabilē, caſis ibidem plurimis, inter quos erant nobiles aliqui, milites multi, prædones famosi. Imperator Fredericus mortuus est, ab Archiepiscopo Palatinato absolutus, & in Sicilia tumulatus. Fredericus Dominus in Haseľthorp de laicatu ad Clericatum ascendit, & inter cætera virtutum opera, villam Worthemen-

themenſem cū omnibus ſuis attinentiis contulit Eccleſiæ beatæ Virginis in Stadio, eiſdem loci Theodorico Abbate eum exhortante.

Anno Domini M. c. c. l. circa diem Laurentij, de Erigo, rege Daciæ, rumores infortunati ſucceuerunt, quibuſdā dicentibus, Regem caprum, quibuſdā mortuum. Tandem veritas innotuit, quod cum ſecure luderet in alea, in domo quadam ſuper aquam poſita, venit ſuper eum inopinatè Dux Abel, frater eius, qui amicabiliter cum ibidem inuitauerat, & captum hoſtiliter proiicit in nauiculam, ad locum illum ex indultia deportatam. Delatus eſt in medium aquæ, quæ dicitur Sli: & Lago quidam de Danorum potioribus, Duci dilectus, cum altera naue celeriter adueniens, eum decollari fecit, & corpus, multo ferro onuſtum, in profundum illius aquæ ſubmerſit. Rex tamen cum mortem inuitabilem vidit, ſacerdotem petiit, & obtinuit, & facta confeſſione, vt dicunt, in time decollatori flagitium indulſit, & iam decollandus dixit: Frater meus, ſicut ante Deum heu merui, turpem mihi ingerit mortem; ſed ipſe ſi ſe non emendauerit, ſentiet turpiorem. iſtud contigit in nocte Laurentij. Non multum poſt corpus inuentum eſt à Prædicatoribus ipſo ferro onuſtum, & capite adhuc ad collum pendente. Sepelierunt eum Prædicatores in Eccleſia ſua Slefwic. Poſtea frater eius Dux Abel fecit eum extrumulari, & ibidem in noua monialium Eccleſia ſepeliri. In die omnium ſanctorum Abel coronatur in Regem, vxor eius Mechildis in Reginam, filio eorum Waldemaro adhuc puerulo (quem redeuntem de Rothomago Colonienſis Archiepiſcopus ceperat) adhuc in captiuitate detento. Poſtea die Apoſtolorum Petri & Pauli Rex Danorum Abel, Strantrefones ob inſolentiam eorum volens compellere, inopinata morte ab eis eſt occiſus. Chriſtophorus frater eius, ei in regno ſucceſſit. Lago quem prædiximus, cum regali corona & multa pecunia, ab Abel collecta, fugit in Hoſſatiam: nō multo poſt tempore & ipſe occiſus eſt.

DE GERARDO.

GERARDVS Archiepiſcopus Bremeniſis, præ nimia ſenectute debilitatus, ita vt in vehiculo per nouem annos de loco ad locum duceretur, cum conſenſu & voluntate Canonicorū & Miniſterialium Bremeniſis Eccleſiæ Simonem Padelburnſem Episcopum, filium fratris ſui tutorem conſtituit, qui præſent Eccleſiæ Bremeniſi vii. annis. Caſtrum Langwedel ædificauit contra militiam Ducum. Hic Simon bellicoſiſſimus hominum fuit. Guerras & diſcordias dilexit. In bello nūquam victoriam obtinuit, ſed amiſit. Fuit etiam tutor Colonienſis Eccleſiæ tempore Engelberti Archiepiſcopi. Tandem Gerardus Archiepiſcopus, cum ſediſſet in Eccleſia Bremeniſi xxxix. annis, plenus dierum in Caſtro Vorden obiit. Reductus eſt ad ciuitatem Bremeniſem, & in Eccleſia honorifice ſepultus.

DE HILDEBOLDO.

MORTVO Gerardo Archiepiſcopo, Canonici Bremeniſis Eccleſiæ & alij electores cum ipſis conuenerunt de electione futuri Pontificis tractaturi: & cum concordare non poſſent, maior & ſanior pars Dominum Hildeboldum filium Comitis de Wunſtorpe Archidiaconum Ruſtringiæ in Episcopum elegit. Altera vero pars, videlicet Scholaſticus, Cuſtos & Cantor, & quidam alij, Gerardum de Lipia præpoſitum Bremeniſis Eccleſiæ in Episcopum elegit: dicentes ſe habere plenum ius in electione, ſicut ante habuerunt in electione Episcopii Gerardi. Simon igitur tutor quondam Domini Gerardi detinuit Caſtrum Langwedel, quod Episcopus Hildeboldus cum amicis ſuis obſidens, quadringētis marcis redemit. Similiter Caſtrum Vorde pro eadem ſumma pecuniā à quibuſdam militibus obſeſſum comparauit. Demum Simon Episcopus & tutor, conſilio vſus, Stedingiam intrauit & cum ipſis conſpirationem fecit, multaue mala intulit hominibus Bremeniſis Eccleſiæ. Tandem collecto exercitu verſus

Wil-

Wildeshufen est profectus. quod intelligentes Comites de Oldenborch, & Comes Hinricus Boghenarius, contra ipsos similiter processerunt armata manu: in loco qui dicitur Munderlo pugnaverunt, & plurimos ex ipsis occiderunt, propter quod Simon Episcopus confusus de terra furtive recessit, indurus cappa monachali. Deinde Episcopus Hildeboldus iter arripuit ad Curiam Romanam, pro confirmatione sua obrinenda; contra quem missus fuit Godefridus, beati Willehadi Decanus, & quidam Canonici cum eo, ut confirmationem, propter contemptum ipsorum, impedirent. Et cum essent in Romana Curia constituti, Hildeboldus & quidam Canonici sui, Godfridum Decanum fraude circumuenerunt, promittentes munera & dignitates, ut ipsis literas suas presentarent, quod & fecit, eisdem literas suas assignando; promiserunt etiam eisdem, ut quicquid iuris haberet Capitulum beati Willehadi in Electione Episcopi, deberet de cetero possidere pacifice & quiete; quod eisdem fuit minime obseruatum. Igitur Hildeboldus, obrenta confirmatione sua, ad propria est reuersus: ingrediens ciuitatem Bremenensem, cum lætitia est receptus. Tandem procedente tempore discordia inter Episcopum & Burgenses est exorta, ita ut Episcopus cum consilio quorundam Ministerialium ædificauit Versflete, pro qua ædificatione est magna guerra facta, ita ut plurima loca incendiis & rapinis deuastarentur. Maxima etiam strages Frisonum facta est. Et ista discordia multo tempore perdurauit. Tandem fauente Deo Episcopus vsus consilio discretorum, cum Burgensibus & Frisonibus concordiam fecit. Et magna pecunia data fuit Frisonibus pro homicidiis ipsorum, ita ut qui fratrem vel cognatum suum amiserat, vix fertonem vel dimidium reciperet pro eodem. Iste Hildeboldus gloriose Ecclesiam Bremenensem rexit, & eam potestate & diuitiis ampliauit. Nam oppidum Wildeshufen cum quadam calliditate obtinuit, promissa pecunia à quibusdam ciuibus, quam tamen postea ab eisdem extorsit, cum præfatum oppidum obtinuisset. Item, idem Episcopus recipiens pecuniam à Duce Daciæ, obsedit ciuitatem Slesewik, non tamen sine damno, quia quidam de suis ibidem fuerunt occisi, & alii vulnerati. Et dicitur quod iste fuerit primus Episcopus, qui salarium recepit pro exercitu adducendo. Item fuit homo elatæ mentis, quia cum Albertus & Iohannes fratres Duces de Brunswik cum maximo exercitu transmississent pontem Verdenensem, intendentes malum inferre Ecclesiæ Bremenensi, Dominus Hildeboldus ipsos non timens, misit milites & ciues Bremenses, qui cum eisdem Ducibus placitauerunt, & terram exeuntes cum pace ad propria sunt reuersi. Rexit autem Ecclesiam Bremenensem xv. annis mensibus tribus, & in ciuitate Bremenensi obiit: sepultus est quoque in Ecclesia Bremenensi, relinquens Ecclesiæ pacem & diuitias copiosas.

DE GISELBERTO.

HILDEBOLDO Archiepiscopo viam vniuersæ carnis ingresso, Canonici Bremenensis Ecclesiæ ad electionem procedentes, Gisbertum, dictum de Brunchorst, filium materteræ Hildeboldi, in Episcopum cõcorditer elegerunt. Infra breue tempus dispositis negotiis suis, ad Dominum Papam est profectus, quia Papa Gregorius decimus apud Lugdunum prælatorum consilium conuocauerat, tractaturus de subsidio terræ sanctæ. Statuensque decimam persolui per vi. annos continuos ab Ecclesia vniuersali. Ab isto Gregorio Gisbertus recepit ordinem sacerdotalem, & confirmatus fuit ab eodem, cum lætitia reuersus est, & à Bremensibus honorifice est receptus. Secularis iudicii potestatem à Rege Rodolpho postmodum obtinuit. Iste Gisbertus Kedingos, qui se Hildeboldo ante mortem suam opposuerant, conuocatis militibus & famulis in Stadio ad torneamentum cum quadam subtilitate Kedingos detinuit. Terram ipsorum cum eisdem militibus intrans ipsos potenter subiugauit, quosdam capiendo, & alios occidendo: fortuna fauens Gisberto eidem arrisit, quia in omnibus suis factis fere vsque ad vltimum tempus vitæ suæ prosperatus fuit. Ciues Bremenses multum dilexit, & seditiones inter ipsos exortas propriis expensis & laboribus ad

K ; concor.

concordiam reuocauit; in tātum enim eos promouit, vt à militibus rusticorum Episcopus vocaretur, quod postea totum in contrarium est conuersum. Cum ergo Dominus Giselbertus in die cenzæ Domini Chrisma consecrasset, & diuinum officium peregisset, residens in palatio quidam ministerialium, qui vulnerauit aurifabrum in ciuitate Bremensi, ad palatium Episcopi peruenit causa refugij: quod intelligentes ciues Bremenses, in iram sunt commoti, circumuallantes cum armis palatium Domini Episcopi. Ipse vero Dominus Episcopus secessit de palatio. Præfatus vero ministerialis cū familia Episcopi cepissent palatium defendere, sed ciues cruentes supposuerunt ignem in medio palatij, coniacentes & confringentes fenestras, & ianuas, & omnia interiora, & utensilia palatij. Tandem cum se non potuerunt defendere, dederunt se in manus consulum, qui duxerunt eos in cameram, in foro ciuitatis, vt eos de manibus coinquinatorum eriperent. furiosi autem huius tumultus incensor fuit Reyneke Brushauer, qui postea fuit de meritis ad caudas equorum ligatus, & per ciuitatem distractus, & extra ciuitatem in loco supplicij rota fractus. Veruntamen Dominus Archiepiscopus paratus fuit pro suo ministeriali satisfacere, & exhibuit se paratum ad omnia, quæ dicti ciues eligere voluissent. Eodem die cum ira & turbatione exiens ciuitatem cum suis, de cetero ministerialibus adhæsit, amorem & fauorem, quæ Burgensibus exhibuerat, in milites conuertendo. Satisfecerunt tamen postea eidem Archiepiscopo Bremenses, quia tam viri quam mulieres occurrentes nudis pedibus prouoluti cum vexillis & crucibus honorifice receperunt. Fuit enim Dominus Giselbertus homo mitis, clemens, & pius, iniuriarum immemor præteritarum, suis iniuriatoribus reconciliatus breuiter & in bono. Ex hoc autem tempore ciuitati Bremensi mala plurima euenerunt, quia quidam Burgenses potentiores & potiores de ciuitate, per violentiam sunt expulsi, qui postea auxilio ministerialium ad ciuitatem Bremensem armati venientes, damna plurima intulerunt incendiis & rapinis. Ciues autem sumtis viribus huiusmodi rapinas & incendia viriliter vindicabant, & dictos expulso publicatis bonis eorum exilio perpetuo condemnabant. Frisones etiam Wurfsati & Rustringi violenter naues Burgensium inuadentes, bona ipsis abstulerunt, quosdam vulnerâtes, quosdam occidentes: eis mala plurima & irrecuperabilia intulerunt. Nam inter se discordiam & bella grauissima plusquam per annos xii. habuerunt. Tandem pax facta est, cum damno ciuitatis & dispêdio nimis graui. Eo tempore mortuus est Christianus Comes de Oldenborgh apud S. Stephanum in ciuitate, & deductus ad monasterium Hude, & ibidem est sepultus. Iste Christianus fuit cognatus Domini Archiepiscopi Giselberti, & in tempore iuuentutis suæ fuerat Scholasticus Ecclesiæ Bremensis, propter quod pacem & concordiam cum Ecclesia & ciuitate Bremensi habuit, vbi cunq; potuit discordias euitabat. Iste iocundus & affabilis vinum dilexit, hospes fuit splendidus expensarum; societatemq; clericorum plurimum affectabat: Omni die horas Canonicas beatæ virginis & sancti Spiritus cum septem psalmis, tanquam presbyter decantabat. Iutta Comitissa vxor sua anno elapso post mortem suam in Rastendensi Ecclesia est sepulta. Item Comes Otto frater prædicti Christiani bellicosus fuit homo, gaudens incendiis & rapinis, & quanquam plures habebat terrarum Dominos inimicos, minime timuit & curauit. Tempore pacis parcus fuit in expensis, sed tempore discordiæ militibus & famulis expensas & stipendia largiter erogabat. Isto tempore tanta charistia frumeti fuit Bremæ, quod plaustrum siliginis pro xii. marcis argenti emebatur, nullus tamen pauperum fuit de charistia memorata. Item, Giselbertus Archiepiscopus audax fuit contra inimicos, & satis humilis & tractabilis ad loquendum. Consanguineis suis in multis faciebat bene, qui etiam indigebat. In tantum erat intentus secularibus, quod spiritualia non curauit: Diuinum officium non multum curans: Raro ordines celebravit. Triginta annis rexit Ecclesiam honorifice, & defendit potenter: Et eandem castris, ædificiis, & diuitiis ampliauit. Nam & castrum Thedinghukē, ædificauit: Item nouam ciuitatem apud

Buxte-

Buxtehude firmam & munitam: Item, Castrum Otterenberg: Item, castrum Rempempee, quod postmodum pro quibusdā bonis Domini Hinrici de Barmstede ultra Albiam constitutis permutauit. Item turrim ædificauit in castro Vorden. Item, pulchrum grande palatium in ciuitate Bremensis, Item, domum lapideam in Stadio: Item, castrum Langedel renouauit, domum ibidem ligneam pulcherrimam construendo. Alia etiam bona fecit, quæ longum esset enarrare. Item, claustrum monialium in Mechelen transtulit ad locum, qui dicitur Wolde, & id fideliter promouendo, de suis propriis redditibus tribuendo ipsius claustri redditus ampliari. Item ædificauit altare in Ecclesia Bremensi, apud sepulchrum prædecessorū suorum: Sacerdoti ibidem seruienti deputans redditus sufficientes. Et de redditibus ipsius altaris memoriam suam & paritum suorum statuit Canonici & Vicariis ministrari. Item benignus erat, & petitiones se petentium libenter exaudiebat. Item Comes Otto senior de Oldēborgh, qui in castro Berna morabatur, ac potestate & diuitiis abundauit, fuit auunculus Hildeboldi & Giselberti Episcoporum. Item, Henricus Comes de Hoia obiit, qui bellicosus fuit, & feueri animi, & multas discordias contra Hildeboldum & contra Borchardum Comitem de Welpia filium auunculi sui habuit. Iste Henricus xxv. plures habuit legitimos, quorum nullus in ætate ad annum quinquagesimum superuixit. Cum autem Giselbertus in ultimo anno ætatis suæ morbo calculi & aliis infirmitatibus grauaretur, & præ nimia debilitate in curru duceretur, Kedingi & homines septem parochiarum ultra Albiam sitarum se Giselberto opposuerunt, nec poterant aliquo modo per ipsum, neque per alios ad cōcordiam & obedientiam reuocari. Ipse magnum exercitum congregauit, auxilio Ducis Saxonie, & Ducis de Lunenburg, & Comitum Holsatie, & ministerialium Bremensis Ecclesie. Hi precedenti armati contra prædictos homines, ipsos in bello deuicerunt, plurimos ex ipsis occidendo, alios capiendo: terram deuastantes rapinis & incendiis. Propter hanc stragem hominum factam, & damna eis illata, Giselbertus multum doluit, & magnam penitentiam egit, sicut illi qui morte sua præfentes aderant, protestantur. Sedit autem Giselbertus xxxiii. annis, mensibus tribus, & tribus diebus: & mortuus est in castro Vorden: Deductusq; est ad ciuitatem Bremensem, & in medio Ecclesie sepultus est, anno Domini m. cccvi.

DE HEINRICO DE GOLTORN

ANNO Domini m. cccvi. mortuo, Giselberto Archiepiscopo, Canonici Bremenses ad electionem Pontificis processerunt, & cum per plures dies diuersos habuissent tractatus super electione Pontificis, & illi nobiles qui desiderabant præfulatam, non poterant per concordem electionē obtinere. Sed Henricum Goltorn Decanum Ecclesie Bremensis, in Episcopum concorditer elegerunt. Iste Henricus originem duxit de genere ministerialium honestorum, mente fuit quietus, facetus moribus, & expensarum honestus distributor: habens in sua curia diuersi generis auiculas & columbas. Qui cum præ nimia debilitate corporis & senectute non posset Romanam curiam visitare, misit Cantorem Bremensis Ecclesie & alios Canonicos & viros literatos ad Curiam pro sua confirmatione obtinenda. Illis existentibus in curia Romana, prædictus electus Henricus versus Stadium est profectus, & in reuersione febre est correptus, in Castro Vorden obiit. Deductusq; ad ciuitatem Bremensem, & cum honore sepultus est in Ecclesia Bremensi, apud Hildeboldum Archiepiscopum, cuius fuerat Capellanus. Sedit autem idem Henricus per menses quatuor in Episcopatu. Cantor autem mortuus fuit in via reuertendi: Socij autem sui ad propria sunt reuersi.

ANNO Domini M. CCCVII. mortuo Heinrico electo Bremensi, Canonici de electione futuri pontificis tractauerunt; & cum pluribus diebus laborassent, non poterant in vnam personam aliquatenus concordare. Tandem quidam ex ipsis Bernhardum filium Comitis de Welpa Præpositum Bremensis & Magdeburgensis Ecclesiarum in Episcopum elegerunt: Alij vero Florëtinum dictum de Brunnckhorst Scholasticum Bremenlem elegerunt. Seniores vero discretiores superfederunt, nolentes in discordia eligere, attendentes quod de discorde electione prælatorum mala plurima solent Ecclesiis prouenire. Bremenses vero ciues Præposito adhæserunt; Ministeriales autem Scholastico. Isti duo Præpositus & Scholasticus, collecta pecunia quam habere poterat, ad Curiam Romanam sunt profecti. Romana autem Curia erat in Regno Franciæ, in ciuitate Pictauiensi, ubi præsidebat Papa Clemens quintus, quondam Archiepiscopus Burdegalensis. Igitur dum præfati Præpositus & Scholasticus pro Episcopatu in Curia litigant diebus multis, Scholasticus diem clausit extremum ibidem. Sed & Otto nobilis de Depholte, Canonicus Bremensis, qui & ipse erat Episcopatum expectans, ibidem obiit. Præpositus vero senex & plenus dierum, videns cognatum suum Ottonem, & aduersarium suum obiisse, tædio litis & exulatus affectus, & cedens laboribus & expensis, ad propria rediit, & postea in Bremen correptus febribus, persoluit debitum omnis carnis. Papa igitur quia prouiso de Archiepiscopatu Bremensi ad ipsum fuerat deuoluta, prouidit Ecclesiæ, mittens Iohannem Dacum, dictum Fursat, quondam Archiepiscopum Budensem, hominem litteratum, senem, sed omnino discordem, tamen cum nullo cõcordem; qui Ecclesiam Bremenlem & totam prouinciam duxit in tribulationes diuersas, & deuastationes irreuerabiles, & pericula nimis multa, sicut patebit lucidius dum ipsius vitam fuerimus profecuti.

DE IOHANNE ARCHIEPISCOPO.

SI quis Archipræsulis Iohannis Bremensis
Scire vult originem, qui quondam Budensis,
Fuit Archipontifex, & post hoc Rigensis,
Prinsque Præpositus erat Roschildensis,
Credat viro simplici rithmata scribenti,
Et à narratoribus veris audienti,
Conuersationibus plus experienti,
Quædam suis oculis etiam videnti.

Erat Dacus nobilis sanguine Regalis
Ex matre; sed genitor miles * ciuialis,
Clericus egregius, inuentus vix talis
Artium & iurium professor equalis.
Hic cum Lundis primitus Archipræsulauit,
Nicolaus quartus hunc Romæ confirmauit.
Plures probos Clericos beneficiauit,
Quos Rex dignos censuit ipse reprobauit.

Cum Rex Clericum iugiter indignans turbaret,
Atque Regem sanctus homo iuste increparet,
Delictaque procerum stricte obiurgaret,

Conti.

Contigit ut Rex ipsum vinculis nodaret,
 Qui constanti animo nihil titubavit,
 Sed nec in periculo tali vacillavit,
 Regemque & complices excommunicavit;
 Quem Rex quantum potuit amplius arctavit,
 Sicque per biennium carcere tenetur.
 Scriptum Apostolicum ipsum non tuetur,
 Celestinus Pontifex summus non timetur,
 Rex inflatus animo Deum non veretur,
 Per amicos igitur funes transmittuntur,
 Et lima per quas dura vincula roduntur,
 Custodesque precio vinoque vincuntur,
 Sic evadit pontifex, hostes confunduntur.
 Rex Ericus omnia sua depradavit,
 Per fratrem Christophorum pradia vastavit,
 Faكتور Pontificis quosdam inhonoravit,
 Et diris exiliis quosdam condemnavit.
 Archipræsul petiit curiam Romanam,
 Quem recepit pontifex tanquam ovem sanam,
 Qui pro bono publico suam dedit lanam,
 Et nudus eiectus est non propter rem vanam.
 Papa Bonifacius Octavius miratur
 Hominis constantiam, atque sic affatur:
 Nunquam vidi similem, prece non mutatur,
 Hostibus terribilem, minis non fugatur.
 Rex Martinum Dacum mox contra ipsum misit,
 Clericum egregium, cui & commisit,
 Expenfis non parcas, nec cura tibi sit,
 Dummodo depositus noscatur ubi sit.
 Martinus Parisius hic Canonica vit,
 Qui significandi tunc modos compila vit.
 Hunc Rex prece, munere, sibi sociavit,
 Et sic contra Præsulem Romam destinavit.
 Hinc obiectionibus inuicem prolatis,
 Et responsis plurimis passim ventilatis,
 Præsulis sententius à Papa firmatis,
 Laborat ulterius pro damnis illatis.
 Interdictum ponitur in Regno Danorum,
 Quod duravit spacio plus quam sex annorum,
 Interimque curia gratiam ac favorem
 Regi reddit, forsitan gratia Danorum.
 Papa petit ut Præsul resignet Præsulatum,
 Cum habere nequeat tutum sibi statum,
 Promittit quod faciat maiorem prælatum,

Vbicun-

Ubicunque viderit fore sibi gratum.
 Quadraginta namque Rex milibus marcarum
 Damnatur, ut Præsul reddat, vice quarum
 Compescantur omnia, & iniuriarum
 Sopiantur stemmata, sic finis causarum.
 Tunc Præsul Parisius sese transferebat,
 Vbi pingues redditus cum nummis emebat,
 Et quieti deditus priuate vivebat:
 TERNUS Episcopus Lündis præsidebat.
 Papa Bonifacius de vita migravit,
 Benedictus vnderus papatum intrauit,
 Iohannem Episcopum coram se vocavit,
 Rigensem Ecclesiam sibi donauit,
 Quam dum nimis celebrem audet resignare
 Indignatus Pontifex iussit * stare,
 Sic Iohannem Præsulem fecit expectare;
 Sed post annum mortuus nil valebat dare.
 Clémentis quintus eidem successit Papatu
 Qui Iohannem nonerat facie, relatu,
 Bremenſique iudicat dignum Præsulatu,
 Bremenſis Ecclesiæ curia vacabat
 Per mortem Florentij, qui hanc aspirabat,
 Bernardique Præpositi, qui sponte cessabat;
 Hos discors electio crinibus ligabat:
 Præsul ad Prouinciam humilis aduentu
 Hudam venit, primitus manens cum conuentu,
 Clerus, plebs, & procures ipsum Beneuentu
 Ad Bremenſem cathedram ducunt cum concentu.
 Qui mox municipia cathedra petiuit,
 Et prædedit pheudiis sicut bene sciuit,
 Hominum homagia iurando quaſiuit,
 Plurimaque præſidia statim acquiſiuit,
 Præſuli obediunt populus & clerus,
 Nam veniſſe viſus eſt ut iudex ſeuerus
 Iniquos deprimere, & ut paſtor verus
 Pius benefacere, malis eſſe ſerus.
 Cumque prope VViſeram pluribus ſopitiſ,
 Tranſiſſet ad Albiā hoſtibus inuitiſ,
 Veniſſet ad Stādium ipſiſ perauditiſ,
 Petiuit ſubſidium verbis delinitiſ.
 Hamburgeniſ Præpoſitiſ primuſ contra dixit,
 Ne darent præſidium: hic quam diu vixit
 Duruſ manſit amuluſ præſul eum fixit;
 Hominiſ ſapientia miratur quiſ hic ſit.

Ludo-

Ludovicus igitur temptat appellare,
 Cum tota diæcesis prompta sit donare.
 Hoc est Hamburgensium semper rebellare,
 Quis sedi Bremensi se volunt æquare,
 Vorden petit protinus à tyranno Hinrico
 De Borgh qui hoc tenuit, & hoc ex iniquo.
 Cui sui consulunt ut fido amico,
 Qui cedat vir, inimicis, seuero, antiquo,
 Hic Hinricus ipsius hostis clericorum
 Polluit Ecclesias etiam monasteriorum
 Conculcauit seminas, sed nec seniorum
 Facies erubuit neque prælatorum.
 Claustra deprædatus est, clericum captiuauit,
 Terras populatus est, milites vexauit.
 Captiuos quos tenuit horride tractauit,
 Aquis, igne, frigore ferroque necauit.
 Infestus in nobiles, nullum verebatur,
 Crudelis in pauperes, multum timebatur;
 Largus ad satellites, quos & hortabatur,
 Ne timerent procures, & in his letabatur.
 Hunc Hinricum ipsum præsul exercebat,
 Mandans ut quiesceret: & hoc faciebat
 Aliquanto tempore, sed post hunc dolebat,
 Quod Vorden dimiserat, plusque seuebat,
 Promissa quæ sponderat statim violauit,
 Et ut canis rabidus, morsus duplicauit,
 Quem præsul pro crimine mox excommunicauit:
 Sed ipse sententias minime curauit.
 Fit confederatio cum Luneburgense
 Duce Friderico, præsuleque Verdenſe:
 Danninſe castrum obsident statim primo mense,
 Et Tyrannum impetunt iniis, armis, ense,
 Danninſe castrum passim dure impugnatur,
 Machinis petrariis donec dissipatur.
 Horneborch castellulis tribus circumdatur,
 Captusque soliuagus Hinricus portatur,
 Mittitur in carcerem Vordis in profundo,
 Suique satellites sparguntur in mundo,
 Diuino iudicio; quia sædo fundo
 Radicati fuerant, canni ut arundo.
 Fit quies à præliis, paxque nunciatur.
 Cuncti gaudent populi, terra seminatur.
 Præsul benedicitur, Te Deum cantatur;
 Iustusque reficitur, impius turbatur.

Post

Post hoc quidam nuncius venit cum mandatis
 Romani Pontificis sibi non ingratis,
 Ut causam decideret bellis mitigatis,
 Quam Rigenfis habuit cum cruce signatis.
 Præsul se disposuit protinus ad eundum,
 Dolent omnes subditi, dicunt non iocundum,
 Quod linquat Ecclesiam, subeat profundum,
 Sed Papa per literas mandat redeundum,
 De quo gaudent plurimi, sperant profuturum,
 Et quod in concilio se opponat murum
 Pro suis Ecclesiis contra fraudes furum,
 Qui temptant suffodere statum eius purum.
 Vadit ad consilium Vigenense forum,
 Committit Ecclesiam viris honestorum
 Morum, quorum gratia nihil indecorum.
 Borbardum Rustringie tunc archileuitam
 Ac Iohannem paruulum virum iuris scitam
 Præfecit vicarios, mandans vt sopitam
 Seruarent Ecclesiam per quietam vitam.
 Quod fecerunt strenue cunctis complacendo,
 Et statum Ecclesie prouide regendo,
 Raptores & impios prudenter arcendo,
 Pios ac pacificos dulciter fouendo.
 Sic per annos aliquot prospere florebat
 Terra per vicarios, plebs pace gaudebat,
 Visitat prouinciam prout imminiebat,
 Ipsorum sententiam clerus extimebat.
 Præsul de consilio reuersus est Vordis,
 Fortuna contraria tristem motum cordis
 Infert, nam Otto Scoke comitator sordis
 Fit defertor fidei, mentisque vecordis,
 Castrum tradit Horneborch Hinrici amicis,
 Viris subuersoribus crucis inimicis.
 Qui Verdense oppidum deuastatis vicis
 Incendunt & spoliant, nec parcunt mendicis:
 Qualiter se milites nostri habuere
 Ad castrum superius primi confugere,
 Hostibus cum poterant nihil nocuere,
 De ipsis hic æstimo melius tacere.
 Præsul Bremam introit propter tutum statum,
 Et Martinum Langvedel ponit aduocatum;
 Post de Hoya Comitem vexant citatum,
 Tedinghusen castrum repetit ablatum,
 Vbbonem presbyterum Bremis captiuauit,

In quo ciues, consules, clerumque turbauit,
 Langvvedel se transulit vbi habitauit,
 Et contra Capitulum plurima temptauit:
 Dedalem Canonicum censet remouendum,
 Borchardum Russtringia non restituendum,
 Qui dispensatorium duxit ostendendum,
 Præsul sibi prætulit virum contemnendum.
 Quosdam de Bremensibus per proscriptionem
 Damnat, propter clerici clam occisionem,
 Qui præbebat congruam satisfactionem,
 Sed querebat Pontifex diram ultionem.
 Iohannis de Delmenhorst nummorum crumenam
 Soluatur proconsule, sed pro hiis auenam
 Aufert, contra quod præsul tulit banni pœnam.
 Ex quo Comes concipit mentem motu plenam.
 Subiectam prouinciam plurimum turbauit,
 Nam ipsorum electos semper reprobaui,
 Quos & pro pecuniis excommunicauit.
 Visitans quam petiit, qui & appellauit.
 Cum turbasset nobiles, clerum & prælatos,
 Consules, Canonicos, viros literatos,
 Conquesti sunt insimul omnes se vexatos,
 Se demonstrant protinus acriter ingratos.
 Quanta tunc formata sunt appellationes,
 Vix possent conscribere sex tabelliones.
 Queruntur & suppetunt adinventiones,
 Quibus pelli valeant suæ sanctiones.
 Ordinant in Langvvedel centum armatorum,
 Pro quibus exposuit munimen castrorum,
 Nihil sibi profuit conatus eorum,
 Nam post mensem defecit copia ciborum.
 Ponit amicales hinc compositores,
 Nec quod illi ordinant suos mutat mores,
 Tunc multiplicati sunt præsulis dolores,
 Omnes esse clamitat viles proditores.
 Festinat Thitmarciam litigando lassus,
 Et omnem miseriam fuit ibi passus.
 Veneris efficitur labor eius cassus.
 Contra ipsum murmurat altus & bassus.
 Vorden vadit protinus vbi captiuatur,
 Et à muliercula fuste verberatur,
 VVildeshusen petiit, nec sicut prosperatur,
 A Clafone de Oyta capitur & ligatur.
 Cum sic in VVildeshusen nemini placeret,

De iuratis propriis nullus adhereret,
 Suasque sententias nemo qui timeret.
 Reduendo Frisiam turbatur & meret.
 Iohannem Scholasticum eligunt tutorem
 Bremensis diœcesis genitum priorem.
 Nobilis de Luneborg qui se defensorem
 Gerit, castra possidet, nec curat maiorem.
 Iohannes scholasticus dimittit Hinricum,
 Hominem sacrilegum, in cunctis iniquum,
 Elegit in socium & fecit amicum.
 In quo turbat Præsulem eius inimicum;
 Marcellum presbyterum Vordis carcerauit,
 Pro quod præsulis chartas lectionavit
 Aduocatus Vordis hunc carcere necauit.
 Nec Papa, nec Præsul hoc digne vindicauit.
 Præsul petit Curiam, quarit litigare,
 Atque suos amulos citando vocare:
 Quorum quidam veniunt, quidam domi stare
 Censent, & per Syndicos causam probare:
 Iohannes vicesimus secundus valentem
 Iudicat Præsulem nequaquam dementem,
 Ipsumque restituit, sed insipientem
 Statuit Vicarium nil proficientem.
 Proponuntur iurgia, lites contestantur,
 Verba volant, plurima acta replicantur,
 Non fertur sententia, tempora mutantur:
 Sed tandem litigia promissa sedantur.
 Promittunt præsidia sibi dare quita
 Quæ ipse exposuit pro seruanda vita:
 Admittunt vicarios vt sic sint sopita
 Cuncta quæ commiserant, sed non seruant ita.
 A Papa de Curia quiti dimittuntur,
 Redeunt ad propria, promissa scinduntur:
 Tutor post hæc moritur, castra redimuntur
 Per quosdam vicarios qui tunc statuuntur.
 Nicolaum Ketelhot præsulem Verdensen
 Posuit Vicarium, qui produxit ensem,
 Castra demolitus est non multum post menssem,
 Rode atque Culena dans pacem forensen.
 Quem præsul intelligens de pace laudari
 Iudicat desidem dignum reprobari,
 Indignosque censuit pace iocundari;
 Hostes pacis asserens pace abdicari:
 Sed quia Vicarios crebro variauit,

Et quos modo statuit castino mutavit;
 Statutorum animus multum vacillavit,
 Propter quod Episcopus nihil prosperavit.
 Ex hac causa perditā nihil bonitatis
 Accidit Ecclesie, sed consumpta gratis
 Sunt marcarum milia plurima quam credatū,
 De quibus nunc aestimo dictum esse satis.
 O fortuna misera quare sic amaris,
 Quæ ad ictum oculi crebro variaris,
 Ut luna instabilis curris, immutaris,
 Et ut aura tenuis ventis agitaris.
 Tuque diuiti panem denegasti:
 Sed neque artifice gratiam prestitisti:
 Virum fortem, nobilem in bello turbasti:
 Doctum, sanctum, mysticum, tu insatuaſti.
 Vir ille ditissimus sepe iactitavit,
 Quod centena millia marcas congregavit,
 Eius utensilia argentum ornavit,
 Fortuna contraria cunctis spoliauit.
 Erat peritissimus artium & iuris,
 In quibus profecerat, studiis & curis,
 Fortuna contraria falsatis figuris,
 Submittit in varia vacando scissuris.
 Prasidens iudicio nullum metuebat,
 Apparens in publico pulchre incedebat,
 Manens in palatio sociis gaudebat:
 Fortuna contraria cuncta rescindebat.
 Ipsius religio multum mirabatur,
 Pergens in itinere crucem sequebatur,
 Vestitu Pontificis rite utebatur,
 Fortuna contraria cuncta depredatur.
 Pontifex hic moritur in Auinione,
 Et thesaurus rapitur sub hac ratione,
 Quod sublatuſ dicitur in intestatione:
 Heu quot damna patimur hac dissensione!
 Quo huic Ecclesie tanta sunt oblata
 Nescio cur accidit ob cuius peccata.
 Sic cessatur & pereunt cum fortuna fata,
 Sic amata tranſeunt similiter & ingrata.
 Si tu prasul, inclyte legem Iesu Christi,
 Legem tuam destruens, bene custodisti,
 Ad Christum certissime post mortem venisti;
 Alioquin moriens cuncta perdidisti.

DE BURCHARDO GRELLIEN.

ANNO Dñi M. CCCXXXVII. tempore Domini Iohānis Papæ XII. pontificatus
 fui Anno XI. pridie Michaelis Archangeli prouisum fuit Dño Borchardo
 Grellen, Archidiacono Rustringiæ, de Archiepiscopatu Bremenſi, tali modo.

CVM Bremenſis Cathedra cura vacaret,
 Per mortem Pontificis Iohannis, & ſtaret
 Conſuſum negocium, nemo qui ſperaret
 Succeſſum tam proſperum, ſicut nunc apparet;
 Burchardum Rustringiæ nunc Archileuitam
 Omnes petunt protinus propter dignam vitam,
 Perſona, ſcientia, pulchre redimitam,
 Moribus, induſtria, gratia politam:
 Virum venerabilem, magnæ probitatis,
 Valde conſimilem, multa largitatis,
 Humanum, affabilem, quem cum fortunatis,
 Deus fecit habilem ſociet beatis.
 Hic ortus de ciuibus plurimum honeſtis,
 Probijs & diuitibus, largijs & modeſtis,
 Ornatusque fratribus, quos tulit celeſtis
 Rex ad ſe, ne longius hic eſſent cum mæſtis.
 Fratrem ſibi præſtitit virum honeſtatis,
 Voche Grellæ nomine gratioſum ſatis,
 Qui placere ſtudit bonis & ingratis,
 Hic fuit ſolatio præ cunctis cognatis.
 Cum primum Pariſius iuuenis floreret,
 Gratus eſſet ſocijs, ingratis placeret:
 Artes ſtatim didicit, & vt has doceret,
 Magiſter effectus eſt, nemo qui doleret.
 Dum legens in cathedra primum doctoret,
 Præbenda tranſmiſſa eſt Bremenſis apparet.
 Ergo quod honoribus futuris hilaret,
 Iam præſens auſpicium ſicut modo claret,
 Paſſim aſſecutus eſt titulos bonorum
 Per gradus Canonicos atque Rustringorum,
 Archidiaconatum, & quod plus decoret,
 Summum Vicariatum regimen multorum.
 Igitur, vt dictum eſt, cum ſedes vacaret,
 Nemo qui conſidet quiſque deſperaret,
 Sed nec ipſe penitus ad hanc aſpiraret,
 Actum eſt diuinitus vt ſors vigilaret,
 Bremenſe Capitulum, Clerus & Prælati,
 Abbates, præpoſiti, viri literati,
 Conſules & iudices, nobiles magnati,

Magi-

Magistri Parisius cuncti nominati,
 Prompte scribunt literas Papæ supplicantes
 Johanni Vicefimo secundo, rogantes
 Vt virum hunc præferat, contestificantes,
 Quod vix sit vtilior omnes acclamantes.
 Horum testimonia Papam commouerunt,
 Queritur an sit nobilis pro quo scripserunt,
 An sit natus diuitum qui præferri querunt,
 An sit tantus clericus quod promouerunt.
 Respondit humiliter se non eminere
 Sanguine, diuitiis, nec tamen egere:
 Sed de mediocribus genitum sincere,
 Qui sponte nobilibus multum seruiere.
 Sed nec magisterio diuina scriptura,
 Nec legum ac Canonum fungi præfectura,
 Vt tamen proficeret esset sibi cura,
 Scripturaeque disceret spe vite futura.
 Sed quia diæcesis per dissensionem
 Esset facta tenuis ad tributionem,
 Non posset efficere longam mansionem,
 Papæ probat tacitus viri rationem.
 Dixit Papæ in super quod non inhareret
 Si sua condicio sibi displiceret,
 Dummodo Ecclesie cito prouideret,
 Nam de plus idoneo plurimum gauderet.
 Huius responsionibus Papæ plus est motus,
 Contulit cum fratribus, hic homo deuotus
 Sufficit Ecclesie, sic ergo promotus
 Vt sit Præsul inclytus seruus Dei totus;
 Sic in binis mensibus fuit expeditus,
 Vt seruiret curia parum requisitus,
 Ordinatur presbyter adeo perfcitus.
 Consecratur Pontifex sacris insignitus.
 Hinc adepto pallio sine pactione,
 Post sex menses rediit cum deuotione:
 Acunctis recipitur absque scissione,
 Sed cum amulantium murmuracione.
 Nihil tamen amuli publice temptabant,
 Sed dolent quod primitus non euigilabant,
 Et pro sorte simili elaborabant:
 Discreti et prouidi laudes Deo dabant.
 Expensis solennibus cunctis ministratis,
 Donis et munusculis Præsuli oblatis,
 Præsidebat feudis quibus perpetratis,

Castra petit cathedra intendit ablatis
 Vorden atque Hagene mox recuperavit,
 Promissa pecunia verbis placavit,
 Pro castellis aliis quæ & commendavit,
 Probiis militaribus, sicque lis cessavit.
 Cum optata singuli pace fruereutur,
 Commouentur æmuli, timent & verentur
 Præfulis potentiam, sed male mouentur,
 Pacis aduersarij nunquam iocundentur.
 Hostes sibi concitant terram Kedingorum,
 Qui trans Ostam habitant cæcum malignorum,
 Ut rebelles sedeant, & exemplo horum
 Albenſes recalcitrant, qui spectant ad forum:
 Præfulis industria malignos confudit,
 Armis & potentia ipsos circumcludit,
 Incendit & spoliât, vulnerat, & cudit,
 Sic cum viris perfidis serioſe ludit;
 Contra ipsos congregat multos armatos
 Saxones, Tetmaricos, VVeſſſalos, Holſſatos,
 Fortiter exterminat viros abdicatos,
 Binis caſtris obſidet ſtrictius artatos,
 Oſtenhagen comparat ſuum per argentum,
 Kikindeelbe conſtruit forte munimentum,
 Ut viris rebellibus ſint in detrimentum,
 Ac obedientibus tutum ſulcimentum.
 Poſtquam ſic præualuit cuncta ſunt pacata,
 Pax terræ conualuit omnibus optata,
 Sic hoſtis obmutuit, nec mouetur ſpata,
 Boni gaudent, dulci pace reſormata.
 Sic regit Rempubicam quod ſatis timetur,
 Sicque ſouet Eccleſiam ut iuſte ametur,
 Deuit at ſententias ut promiſſis ſtetur,
 Placet, & ſic quilibet amicus ſeruetur.
 Si Deus omnipotens ipſum adiunare
 Vellet contra Friſones, qui nunc rebellare
 Cæperunt Eccleſiæ, nemo compenſare
 Poſſet ſortem Præfulis, vel digne laudare.
 Oremus altiſſimum pacis largitorem,
 Ut iuuet hunc præſulem pacis amatorem,
 Ut compeſcat citius Friſonum ſurorem,
 Et viuât diutius ad Chriſti honorem:
 Iſtudeſt principium Præfulis Bremenſis,
 Finem qui conſpexerit in armis extenſis
 Verum vero conſerat verbis inoffenſis,

Nemen-

Ne mendax appareat, aut fictor forensis.
 Frisonum rebellio diu perduravit,
 Sed ignis & gladius hos humiliavit,
 Sanguis multus fusus est, aqua subintrauit,
 Terra desolata est, pauper exulavit.
 Sed cum guerra Frisonum extitit sopita,
 In acetum vertitur fortuna mellita,
 Præsul mitis deficit, fit amara vita,
 Nam fors huius seculi suos tractat ita.
 Suburbana Langwedel cum aduocacia
 Spoliatur, vitur per Verdenses, quia
 Non est qui resistat hiis in peccati via:
 Quis in culpa fuit videat Maria.
 Tedingehusen traditur Comiti Hinrico
 Pro nummis, ut dicitur, quod tamen non dico;
 Sed si castrum tradidit sibi ut amico
 Patet si restituet & sine obliquo.
 VVildeshusen, Hagene Liborius miles
 Et Svagerus Præsul tenet ut seruiles:
 Si Præsul exposuit illos quasi viles;
 Bonum est quod liberent hos viri viriles.
 Focco Grelli moritur anima Borchardi
 Qui astatat præsuli more leopardi:
 Hic narratur mortuus in fato Odardi.
 Postquam frater moritur, sicut est prædictum,
 Præsul anno altero dolens se relictum,
 Sicque Bremis obiit, quod nec morte victum
 Credimus in anima, sed Christo addictum.
 Mox ut eius anima à carne migravit,
 Castrum in Kedingia quod edificauit,
 Turba malignantium protinus vastauit,
 Quorum adhuc vitium nemo vindicauit,
 Sed castrum quod fecerat contra Hadeleros.
 Viros diabolicos in fide non veros,
 Conservatur hodie per viros sinceros,
 Dictos de Bederikesa hostibus seueros.
 Sed quale condiderit præsul testamentum,
 Scriberem si caperem inde documentum:
 Mirum est si habuit aurum & argentum,
 Quod sic more pulueris volauit in ventum.
 O fortuna mobilis cur sic spoliasti,
 Robustos quos primitus tantum exaltaasti,
 Viros quos fauoribus vulgi sublimasti,
 Mox tantis honoribus & vita priuasti!

*Sic trāstasti Iulium Cæsarem, Augustum,
 Alexandrum, Darium, Herculem robustum,
 Hectorem, Pompeium & Iouem venustum.
 Si duobus milibus annis quis gauderet,
 Augusti potentiam in pace teneret,
 Et thesauros plurimos Cræsi possideret,
 Si morte perderet vacuus maneret.
 Si vis in deliciis esse cum beatis;
 Fuge mundi prospera, luge pro peccatis;
 Amicos de Mammona fac iniquitatis,
 Sic habebis gaudia summa claritatis.*

DE OTTONE.

MORTUUS est Borchardus Bremensis Archiepiscopus anno Dñi M.CCCXII. in prima vigilia assumptionis S. Mariæ.

Et post mentem Ottonem Comitem de Oldenborgh, Decanum Ecclesiæ Bremensis, concorditer elegerunt in Archiepiscopum, qui conformatione sua à sede Apostolica videlicet Papa Clemente VI. obtenta Ecclesiam suam pacifice gubernauit, & quia senio grauatus personaliter diocesim suam visitare postposuit: Sed per Officiales suos tam spirituales quàm seculares gubernare disposuit. Vnde quidam ministeriales & eorū seruitores huiusmodi aduocatos Officiales minime formidantes, vim & iniurias nonnullis, & specialiter impotentibus, qui se ab ipsorum iniuriis defendere nō poterant, intulerunt. Contigit autem vt quidam cursor & nuncius de Oldenborch ad dictum Dñm Archiepiscopum cum literis veniens, ipsum nomine suorum nobilium cognatorum & aliorum nomine honorifice, vt decuit, salutaret, & alia sua commissa negocia propalaret, vnde inter cetera ab ipso de statu suæ diocesis interrogatus respondit dicens, Reuerende pater nō multum bene, quia vix aliquo tempore pauper & impotens absque molestia & rapina valeat diocesim pertransire. Quo audito, furore repletus, vocauit Aduocatū suum, nomine Beuerbeke, verbis iracundis inclamando, dicens, Tu mihi semper dicis de pacifico & bono statu diocesis meæ: audi istum pauperem conquerentem. Respondit, Chare domine, iste & sui similes dicunt quicquid poterunt, vt dona & munera habere valeant & reportent. Dicens ad illum nuncium, Veni ad coquinam, vt manduces. quem nuncium idem Aduocatus posuit in turrim & cippum, & per aliquod tempus ibidem in tribulatione & angustia fecit permanere: qui tandem per ipsum deductus docuit eum, & per iuramentum suum præstitum adstrinxit, qualiter Domino suo de statu suæ diocesis deberet respondere. Vnde introiuit ad Dominum, ac si iterum de Oldenborch veniret, salutatione & aliis doctis negociis propositis & expeditis idē, Dñs Archiepiscopus de statu suæ Diocesis interrogauit. Qui respondit: Domine Bremenis, in vita hominum non ita bene sicut modo stat. Ita senium suum per suos officiales & ministros fuit deceptum & illusum.

DE GOTFRIDO COMITE

de Arensburg.

ANNO Domini M.CCCXLIX. Domino Ottone Archiepiscopo viam vniuersæ carnis ingresso, Electores Archiepiscopi Bremensis nobilem Mauricium, Comitem in Oldenborch; Decanum Ecclesiæ Bremensis, patrum dicti Ottonis Archiepiscopi prænarrati, concorditer in Archiepiscopum elegerunt: qui mittens legatos suos ad sedem Apostolicam, quæ sedes in Auinione erat, pro confirmatione obtinenda. Interim autem nobilis Gotfridus Comes de Arensburg, Episcopus Osnaburgensis, per suos apud sedē Apostolicam laborauit; & Eccle-

fiam

siam Bremensem ab eadem sede, videlicet Innocentio VI. in Auinione obtinuit & impetrauit: qui cum literis Apostolicis ad ciuitatem Bremensem veniens, per Capitulum & ciuitatem, vt verus Dominus admissus fuerat & receptus. Dominus Mauricius munitiones & castra diœcesis in possessione habens firmiter tenuit & possedit. Dominus Gotfridus duntaxat Castrum Meddinghufen in possessionem acquisiuit. Vnde oritur magnum bellum & discordia inter Dominos Archiepiscopum & Mauricium, ita quod Bremenses & Stadenfes adhæserunt Domino Gotfrido Archiepiscopo, tanquam vero Domino. Dominus Mauricius vero in adiutorium suum habuit vasallos diœcesis, tunc valde potentes; & nobiles suos cognatos & amicos; Bremenses & Stadenfes receperunt ad se nonnullos stipendiarios & armigeros, & non modicum damnum vtrimque vnus alteri intulerunt. Dominus Mauritius coquinam suam in Huda contra Bremenses posuit in Vorde contra Stadenfes, vbi strenuum militem Dominum Hinricum de Issendorpe habuit exercitus sui prouisorum. Vnde Bremenses ædificauerunt pontem trans Lesmonam; & Castrum pro huiusmodi pontis defensione; non modicis laboribus & expensis: etiam posuerunt magnam nauim, vulgariter dictam Kogge, cum armatis viris, pro custodia pontis, ne ab aduersariis suis destrueretur: qui Bremenses cum suis, & adiutorio Domini Gotfridi Archiepiscopi, trans Lesmonam venientes, magnum damnum ibidem habitantibus in spoliis & incendiis intulerunt. Deinde Dominus Mauricius, congregatis suis fautoribus & amicis, vltra nongentos armigeros, cum magno exercitu venit ante ciuitatem. Bremenses transfoderunt munitiones factas ante ciuitatem prope Ecclesiam Sancti Reimberti, aut hospitale leproforum: vnde cum potestate sua & stipendiariis Bremenses exeuntes, ipsis ante fossam resistere ne intrarent prætenderent. Qui tamen manu forti intrauerunt, & aliquos de Bremensibus captiuarunt, aliquos occiderunt: vbi occisus fuit Carnapp, de Luneberge miles, qui fuit dux exercitus Bremensis; & reliqui fugerunt, & si subsidium & defensionem inter sepes non habuissent, quasi omnes capti & interfecti fuissent. Qui Dominus Mauritius ex tunc cum suo exercitu venit ante valuam orientalem, & destruxit ibi solennia ædificia ibidem constructa in modum parue ciuitatis, inter ciuitatem & monasterium sancti Pauli. & ibidem creauit & insigniuit milites Comitem Conradum de Oldenborch suum patruum, Engelbertum de Marchia, Ortonem de Line, Henricum de Ydsendorpe, Martinum de Huda. Deinde etiam pluribus in via destructis, venit ad pontem Lesmonam, quem destruxit; nauim cum armigeris ibi positis debellauit; castrum in Borch expugnauit & destruxit. Præterea denuo veniens ante ciuitatem Bremensem, eam expugnare intendens, dum veniret ciuitatem quasi desolatam & apertam inuenit; sui intrantes per aliquod spacium neminem inuenerunt, sed domos clausas viderunt: & fuit in pestilentia magna, videlicet Anno Domini M. CCC. L. quæ tunc ita grauis fuit & horribilis, quod quandoque vna die ducenta funera sepeliebantur ibidem. Vnde sui dixerunt, si modo ciuitatem Bremensem habere volueritis, eam absque magno labore, & sine graui periculo expugnare poteritis & habere. Qui misericordia motus, diuino timore perterritus beneficia habita, & in posterum habenda animo reuoluens, dixit, Non velit hoc Deus, vt addam afflictionem afflicto: Deus affligit illos, sicut nos omnes affligere potest; nec faciam hoc malum vt virgines & honestæ mulieres opprimantur & dehonestentur: recordor me plurima gaudia & solatia in ea habuisse, & mihi præstitisse, sicut in futuro, diuina fauente gratia habere potero. Si modo sumus inimici, poterimus amicari & concordari fieri & amici. Deinde post aliqua curricularum temporum communitas Bremensis ad se reuersa, videns & considerans immensa damna, labores passos & expensas, adierunt Consulatatum, petentes & hortantes meliori via, qua poterunt, concordiam & pacem cum Dno Mauricio ordinarent. Qui vero Consulatatus, cum Capitulo & aliis suis coadiutoribus, modo & forma pacis ex cogitatis & deductis, ita fuit ordinatum; deductum et conclusum, quod Dominus Gotfridus

dus deberet in honore & gradu Archiepiscopatus permanere: Sed Dominus Mauritius deberet Diœcesim regere, & exinde Domino Gotfrido Archiepiscopo honeste & decenter in cunctis sibi & honori sui gradus debitis & necessariis providere. Post hoc aliquibus annis euolutis, Dominus Gotfridus Archiepiscopus de Domino Mauritio conquestus fuerat, quod ipsum ita decenter non tractaret, nec provideret, ut statui suo congrueret & deceret. Quapropter se transtulit ad Gerardum Comitem in Hoya, & Castrum Tedinghusen sibi præsentavit. Deinde quinque annis elapsis oritur bellum & discordia inter Comitem Gerardum & Bremenses, propter quosdam litones, quos de Civitate Bremensi postulavit. Vnde Bremenses Dominum Mauritium & Capitulum propter alienationem Castri in Tedinghusen in adiutorium habuerunt. Qui Ecclesiam in Lullenhusen & turrim in castellarunt & fortificaverunt contra Tedinghusen, & multa & enormia damna Comiti intulerunt, ita quod valde modicum incôbustum & non spoliatum in tota mansit Comiticia, & plures vasalli Comitis ab ipso recesserunt, & diœcesi Bremensi se adunarunt: qui omnes in castellanos in Tedinghusen recepti fuerant, & specialia loca & habitationes ipsis in Castro ibidem deputata, & hereditario iure perpetuo possidenda erant assignata. Deinde in crastina Geruasij & Prothasij Bremenses reissam facientes in Comiticia Gerardus Comes insequutus fuerat eos, & cœcenerunt apud Alram iuxta Verden inierunt conflictum magnum diu duratē. demum Comes Bremensis devincit & captiuaui de Bremen C. & L. ciues ditiores civitatis Bremensis cum quibusdam armigeris erant captiuaui & plures fuerant occisi, ceteri fugierunt. Adhuc non inierunt concordiam, sed durius litigabāt, & postea plus quam prius. Anno elapso nauigio Thedynckhusen expugnarunt, & obtinuerunt anno Domini M. CCC LVIII. Eodem anno fuit inundatio magna in die sancti Viti, præmissa & dissensione duorum Godfridi Archiepiscopi & Mauritij decani ortum habuerunt. Vnde dictus Dominus Godfridus Archiepiscopus videns quod potentie Domini Mauritij resistere non valeret, cogitavit sibi opponere fortioiorem. Vnde de consilio sæpediti Domini Gerardi comitis concordavit cum Magno duce Brunswickensi, & Domino Alberto filio suo canonico Magdeburgensi Ecclesiam Bremensem, Anno Domini M. CCC LIX. resignavit; cui Innocentius Papa VI. in curia Aviniocensi prouidit, & eum confirmavit.

Anno Domini M. CCC LXIII. post octauas Epiphanię Dominus Albertus Archiepiscopus, Ducis Magni de Brunswick filius, cum magno exercitu cœtra potentiam & Warandiam Domini Mauritij Decani in parte Vtheshorne diœcesis Bremensis intrauit, & sic ante castrum Vorde, in quo tunc fuit Dominus Mauritius cum patruo suo Chonrado Comite in Aldenborch, & aliis suis coadiutoribus se posuit, & expugnare proposuit, ubi magnus conflictus tam ab intra, quam ab extra fuit; ubi ab exercitu Archiepiscopi fuit interfectus, nobilis à Warbargen & alij. Illo tempore in nocte Marcelli Papę fuit ventus validissimus, projiciens turres & ædificia fortissima. Ibidem concordati fuerant Dominus Adalbertus & Mauritius.

Anno Domini M. CCC LXV. in die Praxidis virginis sæpeditus Mauritius vna cum Gerardo & Christiano in Aldenborch & Conrado de Bruckhusen domesticello & comite & septingētis armigeris electis ceciderunt in Rulstringia prope Blexcim & omnes interfecti fuerant nullo euadente. Non enim potuerunt, quia Wifera fuit ex vna parte & inimici parte ex altera.

Anno Domini M. CCC LVI. feria sexta Pentecostes Dominus Albertus Archiepiscopus ex inductione & traditione quorundam ciuium proscriptorum & expulsoꝝ, & nonnullorū inhabitantium de nocte intrauit civitatem Bremensem sibi apertam & obtinuit per aliquod tempus, & in castellauit portam orientalem & ciuibus & circumhabitantibus magnum damnum intulerunt qui extra fugierunt cum industria qua potuerunt, fideles qui intra fuerunt in ciuitate pro redemptione, ut secretius poterant, laborarunt, & diuinum auxilium pro maximo

ximo adiutorio assumpserunt, vouentes Domino nostro Iesu Christo, matri eius benedictæ virgini Mariæ, quod sabbato ante Petri & Pauli vellent perpetuum festum in ciuitate in omnibus Ecclesiis instituere omni anno solenniter peragendum, si Deus victoriam & libertatem ciuitati & Bremensibus in ipsis dignaretur concedere & tribuere. Quare eodem sabbato vna cum nobili Cōrado Comite in Aldenborch animose & viriliter armata manu ciuitatem intrantes victoriam obrinentes portam incastellatam expugnātes, hostes fugantes, ciuitatemq; diuino adiutorio opitulante pristina libertati restituendo traditores quosdam occiderunt, quosdam rotis afflixerunt.

Anno Domini M. ccc. lxxvi. in die beatæ Agathæ oritur lamentabile crimen & discordia inter dominum Albertum & Capitulum Bremense. Decanus de Tzesterfzulere obiiciebat sibi quod esset hermaphrodita ex quo magnam incurrit infamiam, ita quod huiusmodi infamiz periculum ad delendum & famam recuperandam intrauit balnea in ciuitate Bremensi & Hamburgensi se videri & palpari fecit ad ostendendum huius criminis & obiecti se esse innoxium. Hic gulosus fuit & bona Ecclesiæ mirabiliter dilapidauit & castra impignorauit ad tantam inopiam deuenit, quod in Romana curia pro debitis & cōdemnatis Capituli desolutionibus Odoardus clericus allegari fecit. Illo tempore fuit schisma in Ecclesia Dei, & in cæpit anno Domini M. ccc. .... & durauit vsque ad annum Dñi. *.. & exordium habuit curia Romana Auinione in Francia c. & l. annos. demum in Papam electus Gregorius xi. vir multum iustus, pius, & deuotus, concepit in mente, quod Ecclesia Romana à papatu longo tempore fuerat desolata. Vnde feruenti dilectione accensus, volens visitare beatorum Apostolorum Petri & Pauli limina, curiam suam Romanam transtulit, & ibidem in Domino defunctus est. Cum autem Cardinales ad electionem noui Papæ conuenissent, Romani magnum tumultum in eos excitantes, valida voce clamauerunt, Romanum volumus, ad minus Italianum. Quare, vt quidam dixerunt, quod compulsi elegerunt Abbatem Marcilesem Vrbani sextum, qui multum rigidum se ostendit, vt quidam Cardinales ab ipso in Franciam recesserunt, & alium Papam, Petrum de Luna, qui Cardinalis fuit, quem Clementē appellauerunt, in secundum Papam proclamauerunt. In Romana autem sede huiusmodi schismatis tempore fuerunt in Papatu, Vrbani sextus, Bonifacius nonus, Innocentius septimus, Gregorius duodecimus, Alexander quintus, Iohannes xxi. v. cuius tempore, videlicet anno eius * congregatum fuit concilium Constantiense, in quo concilio fuit Papa Iohannes prædictus cum Cardinalibus suis. Et Cardinales quidam antipapæ, & prælati, quasi totius mundi Imperator Sigismundus, cum principibus secularibus, qui Imperator diligentissime pro vnione laborauit. Qui antipapa nomine Benedictus, fuit tunc in regno Arragonum; ad quos patres Imperator prædictus, pro vnione facienda, & existente indicendo personaliter venit cum solempni exercitu, vt suam imperialem decuit maiestatem, non modicis laboribus & expensis. Qui Papa Iohannes in mentē versus retrò gradum mutato habitu clam recessit; sed in via apprehensus ad concilium reductus, & in firma custodia postea reseruatus. Cū vero cōcilium vltra tot annos durasset, & concilium pinde cuncta ordinasset, Papa Iohanne propter certas causas deposito, & Antipapa pphano & schismatico declarato, strenuum virum, iustum & pium Oddonem de Columna, qui Martinus quintus appellatus in summum Pontificē concorditer exaltarūt. ¶ Anno Dñi M. ccc. lxx. .... præmissa tēpore Alberti Archiepiscopi initium, sed suo tēpore finem minime habuerūt, vt in sequentibus apparebit. Hic Archiepiscopus Albertus anno Dñi cto. ccc. xcvi. mensis Aprilis die xiv. in Castro Vorde diem suum clausit extremum, & sepultus est in Ecclesia Bremensi, in medio Ecclesiæ.

EXPLICIT.

DE

DE ECCLESIA BREMEN- SI VETVS SCRIPTVM.

G LORIOSA dicta sunt de sancta Bremensi Ecclesia, quæ inclyta, solempnis & egregia cæteris Aquilonarium nationum, ac totius Almania inferioris Ecclesiis præfulget ab antiquo. Sed ut radios suæ sanctitatis & gloriæ, ad vicinas Ecclesias trāsmittere valeat clariiores, quædam de eius prærogatiua, sanctitate, & beatitudine sub compêdioso sunt recitanda eloquio. Ipsa namque metropolitana Ecclesia est, ter sancta quaterq; beata. Sancta origine, sancta nomine, sancta loco: beata miraculis, beata diuinis officiis, beata reliquiis, & beata indulgētiis. Ipsa enim primo est sancta origine, ex eo quod Beatus Willehadus, primus Episcopus dictæ Ecclesiæ, vir miræ abstinētiæ, qui cotidie Missam cum lachrymis celebravit ac ieiuniis, vigiliis, orationibus, & bonis operibꝫ, deuotus semper insistebat. Et quasi stella matutina in medio nebula, quali Luna plena in diebus suis lucet, & quasi Sol refulgēs, sic vir iste refulsit in populo Dei. Cuius vita inclyta cūctas istas illustravit regiones. Nā eius esca nō erat aliud nisi poma, & fructus autumnales, & potus fuit aqua. In ipsa Ecclesia sedem instituit primam cathedralē. Ac Sāctus Karolus Magnus, Imperator, comperta sanctitate ipsius beati Willehadi, candē Ecclesiam regia munificentia largifluis fundauit bonorum temporalium possessionibus: ac eidem Ecclesiæ etiam dedit suæ regiæ maiestatis eximia insignia, quæ in eadem Ecclesia honorifice conseruantur; videlicet Crucē argenteam deauratam, lapidibus pretiosis redimitam, coram qua deuote adorauit Crucifixum Dominum nostrum Iesum Christum, in quo est salus, vita & resurrectio nostra, ac etiam ipsius sancti Karoli trabeam seu tunicam Imperialem, in qua Euangelium in eadem Ecclesia, in summis festis, ob ipsius reuerentiam solemniter legitur, ac fasculam eius argenteam deauratam, imaginibus diuersis bene redimitam, ac chirothecas & calceamenta ipsius quibus utebatur in sua regia maiestate, & etiam Psalterium Diuæ ipsius coniugis literis aureis bene & subtiliter confricatum. Sanctitas etiam originis dictæ Ecclesiæ apparet ex eo, quia dicto Beato Willehado successit sanctus Ansgarius, primus istius Ecclesiæ Archiepiscopus, sedis Romanæ legatus in vltima terræ, vir magnæ sanctitatis, cuius anima rapta in cælum vidit manifestissimas & verissimas notabiles visiones, de statu totius cælestis Curia, & de pœnis purgatorij, & etiam alias viles visiones, ex quibus fuit cœlitus inspiratus spernere huius vitæ contagia, & anhelare ad regna cælestia, qui Ecclesiam collegiatam Rameslon, & Monasterium in Bersen, & magnum hospitale in Brema construxit pro pauperibus recreandis, pro vt ex vita sua multum pulchre deducitur. Cui quidem beato Ansgario immediate successit Beatus Reimburtus, secundus Archiepiscopus dictæ Ecclesiæ, quem Beatus Ansgarius commendauit, sic inquitens: Dignior est Reimburtus dignitate Archiepiscopali, quam ego Archidiaconatus officio, qui Regem Dacia baptizauit, & Ecclesiam Ripensem fundauit, & quia plures infirmos, quos ibidem sacro baptismatis fonte purificauit, etiam ab omni corporis ægritudine sanauit. Ipse etiam Regem Suctiæ baptizauit, & totum eius regnum in fide Christi solidauit, & ipse inter cætera sanctitatis miracula legitur tempestatem maris sedasse, & hominem à Dæmonio liberasse, scilicet Karolum filium Lodewici Imperatoris, necnon cæcum illuminasse per signum Crucis, quod Episcopali more faciebat. Etiam anno pontificatus Domini Reimberti duodecimo Ludewicus Pius Cæsar obiit. Post cuius mortem multiplicata sunt mala super terram, ita quod à Danis & Normannis vrbes cum ciuibꝫ, Episcopi eum cleris, interfecti sunt. Et Ecclesiæ cūctæ incendio perierunt, Saxonia Colonia, Aquisgrani ciuitates ab eisdem destructæ sunt. Pala-

tium

tum quod Karolus Imperator in Aquigrani gloriose construxerat, stabulum equis suis fecerunt.

DE BENEDICTO V. PONTIFICE Romano.

IOHANNE XII. mortuo Benedictus V. Cardinalis creatur Pontifex à Cleto, ac populo, idque illorum arte effectum est, qui de factione Iohannis mortui odio habebant Leonem, quod in Iohannis profugi locum esset suffectus. Electo Benedicto, Legati ad Imperatorem mittuntur, qui tunc Spoleti erat. Imperator rogant, ut electionem Benedicti confirmaret. Otto iratus Romanis, Legatos à se repulit, addens se potius imperium perditurum, quam passurum ut Leo Pontificia sede deiceretur. Romani contemptis minis Imperatoris, electionem Benedicti ratam haberi volunt. Otto contractis copiis rediit Romam, urbem obsidione cingit, & quicquid extra mœnia est, igne & ferro depopulat, redigitque Romanos ad tantam inedia, ut præ inopia modius furfuris aureis triginta venierit, coactique sint edere asininas & equinas carnes. Deinde Ottone foris, & fame intus civitatem oppugnante, fessi malis 1x. Kalend. Iulij portas urbis Ottoni aperiunt, & electum pontificem Benedictum Imperatori dedunt, Leonem ante electum recipiunt, & solenni more in Pontificiam sedem reponunt. Tum Otto, ut dissidium Ecclesiæ tolleret, Leoni auctor fuit, ut conuentum aduocaret, ac coram Benedictum adesse iuberet. Episcopis in Lateranum congregatis Benedictus Pontificalibus vestimentis indutus accessit. Quo viso Benedictus Cardinalis archidiaconus ira commotus ita est percontatus: Quo tu tantè iure, quaque lege Benedicte ausus es pontificia ornamenta induere, Leone hoc ipso superstite, quem tu nobiscum, accusato atque damnato Iohanne, ad dignitatem pontificiam euexisti? num inficari potes, te apud Imperatorem iurasse, nunquam sine illi, aut filij ipsius auctoritate pontificem electurum? Cui Benedictus respondit: Si quid deliqui, peto à vobis, ut misericordia capiamini mei. Tum Otto: Equum est, inquit, patres, homini, si noxam suam consteatur, vestram misericordiam impertire. Quo audito Benedictus confestim se ad Leonis atque Othonis pedes abiicit, seque peccasse asseruit: atque ultro indumentum pontificale deposuit, ferulamque, quam manu tenebat, Leoni porrexit, Leo ferula fracta, & populo ostensa, planetam detraxit, eumque ad pedes sedere iussit, pontificatus, & presbyteratus honore priuauit, ac diaconu relicto in Germaniam ire in exilium imperauit. Romanorum prepotens Imperator Augustus valentorem sibi in Christo Dominum Apostolicum nomine Benedictum, quem nullus absque Deo iudicare potuit, iniuste, ut spero, inquit Ditmarus, accusatum deponi consensit, & quod utinam non fecisset, exilio ad Hamburg relegari precepit: quosdam factiones capite truncat, obseques & iuramentum ab aliis accepit, quod nihil eorum immutaturi essent, quæ ipse Romæ constituerat. Rebus omnibus prudenter compositis refert pedem ad Germanos. Benedictum v. pontificali dignitate per Leonem priuatum, abducit secum. In Germaniam cum esset ventum, Hammenburgensis Archiepiscopus Adaldago Imperatoris Cancellarius missionem petit ab Ottone: Otto dimisit eum, tradiditque ei Benedictum, ut secum abduceret ad sui Episcopatus ditionem, seruarietque eum perpetuo. Adaldago Imperatori parer, abducitque Benedictum Hamburgam, ubi Benedictus quasi in Insulam ad exilandum deportatus, maiore animi confectus, obiit, sepultusque in Ecclesia cathedrali. Raco autem de Bremen Imperatoris Ottonis tertij capellanus, iussu dilecti senioris sui, ossa supradicti Papæ Benedicti, sicut ipse prælocutus est, de Hamburg Romam reduxit. Namque pater venerabilis, Dns inquam Apostolicus, dum in exilio esset, in Christi seruitio studiosus, & adhuc aquilonaris hæc pars optata pace gauderet, Hic, inquit, fragile corpus meum debet resolui, & post hæc omnis ista regio gentili gladio desolanda, ferisque inhabitanda relinquetur, & ante translationem meam non videbit indigena pacem firmam:

M.

quan-

quandocunque vero domi resideo, Apostolica intercessione paganos quiescere spero. Tumulatus in choro Hamburgensis Ecclesiæ cernitur: extractoque postea, ut cerni posset, eminenti sarcophago, cuius inscriptio annorum facit errorem. Nam obitus eius contigit anno DCCCCLVI. vel circa: sed inscriptio hinc longe discedit. Certum est tamen, in pace sine martyrio quiescisse. Hoc Romanorum historiæ testantur, hoc loquuntur annales nostri, hoc ipsum tumuli testatur inscriptio, incisa lapidi in choro cathedralis Ecclesiæ Hammenburgensis.

EPITAPHIVM BENE-
DICTI PP. V.

BENEDICTVS PAPA, QVI SEDE APOSTOLICA
PER VIOLENTIAM AMOTVS, ET POST CVM RE-
VOCARETVR OBIIT HAMBVRGI, ANNO DOMI-
NI D.CCC. QVADRAGESIMO PRIMO. QVARTO
NONAS IVLII. ET SEPVLTVS EST HIC.

VERSVS ANTIQVI DE EPI-
SCOPO VICELINO.

ESTA Patriæ primi bona Pontificis Vicelini
Isto tantillo comprehendit musa libello
Saxonia vicus Quernhamele sit benedictus

Qui genuit talem, dedit experientia qualem
Vvisara lactentem nouit bene, Brema docentem
Albia transvexit iuuenem, qui nos bene rexit,
Defuncti vero cineres adlambit hyrundo.

ANNO milleno centeno bis duodeno
Completo, verbum quo subluxit caro factum,
Dum verno sole post brumam progrediente,
Cancris feruentis calor esset solstitialis,
Doctorem mirum Deus aduexit Vicelinum
Istas in partes, sathanas ubi triuerat artes,
Instituens furtis homines utique rapinis,
Et scelerum morbus, quibus impius interit orbis.
Hammaburgensem tunc rexit Adelbero sedem,
Qui desperatos medicum direxit ad egros,
Illustremque virum supradictum Vicelinum,
Ad Nordalbingos transmisit fraude malignos,
De Bremenſe schola raptum sub spe tamen illa,
Ut disciplinam melius qui rexerat illam,
Vir prudens, castus, humilis, patiensque, modestus,
In verbis certus, pius, & sermone disertus,
In cura populi qui commissus foret illi,
Ex hoc argueret prauos, stultosque doceret.
Formam præberet morum, mitesque foueret.

Qui

Qui vir perfectus, discretus, cordeque rectus,
 Lumbos succinxit ut præsul Athelbero iussit,
 In domino fesus, Albim transire paratus.
 Transiit ut flumen, secum tulit utile lumen,
 Instans doctrina, sibi qua fuit ars medicina:
 Infundens oleum curans impendere vinum,
 Hos quos curavit ad spem vitæ reparavit.
 VVipenthorp venit, ibi sedem ponere cepit,
 Clerum collegit, fratres sub iura redegit.
 Religio crevit, quam disciplina subegit,
 Ecclesiæque locum mutavit nomen & ipsum,
 Quam modicam reperit in maiorem reparavit.
 Nomen adoptavit de iure, Novumque vocavit,
 Idque monasterium bene convenientibus aptum
 Christo deuotus fieri, cui vivere nouit.
 Augustinus erat hos qui per scripta regebat;
 Nam normam vitæ clero determinat ipse.
 Illum qui misit ut præsul Athelbero vidit,
 Ecclesiam sane per eum bene fructificare,
 Perque virum talem diuinam crescere laudem.
 Hac letus venit, altareque sanctificauit.
 Inceptaque domus titulo satis ex hilaratus,
 Et dotes auxit & honores accumulauit,
 Villam cum decimis, bannum cum parochianis,
 Pastori primo condonauit Vicelino,
 Commissa cura populi cum præpositura
 Et bis septenas in parochia bene cultas
 Adiecit villas, decimas quoque contulit illas,
 Inque locis quicquid accrescere postea possit
 Incultis in eas simul & collata potestas.
 Ecclesiam Bishorst illi subiecit & Ichhorst.
 Bishorst cum bannis, bannos cum parochianis.
 Cum VVicfletensi decima bannum dedit illi,
 Et decimas Gestre, retinet quas litus utrumque.
 Ichhorst cum bannis, bannos cum parochianis.
 Bredenberga decimam claudit, Stura Lutesou vnā,
 Et Sladen & VVilstrā claudit cū VValburgou vnā.
 Præsul has decimas donauit largæ voluntas.
 Et Bishorstenfis decimatio, tota paludis
 Additur, & queque fratrum labor occupat æquæ.
 Eruit & queque suus agriculator vbique.
 Hoc quoque promisit ut si quis pastor obibat,
 Ne lis contingat, electio libera fiat,
 Et sit cunctarum rerum respectus ad ipsum,

Subiectusque locus sit successoribus eius,
 Hammaburgensi qui praesideant bene sedis
 Talia collata pia praesul Athelbero dona
 Chartas conscriptas, & res in scripta redactas
 Bullis firmavit, bannoque suo stabilivit.
 Inde videns domini praesul studium Vicelinum
 Ad conuertendas animas & saluificandas,
 Illi vicinas placuit committere terras,
 Lucrari gentes Christo, simulacra colentes,
 Ut vice pontificis soluentis siue ligantis
 Verba Dei fereret, credentes multiplicaret
 Tunc Henricus erat qui Slaus imperitabat,
 Vicina genti sibi iure suo famulanti,
 Hunc prudens adiit doctor suadereque cepit,
 Ut propter summi pateretur premia regni
 Idola deponi, Christoque Deo famulari,
 Ecclesiasque strui, per regnum delubra tolli.
 At rex Henricus fidei non fictus amicus
 Audit gratanter qua suaserat ille decenter,
 Iureque regali, de causa spirituali,
 Ut decuit toti praefecit eum regioni,
 Idola destruere, fidei portas aperire,
 In fidei verbis deponere colla superbis,
 Ecclesias struere, peruersos quosque docere.
 His homo firmatus, omni virtute probatus,
 Ecclesiam Bucue veteri fundauit in vrbes
 Misit eo fratres missas reuerenter agentes
 Officiumque suum; Ludolfum, Brun, Herimannum,
 Principe viuente pacem fratres habuere.
 Defuncto rege mala protinus inualuere.
 Ergo concussus animo doctor reuerendus,
 Regem Romanam perrexit adire Luderum.
 Gestas exposuit res, & votum patefecit,
 Pro Christo plures se velle subire labores,
 Ut tantum Christus cunctis fieret manifestus.
 Quem bene suscepit Caesar pius, atque remisit
 Conditione bona, non imminuens ei dona,
 Quantis Slauorum rex inuestiuerat illum.
 Adiecit tamen his maiestas imperialis
 Indigenis terrae concedens vel sua quaeque
 Pradia vendendi, vel quaeque volent tribuendi
 Ecclesiae cuique quam construeret pater iste.
 Insuper Holsatis loca per nemorosa locatis
 Haec est libertas, haec est concessa potestas,

Hoc

Hoc etiam donis Caesar superaddidit istis;
 Ne grauet villa suos exactio dura colonos;
 Chartis inscripsit hac & bulla stabilivit.
 Addidit ad grandem Christi genitricis honorem
 Pro prece consortis thalami manius imperialis
 In Sigeburgensi villa loca congrua patri:
 Vt sub castello conuersos collocet illo,
 Prædia villarum donans illis aliquarum.
 Nomina villarum sunt hæc subter postarum:
 Est Sigeburgensis illorum villa forensis,
 Vicus Rikeri, cum Zuisla vicus Hageri,
 Cum Vitenburna bina vicus Moikigga,
 Et quas incultas sibi possunt addere villas,
 Quas pariter funis amplectitur imperialis.
 Castri namque iugum quo tendant solis ad ortum
 Terminus Holtorum fines præfigit earum
 Solis ad occasum, fuit hoc regi bene suum,
 Commoda terrena dare præ celestibus illa.
 Scriptis firmavit hæc & bulla solidauit.
 Caesar ut hæc fecit vires pater inde recepit
 In Sigeburgenses intendere cæpit honores,
 Fundauitque domum, domino consciuit in vnum
 Qui pro spe regni parerent religioni,
 Fecit conuentum, bene cæpit habere prouentum,
 Omnibus indixit omni quo tempore vixit,
 Caesaris ut memores & regine simul omnes,
 Et Sigeburgenses, pariterque Monasterienses,
 Orent his veniam fletentes iudicis iram,
 Pro multis donis, quæ causa religionis
 Ecclesiis illis tribuere, Deique pusillis.
 Sic semen iactum succreuit centuplicatum,
 Ad Trauennam iactum cæpit contingere penum,
 A modico fluuio, qui vulgo vocatur Hyrundo,
 Ad mare nimbosum, quod vergit solis ad ortum,
 Ramos extendit, in cor maris inde tetendit,
 Ecclesiis positis accreuit turba fidelis,
 Aldenburg, Sarou, Plunen, Burnhauede, Bosou,
 Cum Hameresthorpe, Suslen, VVendsina, Tadesla.
 Sed post hæc annis viginti quinque peractis,
 Per quos ingenuus vir & illustris Tichelinus
 Multos sudores tulerat variosque labores,
 Et Christi cultum plantarat sanguine fratrum,
 Hammaburg Hartuicis præsedet nobilis ortus,
 Qui diuesitiam dum sedem Metropolitam

Cerneret, ac gentes sibi subtrahat boreales,
 Danos cum Suedi, Nordmannos cum Scrideuindis
 Hammaburgensem reparari nifus honorem,
 Est perscrutatus hoc munere quis foret aptus.
 Strenuus in rebus tunc inuentus Vicelinus
 Est sublimatus in honorem pontificatus,
 Aldenburgenfis locus est per eum renouatus,
 Et praesul dictus est Antiquipolitanus.
 Est Euermodus Racesburg sede leuatus,
 Tertius est dictus Einhard Magnopolitanus,
 Hi tres pontifices auxerunt Hamburg honores.
 Istos Hartvvicus promouit nobilis ortus,
 Clarus ut exinde foret Archiepiscopus ipse,
 Et successores reperirent sedis honores.
 Ergo praedictus vir Apostolicus Vicelinus
 Sic exaltatus in honorem pontificatus,
 Extulit in culmen condonatum sibi lumen,
 Lumen in Ecclesiis, & clero religionis,
 Lumen honestatis populo fuit & pietatis.
 Primos sudoris fructus propriique laboris
 Et Sigeburgensem clerumque Monasteriensem,
 Affectu patris resouebat amoreque matris,
 Et lac maternum praebens panemque paternum,
 Sumptus carnales dans his & spirituales,
 Moribus & vita fuit omnibus vnica forma,
 Hinc videns portas fidei clementer apertas
 Slauium populo quem fouerat ipse tenello
 In fidei norma, fit & illis amodo forma,
 Quomodo mente bona contemnant idola vana,
 Christum vero Deum credant qui regnat in aeuum.
 Promouit clerum pro curis Ecclesiarum,
 Pastores posuit in eis quas ipse dicauit,
 Deque monasterio proprio sibi collocat isto
 Natu maiores in claustrum Sigeburg omnes.
 Illic praepositus Ludolf, Thietmarque decanus
 De Brema raptus, Rachel complexibus aptus.
 Presbyter & Flandrus ibi Volcar clauiger aptus,
 Et reliqui fratres ibi, cum pueris seniores,
 Cessit & in Kenena Liudmundo praepositura.
 Presbyter aptus ei Meinbrandus fit comes illi.
 Hinc quoque subtrahiti sunt fratres per loca sparsi
 Aldenburgenfis Brun, Holmold erat Bosorvenfis
 Et Eulaph Suslenfis, Herioldus, Burnhaudenfis,
 Et Bisthorstenfis Herman, Ebrecht Porokenfis

Tales

Tales quippe viros elegerat ille sacerdos,
 Miserat in multam quem præsul Athelbero messem.
 Qui secum sererent, & messem multiplicarent.
 Sed pene disiecta domus hæc, sic est reparata:
 Eppo Frisensis prior, & vir spiritualis
 Vt domino vouit immobilis ipse remansit.
 Reimbertus mansit etiam quem Flandria misit.
 Tunc iuuenum numerus sensim succreuit adauctus
 Qui disciplinis instructi religionis,
 Seruantesque locum caperunt sistere gressum.
 Post hæc seruente studio pietatis vbique,
 Præpositum nostrum seu pontificem VVagerorum
 Et labor absumpsit multus, seniumque grauaui,
 Corpore defecit, grauiter languescere capit.
 O quam iudicia nobis diuina tremenda!
 Læstulus excepit quem morbus pondere pressit;
 Lingua priuaui, languentia membra resoluit,
 Detinuitque duos iunctis sex mensibus annos,
 Hunc ægrum fratres tenuere monasterienses,
 Suntque velut patri sibi dilecto famulati.
 Ut consummatus est & velut igne probatus,
 Ille vir egregius est tandem carne solutus,
 Spiritus exceptus caelesti sede receptus,
 In medio mensis qui dicitur esse Decembris:
 Idibus eiusdem præsul defungitur idem,
 Anno milleno centeno ter duodeno,
 Addas his annos bis dinumerando nouenos,
 A patre transmissus ex quo Deus est homo factus:
 Hammaburg sedit tunc Archiepiscopus Hartvvich,
 Cæsar & Augustus Romanus erat Frithericus.
 Dux erat Heinricus, comes Holsatensis Adolfus,
 Filius Ammonis Marcradus erat regionis
 Præfectus, patria prudens vexillifer ipse.
 Annus erat quintus ipsius pontificatus,
 Qui præsul dictus est Antiquipolitanus,
 Ecclesia primus pastor nostra Vicelinus,
 Cuius & aduentus fuit hac tricesimus annus.
 Corpus in Ecclesia positum coram crucis ara
 Fratres Ecclesia digno venerantur honore;
 Et plures hodie venientes officiose
 Vota vouent domino, reddunt sua vota sepulto.
 Eppo præpositus hunc est virtute secutus,
 Cum populi cura remanens in præpositura.
 Iste domum domini fabrica perfecit in omni.

Vixit sex annis in cultu religionis,
 Sextum post annum curæ linquens Herimannum.
 Quibus septenis post illum præfuit annis,
 Et sua dum vixit satis apte tempora rexit.
 Huius temporibus Hartvvicus præsul honorus,
 Templum sacrauit, & dotes amplificauit,
 Cunctaque firmavit quæ præsul Athelbero scripsit.
 Tunc quoque præpositus defecit morte Luidolfus,
 Et Sigebergenfes consensu conuenientes
 Sumunt prælatus sibi Bremensem Thidericum.
 Præposito vero defuncto post Herimanno,
 Diraque mors omnes ut consumsit seniores
 Suppositis humeris onus absumere laboris:
 Quos bona pastoris schola prima monasteriensis
 Fouerat infantes & nouerat insipientes,
 Artibus & studiis simul informarat honestis,
 Quas Augustini lex cum monitis Vicelini
 Instituit pariter, & viuere conuenienter,
 Ut memores patrum leges teneant seniorum,
 Participes morum sint hæredesque laborum,
 Ut donum regni mereantur iure perenni,
 Aldenburghensi transmittitur à duce sedi
 Geroldus Sueuus, qui sedem pontificatus
 Aldenburghensem primus fecit Liubicensem.
 Conradus sedem germanus frater eundem
 Post illum tenuit, Heinricho vero reliquit
 Flandria quem misit: hos dux in sede locauit.
 Post hos præpositum Sigebergensem Thiedericum
 Collocat in sedem Cæsar Frittheric Liubicensem.
 Vita decessit ubi præsul nobilis Hartvvich
 Baldvvinum sedi Cæsar misit dominari,
 Qui post subtrahæus auit a morteque raptus,
 Sifrido sedem dimisit pontificalem,
 Qui de Brandenburg translatus sedit in Hamburg.
 Tunc de Brunefsvich dux famosissimus Heinrich
 Culmine priuatus est & ditione ducatus.
 Suscepit regimen Anahaldensis Comes idem,
 Bernhardus, cui germanus & ille Sifridus
 Hammenburghensis fuit, Ottoque Saltrvvidelensis.
 Sed post hæc ternis ubi sedi præfuit annis
 Sifridus moritur, Hartvvicus sede leuatur.
 Hic mirare Deum, qui viuens nunc & in æuum,
 Disponit totum iustum moderamine mundum,
 Exaltans humilem, propulsat sede potentem,

Omni-

Omnibus in morum dans culmine spem meliorum.
 Velede progenito datur insula pontificalis,
 Cuius condicio fuit ordo monasterialis.
 Iste manus mittens ad fortia quæque deinceps,
 Est satis inuentus industrius atque paratus
 In causis rerum sane discernere verum.
 Hic res Ecclesie statuens non dilapidare,
 Iussu papale servauit & Imperiale;
 Nam non exhaustæ sibi credita, sed magis auxit.
 Hic quoque Birsenses dictas dudum moniales
 Execit quasdam, maculauerant quia famam
 Vitæ communis & celibis atque salubris:
 Quasdam collegit & eas subiura redegit,
 Fecit claustrales velut decuit moniales,
 Harum cum cura suscepta præpositura.
 Dominus Thietmarus tulit impositum sibi pondus
 Claustri Birsensis, prior ante Monasteriensis.
 Qui disciplinam reputans animæ medicinam,
 Portas extruxit, valuas appendere cepit,
 Vectes opposuit, & clauibus ostia clausit,
 Crudelis patulas ne mors ingressa fenestras
 Obruat incautas aeterno lumine priuans,
 Tollat corruptas perimens & crimine captas.
 Cuius cernentes ille studium moniales,
 Sub vigili cura susceperunt sua iura,
 Iura tenenda bonis habitu sub religionis,
 Et disciplina ceruices supposuere,
 Anno milleno centeno bis quadrageno
 Adiectis annis à Christi tempore quinis,
 Hæc est diuina sacra commutatio dextræ,
 Quæ bona sunt solidans, mala pellens, tempora mutans.
 Est ad cor magnus Vicelinus & hic reuocandus,
 Pro studio cuius Deus est reuerenter amandus.
 Nam, velut elucet, sibi credita vinea floret,
 Floret adhuc, ramos quia profert multiplicandos,
 Hammaburgenses hoc norunt & Statherenses.
 Non ignorat eum tenuit quem Brema magistrum,
 Aldenburgenses hoc dicunt & Plunienenses,
 Hoc Sygebergenses ostendunt & Lubicenses,
 Racesburgenses affirmant & Diminenses,
 Contradicentes non sunt his Magnopolenses,
 Non sunt Milenses cum Slesvici ista negantes.

EPITAPHIVM
 ARCHIEPISCOPI GOTFRIDI
 INCISVM LAPIDI IN CHORO VE-
 teris Monasterij S. Georgij, Stadij.

ANNO Domini M. CCC. LXIII. in die Beatae Barbarae obiit ve-
 nerabilis Pater, Dominus Godefridus nobilis de Arnesberghe, san-
 ctae Bremensis Ecclesiae Archiepiscopus, hic sepultus. Orate pro eo, qui
 per XII. annos iniustas iniurias à suis fuit passus: sed tribulantes eum
 graviter à Deo puniti fuerunt.

F I N I S.

PRI-

PRIVILEGIA
ARCHIECCLESIAE
HAMMABVRGENSIS.

HLVDOVICI IMP. PRIVILEGIUM, EC-
clesiae Hammaburgensi concessum.

IN nomine Domini Dei & Saluatoris nostri Iesv
Christi. Hludovvicus diuina fauente & propitiante
clementia Imperator Augustus.

SI specialibus cuiusque fidelium nostrorum necessitatibus prospectius subue-
niendum esse, Imperialis auctoritas monstrat, quanto magis ad debitam genera-
litate providentiam æquum dignumque pertinet, vt Ecclesie Catholice atque A-
postolice, quam Christus pretioso sanguine redemit, eamque nobis tuendam
regendamque commisit, piam ac sollicitam in cunctis oportet gerere curam, &
vt in eius prospectu, vel exaltatione congruam exhibeamus diligentiam, nouis
ad eius necessitatem vel utilitatem atque dignitatem pertinentibus rebus, noua
imo necessaria & vtilia prouideamus constituta. Idcirco sanctæ Dei Ecclesie fi-
liis presentibus & futuris certum esse volumus, qualiter diuina ordinante gra-
tia nostris in diebus, Aquilonaribus in partibus, in gentibus videlicet Danorum,
Suecorum, Norwæon, terræ Gronlandon, Hallingalandon, Islandon, Scre-
deuindon, & omnium Septentrionalium & Orientalium Nationum magnum
caelestis gratia prædicationis siue acquisitionis patefecit ostium. Ita vt multitu-
do hinc inde ad fidem Christi conuersa, mysteria cælestia, Ecclesiasticaque sub-
sidia desiderabiliter expeteret. Vnde Domino Deo nostro laudes immensas per-
soluentes extollimus, qui nostris temporibus & studiis sanctam ecclesiam, spon-
sam videlicet suam in locis ignotis finit dilatari atque proficere. Quamobrem
vna cum sacerdotibus cæterisque Imperij nostri fidelibus hanc Deo dignam cer-
nentes causam valde necessariam, atque futuræ Ecclesie dignitati proficuum,
dignum duximus, vt locum aptum nostris in finibus euidentius eligeremus, v-
bi sedem Archiepiscopalem, per hoc nostræ auctoritatis præceptum statuere-
mus, vnde omnes illæ barbaræ nationes æternæ vitæ pabulum facilius vberius-
que capere valerent, & sitientes salutis gratiam præ manibus vel oculis habe-
rent, insuper & magnorum progenitorum nostrorum sacra lucrandi studia no-
stris in diebus nunquam deficerent. Progenitor etenim noster gloriosæ memo-
riæ KARVLVS omnem Saxoniam Ecclesiasticæ religioni subdidit, iugumque
Christi adusque terminos Danorum atque Slauorum corda ferocia ferro per-
domans docuit, vbi inter has vtrasque gentes Danorum siue Winedorum vlti-
mam Saxonie partem sitam & diuersis periculis, temporalibus videlicet & spiri-
tualibus, interiacentem perspiciens, Pontificalem ibidem sedem fieri decreuit
trans Albiam. Vnde postquam terram Transalbianorum laxata captiuitate, quam
ob multam perfidiam in ipsis Christianitatis initiis patratam per septennium
passi sunt, ne locus ille à barbaris inuaderetur Ekeberto Comiti restituere præ-
ceperat, non iam vicinis Episcopis committere voluit. Sed ne quisquam eorum
hanc sibi deinceps parochiam vindicaret, ex remotis Gallie partibus quendam
Episcopum Amalarium nomine direxit, qui primitiuam Ecclesiam ibidem con-
secraret. Sed & eidem Ecclesie sacras reliquias ac plura Ecclesiastica munera
pia largitate specialiter destinare curauit. Postmodum vero captiuus optatam
ad pa-

ad patriam vndique confluentibus, eandem parochiam cuidam presbytero Heride nomine specialiter commendauit, quem vniuersæ Transalbianorum Ecclesie, ne ad ritum relaberetur gentiliū, vel quia lucrandis adhuc gentibus locus ille videbatur aptissimus, disposuerat consecrari Archiepiscopum, vt ipsi occasione vel auctoritate summa in ipsis terminis gentium, sedulitate prædicandi sancta multiplicaretur Ecclesia dum vicinorum ipsius nouitatis Episcoporum multa latitudinis cura non sufficebat discurrere per omnia. Delegauit etiam eidem presbytero quandam cellam Rodenach vocatam, quatenus eidem loco periculis circumdato fieret supplementum. Sed quia consecrationem iam dicti viri, velox ex hac luce transitus pij genitoris nostri fieri prohibuit, Ego autem, quem diuina clementia in sedem regni eius ascierat, cum in multis Regni negotiis insisterem, hoc quoque prædictum patris mei studium, velut Regni in finibus minus caute adfenderem, prædictam parochiam vicinis Episcopis intererim commendauim. Nunc autem tam propter supra scripta Ecclesiastica lucra in gentibus demonstrata, quam & propter votum pij genitoris nostri, ne quid eius imperfectum remaneat, statuimus vna cum consensu Ecclesiastico præfata vltima in regione Saxonica trans Albiam, in loco nuncupato Hammaburg, cum vniuersa Transalbianorum Ecclesia, proprii vigoris constituere sedem Archiepiscopalem, cui & primum præesse, atque solenniter consecrari per manus Drogonis Metensis, & summæ sanctæ Palatinæ dignitatis præsulis Ansgarii fecimus Archiepiscopum, adstantibus Archiepiscopis Ebbone Remensi, Heri Treuerensi, & Otgaro Moguntienſi, cum plurimis aliis generali in conuentu totius Imperij nostri præsulibus congregatis: assistentibus quoque specialiter & consentientibus atque consecrantibus Helingando siue Willerico Episcopis, à quibus iam dictæ parochiæ partes, à nobis & à patre nostro sibi olim commendatas recepimus. Cui videlicet Ansgario tam nostro, quam sanctæ Romanæ Ecclesie auctoritate hanc Deo dignam in præfatis gentibus commisimus legationem ac proprii vigoris ascribere decreuimus dignitatem. Et quia casus præteritorum cautos nos facit in futurum, ne quisquam Episcoporum aliquam sibi trās Albiam, vel alicubi in prædicta parochia vindicet potestatem, certo limite circumscriptum esse volumus, videlicet ab Albia flumine deorsum vsque ad mare Oceanum, & sursum per omnem Slauorum prouinciā vsque ad mare quod Orientale vocāt, & per omnes prædictas nationes Septentrionis. Omnes quoque paludes, infra siue iuxta Albiam positas, cultas & incultas, infra terminos eiusdem parochiæ ponimus; vt Transalbiani se & sua ab incurſu paganorum, qui sæpe timendus est, securius in hiis locis occultare queant. Et vt hæc noua constructio periculosis in his locis cæpta, subsistere valeat, quandam cellam Turholt vocatam tam huic nouæ constructioni, quam Archiepiscopi successorumq; suorum in gentibus legationi perenniter seruituram ad nostram nostræque sobolis perpetuam mercedem diuinæ offerimus Maieſtati. Res itaque præfate sedis, & iam dicti monasterij sub plenissima defensione, & immunitatis tutione volumus vt consistant, vt liceat venerabili Archiepiscopo prædicto suisque successoribus ac omni clero sub eorundem regimine constituto, quiete in Dei seruitio gerere, & pro nobis proleque nostra atque statu totius Imperij diuinam misericordiam exorare. Et vt hæc autoritas sui vigoris perpetuam obtineat firmitatem, manu propria subter eam firmauimus, & sigilli nostri impressione signare iussimus.

Signum Hlode

vici piissimi Imperatoris.

Hirminmarus Notarius ad vicem Theodonis recognoui.

Data

Data Idus Maij, Anno XXI. Imperij Domini Hlodevvi-
cipiissimi Augusti, Indictione XII.

Actum Aquisgrani in Palatio Regio, in Dei nomine feliciter, Amen. Anno Domini Iesu Christi, D. CCCXXXIV.

**DE CONFIRMATIONE ANSGHARII AR-
chiepiscopi per Papam Gregorium IV.**

GREGORIUS Episcopus servus servorum Dei, omnium fidelium dinoscen-
tiae certum esse volumus, qualiter beatæ memoriæ præcellentissimus
Rex KARLVVS tempore prædecessorum nostrorum diuino afflatus spiritu,
gentem Saxonum sacro cultui subdidit, iugumque Christi, quod suae ac leue
est, ad vsque terminos Danorum siue Slauium corda ferocia ferro perdomans
docuit, vltimamque regni ipsius partem trans Albiam inter mortifera pagano-
rum pericula constitutam, videlicet ne ad ritum relaberetur gentium, vel etiam
quia lucrandis adhuc gentibus aptissima videbatur, proprio Episcopali vigore
fundare decreuerat. Sed quia mors effectum prohibuerat, succedente eius præ-
cellentissimo filio Hludewico Imperatore Aug. pium studium sacri genitoris
sui efficaciter impleuit. Quæ ratio nobis per venerabiles Ratolfum siue Vernol-
dum Episcopos, nec nõ Geroldum comitem vel missum venerabilem relata est,
confirmanda. Nos igitur omnem ibi Deo dignam statutam prouidentiam cog-
noscentes, instructi etiam præsentia fratris filijq; nostri Ansgarii, primi Nord-
albingorum Archiepiscopi per manus Drogonis Metensis Episcopi consecrati,
sanctum studium magnorum Imperatorum, tam præsentia auctoritate, quam et-
iam pallij datione, more prædecessorum nostrorum roborare decreuimus, qua-
tenus tanta auctoritate fundatus prædictus filius noster, eiusque successores lu-
crandis plebibus insistentes aduersus tentamenta Diaboli, validiores existant, ip-
sumque filium nostrum iam dictum Ansgarium & successores eius legatos in
omnibus circumquaque gentibus Danorum, Sueonum, Nortwehorum, Far-
riæ, Gronlandan, Halsingolandan, Islandan, Scrideuindum, Slauium, nec
non omnium Septentrionalium & Orientalium nationum quocunque modo
nominatarum delegamus. Et posito capite & pectore super corpus & confessio-
nem sancti Petri Apostoli, sibi suisque successoribus vicem nostram perpetuo
retinendam, publicamque euangelizandi tribuimus auctoritatem ipsamque se-
den Nordalbingorum, Hammaborch dictam, in honore sancti Saluatoris, e-
iusque intemeratæ genitricis Mariæ consecratam, Archiepiscopalem esse de-
cernimus. Consecrationem vero succedentium sacerdotum donec consecran-
tium numerus ex gentibus augeatur, sacra palatinæ prouidentie interim com-
mittimus. Strenui vero prædicatoris persona, tantoque officio apta in successio-
ne semper eligatur, omnia vero à venerabili Principe ad hoc Deo dignum offi-
cium deputata nostra etiam auctoritate pia eius vota firmamus, omnemque re-
sistentem vel contradicentem, atque piis nostris hiis studiis quolibet modo in-
sulantem, anathematis mucrone percutimus, atque perpetua vltionum dia-
bolica sorte damnamus, vt culmen Apostolicum more prædecessorum nostra-
rum causam Dei pio affectu zelantes ab aduersis hinc inde partibus tutius mu-

N

nia-

niamus. Et quia te charissime fili Anſcharii Diuina clementia noua in ſede primum diſpoſuiſſe Archiepiſcopum, noſque pallium ad miſſarum ſolemnia celebranda tribuimus, quod tibi in diebus tuis, vti & Eccleſiæ tuæ perpetuo ſtatu manentibus priuilegiis vti largimur. Sancta Trinitas vitam tuam conſeruare dignetur inſcolumem, atq; poſt ſeculi amaritudinem ad perpetuum perducatur beatitudinem, Amen.

LEO PAPA ANSCHARIO EPISCOPO.

LEO Episcopuſ ſeruus ſeruatorum Dei, beatiffimo Anſchario ſanctæ Hammaburgenſi Eccleſiæ Archiepiſcopo, æternæ vitæ beatitudinem.

QUONIAM Apoſtolicæ dignitatis eſt, non ſolum Eccleſias fundare, ſed & ab aliis Eccleſiarum ſpiritualibus archiepiſcopis fundatas ſublimare, dignum duximus frater chariffime, pro petitionis tuæ voto aures debite benignitatis tuæ inclinare. Concedimus igitur ſicut à prædeceſſore noſtro beato Gregorio conſeſſum eſt, ſcilicet vt gentes Wimodiorum, Nordalbingorum, Danorum, Norwegorum, Sueuorum vel quaſcunque ſeptentrionalium nationum iugo fidei prædicatione tua ſubdideris, ad ſedem Hammaburgenſem ſpirituali dominatione poſſideas & omnibus ſucceſſoribus tuis ad eandem ſedem perpetuo poſſidendas relinquo. Decernimus quoque tibi & omnibus ſucceſſoribus tuis ad ſedem Hammaburgenſem, vñ pallij in feſtis & temporibus, à prædeceſſore noſtro tibi denominatis, ſcilicet in Pâſchate, in Pêtecôte, in Natale Domini, in Aſſumptione, in natiuitate, in purificatione ſanctæ Mariæ, in Natalitiis Apoſtolorum & dominiæ diebus, & omnibus feſtis, in diſceſſu tua celebribus. Ornari quoque caput tuum myrra, portari ante te crucem. Age ergo frater beatiffime opus bonum quod incepſiſti, nec deſiſtas donec perficias. Funda in locis oportunitis Eccleſias, conſecra preſbyteros, & per diſterminatos terminos ordina Episcopos, quorum omnium tu Archiepiſcopus exiſtas: omneſq; ſupradictarum nationum amplius profuturi Episcopos, cum ſubiectis ſibi plebibus tibi & omnibus ſucceſſoribus tuis ad ſedem Hammaburgenſem perpetua ſubiectione & obedientia ſubiecti permaneant. Præterea tibi & ſanctæ Hammaburgenſi Eccleſiæ, & omnibus ſucceſſoribus tuis auctoritate Apoſtolica firmamus, quæcunq; Eccleſiæ tuæ iam à Chriſticolis tradita ſunt, vel amplius delegata fuerint in parochiis, in prædiis, in omnibus rebus mobilibus vel immobiliſus, in mancipiis vtriuſq; ſexus vt ea Eccleſia prædicta inuiolabili poteſtate perpetuo poſſideat. Si quis autem contra huius noſtræ auctoritatis priuilegium ire tentauerit, & quoquomodo in parte vel in toto frangere niſus fuerit, etiamſi ſit Apoſtolicæ dignitatis perſona, æterna excommunicatione cum Iuda traditore Domini pereat, niſi reſipſcat, & Eccleſiæ Hammaburgenſi ſatiſfaciat. Data per manum Stephani Cancellarij ſanctæ Romanæ Eccleſiæ menſe Martio, Indictione XII.

NICOLAUS PP. DE CONFIRMATIONE Ramſloa.

NICOLAUS Episcopuſ ſeruus ſeruatorum Dei, omnibus fidelibus ſanctæ Dei Eccleſiæ, præſentis ſcilicet temporis & futuri. Quiſquis Dominum & Redemptorem noſtrum Ieſum Chriſtum de ſinu patris ad terram pro demonſtranda cordibus hominum vera & certa fide deſcendiſſe non dubitat, proſecto non ignorat, omnes qui eiufdem fidei per gratiam ipſius participes facti ſunt, & præcipue nos, qui per primum tantæ virtutis miniſtrum locum præcipuum retinemus, hominibus debere lucrandis inſiſtere, & per vniuerſas gentes verbi ſemina ſerere, & ſolatia ſerentibus miniſtrare. Nunc autem quia Hludewicus ſublimiſſimus Rex per Salomonem venerabilem Episcopum ciuitatis Conſtantiæ noſtro ſtuduuit Apoſtolatui intimare, quod pater memoriz Hludowicus Imp. genitor ſuus quendam monachum nomine Anſcharium de monaſterio Corbeia tuliffet, & collocaſſet eum iuxta Albiam fluuium in conſinibus Sclauorum & Danorum, atque Saxo-

Saxonum, in castello Hammaburg, annuente ac solennia sedis Apostolica privilegia præbente prædecessore nostro beatæ memoriæ Papa Gregorio, cuius etiam auctoritate in supradicto Nordalbingorum populo sedes constituta est Archiepiscopalis, in castello superius memorato Hammaburg; & in eadem quoque sede accepto à sede Apostolica pallio, Archiepiscopus primus est ordinatus Anscharius. Cui à præfato Pontifice delegata est cura seminandi verbum Dei, & animas lucrandi Deo. Cuius delegationis, & auctoritatis, & pallij acceptionis pagina nobis est à præfato filio nostro Hludowico rege per iam dictum Salomonem Episcopum destinata, iuxta morem sanctæ Romanæ Ecclesiæ bullata. Per cuius tenorem paginæ hæc ita fuisse comperimus, sicut pietas nobis iam fati regis per fidelem virum Salomonem scilicet Episcopum intimavit. Verum quia KARVLVS Rex frater sæpediti regis Hludowici abstulit à prænominato loco, qui dicitur Hammaburg monasterium, quod appellatur Turholt, utpote quod post partitionem inter fratres suos in regno suo coniacere videbatur, situm in Occidentali Francia; quod illic genitor suus ad supplementum & victum Episcopo & Clericis eius dederat, capere, sicut fertur, omnes ministri altaris recedere. Deficientibus quippe necessariis sumptibus ab ipsis recesserunt gentibus, & eadem ad gentes legatio per huiusmodi factum defecit. Ipsa quoque metropolis Hammaburg, Dei permittente occulto iudicio, per barbarorum sauitatem prorsus deuastata est. [Cōtigit namque ex improviso piratas aduenientes ciuitatem nauigio circumdedisse, filius vero noster Archiepiscopus Anscharius ibi positus, cum hiis qui aderant in vrbe ipsa vel in suburbio manentibus primo quidem audito aduentu eorum locum ipsum continere voluit, donec maius eis veniret auxilium, sed impellentibus paganis & ciuitate iam obfessa cum eis resisti non posse conspexit, quomodo pignora sanctarum reliquiarum asportarentur præparauit, sicque ipse clericis suis huc illucque fuga dispersis etiam sine cappa sua vix euasit. Denique hostes arrepta ciuitate ac successis omnibus & direptis egressi. Hiis ita peractis, cum filius noster iam dictus Anscharius multis esset pressuris & calamitatibus oppressus, & fratres congregationis eius vna cum sanctis pignoribus per varia loca circumeundo huc illucque vagarentur, & nusquam sedem haberent quietam, matrona quædam nomine Ikia, diuino amore tacta ex sua hereditate possessiunculam ei tradidit in sylua Ramesloa nominata in pago Berdangoa, in Episcopatu Waldgarij Verdenfis Ecclesiæ Episcopi, vbi & cellam construxit, & reliquias sanctorum vna cum fratribus qui supererant collocauit. Quãobrem Clementissimus Rex iam sæpe dictus Hludowicus querere cepit quomodo ei solatium subsistendi faceret, quo legationis suæ mandatum perficere posset. Et quia in eadem prouincia cellam nullam huic legationi habebat congruam, suggerere studuit prædicto Waldgario Verdenfis Ecclesiæ Episcopo, ut eius permissione ei liceret in supradicto loco Ramesloa monasterium ex suis impensis construere, vbi fratres, qui tanta clade superfuerant, sustentarentur, & ipse locum suspirandi, & si qua vnquam facultas suppeteret, propter vicinitatem eiusdem loci Hammaburgensem Ecclesiam restaurandi, haberet sub suo predecessorumque eius regimine & potestate mansurum. Cui quidem rei ipse admodum contrarius extitit. Qua de causa postmodum in Wormatia ciuitate positus duobus regibus Hludowico & Hlotario præsentibus Archiepiscopis Ebone Remensi, Hetti Treuerensi, & Orgario Mogontiacensi, cum plurimis alijs generali interuentu vtriusque regni præsulibus congregatis hæc eadem res posita est. Quod cum ab omnibus bene ita ordinatum probaretur, ut prædictus Pontifex Walgarius hoc ipsum sua auctoritate concederet & firmaret, cuncti rogauerunt. Qui primo quidem fortiter hiis reniti cepit, iustum non esse multipliciter asserens, ut honorem suæ sedis in aliquo minueret, postremo tamen & ipsis regibus & cunctis Episcopis ibi aggregatis pro hoc ipso cum rogantibus & omnino causa necessitatis id licitum fore dicentibus respondit, si Apostolica auctoritate firmaretur, ex se quoque ratum esse.] Vnde per sæpe nomina-

tum venerabilis in missum, Salomonem videlicet Constantiæ ciuitatis Episcopum hoc relatum est confirmandum, ac postulatum est nostra auctoritate roborandum. Nos igitur id subtili perpendentes examine, animaduertimus propter instantem necessitatem, & animarum lucra in gentibus demonstrata vtile fore. Omnia enim quæ proficua Ecclesiæ probantur existere, & diuinis non resultant præceptionibus, licita & facienda esse non dubitamus: maxime in tam nouellæ Christianitatis plantatione, in qua varij solent euentus contingere. Quamobrem omnipotentis Dei & beatorum Apostolorum Petri & Pauli, & hoc nostro decernimus decreto, secundum reuerendissimi regis Hludowici votum, & prænominati Episcopi Waldgarij, aliorumque Episcoporum consensum, vt prædictum monasterium Ramesloa nominatum, sub potestate & regimine Anscharij Hammaburgensis Ecclesiæ Archiepiscopi, eiusque successorum perpetualiter consistat. Nullus ergo Fardensis vel quilibet Episcopus vllam sibi deinceps in eodem monasterio vindicet potestatem. Quinimo & ipsi & omnibus suademus, & veræ religionis cultoribus, vt sacra hac legatione fungentibus adiutorio & solatio sint, quatinus pro gratia huius beneficij plenam mercedem recipere mereantur, ab eo qui dixit, *Ita docete omnes gentes. Et: Quicunque receperit vos, me recipit.* Itaque omnia à dilecto filio nostro rege Hludowico ad hoc Deo dignum officium deputata, nostra etiam pia eius vota auctoritate firmamus. Et quia casus præteritorum nos cautos faciunt in futurum, omnem quoque aduersantem vel contradicentem, atque pijs hijs nostris studiis quolibet modo insidiantem anathematis mucrone percutimus, atque perpetuæ ultionis reum diabolica sorte damnamus, vt cultum Apostolicum more prædecessorum nostrorum, causamque Dei pio affectu zelantes, ab aduersis hinc inde partibus tutius muniamus. Obseruator vero & custos huius nostræ salutiferæ præceptionis benedictionis gratiam à beato Petro Apostolorum Principe, & cælestis retributionis æternæ gaudia à iusto iudice Domino Deo nostro consequi meretur. Scriptum per manum Leonis notarij, regionarij, & scriniarij sanctæ Romanæ Ecclesiæ in mense Maio, Indictione xii. Datum Kalend. Iunij per manus Tiberij primicerij, sanctæ sedis Apostolicæ. Imperante Domino * piissimo Papa. Anno pontificatus eius v. Indictione x i i.

H E I N R I C V S D E C O M M V T A T I O N E U N O -
nis Episcopi & VVallarici.

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis Henricus diuina fauente clementia Rex. Nouerint omnes fideles nostri, tam præsentis quam etiam & futuri, qualiter nos rogatu Vnnonis Håburgens. Ecclesiæ venerabilis Archiepiscopi, quādam commutationem inter se, & quendam nobilem virum nomine Willarium, fieri permisimus. Tradidit etiam præfatus Willar. cum manu Rasmadæ cōiugis suæ, & Thoadulphi filij eius, ad prædictum episcopatum in manum ipsius Ecclesiæ Episcopi Vnnonis, & Vlfredi sui etiam aduocati, quidquid proprietatis in locis Holtgibutli, Holthem, Fokaresha, Niantorp, Omanthorp, Walle, Magulun, Rikinburgi & Damisla nuncupatis habere visus est, cum curtilibus, ædificiis, mancipiis, terris cultis & incultis, & omnibus quæ dici aut nominari possunt appendiciis, contra eam recompensationem, quam ab eodem episcopatu sibi traditam accepit, & nostræ auctoritatis scripto confirmatam adquisiuit. Eandem vero commutationem eiusdem Episcopi petitione hac scripto confirmari iussimus, & vt hoc nostræ confirmationis præceptum à fidelibus nostris verius credatur, & diligentius obseruetur manu nostra subtus illud firmauimus, & anuli nostri impressione sigillari precepimus. Data ix. Kalend. Iunij, Anno Dominicæ incarnationis d. cc. cxxxv. Indictione viii. Anno autem Henrici Regis xvii. Actum Dinsburg in Dei nomine, Amen.

OTTO. DE LIBERTATE LO-

ci Priuilegium.

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Otto diuina fauente clemētia Rex. Qui mundiāli potestate præditi, quibuscunque necessariis regentium suffragari festinant, diuinam sibi nihil refragari certissime sciant. Ideoque non dedignamur affectum ad nos confugientium perducere ad effectum, quia ob hoc temporalis regni modificationem nobis pariter speramus, & amplificationem, æternalisque prouenturam perpetuo perennitatem. Vnde nouerit omnium fidelium nostrorum, presentium scilicet & futurorum sagacitas, quod Adaldagus sanctæ Hammaburgensis Ecclesiæ venerabilis Archiepiscopus, adiens excellentiam serenitatis nostræ, expetiuit à nostra pietate talem libertatem & tutionem monasteriis, in eius Episcopio consistentibus, qualem cætera per nostrum regnum monasteria noscuntur habere. Cuius iusta & rationabilis videtur petitio, ad honorem sanctæ Dei genetricis Mariæ, cui locus ille Hammaburch est consecratus, eidem loco supradictō concedimus omnes concessionēs, quas concesserant anteriōres Francorum Reges, cæterisque monasteriis ad hanc diocēsim pertinentibus, idem Ramaslaum, Bremum Biresinū, & Bukkenū, videlicet vt nullus iudex publicus, vel quælibet iudiciaria potestas aliquam sibi vindicaret potestatem in supradictorum hominibus monasteriorum, litis videlicet & colonis, vel eos aliquis capitis banno ob capitis furtum, vel quocunque banno constringat, aut aliquam iustitiam facere cogat, nisi Aduocatus Archiepiscopi, quam diu eos corrigere valuerit. Quod si quispiam illorum incorrigibilis extiterit, tunc ab aduocato eidem præsentetur iudiciariæ potestati, cæteri vero in subditiōe Archiepiscopi permaneant. Si vero aliquis ex libertis voluerit iam mudling vel litus fieri, aut etiam colonus ad monasteria supradicta, cum consensu cohæredum suorum, non prohibeatur à qualibet potestate, sed habeat licentiam nostra auctoritate, habeat quoque potestatem prædictus Adaldag, successorque eius Hammaburgensis Ecclesiæ Archiepiscopi super liberos & iamundilingos monasteriorum supradictorum, in expeditionem siue ad placitum regis. Donamus quoque clericis Hammaburgensis Ecclesiæ potestatem inter se siue aliunde eligendi Episcopum, cum necessitas poposcerit. Et vt hæc auctoritatis nostræ concessio à fidelibus nostris verius credatur, & per succedentia tempora diligentius obseruetur, manu propria subtus eam firmauimus, & annulo nostro sigillari iussimus. Data 11. Kalend. Iulij, Anno Domini D.C.C.C. XXXVII. Indictione x. anno regni Ottonis piissimi Regis I. Actum in Werlaha in D e i nomine.

OTTONIS REGIS DE CONFIRMATIONE

*Bonorum Brema Hammaburg, Buckam, Birsinen,
Ramasle, pertinentium.*

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Otto Rex, diuina opitulante clementia. Dinoscatur omnium fidelium nostrorū sagacitas, qualiter nos pro mercede vitæ permanentis, & per interuentum charæ coniugis nostræ Edgidæ, ad quod Thietharij fidelis nostri, in proprium damus ad locum nominatum Hammaburg quicquid in locis sic nominatis, Bremon, Birsina, Ramaslo, Buckni, proprietatis, hucusque habere visi sumus, in terris cultis & incultis, agris, pratis, pascuis, campis, molendinis, piscationibus, aquis, aquarum decursibus, viis & inuiis, quæsitis & inquirendis, omnibusque ad præfata loca iure legitimeque pertinentibus, firmiter in proprietatem donauimus, ad vtilitatem Hammaburgensis Ecclesiæ Episcoporum. Inde etiam munificæ largitatis nostræ, scriptum fieri iussimus, per quod volumus firmiterque iubemus, quatenus Archiepiscopi Hammaburgensis Ecclesiæ habeant potestatem quicquid illis placuerit facien-

ciendum. Et ut hoc à fidelium nostrorum industria verius credatur, ac per succedentium temporum curricula diligentius obseruetur, manu nostra subtus illud confirmari curauimus, & annuli nostri impressione consignari iussimus. *Data vi. Idus Aug. Indictione x. Anno Dominicæ incarnationis DCCCXXXVII. Anno autem Ottonis regnante rege II. Actum in Walahufon, Amen.*

PRIVILEGIUM OTTONIS IMP. DE Ecclesiis, Hamburgensi Ecclesie suffragantibus.

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis Otto diuina fauente Clemetia Imp. Aug. Quum Imperatoris dignitatis officium esse constet, ut erga diuini cultum officij peruigili cura insistant, & quidquid augmentum sanctæ Christianæ religioni adhibere potuerint, indefinenter in hoc studeant. Idcirco nos interuentu dilecti Archiepiscopi nostri Adaldagi prosperitate & incolumitate imperij nostri, quidquid proprietatis in marca vel regno Danorū ad Ecclesias in honorem Dei constructas, videlicet Slieswigensem, Ripensem, Arusensem, vel adhuc pertinere videtur, vel futurum adquiratur. ab omni censu vel seruitio nostri iuris absoluius, ut & Episcopis præscriptarum Ecclesiarum, absque vlla Comitum vel alicuius fisci nostri exactoris infestatione seruiant & succumbant, volumus & firmiter iubemus. Seruos vero & colonos in eisdem proprietatibus habitantes, nulli nisi eisdem Episcopis seruituros ab omni etiam nostri iuris seruitio absoluius, & sub nulli banno vel disciplina illos nisi sub illarum Ecclesiarum aduocatis esse volumus. Et ut hoc auctoritatis nostræ præceptum firmum & inconuulsū permaneat, hanc cartam conferri, annulique nostri impressione sigillari iussimus, quam & manu propria subtus firmauimus. *Data vi. Kalend. Iulij. Anno Dominicæ incarnationis D. CCCCLXV. Indictione VIII. Anno Domini Ottonis Imperij IV. Regni autem xxx. Actum Magadeburch in Dei nomine. Amen.*

OTTO IMP. ADALDAGO, DE Libertate loci.

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis Otto Dei clementia Imperator August. Si religiosorum obtemperare votis nostræ liberalitatis loca diuino cultui mancipata largitate donaremus, ad æternæ recompensationis præmium indubitanter id nobis credimus profuturū. Quare omnibus constet nos pro Dei amore venerabilis Adaldagi Hammaburgensis Ecclesiæ Archiepiscopi flagitantibus annuentes, construendi mercatum in loco Bremun nuncupato illi concessisse licentiam, bannum & theloneum nec non monetam, totumque quod inde regius Regi publice fiscus obtinere poterit prælibatæ conferimus sed; quin etiam negotiatores eiusdem, incolas loci nostræ tuitionis patrocinia condonauimus, præcipientes hoc Imperatoris auctoritatis præcepto, quo in omnibus tali patrocinentur tutele, & potiantur iure, quali cæterarum regalium inuitores vrbium. Nemoque inibi aliquam sibi vindicet potestatem, nisi præfati Pontificatus Archiepiscopus, & quem ipse ad hoc delegauerit manu nostra signato, & annuli nostri impressione roborato. *Acta iv. Idus Augusti. Anno Dominicæ incarnationis D. CCCCLXVI. Indictione VIII. Anno Domini Ottonis Magni Imperatoris regni XXXI. Imperij vero IV. Actum Mersburg in Dei nomine felicitet.*

OTTO REX ADALDAGO DE Libertate loci Privilegium.

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis Otto diuina fauente clementia Rex, Omnium fidelium nostrorum nouerit industria, qualiter Adaldagus, sanctæ Hammaburgensis Ecclesiæ Archiepiscopus nostram regiam deprecatus est dignita-

gnitatem per fidelem suum missum, nomine Wigbertum, quatenus præcepta nostris antecessoribus suæ sanctæ Ecclesiæ antea collata, nostratuitione confirmarentur. Cuius petitionem, quia iustam esse cognouimus, pij genitoris nostri Ottonis scilicet Imperatoris consilium, quid inde nobis faciendum esset, inuestigauimus; ipse vero non solum consilium dabat, verum etiam, vt ita ageremus præcipiebat, maxime quia quosdam si hæc in quoquam frangere possent tentantes audiuit. Quapropter concedimus prædicto monasterio, cum omnibus aliis monasteriis sibi subditis, videlicet Bremun, Bukkun, Birchium & Hammasla, cum cunctis illorum adiacentiis, terris cultis & incultis, pratis, pascuis, syluis, aquis, aquarumue decursibus, mancipiis, aliisque quæ vti possunt, omnes concessiones, quas priores Imperatores concesserant, vt semper sub tuitione perpetualiter sint, & quicquid modo habeant, vel deinceps aliquo modo acquirere possint, vt eis eorumque Episcopo libere seruiant, omni iudiciaria potestate remota. Concedimus insuper vt nullus Dux neq; Marchio, vel Comes aut alia quædam iudiciaria potestas vllam sibi in prædictis omnibus usurpent potestatem, nisi prædictæ sedis Archiepiscopus, & aduocati quos ipse elegerit. Ipsi vero aduocati nostro banno constingant omnes viros prædictarum Ecclesiarum ad omnem iustitiam faciendam. Et vt hæc nostra concessio firma & inconuulsa permaneat, hanc iussimus cartam conscribi; & anuli nostri impressione subtus firmari; quam & manu propria subtus firmauimus. Data vi. Kal. Nouembr. Anno Dominicæ incarnationis D. CCCCLXVII. Indictione x. Anno serenissimi Regis Ottonis VII. Actum Veronæ in Dei nomine. Amen.

OTTO IMP, ADALDAGO DE ELECTIO-
ne Episcopi & libertate Monasteriorum.

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis Otto diuina fauente clemētia Imperator Aug. Qui mundiali potestate præditi quibuscunque necessariis regentium suffragari festinant, diuinam sibi nihil refragari Clementiam certissime sciant. Ideoque non dedignamur affectum ad nos confugientium perducere ad effectum clementer. Quia ob hoc temporalis regni modificationem nobis pariter speramus, & amplificationem æternalisque prouenturam perpetuo perennitatem. Vnde nouerit omnium fidelium nostrorum, tam presentium quam futurorum sagacitas, quod Adaldagus sanctæ Hammaburgensis Ecclesiæ venerabilis Archiepiscopus, adiens excellentiam nostræ serenitatis, expetiuit à nostra pietate talem libertatem & tuitionem monasteriorum in eius Episcopo consistentibus, qualem cætera Archiepiscoporum per nostrum regnum monasteria noscuntur habere. Eius namque quia iusta & rationabilis esse petitio videbatur, ob remedium & memoriam animæ piissimi genitoris nostri Domini Ottonis sereniss. Imp. Aug. atque intuitu dilectissimæ genitricis nostræ Dominæ Adelheidis, ad honorem sanctæ Dei genitricis Mariæ, cui locus ille Hammaburch est consecratus, eidem loco supradicto concedimus omnes concessiones, quas concesserant anteriores Francorum reges & Imperatores, cæterisque monasteriis ad hanc diocesim pertinentibus, id est, Ramaslahun, Bremun, Birchisnum, Bukkun, videlicet, ita scilicet, vt semper nostra sub tuitione sint perpetualiter, & quidquid modo habeant, vel deinceps aliquo modo acquirere possint, vt eis eorumque Episcopo libere seruiant, omni iudiciaria potestate remota. Concedimus insuper vt nullus Dux, neque Marchio, vel Comes, aut alia quælibet iudiciaria potestas aliquam sibi vindicet potestatem in supradictorum hominibus monasteriorum, litis videlicet & colonis, atque iamundilingis, vel eos aliquis capitis banno ob capitis furtum, vel capitis, vel alio quolibet banno constingat, aut aliquam iustitiam facere cogat, nisi aduocati Archiepiscopi supra nominati, quos ipse velit & constituat aduocatos. Ipsi vero aduocati prædictos homines banno nostro ob capitis furtum recte faciendi cō-

stringant. Donamus quoque clericis Hammaburgensis Ecclesiæ potestatem inter se siue aliunde eligendi Episcopum, cum necessitas poposcerit. Et vt nostræ auctoritatis hoc præceptum firmum & stabile permaneat, cartam hanc conscribi, & anuli nostri impressione signari iussimus; quam & manu propria subtus firmauimus. Data v. Kal. Octobr. Dominicæ incarnationis d. cccclxxiv. Indictione i. Anno regni Domini Ottonis xi. Impetij autem v. i. Actum Magadaburch, in Domino feliciter, Amen.

OTTO IMP. ADALDAGO DE CON-
structione Ripesholt.

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis Otto diuina fauente clemetia Imp. Aug. Specialibus fidelium nostrorum necessitatibus pie subueniendum esse Imperatoria auctoritas monstrat; quanto magis hiis, quæ ad diuinum cultum pertinent oportet nos gerere curam. Quapropter omnibus sanctæ Dei Ecclesiæ filiis nostrisq; fidelibus compertum esse volumus, quia Adaldagus Bremensis Ecclesiæ Archiepiscopus per suum missum innotuit serenitati nostræ, quod duæ sorores, vna Reyngard vocata, altera Wendila in Fresia, in pago Alstringa, in comitatu Bernhardi ducis tradidissent omnem hæreditatem suam ad Ecclesiam Bremensem, cum suis aduocatis: ea scilicet conditione vt eam diebus vite suæ possidere debuissent. Quo facto; vna earum Reyngard diuino iussu obiit. Qua defuncta, alia quæ superuixit Wendila, diuino amore compuncta totum quod habuit præfatæ Bremensis Ecclesiæ dimisit, duas videlicet curtes Hrepesholt & More, cum omnibus suis pertinentiis, aliisque omnibus rebus, in diuersis locis iacentibus, petens ab eodem Archiepiscopo vt in eadem hereditate monasterium construeretur, & congregatio Clericorum. Hoc libenter faciens celsit eidem monasterio Hrepesholt nominato quandam partem decimarum; eo scilicet modo, vt Clerici quos illic diuinus amor aggregasset, regulam & ordinem clericorum in Bremensi Ecclesia Deo seruientium perpetua sua in conuersatione seruarent. Super quare prædictus Venerabilis Archiepiscopus per suum missum Wigbertum nomine postulauit celsitudinem nostram, hæc pia studia, nostra etiam auctoritate honorare. Cuius videlicet petitioni, quia nobis pia ac rationabilis visa est, assensum præbentes decernimus atque iubemus, vt prædictus locus, vocabulo Hripesholt habitatio clericorum perpetuo fiat, pertinens ad Ecclesiam Bremensem; sub curâ ac dispositione eiusdem loci Archiepiscopi, cum omnibus quæ eidem Ecclesiæ, vel à prædicto Archiepiscopo de rebus Episcopij collata, vel ab aliis fidelibus sanctæ Dei Ecclesiæ nunc collata, aut deinceps conferenda sunt. Insuper & omnes res præfatæ Ecclesiæ ab omni censu nostri iuris absoluiimus. Concedimus vt res prædictæ Ecclesiæ ipsi liberè seruiant, omni iudiciaria potestate remota. Et vt hæc nostra auctoritas firma atque inconiuncta permaneat, iussimus hanc cartam conscribi, & anuli nostri impressione signari, quam & manu propria subtus firmauimus. Data v. Idus Iunii, Anno Dominicæ incarnationis d. cccclxxxiii. Anno vero regni ii. Ottonis xxv. Impetij autem xv. Actum Veronæ feliciter, Amen.

OTTONIS REG. DE LIBERTA-
te Ripesholte.

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis Otto diuina fauente clementia Rex. Si specialibus fidelium nostrorum necessitatibus pie subueniendum esse regia auctoritas monstrat; quanto magis hiis, quæ ad diuinum cultum pertinent oportet nos gerere curam. Quapropter omnibus sanctæ Dei Ecclesiæ filiis, nostrisque fidelibus compertum esse volumus, quia Adaldagus Bremensis Ecclesiæ venerabilis Archiepiscopus innotuit serenitati nostræ, quod duæ sorores, vna Reyngart vocata, altera Wendila in Fresia, in pago Alstringa, in comitatu

tatu Bernhardi Ducis, tradidissent omnem hereditatē suā ad Ecclesiam Bremensem, cum suis patronis & aduocatis, ea scilicet conditione, vt eam diebus vitæ suæ possidere debuissent. Quo factū vna earum Reyngart diuino iussu obiit, quæ defuncta alia, quæ superuixit Wendila, diuino amore compuncta, totum quod habuit, præfatę Ecclesię dimisit, duas videlicet curtes Repesholt & in More, cum omnibus suis pertinentiis, ædificiis, terris cultis & incultis, mancipiis vtriusque sexus, areis, campis, pratis, pascuis, syluis, venationibus, piscationibus, aucupii, aquis, aquarumue decursibus, molendinis mobilibus & iminobilibus, viis & inuiis, exitibus & redditibus, cunctisque aliis appendiciis, quæ adhuc dicti aliquo modo aut nominari possunt. Petens ab eodem Archiepiscopo, vt in eadem hereditate monasterium construeretur, & congregatio clericorum. Hoc libenter faciens concessit eidem monasterio Ripesholt nominato, quandam partem decimarum, eo scilicet modo vt clerici, quos illuc diuinus amor congregasset, regulam & ordinem clericorum in Bremensi Ecclesia seruientium, Deo perpetuo suā in cōuersatione seruarent. Super quā re prædictus venerabilis Archiepiscopus adiit celsitudinem nostram postulans hæc pia studia nostra etiam auctoritate roborari. Cuius videlicet petitioni, quia nobis pia ac rationabilis visū est, maxime ob hoc, quod piæ memoriæ genitorem nostrum Ottonem scilicet Imp. hæc eadem suo præcepto firmasse cognouimus, assensum præbentes, prædictum monasterium in nostram tutelam suscipimus atq; mundiburdium; præcipientes hoc regali decreto, vt præfatus locus vocabulo Repesholt habitatio clericorum perpetuo fiat, pertinens ad Ecclesiam Bremensem, sub cura ac dispositione eiusdem loci Archiepiscopi, cum omnibus quæ eidem Ecclesiæ de rebus Episcopij collata, vel ab aliis Dei fidelibus nunc collata, aut deinceps conferenda sunt. Insuper & omnes res præfatę Ecclesiæ ab omni censu iuris nostri absoluimus; & vt eidem Ecclesiæ libere seruiant, omni iudiciaria potestate remota firmiter hac regali præceptione iubemus. Donamus etiam ad hæc præfato Archiepiscopo, interuentu Bernharti Ducis quædam nostri iuris mancipia, litam videlicet Thiersuiden dictam, cum filiis eius & filiabus omniq; progenie, quę ex hiis per successura tempora fuerit procreata. Omnem etiam eorum possessionem, seu acquisitionem ei in proprium tradimus, eo scilicet tenore, vt ipse dehinc potestatem habeat, siue retinendi, dandi, vendendi, cōmutandi, seu quodcunque sibi libitum fuerit inde faciendi. Si quis autem hæc nostra decreta subdolis machinationibus, falsisue disputationibus aliquo modo irriterauerit, regię nostrę maiestati se rebellare ceruissimè nouerit. Et vt hæc nostra auctoritas firma & inconuulsa permaneat, hanc cartam conscribi, manuq; propria confirmatam anuli nostri impressione iussimus assignari. Data xiii. Kalend. April. Anno Dominicę incarnationis d. cccc. lxxxviii. Indictione i. Anno autem lli. Ottonis regnantis v. Actum Wigeldeshusen feliciter in DEI nomine, Amen.

OTTO IMP. ADALDAGO DE LIBER-
tate Monasteriorum in regno Danorum.

IN nomine sanctę & indiuiduę Trinitatis Otto Dei Clementia Rex. Omnium fidelium nostrorum, tam præsentium quam futurorum piæ deuotioni patet; quomodo nos ob petitionem & interuentum dilecti nostri Adaldagi, Bremensis Ecclesię videlicet venerabilis Archiepiscopi, ac pro statu & incolumitate regni nostri, quidquid proprietatis in regno Danorum, ad Ecclesias in honorem Dei constructas, videlicet Slieswicensem, Ripensem, Arusensem, Ottonefswigensem, vel adhuc pertinere videtur, vel in futurum adquiratur, ab omni censu vel seruitio nostri iuris absoluimus; & vt Episcopus præscriptarum Ecclesiarum absque villa comitis, vel alicuius fisci nostri exactoris infestatione seruiant & succubant, volumus & firmiter iubemus. Insuper concedimus prædictarum Ecclesiarum Episcopis, vt potestatem habeant emendi agros, possessiones, & prædia in

in omnibus regni nostri partibus, vbicunque velint aut possint. Seruos vero & colonos in eorum proprietatibus habitantes, nulli nisi iisdem Episcopis seru-
turos, ab omni etiam nostri iuris seruitio absoluiamus, & sub nullius banno vel
disciplina illos, nisi sub illarum Ecclesiarum aduocatis esse volumus. Ad hoc et-
iam omnes fideles nostri dinoscant, quod nos Folgberti ..... Ecclesie Epi-
scopi ..... siue qualicunque paratu euntibus in nostri regni finibus the-
loneum prorsus perdonauimus. Et vt hoc nostre auctoritatis preceptum firmum
atque inconvulsibile permaneat, hanc cartam conscribi, anulique impressione
signari iussimus; quam & manu propria ..... firmauimus. Data xv. Kal. A-
prilis, Anno Dominice incarnationis D. cccc. lxxxviii. Indictione 1. Anno
autem 111. Ottonis regnantis v. Actum Wildeshusen in D^e i nomine felici-
ter, Amen.

O T T O I I I . I M P . D E C V -
ria Stipenlo.

I N nomine sancte & indiuidue Trinitatis Otto superna fauente Clementia,
Romanorum Imper. Aug. Omnium fidelium nostrorum, tam presentium
quam futurorum nouerit vniuersitas, quod nos, interuentu ac petitione B. no-
stri amabilis ducis, & dilectissimi capellani nostri Magniwardi, Liutgero Co-
miti dedimus curtem, quae vocatur Stipenlo, in comitatu ipsius Liutgeri comi-
tis, & in pago Westfaloni sitam, quam cum omnibus vtilitatibus, arcibus, & edificiis,
vriusque sexus mancipiis, terris cultis & incultis, agris, pratis, campis, pascuis,
syluis, venationibus, aquis, aquarum decursibus, piscationibus, molendinis,
viis, inuiis, exitibus siue redditibus, tam quassitis quam inquirendis, sibi in pro-
prium tradidimus, eo tenore, vt idem Liutgerus Comes de eodem praedio li-
beram habeat faciendi quod velit potestatem, siue illud tradere, commutare,
vendere seu magis sibi obtinere voluerit. Et vt haec traditio firmior permaneat,
hanc paginam manu propria roborantes, sigilli nostri impressione iussimus in-
signiri. Data v. Kal. Maij. Anno Dominice incarnationis Millesimo primo,
Indictione xiv. Anno tertij Ottonis regni xiv. Imperij v. Actum Rauen-
nae feliciter, Amen.

O T T O I I I . D E T R A D I T I O N E
Monasterij Ramesloh.

I N nomine sancte & indiuidue Trinitatis, Otto seruus aliorum, omnium fi-
delium Christi & nostri imperij solers sciat intentio, quod nos interuentu
Maginwardi sanctae Aquisgranensis Ecclesiae Cardinalis, nostrique Capellani
amabilis, maxime autem propter Dei omnipotentis amorem ipsius iustitiam
intuentes per hoc nostrum imperiale priuilegium largimur, & confirmamus
sanctae Brimiacensi Ecclesiae, ad honorem sancti confessoris Christi Willoldi
constructae, monasterium Ramesloh dictum, sicut sui rectores habuerunt, cum
omnibus illi rite aspicientibus & integritate sua. Eo tenore vt Archiepiscopus
Liebitzo omnesque sui successores eodem monasterio fruantur, & pro vt
voluerint, disponant: tamen timorem Dei praeculis habentes. Et vt huius
nostre auctoritatis confirmatio firmior permaneat, hanc paginam manu pro-
pria roborantes sigillare praecipimus. Data viii. Kalend. Augusti, Anno Do-
minice incarnationis Millesimo primo. Indictione xiv. Anno 111. Ottonis
regni xiv. Imperij vi. Actum Paterno feliciter, Amen.

HEIN-

HEINRICVS SECVNDVS LIEBIZONI DE
libertate Monasteriorum & electione Episcopi, de merca-
tu & moneta Bremensi, & de pace
mercatorum.

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Heinricus diuina fauente clemen-
tia Rex. Si pias petitiones sacerdotum prona deuotione ad effectum duxeris-
mus, id procul dubio ad statum præsentis vitæ & æternæ beatitudinis præmia
capefcenda nobis profuturum credimus. Quapropter omnium fidelium no-
strorum præsentium & futurorū nouerit industria, qualiter vir venerabilis Lie-
bizo, sanctæ Hammaburgensis Ecclesiæ Archiepiscopus nostris obtutibus præ-
sentari fecit præceptum beatæ memoriæ senioris & antecessoris nostri Ottonis
tertij Imperatoris Augusti, in quibus continebatur, quomodo ipse pro diuino
amore monasteriis in eius Episcopo cōsistentibus imperiali auctoritate liber-
tatem & tuitionem concessisset, rogauitq; celsitudinem nostram, vt nos de huius
nostra præceptione eadem monasteria & omnia illuc aspicientia confirmare-
mus. Nos vero eius iustæ & rationabili petitioni assensum præbentes interue-
niente dilecta coniuge nostra & regnorum consorte Conigunda, ad honorem
sanctæ Dei genetricis Mariæ, cui locus ille Hammaburgh est consecratus, ei-
dem loco supradictō concedimus omnes concessiones quas cōcesserat piz me-
moriz præfatus senior noster imperator, cæterisque monasteriis ad hanc dio-
cesim pertinentibus, id est, Bremum, Buckum, Ramaslaum, Birchisnum, Ha-
salinge, Ripisholt; ea videlicet conditione, vt semper sub tuitione nostra sint
perpetualiter, & quicquid modo habent, vel deinceps aliquomodo adquirere
possint, eis eorumq; Episcopo libere seruiat, omni iudiciaria potestate remo-
ta. Concedimus insuper præfato Archiepiscopo eiusque successoribus licen-
tiam cōstruendi mercatum in loco Bremum nuncupato, bannū & theloneum
hæc non monetam publici ponderis & puri argenti, torumq; quod inde regius
Reipublicæ fiscus obtinere seu aliquomodo ad nostrum regium ius pertinere
poterit, prælibatæ Bremensi conferimus sedi. Quinetiam negotiatores, eiuf-
dem incolæ loci nostræ tuitionis patrocinio condonauimus præcipientes hoc
regiæ auctoritatis præcepto, quo in omnibus tali patrocinentur tutela & po-
tiantur iure, quali cæterarum regalium institores vrbium per nostrum regnum
potiri noscuntur. Nemoque inibi aliquam sibi vindicet potestatem, nisi præ-
fatus sedis Archiepiscopus, & aduocatus, quem ipse ad hoc delegauerit. Ad
hæc concedimus, vt nullus Dux, neque Marchio, vel Comes aut alia quælibet
iudiciaria potestas, in supradictorum hominibus monasteriorū Hammaburg
videlicet Bremum, Buckum, Ramaslaum, Birchisnū, Hasalinge, Repesholt,
aliquam potestatem sibi vsurpet, litis scilicet & colonis atque iamundilingis,
vel eos aliquis capitis banno, ob capitis furtum, vel alio quolibet banno con-
stringat, aut aliquam iustitiam cogat facere, nisi Aduocati Archiepiscopi præ-
nominati quos idem ipse velit & constituat aduocatos, Ipsū veto aduocati præ-
dictos homines banno nostro constringant ad omnem iustitiam faciendam.
Donamus quoque Hammaburgensis Ecclesiæ prædictorumq; monasteriorum
illō pertinentium clericis potestatem eligendi inter se siue aliunde si necessi-
tas exposcat Episcopum, æquo tamen Regis consensu. Et vt hoc regiæ nostræ
auctoritatis præceptum à Dei nostrisque fidelibus verius credatur, ac per suc-
cessura tempora inconuulsum diligentius obseruetur, hanc chartam conscri-
bi, manuq; nostra roboratam sigilli nostri impressione insigniri iussimus. Da-
ta viii. Kal. Iunij, Anno Dominicæ incarnationis M. lll. Indictione 1. Anno
veto Domini Heinrici Regis 1. Actum Gebildehufen.

HEIN-

H E I N R I C I I M P E R A T O R I S D E

libertate locorum Brema, Hammaburg, Buckun, Birsne, Ramaslo, Ripesholt.

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Heinricus diuina fauente clementia Romanorum Imperator Augustus. Si petitiones sacerdotum piæ prona deuotione ad effectum duxerimus, id proculdubio ad statum præsentis vitæ & æternæ beatitudinis præmia capeffenda; nobis profuturum credimus. Quapropter omnium fidelium nostrorum præsentium & futurorum nouerit industria, qualiter vir venerabilis Vnato Hammaburgensis Ecclesiæ Archiepiscopus, quem nos eidem præfecimus nostris obitibus præsentari fecit, præcepta beate memoriæ senioris & antecessoris nostri Ottonis tertij Imperatoris Augusti, in quibus continebatur, quomodo ipse pro Dei amore monasteriis in eius Episcopio consistentibus imperiali auctoritate libertatem & tuitionem concessisset, rogauitque Celsitudinem nostram, vt nos denuo nostra præceptione eadem monasteria, & omnia illuc pertinentia confirmaremus. Nos vero eius iustæ & rationabili petitioni assensum præbentes, dilectæ contectæ nostræ Chunigundæ videlicet Imperatricis augustæ interuentione, ad honorem sanctæ Dei genitricis Mariæ, cui locus ille Hammaburg est consecratus, eidem loco Hammaburgensi concedimus, cæterisque monasteriis ad hanc diœcesim pertinentibus, id est Breimun, Buckun, Rameslaum, Birschusinum, Heslinga, Ripesholt; quicquid senior & antecessor noster, suiue antecessores Reges videlicet & Imperatores eisdem monasteriis donando aut roborando concesserant, ea videlicet conditione vt semper sub tuitione nostra sint perpetualiter, cum omnibus pertinentiis suis, quæ sitis vel inquirendis. Concedimus insuper præfato Archiepiscopo eiusque successoribus licentiam constituendi mercatum in loco Breimun nuncupato, in quo nunc Archiepiscopatus existit, cum banno & theloneo atque moneta publici ponderis & puri argenti, totamque quod inde ad fiscum nostrum pertinere dinoscitur prælibatæ Bremenfi conferimus sedi. Quinetiam negotiatores eiusdem incolas loci nostrę tuitionis patrocinio condonamus, præcipientes hoc imperialis auctoritatis præcepto, quo in omnibus tali tutela & iure potiantur, quali maiorum videlicet ciuitatum institores per nostrum regnum potiri noscuntur, nemoque inibi aliquam sibi vindicet potestatem, nisi præfata sedis Archiepiscopus & aduocatus, quem ipse elegerit. Ad hæc imperiali edicto iubemus, vt nullus Dux neque Marchio, vel Comes, aut alia quælibet iudiciaria potestas, in supradictorum monasteriorum hominibus Hammaburg Breimun, Buckun, Ramaslaum, Birschusinum Haeslinga, Repesholt, vel in cæteris pertinentiis eorundem, aliquam potestatem sibi vsurpet, seu in litis, colonis, atque iamundilingis, vel eos aliquis capitis Banno constringat, aut aliquam iustitiam cogat facere, nisi aduocati Archiepiscopi prænominati, quos ipse velit & constituat aduocatos. Ipsi vero aduocati homines præfatos banno nostro constringant, ad omnem iustitiam faciendam. Et vt hæc nostra donatio à Dei nostrique fidelibus vera esse credatur, ac per successura tempora in conuulsa diligentius obseruetur, hanc chartam conscribi, manuque nostra roboratam sigilli nostri impressione insigniri iussimus. Data xii. Kalend. Decembris, Indictione xii. Anno Dominicæ incarnationis m. xiv. Anno autem Domini Heinrici secundi regnanti xiii. Imperij vero i. Atistedi actum feliciter, Amen.

CHVN.

CHVN RADVS II. BECELLINO,
de mercatu Bremensi, & mercatoribus ab Episco-
po indicandis.

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Chunradus diuina fauente clemētia Romanorum Imperator Augustus, omnibus diuini nostrique nominis amatoribus, tam futuris, quam præsentibus, perspicuum esse cupimus, qualiter nos ob minime denegandā petitionem dilectissimæ coniugis nostræ Gyslæ Imperatricis Augustæ, nec non ob amabilem interuentum charissimæ prolis nostræ Heinrici Regis, Bicelino sanctæ Bremensis Ecclesiæ venerabili nobisque amabili Archiepiscopo mercatum in eodem loco cum theloneo, numismatibus, nec non omnibus vtilitatibus, ad mercatum pertinentibus, habere concessimus: ea videlicet lege, vt bis in anno omnes qui illuc causa mercandi veniant, vna vice vii. dies ante Pentecosten, secunda vice similiter vii. dies ante festiuitatem sancti Willehadi ibidem corporaliter requiescentis, annualem mercatum illic habeant. Bannum autem nostrum super omnes hos illuc venientes, vt illuc eundo & redeundo habeant pacem, facimus. Eundemque bannum nostrū prædicto Archiepiscopo ob suum fidele seruitium ea ratione concedimus, vt si in hoc statuto tempore ex illuc venientibus aliqua temeritas euenerit, inde iustitiam faciendi neque dux, neque comes, neque aliquis hominum præter ipsum & suos successores licentiam habeant. Et vt hæc nostra concessio stabilis & inconuulsa omni permaneat æuo, hanc paginam inde conscribi, eamque sigilli nostri impressione præcepimus insigniri. Data xvii. Kal. Octobr. Anno Dominicæ incarnationis m. xxxv. Indictione iii. Anno autem Domini Chunradi ii. regni xi. Imperij vero ix. Actum Magdeburg.

DATVM BECELLINO ARCHIE-
piscopo à Chunrado Rege de mercatis, monetis
& theloneis.

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Chonradus diuina fauente clementia Romanorum Imperator Augustus. Sollicitudo Imperialis potentiz, quæ nos post excessum diuæ memoriæ Regum & Imperatorum diuinæ dispositionis cuncta regentis non ignara respexit, monet & instigat, Ecclesiis Dei in regno nostro circumquaque constructis tanto vigilantius prudentiæ nostræ curam impenderē, quanto constat in nostri ordinis promotione cælestis gratiæ beneficia nos indulgentius percepisse. Ex hoc enim lucri potissimum præmium confidimus, si venerabilia loca oportuno tempore ad meliorem fuerint statum Deo iuuante nostraque potentia cooperante perducta. Quapropter nouerint omnes nostri Christi que fideles, qualiter nos pro remedio animæ nostræ, & ob interuentum dilectæ cōtēctalis nostræ Gislæ, Imperatricis Augustæ, nec non charissimæ prolis nostræ Heinrici regis Burgundionum, Becellino viro venerabili Hammaburgensi Archipræsuli, suis successoribus licentiam dedimus construendi mercatum in loco Heslingoa nuncupato, in pago Eilangoa; eo scilicet tenore, vt aduocatus eiusdem Ecclesiæ hiis diebus quibus annualis mercatus inibi celebrari & confluentia populi maxime solet fieri, videlicet in festiuitate sancti Viti martyris potestatem habeant banno nostro constringendi omnes, qui illuc conuenerint ad omnem iustitiam faciendam. Theloneum autem & quidquid ad nostrum imperiale ius pertinet, ob amorem prædicti martyris, cui idem locus est consecratus, eidem Ecclesiæ & sanctimonialibus ibidem degentibus libere vtendum, & pro nostra perpetua memoria imperiali largitione concedimus. Addidimus etiam pro voto & peti-

O

tione

tione eiusdem venerabilis viri, quoniam fidelem eum in omni negotio nostro comperimus, vt potestatem habeat, si quando rei necessitas exposcat, vel utilitas in loco Stadium nominato, in prædio Ecclesiastico, mercatum ex integro construendi, bannum & theloneum, nec non etiam monetam, & quicquid inde regius Reipublicæ fiscus obtinere poterit, prælibatæ Hammaburgensi conferimus sedi. Homines vero qui in prædicto prædio quoquomodo sibi habitacula faciunt, sub banno & constrictione aduocati Episcopalis, nec alicuius alterius manere decernimus. Et vt hæc beneuolentiæ nostræ traditio stabilis & inconuulsa omni permaneat tempore, hanc chartam conscribi, manuque propria roboratam sigilli nostri impressione iussimus insigniri. Data iv. Idus Decembr. Indictione vii. Anno dominicæ incarnationis m. xxxviii. Anno autem Domini Chunradi secundi regni xv. Datum Neresstein. Feliciter, Amen.

*C O N F I R M A T I O J M P. H E I N R I -
ci, Becelino Episcopo, de Mercatu Heslingoa.*

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Henricus diuina fauente Clementia Rex. Sollicitudo regalis potentie quæ nos post excessum diuæ memorie Regum & Imperatorum diuinæ dispositionis cuncta regentis non ignara respexit, monet & instigat, Ecclesiis Dei in regno nostro circumquaque constructis, tanto vigilantius prudentiæ nostræ curam impendere, quanto constat, in nostri ordinis promotione cælestis gratiæ beneficia nos indulgentius percepisse. Ex hoc enim potissimum lucri præmium apud cõditorem omnium dominum promereri confidimus, si venerabilia loca oportuno tempore ad meliorem fuerint statum Deo adiuuante à nobis perducta. Quapropter nouerint omnes Christi nostrique fideles, qualiter nos pro remedio animæ patris nostri piæ memorie Imperatoris Chuonradi, Becilino viro venerabili Hammaburgensi Archiepiscopo suisque successoribus licentiam à prædecessoribus nostris datam confirmamus, construendi mercatum in loco Heslingoa nuncupato, in pago Eilongoa, eo scilicet tenore, vt aduocatus eiusdem Ecclesiæ hiis diebus quibus annualis mercatus inibi celebrari, & confluentia populi maxime solet fieri, videlicet in festiuitate sancti Viti martyris, potestatem habeat banno nostro confringendi omnes qui illuc conueniunt ad omnem iustitiam faciendam. Theloneum autem & quidquid ad nostrum regale ius pertineat, ob amorem prædicti martyris cui idem locus est consecratus, eidem Ecclesiæ & sanctimonialibus ibidem degentibus libere vtendum pro nostra perpetua memoria stabiliendo corroboramus & confirmamus. Sub hac etiam confirmatione pro voto & petitione eiusdem venerabilis viri, quoniam eum fidelem in omni negotio nostro comperimus, vt potestatem habeat, si quando rei necessitas exposcat vel utilitas, in loco Stadium nominato, in prædio ecclesiastico mercatum construendi ex integro, bannum & theloneum, nec non etiam monetam & quidquid inde regius Reipublicæ fiscus obtinere poterit, prælibatæ Ecclesiæ Hammaburgensi stabilimus. Homines vero qui in prædicto prædio quoquo modo habitacula faciunt sub banno & constrictione aduocati Episcopalis, nec alicuius alterius manere decernimus. Et vt hæc nostræ beneuolentiæ confirmatio stabilis & inconuulsa omni permaneat æuo, hanc chartam conscribi, manuque propria roboratam sigilli nostri impressione iussimus insigniri. Data iiii. Idus Maij. Indictione vii. Anno Dominicæ incarnationis m. xli. Anno autem Domini Heinrichi Regis tertij ordinant. xlii. regni primo.

P R I V I -

PRIVILEGIUM DE FVNDATIONE

Gozecensis Monasterij.

NOTVM sit omnibus tam futuris, quam præsentibus Christi fidelibus, quod ego Albertus, Sanctæ Bremenfis Ecclesiæ metropolitanæ Archiepiscopus, fratresque mei Dedo & Fridericus Palatini præsides, hoc cœnobium Gozeka, quod in nomine Domini nostri Iesu Christi, & in honorem sanctissimæ Mariæ virginis genitricis Dei, & beati Michaëlis Archangeli, pro remedio animarum nostrarum & patrum nostrorum vel parentum ex patrimonio nostro construximus, cum omnibus pertinentiis suis sanctæ Ecclesiæ Bremenfis tradidimus, hoc videlicet statuentes, & officij nostri auctoritate confirmantes, vt ordo monasticus, quem secundum beati Benedicti regulam hic instituimus, futuris perpetuis temporibus inuiolabiliter conseruetur. Præterea fratres hic seruientes, secundum Dei timorem & regulam beati Benedicti liberam habeant electionem, sed electus Bremenfis Archiepiscopo præsentetur. Decreuimus insuper, vt quisquis in hac stirpe nostra laicus cæteris ætate prouectior fuerit, hic nostra constitutione huic loco aduocatus constitutur. Si vero euenerit, quod absit, vt talis de stirpe nostra deficiat quemcunque Abbas cum consilio fratrum ad defensionem & vtilitatem loci expetierit, hunc Archiepiscopus Bremenfis aduocatum constituat. Qui aduocatus non quæ sua sunt, querat, nec populum suæ tuitioni commissum violenter aut iniuste opprimat, sed omnia cum consilio Abbatis agat, atque disponat, nec extra eius voluntatem aliquid in populo præsumat. Ordinamus etiam atque statuimus, vt in monumentum & confirmationem huius dedicationis, ad supplementum monachorum, hic Christo Regi militantium, quadraginta libræ argenti Frisicæ monetæ leuioris & toridem lanei panni ex ærario Bremenfis Archiepiscopi annuatim persoluantur. Vt autem hæc rata & inconuulsa permanent per succedentem generationem in testimonium posteris, literis iussimus commendari, & sigilli nostri impressione firmari. Testes huius rei sunt isti: Burchardus Halberstadenfis Episcopus, Eppo Cicensis Episcopus, Wintherus Mersburgenfis Episcopus; Hatolfus, Adelbertus, Suidegerus, Adolfus Canonici Bremenfes. Dedo Marchio, & fratres eius Gero, Timo, Comites de Bren. De liberis hominibus Rudolfus de Gostilice, Fridericus de Lesuick, Helinpertus de Widefendorpe, Siegeboto de Stuuën. Ministeriales Bremenfes, Sibecko & frater eius Gerungus & Godescalcus, Meccelinus. Dat. 111. Kal. Octob. Anno incarnationis Domini M. LIII. Indictione 111. Episcopatus Domini Alberti Archiepiscopi, Anno VIII. Actum Gozeka in Christi nomine feliciter, Amen.

HEINRICVS ADALBERTO DE COMITA-

tu in Pagis Hunesga & Fiulga.

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Henricus diuina fauente Clementia Rex. Si loca diuinis cultibus mancipata, more antecessorum nostrorum Regum & Imperatorum ditare & sublimare curamus, æternam retributionem nobis inde futuram liquido credimus. Quocirca omnium Christi nostrorumque fidelium tam futurorum quam præsentium nouerit industria, qualiter nos pro remedio beatæ memoriæ patris nostri Henrici tertij, Regis secundi Romanorum Imperatoris Augusti, & ob interuentam dilectæ matris nostræ Agnetis Imperatricis Augustæ, nec non ob petitionem & deuotum ac fidele seruitium Adalberti venerabilis Hammaburgensis Ecclesiæ Archiepiscopi quæ est constructa in honorem sancti Saluatoris & sanctissimæ eius genitricis Mariæ virginis, quendam nostri iuris Comitatum, scilicet in pagis Hunesga, & Fiulga cum eodem iure omnique vtilitate quam antecessores nostri habuerunt, vel villo modo in futurum inde poterit prouenire, ad vsum eius dictæ Ecclesiæ in proprium tradi-

tradidimus, & condonauimus. Insuper etiam eidem Archiepiscopo licentiam & potestatem concessimus, in eodem comitatu duos mercatus constituendi, vnum videlicet in Wincheum, & alterum in Gerleuifwert, cum monetis & theloneis tam in aqua, quam in terra, & in omni distictione quæ ad forum & regiam pertinet potestatem; ita quidē vt nullus Iudex aut exactor, vel vlla alia persona, præter libitum prædicti Archiepiscopi regiam nostram traditionem inuadere, aut irritam facere præsumat. Hanc autem traditionem tali ratione firmauimus, vt præfatus Archiepiscopus & successores illius de prænominatis rebus liberam deinceps potestatem habeant tenendi, vel quidquid illis ad vsum Ecclesiæ prænominatæ placuerit inde faciendi. Et vt hæc nostra regalis traditio stabilis & inconuulsa omni permaneat æuo, hanc chartam inde conscriptam, manu propria, vt infra videtur roborantes, sigilli nostri impressione iussimus insigniri. Data VII. Kal. Maij. Anno Dominicæ incarnationis M. LVI. Indictione x. Anno autem Domini Heinrici IV. Regis ordinant. III. regni primo. Actum Werede in Dei nomine feliciter, Amen.

D I P L O M A F V N D A T I O N I S

Cænobij Raſtandenſis.

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Ego Adelbertus sanctæ Romanæ & Apostolicæ sedis Legatus, nec non vniuersarum Orientalium ac Septentrionalium nationum Archiepiscopus, Hammaburgensis quoque Ecclesiæ prouisor indignus, vniuersis natis videlicet & nascituris in Christo fidelibus fidelem orationem & sempiternam salutem in Christo. Sicut Ecclesiasticæ religioni derogantes zelo iustitiæ accensī debemus arguere, ita piis fidelium affectibus etiam in omnibus consensum præbere verum est & necessarium, ad honestissimam quæque appetenda diuinitus illos allicere, tum si quæ petierunt cumulo dilectionis augere. Vnde præsentium & futurorum sciat vniuersitas, qualiter nos Hunonis gloriosi Comititis, suæ coniugis æque venerabilis Guillæ petitionem adimplentes, Basilicam in pago Ammiri, in loco Raſtede appellato, sub inuocatione sanctissimi confessoris & Episcopi Odalrici constructam, à nostra auctoritate stabilem & in perpetuum legalem esse decreuimus, determinantes ad eam villas, quarum hæc sunt nomina; Nerene, Hana, Bekenhusen, Lemede, Bredehorne, Loyge, Ostenhorst, Hannichus, Mirihusen, Raſtede, ea conditione, vt saluo honore & debito iure matris Ecclesiæ in Wiuelſtede, ad præfatam Raſtedensem Ecclesiam hæ villæ pertineant, & absque omni contradictione subiaceant: ita tamen, si aduocatus ipsi Ecclesiæ nobis nostrisque successoribus, scilicet Archiepiscopis suis obedientiam exhibuerit, nec præuaricatione Doctorem iustitiæ conturbauerit. Et vt hæc per omnia succedentium tempora firma & inconuulsa permaneant, chartam hanc scribi, & sigillo nostro corroborari præcepimus. Data anno incarnationis Dominicæ M. LIX. Indictione XII. Idus Septemb. Ordinationis vero eiusdem reuerendissimi Archiepiscopi Adalberti XVI.

HEINRICVS ADALBERTO, DE TRADI-
tione Liesmunde & Paludibus.

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Henricus diuina fauente Clementia Rex. Cum regis dignitatis sit, ius cuiuslibet seruare suum, præcipue tamen Ecclesiastica iura nobis obseruanda videntur, quia, si peccandum, tolerabilius in hominem, quam in Deum, si non peccandū, reuerentius tamen Deo quam hominibus obsequendum. Nos quidem patrum præcedentium vestigia imitari optantes, augere bona ecclesiastica, aucta retinere, nostrisque in quantum possumus patricinio tueri debemus, quatenus nostra tenera ætas ad virile robur adhelans, promoueri se sperans, & dandi in Deo gloriam assequatur, & data inter homines

mines confirmandi gratiam non amittat. Vniuersis igitur sanctæ Dei Ecclesiæ nostrisque fidelibus, tam futuris, quam præsentibus notum esse volumus, qualiter dominus Adalbertus sanctæ Hammaburgensis Archiepiscopus patronus & fidelis noster clementiæ nostræ serenitatem adiit supplicando, quatenus nostræ proprietatis quoddam prædium, curtem scilicet quæ vocatur Liestmuone, in comitatu Marchionis Vdonis, & in pago Wimodi nuncupato sitam, cum omnibus pertinentiis suis, progenitoris nostri charæ memoriæ Heinrici Romanorum Imperatoris Augusti, nostræque animæ remedio, in ius suæ transfunderemus Ecclesiæ, & hoc idem omniaque alia eiusdem Ecclesiæ bona, modis vndecunque legalibus aggregata, iure sibi perpetuo possidenda, omni contradictione postposita, per nostri præcepti paginam confirmaremus. Honestæ igitur petitioni nostro cõsilio fidelium, videlicet dilecti magistri nostri Annonis, Archiepiscopi Colonienfis, Sigefridi Archiepiscopi Moguntini, Burchardi Halberstadenfis Episcopi, Ottonis Marchionis consentire decernentes; remunerantes quoque prædicti Archiepiscopi iuge seruitium, quod patri nostro & nobis incessabili deuotione exhibuit, eandem prænominatam curtem cum vniuersis appendiciis, hoc est, vtriusque sexus mancipiis, areis, ædificiis, agris, pratis, pascuis, terris cultis, & incultis, aquis aquarumque decursibus, molis, molendinis, piscationibus, venationibus, exitibus & redditibus, quæ sitis & inquirendis, monetis, theloneis, nostrique banni districtum, super omnes ipsam terram inhabitantes, forestum etiam cum banno regali per totum pagum Wimodi, cum insulis, Bremenfi scilicet & Lechter dictis, necnon cum paludibus Linebroch, Asebroch, Aldenebroch, Weigeribroch, Huchtingebroch, Brinseimibroch, Weigenbroch limite discurrente vsque in Eiterna fluuium, pro animæ nostræ corporis salute, sanctæ Hammaburgensî Ecclesiæ quæ est in honore domini & saluatoris nostri, eiusque intemeratæ genitricis perpetuæque virginis Mariæ, & beati Iacobi Apostoli consecrata, perpetuo iure possidentiam, omnium præsentium vel succedentium contradictione remota, in proprium tradidimus atque donauimus. Confirmamus autem munificentia regia eidem Ecclesiæ libertatem, & bona omnia quæ à Carolo Magno prædecessoris nostri Romanorum siquidem Imperatores, vel Franciæ reges vsque ad tempora nostra prænominatæ Ecclesiæ concesserunt, & nos habendum ei omni tempore atque iure perpetuo possidendum, per nostri præcepti paginam concedimus, omni nostra & nostrorum successorum, cunctorumque mortalium maiorum vel minorum inquietatione remota, parochias scilicet, decimas, terras cultas & incultas, comitatus, mercatus, monetas, thelonea, cum omni vtilitate quæ describi, vel quoquomodo inde prouenire poterit. Et vt hæc nostra regalis traditio stabilis & inconuulsa per succedentium momenta temporum permaneat, hanc chartam inde conscriptam, manu propria vt infra videtur corroborantes, sigilli nostri impressione iussimus insigniri. Data est v. Kal. Iulij, Anno dominicæ incarnationis M. LXXI. Indictione I. Anno autem ordinationis domini Heinrici IV. regis VIII. regni vero VI. Actum Alstedij in D. E. I. nominis feliciter, Amen.

HEINRICVS ADALBERTO DE COM-
tatu in pago Emisgoa, VVestsala &
Angeri.

IN nomine sanctę & indiuiduę Trinitatis, Heinricus diuina fauente clementia Rex. Cum regiæ dignitatis sit, ius cuiuslibet seruare suum, præcipue tamen ecclesiastica iura nobis obseruanda videntur, quia si peccandum, tolerabilius in hominem quam in Deum, si non peccandũ, reuerentius tamen Deo, quam hominibus obsequendum. Nos quidem patrum præcedentium vestigia imitari optantes, augere bona Ecclesiastica, aucta retinere, nostroque in quan-

tum possumus patricinio tueri, debemus, quatenus nostra tenera ætas ad virile robur anhelans, promoueri sperans, & dandi in Deo gloriam assequatur, & data inter homines confirmandi gratiam non amittat. Vniuersis igitur sanctæ Dei Ecclesiæ nostrisque fidelibus, tam futuris quam presentibus notum esse volumus, qualiter dominus Adalbertus sanctæ Hammaburgensis Ecclesiæ Archiepiscopus, patronus & fidelis noster, clementiæ nostræ serenitatem adiit, supplicando, quatenus eidem Ecclesiæ, quæ est in honore sancti Saluatoris cuiusque intemeratæ genitricis perpetuæque virginis Mariæ, & beati Jacobi Apostoli consecrata, comitatum Bernhardi Comitis daremus in proprium. Unde ad promerenda patriæ cælestis gaudia, & ad prolonganda sub diuina semper defensione nostræ vitæ curricula, & ad explendam nostrorum petitionem fidelium, videlicet dilecti magistri nostri Annonis Archiepiscopi Colonien- sis, Sigifridi Archiepiscopi Moguntini, Burchardi Haluerstaden- sis, Guthar- rij Babenbergensis, Adalberonis Wurzburgensis, Episcoporum, Ottonis Ducis, Bertoldi Ducis, Ottonis Marchionis, Fritherici Comitis Palatini, Eck- kiberti Comitis consentire decernentes; remunerantes quoque prædicti Ar- chiepiscopi iuge seruitium quod patri nostro, & nobis incessibili deuotione exhibuit, eundem Comitis prænominati comitatum in pagis Emisgoa, West- sala, & Angeri situm, cum vniuersis appendiciis eiusdem Comitis beneficia respicientibus, hoc est, vtriusque sexus mancipiis, arcibus, ædificiis, agris, pratis, pascuis, terris cultis, & incultis, aquis, aquarum decursibus, molis, molen- dinis, piscationibus, exitibus & redditibus, viis, & inuis, quæ sitis & inquiren- dis, mercatis, monetis, theloneis, forestum etiam cum nostro banno regali per omnem comitatum, hiis tantum venationibus exceptis, quas nos aut præ- decessores nostri, Romanorum scilicet Imperatores, vel Francorum Reges, Ecclesiis vel Principibus per regij auctoritatem præcepti largiendo contuli- mus, sanctæ Hammaburgensi Ecclesiæ pro nostræ ut diximus nostrique pro- genitoris animæ remedio, perpetuo iure possidendum, omni presentium vel succedentium contradictione remota, in proprium tradidimus, atque dona- uimus. Confirmamus igitur munificentia regia eidem Ecclesiæ libertatem per omnia retinendam, & bona omnia quæ à Carolo Magno prædecessores no- stri, Romanorum siquidem Imperatores, vel Francorum Reges usque ad tem- pora nostra prænominatæ Ecclesiæ concesserunt, & nos habendum ei omni tempore, atque iure perpetuo possidendum, per nostri præcepti paginam concedimus, omni nostra & nostrorum successorum, cunctorumque morta- lium minorum vel maiorum inquietatione remota, Parochias scilicet, deci- mas, terras cultas, & incultas, comitatus, mercatos, monetas, thelonea, fo- resta, cum omni utilitate, quæ describi vel quoquomodo inde prouenire po- terit. Et ut hæc nostra regalis traditio stabilis & inconvulsa per succedentium momenta temporum permaneat, hæc chartam inde conscriptam, manu pro- pria, ut infra videtur, corroborantes, sigilli nostri impressione iussimus insigniri. Data ix. Kalend. Nouembris, Anno dominicæ incarnationis M. LXXII. In- dictione II. Anno autem ordinationis domini Heinrici quarti Regis VIIII. regni vero VI. Actum Ratisbone in Dei nomine feliciter, Amen.

*HEINRICI IMPERATORIS ADALBER-
to de Comitatu Stadenfi.*

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Henricus diuina fauente clemen- tia Rex. Cum regis dignitatis sit ius cuique seruare suum, præcipue tamen ecclesiastica iura nobis obseruanda videntur, quia si peccandum, tolerabilius in hominem quam in Deum, si vero non peccandum, reuerentius tamen Deo quam hominibus obsequendum. Nos quidem patrum præcedentium vesti-
gia

gia imitari optantes, augere bona ecclesiastica, aucta retinere, nostroque in quantum possumus patricinio tueri debemus, quatenus nostra tenera aetas ad virile robur anhelantes promoueri si promouerit sperans & dandi in Deo gloriam consequatur, & data inter homines confirmandi gratiam non amittat. Vniuersis igitur sanctae Dei Ecclesiae nostrisque fidelibus tam futuris quam praesentibus notum esse volumus, qualiter dominus Adalbertus, sanctae Hammaburgensis Ecclesiae Archiepiscopus patronus & fidelis noster, clementiae nostrae serenitatem adiit supplicando, quatenus eidem Ecclesiae quae est in honore Dei saluatoris, eiusque intemeratae genitricis perpetuaeque virginis Mariae, & beati Iacobi Apostoli consecrata, comitatum Vdonis Marchionis, quem pater suus habebat antequam acciperet, daremus in proprium. unde ad promerenda caelestis patriae gaudia, & ad prolonganda sub diuina semper defensione nostrae temporalis vitae curricula, & explendam nostrorum petitionem fidelium, videlicet dilecti magistri nostri Annonis Archiepiscopi Colonienſis, Sigfridi Archiepiscopi Moguntini, Burchardi Haluerſtadenſis, Guntharij Bauenburgens. Adalberonis Wiziburgens. Episcoporum, Ottonis Baiuariorum Ducis, Bertoldi Ducis, Ottonis Marchionis, Friderici Comitis Palatini, Ekkiberti Comitis decernentes consentire; remunerantes quoque praedicti Archiepiscopi iuge seruitium, quod patri nostro & nobis incessabili deuotione exhibuit, eundem praenominati Vdonis Marchionis comitatum in Angeri situm, cum vniuersis appendiciis eiusdem Marchionis beneficia respicientibus, hoc est, vtriusque sexus mancipiis, arcis, aedificiis, agris, pratis, pascuis, terris cultis, & incultis, aquis & aquarum decursibus, molis & molendinis, piscationibus, exitibus & redditibus, viis & inuiis, quaesitis & inquirendis, mercatis, monetis, theloneis, forestu etiam cum nostro banno regali per omnem comitatum iis tantum venationibus exceptis, quas nos aut praedecessores nostri Romanorum scilicet Imperatores vel Francorum Reges, Ecclesiis vel principibus per regij auctoritatem praeccepti largiendo contulimus, sanctae Hammaburgensi Ecclesiae pro nostra, vt diximus, nostrique genitoris animae remedio, perpetuo iure possidendum, omnium praesentium vel succedentium contradictione remota, in proprium tradidimus atque donauimus. Confirmamus autem eidem Ecclesiae munificentia regia libertatem per omnia retinendam, & bona omnia quae a Carolo Magno praedecessores nostri, Romanorum siquidem Imperatores vel Francorum Reges vsque ad tempora nostra praenominatae Ecclesiae concesserunt & nos habendum & omni tempore atque iure perpetuo possidendum per nostri praeccepti paginam concedimus, omni nostra & nostrorum successorum cunctorumque mortalium maiorum vel minorum inquietatione remota. Parochias scilicet, decimas, terras cultas, & incultas, comitatus, mercatos, monetas, thelonea, foresta, cum omni vtilitate quae describi vel quoquomodo inde prouenire poterunt. Et vt haec nostra regalis traditio stabilis & inconuulsa per succedentium momenta temporum permaneat, hoc inde conscriptum manu propria, vt infra videtur corroborantes, sigilli nostri impressione iussimus insigniri. Data est ix. Kalend. Nouemb. Anno Dominicae incarnationis M. LXXI. Indictione II. Anno autem domini Heinrichi ordinationis quarti Regis VIII. regni vero vi. Actum Ratisponae feliciter, Amen.

HEINRICI IMP. IV. DE PRAEDIO
in Villa VVinethe.

IN nomine sanctae & indiuiduae Trinitatis, Heinrichus diuina fauente Clementia Rex. Notum esse volumus omnibus Christi nostrisque fidelibus, tam futuris quam praesentibus, qualiter nos ob interuentum ac petitionem fidelium nostrorum Sigfridi Magontini Archiepiscopi, Annonis Colonienſis Archiepi-

chiepiscopi, simulque pro deuoto ac fideli seruitio dilecti nostri Adalberti Hammaburgensis Archiepiscopi, quendam seruientem nostrum, Nannonem nuncupatum, vna cum filio suo Hildiberno vocato, atque filia sua Lucia, nec non prædiis, quæcunque habere visus est, in loco Winerthe dicto, in pago Lacne, in comitatu Heinrici Comitis, ac vniuersis bonis suis, eisdem scilicet prædiis pertinentibus, id est, vtriusque sexus mancipiis, terris cultis & incultis, areis, ædificiis, agris, pratis, pascuis, campis, syluis, venationibus, aquis, aquarum decursibus, riuibus, piscationibus, molis, molendinis, viis & inuiis, exitibus & redditibus, quæsitis & inquirendis, & cum omni vtilitate, quæ vllò modo inde prouenire potest, ad sanctam Hammaburgensem Ecclesiam, in honorem sanctæ Dei genitricis Mariæ constructam dedimus atque tradidimus; ea videlicet ratione, vt prædictus Archiepiscopus Adalbertus sui que successores de prænominatis mancipiis, eorumque possessionibus, liberam dehinc potestatem habeant, ita sicuti de cæteris Ecclesiæ suæ proprietatibus eiusdem loci Archiepiscopi hucusque habuerunt, ac deinceps habituri sunt. Ipse quoque prænominati seruientes, Nanno scilicet, eiusque heredes tali deinceps lege ac iure vtantur, quali ceteri eorum conferui prædia sua liberali potestate tenendi, infra Ecclesiastica dandi, vendendi, commutandi, precariandi, hæredibus suis relinquendi. Et vt hæc nostra regiæ traditionis auctoritas stabilis & inconuulsa omni permaneat æuo, hanc cartam inde conscriptam manu propria corroborantes, sigilli nostri impressione iussim⁹ insigniri. Data xvi. Kal. Febr. Anno dominicæ incarnationis m. lxiiv. Indictione ii. Anno autem ordinationis Domini Heinrici iv. regis ix. regni vero vii. Actum Triburæ in Dei nomine feliciter, Amen.

ADALBERTVS DE DVOBVS MANSIS

in Aldinbughin & de tribus in Stafhorst.

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis Adalbertus almæ Romanæ & Apostolicæ sedis legatus, vicarius Papæ, nec non omnium Septentrionalium nationum Archiepiscopus, sanctæ quoque Hammaburgensis Ecclesiæ prouisor indignus. Notum esse volumus omnibus præsentibus, quam futuris Christi fidelibus, qualiter Domina Gysla nostra videlicet Birmenensis Canonica, de prædio suo duos mansos, sitos in loco qui dicitur Aldinbughin, tres vero in loco, qui dicitur Stafhorst, cum omnibus appendiciis, id est, vtriusque sexus mancipiis, areis, agris, ædificiis, pratis, pascuis, terris cultis & incultis, syluis, venationibus, quæsitis & inquirendis, & cum omni vtilitate, quæ vllò modo inde prouenire possunt, Hammaburgensi Ecclesiæ in proprium donauit atque contradidit. Eo scilicet tenore, vt in precariam duplicem ab Ecclesia commutationem reciperet. Vnde nos tam religiosis affectibus dignū præbentes assensum, prædictæ scilicet Dominæ Gysle, ad commutationem sui, quod Ecclesiæ tradidit, patrimonij, de bonis Ecclesiæ decimas villarum, Rithram & Beuinhufen donauimus, & ad tenendum in diebus vitæ suæ concessimus. Sivero aliquis successorum nostrorum commutationem hanc, quam nos instituimus infringit, præfata scilicet Domina Gysla, sua retineat. Igitor vt hæc traditio stabilis & inconuulsa omni æuo permaneat, bannum nostrū imposuimus, & hanc cartam inde conscribi, & impressione sigilli nostri roborari iussimus:

Ego Adalvvardus Sissonensis Episcopus interfui & subscripsi.

Ego Thiedo Brandenburgensis Episcopus interfui & subscripsi.

Ego Hiltnus Abbas Gorziacensis interfui & subscripsi.

Ego Thancmarus prepositus interfui & subscripsi.

Ego Gero prepositus interfui & subscripsi.

Ego Meginvvardus prepositus interfui & subscripsi.

Ego

Ego Gotebaldus præpositus interfui & subscripsi.
 Ego Cynnaminus præpositus interfui & subscripsi.
 Ego Bertholdus præpositus interfui & subscripsi.
 Ego Arnoldus præpositus interfui & subscripsi.
 Ego Thieto præpositus interfui & subscripsi.
 Ego Berim præpositus interfui & subscripsi.
 Ego Liudgerus decanus interfui & subscripsi.
 Ego Adalbertus decanus interfui & subscripsi.
 Ego Adam magister scholarum scripsi & subscripsi.
 Ego Hemmi presbyter subscripsi.
 Ego Meinhardus presbyter subscripsi.
 Ego Leo presbyter subscripsi.
 Ego Adaldagus presbyter subscripsi.
 Ego Ansfridus presbyter subscripsi.
 Ego Bertolfus diaconus subscripsi.
 Ego VValdo diaconus subscripsi.
 Ego Eilo diaconus subscripsi.
 Ego Liudger diaconus subscripsi.
 Ego Habbico diaconus subscripsi.
 Ego Alderadus diaconus subscripsi.
 Ego Thedico diaconus subscripsi.

Anno ab incarnatione Domini M. LXVIII. Indictione VI. Anno vero Domini Adalberti Archiepiscopi XXVII. Data per manum Meginwardi Archicappellarij III. Idus Iunii. Actum Bremæ, feliciter.

HEINRICVS IV. LIEMARO DE TRADITIONE Abbatie Eltenæ.

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Henricus Henrici filius Imperatoris secundi, diuina fauente Clementia Rex. Exemplum iustitiæ & honestatis à patribus nostris diuæ memoriæ Augustis accipientes, tum ex proprio sensu per nos ipsos quæ sint iusta ac Deo placita intelligentes, regiam nostram Maiestatem decere perspeximus, vt fideles nostros fidem ac iustitiam ad nos seruantes, dignis retributionibus muneremur. Quamobrem Liemarum sanctæ Hammaburgensis Ecclesiæ venerabilem Archiepiscopum nominis nostri præcipuum amatorem, atque optime de nobis merentem, dignum duximus, vt pro sua in nos fide egregia ac perpetua deuotione magno ..... munere donaremus. Cum enim gens Saxonum ob superbiam temeraria à nobis rebellionem recederet, & bellum aduersum nos toto de ..... eo amplius fumeret, ille fidem semel nobis iuratam pure & quam sancte conseruans, suos ac sua, certe diuitias magnas, reliquit, separatus ab illis atque ad nos veniens, lateri nostro fidus & irremotus comes toto illo tempore adfuit: nisi forte nostræ iussiones ac publicæ actiones aliquo ablegassent, aut propriæ ipsius utilitates & rationes ad horam hoc exposulassent, vt abesset, non illum tenuitas rei familiaris, non laborum fatigationes, non vitæ discrimina aliqua dimouere. Eodem bello Saxonico duabus pugnis grauissimis maximo periculo nobis adfuit, sed & apud sedem Apostolicam, contra Hiltebrandum perturbatorem orbis ..... magnis difficultatibus & anxietatibus legatione nostra functus est, tribus vicibus ad expugnandum urbem Romam, & capiendam nobiscum venerat. Huic ob fidem

fidem in nos tantam & voluntatem quam optimam, spontanea consideratione benefacere volentes, Abbatiam Altene in honore sancti Viti martyris constructam, iuxta Rhenum fluuium, in pago Hamaland, Gerardi comitatu sitam, sanctæ Hammaburgensi Ecclesiæ in venerationem saluatoris atque eius genitricis perpetuæ virginis Mariæ, nec non etiam supradicti sancti Viti, pretiosissimi martyris consecratæ perpetuo iure possidendam tradidimus, eidemque Liemaro præfatæ Ecclesiæ prouisor & pastori dignissimo, ac suis deinde successoribus in omne æuum perfruendam concessimus, quo tali libertatis nostræ exemplo facilius ceteros ad similem deuotionem, & nostrum seruitium adtraheremus. Nos tamen à multis retro diebus Hammaburgensem Ecclesiam præ omnibus fere diligentes, temporibus Adalberti eiusdem sedis venerabilis Archiepiscopi, viri eruditissimi atq; egregie fidelis, curtem illi nostram Liefmundi dictam, complura alia prædia comitatus & donaria multa atque ornamenta contulimus, quo ipsius Domini nostri saluatoris petitionem, qua in re summa salus & vita est, atque eiusdem genitricis intemeratæ virginis opitulationem habere possemus. Dedimus autem eo more, quo Reges & Imperatores solent, cum omnibus appendiciis, ministerialibus, mancipiis vtriusque sexus, nundinis, theloneis, monetis, mercatis, areis, ædificiis, terris cultis & incultis, pratis, pascuis, viis, & inuiis, exitibus & redditibus, forestis, venationibus, aquis, aquarum decursibus, molis, molendinis, piscationibus, quæ sitis & inquirendis, Ecclesiis, Capellis, decimis, & cum omni iure, quod ad hæc tempora habuit, & vtilitate quæ in futurum inde iuste prouenire poterit. Et ut hæc nostræ traditionis auctoritas omni tempore rata & stabilis, & incōuulsa permaneat, hanc cartam facti nostri significatricem ac testem super ea re conscribi & sigilli nostri signari impressione iussimus. Data x. Kal. Iulij. Anno Dominicæ incarnationis M. LXXXIII. Indictione vi. Anno autem ordinationis Domini Heinrici iv. Regis xxix. regni xxvii. Actum Romæ post urbem captam, feliciter, Amen.

F R E T E N A D A T A L I E M A -
ro Archiepiscopo.

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Henricus diuina fauente clementia Romanorum Imperator Augustus. Notum esse volumus & præsentibus & omnium seculorum populis, qualiter fidelis noster Liemarus sanctæ Hammaburgensis Ecclesiæ venerabilis Archiepiscopus, petitionem, faciens nostræ Celsitudinis Serenitatem adiit. Habebat is ex nostra munificentia, qua vrebatur, Abbatiam quandam, quam ei in rebellionem Saxonum fidem nobis seruanti, ac suis omnibus relictis arma nostra sequenti, in sustentationem indulgimus, Abbatia Fredena nuncupata, ad honorem sanctissimæ ac pretiosissimæ martyris Felicitatis, matris vii. filiorum, sub Principe Christo constructa, ac canonicis monialibus commissa, in pago Westfala dicto, in comitatu Gerardi Comitis sita est. Quam cum præfatus venerabilis Archiepiscopus Liemarus Ecclesiæ suæ in honorem sancti Saluatoris, eiusque genitricis perpetuæ virginis Mariæ, aliorumque sanctorum Iacobi Apostoli, & Viti Martyris constructæ, concedi & perpetuo iure contradi summissis precibus postularet. Cui etiam Romæ ante biennium, capta vrbe Leoniana, abbatiam aliam Eltdene dictam, in pago Hamaland iuxta Rhenum sub honore sancti Viti sitam, ac temporibus fidelis nostri sanctæ memoriæ Adalberti Archiepiscopi prædia multa nostris ex redditibus contulimus, nunc in hac petitione fidelissimos nostros Wecelonem Moguntinum, Egilbertum Treuirenses Archiepiscopos, Conradū Traiectensem, Robertum Babenburgensem, Meynhardum Wirceburgensem Episcopos, Fridericum Ducem Sueuorum adiutores sibi adhibuit. Nos ergo adiutorum dignitatem, fidem, deuotionem considerantes, simul etiam ipsius Archiepiscopi Liemari iuge seruitium, & perpetuos pro nobis labores retra-

ctan-

stantes, voluntati eorum pro pietate nostra ac liberalitate deesse nolimus. Igitur decernentes eorum petitionibus acquiescere, eandem Abbatiam Fredena nominatam, sanctæ Hammaburgensi Ecclesiæ Imperatoria manu concessimus, ac in proprium tradidimus, vt eam iure perpetuo teneat, possideat, ordinet, & vratur; sperantes hoc factum in salutem animæ & vitæ subsidium nobis futurum. Dedimus autem sicut mos est dare Regibus & Imperatoribus, cum ministerialibus, cum mancipiis vtriusque sexus, cum clericis, Ecclesiis, Ecclesiæ dotibus, decimis, terris cultis & incultis, quæ sitis & inquirendis, syluis, forestis, venationibus, pratis, aquis, aquarumue decursibus, piscationibus, viis & inuiis, molis, molendinis, pascuis, mercatis, theloneis, monetis ad hæc cum omni vtilitate, quæ exire eisdem ex bonis iuste poterit. Sic autem illam tradentes, hanc cartam in testimonium posteritati conscribi, & sigilli nostri impressione signari iussimus, ne qua deinceps potestas hanc nostram traditionem temerare & conuellere in perpetuum audeat. Data est autem v. Kalend. Ianuarij, Anno ab incarnatione Domini M. LXXXV. Indictione v. 111. Domini autem Heinrici Annoregni xxxii. Imperij ii. Actum Wormatiæ feliciter, Amen.

HEINRICI IMP. DE RESTITVTIONE, III.

*Comitatum Emescha, Angera, VVestfalia, quas
Adalbertus amiserat.*

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Henricus Dei gratia Romanorum Imperator Augustus. Notum esse volumus vniuersitati Christi nostriq; fidelium, qualiter Dominus Adalbertus, venerabilis Archiepiscopus serenitatem nostram adiit, petens & postulans, quod Ecclesiæ Hammaburgensi, cui ipse pastor & rector præerat, donare vellemus Comitatum, quem in Emescowa & Westfale situm, Bernhardus Comes vir nobilis, & nobis genere propinquus, regendum vtendumque suscepit. Habuit secum adiutores in petendo complures: ex Principibus Sigefridum Mogontinum, Annonem Coloniensem, Archiepiscopos, aliquos etiam ex Ducibus & Marchionibus, numerauit suos pro nobis domi forisque labores, ostendit perpetuam eius in nos voluntatem. Et quia ipsius Bernardi Comitis ad hanc rem querendus erat assensus, ipsum vir sapiens prelio & precibus adduxit, vt præsens laudator & assensor existeret. Tunc nos ipsi Archiepiscopo Adalberto ob merita sua beneuolenter ad hoc petitionibus fidelium nostrorum adquiescentes, maxime etiam cum remunerationem nobis speram⁹ a Domino saluatore, & sanctissima eius genitrice Maria, & sancto Vito martyre glorioso, à quibus locus ille euidenter incolitur, Comitatum eundem, ipso Bernardo Comite laudante & adensum præbente Ecclesiæ Hammaburgensi donauimus & tradidimus. Addidimus etiam ei, sicut mos est, nostræ auctoritatis scriptum, sigillum ei imprimentes, quod hoc in lōgum fieret posteritati testimonium. Verum deinde procedente tempore, cum nouæ in regno perturbationes surgerent, dolis & inuidia quorundam factum est, vt Ecclesia supra memorata eodem comitatu ad aliquod tempus priuaretur. Veniens autem successor eiusdem Domini Adalberti, venerabilis Archiepiscopus Liemar, qui non minus in nostro seruitio laborauit, rem nobis in memoriam reduxit, preces adiungens, iudicium postulauit; atque id sæpe faciendo tandem effecit, vt in Purificatione inter ipsa solemnia missarum eundem Comitatum Deo Saluatori & sanctæ Mariæ offerentes recognosceremus, ac in perpetuum redderemus. Factum est in Italia Veronæ in monasterio S. Zenonis, videntibus & cognoscentibus Erpone Monasteriensis Episcopo, atque aliis Episcopis & Principibus compluribus, auxiliante etiam Domino Papa Clemente, quanquam tum præsens corpore non adesset. Itaque hoc facto iussimus huius recognitionis & redditionis cartam fieri, & signari vt esset in omne tem-

tempus firmum, & ratum, atque omnibus notum. Humbertus Cancellarius vice Archiepiscopi Moguntini Routhardi atque Archicancellarij recognouit. Anno Dominicæ incarnationis M. LXXXVI. Indictione IV. Heinrico anno XLIII. regnante. Imperante vero XIII. Data est Patauij, præfente & laudante, ac confirmante Domino Papa Clemente. Recognoscebant ex Principibus, Episcopus Monasteriensis Erpo. Episcopus Veronensis Wolstrigel; Vincentinus Episcopus Ecelo; Taruisianus Episcopus Eumpoldus; Episcopus Veltrensis Aribio; Episcopus Fauentinus Routpret. Marchiones, Azo, Burchardus. Comites, Megenfridus, Wido, Houc, & alij complures.

L I E M A R V S A R C H I E P I S C O P V S
de VII. mansis, quos dedit Gerhardus de
Stumpenhufen.

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Liemarum Dei gratia Bremensis Archiepiscopus, omnibus Christi fidelibus præsentibus & futuris salutem dicit. Notum esse volumus caritati vestræ, qualiter Gerhardus filius Gerberti de Stumpenhufen, post mortem patris, feruore iuuentutis multas rapinas, multas captiones in homines Ecclesiæ nostræ, sine exemplo commiserat. Quod cum faceret diutissime, essetque iam intolerabilis omnibus, nos & dux Magnus, quem non minus in suis hominibus offenderat, vñ fumus in eum nos mucrone anathematis; ille persecutionis infestatione facta, ergo hac voce ille à nobis animæ, à Duce periculum pertimescens vitæ, timore coactus est, vt declinationem faceret Duci, nobis autem satisfactionem damnorum. Cum ergo optio illi daretur, quidnam in compositione & emendatione nobis offerret, summam aliquam denariorum, an partem prædiorum; post multam deliberationem videns sibi copiam argenti nullam esse, nec spem in amicorum prædijs aliquam, dedit ex paterna hereditate mansos aliquot, cum mancipiis VIII. Quod cum apud Bremam die statuto faceret, & daret super reliquias sanctorum in prædio Asanthorpe dicto, mansos VII. cum mancipiis VIII. factum est vt in ea villa pars mansorum deesset vel dimidia. Deinde cum in villa quæ dicitur Acheim, nos & Dux Magnus, & reliqui milites Ecclesiæ nostræ quibusdam de causis colloquium haberemus, aderant autem Dux magnus, vt dixi, Vdo Marchio Vdonis Marchionis filius, tunc adulescens, Comes Fridericus, tunc aduocatus Ecclesiæ nostræ, Comes Ekkibertus, Comes Egilmarus, Lambertus Comes de Westfala, Adolfus frater ipsius Gerhardi, Thiedericus Sueuus, Fr. noster Marcellinus & filius fratris nostri Adalbero, quidam Vdo de Westfala, nobilis adulescens Folcbertus. Hij omnes milites Ecclesiæ nostræ. De militibus Ducis comes H. de Hammaburg, Comes Reynoldus, Hermannus de Imma. De militibus Marchionis, Gerbertus frater ipsius, G. Doulricus de Statha, & alij quam plures, tum ex liberis hominibus atque ex familia Ecclesiæ plus quam trecenti. Ibi Gerbertus præfens laudantibus fratribus eius Gerberto & Adolfo videntibus & audientibus hiis quos nominaueram, atque omnibus, qui in conuentu illo aderant, nam publice actum est, super reliquias nostras cum chirotheca, sicut mos est liberis Saxonibus tradidit in Asanthorpe curtim ipsam & mansos XV. & dimidium, cum areis, ædificiis, terræ cultis & incultis, quæ sitis & inquirendis, pratis, pascuis, piscationibus, aquis, aquarumque decursibus, syluis, forestis, venationibus, pastionibus porcorum, incisionibus arborum, molendinis, atque omnibus vtilitatibus quæ inde iure prouenire possunt, Mancipia dedit VII. filiam presbyteri Lamberti, & alia VII. Vt autem impleret numerum mansorum septenarium, quem promiserat, dedit in villa, quæ dicitur Vshufen, mansos XI. & dimidium, cum area vna. Aderat Comes F. aduocatus Ecclesiæ, qui chirothecam traditionis sacris reliquiis impositam, vt mos est, abstulit, &

ab

Ab ipso Gerhardo per digitorum extensionem promissionem confirmationis accepit. Post idem G. decimo die ex condicto nostro in sylua apud Asbeke, vbi nos calcem ad ædificandam Ecclesiam nostram parabamus, matrem suam verissimam eius heredem nobis presentavit: quæ ex lege Saxonum donationem eius ore laudavit, & digito confirmavit. In huius rei testimonium, vt res gesta posteritati fiat cognita, chartam hanc conscribi iussimus, & bulla plumbea, vt nobis mos est, signari. Actum est anno ab incarnatione Domini M. LXXXVIII. Anno ipsius Liemari Archiepiscopi Episcopatus & ordinationis XVII. Indictione XIV. regnante & imperante IV. rege & Imperatore H.

VValdo senex & vetulus archicancellarius recognovit.

L I E M A R V S D E T R A D I T I O -
ne Asbeke & Alerbeke.

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Liemar Dei gratia Bremensis Archiepiscopus, omnibus Christi Ecclesiæque fidelibus tam futuris, quam presentibus salutem dicit. Nosse volo charitatem vestram, qualiter quidam G. Nobilis homo, filius Gerberti de Stumpenhufen, qui vt in superiori chirographo continetur, quædam prædia, Ecclesiæ nostræ pro emendatione quarundam culparum contradidit. Postea non coactus sed sponte sua prædium quoddam Alarbeke dictum in pactione quadam eidem Ecclesiæ nostræ in proprietatem dedit. Hoc autem habuit in pacto nobis laudantibus vt fieret homo noster per manus, & acciperet de camera nostra VIIII. libras denariorum Goslariensium, & hoc ante Pentecosten illis diebus, quibus mercatum apud Bremam habetur. Hanc etiam oblationem & voluntariam pactionem nos tunc laudauimus, accepimus eum in hominem, beneficium dedimus, omnia secundum voluntatem eius perfecimus. Hoc scire volumus successores nostros hanc pactionem seruari debere sibi soli dum vixerit, non filiis eius, non heredibus. Tradidit autem illud idem prædium in Bremensi crypta veteri super altare, numero mansorum X. cum mancipiis, & sicut mos est, cum aris, ædificiis, terris cultis & incultis, quæsitis & inquirendis, cum molis, molendinis, aquis, aquarumue decursibus, pratis, pascuis, syluis, lignorum & arborum incisionibus, & omni tali vtilitate, & eo iure quo ipse illud idem possiderat & parentes eius. Ad erant presentes & hæc videntes multi ex militibus Ecclesiæ, comes Ekkibertus, Atholfus ipsius frater G. Folcbertus, frater noster Macellinus, Adstabant de seruientibus Ecclesiæ multo plures, Th. villicus, Suieko, Ecbertus, Ramword, Thierwid, Odico, Burchard, Tiedheri, Athelbero, Constantinus, Reinwardus. Facta sunt omnia legaliter. Sed hiis ita gestis, acceperunt amici nostri, & submonuerunt nos, ipsum G. in potestate Ducis fuisse eodem tempore, propter impietates & rapinas ac vastationes, quas fecerat in ducatu, nihil autem posse facere legitime, nec dare, nec accipere, nisi exiret de potestate Ducis. Tunc nos Ducem Magnum in natiuitate Domini inuitantes pro eo interpellauimus, exorauimus, exire de potestate eius fecimus, vt liber esset ex toto. Deinde cum post tres septimanas nos cum quibusdam militibus Ecclesiæ & seruientibus quam pluribus, ad villam Asbeke proficisceremur ad calcem ad Ecclesiam nostram fabricandam pararemus, ipse nobis cum matre sua, quæ tum viuens erat, eius heres verissima, in villa Hasela, in domo Gotescalci seruentis nostri, occurrit, traditiones omnes ex nouo fecit, & eorum prædiorum quæ prius pro emendatione dederat, & eius prædij, quod in hoc chirographo, pro pactione beneficii dedidit eum apud Alarbeke commemorauimus, ipse cum chirotheca, sicut mos est, tradens hæc omnia prædiola, super crucem & reliquias nostras ex nouo dedit. Ekkibertus comes ex promisso F. Comitis, qui tunc erat aduocatus, chirothecam abstulit, G. confirmationem digito, vt mos

P est

est Saxonibus, fecit, matre eius confirmante, sicut iustum erat; frater ipsius G: Atholfus præfens laudauit, quanquam ad eum laudare nō pertineret. Ita omnia acta sunt legaliter secundum omnem modum. Præfentes ibi fuerunt Comes Ekkebertus. Th. aduocatus Anshelmus, Folebertus, Atholfus, Seruientes autem Ekkebertus, Mathelin^o, Burchardus, Thiedericus, Athelbero, Reingoz, Reinward, Constantin, Thiederic, Gerfrith, Rathard, & alij multi. Et vt hæc eius traditio & pactio firma sit & incōuulsa in perpetuum, placuit nobis & sibi scriptū super hoc fieri, & bulla nostra signari in perpetuum testimonium earum rerum.

FRIDERICI EPISCOPI DE HOLLAN-
dis Priuilegium.

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Fridericus Dei gratia Hammaburgensis Ecclesiæ antistes, vniuersis fidelibus in Christo, præsentibus & futuris perpetuam benedictionem. Pactionem quandam, quam quidam eis Rhenum commanentes, qui dicuntur Hollandi, nobiscum pepigerunt, omnibus notam volumus haberi. Præfati igitur viri Maiestatem nostram cōuenerunt obnixè rogantes, quatenus terram in Episcopatu nostro sitam, hætenus incultam paludosamq; nostris indigenis superfluum, eis ad excolendū concederemus. Nos itaq; nostrorum vfi cōsilio fidelium, perpendentes rem nobis nostrisq; successoribus profuturam, non abnuendæ petitioni eorum assensum tribuimus. Huius autem petitionis talis fiebat pactio, vt de præfata terræ singulis mansis, singulos denarios, singulis annis nobis darent. Mansi vero mentione ne discordia in posterum in populo haberetur, quæ mansio in longitudine septingentas & viginti, in latitudine vero xxx. habet regales virgas, cum riuulis terram interfluentibus, quos eis simili modo concedimus, hic inferibi necessarium duximus. Cōdixerunt denique secundum decretum nostrum decimam se daturos, ita videlicet, vt de frugibus terræ xi. manipulum, de agnis x. de porcis similiter, de capris similiter, de anseribus similiter, nec non decimam mensuram mellis, & delino simili modo darent. Pullum equinum vsq; ad festiuitatem sancti Martini solo denario, vitulū obulo redimerent. Ad synodalem iustitiam & institutionem Traiectensis Ecclesiæ nobis se per omnia obtemperaturos promiserunt. Iudicia & placita secularis legis, ne ab extraneis præiudicium paterentur, ipsi vt omnes rerum dissensiones inter se definirentur. De singulis centum mansis ii. marcas singulis annis se persolvere asseruerunt. Maiorum placita siue iudicia rerum si ipsi inter se definire nequirent, ad Episcopum audientiam referrent, eumq; secum ad causam definiendam ducentes, inibi quam diu moraretur, de suo ipsimet procurarent: eo tenore, vt de placitati quæstu duas partes haberent, tertiam vero Episcopo præberet. Ecclesias in præfata terra vbi eis cōgruum videretur, cōstitui concessimus. Quibus Ecclesiis decimam decimarumstrarum parochiarū Ecclesiarum earundem distincte in vsus sacerdotis inibi Deo seruituri præbuimus. Parochiani vero nihilominus singularum Ecclesiarum suis Ecclesiis mansum vnum in dotem ad prædictos vsus sacerdotis se daturos confirmant. Nomina virorum qui nos ad hanc pactionem faciendam confirmandamque conuenerant hæc sunt. Heinricus sacerdos, cui præfatas Ecclesias in vita sua concessimus; ceterique laici Helikinus, Arnoldus, Hiko, Fardolt, Referic; quibus iam sæpeditam terram, secūm seculi leges, & præfatam conventionem concedimus, & ipsorum hereditib⁹ post ipsos. Huius conventionis adstipulatio fiebat anno Dominicæ incarnationis M. c. vi. Indictione vi. regnante Dño Henrico iv. Rom. Imp. Aug. Ad cuius paginæ decretū confirmandum cū adstipulatione nostra, nostri impressione sigilli hic annexi nobis complacuit. Si quis ista contradixerit, anathema sit.

*Huius pagina confirmationi ego VVernberus præpositus interfui
& subscripsi.*

Ego

Ego Marquardus prepositus.

Ego Hasoko prepositus.

Ego Hugo prepositus.

Ego Adalbero.

Ego Tutho interfui & subscripsi.

Ego Gerungus aduocatus interfui & recognoui.

Ego Hericus interfui.

Ego Thidericus.

Ego VVillo interfui.

Ego Erpo interfui & recognoui.

Ego Adelbertus.

Ego Gervvordus.

Ego Ermbertus.

Ego Reinvvordus.

Ego Ezelinus.

DE ECCLESIIS BRAMSTED E,

Sanstede & Edisdorpe.

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis, F. Dei gratia sanctæ Hammenburgensis Ecclesiæ Archiepiscopus, omnibus Christianis salutem dicit. Notum esse volumus tam presentibus, quam futuris, tam natis, quam nascendis, qualiter duæ Capellæ ad Ecclesiam Bramstede terminatæ, iussu & nutu venerabilis Adalberti nostri prædecessoris sint constructæ: hac tñ ratione, ne matri Ecclesiæ aliud quod cresceret detrimentum. Dux enim Saxoniæ Bernardus sæpius difficultatem itineris & paludosa loca conquestus, Thiedolfestorp capellam impetrauit construi. Dum magis & magis tumultus querimoniz augeretur, quod Ecclesia certis temporibus, raris vel nullis è plebanis peteretur. Ille prædictus Archiepiscopus Adalbertus Sanstedi oratorium, consensu presbyteri de Bramstede, fecit dedicari. Hæc filia matri iniusta potentia fuit adempta. Nos quoniam matrem dedicauimus, ipsi omnia appendicia sua bñi nostri edicto alligauimus, has ad prædictā Ecclesiam Bramstedi, sine omni contradictione villas pertinere notificamus: Bursfati, Dreptisfati, Velide, Haschwite, Witsfete, Rechtebe, Wirsfebe, Vffenwrthe, Sanstedi, Butli, Rechteflihte, Brechusen, Nigelande, Aligwerfen, Crenneffe, Aldendorp, Thiedclinstorpe, Eidenwrth, Butli, Nienlant, Wimersthorp, Flietfete, Lunenti, Stotle, Scathenebutli, Lindeneffa, Wittenestede, Holena, Bochla, La, Lubberstedi, Achenstedi, Hornendorp, Feneno, Alpenstede, Hagan, Waldesbutli, Hlidenstedi, Sethorp. Hoc factū vt maneat stabile, sigilli nostri attestacione firmauimus. Anno ab incarnatione Dñi m. cx. primo anno ordinationis eiusdem venerabilis Archiepiscopi F. Bremæ actum indictione 11. feliciter, Amen.

INNOCENTIVS PP. EPISCOPIS SVEDIAE

de obedientia quam facient suo Metropolitanano.

INNOCENTIVS Episcopus seruus seruorum Dei, venerabilibus fratribus, vniuersis Episcopis Suediæ salutem & Apostolicam benedictionem. Æquum est, vt qui aliis præesse desiderat suis prælatis reuereri humiliter nō erubescat. Ceterum venerabilis frater noster A. Hammaburgensis Archiepiscopus ad sedem Apostolicam veniens, grauiter quæstus est, quod cū vobis, sicut in antiquis

privilegiis Gregorij, Sergij, Leonis, Benedicti, Nicolai, & Adriani Romanorum Pontificum continetur, metropolitico iure præsideat, debitam ei obedientiam subtrahatis. Quod profecto à vobis tanto est studiosius corrigendum, quāto subiecto populo etiam in hoc bonæ conuersationis exemplo debitores estis, impendere. Per præsentia itaq; scripta fraternitati vestræ mandamus, quatenus præfato fratri nostro A. Hammaburgensi Archiepiscopo, tanquam metropolitano vestro, obedientiam & reuerentiā deferatis, & nullam ei super hoc molestiam de cetero introgetis. Dat. apud montem Auentinum vi. Kal. Iunij.

INNOCENTIVS PP. AD ALBERONI

Episcopo contra Aſcerum.

INNOCENTIVS Episcopus seruus seruorum Dei, venerabili fratri Adalberoni Hammaburgensi Archiepiscopo, eiusque successoribus canonice promouendis, salutem & Apostolicam benedictionem. Ad hoc in B. Petri cathedra disponente Domino constituti esse conspiciamus, quatinus singulis Ecclesiis, & Ecclesiasticis personis, suam conseruemus iustitiam, & qualiter tam temporaliter, quam spiritualiter earum status integer perseveret, salubriter providere curemus. Dignum etenim & rationabile est, ut sicut sacrosancta Dei Ecclesia unitatis ac fidei perpetua mater existit, ita nimirum eius privilegia custodiantur illæsa, & nullis molestis, nullis oppressoribus prauorum hominum fatigetur. Sequitur vtique venerabilis Adalbero Hammaburgensis Archiepiscopus in præsentia prædecessorum nostrorum felicitis memorie Calixti & Honorij, ac nostra, quæritus est, Aſcerum Lundensem, & alios Episcopos Dacie tibi debitam, sicut metropolitano suo, quemadmodum in antiquis privilegiis Gregorij, Sergij, Leonis, Benedicti, Nicolai, Adriani, Romanorum Pontificum continetur, obedientiam denegare: frequenter autem & à prædictis prædecessoribus nostris, Calixto & Honorio, & à nobis eis mandatum est, ut aut ad tuam & Hammaburgensis Ecclesie redirent obedientiam: aut si quam super hoc iustam se habere confiderent rationem, ad sedem Apostolicam venirent ostendere parati. Ipsi vero Apostolicis contemnentes obedire mandatis, nec venerunt, nec responsales miserunt. Quia igitur nemo lucrum debet de sua contumacia obtinere, ex deliberato fratrum nostrorum Episcoporum & Cardinalium consilio, tam Lundensem, quam alios Episcopos Dacie tibi restituimus. Ad formam itaque privilegiorum Gregorij, Sergij, Leonis, Benedicti, Nicolai, & Adriani, Episcopatus Dacie, Swedie, Norwegie, Farris, Gronlandie, Halsinglandie, Islandie, Scridiundie, & Slauorum, charissimi filij nostri Lotharij Regis precibus inclinati tibi & per te Hammaburgensi Ecclesie, sue videlicet metropoli, præsentis scripti pagina confirmamus. Si qua igitur in futurum Ecclesiastica, secularisue persona hanc nostre constitutionis paginam sciens contra eam temere venire tentauerit, secundo tertioque commonita, si non satisfactione commoda emendauerit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se diuino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat. & à sacratissimo corpore & sanguine Dei & Domini redemptoris nostri Iesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ ultioni subiaceat. Cunctis autem hæc statuta nostra seruantibus sit pax Domini nostri Iesu Christi, quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum iudicem præmia æternæ pacis inueniant, Amen. Datum Romæ apud montem Auentinum per manum Almerici sanctæ Romanæ Ecclesie Diaconi, Cardinalis & Cancellarij vi. Kalend. Iunij. Indictione xi. Incarnationis Dominicæ Anno M. cxxxii. Pontificatus vero Domini Innocentij Pp. ii. Anno iiii.

LOTHARII IMP. DE LIBERTA.

*te possessionum Ecclesie, & eorum qui co-
loni sunt.*

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis, diuina fauente clementia, Lotharius tertius Romanorum imperator Augustus. Cum omnibus debitores simus, specialius tamen pauperes Christi respicere debemus, & eorum bonam intentionem in omnibus promouere, & manu tenere. Nouerit itaque tam futurorum quam presentium industria, qualiter sanctæ conuersionis frater Vicelinus ex legatione Athelberonis venerabilis Archiepiscopi Hammaburgensis, per totam Slauiam, quæ in ipsius sita est parochia, curam & vicem susceperit prædicandi verbum domini. Qui cupiens in vice legationis suæ permanentibus, sicut nouellæ plarationis agricola fructum adferre, Ecclesiam in eadem Slauia, quæ Nouum monasterium vocatur, inchoauit, & fratres in ea secundum sancti Augustini regulam satis deuote circa religionem instituit, sperans commendatione diuini officij, & regulari conuersatione, rudes illius gentis mentes ad agnitionem veritatis molliari & inflecti. Cui sicut Ecclesiasticæ plantationis operario, in temporalibus providere cupientes, rogatu dilectæ nostræ Rikenze & principum hoc concessimus, ut illius terræ habitatores liberam habeant potestatem offerendi siue vendendi bona sua præfatæ Ecclesiæ, & altius quam prædictus frater Vicelinus, Domino annuente in eadem terra fundare studuit. Idem concedimus ipsi de Holtzatis, in quorum confinio prænominata Ecclesia fundata est. Ut autem præfatæ Ecclesiæ fratres, tam oblati quam exempti quiete uti possint: omnia quæ ipsis quoquomodo collata fuerint, ab omni exactione absoluiamus, præcipiendo iubentes, ut nullus Archiepiscopus, Episcopus, dux, marchio, comes, vicecomes, nulla denique magna priuataue persona, in his concessis eos inquietare, deuestire, molestare præsumat. Si quis vero contra hoc quod nunc concedimus conatus fuerit, centum libras auri, medietatem cameræ nostræ, & medietatem prædictis componat fratribus. Quod ut verius concedatur, & ab omnibus diligentius custodiat, presentis decreti paginam sigilli nostri impressione insigniri iussimus. Huius rei testes sunt, Athelbero Hammenburgensis Archiepiscopus, Thietmarus Verdenfis Episcopus, Athelbertus Marchio, Adolfus comes, & Conradus comes, Eilmarus comes, & alij comites, Sifridus, Rotholfus, Gerbertus, Frithericus, Christinus, Liudolfus, Bernhardus.

ADALBERO ARCHIEPISCOPO DE
libertate Ecclesie.

ATHELBERO Dei gratia Hammenburgensis Archiepiscopus, dilectis filiis Ecclesiæ sibi in domino commissæ tam futuris, quam presentibus, gratia vobis & pax à domino multiplicetur. Quia nostri iuris est, non tantum filios Domini, vel bene incedentes semper ad vltiora verbo & exemplo prouocare, vel nutantes consolidare, vel omnes qui aliquo modo desolati & contribulati sunt diuinis fomentis refocillare: sed in Ecclesiæ sanctæ decus eos qui extra sunt pro posse nostro incorporare, dilectioni vestræ notum esse volumus, quod nos cognito bono zelo eius, dilecto filio & fratri nostro fideli scilicet dispensatori Christi Vicelino, cum quibusdam fratribus ei in domino coheretibus, legationem verbi Dei in Slauia, quæ nostræ diocæsi vsque ad flumen Penum pertinet, vice nostra prædicandi commisimus. Verum quoniam præferitate gentis barbaricæ illius in prædicta terra stabilem mansionem habere non poterant, ad repensationem & sustentationem eis concessimus Ecclesiam quandam in fine Holtzatis, quæ apud veteres Wipethorp, apud modernos vero Nouum monasterium nuncupatur, cum decimis, & redditibus prius eo pertinentibus, & quandam villam Drageresthorp, cum omni vtilitate eius, siue in agris, siue in pratis, siue in siluis,

quæ nos in dedicatione altaris basilicę nouę ibidem ab ipsis inchoatę, vsui supradictorum fratrum mancipauimus. Plenam insuper libertatem præfato Nouo-monasterio contulimus, ita scilicet; vt præter nos & successores nostros, & prælatos eorum quos sanior pars congregationis elegerit, neque prepositus, neque Archiepresbyter, neque Archidiaconus, nulla denique vel magna vel parua persona, aliquid Ecclesiasticę potestatis ibi habeat. Præterea eisdem fratres ab omni itinerali labore & fatigatione omnino absoluiimus, non cogente necessitate infra terminos Hammemburgensis Episcopij, eorum opera & consilio ad Ecclesiasticam disponenda indigeamus. Vt autem apud successores nostros & posteror eorum hæc inconuulsa & rata permaneant, hanc deuotionis nostrę colationem seruis Dei & amicis nostris hac præsentī carta sigilli nostri impressione insignita stabilimus. Si quis vero contra hæc eniti præsumserit, excommunicationis sententię subiaceat. Data Hammemburg vii. Kalend. August. Anno ab incarnatione Domini M. cxxxvi. Indictione xiiii. Anno Archiepiscopatus Domini Athelberonis xiv.

*AD ALBERONIS ARCHIEPISCOPI
Privilegium de decimis Ecclesię Noui-
monasterij.*

IN nomine sanctę & indiuiduę Trinitatis Patris & Filij & Spiritus sancti, Adalbero Dei gratia Hammaburgensis Ecclesię Archiepiscopus omnibus Christi fidelibus salutē in perpetuum. Põtificalis officij culmen à nobis frequēter exigit famulis Dei; præsentis etiam vitę sumtus, ex nostra sollicitudine quantū facultas admittit providere, ne pro illis laboriose forsitan acquirendis foris occupati, cogantur intus in laudē Dei debita minus exercere. Quapropter sanctę conuersionis fratri carissimo Wicelino & fratribus eius, qui seruiunt in nouo monasterio, in villa Wippethorp nuncupata, in pago Holfatia, eiusdem villę decimā cum aliarum quarundam villarum subterpositarum decimis, veluti in villa Straueran, Horegon, Brachtenuelde, Twenthorp, Tadesthorp, Godlant, Wilberfon, Boinebutle, Husberge, Cumeruelde, Padewrthe, Withorpe, Padenstide, Bullingstide, sed & alias decimas iuxta fluiuium Lieftere in vtroque litore, à villa Elmeshorne vsq; ad lacū Wicflet, diuinam promereri cupientes retributionem omnino dando concedimus, & vt in vsus prædicti monasterij fratrum perpetuo redigantur, & redactę permaneant diligenti deliberatione statuimus. Adstimus autē & huius decimas iuxta Wilstram fluiuium, scilicet à lacu qui dicitur Seladen, vsque ad fluiuium qui vocatur Walburgow, nec non & illas, quę sunt in australi plaga fluminis Sturę, videlicet à fluuio Lutefou, vsque ad montem Bredenbergh, suadentes illis ex fraternę caritatis plenitudine, vt quę Deo donante & conseruante, quamque videbunt ad necessarios vsus sibi non deficere, studeant & aliis in ea, quam gratis acceperunt caritate, gratiam hospitalitatis liberaliter impendere. Præterea de omnibus quę in syluis siue paludibus per se vel colonos suos, vsque quam iidem fratres elaborauerunt, tam in frugibus, quam in animalibus ipsi decimationes accipiant, & secundum quod sibi visum fuerit, ad laudem Dei & vtilitatem fratrum, sagaciter inde disponant. Vt autem hæc donatio omni æuorata ac firma permaneat, hanc cartam conscribi, & sigilli nostri impressione signari præcepimus; rogantes & obsecrantes in nomine Domini & saluatoris nostri Iesu, vt nullus eam in toto vel in parte deteriorare præsumat. Si quis vero huic pio factō contrāire seu derogare tentauerit, siue Archiepiscopus, vel Episcopus, seu Dux vel Marchio, Comes vel Vicecomes, siue aduocatus, seu quęcunque alia Ecclesiastica secularisue persona, si secundo tertioque commonita non cessauerit, anathematis, Amen. Huius reitelles sunt Siuardus Obfalsensis Episcopus, Occo Sleswicensis Episcopus, Bertholdus Abbas de sancto Paulo, Adalbertus præpositus de domo sanctę Marię & sancti Petri, Bohifa-

nifacius præpositus de domo sanctæ Mariæ & sancti Petri, Bonifacius præpositus, Hartmannus præpositus, Thetmarus decanus. Capellani Liutfridus, Odbertus, Anshelmus. Anno Dominicæ incarnationis M. cxli. Regnante Chonrado Rege III. Anno vero ordinationis eiusdem venerabilis Archiepiscopi Adalberonis xviii. Indictione iv. Acta sunt hæc Bremæ v. Idus Iulij, feliciter, Amen.

ADALBERO EPISCOPVS DE CONFIRMATIONE præposituræ noui Monasterij.

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, Amen. Sanctæ caritatibus euidens indicium est, non solum propriis, verum etiam alienis iuxta possibilitatē infundare profectibus; vt qui pluribus studeant in nomine domini proficere, pro pluribus mereantur beneficiis æternæ retributionis præmia recipere. Quapropter venerabilis frater Viceline, susceptæ à nobis obedientiæ gratias Deo obseruator solertissime, ad laudē Dei & honorē tuum & Ecclesiæ in pago Holtstatiæ, in villa quondam Wipenthoorp dicta, tibi cōmissæ, ampliari cupientes, nomē prælationis tibi & post te successoribus tuis, eiusdem Ecclesiæ cōgregationi canonicę præficiendis, perpetuo conferimus & cōfirmamus, quatenus inantea nomine & dignitate præpositus de Nouo monasterio dicaris, atq; inter reliquos nostri honoris fidos & idoneos cōsultores, scilicet Hammenburgensis seu Bremenensis Ecclesiæ priores habearis. Sed & parochianos ad eandem Ecclesiam prænominatam antiquitus & nunc pertinentes, tuæ sollicitudini committimus, nostraque auctoritate sancimus atque decernimus, quatenus à te baptizētur, verbis salutis erudiantur, synodali lege informantur, mortui sepeliantur. Præterea & quia te in partem nostri laboris ex partem benignitatis plenitudine stabilem & deuotum cooperatorem assumpsimus, Ecclesiā Bishorft in ripa fluminis Albæ sitam cum banno simul & cum omnibus appendiciis eius acquisitis vel acquirendis tibi cōcedimus, vt nullam in hac vel illa vltius Ecclesia præpositus Hammenburgensis, vel alia quælibet persona potestatem habeat, nisi tu & qui tibi in eodem supra dicto nouo monasterio præpositi per liberam fratrum electionem successerint, & à me, vel à meis successoribus Hammenburgensis Ecclesiæ Archiepiscopis inuestituram acceperint. Et vt hoc nostræ benignitatis liberale decretum, omni tuo ratum maneat & inconuulsum, præsentem paginam cōscribi, & sigilli nostri impressione signari iussimus, & eorum nomina qui huius rei fautores & testes fuerūt, adnotari decreuimus. Siwardus Episcopus Obsalensis, Bertoldus Abbas de S. Paulo, Conradus abbas de Rossenuelde, Athelbertus præpositus Bremenensis Ecclesiæ maioris, Athelbertus præpositus de S. Willehado in monte, Hartmannus præpositus de Rameslo, Bonifacius præpositus de Ripesholte, Luidmundus præpositus de Heslinga. Thietmarus decanus cum reliquis fratribus omnibus. Capellani, Odbertus, Hartwicus, Peregrinus. Si quis huic paginæ in toto vel in parte contraire præsumperit, si secundo tertiove cōmonitus cessare noluerit, anathema sit. Amen. Obseruator autem benedictionem consequatur. Amen. Acta sunt Bremæ feliciter. Amen. Anno incarnationis Dominicæ, M. cxlii. Anno vero eiusdem domini Athelberonis venerabilis Archiepiscopi xix. Indictione v.

DE DIVISIONE PALVDIS AV-
stralis in Santon & suis conterminis.

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Patris & Filij, & Spiritus sancti, Adalbero Dei gratia Hāmaburgensis Archiepiscopus, omnibus Christi fidelibus salutē in ppetuum. Quisquis sapit, rē suā sic affectat agere, eoq; cōfirmationis tenore cōcludere, vt nō oporteat se calumniam seu molestiam sustinere. Qua-

propter & testes idonei conuenienter causis agendis interesse censentur, & de gestis priuilegia diligenter conscribuntur, per quæ tam futuris, quam presentibus, quæ sunt acta, perpetuo legenda firmiterque tenenda traduntur. Notum igitur sit omnium turbæ fidelium, tam nunc, quam in perpetuum, qualiter & nos, & Domina Ducissa Gertrudis, & filius suus H. puer, Dux Saxonum, vna cum fidei nostro Alberto Marchione, illustri Principe, paludem australem, scilicet villis istis, Santou, Strabelinghehusen, Ochtmunde, Hasbergen conterminam, æqua inter nos portione diuisimus, & ab omni tam nobilium, quam ministerialium, seu rucolarum appellatione liberam factam, habitatoribus excolendam dedimus: melius & vtilius æstimantes colonos inibi locati, & eorum labore fructum nobis prouenire, quam incultam, & penè inutilem, eam permanere. Erat autem nobis hæc cum colonis illis conuentio, vt quotquot ibi mansi habeantur, totidem nobis à possessoribus eorum quolibet anno denarii persoluantur, quo prædium non suum, sed Ecclesiæ & nostrum esse profiteantur, & decimam frugum, & porcellorum, & anserum, ouium & caprarum, atque apum examinium, secundum vsum terræ nostræ dare non negligant. Sed & poledrum denario, & vitulum dimidio redimant. Concedimus etiam, vt ad honorem Dei; Ecclesiæ construant, constructæque prædium, quo sacerdotes ibidem missas celebrando, baptizando, mortuos sepeliendo, ministraturus se pascant, conferat, & in synodalibus quæ eis prouiderimus rectorem habeant. In placitis vero secularibus eum, quem sibi præficimus audiant & defunctis patribus, tam filiæ quam filij eorum allodia pari diuisione suscipiant. Tribus etiam annuatim diebus ad placita sui aduocati ex condicito veniant, & bannum pro quolibet suo commissio, tantum quatuor solidis redimant. Si quis ad nos liber intrauerit, & se sicut est, liberum professus fuerit, libertate sua si velit utatur. Sin autem, nisi prius relictis bonis, nequaquam alius quam Ecclesiæ proprius fieri permittatur. Si vero alius se seruum fecerit, prædio suo careat, & ad vsum Archiepiscopi illud absq; contradictione proueniat. Similiter qui venerit, & se seruum esse non negauerit, heres eius in suscipiendo matrimonio illi succedere poterit: qui si defuerit, Dominus eius ad suscipiendam hereditatem suam omnino exclusus sit, sed Archiepiscopus illam accipit. Porro qui cum sit seruus se liberum esse iactauerit, & in hoc mendax probatus fuerit, ad dominum suum cum suppellectili propria, si repetitur, reuertatur; & terra quam habuit, ad Archiepiscopum sine reparatione pretij redigatur. Si quis ancillam alterius nisi Ecclesiæ duxerit, hereditas illius filijs ac filiabus suis non prouenit. Similiter & femina, quamuis libera, si alicuius viro proprio, ni si Ecclesiæ nupserit, quia se quoque seruituti obnoxiam fecit, viro suo adhæreat, & prædium Ecclesiæ relinquatur. Præterea si aliquem prædia sua, vt sæpe necessitatis causa sit, vendere vellè contigerit, primum Archiepiscopo se, sicut si alius comparare velit, exhibeat: quod si noluerit Archiepiscopus, alij cui libet emere licebit, at tamen & quod is qui vendidit annuatim soluit, & hunc soluere postmodum oportebit. Ne quis autem posterorum nostrorum hanc constitutionem nostram in toto vel in parte frangere vel destruere præsumat, paginam hanc conscribi, & sigilli nostri impressione insigniri; & testium nomina subscribi iussimus. Hæc sunt nomina testium. Adalbertus præpositus, Bonifacius præpositus, Lutfridus præpositus, Capellanus, Obertus, Hartwicus, Peregrinus, Gertrudis Ducissa, & H. filius suus Dux. Nobiles, Egilmarus Comes, Gerbertus Comes, Thetmarus de Wimodia, Adolfus, Heinricus, Thidericus, & Liuthardus, Euerhardus, Gerlacus, Bernardus, Liudolfus, Ministeriales, Linderus aduocatus. Th. & Th. Hathbertus, Gerungus, Willô, Egelbertus, Albero, Hildewardus, Arnoldus, Vdo, Werno, Dudo, Christianus, Gerwardus. Anno incarnationis Dñi m.c.xlii. Indictione v. Anno Domini Chunradi Regis vi. Anno vero Domini Adalbertonis venerabilis Hâmaburgensis Archiepiscopi xx. Actum Bremæ iiii. Non. Septembr. Amen.

ADEL-

ADALBERONIS ARCHIEPISCO-

pi de collatione prædij villæ Elmeshorn.

IN nomine Domini omnipotentis Patris & Filij, & Spiritus sancti. Adalbero Dei gratia Hammaburgensis Ecclesiæ Archiepiscopus omnibus Christi fidelibus, tam futuris quam præsentibus salutem in perpetuum. Notum vobis facimus qualiter diuina maiestate suggerente religiosa domina Richardis, nobilis illa Comitissa famosissimi Principis Rotholfi Comitissæ vidua, vna cum carissimis filiis suis Hartwico præposito Bremensis Ecclesiæ, & fratre ipsius Rotholfo Comite, sanctæ Dei genetrici & perpetuæ virgini Mariæ, & venerabili fratri nostro Vicelino præposito ac fratribus ipsius in Nouo-monasterio, scilicet in villa antiquitus Wipenthorp dicta, Deo famulantibus, eorumque successoribus prædium suum, quod habuit in pago Holsatia, in villa Elmeshorn iuxta Giefteram fluuium sita, cum omnibus attinentiis, hoc est, syluis, pratis, pascuis, viis & inuiis, aquis, aquarumque decursibus, extibus & redditibus, cum paludibus à prædicta villa Elmeshorn tendentibus, vsque ad locum, vbi lacus Wicflet fluit in Giefteram, cum duobus mancipiis, Siberno, Odelino, perpetuo iure possidendum tradidit, ea videlicet conditione, vt sui suorumque parentum apud eosdem fratres iugis & inextricabilis ad Deum memoria consistat. Et ne quisquam heres eorundem, vel alia quolibet ecclesiastica seculariue persona ipsis vel viuis vel mortuis hoc factum in toto vel in parte violare præsumeret, auscultantibus & aspicientibus tam nobis ipsis, quam multis aliis, gratuitam & apertam eiusdem prædij in supradictorum fratrum vsus resignationem fecerunt, & hoc nostræ auctoritatis & banno, & priuilegio stabiliri postularunt. Sed quia spe retributionis æternæ hæc visi sunt emoliri, decreuimus & nos pia petitioni eorum propensius assentiri. Præterea & hoc præsentis paginae necessarium duximus adnotari, quod mater Domini Henrici Marchionis, nobilis & religiosa Domina Ermingardis, super memorato Nouo-monasterio suum quoque, in villa eadem Elmeshorn prædium, nihilo minus ob recordationem sui & suorum in perpetuum dedit, quod & nostra auctoritate confirmari rogauit. Vt ergo vtrorumque bono affectui pium præbere videremur assensum, præsentem paginam describi & sigilli nostri impressione insigniri iussimus, perpetuam eis annuntiantes pacem qui eam inuiolatam seruauerint: imo à comunione omnium fidelium excludentes, qui aliquo modo ipsam infirmare seu deteriorare tentauerint. Huius rei testes sunt: Hartwicus præpositus, Vicelinus præpositus, Hartmannus præpositus, Liudmundus præpositus, Vicelinus præpositus, Liudfridus præpositus, Erpo præpositus. Capellani: Odbertus, Anshelmus. Nobiles Folradus, Thidericus, Widekindus. Ministeriales: Adico, Ricbertus, Manegoldus, Werno, Edo, Liuderus, Euerwinus, Wolmarus, Liudolfus, Sigero, Herimannus, Hardericus, Thietmarus, Godefridus, Euerhardus. Adæ sunt hæc Staden. Anno ab incarnatione Domini M.C.XLIV. Anno vero eiusdem venerabilis Adalberonis xx. Indictione vi. viii. Kal. August. Amen.

CHUNRADVS REX HARTVVI-

co Episcopo, de Ditmarsia.

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Chunradus diuina fauente clementia Romanorum Rex II. Principalis excellentiæ providentiam decet, vt ea quæ à rectoribus Ecclesiarum, de sacris earum possessionibus, vel ordinationibus, aut commutationibus sub nostro conspectu, siue ex iudicio, siue ex partium consensu fuerint, tenaciori scriptorum memoriarum contradantur, ne postea ætas rerum gestarum ignara, aliquo errore seu dissensione fatigetur. Quocirca notum esse volumus, tam futuræ, quam præsentis huiusmodi industriæ, quod vir venerabilis Fridericus sanctæ Magdeburgensis Ecclesiæ Archiepiscopus

pus pacta quædam & conuentiones, in nostra & Principum nostrorum præsentia contraxit cum Hartwico præclaro Ecclesiæ suæ Canonico, eiusque matri Richardæ Marchionissæ, quas vtrunque auctoritate nostra regia roborari, & Principum nostrorum, qui aderant testimonio stipulari petierunt. Siquidem prædictus sublimis Clericus vna cum præfata matre sua contulit eidem Archiepiscopo & Magdeburgensi Ecclesiæ possessiones suas, quas de patrimonio suo hereditaria successione acceperat, quarum nomina hæc sunt. Ierichowa cum suis pertinentiis, Lintin cum suis appenditiis, Wranckenstein cum suis attinentiis, Errebasleue cum suis pertinentiis. Has itaque denominatas possessiones & non alias, retento tamen ministerialium, qui ad eas pertinent omnibus diebus vitæ suæ, tam per obsides, quam per securitatem sacramenti obsequio tali conditionis tenore, prædictus nobilis Clericus Hartwicus cum matre sua vna contulit Magdeburgensi Ecclesiæ, vt quia inclytus carnalis frater ipsius Rodulfus comes a suis hominibus in Comitatu Diethmaringensium impie interemptus fuerat, & ei tota paternæ domus possessio hereditario iure competebat. A cuius ingressu & vsu cum prædicti sicarii sui germani interfectores prohibebant, deberet eum prænominatus Archiepiscopus per bonam fidem vsque ad efficaciam obtinendi adiuuare, non solum de prædicto Comitatu Diethmaringensium, sed etiam de Comitatu Nortlandiæ, & de possessionibus quæ fuerunt Comitibus Friderici & Domini Idæ, & de omnibus quæ in sua potestate habebat, & de omnibus aliis, de quibus eidem sublimi clerico iusta actio ex legum ratione competebat. Insuper duas curtes Wisclam & Goganheim cum omnibus appenditiis præfatus Archiepiscopus sæpe dicto clerico & matri suæ dedit, hac interdicta rationis constantia, vt non ex iure beneficii easdem curias teneant, sed relictis earum ad vsus suos quoadusque vixerint, filius post matrem, seu mater post filium absque omni impedimento ex iure priuilegij possideant. Interim autem quicumque bona in præfatis curiis à beneficii iure in libertatem cesserint, in vsus suos redigant, & quietæ possessione obtineant. Præter hæc etiam idem Archiepiscopus contulit prænominato nobili clerico de mensa sua redditus xl. librarum, iuxta prædictam conditionis legem, vt non beneficii iure teneat, sed ad vsus suos accipiat. Ad hæc quoque beneficium centum marcarum, quod primum de manu cuiusquam Principis, vel cuiusquam nobilis vacauerit, idem Archiepiscopus ad vsus eiusdem Clerici dimittere firma stabilitate promisit, ita videlicet, vt filium sororis suæ Adelbertum earundem centum marcarum sibi legitimum hæredem relinquat. Super hæc omnia idem Archiepiscopus data fide, inuiolabili conditionis lege promisit, canonici sui tam pro eo, quam pro Ecclesia sua adhibita fide indubitanter sponderunt ministeriales sui iurciurando firmauerunt, quod hæc omnia quæ prædicta esse noscuntur, bona fide & absque omni malo ingenio idem Archiepiscopus debent obseruare, & pro retinendis ad vsum & dominium eiusdem nobilis clerici prænotatis possessionibus, tanquam pro suis & Ecclesiæ suæ rebus inuiolare. Statutum etiam est, vt si prætaxatus Archiepiscopus eundem præcelsum clericum adiuuare non posset vel nollet, tota ad ipsum & ad heredes suos collatæ possessionis integritas reuerreretur. Conditionem vero in omni contractu valere, sacra imperialis scripta indubitati iuris esse testantur. Et vt hæc ab omnibus sit disposita & constituta esse noscantur, præsentis scripti paginam fieri, & nostræ imaginis signo roborari mandauimus, & nomina quarumdam excellentium personarum quæ huic contractui interfuerunt, subternotari fecimus. Rudolfus Haluerstadenſis Episcopus, Anselmus Hauerbergenſis Episcopus, Wikerus Brandeburgensis Episcopus, Buggo Wormacienſis Episcopus, Wibaldus Stabulenſis abbas, Henricus Dux Saxoniz, Henricus Palatinus Comes de Rheno, Adalbertus Marchio, Henricus Comes de Winceborch, Fredericus Palatinus Comes, Adolfus comes de Schowenborch, Ernestus comes de Hohenburch, Hluduicus comes de Lara, Sibodo de Scartuelde, Hludewicus de Wipera,

Hoge-

Hogerus de Manasuet, Efyco de Burmensteden, Walterus de Arneftede, Otto de Hilgesleue. F. de Saltzvvitelen, & frater eius Wolradus, H. de Botvvidel, & fratres ei⁹ Helmoldus & Wolradus. Anno Dominicæ incarnationis m. cxlv. Indictione viii. regnante Chunrado Romano rege ii. Anno vero regni eius viii. Actum Magdeburch in Christo feliciter, Amen.

AD ALBERO ARCHIEPISCOPVS BRE-
mensis, de decima Paludis Bishorff.

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Patris & Filij & Spiritus Sancti, Amen. Ego Athelbero Hamburgensis seu Bremensis Ecclesiæ Deo propiciante vocatus Archiepiscopus, fratribus in Nouo monasterio q³ est in pago Holsatiæ, in villa videlicet Wipenthorp dicta, sub regulari disciplina visitantibus, sustentationum oportunitatem prouidere cupiens, paludē quæ est versus Bishorff, & iam non raro incolitur ab habitatore, distincte describi iussi, & decimationes tam frugum quam animalium, quæ inde proueniunt, eorundem v⁹ sibus fratrum deputavi, & non solum plurimorum testium, verum & præsentis paginæ sanctione firmavi, ne quis in posterum hæc audeat infringere, quod hic potest propter Deum à nobis bene & deliberate factum, intelligere. In orientali ergo plaga palus supradicta terminum habet marcham Holsatorum, in australi marcham Romersflet: in boreali autem lacum Wicflet, in occidentali vero fossam tendentem vsque ad marcham Romesflet. Quæcunque itaque decimationes his prænotatis terminis cōcluduntur, à supra memoratis eiusdem noui monasterij fratribus auctoritate dñi nostri Iesu Christi, & nostra perpetua irrefragabili possessione suscipiantur, & in vsus Deo famulantium dispensentur. Si quis autem hoc factum nostrum infregerit, anathema sit. Huius rei testes sunt Hartwicus Bremensis Ecclesiæ præpositus, Stadensium dominus, Hartwicus Hammenburgensis præpositus, Vicelinus præpositus, Hartmannus præpositus, Liudmundus præpositus, Liudfridus præpositus, Bonifacius præpositus, Erpo præpositus, Odbertus Capellanus. Nobiles, Adolfus Comes, Adolfus & Thiedericus frater eius. Ministeriales, Liuderus, Thiedericus, Gerungus, Hadebertus, Albero, Vdo, Willo, Arnoldus, Frithericus, Henricus. Acta sunt hæc Bremæ Anno incarnationis Domini m. cxlvi.

HENRICI DVCIS BAVARIÆ ET
*Saxonie adprobatio donationum paludum iuxta
VVilsteram & Sturiam.*

IN nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, Henricus Dux Bauvariz & Saxoniz. Ad hoc in culmen potestatis nos per gratiam Dei collocatos iuste cognouimus, vt quo auxilij nostri manum protendere, & quibus consilij curam impendere necessarie propter Deum debeamus, facilius & manifestius, prospicere valeamus. Sed cum omnibus debitores simus, præcipue tamen pusillos Christi qui mundo, suisque ambitionibus renunciantes, sub vmbra alarum diuinæ protectionis se contulerunt, nos manu tenere, eisque in necessariis rebus subseruire debere digne perpendimus. Notum ergo esse volumus, tam futuris quam præsentibus, quod & nos pia vota parentum nostrorum in memoriam reuocare vtile duximus, & eorum bonum propositum in his quibus honorem Dei promouere studuerunt confirmare proponimus. Siquidem à venerabili Athelberone Hammaburgensi Archiepiscopo per studium & laborem reuerendi patris Vicelini in prouincia Holsatiæ in villa ab antiquis Wipenthorp dicta, Nouum monasterium inchoatum, & seruientes Deo inibi coadunitos, & videmus & scimus, patrem vero meum Ducē Heinricum, & auum meum Imperatorem Lotharium, locum ipsum oblationibus promouisse, donis honoraf-
se, &

se, & res eidem Ecclesiæ collatas priuilegiis suis confirmasse, veraci relatione didicimus. Pro eo denique quia vineam Dei ibi plantatam bene fructificantē, in odore eius multos post Deum currentes rudes illius gentis homines ab impietatibus suis pristinis correctos vicinas gentes Slauorum ab incredibilitate iam conuersas ad fidem gratanter aspiciamus, locum ipsum digno honore amplectendum arbitramur, & eos, qui se ibidem Deo seruituros deuouerunt, etiam ex nostra beneuolentia fouendos, & munificentia cōsolandos iudicamus. Quapropter paludem quæ est iuxta Willteram inter Sladen & Waleburgou, & alteram, quæ est iuxta Sturiam inter Lütelsou, & Aldenou, à Comite Adolfo & omnibus Holsatis eidem Ecclesiæ collatas adprobamus, & in vsus fratrum eiusdem prædicti Noui monasterij cedendas in perpetuum auctoritate nostra decernimus. Et vt hæc collatio rata & inconuulsa omni æuo permaneat, cartam hanc conscribi, & sigilli nostri impressione signari fecimus, & nomina eorum qui affuerunt assignari mandauimus. Testes & fautores & cooperatores huius rei sunt Athelbero Hammenburgensis Archiepiscopus, Hartwicus Bremensis Ecclesiæ maior præpositus, Vicelinus prædicti Noui monasterij præpositus, Athelbertus Marchio, Comes Adolfus, Comes Henricus de Bodvide, Comes Christianus de Aldenburg, cum aliis multis principibus, nobilibus & ministerialibus, è numero Holsatorum hi sunt: Marcradus signifer prouinciæ, cum filiis suis, Vergorus filius Dasonis de Ennigge cum fratribus suis, Wluardus de Renkigge, Wichbertus de Wekkigge, Imico cum filio suo Reimaro, & fratribus suis, Ethelerus de Vrige, Godescalcus de Gereſthorp, Hasslo filius Henrici aduocati de Ottenebote, Thiedbernus de Ho, Henricus aduocatus de Barmizstide, Marcradus de Busele, cum filiis suis, Eluericus & Hiddo de Eidera, hi iudices terræ, Otherus signifer Sturmariorum. Quatuor etiam qui denominati sunt Legati esse prouinciæ, Marcradus de Stenuelde, Toro de Kerleggehuse, Rothmarus de Hanstide, Aluardus de Eiderstide, & reliqui plures. Acta sunt hæc Heikenbutle, coram frequentia totius exercitus qui nobiscum erat, quando reuersi sumus accepta victoria de hostibus regni Thiedmarskienſibus; qui Rotholfum Marchionem, Principem & Comitum suum, iam pridem interfece- rant. & confirmata est hæc collatio fauore & acclamatione totius exercitus qui ibidem in Castris erat aggregatus. Anno incarnati uerbi M. CXLIX. Indictione XII. Data Idibus Septembr:

*HARTVVICI ARCHIEPISCOPI DE PALV-
de Sita infra Oldene & Berne & Horſebe.*

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis Patris & Filij & Spiritus sancti. Ego Hartwicus Deo donante Bremensis seu Hammaburgensis Archiepiscopus, paludem quandam partim præposito & fratribus maioris Ecclesiæ Bremensis, partim vero mihi ac ministerialibus admodum paucis pertinentem, duobus viris Iohanni videlicet & Simoni vendendam & excolendam fratrum omnium atque eorum, qui participes erant, ministerialium deliberato assensu tradidi, & iustitiam quam affectabant, scilicet qualem Hollandensis populus circa Stadum habere consuevit, concessi. Quo vero termino eadem palus omni ex parte includatur, diligenti distinctione describi tam illis, quam nobis necessarium duximus, ne vel illi plus suo iuri quam sit iustum adiacere præsumant, vel de nobis, si forte quod pactum est mutare vellemus, iniuria sustineatur. Habet enim in plaga Orientali fluuium Hurſebe dictum, in Occidentali alium Berna vocatum, in Septentrionali vero Aldena fluit, in Australi autem palus quæ Hurſeberemor nuncupatur, præmemoratam paludem claudit. Ceterum quia ligna ad comburendum præposito à populo inibi manente & ad præposituram pertinente ex institutione pristina sunt administrata, & eadem propter agriculturam à colonis eradicanda, ex paternæ prouisione beneuolentiæ statuimus, quate-

quatenus omnes eorundem noualium decimæ in vsu partim præpositi, partim fratrum, sicut in priuilegio inde conscripto continetur, ex nostra largitione perpetuo possidenda transeant, & defectum lignorum per utilitatem sui fructuose suppleant. De decima vero frugum hoc ex gratia concedimus, ut vndecimum aceruum, quem Hollandenſes lingua ſua Vimmen vocant, perſoluant. De animalibus autem, veluti polledris denarium, de vitulis obulum, de reliquis quoque iustam decimationem adminiſtrent, & quolibet anno denarios ſingulos pro ſingulis manſis reddant. Placita quoque tribus anni vicibus celebrent, & qui incuſari in hiis non ſatiſfecerint, ad alia poſtmodum vocati ſua lege reſpondeant. Diſtrictum autem Ioanni emptori, quem ſupra recitauimus iure beneficiſſimi conceſſi, ea videlicet ratione, ut ſuo eodem iure liceat relinquere ſucceſſori. Ut autem rei huius diſpoſitio omni tuo ſtabilis & inconuulſa permaneat, præſentem cartam conſcribi, & ſigilli noſtri impreſſione ſignari, & teſtium nomina annotari iuſſimus. Huius igitur rei teſtes ſunt: Præpoſitus Liudfridus, præpoſitus Erpo, Bonifacius præpoſitus. Canonici; Godeſcalcus, Thedwardus, Liutwardus, Eluericus, Roderus, Othalticus, Albero, Thetmarus, Ercomberrus, Bertus Eilhardus, Nobiles; Albertus Marchio, Bernardus, Adolſus, Hermannus, Hodo, Thidericus, Hogerus, Miniſteriales, Liuderus aduocatus, Albero, Chriſtianus, Fridericus, Sibertus, Gerungus, Vdo, Dudo, Willo, Hadebertus, Arnoldus. Acta ſunt hæc anno Incarnatiōis Domini M. CXLIX. Anno quoque regis Chunradi I. X. Anno vero eiſdem venerabilis Archiepiſcopi I. Actum Bremæ.

FRIDERICI IMP. CONFIRMATIO
Priuilegiorum Bremeniſe ſue Hammaburgiſe Eccleſie conceſſorum.

IN Dei nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Fridericus diuina fauente clementia, Romanorum Imperator Auguſtus. In examine cuncta Dei conſpicientes æquali, meritum fors credimus dantis & corroborantis. Credimus etiam ad Imperialem Maiestatem noſtram pertinere totius Imperij curas, præcipueque omnium Sanctarum Dei Eccleſiarum comoda conſiderare, & omnia eis aduerſantia ſub omni feſtinantia abolere, ne vel graui incommoditate viſcant, vel qualibet naſta occasione à priſtino cultu & religione recedant. quatenus dum hoc pro amore, pariterque timore Dei fideliter peragimus, illorum qui bona ſua pio affectu Deo contulerunt, meritis & gloria communicemus. Nouerint igitur omnium Chriſti Imperijque noſtri fidelium tam præſens ætas, quam ſucceſſura poſteritas, qualiter dilectus noſter Hartwicus Hammaburgiſis Archiepiſcopus obtulit Maiestati noſtræ priuilegium Diui & Auguſtiſſimi Imp. Hludouici, primi fundatoris & conſtructoris Hammaburgiſis Eccleſiæ, ſupplicans nobis, ut bona, poſſeſſiones, iura, immunitates, terminos, ſicut præſatus glorioliſſimus Imperator inſtituit, nos æternæ ſtabilitatis vigore, prædictæ Eccleſiæ confirmaremus. Nos itaque pia facta prædeceſſoris noſtri clariuſ inuentus, & diuinæ dextere opus per manum Chriſti ſui completum debita affectione cordis amplectentes, quidquid in Hammaburgiſi Eccleſia ſtatuit, ſtatuiſmus, quod donauit donamus, & noſtra Imperiali auctoritate confirmamus. In memoriam reuocantes, omnibus tam futuræ, quam præſentis vitæ fidelibus, quo cella Rodenach vocata, à ſanctiſſimo Imperatore Carolo Magno prænominatæ Eccleſiæ ſit donata, & cella Turholt in comitatu Flandriæ ſita, donatione Hludouici Imperatoris ad perennem Hammaburgiſis Eccleſiæ iuriſdictionem debeat pertinere. Recolimus quoque rem magna veneratione digniſſimam, quod in eodem loco trans Albiam Hammaburch nuncupa-

Q

cupa-

cupato, idem gloriosissimus Imperator Hludewicus proprii vigoris Archiepiscopalem, & super omnes Ecclesias Danorum, Sueonum, Norrvegiarum, Fariarum, Gronlandonum, Hallingolandonum, Islandonum, Scredewindonum & omnium Septentrionalium partium metropolitanam sedem constituit, & in futurum omnibus casibus sæpeditæ Ecclesiæ obuiare posset, ne quisquam Episcoporum aliquam sibi trans Albiam vel alicubi in prædicta parochia vindicare debeat potestatem, certo limite eam circumscripsit. Terminos itaque quos Imperator Hludouicus posuit, & eos quos Otto Imperator postmodum ex consilio Principum præfatæ Ecclesiæ designauit, iuxta temporum æquam considerationem immutatos conseruamus, & nostra Imperiali auctoritate confirmamus; quod sint videlicet termini eiusdem Ecclesiæ ab Albia flumine deorsum vsque ad mare Oceanum, & sursum per Slauorum prouinciā vsque ad fluuium Pene, & per eius decursum vsque ad mare Orientale, & per omnes prædictas Septentrionis nationes. Omnes quoque paludes infra siue iuxta Albiam politas, cultas & incultas, infra terminos eiusdem parochiæ sicut ab Imperatore Hludouico positæ sunt, & nos ponimus, vt trans Albiam se & sua ab incurfu paganorum securius in his locis occultari queant. Et vt hæc confirmationis auctoritas sui vigoris perpetuam obtineat firmitatem, præsentem inde paginam conscribi, & sigilli nostri impressione insigniri iussimus, adhibitis idoneis testibus, quorum hæc sunt nomina. Arnoldus Maguntinensis Archiepiscopus, Euerhardus Bambergensis Episcopus, Geberhardus Wirzebergenſis Episcopus, Albertus Auenſis præpositus, Gerhardus Magdeburgensis Præpositus, Fridericus Dux Sueonum, Chonradus Palatinus Comes de Rheno. Hludouicus Prouincialis Comes Thuringiæ, Marquardus de Gumbach.

Signum Domini Friderici Romanorum Imperatoris inuictissimi.

Ego Reinaldus Cancellarius vice Maguntinensis Archiepiscopi & Archicancellarij recognoui.

Data Franckenvort xvii. Kalend. Aprilis. Indictione vi. Anno ab subcar natione Domini Milleſimo Centesimo Quinquagesimo octauo, Regnante Domino FRIDERICO Romanorum Imperatore Augusto, Anno Regni eius vi. Imperij vero iii.

*FRIDERICVS IMP. HARTVVICO PRIMO,
de Lismonia & Paludibus iuxta Bremis.*

IN nomine sanctæ indiuiduæ Trinitatis Fridericus fauente Clementia diuina Romanorum Imp. Aug. Imperialem celsitudinem decet prædecessorum suorum pia facta non solum inuiolabiliter conseruare, sed etiam censuræ suæ auctoritate alacriter confirmare. Nouerit igitur omnium Christi imperii que nostri fidelium tam præsens ætas, quam successura posteritas, qualiter nos antecessorum nostrorum vestigiis inherentes, & pietatem intimæ caritatis brachiis amplectentes, priuilegium perdilectissimi proauis nostri Heinrici iv. Imperatoris nostræ maiestati oblatum debita cum reuerentia suscepimus, & quasi diuinæ auctoritatis oraculum confirmare dignum duximus. Eius itaque gloriosissima facta prosequentes, & honestæ petitioni dilectissimi nostri Hartvvici, venerabilis Hammaburgensis siue Bremensis Archiepiscopi vota ad-

mitten-

mittentes, eandem Ecclesiam in nostram imperialem tuitionem suscepimus, & omnia quæ Carolus & Hludewicus siue Ottones, necnon diuus proauus noster Henricus I. v. cuncti præcessores nostri recto Principes præfatæ Ecclesiæ contulerunt, nos quoque gratuita pietate damus & confirmamus. Specialiter autem & nominatim curtem quæ vocatur Lieftimunde, in Comitatu quondam Marchionis Vdonis, & in pago Wimodi, cum omnibus pertinentiis suis, hoc est vtriusque sexus mancipiis, arcibus, ædificiis, agris, pratis, pascuis, terris cultis & incultis, aquis, aquarum decursibus, molis, molendinis, piscationibus, venationibus, exitibus & redditibus, quæ sitis & inquirendis, monetis, theloneis, nostrique banni districtum, super omnes ipsam terram inhabitantes. Contradimus quoque & confirmamus iam dictæ Hammaburgensi siue Bremensi Ecclesiæ forestum cum banno regali per totum pagum Wimodi, cum insulis Breme scilicet & Lechter, nec non paludes Linebruch, Aspruch Aldenbruch, Huchtingebruch, Bruscinubuch, Wigeribuch, limite discurrente usque ad Ettirna fluuium. Confirmamus etiam munificentia regia eidem Ecclesiæ libertatem, parochias scilicet, decimas, terras cultas & incultas, Comitatus, mercat^{us}, monetas, thelonea, cum omni vtilitate quæ describi, vel quoquo modo inde prouenire poterit: bona siquidem omnia quæ à Carolo Magno prædecessores nostri Romanorum Imperatores, vel Francorum reges usque ad tempora nostra prænominate Ecclesiæ concesserunt, nos habendum omni tempore atque iure perpetuo possidendum per nostri præcepti paginam ei concedimus, omni nostra & successorum nostrorum cunctorumque mortalium inquietatione remota. Et ut hæc nostra Imperialis traditio stabilis & inconuulsa permaneat, præsentem inde paginam cōscribi & sigilli nostri impressione insigniri iussimus, adhibitis testibus, quorum nomina hæc sunt. Arnoldus Moguntinensis Archiepiscopus, Euerhard^{us} Bambergensis Episcopus, Gebehardus Werzeburgensis Episcopus, Albertus Aqueensis præpositus, Gerhardus Magdeburgensis præpositus. Fridericus Dux Sueuorum, Conradus Palatinus Comes de Reno, Hludewicus provincialis Comes. Ego Reinoldus Cancellarius vice Arnoldi Mogont. Archiepiscopi & Archicancellarij recognoui. Data Fancken-uort xvii. Kal. April. Indictione vi. Anno Dominicæ incarnationis m. c. lviij. regnante Domino Friderico Romanorum Imperatore Augusto; Anno regni eius vi. Impetij vero xii.

FRIDERICI IMP. HARTVVICO ARCHIEPISCOPO DE PALUDIBUS IUXTA VVIFERAM.

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Fridericus diuina fauente clementia Romanorum Imperator Aug. Si liberalitatis nostræ munere locis Deo dicatis quiddam conferimus beneficij, & necessitates Ecclesiasticas nostro releuamus iuuamine, id nobis & ad temporalem vitam transigendam, & ad æternam feliciter obtinendā, profuturum liquido credimus. Omnium igitur Christi imperijque nostri fidelium nouerit industria, tam præsentium quam futurorum, qualiter nos vtilitati Hammenburgensis siue Bremensis Ecclesiæ omni diligentia providere cupientes, paludes iuxta Bremam sitas, videlicet Wegerebroch, Brinkerebroch, Huchtingerbroch, quæ prius absque cultura erant, inhabitari & coli concessimus, infra hos terminos, à Wexe videlicet & Drexe inter Ochmundam & Wiseram, usque ad locum ubi cōfluunt, & trans Ochmundam inter Brinken & Hasberge. Omnes itaque qui has paludes ex commissione dilectissimi nostri Hartwici Hammenburgensis siue Bremensis Archiepiscopi inhabitauerunt, in tuitionem nostram imperialem suscipimus, & omnia iura, quæ idem Archiepiscopus eis constituerit, rata habebimus, & omni tēpore illis decernimus cōseruanda. Quia vero idem Archiepiscopus bouone venditorem eiusdem paludis, & habitatorū ipsius iudicem, nostro & cognati nostri

Heinrici ducis consensu cōstituit, volumus & imperiali edicto iubemus, vt quicunq; à bouone siue à vicario ei⁹ possessionem in prædicta palude mercatus fuerit, nemo mortalium ipsum aut heredes ipsius vnquam iniuriari præsumat. Vt autem designatæ paludis habitatibus omnia iura sua illibata permaneant, præsentē inde paginam conscribi, & sigilli nostri impressione insigniri iussimus, adhibitis testibus, quorum nomina hæc sunt. Arnoldus Moguntinensis Archiepiscopus. Euerhardus Bambergensis Episcopus. Geuehardus Werzeburgensis Episcopus. Albertus Aquensis præpositus, Gerhardus Magdeburgensis præpositus, Fridericus Dux Sueuorum, Chunradus Palatinus Comes de Rheno, Hludewicus prouincialis Comes. Marquardus de Grumbach. Ego Reynaldus Cancellarius vice Arnoldi Moguntinensis Archiepiscopi & Archicancellarij recognoui. Data Frankeueort. xvi. Kalend. April. Indictione vi. Anno Dominicæ incarnationis m. c. lvi. Regnante Domino Friderico Romanorum Imperatore Aug. Anno regni eius vi. imperij vero iiii.

FRIDERICVS IMP. HARTVVICO AR-
chiepiscopo, de libertate Episcopi.

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Fridericus diuina fauente clementia Romanorum Imperator Augustus. In examine cuncta Dei conspicientis, æquale meritum fore credimus, dantis & corroborantis. Credimus etiam ad Imperialem maiestatem nostram pertinere totius imperij curas, præcipue omnium sanctarum Dei Ecclesiarum commoda considerare, & omnia eis aduersantia sub omni festinantia abolere, ne vel graui incommoditate vilescant, vel qualibet nacta occasione à pristino cultu & religione recedant, quatinus dū hoc pro amore pariterque timore Dei fideliter peragimus, illorum qui bona sua pio affectu Deo contulerunt, meritis & gloria cōmunicemus. Nouerit igitur omnis Christi imperijq; nostri fidelium, tam præsens ætas, quam successura posteritas, qualiter dilectus noster Hartwicus Hammenburgensis Archiepiscopus obtulit maiestati nostræ priuilegium diui Augustissimi Imperatoris Hludouici primi fundatoris, & constructoris Hammaburgensis Ecclesiæ, supplicans nobis, vt bona; possessiones, iura, immunitates, terminos, sicut præfatus gloriosissimus Imperator instituit, nos æternæ stabilitatis vigore prædictæ Ecclesiæ confirmaremus. Nos itaque pia facta prædecessoris nostri clarius intuentes, & diuinæ dextere opus per manum Christi sui completum, debita affectione cordis amplectentes, quidquid in Hammaburgensi Ecclesia statuit, statuimus, quod donauit donamus, & nostra imperiali auctoritate confirmamus, in memoriam reuocantes omnibus tam futuræ, quam præsentis vitæ fidelibus, quod cella Rodenach vocata à sanctissimo Imperatore Karolo Magno prænominatæ Ecclesiæ sit donata, & cella Turholt in comitatu Flandriæ sita, donatione Hludewici Imp. ad perennem Hammaburgensis Ecclesiæ iurisdictionem debeat pertinere. Recolimus quoq; rem magna veneratione dignissimam, quod in eodem loco trans Albiam Hammaburg nūcupato, idem gloriosissimus Imperator Hludewicus proprii vigoris Archiepiscopale, & super omnes Ecclesias Danorū, Sueonum, Noruiciorū, Farię, Grunlandonum, Haslingolandonum, Islandonum, Scredewindonum, & omnium septentrionalium partium metropolitanam sedē constituit, & vt in futurum omnibus casibus sepeditæ Ecclesiæ obuiare posset, ne quisquā Episcoporum aliquam sibi traus Albiam, vel alicubi in prædicta parochia vindicare debeat potestatem, certo limite eam circumscripsit. Terminos itaque quos Imperator Hludouicus posuit, & eos quos Otto Imp. postmodū ex cōsilio Principū præfate Ecclesiæ designauit, iuxta tēporum æquam considerationē immutatos cōseruamus, & nostra imperiali auctoritate confirmamus; q̄ sint videlicet termini eiusdē Ecclesiæ ab Albia flumine deorsum, vsq; ad mare Oceanū, & sursum per Slauorū prouinciam, vsq; ad fluuium Pene, & per eius decursum vsque ad ma-

ad mare Orientale, & per omnes prædictas Septentrionis nationes, omnes quoque paludes infra siue iuxta Albiam positas, cultas & incultas, infra terminos eiusdem parochiæ, sicut ab Imperatore Hludewico positæ sunt, & nos ponimus, ut trans Albiam se & sua ab incurfu paganorum securius in hiis locis occultare queant. Et ut hæc nostræ confirmationis auctoritas sui vigoris perpetuam obtineat firmitatem, præsentem inde paginam conscribi, & sigilli nostri impressione insigniri iussimus, adhibitis idoneis testibus, quorum hæc sunt nomina. Arnoldus Mogontinensis Archiepiscopus, Euerhardus Bambergensis Episcopus, Gebehardus Werceburgensis Episcopus, Albertus Aquisgranensis præpositus, Gerhardus Magdeburgensis præpositus, Fridericus Dux Sueuorum, Con. Palatinus Comes de Rheno, Hludewicus prouincialis Comes Turingiæ, Marquardus de Grumbach. Ego Reynaldus vice Moguntini Archiepiscopi & Archicancellarii recognoui. Data Frankenuort xvi. Kalend. April. Indictione vi. Anno ab incarnatione Domini m. c. lvi. Regnante Domino Friderico Romanorum Imperatore Augusto Anno regni eius vi. imperij vero xii.

FRIDERICVS IMP. DE LIBERTATE

omnium Ecclesiarum.

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Fridericus diuina fauente clementia Romanorum Imperator, semper Augustus. Qui mundiali potestate præditi, quibuscunque necessariis regentium suffragari festinant, diuinam sibi nihil refragari clementiam certissime sciant. Ideoque non dedignamur affectum ad nos confugientium perducere ad effectum clementer; quia ob hoc temporalis regni modificationem nobis pariter speramus & amplificationem æternalisque prouenturam perpetuo perennitatem. Vnde nouerit omnium fidelium nostrorum, tam præsentium quam futurorum sagacitas, quod Adaldagus sanctæ Hammaburgensis Ecclesiæ venerabilis Archiepiscopus adiit excellentiam serenitatis Imperatoris Ottonis semper Augusti, ab eius pietate expetiuit talem libertatem & tuitionem monasteriis eius Episcopo consistentibus, qualem cætera Archiepiscoporum per nostrum regnum monasteria obtinentur habere. Quia uero iusta & rationabilis eius petitio videbatur, ob remedium & memoriam animæ piissimi genitoris sui Ottonis Imperatoris Augusti, eidem Ecclesiæ supradictæ concessit concessionem, quas cõcesserant anteriores Francorum reges & Imperatores, cæteris monasteriis ad hanc diocæsin pertinentibus, id est, Ramésia, Brema, Byrsen, Buckin, & aliis. Cyuena, Rarstarch, Ripesholt, Wippendorph, ita scilicet, ut semper sub imperiali tuitione sint, & quidquid modo habent, vel in futurum acquirere debent, & eis eorumque Episcopo libere seruiat, omni iudiciaria potestate remota. Constat etiam eundem venerabilem Archiepiscopum Adaldagum, flagitatibus suis obtinuisse à rege Ottonelicentiam cõstruendi mercatum in loco Bremum nuncupato, bannum quoque & theloneum, monetam, totumque quod inde regius reipublicæ fiscus obtinere poterit Ecclesiæ suæ rege donante contulit & retinuit. Quinetiam negotiatores eiusdem incolæ loci, regiæ tuitionis patrociniis ita condonauit & commendauit, ut ex regiæ auctoritatis edicto in omnibus tali patrocinentur tutela, & potiantur iure quali ceterarum regalium institores; ubi; nemoque inibi aliquam sibi vindicet potestatem, nisi præfati pontificatus Archiepiscopus, & quem ipse ad hoc delegauerit, non Dux, non Marchio, non Comes, nulla secularis potestas, in supradictorum hominibus monasteriorum, cuiuscunque conditionis vel officij sint, aliquam legem vel bannum, vel iustitiam exerceat, nisi aduocati ipsius Archiepiscopi, quos ipse velit & constituat. Data est quoque clericis eiusdem Ecclesiæ libera potestas inter se siue aliunde eligendi Episcopum, cum necessitas poposcerit. Quæcunque igitur in præfati chirographo seu à Rege Ottone, seu ab Imperatore Augusto concessa sunt & confirmata, & nos imperiali auctoritate no-

stra eidem Ecclesiæ eadem concedimus & confirmamus, vtrata permaneant, & sub nostri sigilli impressione semper inconcussa consistant. Vt etiam hiis omnibus in posterum maior fides adhibeatur, personas ad testificandum idoneas subscribi iussimus; quarum nomina hæc sunt. Fridericus Colonienſis Archiepiſcopus; Gotfridus Traiectenſis Episcopuſ; F. Monasterienſis Episcopuſ; Philippus Merburgenſis Episcopuſ; Albertus Aquenſis præpoſituſ; Gerharduſ Magdeburgenſis præpoſituſ, Thibalduſ Sanctenſis præpoſituſ, Arnolduſ præpoſituſ de Colonia apud Sanctum Andream. Bruno præpoſituſ in Colonia apud S. Georgium; Otto Bremenſis ſummuſ præpoſituſ, Hartwiguſ Hammaburgenſis præpoſituſ, Vdo Ramaslenſis præpoſituſ. H. notariuſ. H. dux Saxoniæ; Chonraduſ comes Palatinuſ de Rheno, Hludouicuſ comes de Cleue; H. comes de Cuke; Adoluſ comes de Monte; Symon comes de Tekeneborch, Otto comes de Ratiensberge & fraterciuſ H; Marquarduſ de Crombach. Ego Reynolduſ Cancellariuſ vice Arnoldi Moguntini Archiepiſcopi & Archicancellarij recognoui. Data in Verda Sancti Swibert x. Kal. Maij, Indiſtione vi. Anno Dominicæ incarnationiſ M. C. LVI. regnante Domino Friderico Romanorum Imperatore Auguſto. Anno regni eiſ vi. Imperij vero III.

F R I D E R I C I I M P. H A R T V V I C O

Archiepiſcopo Primo.

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatiſ, Fridericuſ diuinæ fauente Clementia Romanorum Imperator & ſemper Auguſtuſ. Cum regiæ dignitatiſ ſit, iuſ cuiuſlibet ſeruare ſuum; præcipue tamen Eccleſiaſtica iura nobiſ obſeruanda videntur: quia ſi peccandum, tolerabiliuſ in hominem, quam in Deum; ſi non peccandum, reuerentiuſ tamen Deo, quam hominibuſ obſequendum. Noſ quidem patrum præcedentium veſtigia imitari optanteſ, augere bona Eccleſiaſtica, aucta retinere, noſtroque in quantum poſſimus patrocinio tueri debemus. Vniuerſiſ igitur Chriſti noſtriſque fidelibuſ, tam futuris quam præſentibuſ notum eſſe volum⁹, qualiter venerabilis Adalbertuſ ſanctæ Hammaburgenſiſ Eccleſiæ Archiepiſcopuſ ſerenitate clementiæ Heinrici IV. regiſ adiit ſupplicando, quatinuſ foreſtum in Ertnebroch, atque in ceteriſ circumiacentibuſ ſyluiſ, quod diuæ memoriæ auuſ eiſ Chunraduſ, Romanorum Imperator Auguſtuſ, prædictæ ſanctæ Hammaburgenſiſ Eccleſiæ perpetuo proprietatiſ iure poſſidendum contulerat, idipſum amplificando cõfirmaret. Qui precibuſ eiſ inclinatuſ prædicto foreſto adiunxit, quidquid inter Warmenow, Wiſeram, Aldenam, & Huntam fluuiuſ venationiſ fieri poteſt & præfatæ Eccleſiæ ſub regiæ tuitioniſ banno in proprium condonanteſ tradidit atque confirmauit, præſentiuſ cunctorum vel ſuccedentiuſ contraditiõne remota. Addidit etiam eidem Eccleſiæ ſuæ proprietatiſ foreſtum in pago Ameriſ ſituſ, in Comitatu Vdoniſ perpetuæ poſſeſſionis iure retinendum. Inſuper etiam omnibuſ ſanctæ Hammaburgenſiſ Eccleſiæ ſeruiſ & ancilliſ, ipſo Archiepiſcopo ſupplicante conceſſit, vt extra poſſeſſionem Eccleſiaſticam, quidquid terrarum vel mancipiorum acquiſierint, liberam habeant poteſtatem, infra ipſiuſ Eccleſiæ familiam hereditandi, commutandi, poſſidendi, vendendi, tradendi, vel quidquid eiſ infra Eccleſiaſticam poſſeſſionē placuerit inde faciendi. Cõfirmamuſ & noſ munificentia imperiali eidem Eccleſiæ libertatem, & bona omnia quæ à Karolo Magno prædeceſſoreſ noſtri Romanorum Imperatoreſ, vel Franco- rum reges vſque ad tempora noſtra prænominate Eccleſiæ conceſſerunt, & noſ eiſ habenda omni tempore atque perpetuo iure poſſidenda, per noſtri præcepti paginam concedimuſ, omni noſtra noſtrorumque ſucceſſorum cunctorumque mortalium, maiorum & minorum iniquitacione remota: Parochiaſ ſcilicet, decimaſ, terras cultaſ & incultaſ, aquaſ & aquarum decurſuſ, comitatuſ, mercatuſ, monetaſ, thelonea, foreſta, cum omni vtilitate quæ deſcribi, aut villo

ullo modo inde poterit prouenire. Et vt hæc imperialis nostræ concessionis ac confirmationis auctoritas stabilis & inconuulsa omni æuo permaneât, hanc cartam inde conscribi corroborantes, sigilli nostri impressione iussimus insigniri addita subscriptione testium Principum, tam clericorum, quam laicorum, quorum nomina hæc sunt:

F. Colonienfis Archiepiscopus; Got. Traiectensis Episcopus; F. Monasterienfis Episcopus; Philippus Meriburgensis Episcopus. Al. Aquensis præpositus. Thibaldus Sanctenfis præpositus. Arnoldus præpositus in Colonia apud S. Andræam. Bruno præpositus in Colonia, apud S. Georgium. Otto Bremenfis Ecclesiæ summus præpositus; Hartwicus Hammaburgensis præpositus; Vdo præpositus Rameslenfis. H. notarius. H. Dux Saxoniar. Chun. Comes Palatinus de Rheno. Hludewicus Comes de Are. Th. Comes de Cleue. Her. Comes de Cuke. Adolfus Comes de Monte. Symon Comes de Thekeneborch. Otto Comes de Rauensberch & frater eius H. Marquardus de Gröbach. Ego Reynaldus Cancellarius vice Arnoldi Moguntinenfis Archiepiscopi & Archicancellarij recognoui. Data in Verda Sancti Swiberti x. Kal. Maij. Indictione vi. Anno Dominicę incarnationis M. c. lviij. regnante Domino Friderico Romanorum Imperatore Augusto, Anno regni eius vi. Imperij vero lxx.

CONCESSVM HARTVICO

Archiepiscopo.

IN nomine sanctę & indiuiduę Trinitatis, Fridericus diuina fauente clementia Romanorum Imperator Augustus. Quoniam diuina clementia Romani titulo Imperij & corona sublimare nos & insignire dignata est, ideo studiosius honori & promotioni Ecclesiarum Dei inuigilare debemus, & efficacius insistere. Inde est quod venerabilem Harwigum nobis per omnia dilectissimum sanctęque Hammenburgensis Ecclesię paltorem & Archiepiscopum inter speciales nostros præ ceteris principibus familiarius colligētes, ad personę ipsius promotionem, honorem & omnimodam gloriam studium adhibebimus, sanctamque Hammaburgensem Ecclesiam ipsius prouidentię commissam, fouere, manuteneri, omnibus modis exaltare operam dabimus. Primum igitur dilectos nostros Dominum Bremensem & Baioarię ac Saxoniar Ducem, tantę dilectionis vinculo vnire dignum censemus; vt si alteruter in alterum exceßerit, per se vlcissi non præsumat, sed distante sententia ad examen nostrę iustitię, prout decet, recurrere festinet. Aliam quoque causam quę inter dilectum nostrum Bremensem & Verdensen, honorabiles personas agitur, iuxta tenorem priuilegiorum vtriusque adhibito Principum & aliorum sapientum consilio componere satagemus. In hac quoque parte fidelissimo nostro Bremenfi non possumus deesse, nec volumus; quia pro recuperanda ipsius hereditate, quam Magdeburgensis suę potestati ascribit, prout melius & honestius poterimus, laborare curabimus. Præterea vt præfatus Bremenfis, nostrę erga eum dilectionis emolumentum experiatur, ab expeditionibus & à debitis seruitiis, & à ceteris laboribus eum iuxta velle suum supportabimus. Cum etiam vniuersalem Ecclesiam Romanam visitare poterimus, debitum honorem Hammaburgensi Ecclesię, pro iure nostro, per omnia requiremus. Adiciamus insuper quod Waltero de Arnestede omnia cum beneuolentia dimittemus, quę ab eodem Archiepiscopo eum habuisse in beneficio cognoscimus. Dabimus quoque dilecto nostro Bremenfi Archiepiscopo vini carratas xx. quolibet anno, de Bobarden x. & de Maguntino x. Pro eius etiam dilectione Bouonem in gratia Ducis pleniter restituemus, & quamdiu viuet ipsum ad omnia sibi pertinentia sub nostra imperiali tutela conseruabimus. Ego Reynoldus cancellarius, vice Domini Arnoldi Moguntini Archiepiscopi & Archicancellarij recognoui. Datum Augustę

Q 4

anno

anno Dominicæ incarnationis M. CLIX. Indictione VI. regnante Domino Friderico Romanorum Imp. Aug. Anno regni eius VII. Imperij vero IV. Amen.

V I C T O R P P. D E A B B A T I I S

Roseneudensis & Rasteddensis.

V I C T O R Episcopus seruus seruorum Dei, Venerabili fratri Hartwico Bremensi Archiepiscopo eiusque successoribus canonice substituendis in perpetuum. Quotiens illud à nobis petitur, quod religioni & iustitiæ conuenire monstratur, animo nos decet libenter concedere & petentium desideriis celerem præbere consensum. Ea propter charissimè in Christo frater, tuis rationibus diligenter auditis & Ecclesiæ tuæ priuilegiis solerter inspectis, honorem seu dignitatem, quam tui prædecessores super tribus Episcopatibus Sclauorum videlicet Altenburc, Michelenburc Racesburc, habuisse noscuntur, personæ & Ecclesiæ tuę duximus confirmanda. Igitur secundum formam priuilegiorum beatorum beatorum patrum & antecessorum nostrorum Gregorij, Sergij, Nicolai, Benedicti, Adriani, Victoris, Stephani, & Innocentij, tibi tuisque successoribus canonice intrantibus, & sanctæ Hammaburgensi seu Bremensi Ecclesiæ prædictos patribus per memorata priuilegia concessa sunt, præsentì pagina confirmamus. Abbatiam quoque de Hersefelde tibi tuisque successoribus concedimus & donamus, censu pro eadem Ecclesia IV. Byzantiis sedi Apostolicæ, per te & per tuos successores, per annos singulos persoluendis. Præterea Abbatiam de Rastedat, quam Ecclesiæ tuæ tempore, felicitis memorię Adriani prædecessoris nostri ..... nouimus esse substractam, tibi & Ecclesiæ tuę restituimus, & præsentì priuilegio confirmamus. Statuentes vt nulla Ecclesiastica secularisue persona hoc nostrum priuilegium infringere vel violare præsumat. Sed hæc & omnia quæcunque largitione Regum, concessione Pontificum seu aliis iustis modis Bremensis Ecclesia consecuta est, & quæ in posterum, fauente Domino, poterit adipisci, habeat, teneat, & possideat, perpetuo profutura. Si quis autem huic nostræ institutioni temere contraire tentauerit, nisi præsumptionem suam secundo tertioque commonitus, congrua satisfactione correxerit, reum se existere diuino iudicio de perpetrata iniquitate cognoscat, & à sacratissimo sanguine & corpore Domini nostri Iesu Christi alienus fiat, atque in extremo examine districtæ ultioni subiacet. Cunctis autem Bremensis Ecclesiæ iura seruantibus sit pax Domini nostri Iesu Christi, quatinus & hic fructum bonæ actionis recipiant, & in futurum æternæ pacis præmia forciantur. Amen. Datum: Papiæ, per manum Gotheфриди Sanctæ Romanæ Ecclesiæ notarij. Anno Dominicæ incarnationis M. C L X. Indictione VII.

C L E M E N S P P. D E I V. E P I -
scopatibus.

C L E M E N S Episcopus seruus seruorum Dei, venerabili fratri Hartwico Bremensi Archiepiscopo salutem & Apostolicam benedictionem. Ex iniuncto nobis à Deo Apostolatus officio, fratres & coepiscopos nostros, tam vicinos, quam longe positos sincerę caritatis affectu debemus diligere, & Ecclesiis in quibus auctore Domino militare noscuntur, suam dignitatem & iustitiam integram conseruare. Ea propter venerabilis in Christo frater, tuis iustis postulationibus grato concurrentes assensu, Ecclesiam ipsam, cui auctore Domino præfides, cum omnibus pertinentiis suis, Lubecensem quoque Zwerinensem, Racesburgensem & Ixcolanensem Episcopatus, cum vniuersis bonis, tam spiritualibus, quam temporalibus, sicut iuste & sine controuersia possides, tibi & ecclesiæ tuæ auctoritate Apostolica confirmamus & præsentis scripti patrocinio communiimus. Statuentes vt nulli omnino hominum liceat hanc nostrę paginam confir-

confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc adtentare præsumserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se noverit incursurum. Dat. Romæ apud Sanctam Mariam vii. Kal. Octob. Pontificatus nostri anno primo.

*HARTWIC I ARCHIEPISCOPI
de confirmatione omnium quæ collata sunt
Ecclesie.*

HARTWICVS Dei gratia Hammaburgensis Archiepiscopus vniuersis sanctæ matris Ecclesiæ filiis natis & nascituris in Domino S. Ordo rationis & Ecclesiasticæ prælaturæ deposcit officium, vt sicut mala quæ videmus in subditis indicare debemus & auferre de medio, sic bene ordinata benigne respicere, grater adprobare curamus, & omni promouere studio. Siquidem occasione nouæ basilicæ consecrandæ peruenimus ad claustrum in diocesi nostra in Holsatia, quod Nouum-monasterium appellatum est, vbi sanctæ conuersationis hominibus inuentis, tanto maius accessit nobis gaudium, quanto propensius de salute fratrum constat esse gaudendum. Inde est quod ipsum locum & inhabitantes plena charitate duximus amplectendos, possessa confirmare, possidenda tribuere, & quicquid ad salutem & commodum operari videtur, exhibere parati. Ad formam itaque priuilegij Domini & antecessoris nostri beati memoris Adalberonis Archiepiscopi quæcunque bona vel ipsius accessione vel ex propriis eorum laboribus, & aliorum fidelium collatione, in possessione prædictæ congregationis inuenimus auctoritate Dei & B. Petri, & Romanæ sedis, & nostra confirmamus, statuentes vt ad nullum nisi ad Hammaburgensem Archiepiscopum præsignati claustrî præpositus & fratres respectum habeant, vt & aliquid à nobis consolationis acciperent, & nostri memoriam in suis habeant orationibus, quædam quæ subscripta sunt, de nostra beneuolentia præbendis eorum adiciamus, tam ipsis, quam successoribus eorum vsu perpetuo retinenda; scilicet Ecclesiam Bishorst cum prædiis adtinentibus & banno suo, & filijs Volemari. Item paludem Wicfete cum decima & banno. Item duos mansos Eimeshorne. Item Ecclesiam Ichhorst cum decima & banno. Et decimam tum villarum Botele, Racolingge Harge. Item, decimam in australi parte Willtere, Imneffe, item Stocfete & Dammeffete, è regione Ecclesiæ, & in agrum adiacentem duodecim iugera continentem, & decimam eiusdem agri, quam præfatam decimam & agrum præfatus Hartwicus nobis resignauit, & nos ea præfatis fratribus contulimus. Quæcunque etiam noualia à tempore huius actionis in parochia prædicta Noui monasterij culta fuerint, ex nostra charitate concessimus iisdem fratribus & successoribus eorum, hæc & alia quæ præscripta sunt, iure perpetuo retinenda. Quæcunque ergo Ecclesiastica vel secularis persona huic nostræ rationabili constitutioni contraire præsumens, aliqua in parte immutare tentauerit, anathema sit. Testes aderant Præpositus Hammenburgensis Hartwicus, Præpositus Bremensis Otto. Odbertus Decanus, Donatus, Abbas de Rathe. Adalwardus Abbas de Stadeo, Liudmundus præpositus Keuena. Liudolfus præpositus de Sigeberge. Ministeriales, Marcwardus, Gero, Sigero, Otherricus, alique quam plures. Anno incarnationis Domini M. CLXIV. Actum Bremæ feliciter.

*FVNDATIO EPISCOPIÆ
Zverinensis.*

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Henricus Dei gratia Baioariæ atque Saxonie Dux. Summa æterna providentia, potestatem & administrationem in temporalibus idcirco nobis cõtulit, vt bonum operemur ad omnes, maxi-

maximè autem ad domesticos fidei. Si itaque in promouendis vel ordinandis rebus Ecclesiæ vel Ecclesiasticarum personarum commoditatibus deuoti & studiosi æmulatores fuerimus, emolumentum laboris nostri ab eo expectam*, qui dat mercedem bonam sustentantibus se. Quapropter notum facimus vniuersis tam presentibus quam futuri temporis Christi fidelibus, quomodo nos pro remedio animæ nostræ, & parentum nostrorum ad propagandam Christianam religionem in terra Sclauorum trans-albina, in loco horrois & vastæ solitudinis, tres Episcopatus construximus, allodiis, redditibus mensæ nostræ dotaui-mus, insuper ea, quam gladio & arcu nostro quæsiuimus, hereditate ampli-auimus. Prærogatiuam quoque totius Ecclesiasticæ libertatis, iuxta formam sanctorum canonum, & leges Imperatorum, tam Ecclesiis quam Ecclesiasticis personis, Deo ibidem seruientibus nostræ auctoritatis edicto firmauimus, & banno Apostolorum, Archiepiscoporum, Episcoporum, corroborari fecimus.

Ex quibus Episcopatum Suerinensem, quem postremo omnium consecrati & dedicati in honorem Domini nostri Iesu Christi & sanctæ Dei genetricis Mariæ, & sancti Iohannis Euangelistæ fecimus, trecentis mansis, & duabus villis, ac duabus curiis allodij nostri dotauius. Villa scilicet Borist in Sadelbant, villa Virkin, Chotendorp, cum duabus curiis, huius in eadem dote adiunxi-mus terram quæ vocatur Butsuue, & castrum Werle dictum, cum terra attinē-ti etiam Werle dicta, ex vtraque parte aquæ Warnouue, & castrum Barth cum terra attinenti, videlicet Tribedne vocata, & terram Pithne vocatam, & duas terras prope Demmin, videlicet Westrofe & Lofis dictas, & decem villas Hlouue, Moysle, Darfis, Gugoloufei, Pastrouue, Notzta, Pamij, Montino, Quatzu-tin, Losouu, Gnesdig, & villam sancti Godehardi, quæ prius Godtrach diceba-tur, cum omni vtilitate, & attinentiis suis, & molendinum ex australi parte ei-usdem villæ; Duas villas in Barda, villam Meiritz, & aliam in Warnow. Item prope Suerin duas villas Rampe & Liscouue, quæ mutato nomine Altauilla vocatur, & insulam Schuerin adiacentem, & aliam insulam prope Dobin, quæ Liphe dicitur. Ipsam ciuitatem Suerin à domo piscatoris Suek, super australe stagnum positam, vsque ad antiquum cæmeterium, & inde protendit in dire-ctum vsque ad minorem scalam, cuius medietatem ad arcas fratrum deputa-mus. Maiorem vero scalam vsque ad prædictam insulam & molendinum in Aquilonari parte ciuitatis situm. Hæc itaque omnia auctoritatis nostræ muni-ficentia sæpe dictæ Ecclesiæ in vsus Episcopi libera donatione, cum omni iure & vtilitate donauius, interposita nimirum astipulatione eorum, quorum be-neficia ante fuerint, & banno Episcoporum qui aderant, roborari fecimus. Hæc autem ad vsum canonicorum cedant. Dux prædictæ villæ prope Schuerin, Rampe & Alta-villa, in Brezin triginta mansi, in Yloua quatuor villæ. De de-cem supradictis cum omni vtilitate & attinentiis suis, nauale thelonium in Sue-rin, vbi tamen excipiuntur homines Episcopi. Parochiam in Schuerin cum omni iure, medietatem decimæ in Slatzne, tertiam partem decimæ in Mu-chelberg & in Ylouue. In Warnouu & in Muritz tertiam partem decimæ. Quæ vero decimæ Sclauorum tenues sunt, de tot prouinciis canonicis ad stipendia sua deputatæ sint. Nam cum Deo donante decimæ postmodum more Chri-stianorum conualuerint, in Episcopi dispositione tunc præsentis sit, vt Ca-nonicorum numero, qui tunc erit, stipendia sufficiant, & de reliquo aliz con-gregationes substituantur. De duabus vero villis, & duabus curiis supra nomi-natis, quas Dominus dux de allodio hereditatis suæ dotaui, redditus in tres partes diuidantur, ita quod in anniuersario Ducis vna pars reddituum Canoni-cis, altera pars pauperibus ad seruitium conferatur, tertia vero in dedicatio-nem Ecclesiæ, ad seruitium tribuatur. Hæc siquidem omnia cum omni inte-gritate & vtilitate nunc & postmodum profutura sine aliqua exceptione, Ec-clesiæ contulimus. Ne ergo in posterum deleantur miserationes, quas fecimus

in do.

in domo Dei, sed in perpetuum valeant, cartam hanc conscribi & sigilli nostri impressione signari iussimus. Testes autem hi aderant. Euermodus Episcopus Ratzeburgensis. Berno Episcopus Suerinensis, Ancellinus praepositus, Godefridus Capellanus, Daud, Baldwinus, Chonradus, Reinoldus, Magister Bartholdus, Helmwicus, Hartwicus, Liborius Comes, Henricus de Rauensberge, Otto Comes de Benthem. Calemarus de Demmin, Pribitzlaus de Kitzin, Guncelinus Comes de Suveri n, Bernhardus Comes de Rerzeburg, Conradus Comes de Regenstein, Hermannus Comes de Luchouue, Conradus Comes de Rhodin, Reinbertus de Richlinge, Meinricus de Molburch. Ministeriales Henricus Burgravius de Hetsane, Iordanus dapifer, Otto de Erthinebroch, & alij quam plures. Acta sunt haec VIII. Idus Septembr. in dedicatione eiusdem Ecclesiae. Anno dominice incarnationis M. CLXX. Indictione IV. Data per manus Heinrici praepositi Bremensis Ecclesiae sancti Stephani.

BALDVINI ARCHIEPISCOPI

collatio decimarum iuxta Dammesfete.

IN nomine sanctae & indiuiduae Trinitatis, Ego Baldwinus gratia Dei Bremensis Archiepiscopus omnibus Christi fidelibus perpetuam Salutem. Quoniam tempora praeteriunt more fluentis aquae, & per temporum successionem receditur in rerum seu actionum obliuionem, prouida discussione statutum est, ut in omnibus honestarum dispositionum contractibus, qui posterorum deferuire habent utilitatibus, tam uiua quam scripta testimoniorum adhibeantur munimenta. Nos igitur ex officio regiminis diuinitus nobis collati ecclesiarum nostrarum utilitatibus intendentes, statum earum pro possibilitate nostra in melius conducere, conseruare & roborare satagimus. Notum ergo esse volumus tam posteris quam presentibus, quod quidam homo noster Hildevvardus omnem decimam quae lacui, quae Dammesfete dicitur, in parte occidentali adiacet, tam in frugibus quam in animalibus, sed & nummum census pro remedio animae suae nobis resignauit, ut eandem cum eodem nummo census fratribus in Nouo-monasterio Deo militantibus conferremus. Huic itaque deuotioni benigne annuentes, & praefatae Ecclesiae decimam praenominatam item, & nummum census conferentes, ut haec donatio permaneat inconuulsa, paginam sigilli nostri impressione munitam super hac actione conscribi fecimus. Huius autem rei testes sunt: Sibertus decanus, Erkenbertus, Heccelo, Franko, Alebrandus, Erpo, Iohannes, Gregorius. Laici, Guncelinus comes & eius filius Henricus. Ministeriales, Sigero, Othelricus, Ethelerus, Herimannus, Mancgoldus, Godefridus, Hildevvardus, & alij quam plures. Anno incarnationis domini M. CLXXIV. Indictione VI. Actum Bremae Kal. Iulij.

ALEXANDER PP. DE CONFIRMATIONE Suerinensis Ecclesiae.

ALEXANDER Episcopus seruus seruorum Dei, Venerabili fratri Berno, Magnopolitano Episcopo, eiusque successoribus canonice substituendis, in perpetuum. Benedictus Deus in donis suis, & sanctus in omnibus operibus suis, qui Ecclesiam suam noua semper prole fecundat, & Ecclesiae suae terminos fidelium praedicatorum verbo dilatans, in sagenam fidei barbaras etiam nationes sua trahere miseratione non cessat, ita ut iuxta verbum Prophetiae in cubilibus, in quibus prius dracones habitabant & strutiones, seminantibus bonis praedicatoribus te gratia sancti spiritus irrigate oriatur * viro calami & iunci. Ex eius utique munere sui vult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, quod venerabilis in Christo Berno ad praedicandum paganis & seminandum verbum fidei Episcopus institutus, exposuisti te ipsum labo-

laboribus & periculis, & attendens quod Christus pro nobis mortuus est, ut & qui uiuit iam non sibi uiuat, sed ei qui pro nobis mortuus est & resurrexit, in anxietatibus multis sparsisti semen diuini uerbi, & erogasti talentum tibi creditum ad usuram, & gentes plurimas quæ ignorabant Dominum, ueritatis lumine illustrasti, & reduxisti ad cultum Dei, qui ante captiui laqueis diaboli tenebantur. Nunc igitur quoniam ueniens ad nos cum multo labore, à sede Apostolica postulasti ut Episcopalem sedem in loco qui dicitur Zuerin, auctoritate sacrosanctæ Romanæ, cui Deo auctore deseruimus, Ecclesiæ confirmemus. Nos postulationi tuæ grato concurrentes assensu pontificalem cathedram in eodem loco perpetuo manere statuimus, & ei subscripta loca diocæsiana lege futuris deinceps temporibus decreuimus subiungere; uidelicet claustrum & Ecclesias ædificatas vel ædificandas per prouinciam Ducis H. quæ prouincia à Zwerin ex vna parte usque Vepro pergit, à Vepro uero tendit per Murz & Tolonze, perueniens usque Groswin & Penem fluuium. Item ex altera parte Zuerin per maritima Ruiani insulam, ipsam Ruian insulam dimidiam includens peruenit usque ad ostium Pene, prædicti fluminis. Ex dono prædicti Ducis partem insulæ Zuerin secundum distinctionem ipsius Ducis, molendinum vnum, & aliam insulam in Sadelbande villam vnā, ex altera parte Albiz villas 11. Circa lacum Sturizche, alias duas villas. De terra Bribeslai, insulam quæ dicitur Sanctæ Mariæ, & villam Clue, cum aliis x. villis in Ylo. Castrum Butislo cum terra attinenti, & 1v. villas in deserto Nohum, alias v. villas circa Warin, usque Glambike, & ultra Nuele, Wolchxa, pleno consensu prædicti Principis Pribeslai, cum omni iustitia & utilitate, villam sancti Godeardi, quæ prius Goderach dicebatur ex dono Casemari Principis Christianissimi, terram quæ dicitur Pitina & villam vnā nobilem in Barth. 11. villas prope Demin, & 1. in Circipene. Præterea quascunque possessiones, quæcunque bona eadem Ecclesia in præsentiarum iuste & canonice possidet, aut in futurum concessione Pontificum, largitione Regum vel Principum, oblatione fidelium, seu aliis iustis modis præstante Domino poterit adipisci, firma tibi tuisque successoribus & illibata permaneant. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat præfatam Ecclesiam temere perturbare, aut eius possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere aut aliquibus vexationibus fatigare, sed omnia integra conferuentur, eorum pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt usibus omnimodis profutura, salua in omnibus Apostolicæ sedis auctoritate. Si qua igitur in futurum Ecclesiastica secularisue persona hanc nostræ constitutionis paginam sciens contra eam venire tentauerit, secundo tertioque commonita, si non satisfactione congrua id emendauerit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se diuino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & à sacratissimo corpore ac sanguine Dei & domini redemptoris nostri Iesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine diuinæ ultioni subiaceat. Cunctis autem eidem loco sua iura seruantibus sit pax Domini nostri Iesu Christi, quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum iudicem præmia æternæ pacis inueniant. Amen. Datum Romæ apud S. Petrum per manum Alberti Sanctæ Romanæ Ecclesiæ presbyteri Cardinalis & Cancellarij. Indictione xi. Incarnationis Dominicæ Anno m. c. lxxvii. Pontificatus uero Domini Alexandri Papæ i ii. Anno xvii.

FRI-

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Fridericus diuina fauente clemē-
tia Romanorum Imperator Augustus. Digna animi consideratione atten-
dentes, quam piam quamque sollicitam circa facta Ecclesiarum antecessorum
nostrorum diuæ recordationis Imperatorum & regum deuotio se exhibuerit,
quantumque diuinum per eos obsequium disponente Domino susceperit in-
crementū, nos qui Dei ordinatione eadem maiestate, & per eius clementiam
non minori temporum felicitate pollemus, ipsorum vestigia imitantes, de im-
periali quoque munificentia venerabiles Dei Ecclesias, pro rerum & temporum
oportunitate duximus adiuuandas: vt sicut de factis priorum celebris habetur
memoria, ita & nostri in benedictione nonnunquam recordari debeat poste-
ritas successura. Hoc profecto intuitu vniuersis Imperij fidelibus præsentibus
& futuris notum fieri volumus, quod nos ad tendētes honestatem, prudentiam
& discretionem dilecti Principis nostri Sigfridi, Bremensis Archiepiscopi, ad
preces ipsius & fratrum suorum, accedente etiam consilio & multa petitione
aliorum Principum & Magnarum, in solenni curia nostra Erbsfordia existen-
tium, castrum Stadij, & Burgum, cum ministerialibus & vniuersis pertinentiis
& omni iure suo, Ecclesiæ Bremensi, cum libera donatione contulimus, quate-
nus ipsa inde Ecclesia honoris & vtilitatis incrementum percipiat, nobilq; pe-
nes ipsam de impensa beneficentiæ gratia memoriale perpetuum referuetur.
Factam itaq; donationem, quo plenius ac certius ætas superuentura cognosce-
ret, præsentis priuilegij auctoritate, cum sigilli nostri impressione roborandam
duximus, & confirmandam. Statuimus igitur, & imperiali firmiter auctoritate
decernimus, vt nulla omnino persona humilis vel alta, secularis vel Ecclesiasti-
ca, prædicto Archiepiscopo & successoribus eius, in supradicta donatione in-
iuriam aut aliquam audeat molestiam inferre. Quod qui ausu temerario atten-
tauerit, Maiestatis nostræ offensam, cum personæ & rerum suarū periculo, vq;
ad condignam emendationem se nouerit incurfurū. Huius rei testes sunt; Phi-
lippus Colonienfis Archiepiscopus, Wichmanus Magdeburgensis Archiepi-
scopus, Otto Babenbergenfis Episcopus, Th. Haluerstadenfis Episcopus, Vdo
Cicensis Episcopus, Adelhogus Hildensemensis Episcopus, Eberhardus Mer-
ceburgensis Episcopus, Martinus Misnenensis Episcopus, Arnoldus Osnabur-
genfis Episcopus, Sigfridus Abbas Hersueldenfis. Otto Marchio Misnenfis,
Otto Marchio de Brandenburch. Th. Marchio de Landesberch. Comes De-
do de Grozce, Bernardus Dux Saxoniz, Comes Sigfrid⁹ de Orlamūde. Chon.
Burchgrauius de Nurenberch, Comes Adolfus de Scowenburch. Comes Boz
de Waltingerodhe & Comes Hogerus frater suus, Comes Albertus de Velt-
heim. Comes Widekinus de Stumphene, Comes Hludewicus Siuesdorf am-
bo fratres de Halremund, Burchardus Buregrauius Magdeburgensis & frater
suus. Chon. de Bockesberch; Crafo frater eius. Albertus de Hildenburch. Al-
bertus de Grombach. Wernerus de Ponlant. Cono de Nunckenberg. Hugo de
Warda. Themo de Coldiz. Item de ciuitate Bremensi Otto maior præpositus,
Iacobus, Th. Hartwicus, Rodolfus, præpositus Burchard⁹. Ministeriales quo-
que, Gerungus, Hs. filius eius Ericus. Egelbertus, F. Thielwardus, Adelhar-
dus, Arnoldus, Albertus. H. F. Constantinus, Th. & alij quā plures. Ego Got.
imperialis aulæ cancellarius, in vice Christiani Maguntini Archiepiscopi, Ger-
maniz Archicancellarij, recognoui.

Actum Anno dominicæ incarnationis M. CLXXX. Indictione XIV. Regnan-
te domino Friderico Romanorum Imperatore gloriosissimo & semper Augu-
sto. Anno regni eius XXIX. Imperij vero XXVII. Datum apud Herbsfordiam in
solenni curia XVI. Kal. Decembr. feliciter, Amen.

R

CALE-

CÆLESTINVS PP. DE CONFIRMATIONE

Episcopatus Zuerinensis Ecclesiæ.

CÆLESTINVS Episcopus seruus seruorum Dei, dilectis filiis Canonicis Zuerinensis Ecclesiæ, tam præsentibus, quam futuris canonice substituendis in perpetuum. Apostolici moderaminis clementiæ conuenit Ecclesiasticos viros diligere, & eorum loca pia protectione munire. Dignum namq; & honestati conueniens esse dinoscitur, vt qui ad Ecclesiarum regimen assumpti sumus, eas & à prauorum hominum nequitia tueamur, & Apostolicæ sedis patrocinio foueamus. Ea propter dilecti in Dño filij vestris iustis postulationibus clementer annuimus & felices recordationis Clementis Papæ prædecessoris nostri vestigiis inhærentes præfatam Zuerinensem Ecclesiæ in honore beatæ Dei genitricis Mariæ & beati Iohannis Euangelistæ dedicatâ, & à nobili viro H. Duce dotatam, in qua diuino estis obsequio mancipati, sub beati Petri & nostræ protectione suscipimus, & præsentis scripti priuilegio communimus. Statuentes vt quascunq; possessiones, quæcunq; bona eadē Ecclesiæ in præsentiarum iuste & canonice possidet, aut in futurū concessione Pontificū, oblatione fidelium, seu aliis iustis modis præstare Domino poterit adipisci, firma vobis vestrisq; successoribus & illibata permaneant. In quibus hæc propriis duximus exprimēda vocabulis. In Brezne xxx. mansos. in Ylowe iv. villas. Curuiuz, Mentina, Quazentin, Instiz. In Suerin villam vnā, Lizcove, quæ mutato nomine Alta villa vocatur. In Silasne, Rampe. In Sadelbadingen, Borist, ultra Albiam, Virichim, & ii. curias apud Todendorp. Nauliz iuxta Lugouue. Nauale theloneum in Plote. Parochiam in Zuerin cum omni iure. Medietatem decimæ in Slazne, tertiam partē decimæ in Mikelenburch, tertiam partē decimæ in Ylowe, tertiam partē decimæ in Zareze, tertiam partē decimæ in Warnowe, tertiam partē decimæ in Muriz, totā decimam in villis vestris per Zuerinensem Episcopatū Ad decanatum eiusdē Ecclesiæ ii. marcas denariorū ex redditibus Episcopatibus, i. in Mikelenburch, aliam in Ylowe, & ii. magnas mensuras annonæ quæ Wichskepel appellātur, de molédino in aquilonari parte Zuerinensis ciuitatis posito, annuatim i. triticeī bracij, alterā siliginis. Ad præpositurā bannum totius Zuerinensis prouinciæ, per oēs Ecclesias, & in ipsa ciuitate Zuerinēsi, excepta principali synodo eiusdē ciuitatis. Ad luminaria eiusdē Ecclesiæ nouellæ theloneum in Plone, & tertiam partē de redditib⁹ in Nauliz Præterea liberā electionē in eligendis decanos, præpositos & Canonicos, & liberā dispositionem in colligendis stipendijs, sicut hætenus habuistis, auctoritate vobis Apostolica cōfirmamus, & ad exequias, & ad tricesimū, & ad anniuersarium, ad soluenda debita, ad seruientes remunerādos, cuiuslibet defuncti canonici, in Ecclesia stipendium q̄ viuis habuit, post eius obitū, sicut Ecclesiæ vestræ cōsuetudinis est, per annū vacare decernimus. Honorem quoq; & dignitatem Pontificalis sedis quā Zuerinensis Ecclesiæ hæten⁹ habuisse dinoscitur, per præsentis scripti paginā, eidem loco auctoritate Apostolica cōfirmamus. Vniuersam quoq; dotem ad vsum Episcopi assignatā, perpetua stabilitate sæpeditā Ecclesiæ nihilominus cōfirmamus, totam videlicet terrā Butisowe, cū omni vtilitate & pertinentiis suis. vi. villas in Ylowe, Moyz, Ledariz, Guguluosci, Iaztroue, Pancouiz, Gnesdiz, Liuzhou, & Goderac. In Kizin, Worencha, prope Dimin, cū aliis iv. villis. Villam in Muriz, & aliam in Warnowe. Insulam Zuerin adiacentē, vsq; ad riulū, & aliam insulā prope Dobin, quæ Libiz dicitur. Decernimus ergo vt nulli omnino hominū liceat præfatā Ecclesiā temere perturbare, aut ei possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationib⁹ fatigare, sed omnia integra cōseruentur eorū pro quorū gubernatione ac sustentatione cōcessa sunt, vñbus ac cōmodis profutura: salua sedis Apostolicæ auctoritate, & diuini Episcopi canonica iustitia. Si qua igitur in futurū Ecclesiastica seculariue persona hanc nostræ cōstitutionis paginam sciens, contra eam temere-

temere venire tentauerit; secūdo tertioque cōmonita, nisi reatū suū cōgrua satisfactiōe correxerit, potestatis honorisq; sui dignitate careat, reamq; se diuino iudicio existerē, & de ppetrata iniquitate cognoscat, & a sacratissimo corpore ac sanguine Dei & domini redemptoris nostri Iesu Christi aliena fiat, atq; in extremo examine diuinæ ultioni subiaceat. Cūctis autem, eidē locō sua iura seruātibus, sit pax Domini nostri Iesu Christi, quatinus & hic fructū bonæ actionis percipiant, & apud districtū iudicem prēmia æternæ pacis inueniant, Amē. Datum Romæ apud S. Petrum per manum Ægidij, S. Nicolai in carcere Tulliano diaconi Cardinalis viii. Kal. Nouēbr. Indictione x. Incarnatione dominicæ Anno m. cxcj. Pontificatus vero Domini Cælestini Papæ iij. primo.

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis, PHILIPPVS secundus diuina fauente clementia Rom. Rex, & semper Augst. Innatam nobis regalis pietatis liberalitatem tenere volentes Ecclesiis omnibus, & Ecclesiarū personis iura sua cōseruare, & eas ab iniquorū incurſibus summopere decreuim⁹ defendere, præsertim eas, quarum fidei & deuotionis sinceritas circa Regalis magnificentiæ nostræ sublimatiōē, pura nobis cōstat & immaculata. Quapropter notum facimus vniuersis Imperij fidelibus, tam præsentibus, quam futuris, q̄ nos adtendentes deuotionem dilectorū ac fidelium nostrorū Hartwici 11. Bremensis Archiepiscopi, Cleri ac totius familiæ Bremensis Ecclesiæ, castrū Stadij, cū comitatu & vniuersis pertinentiis suis, patrimonium quoq; Rodolphi Marchionis, nec non hereditatē nobilis fœminæ Idz, patrimonium Comitis Friderici de Stadio, q̄ quōdam Dux Henricus per violentiam occupauerat. Sed serenissim⁹ pater noster Fridericus, diuæ memoriæ Romanorū semper Augustus, postmodū in solenni curia apud Erfordiam celebrata, per sententiā Principum & totius curiæ suæ eidem Duci abiudicatū, Ecclesiæ Bremensi restituit, donauit, & confirmauit. Nos igitur fideliter ac iuste paternam imitari cupientes æquitatem, prædictū castrum Stadij, cum Comitatu & omnibus pertinentiis suis, similiter & supradicta patrimonialia Rodolphi Marchionis, Hērici Marchionis, Comitis Friderici de Stadio, atq; hereditatē nobilis matronæ Idz, cum omni iure & integritate, omniq; vtilitate & honore Ecclesiæ Bremensi perpetuo iure possidendā cōfirmamus, statuētes & regali auctoritate nostra districtē præcipientes, vt nulla vnquam persona humilis & alta, Ecclesiastica vel secularis, hāc nostræ confirmationis diualem paginam infringere audeat, vel ei aliquid improbitatis ausu contraire. Quod si quis adtemptauerit facere, in vindictā temeritatis suæ, auri examinati libras centum cōponat, dimidium fisco nostro, & residuum Bremensi Ecclesiæ. Ad cuius rei indicium & perpetuum robur præsens exinde priuilegium conscriptum sigilli nostri impressione iussimus cōmuni. Testes huius rei sunt Gardolfus Halberstadenſis Episcopus. Gerhardus Osenburgensis Episcopus. Bernhardus Dux Saxoniz. Didericus Marchio Misnensis. Comes Hermannus de Rauensberg. Comes Fridericus de Zolern, Comes Adolfus de Schouwenborg, Comes Burchardus de Mäsfelt. Comites de Hartsbure, Comes Adolfus de Dassel, Bernhardus de Hurstimar, Henricus dapifer de Walpurg, & alij quam plures.

Signum Domini Philippi Secundi Romanorum Regis inuictissimi.

Ego Conradus Hildesimensis Episcopus VVirtzburgerſis electus, Imperialiſ aula Cancellarius recognouit.

Acta sunt hæc anno ab incarnatione Domini c10 cxcix. Indictione III. regnate Domino Philippo Romanorum Rege glorioso, anno regni eius 11. Data apud Hildesheim xiv. Kal. Februarij.

*Q V A L I T E R N O B I L E S D E D E F.
holte sua hereditate dotauerunt Monasterium Sancti-
monialium in Midelum.*

IO H A N N E S Canonicus Bremensis, Wilhelmus Canonicus Mindensis, Cono Canonicus Halberstadenſis, Cono, Rodolfus, Godeſcalcus de Dhefholte vniuerſis præſens ſcriptum inſpecturis notum eſſe cupimus, quod cum voto vnanimi diuini apud nos deliberaremus quomodo non ſolum noſtrum, verum etiam progenitorum, necnon & ſucceſſorum noſtrorum memoriam inſtitueremus animarum, tandem in hoc nobis de communi coheredum noſtrorum aſſenſu placuit concordare, vt ad perpetuam noſtri & noſtrorum memoriam in proprietate noſtra in Hatheleria, videlicet Midelhem monaſterium ſanctimonialium coſtrui procuraremus. Vt autem propoſitum noſtrum ſuum conſequatur effectum, Capellam Midelhem cum omnibus ſuis attinentiis, tam hiis quæ ad nos hereditariæ ſucceſſionis iure pertinent, quam hiis quæ per emptionem ſeu donationem, vel alio modo prædictæ Capellæ acceſſerunt, Bremenſi Eccleſiæ ſub hac conditione duximus conferendam, vt ſi forte in loco præmemorato monaſterium ſanctimonialium proceſſum quod abſit habere nequirit, Capella cum ſuis attinentiis ſit pto non data habenda, & ad nos ſeu heredes noſtros p prietas ex integro reuertatur. Quod ſi locus prædictus optatum ſuſceperit incrementum, præmiſſa donatione rata manente, aduocatiā quam inibi habere diſceſimur, eidem monaſterio hoc pacto libere relinquimus, vt nec auctoritate Episcopī diœceſiani, nec Præpoſiti eiufdem loci, qui p tempore fuerit, nec cuiuſquam alterius in feudo dari, vel alio modo quocunque valeat alienari. Adiciamus inſuper vt præpoſitus & conuentus loci præmemorati ab omni exactionis onere tam diœceſiani, quam cuiuſquam alterius maneat abſoluti, libera electione Præpoſiti & aliarum perſonarum eidem conuentui, nulla obſtante contradictione relicta. Huius facti teſtes ſunt Viſſo, Giſelbertus ſacerdotes. Suetherus, Godeſcalcus de Holthorp. H. Ruſt. Godefridus Roggo. H. de Aſchen. Conradus, Iohannes de Sanden, Iohannes, Wolbertus, Ludingerus, milites, Iacobus, Euerhardus de Berreuer. Vt igitur hæc inconuulſa permaneant præſentem paginam fecimus conſcribi, & ſigillis noſtris roborari. Acta ſunt hæc anno Dominicæ incarnationis m. c c x i x. Indictione quinta.

*D E D E S T R I C T I O N E S T E.
dingorum.*

GR E G O R I U S Episcopus ſeruus ſeruorum Dei, venerabilibus fratribus, Padubernſi, Hildeſemenſi, Verdſi, Monaſterienſi & Oſnaburgſi Episcopis ſalutē & Apoſtolicam benedictionē. Clamante ad nos dudū Bremenſi Eccleſiæ cōtra perfidiam hæreticorum qui Stedingi vocati, fideles populos regionis illius ferali more lacerāt & extingunt, nos venerabilibus fratribus noſtris, Raceburgenſi, Mindenſi, & Lubecenſi Episcopis, quibus prædicationis officium eſt in diœceſibus veſtris ab Apoſtolica ſede commiſſum mandauimus, q per eaſdem diœceſes peccatorū veniam fidelibus pollicēdo, ipſos cōtra præſatos hæreticos cōcitant, vt per eorū auxilium illi, auctore Deo ad gratiam conuerſionis accēlerent, vel in cōfuſionis foueam deducātur. Vt ergo dicti Episcopi plenius & efficacius valeant, q mandauimus adimplere, fraternitati veſtræ per Apoſtolicā ſcripta mādāmus, quatinus cum agatur fidei negotium, q cunctis debet eſſe fide-

fidelibus & praelatis praecipue speciale in eodem negotio dictis Episcopis efficaciter adlatis, impendentes eis vtile consilium, & auxilium opportunum. Datum Anagnin xiv. Kal. Febr. Pontificatus nostri anno vi.

DE ABSOLUTIONE EXCOMMUNICATIONIS Stedingorum.

GREGORIUS Episcopus seruus seruorum Dei, Venerabili fratri Archiepiscopo & dilectis filiis Capitulo Bremensi salutem, & Apostolicam benedictionem. Ex parte vniuersitatis Stedingorum in Bremensi diocesi existentium, fuit nobis humiliter supplicatum, vt cum super eo, quod vobis inobedientes & rebelles diutius extiterunt, vestris cupiant parere mandatis, faceremus excommunicationis sententiam, quapropter hoc tenentur astricti, misericorditer relaxari. Cum igitur pulsantibus ad Ecclesiae ianuam non sit minime gratia deneganda, praesentium vobis auctoritate mandamus, quatinus ab eis sufficienti cautione recepta, quod vobis de praeteritis congruam satisfactionem impendant, & Ecclesiae ac vestris in posterum pareant, praecise mandatis, iniuncto sibi quod de iure fuerit iniungendum, sententiam ipsam iuxta formam Ecclesiae relaxatis. Datum Perusij, xii. Kalend. Septembr. Pontificatus nostri Anno ix.

GREGORIUS DE RECONCILIATIONE Ecclesiarum in terra Stedingorum.

GREGORIUS Episcopus seruus seruorum Dei dilectis filiis Capitulo Bremensi salutem & Apostolicam benedictionem. Deuotius vestris precibus inclinati praesentium vobis auctoritate concedimus, vt cum in cimiteriis Ecclesiarum terrae Stedingorum multa vt asseritis haereticorum & excommunicatorum corpora sint sepulta, quae non possunt à fidelium corporibus separari, facias de nouo praefatas reconciliari Ecclesias, & dicta cimiteria benedici. Datum Perusij i v. Kalend. Decembris. Pontificatus nostri anno viii.

CONFIRMATIO FRIDERICI
Imp. super Donatione H. Palatini comitis Rheni
Ecclesiae Bremensi facta.

IN nomine sanctae & indiuiduae Trinitatis, Fridericus ii. diuina fauente clementia Romanorum Imperator semper Augustus, Hierusalem & Siciliae Rex. Imperialis excellentiae dignitas laudis suae titulos tunc omnibus ampliat & extollit, cum suorum vota Principum liberali fauore prosequitur & benigno. Hinc est igitur, quod praesentis scripti serie notum fieri volumus vniuersis Imperij fidelibus, tam praesentibus quam futuris, quod dilectus Princeps noster G. venerabilis Bremensis Archiepiscopus nostrae Celsitudini supplicauit, quatinus donationem, quam olim Henricus Palatinus Comes Rheni contulit Ecclesiae Bremensi, ac suis priuilegiis confirmauit, tam in praediis, quam in ministerialibus de patrimonio suo, sitis in Episcopatu Bremensi vel alibi, confirmare sibi de munificentiae nostrae gratia dignaremur. Nos autem praedicti Archiepiscopi dilecti Principis nostri supplicationibus fauorabiliter annuentes attendentes quoque fidem & deuotionem sinceram eiusdem Archiepiscopi, nec non grata & accepta seruitia, quae nobis & imperio semper exhibuit & exhibet incessanter, praedictam donationem, factam memoratae Bremensi Ecclesiae, per iam dictum H. Comitem Palatinum, tam in praediis, quam in ministerialibus patrimoniij sui, siue in eodem Episcopatu Bremensi, vel vbiunque sint, de innata liberalitati nostrae Clementiae, sibi perpetuo confirmamus. Statuimus insuper & praesentis priuilegij auctoritate mandamus, quatenus nulla

persona, sublimis vel humilis, Ecclesiastica vel mundana, præfatum Archiepiscopum, dilectum Principem nostrum, contra præsentis confirmationis nostræ paginam molestare præsumat. Quod qui præsumserit, pœnam x x. librarum auri puri se compositorium agnoscat. quarum medietatem curiæ nostræ persoluat, & reliquum parti iniuriæ patienti. Vt autem hæc confirmatio rata permaneat, & robur obtineat perpetuæ firmitatis, præfens priuilegium fieri fecimus, & bulla aurea typario nostræ Maiestatis impressa, iussimus insigniri. Huius itaque rei testes sunt B. Patriarcha Aquilegensis. A Magdeburgensis & Rauennas Archiepiscopi. E. Babinbergensis Episcopus. N. Reginus Episcopus. G. Bryemensis Dux Karinthiæ. Comes H. de Hortenberch. L. Landgrauus de Luckimberch. Comes W. de Haltenach, Comes B. de Loreto. Comes Alduin⁹. Acta sunt hæc anno Dominicæ Incarnationis m. cccxxii. Mense Martio v. Indictionis. Imperante Domino nostro Friderico Dei gratia inuictissimo Romanorum Imperatore semper Augusto, Hierusalem & Siciliæ Rege. Anno Romani Imperij eius xii. Regni Hierusalem vii. Regni vero scilicet xxxiv. feliciter. Amen.

Datum Rauenna anno, mense, & indictione præscripta.

G E R H A R D I A R C H I E P I S C O P I

concessio decimarum ad Nouum-monasterium.

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Gerhardus Dei gratia sanctæ Bremensis Ecclesiæ Archiepiscopus Secundus, omnibus Christi fidelibus S. Ne rerum gestarum memoria per successiua temporum langueat spatia, non improvide humana solertia scripturarum sibi consuevit adhibere remedia. Hinc est itaq; quod ad notitiam tam futurorum quam præsentium volumus peruenire, quod nos decimas noualium parochiæ Noui-monasterij & capellarum inibi constructarum, scilicet Brugge, Vlintbeke, quas dominus gener noster Adolfus comes Holtzatæ de manu nostra tenuit, ipso comite iam denuo nobis resignante, & id fieri postulante, præfatæ Ecclesiæ Noui-monasterij libere conculimus & absolute. Sunt autem hæc nomina villarum in quibus decimæ continentur, Murhebrogge, Smalensfede, Sprenge, Vorde, Muluessen, Drachse, Mylekenthorpe, Belekenthorpe, Vlintbeke, Boienhusen, Schonchorst, Luderstorpe, Byllikisle, Bocwalde, Brogge, Ludestesharge, Wuluardesharge, Budestenthorpe, Bochorst, Rouelstorpe, Scyphorh, Holenbeke, Willenrothe. Si quæ etiam nouæ villæ intra dictarum villarum terminos construentur, siue de loco ad locum transferentur, non minus tamen ad eandem ecclesiam pertinebunt. Vt igitur hoc nostrum factum ratum & inconuulsum permaneat, præsentem paginam sigilli nostri appensione, & testium subscriptione fecimus roborari. contraditores auctoritate Dei omnipotentis anathematis rigore ferientes. Testes autem hij sunt: Albertus Abbas S. Mariæ, Gerardus præpositus S. Gregorij in Staden, Bernhardus thesaurarius Ecclesiæ Bremensis. Milites vero, Heinricus de Barmierstede. Gerlaus decimus de Gropelinge, Godefrius aduocatus, Vnwanus de Blicherstorpe. Acta sunt hæc anno dominicæ incarnationis m. cccxxviii. Indictione xii. Dat. Staden per manus Hieronymi nostri scriptoris, Idibus Octobr. Pontificatus nostri Anno xix.

D E

DE DVPLICI IVRAMENTO QVOD

fecit Episcopus Lubecensis Episcopo Bremensi.

ALBERTVS Lubicensis Episcopus Liunion, Estoniz & Pruciz, Apostolicę sedis legatus presentibus protestamur, quod nos venerabili Domino G. secundo, sanctę Bremensis Ecclesię Archiepiscopo, tanquam suffraganeus Bremensis Ecclesię tactis sacrosanctis Evangeliiis duo pręstitimus iuramenta, vnũ indempnitatis, quod tale est:

EGO ALBERTVS LVBICENSIS ECCLESIAE EPISCOPVS AB HAC HORA INANTEA POSSESSIONES ET IVRA EPISCOPIATVS LVBICENSIS NON ALIENABO, SED EA QVÆ ALIENATA SVNT, BONA FIDE PRO POSSE MEO RECOLLIGAM. SIC ME DEVS ADIVVET, ET ISTA IV. SANCTA EVANGELIA, ET IV. EVANGELISTÆ, ET ISTA PATROCINIA SANCTORVM.

Aliud fidelitatis sub ista forma.

EGO ALBERTVS LVBICENSIS EPISCOPVS LIVONIAE ET ESTONIAE ET PRUCIAE, APOSTOLICAE SEDIS LEGATVS, AB HAC HORA INANTEA FIDELIS ET OBEDIENS IN OMNIBVS ERO TIBI. G. SANCTÆ BREMENSIS ECCLESIAE ARCHIEPISCOPO, TVISQ. SVCCESSORIBVS IN BREMENSI SEDE CONSTITVTIS: MANDATVM TVVM QVODCVNQ. MIHI ORE SIVE PER CERTAM EPISTOLAM TVAM MANIFESTAVERIS SINE MALO INGENIO ADIMPLEBO, AD OMNEM TERMINVM ET LOCVM QVEM MIHI INDICAVERIS NISI CORPORIS MEI INFIRMITATE VEL ALIA ALIQVA GRAVI NECESSITATE DETENTVS VENIRE NON POSSVM. HEC OMNIA PER FIDEM RECTAM SINE OMNI MALO INGENIO OBSERVABO TVIS ET TVORVM SVCCESSORVM TEMPORIBVS, QVAM DIV VIXERO, SECVNDVM SCIRE MEVM ET POSSE. SIC ME DEVS ADIVVET, ET ISTA SANCTA IV. EVANGELIA. ET IV. EVANGELISTÆ. ET ISTA PATROCINIA SANCTORVM.

Quibus iuramentis pręstitis, tam dictus Dominus noster Archiepiscopus Bremensis sub religione iuramenti pręstiti nobis mandavit, & nos etiam voluntarie repromissimus, quod nunquam procurabimus vel efficiemus per nosmet ipsos, vel per literas vel nuncios, quod absolvamur auctoritate alicuius superioris, ab obedientia Bremensis Ecclesię, quamdiu in Lubicensi Ecclesia pręsidemus. Item Domino Archiepiscopo & Ecclesię Bremensi semper assistemus bona fide in iure suo, specialiter autem contra Hammaburgenses vniuersos & singulos, si eos ad obedientiam & reuerentiam siue concordiam Bremensis Ecclesię nõ possumus reuocare, & hoc per eos steterit manifeste. Item nunquam ponemus sedem Archiepiscopalem in nostrę legationi commissis, in pręiudicium Bremensis Ecclesię, sine consensu eiusdem Archiepiscopi supradicti. Item, bona fide laborabimus nostris laboribus & expensis cum nunciis Archiepiscopi & Ecclesię Bremensis, ad obtinendam primatiam in provincia nobis commissa. Acta sunt in Orientali choro Bremensi, Anno gratię M. CCXLVII. In Kal, Decembr.

DE TENORE IVRAMENTI EPISCOPI

Syrerinenfis Ecclefia Archiepifcopo Bremenfi.

EGO Wilhelmus Zwerinenfis Epifcopus ab hac hora inantea fidelis ero fanctæ Bremenfis Ecclefiz, & Domino noſtro Archiepifcopo G. eiuſq; ſucceſſoribus. Non ero in conſilio nec in facto ut vitam perdat, aut membrum, vel capiat mala captione, conſilium quod mihi per ſe aut per literas, aut per nuncium manifeſtabit ad eorum damnum nulli pandam; Archiepifcopatum Bremenſis Ecclefiz, & regulas ſanctorum patrum & ſtatuta conciliorum adiutor ero; ad defendendum & retinendum ſaluo ordine meo contra omnes homines. vocatus ad ſynodum veniam, niſi impeditus fuero canonica præpeditioe, Legatum ipſius & Ecclefiz Bremenſis, quem certum legatum eſſe cognouero, in eundo & redeundo bene & honorifice tractabo, & in ſuis neceſſitatibus adiuuabo, & omnē fidelitatis formam, ad quam de iure teneor, fideliter obſeruabo, ſic me adiuuet Deus & ſancta Euangelia, & patrocinia ſanctorum, quorum hic reliquæ continentur. Ne igitur id alicui veniat in dubium, ſigilli noſtri impreſſione fecimus communiri. Actum in Eccleſia Zwerinenſi xvii. Kalend. Iulij Anno Domini M. c. c. xlviii.

DE ADVOCATIA IN BRAMSTED E.

NOTUM ſit vniuerſis Chriſti fidelibus, tam præſentibus quam futuris, ad quos præſens pagina peruenerit, quod ego Gerbertus de Stotle, aduocatiam de curia Bramſtede, quam de manu Domini mei Gerardi, venerabilis Archiepifcopi, & ab Eccleſia Bremenſi iure feodali in beneficio tenui, eidem Domino meo vendidi & reſignauī cum omnibus vtilitatibus & attingētis ad eandem aduocatiam, pro centum & quinquaginta marcis Bremenſis argenti, & ſimiliter vxor mea Salome, ſi redierit ad me, ſicut ego feci, aduocatiam reſignabit eandem. Ut autem plenior notitia habeatur eorum quæ vendidi, & quæ ad dictam pertinent aduocatiam, præſenti ſcripto ea feci annotari, videlicet tota villa Bramſtede, cum quibusdam areis, & quidquid pertinet ad eandem villam, decem ſcilicet manſi, & dimidius manſus, Witteſtede nouem manſi, Aſtede dimidius manſus cum homine Wolderico, & quidquid ibi eſt. Olenſtede dimidius manſus, Borſeten vnus manſus & dimidius, Eilerdingelo vnus manſus, Wortulete nouē terræ, Rechthibbe vnus manſus & dimidius, Vtlede decem quadrantes. Broke vnus quadrans, Scattenbude villa dimidia, quatuor quadrantes & amplius, Sweghe tota villa, domus Syrici in Meda. Item Iohannem Strom cum matre & ſororibus ſuis, & quidquid inueniri poteſt, quod pertineat ad eandem aduocatiam, ſicut præmiſſum eſt, libere reſignauī. In huius facti firmitatem & robur perpetuo valiturū præſentes literas ſigillis prædicti Domini Archiepifcopi & Capituli Bremenſis & meo feci roborari, & nomina teſtium, qui præſatæ venditioni & reſignationi interfuerunt hæc ſunt. Magiſter Otto Decanus, Heinricus archidiaconus Hatheleriz, Bernardus theſaurarius, Theodoricus de Louenborch canonici Bremenſes. Miniſteriales Ecclefiz Bremenſis, Borchardus de Swanewede, Martinus, Luderus, Heinricus de Hudha, Heinricus & Thidericus de Oumunde, Albero & Fredericus & Amelungus de Stelle, Siſridus de Brema, Chriſtianus & Heinricus de Werſebe, Iohannes de Duuenwort, Heinricus de Vlede, Ioannes, Luderus, Gerardus, Heinricus Iohannes & Wirandus de Merſzele, Ioannes de Stelle, Symon & Henricus de Heine, & alij quam plures clerici & laici. Actum iuxta caſtrum Haghen, prope quercum vulgariter Staleke nuncupatam, in die beatæ Luciz virginis & martyris. Anno Domini M. c. c. xlviii.

QVOD

QVOD NOBILES DE BARMSTEDE FA-
cti sunt Ministeriales Ecclesiae Bremensis.

NOs Heinricus & Otto milites fratres dicti de Barmstede renunciātes nobilitati & libertati nostræ spontanea voluntate, facti sumus ministeriales Ecclesiae Bremensis, beatæ virginis Mariæ, Sancto Petro Apostolo in Brema, & venerabili domino nostro G. secundo Archiepiscopo Bremensi & Ecclesie sue Bremensi, facientes corporaliter iuramentum sicut Bremensis Ecclesie ministeriales facere consueverunt, iurantes nos ipsi ac Ecclesie antedictæ, sicut ministeriales fideliter perpetuo seruituros. Vxores nostræ, liberi nostri iam nati, & adhuc nascituri idem facient, quando prædictus dominus noster Archiepiscopus, vel suus nuncius ipsos duxerit requirendos. In cuius rei testimonium præsentem scedulam conscribi fecimus & sigillis nostris communiri in perpetuum roboris munimentum. Actum Bremæ v. 11. Idus Iunij Anno Domini M. CCLVII. Pontificatus Dñi nostri Archiepiscopi G. Secundi Ano xxxviii.

BVLLA AVREA SIVE CONSTITVTIO

Imp. Caroli IV. super libertate Ecclesiastica.

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis feliciter, Amen. Carolus ditina fauente clementia Romanorum Imp. semper Augustus, & Bohemiz Rex, ad perpetuam rei memoriam. Etsi imperialis Clementia quorumlibet deuotionum fidelium, quos sacrum Romanum ambit imperium, ex officij debito teneatur necessitatibus, & iniustis operationibus consulere, & de oportunis remediis providere: ad illos tamen permaxime dirigitur nostræ mentis affectio, quos indebite pati cognoscimus, quorumcunque oppressionibus, status Ecclesiasticæ libertatis, quem semper nostris temporibus augeri volumus, non-nihilum minuitur, & minus debito pergrauatur. Sane ad imperialis maiestatis audientiam, pro parte honorabilium prælatorum Canonicorum, & prælatorum clericorum inferioris Saxoniz, Magdeburgensis, Bremensis, & vicinorum locorum ac prouinciarum, insinuatione querulosa specialiter est deductum, quod seculares quidam in potestatibus & officiis publicis constituti, videlicet Duces, Comites, Barones, & alij domini temporales, necnon Consules ciuitatum, oppidorum, villarum & locorum Rectores, dictarum Magdeburgensis & Bremensis prouinciarum, timore postposito statuta singularia & iniquas ordinationes motu proprio & de facto contra personas Ecclesiasticas, Ecclesiarum & locorum religiosorum libertates & priuilegia condiderunt, eisdemque publice & de facto insistere præsumserunt, contra legitimas ciuiles & canonicas sanctiones; ut puta, quod nulla bona temporalia in potestate Ecclesiastica transferantur: Nec non clerici in sacris constituti ad agendum seu testificandum in ciuilibus & maxime in piis causis aliquatenus admittantur: Quodque excommunicati laici & publice denunciati in ciuili foro minime repellantur. Item prædicti Domini temporales, consules & rectores per secularem potestatem res & bona clericorum occupant & arrestant. Oblationes fidelium diminuunt & restringunt. Exactiones & tallias indebitas de bonis & redditibus Ecclesiarum exigunt & extorquent. Possessiones Ecclesiarum & personarum earundem deuantant incendiis & rapinis. Contractus inter clericos & laicos factos legitime ad libros ciuitatis villarum & locorum recusant inscribere ac sigillare. Donata & legata ad fabricas & Ecclesiarum structuras contra voluntatem prælatorum & aliorum, quorum interest, usurpare præsumunt contra iustitiam, in fraudem & odium clericorum. De bonis etiam & in rebus clericorum, quas non causa negotiationis, sed pro vibus propriis per terras ducunt seu duci faciunt, theloneum exigere & recipere non verentur. Et confugientes ad Ecclesias & cimiteria inde extrahere, contra sanctiones imperiales præsumunt.

sumunt. Quę omnia & quęlibet obinde secuta, cū per sacras ciuiles & canonicas sanctiones expresse reprobata sint, & in fraudem Ecclesiasticę libertatis de facto pręsumpta, de Principum, Ducum, Comitum, Baronum, fideliumq; nostrorū consilio, ex certa scientia & imperiali auctoritate cassamus, irritamus, annullamus, cassaq; & irrita, & nullius esse momenti penitus dicimus & expresse pronuntiamus. Pręcipientes sub indignatione imperialis banni vniuersis & singulis dictarum Magdeburgensis, & Bremensis prouinciarum & locorum vicinorū Dominis temporalibus, Consulibus, Potestatibus, & in officiis publicis constitutis, quatinus mox visis aut intellectis pręsentibus, dicta ipsorū statuta & ordinationes, sicut in pręiudiciū Ecclesiasticę libertatis edita sunt, omnino reuocent, & de luce tollant: quodq; secundum ea non iudicent amplius, nec sententias dicent, aut eisdem in iudicio vel extra iudiciū quomodolibet per se & cōtra Ecclesiasticam libertatem potiantur.

Item, pronunciamus & declaramus imperiali auctoritate, quod quicumq; laicus cuiuscunque status vel conditionis extiterit, ausu sacrilego & proprię temeritatis audacia, sacerdotē vel clericum secularem vel religiosum diffidauerit, proscripserit, captiuauerit, spoliauerit, occiderit, mutilauerit, aut in carcere detinuerit, ac huiusmodi maleficia perpetrantes scienter receptauerit, vel fauorem in hiis pręstiterit, pręter pęnas à sacris imperialibus & canonicis sanctionibus eis infligtas, sunt ipso facto infames, & omni honore priuari, nec ad placita vel consilia nobilium aliquatenus admittendi. Volumus etiam, hortamur & requirimus Episcopos & pręlatos Canonicos; vt hanc nostram legem & constitutionem in Synodis & Ecclesiis publicari procurent, ne in pręmissis excedentes per simulatam ignorantiā suas malitias valeant excusare. Nulli ergo omnino hominum liceat nostrę cassationis, irritationis, annullationis, nec nō pronuntiationis & declarationis paginam quouis ausu temerario infringere, aut eis quomodolibet contraire, sub pęna quinquaginta marcarum puri auri, quas ab eo qui contrafecerit totiens, quotiens contra factum fuerit, irremissibiliter exigere volumus. & earum medietatem nostri Imperialis thesaurij siue fisci, residuam vero partem iniuriā passorum vsibus applicari.

Signum serenissimi Principis & Domini, Domini Caroli IV. Romani Imperatoris inuictissimi & gloriosissimi Bohemię Regis.

Testes huius rei sunt venerabilis Arnestus Pragensis Archiepiscopus. Iohannes Olmuccensis, Iohannes Luchonnisleni, sacre Imperialis aulę Cancellarius & Theodoricus Mindensis Ecclesiarum Episcopi. Illustres Rodolphus Saxoniz, Balbo Opuliensis, Primislaus Thesinensis. Duces & Principes spectabiles, Burchardus Burggrauius Magdeburgēsis, magister nostrę curię, Henricus de Monfort. Comites & nobiles, Sblincō de Hasenburg, Iesco de Wilharceitz, & alij quā plures nostri Principes nobiles & fideles, pręsentium sub bulla aurea typario nostro impressa testimonio literarum. Datum Pragę anno Domini M. CCC. LX. Indictione XI. Idus Octobris, regnorum nostrorum anno XIV. Imperij vero V.

Ego Iohannes Dei gratia Olmuccensis Episcopus, sacre Imperialis aule Cancellarius vice Reuerendi in Christo patris Domini Hludowici Argentini Archiepiscopi sacri imperij per Germaniam archicancellarij recognoui.

F I N I S.

IN.

INCERTI AUCTO- RIS CHRONICA SCLAVICA.

CAPITVLVM PRIMVM.

Iste Beato Gregorio Magno: qui obiit circa annū Domini 606. in prologo Dialogorū didicimus: quod plures ad amorem patriæ cœlestis attendunt exempla quam prædicata, siue prædicamenta subtilis scripturæ. Quia auditis arduis sanctorum Patrum factis homo sensatus tantorum patrum præcedentium labore, acuitur ad vitæ futuræ amorem. & si se iam aliquid esse existimat: dum de aliis multo meliora cognouerit, suam propriam elationem & præsumptionem damnat, atque supplantat: vidēs, se non fore formicam inter tantos camelos. Igitur vt iam clerici habeant, vnde de retroactis discant: iam superest pertinere quædam facta memorabilia Lubicensis, Hamburgensis, Suerinensis, Slesvicensis Ecclesiæ: atque Sundensis, Rostochiensis, Wismargensis, simul & Luneburgensis ciuitatum: In quibus manu ducti habeant, vnde lectis sacris scripturis alterentur atque recreentur. Quia secundum eundem Gregorium in prologo super Ezechielem; Sæpe inter quotidianas delicias, viliores cibi suauiter sapiunt.

¶ Vnde sciendum quod Sclauia, siue Sclauonia duplex est, scilicet maior, quæ est circa Dalmaciam: & minor, quæ in finibus est Saxonie, versus mare Balticum: vbi præfata ciuitates sunt situatæ, fere maris in oris. Hæc Sclauia à confratribus, Bohemis & Brutenis, diuersis omnibus seclauditur: & à Gothis & Danis, mari seiungitur. Hæc gens robustissima, & animosa: licet sit frontosa atque thorosa, piscatura & agricultura delectatur. Estque magis pia Sclauis superioribus, maxime, quia cum Germanis consortia & admixtionem habet.

¶ Mare ergo præfatum, quod Barbarum siue Scyticum alio nomine dicitur: sed Balticum à balteo, quia lōgum & strictum per miliaria lxx. nominatum, ad litus Australe habet Sclauorum nationes. Primo ad Orientē Ruthos, siue Ruthenos, de Rutzen: Polonos atque Pruthenos, ab Austro Bohemos, qui dicuntur Morauī, siue Carinthe, atque Vngaros: qui & in Sclauia, siue Sclauonia iacent, ad Austrum, vt quibusdam placet. Omnes istę nationes, præter solos Prutenos: anno Domini d. c. c. cxx. Christianitatis titulo decorantur.

CAPITVLVM II.

Rutia à Danis Ostragard, i. in Oriente posita, affluens omnibus bonis, vocatur. Dicitur etiam Chunigard: eo quod sedes Hunorū primo ibi fuerit. Huius metropolis, Chue, i. à coge, nescitur à quibus doctores sit conuersa: Græcorum magis quam latinorum obseruanciam imitatur. Nam Rutzenum mare breue, i. brachium in Græciam mittit. Apud Prutzos, martyrio coronatus est illustis Bohemie Episcopus Adelbertus. Carinthe confines sunt Bauaris: homines valde timorati, ac sacerdotum veneratores. Bohemia regem habet: plena est Ecclesiis ac religione diuina: Episcopatus duos habet: Pragensem & Oliuacensem. ¶ Polonia enim, magna Sclauorum prouincia, protēditur ad Rutziam. octo quondam Episcopatus habuit. Nunc ducibus gubernatur, Anno scil. Domini 820. regem quondam habuit. Ipsa sicut & Bohemia sub tributo est Imperatoris Maiestatis. De Polonia venit ad amplissimam Sclauorum prouinciam Winitorum, siue Winiculorum qui antiquitus Wādali dicti sunt. Horum primi Pomerani: quorū sedes protenditur vsque ad Oderam. quæ Odera in saltu Mo-
rauo-

raurorum, quæ est ab oriente Bohemiæ oritur: vbi & Albea fortitur principium, non longe ab inuicem, fluens per Bohemiam. Sclauos dirimit à Saxonibus, nouissime parochiam, i. diocesim Hammenburg diuidit à Bremenſi, influens Oceanum Britannicum. Odera, die Oder, vergens in Boream transit per medios Winilorum populos, diuidens Pomeranos à Wilzis. In cuius ostio ad mare Balticum quondam fuit nobilissima Lunneta, i. Lunden, maxima totius Europæ vrbs, vbi statio Barbarorū & Græcorum fuit. Saxones etiam ibi permitti sunt venire, causa commerciorum, dummodo tamen nihil vellent publicare ibidem de titulo Christianitatis. Hanc ciuitatem quidam Rex Danus classe stipatus euerit, hæc etiam nunquam fidem habuit Christi.

CAPITVLVM III.

INTER Oderam & Albiam degunt Heruli vel Eueldi, qui sunt iuxta Habolam fluuium: & Boxani, Leubuzi, Wilini & Stoderani, cum multis alijs. Post Pomeranos ad Occidentem sunt Winuli idolatræ. Deinde venit ad Circipanos & Kincinos, vbi ciuitas est Dëmyn. Ultra illos sunt Lingones & Warnani. Hos sequuntur Obotriti Ciuitas illorum Mekelenburg. Inde versus nos Polabi, ciuitas illorum Racisburg. Inde transita Trauena, vel potius Trabena, venit in nostram Wagirensē prouinciā, cuius fuit quōdam ciuitas maritima nobilis valde Oldenburg. De Wagris inter Orientem & Boream est insula Baltici maris Fembre, id est, Vemerem: à quo ad Orientem longe est insula Rugianorum, siue Rano- rum, multo maior, contra Wilzos. gens fortissima Sclauorum, qui nunc Regem habent: Et anno incarnationis domini 1179. Lubicanę vrbs incolæ, vicerunt eundem Regem. Hæ omnes gentes idolatræ. Has Karolus Magnus ad fidem conuertit Christianam, Saxones atque Thuringos, quia annis 33. continuis Pippinus genitor Caroli & Carolus, bellauerunt cōtra Saxones. Tunc tandem Wīdikindus eorum princeps, deposita tyrannide, baptizatus est, cum omnibus magnatibus suis.

CAPITVLVM IV.

AT diuisa est Saxonia in octo Episcopatus, & Frisia agrestis iugum Dei suscepit, ac in Hammenburg constructa est Ecclesia, cui Heridagum virum sanctum Carolus præfecit Episcopum, volens eam esse metropolim omnium Sclauorum ac Danorum. Mortuo igitur in Christo Carolo, anno domini 814. de quo habes in Speculo historiali libro 27. cap. 27. & 26. Lodowicus filius eius ei successit in regnum, libro 27. cap. 26. Speculi historialis, paternis per omnia votis concordans, qui successu temporum sanctum Anscarium, Archipræfulem fecit Hammenburgen. & Metropolitanum vniuersis Borealibus populis, & gratia Dei resperſa miro creuit modo Ecclesia. Lodowico igitur defuncto, qui obiit anno domini 841. libro 27. cap. 37. Speculi historialis: quatuor filij eius propter principatum contendebant, & orta sunt bella intestina. Sed Sergius Papa, qui cepit anno scilicet domini 847. ipse concordiam fecit, diuidens regnum in quatuor. De isto vide latius in Speculo historiali, libro 27. cap. 37. Hac tempestate ipsi Dani, Frisones fecerunt tributarios, classe ciuitatem, Coloniam obsederūt, parochiam, i. diocesim Hammenburg funditus exciderunt, & sanctus Archiepiscopus Anscarius miro cum suis disperſus est modo.

CAPITVLVM V.

LODOWICVS tamen postea Rex Germaniæ, filius videlicet Lodowici cui Germania cecit inter fratres, à Sergio Papa, gloriosus in omnibus, pastore Ecclesiæ Bremenſis defuncto, volens Hammenburgenſem refarcire Ecclesiam, adiecit sibi Bremēſem, vt esset vna. Quo facto, sanctus Anscarus cepit oues Christi conuocare, & Cæsaris legatione functus, Danorum Regem, adhuc gentilem, fauo-

fauorofum ſibi fecit, apud quem obtinuit ſtatuendi Eccleſiam in Slefzwick & in ripa: Et quod nemo deberet impedire aliquem volentem baptizari, vnde & Da-
pi & Sueones, ſudoroſo labore Anſcari, cum ſuis ceperunt fidem. Nam & ipſe cū
litteris Regis Danorum, perſonaliter adiuit claſſe Biream, principalē Suediæ ci-
uitatem, non ſine magno timore, & datis poſt multa ibidem pontificibus, reuer-
ſus eſt ad propria. Tamen inter omnes Boreales, Winuli, ſive Winiti, infideles
manſerunt, in vltima parte Saxoniz. Trans Albeam eſt Nordalbingia: quæ ha-
bet Thedmarcos, Holtzatos & Stormarios, deinde incipiunt termini Winito-
rum, qui dicuntur Wagiri, & Obotriti: Kicini, Circipani, vſque ad urbem Dem-
myn: vbi limes Häburgenſis parochiæ. Iſti omnes perfidi manſerunt ob nimiam
eorum duritiem. Rani etiam ſive Rugiani, tempore Ludovici Secundi, qui ce-
pit anno Domini 876. conuerſi à quibuſdam monachis de Corbeya, oratorium
conſtruxerunt in honorem Domini noſtri Jeſu Chriſti, & ſancti Viti, qui eſt pa-
tronus Corbeye. Sed ſuccedente tempore, ſacerdotibus pulſis, à fide defece-
runt, & ſanctum Vitum non ſolum ſibi ſanctum habebant, ſed pro ſummo Deo colue-
runt, cui etiam templum & ſimulacrum cui nomen Siantevith, quod dicebatur
glorioſiſſim^o omnium deorum, gentium aliarum Sclauicarum, ſummo cultu de-
dicauerunt, de omnibus quoque prouinciis Sclauorum illic reſponſa petuntur,
& ſacrificia offeruntur. Vide infra cap. xxxii. Nemo etiam mercatorum, quic-
quam ibi vendere, velemerc poterat, niſi prius præcioſa mercibus de ſuis liba-
uerat. Et hæc ſuperſtitio apud eos vſque in hunc annum & diem, ſcil. quo ſcri-
bitur, 1168. perſeuerat.

CAPITVLVM VI.

His temporibus longo tempore Normanni multa enormia fecerunt, contra
Imperatorem: & poſt mortē eius maiora in Moguncia, in Traiecto, & in A-
quiſgrano, per lxx. annos, vſque ad tempora Arnulphi Imperatoris, qui cepit
anno Domini 891. & imperauit annis xii. Hæc acta ſunt tempore beati Adalga-
rii, Archiepiſcopi, qui fuit ſucceſſor beati Kemberi, & tertius à beato Anſcario.
Poſt Adalgarium ſucceſſit Hogerus: Poſt hunc Reynvvardus in cathedram, ſed
in imperio Arnulphus habuit ſucceſſorem, Lodovicum puerum: qui cepit anno
Domini 903. & illo poſtmodum depoſito, Conradus Francorum Dux impera-
uit, qui cepit anno Domini 912. Et in iſto Lodovico, Caroli finitur proſapia. Tē-
pore Conradi Vngari vaſtant Lotharingiam, Saxoniam. Daciam præliis. Hiſ tē-
poribus ſucceſſit in cathedra Reynvvardo, Vnni, vir ſanctiſſimus: qui in Birea
oppido Gothorum obiit, anno Domini 936. quo cauſa prædicationis verbi Dei
venit: vbi in 70. annis poſt Sanctum Anſcarium, nemo auſus fuit prædicando
venire. Huic ſucceſſit venerabilis vir Adalgaldus.

CAPITVLVM VII.

EODEM Anno, ſcil. anno Domini 938. obiit Henricus Imperator, Conradi
filius, qui cepit imperare anno Domini 920. & imperauit annis 18. Cui ſuc-
ceſſit filius eius Magnus Otto, anno Domini 938. & annis xxxvi. imperauit. Cui
Rex Danorum negauit tributum cōſuetum imperio, qui & Marchionem, lega-
tum ab Imperatore, nomine Hediba, circa Slefvik obruncavit, cum ſuis. Fra-
tres vero Ottonis, multum iniuriæ ſibi irrogarunt, & de omnibus ſe defendens
regna retrocedētia Imperij recuperauit. quæ Carolus Magnus habuit, ſerè quaſi
omnem terram Danorum gladio & igne vaſtauit, & præſertim circa Slefwik vſq;
ad mare nouiſſimum quod Normannos dirimit à Danis, ideo vſque in præſen-
tem diem à victoria Imperatoris Ottēfund dicitur. Qui reuerſus Regem Dano-
rum Haroldū circa Slefwik contra ſe bellaturum inuenit, quibus diu bellantibus
rex Haroldus, vel Alradus vincitur, ideo homagium Imperatori faciens, regnū
ab eo accepit, & Chriſtianum cum tota Dacia ſe fieri promiſit, nec mora cum v-
xore ſua, ſcil. Ghunnlyd baptiſatus eſt: & filio paruulo quem Imperator de fonte
S baptiſmi

baptismi leuauit, & Ottonem nominauit, & sic in Dacia facti sunt tres Episcopi suffraganei Hammenburgen. Ecclesiæ Metropolitanæ, cui tunc præfedit Adeldagus, vir beatissimus.

CAPITVLVM VIII.

DEINDE Otto cum exercitu suo omnem Sclauoniæ gentilitatem ad fidem Christi & ad tributum Imperij constrinxit. His temporibus sedes Apostolicamulum turbata, vocauit Ottonem. Hermannus igitur nobili viro Saxonia commissa, ne Dani vel aliæ gentes sua in absentia male agerēt, Italiam venit, & Iohannem concilio Episcoporum, quamuis absentem, deponi fecit à papatu, quia criminaliter accusatū, & in locum eius protūc Leonem ordinauit, à quo ipse mox coronatus, Imperator à populo Romano consalutatus est, anno regni eius 18. post coronatum Romæ Carolum 173. In Italia igitur quinque annis cum filio suo commoratus est, debellatis filiis Berengarij pristinae libertati Romam restituit. Et repatrians, Magdeburg urbem super Albis fluminis ripam condidit, quam Sclauis metropolim statuens, Adelbertum summæ sanctitatis virum, Episcopū consecrari ibidem fecit, anno Imperatoris xxxv. post ordinationem Sancti Anscarij 137. Adelbertus igitur duodecim annis sedit, cuius fines diocesis vsq; ad fluuium Penem, & habuit quinque Suffraganeos, scil. Merceburg, Cicen, super Salam fluuium conditæ, Misna super Albiam, Brandenburg & Hauelsberch, Sextum ei addidit Aldenburg, quod tamen Adeldagus Episcopus Hammenburgen. negauit, eo quod in suo sinu antiquorum Imperatorum priuilegio esset.

CAPITVLVM IX.

ALDENBURG Sclauica lingua Stargarde, i. antiqua ciuitas dicitur, & est terminus Sclauia in terra Wagitorum in occidentis Baltici maris partibus, in cuius finibus clare videtur Fembre insula. Hæc ciuitas & prouincia fortissimis viris decorata est, cuius Reguli quondam omnium Obotritorum, siue Cicinorum, & longe remotiorum populorum dominium habebant. Hæc ciuitas Aldenburg fidelis facta tempore Ottonis, vt supra cap. viii. in principio cum ceteris Sclauis primum ab Ottone pontificem accepit nomine Marconem, subdens ei oem Obotritorum prouinciam, vsq; ad Penem fluuium, i. die Peyne, & urbem Demmy. His temporibus Slesvick Romano subiacebat imperio cum tota terra Wagrica, in qua erat Aldenburg. Hic Marco prædictus oem populum istum sacro fonte lauit, vsq; ad Demmy & Penem. Quo defuncto Slesvick proprio Antistite decorata est, & in Aldenburg successit venerabilis vir Egvvardus ordinatus à sancto Adeldago Archiepiscopo Hammenburgensi. Hic multos conuertit Sclauorum, multæ edificatæ sunt Ecclesiæ, sacerdotes & monachi multiplicati. Patronus Ecclesiæ Aldenburgen. fuit, sc. Iohannes Baptista, Mekelenburgen. vero Petrus, vbi & monasterium Virginum. Pontifices Aldenburgen. magnā habebant gratiam cum regulis Sclauorum, qui potentes effecti pontifices, ab Ottone Imperatore in temporalibus.

CAPITVLVM X.

ANNO igitur regni Ottonis xxxviii. & imperij xxxvi. hoc est anno Domini 974. domitoris omnium Septentrionis nationum, idem ipse feliciter migravit ad Dominum, sepultus in Magdeburg. Cui filius suus medianus Otto succedens, qui cepit anno Domini 974. & per decem annos strenue Imperium gubernauit. In Speculo, libro xxv. c. lxxxix. latius habes illam materiam, quam Helmoldus hic pertransit. Hic Lothario & Carolo regibus Francorum subactis, post multa bella cum Græcis & Sarracenis, apud Romam decessit, scil. anno Domini 984. Cui tertius Otto, adhuc puer, successit per annos xvii. Ecclesiæque miro creuit modo, sub his tribus Ottonibus. ¶ Eodem tempore moritur Hermannus Dux Saxonum, de quo supra cap. viii. Cui filius suus Bennon successit.

successit, non ita bonus. His etiam temporibus obiit Egvvardus, vel Bernardus, p̄sul Aldeburgen. Cui successit Wago, qui suam sororem pulcherrimam, à regulo Obotritorum postulatam, in matrimonio tradidit, vt esset fauorosior Ecclesię Dei nouellę, quam tamen postea repudiavit, & Episcopum dolo circumuenit. Ideo multum ceperunt titubare Ecclesiastica, & diuina, quia Sclauī obniticeperunt Imperatori, ac etiam fidei.

CAPITVLVM XI.

MORTVO igitur Wagone, Ezico Episcopus consecratur, Aldenburgen. IV. ab Adeldago sanctissimo Archiepiscopo Hammenburgenſi, vt dicit Magister Adam: qui disertissimo stylo gesta Hammēburgen. Ecclesię Pontificū conscripsit. His temporibus multa sunt bella exorta, longo tempore, inter Danos & Barbaros. Igitur anno incarnationis Christi 1001. hoc est in fine regni Tertij Ottonis, cum iam Bolislaus, Polonorum Rex Christianissimus, Ottoni Tertio cōfederat⁹, oēm Sclauiam, quę est vltra Oderam, diu tributis subieciſſet: & Rutzię ac Prutzię reliquias in Poloniam trātulisset, Otto Tertius in Roma decessit, scilicet anno Dñi 1003. ¶ Cui successit Henricus, iustitia & sanctitate insignis, qui Baucenbergem. fundauit Episcopatum, qui imperauit annis xxii. cuius regni anno x. mortuus est Dux Saxonię Benno, vir sanctus, & Ecclesiarum defensor. Cuius successor, filius eius Bernardus, qui Henrico Imperatore rebellauit: cū tota Saxonia, multosq; sua rapina, ad necessitatem paganismi coegit. Cum principibus etiam Winulorum, Mistowi & Missidrag, multa displicentiam fecit, ideo post cū esset Bernardus bellaturus contra Cæsare, Sclauī totam Nordalbingiam, i. terrā Stormarię, ferro & igne depopulati sunt, Sacerdotes occiderunt propter fidem & captiuos duxerunt, & p̄sertim apud Hammenburg. Presbyteros etiam lx. aliis populis more pecudum obruncatis in Aldenburg, ad maius ludibrium seruabant, quorum maior loci p̄positus, Oddar nomen habuit. His lx. in fine multorum tormentorum, cute capitis in modum crucis incisa, ferrū cerebro eorum immiserunt, & ligatis post terga manibus, per multas Sclauorum ciuitates traxerunt eos: vsq; dum deherent. Et tanti his temporibus in Sclauia facti sunt pro Christi nomine martyres, q; vix possent libro comprehendī, quia oēs Sclauī habitantes inter Albeam & Oderam: qui tēpore trium Ottonum p̄dictorum Christo crediderant per annos 70. iam quasi oēs defecerunt, sc. tēpore Bernardi Ducis Saxonię filij Bennonis, qui populum Sclauorum grauiter affixit, cum Theodorico Marchione Sclauorum. His tēporibus fuit Archiepiscopus Hammenburgen. Libencius, qui Adeldago, Hāmenburgen. Episcopo successit, post Libencium Vimuarius venit, clarissimo genere oriundus.

CAPITVLVM XII.

MORTVO autē Ezecone Episcopo iv. Aldenburgenſi, successit ei Folquardus, qui de Slauia tēpore persecutionis pulsus in Norwegiam abiit, & multos credulos Christo fecit, ideo cum gaudio, post Bremā venit cui Reymbertus successit. Tēpore igitur Vimuarij Episcopi Hāmenburgen. Bernard⁹ Dux Saxonię, suasu Pontificis flexus Hērico Cæsari supplex dedit manus, & Sclauis sub tributo positis, pax Ecclesię facta est, & Vimuarius xii. Canonicis Ecclesię Hammenburgen. tñ factis, qui populū ab idolatria conuertere it, nouā Ecclesiam ibi cōstruxit, quia p̄diues & largus fuit, & clero adprime beniuolus. Et Reymberto mortuo, Episcopo Aldēburgen. ordinauit Bennonē ibidem, virū prudentem, qui vnus fuit de duodecim p̄dictis, qui p̄dicando multum fructum fecit, sed possessiones quas Magn⁹ Otto dedit eidē Ecclesię, quęstus corā Bernardo Duce Saxonię, de manibus principū Slauorum eripere nō potuit, vt est Dertzou, Morize, Kucin, sed curtes illas obtinuit Buzu, i. Buzow. & Nezetina, & ceteras in terra Wagitorū, & de qualibet domo, paupere, & diuite ii. denarios, i. nummos per oēm terram Obotritorū. Post Hērico Imperator in Werben circa Albiam;

curiam celebravit, & ibidē Episcopus Benno sibi querimoniam de eadē refecit. Et post multa principes Obotriti, Kicini, Polabi, Wagiri & ceteri promiserunt Imperatori Episcopo daturōs se oēm decimam & centum, assignatam Ecclesiæ per Ottonem, sed nihil seruabant. Ideo Episcopus penuria cōstrictus, ad sanctissimum virum Berenwariū Hildensem. præfulem cōfugit qui & ei vitæ stipendia supputauit de sua Ecclesia, & locum assignauit, à quo sæpe exiens, Aldenburgen. Ecclesiam visitauit, & populo sibi commissio prædicauit. Eodem tēpore idem Berenwariū in loco sibi hereditario in Hildensem fundauit Ecclesiam in honorem sancti Michaelis, & turmam monachorū ibi congregauit pro Dei seruitio, cuius latus sinistrum Benno cum dedicaret, tantus fuit ibi populus, quod ab eo compressus & attritus, post paucos dies moreretur, & in aquilonali absidia eiusdem Ecclesiæ, honestam obtinuit sepulturam. Huic verō successit Meyner VIII. Episcopus Aldenburgen. qui suscepit benedictionem à Libencio II. Post quem A belinus IX. ab Alebrādo Archiepiscopo ordinatus. Post quem X. in nūmero nomine Ezo.

CAPITVLVM XIII.

HIS diebus Conradus II. Imperator regnat post Henricū, & cepit annō dñi 1027. & imperauit annis 17. Qui Winitos multis bellis attriuit, ideo firma pax fuit in Sclauia, sed religionis incrementum paucum, præpediente auaricia Ducis Saxonum. His diebus Kanutū, rex fuit in Dacia, ad quē fugit Godescalcus filius principis Slauorum, postquam multa strage percussit terram Nordalbingorum, scil. in Holtstia Stormargia & Ditmarchia, & rex Daciæ matrimonio dedit sibi filiam. Qui feuertens ad patriam post mortem Kanuti, miro modo se conuertit ad cultum Dei, ita vt fines Ecclesiæ Aldenburgen. etiā in Christum crederent, scil. Kicini & Circipani. Est autem Panis fluuius, in cuius ostio sita est ciuitas Demmy, cōnobia multa & Ecclesiæ fiebant, protegēte Ecclesiam Dei Godescalco, viro virtuoso.

CAPITVLVM XIV.

IGITUR defuncto Abelino IX. Episcopo Aldenburgen. de quo supra c. præcedenti, in sine Ecclesia diuisa est in III. Episcopatus, tēpore Cōradi filij Henrici, qui Conradus cepit annō dñi 1027. vt supra, & eodem tēpore Papa Leopoldus, quorum fauorem habuit Adelbertus Hāmenburgen. Archiepiscopus qui hāc diuisionem cauauit, ipsis tñ nō bene informatis, sed omnia sibi & suæ dispositioni reliquerūt in Borealibus partibus & regnis, vnde Ezonem surrogauit Aldēburg Abelino: decimum Episcopū Aristonem venientē ab Hierosolymis, Racisburg. Iohānem in Mekelēburg, qui venit de Scotia, & pax firma erat, quia Cēsar Henricus Vngaros, Bohemos, Sclauos manu potenti coercuerat. Quo translato ad superos, successit in sceptrum filius eius Henricus, puer octo annorum, & ob puericiam eius multiplicata sunt mala in terra annō Domini 1040. & post modicum temporis mortuus est Bernardus Dux Saxoniz XL. annis iam administrans regimen Saxonum & Sclauorum cuius duo eius filij, hereditatem partiti sunt sc. Ordulphus & Hermannus: quorum Ordulphus Ducatum suscepit. Et vix iam quinq; annis decursis, Sclauī rebellabant, & Godschalcus, vir omni zūo memorabilis, occisus est à Barbaris in vrbe Leoncio, q̄ alio nomine Lentzyn dicitur. Anserus monachus cum suis lapidatus est in Racisburg, Idus Iulij. Iohannes Episcopus in Mekelenburg captus seruatur, & sustibus cæsus, ductus per cinitatem, postea truncatis manibus & pedibus, corpus eius in platea proiectum est, & caput eius Barbari conto perfigentes, abscissum: Deo suo Redegast in signum victoriæ immolarunt, IV. Idus Nouembr. circa Panym, hoc est, vltra Demmy, Vxor Godeschalci, filia regis Kanuti, nuda dimissa est, cum aliis mulieribus apud Mekelenburg. Ecclesiæ, scilicet Hamburg, & Idibo, id est, Slesvick, funditus excisæ sunt, Stormarij & Holtstati fere occisi sunt, & in captiuitatem ducti.

In derisionem Crucifixi, cruce truncatæ sunt. Huius cladis autor dicitur fuisse Pluffo qui sororem habuit Godeschalci, domum quoque reuersus, obtruncatus est & ipse. Itaque omnes Sclauī, facta conspiratione vniuersali, ad paganismū denū relapsi sunt: eis occisis, qui in fide perstiterunt. Ordulphus prædictus xlii. annis post patrem suum superuiuens: sepe contra eos dimicans, nullam obtinuit victoriam. Hæc turbatio facta anno Domini 1066. Ecclesia Aldenburgeris annis vacauit lxxx. filiis quoq; Godeschalci turpiter occisis. Vnus tamen scilicet Henricus, ad Daciam fugit, eo quod mater eius esset Kanuti regis Dacie filia. Critonem non heredem terræ, heredem fecerunt, scil. per totam terram Nordalbingorum, quæ Holfatos, Stořmarios: & Thedmarcos includit, multæque familiæ Holfatorum præ feruore persecutionis, mōtes Harticos, id est, den Hard, adiuerunt, quarum posteritas manet ibi vsque in hodiernum diem. Vide hic in Speculo, quomodo Gregorius Papa Henricum iij. Imperio priuauit, & Duci Sueuorum Rodulpho dedit. Ob id postea Henricus Papam de Roma fugauit, & Wibertum, Rauennaticæ sedis Episcopum, Papam fecit: & Clemens dictus est, ideo schisma in Ecclesia per xxv. annos ferbuit. Defuncto igitur Gregorio, successit Desiderius: Post quem Vrbanus, anno domini 1089. deinde Pascalis. Qui omnes Imperatorem Henricum cum suo Antipapa Wiberto, excōmunicationis sententia damnauerunt, continentes se apud Reges Franciæ, Siciliæ & Hispaniæ. Tempore igitur Pascalis, sopita sunt schismata, & Clemens qui Wibertus dictus fuit, mortuus est. His temporibus multi ascenderunt terram sanctam, & obtinuerunt Hierusalem à Barbaris, instigante eos quodam monacho qui Petrus dictus fuit, natione Hispanus. Postea ablata sunt per vim imperia, per principes, à Henrico iij. & data sunt filio eius Henrico Quinto, anno Domini 1107. & filius expulit eum de regno: Fuitque pax inter regnum, & sacerdotium, non multo tamen tempore.

CAPITVLVM XV.

POST HOC Henricus filius Godeschalci reuersus de Dacia, percussit Oldenburg, & omnem terram maritimam Sclauorum, ablata infinita præda, primo, secundo, & tertio, & factus est timor maximus Sclauis. Postea Critoni inuitato Danus quidam securi caput abstulit ei vno ictu, iam senio confecto, & Henricus sibi uxorem Critonis Sclauam matrimonio coniunxit, & hereditatem paternam recuperauit. Et letati sunt vniuersi Nordalbingi, cepitque fides resuscitari. Nam in vniuersa Sclauia, nec sacerdos erat, nec Ecclesia, nisi in vrbe tantum quæ nunc vetus Lubeca dicitur, eo quod Henricus Imperator ibi sæpius cum sua moraretur familia. Postmodum Rani, de quibus supra capite quinto, nauigio ascendentes per Trabenam, nauibus obsederunt vrbem Lubicam, in qua erat Henricus Godeschalci filius, volentes vsurpare totam terram Wagirorum & Nordalbingorum, dominationis libidine prouocati, nam gentes quas armis subegerat, sano suo censuales faciebant. Exiit igitur Henricus de vrbe pro auxilio, nocte cum duobus seruis, suæ militiæ magistro commendans vrbem, vsque in quartū diem; reuersusque cum Holfatis, ascendens de ore Trabene, innumerus populum Ranorum trucidauit gladio, & aquis, sepelieruntque corpora in loco qui dicitur Raniberg vsque in hunc diem, statueruntque diem Kalendarum Augusti omni anno celebrandum, in perpetuam huius rei memoriā. Et Rani facti sunt Henrico sub tributo, sicut Wagiri, Polabi, Obotriti, Circipani, Kicini, Cutici, Pomerani, vsque ad terram Polonorum, Rexque vocatus est in omni Sclauorum & Nordalbingorum prouincia, subegitque populos Britanorum & Stoderanorum, scil. qui habitant Hauerberch & Brandenburg, & etiam Linos, siue Linoges ibi in confinio, habuitque filium fortem Mistue nomine, valde bellicosum, qui iunxit eum. Postea Rani occiderunt Henrici filium, nomine Waldemar: Venit igitur cum ingenti populo vsq; Wolgost, id est Wolgast, quam Iulius Cæ-

far ædificauit, & vocauit eam Iuliam Augustam. Igitur Rani perterriti tanto populo, soluerunt filium Henrici, & pacem emerunt pro 1 v. milibus marcarum & 400. marcis de ærario publico per pondera. Porro apud Ranos non habebatur moneta, sed commutabant pro panno lineo, quotquot volebant, aurum & argentum, quod rapinis & captiionibus hominum, vel vndeunque acquisierunt, cultibus vxorum impendebant, aut in ærarium Dei sui conferebant.

CAPITVLVM XVI.

C I A hos dies erat bellum potens Henrico Iuniori Cæsari, contra Ducem Luderum, siue Lotharium, & Saxones. Depulso namq; patre Henrici, Hæricus obtinuit monarchiam imperij, & intrauit Romam tempore Pæscalis Pape, qui cepit anno Domini 1100. pro consecratione, sed quia noluit iurare Domino Apostolico, factum est bellum magnum Romæ in monasterio sancti Petri, & cecidit clerus multus, vna cū Romanis, in Ecclesia, & Dominus Papa, & multi Cardinales ducti sunt captiui in cathenis & funibus, vt canes, & multis interiectis verbis laxatis cathenis ac funibus captiuorum, consecrauit Henricum Imperatorem. Postea autem concilium 120. patrum irritam fecit hanc cōsecrationem. Igitur infinitus populus corruit in exercitu Regis & Saxonum circa Welpesholt. His etiam diebus claruit vir insignis, Otto nomine Bauenbergenſis Episcopus, qui cooperante Duce Polonorum Bolislao Pomeranos sua prædicatione ad fidem conuertit, cum principe eorum, videlicet Werzislao. Henricus vero Cæsar obiit anno Domini 1126. apud Traiectum, cui successit Saxonum Dux Luderus, qui & Lotharius, procurante Innocente Papa. His diebus non erat Ecclesia, neque sacerdos in omni gente Luticiorum, Obotritorum, & Wagirorum, nisi tantum in vrbe Lubic. Eo igitur tempore surrexit sacerdos & Magister Parisiensis, nomine Vicelinus, oriundus de Myndensi parochia, in villa Querrenhamele, in tpa Wezere, qui accepta autoritate prædicandi Euangelium Christi à Hærico Rege in Lubic. in sua ditione, multis Dei gratia conuertit, & ab Archiepiscopo Hammenburgenſi Adelberone, qui tunc forte apud Bremam constitit, habuitque Vicelinus Magister magnus, secum duos presbyteros, scil. Rodolphum presbyterum Hildensemensem, & Ludolphum Verdenſem Canonicum, & Henricus dedit Vicelino Ecclesiam Lubicen. & habitauit in Faldera, quæ nūc dicitur Nigemuster infra c. 30. quia hanc sibi assignauit Adelbero prædictus, & iuncti sunt sibi propter vitæ suæ sanctitatem, scil. sacerdotes Ludolphus Ep̃po, Ludmundus, Volchardus.

CAPITVLVM XVII.

S I quidem mortuo Henrico filij eius, sc. Zuentepolk senior & Kanutus Iunior bella intestina propter regnum patris habebant, & senior iuniorem in castro Plunensi, id est, to Plone obſedit, vbi tamen euasit, fratribus per exercitum reconciliatis. Et non multo post in Luttilinburg Kanutus interfectus est, & Zuentepolk solus dominio potitur, qui & prædictis dominis licentiam prædicandi dedit. Habitaueruntque Ludolphus, & Volchardus in Ecclesia sita in colle, quæ est regione vrbis trans flumen. Non longe post Rani urbem Lubic, cum oppido demoliti sunt nauibus properantes, sacerdotes tamen euaserunt, in nemoribus se occultantes. Zuentepolk postea non longe occisus est dolo cuiusdam Holksati diuitis, cui nomen Dason, & remansit sibi filius nomine Swineke, qui postea interfectus est apud Ertheneburg, id est, Ertelenborch. & sic defecit stirps Henrici in principatu Slauorum, qui postea translatus est ad Kanutum, filium Erici, Regis Danorum, qui à Lothario Cæsare, accepta corona regia, Obotritorum, vt, scil. esset Rex, reuersusque posuit castellum in terra Wagirorum in monte Sigberch, qui olim Alberch dictus fuit, qui & Kanutus sæpe Falderensi hospitio vsus est, vbi habitauit Vicelinus. Ecclesiam quoque in Lubic, quam ædificauit

uit Henricus, dedicari fecit. Kanutus vero non longe post in Sleswick dolo occisus est per Magnum, filium patris sui Nicolai. Ideo Lothari⁹ Cæsar in vindictam tantæ fraudis venit in multitudine graui in Sleswick, & Magnus territorius est, immensoque auro soluit Cæsari nobilem Kanutum.

CAPITVLVM XVIII.

MORTVO Kanuto cognomento Lavarr bipartitus est principatus. Nam Præbezlaus Wagirensium atque Polaborum, Niclotus vero Obotritorum provinciam accepit. Hi duo erant dux bestię truculentę Christianis, Idolorumque cultura reinualuit, ita ut boues, oues atque homines dæmonibus immolarentur. Christiani etiam crucifigebantur, euiscerabantur, & præter lucos & penates, quibus agri & oppida redundabant, dii primi & præcipui erant isti, scil. Deus Prone in Oldenburg, Sywe dea Polaborum, Radigast Deus Obotritorum: Vicelinus igitur his territus, adiuit Cæsarem Lotharium, virum Christianum valde, cum vxore sua in Bardevvik residentem, & suo consilio Cæsar castellum construī mandauit, in terra Wagitorum, in monte altissimo per vniuersum populum circumiacentē Sigeberch. Nam & Kanutus eundem locum olim occupauerat, ut dictum est supra capit. proximo, sed tunc dicebatur Alberch, nunc autem ei impositū est nomen Zigeberch, ædificauitque Ecclesiam infra montem, quam tradidit Vicelino cum fratribus gubernandam, similiter & Lubicen. ei tradidit Ecclesiam, præcipiens Præbeslao ut sub obtentu suæ gratiæ circa Vicelinum plenam gereret diligentiam, fecitque Vicelinum pontificem magnum, qui personas idoneas vtrique Ecclesiæ præfecit, & seminarium fidei iterum profecit.

CAPITVLVM XIX.

His peractis Lotarius dedit ducatum Saxoniz, Hentico, genero suo, Duci Bauariz: quem etiam secum assumens, parauit secundam professionem in Italiam, Rogerum quoque Siculum Apulia pepulit. Et cum iam redire pararet, immatura morte præuentus est: anno Domini 1139. & heu omnis virtus Saxonum turbata est, & in Slauiam res ecclesiasticę iterum labefactę sunt, corpus tamen Lotarij in Luttore perlatum atque sepultum est. Et Conradus ei successit in imperio, cepit anno Domini 1138. ut supra. Guerra quoque ingens facta est inter Henricum Lotharij generum. & Adelbertum Marchionem, filios duarum sororum, propter ducatum Saxoniz: Conradus tamen Cæsar annuit Adelberto: ideo Adelbertus præripuit castrum Luneburg & Bardewik & Bremam & Nordalbingorum partes, quę sunt omnia occidentalis Saxonia. Ideo comes Adolphus, pulsus est de Zigeberch. Hoc comperto Præbezlaus, de quo supra c. 18. exiens de Lubek, Zigeberch & omnia circumiacentia demolitus, nouo ibidem oratorio igne consumpro, Volsberto simplici fratre & virtuoso, gladio occiso, ceteris fugientibus fratribus, ad portum Falderensem, multosque Christianos fecit torqueri Præbezlaus in Lubek, sacerdotibus ibi positis per Vicelinum aspicientibus, non sine magna veneratione, debebant tamen iidem sacerdotes in castro Præbezlai sub eius tuitione. Non multo post venit quidam de semine Critonis Race, cum classica manu, & Præbezlaum non inueniens, Race castrum, & omnia circumiacentia demoliti sunt. Dux enim cognationes scil. Critonis & Henrici contendebant propter principatum. Præbezlaus si ab eis inuentus fuisset, mortuus fuisset. Agitabantur tam in Dania quam in Saxonia bellorum tempestates, super omnia tamen Slauius furor Holfatorum fines ita inuasit, ut iam pene Falderensis pagus in solitudinem redactus fuisset. Sed Vicelinus cum fratribus miris claruit virtutibus. nam infirmi curati, obsessi liberati sunt innumerabiles. ac miro modo in istis tribulationibus fouit de suis, pauperes Christi, hortabaturque populum ad letanias & orationes, quia dies

mali instarent. Nam & tot bella venerunt, ut Plunenes terra & Luttilingen, ac Aldenburgeris simulque castra Zegeberch & Hammenburg succensa sunt ac desolata.

CAPITVLVM XX.

POST hoc Adolphus comes, prius reedificato castro Zegeberch, vocauit ad terram Holsatorum desolatam, de Flandria, Hollandia, Westfalia, Frisia, Traiecto rurales. Post hoc in loco qui dicitur Bucow inter Trabenam & Wokinze in vallo vrbis desolatæ quæ edificauerat Crito Dei tyrannus, edificauit ciuitatem nomine Lubeke, eo quod non longe abesset à veteri portu & ciuitate, quam Henricus princeps olim constituerat, & cum Nicloto principe Obotritorum amicitias fecit, Ecclesiis prædia restituit, quæ Lotarius ante dederat, & monasterium infra montem Zegeberch situm transtulit ad locum Slauice dictum Cuzalina, teutonice Hoierstorp, & Ecclesia sub mōte, facta est parochialis. Circa hæc tempora Bernardus Clareuallensis Abbas claruit, Eugenio existente Papâ scil. anno Domini 1148. lib. xxviii. Speculi. c. lxxxiii. & Conrado tertio Imperatore existente in Frankenfort, quem ibidem adiit Bernardus, aderat etiam ibidem Adolphus prædictus Comes Holsatiæ. Ad instigationem igitur Bernardi ibidem factum est passagium ad terram sanctam, ut clarius habetur in Speculo, lib. .... cap. .... Niclotus hoc tempore in festo Iohannis & Pauli, nauigio properans ad Trabenam, occidit de viris ebrios vrbis Lubicanz ultra 300. & qui in castro erant ibidem, biduo atrocissimam pertulerunt obsidionem. Rodolphus sacerdos & monachus dum fugeret ad castrum, præuentus à Barbaris mille vulneribus confossus est, duzque equitum turmæ Wagirensium terram peruagantes, de eisdem quotquot in suburbio Zegeberch reperierunt, demoliti sunt, Vthin ciuitas & Susle pagus se tamen ab hostibus defenderunt, nam Fresi tunc habitabant in Susle, & sacerdos quidam fortissimus nomine Gerlaus, omnes incolas Suslenses perterritos confortauit, & per Deum factorem cæli eos cohiurauit, ut pugnarent, qui in bello excusso vno oculo & per ventrem perfolius, nihil tamen remissius egit, similis filiis Sarniz & Machabeis. Postmodum Slaui iidem reuersi de Holsatiâ in terram suam, oppugnati sunt in Demmyr & Dobyn per Comitem Holsatiæ & Danos, & fidem & baptisma acceperunt, quam tamen postea abiecerunt.

CAPITVLVM XXI.

COMES noster Adolphus fecit iterum amicitias cum Nicloto, fundamentaliter tamen sibi non credidit. Non longe vero postea Ericus Rex Daciz occiditur, & tres personæ regales certant de regno, scil. Swein Erici filius, Waldemar, Kanuti filius, & Kanutus filius Magni. Comes vero noster homagium fecit Kanuto, ideo venit Sweyn in graui potentia, & terram Wagitorum vastauit, Aldenburg succendit, & omnem terram maritimam, & suburbium Zegeberch vorax flammâ ignis absumsit. Postea Comes noster Adolphus, pugnaturus contra Sweyn, qui fuit in Sleswik, principem militiæ Sweyn, nomine Ethlerum, natum de Dethmercia, diuiciis Danorum subleuatum, autorem discordiarum occidit, cum multis aliis, nobilibusque quam pluribus secum ductis captiuis, Rex vero peruenit vsque Sleswik. Comes autem noster pacificus longo tempore fuit, clero adprime beniuolus, gentem suam Holsaticam ceruicosam & agrestem ingo pacis domauit, à rapinis prohibuit. Post hæc Swein filius Erici reconciliatus est Regi Danorum, & Kanutus Magni filius, proiectus de terra, exulauit inter Saxones apud Hartwicum Archiepiscopum, clarissimo genere natum ex parte Ducis principatus.

CAPITVLVM XXII.

Hic Hartwicus Archiepiscopus Hammenburgensis, magno studio nactus voluit sedes Slauias iam per lxxxiv. annos vacantes suorum suffraganeorum resuscitare: de quibus supra capit. xiv. simul & Dacia Norvvegiz & Sve-diz, quæ omnes Hammenburgensi antiquitus subiectæ erant. Sed obsequiis & variis largitionibus apud Papam & Cæsarem nihil profecit. Ne tamen omniño Suffraganeis caretet, Vicelinum virum sanctum, Episcopum consecrauit Aldenburgensem, prouectæ ætatis, & iam conuersatum in terra Holsatorum xxx. annis, & in Mekelenburg Dominum ordinauit Emehardum, & cōsecrati sunt ambo in Rosseuelde, & misit eos quasi agnos inter lupos. Hæc tamen consecratio facta est inconsultis dominis, scil. Duce Saxoniz & Adolpho Comite prædicto. ideo Vicelino negauerunt à suis dari decimam; postea tamen Dux eum ad gratiam cepit, nam nouit eum virum sanctū, sed voluit Dux quod inuestituram Episcopalem ab ipso recipere deberet. Episcopus igitur recedens pacifice ab eo ad deliberādum super hoc graui proposito, cum Episcopos inuestire solius Imperatoriz maiestatis sit. Venit igitur Bardewik, & ibi incidit in paraly-sin, deinde moratus est in Faldera longo tempore in eodem morbo, deinde ad consulendum Archiepiscopum & clerum venit Bremam, qui omnes dixerunt non debere hoc facere. Ipse tamen libenter fecisset, sed quia maiores sui dis-suadebant, abstinuit: ideo decimas non recipiebat, prohibente Duce, & quamuis temporalia nō messuit, spiritalia tamen eis ratione sui officij seminauit. De-dicauit itaque oratorium in Cusalina, id est, Hoyerestorp, & in Bornehouedes, id est, Sventineueld, venitque ad nouam ciuitatem quæ Lubic dicitur, confortatis incolis, ædificauit ibi altare Domino. Inde venit in Aldenburg quorum Deus dicebatur Prone, & princeps terræ Nuchel, de semine Critonis, idola-træ & pirata maximus, nomen flaminis, qui præerat superstitioni dictus est Myke. Proposito eis verbo salutis, pauci acquierunt fidei. Data igitur cæso-ribus lignorum pecunia, fabrica prope vallum vrbis antiquæ erecta est, quo omnis terra die dominica propter mercatum conuenerat.

CAPITVLVM XXIII.

Post hoc in Luneborch accepit à Duce inuestituram, id est, Episcopatum per virgam de manu Ducis, vt fides haberet propugnationē à Duce & Comite. Deditque sibi Dux villam Buzu, id est, Bulovv, siue Buzona cum suis pertinentiis. Et Comes noster qui & ibi erat, dedit illi medietatem decimarum. Et terra Nordalbingorum Sclauorumque commissa est Comiti nostro: & Dux profectus est in Saxoniam cum militia, vt reciperet Ducatum Bauariz: quem vitricus suus Henricus, frater Conradi regis occuparat: Duce absente facta est amicitia magna inter Comitem nostrum & Niclorum, quia Comes iuuit eum cum exercitu magno, contra Kicinos, & Circipanos, qui ei rebellare ceperūt. Forum vero Lubicense crescebat in dies singulos, auctis nauibus institorum. Dominus vero Vicelinus habitauit in insula Buzu, id est, Bulow, subfago exercere faciens agros, post hoc extructæ sunt ibidem cæzæ: ædificauitque ibidem Ecclesiam in honorem sancti Petri Apostoli, vrgensilia ad aratra cepit de Cuzalina, & Faldera, initia igitur episcopatus tenera, quia Comes, alias optimus, soli Episcopo mediocriter bonus. Dux Bauariam recuperare nō potuit, sed quasi ibi occisus fuisset multos per principes: sed mortuo Imperatore Cōrado iir. Fridericus primus inter Imperatores, Frederici Ducis Sueuiz filius potitus est imperio, cepit anno Domini 1171. & recuperata est Bauaria. Magister tamen in Speculo dicit eum cepisse regnare, anno Domini 1173.

CAPIT. XXIV.

VICELINVS vir sanctus in Faldera post modica tempora paralyſi diſſolutus officium linguæ perdidit, totum denique latus dextrum exaruit, iam deſuncto ſanctiſſimo viro Thetinaro, nec caſtro Plunenſi reedificato, duobus annis & dimidio vir ſanctus vicelinus verſatus eſt in loco egritudinis, nec ſedere, nec iacere contentus, eratque fratribus cura ſimul, ac incurabilis morſticia de eo, frequentius ad Eccleſiam baiulabatur. His diebus voluit Dux, vt Comes daret ſibi medietatem ciuitatis Lubicanæ, quia propter forum Lubicenſe minueretur ſibi numerus ciuium Bardevvikcenſium. Item vt daret ſibi ſulciam, ſive ſalinam mediam in Odeſlo, quia ſulcia Luneburgenſis deterioraretur propter ſulciam in Odeſlo: ſed Comes non conſenſit, ideo mandauit Dux in Luneburg reſidens quod tantum in Lubek vendi debeant quæ ad cibum pertinēt, & in Bardevvik omnes mercēciæ. Item Sulciam in Odeſlo fecit obturari, quod Comes noſter æquanimiter non tolerauit. His etiam diebus dilarante Domino fines Eccleſiæ: Euermodus, præpoſitus de Magdeburg ordinatus eſt in Episcopum Racisburgenſem, Comesque Polaborum Henricus dedit ſibi inſulam prope caſtrum, verſus orientem quaſi, ad inhabitandum. Hoc viſo Comes noſter etiam benefecit Eccleſiæ Aldenburgen. nam 300. manſos dedit Eccleſiæ in dorem, ad preces Ludolphi præpoſiti de Cuzalina, Vicelinus vero poſthoc obiit, pridie idus Decembris, anno Domini 1174. ſedit in Episcopatu annis v. menſibus ix. & ſepelitur in Faldera præſente Racisburgen. Episcopo, & officium conſummanſe, & Dux tunc fuit in Italia cum Rege Frederico i. pro corona Imperiali, datæque ſunt piſſimæ elemoſinæ pro anima Vicelini ſingulis diebus, qui multis miraculis poſt mortem claruit. Poſt Vicelinum, diſponēte Duxiſſa in Luneburg, nam Dux tunc fuit in Italia, quidam nomine Geroldus, Rector Scholarium in Brunſvik, & ibidem Canonicus, natus de Syueuia, id eſt, Syviis, & Cappellanus Ducis: non habens ſecundum in Saxonia in ſcripturis, & caſtiſſimus corpore, electus eſt per Ducem & clerum in Episcopum Aldenburgenſem, tempore Adriani Papæ, qui cepit anno Domini 1174. qui & Fredericum coronauit, lib. 30. Spec. cap. i. & ii. hanc tamen electionem Geroldi, Archiepiſcopus ratam habere noluit, ſed literis ſuis eum apud Adrianum Papam impeditæ cepit. Ipſe vero Geroldus adiuit Ducem, in Roma exiſtentem cum Frederico, & quia Dux viriliter pugnavit contra Romanos, Fredericum exactionare volentes, etiam Adriano multa mala fecerant, ideo Adrianus Geroldum Episcopum ibidem conſecrauit, altera die qua conſecrauit Fredericū Imperatorem. Qui deſcendens, venit ad inſulam Buzou, alloquens filios ſuos, & miſeriam inuenit. Nam & Falderenſis domus poſt mortem Vicelini, cōmodi ſimul & quieti conſulens, ad Hammenburgen. Eccleſiam ſeſe tranſtulerat, poſtea viſitans Archiepiſcopū, circa Albiā amicati ſunt, & ruruſt veniens Bremam, aduentauit Ducem, cum quo & Brunſvik natalem Domini celebravit. Deinde in loco cathedrali feſtum Epiphaniæ acturus, cum Germano ſuo Abbate de Ridda, Geſhufen, venit Aldenburg ad urbem penitus deſertā, ſine mœnibus & habitatore, ſed tantum ſanctuarium paruū habens, quod Vicelinus ibi erexerat, vt ſupra cap. 22. officio peracto, valde liberaliter Præbeſlaus regulus nos collegit, altera nocte quidem potens dictus Teſſemar, vbi in nemore vidimus arbores ſacras, Deo Aldenburgen. Prone cōſecratas, quas tamen incendiſimus, non ſine magno metu gentilium Sclauicorum.

CAPIT. XXV.

PROXIMA die dominica ad forum venimus Lubicen. vbi Episcopii ſermo fuit ad populum, vt conuerterentur, & Præbeſlaus reſpondit: Pater, tui ſumus, tāta ſunt vctigalia Ducis ſimiliter & Comitis, q̃ Eccleſias ædificare non poſſis.

possumus: nec patet nobis locus refugij. Cui Episcopus, Dux & Comes: vobis erunt fauorabiles, suscipite tantum fidem, & baptismi: Respondit Præbeslaus, dentur nobis iura Saxonum in prædiis, & dabimus decimas, & erimus Christiani. Geroldus igitur adiuit Ducem in Erthneburg, & vocatis regulis Sclavorum, scil. Nicloto regulo Obotritorum, & Præbeslao, proposuit de fide suscipienda, sed nihil determinatum est, quia camera Ducis vacua fuit, passus damnum in Italia. Sed postea multis diebus mansit Episcopus apud eum in Brunsvick, & fletu Episcopi & prece mollitus, eo quod in Wagira non haberet panem ad edendū, accersivit Comitem Adolphum, qui dedit Episcopo Gamale & Vthin, cum omnibus appenditiis eorum, & Buzu prædio adiecit duas villas, scil. Gutefueld, & Wobize. In Aldenberg quoque dedit ei prædium commodum adiacens foro. Et ædificauit Episcopus ciuitatem Vthin, & nusquam clerū habuit præterquam in Cuzilina, idest, Hoyerstorp, quam annuente Duce fecit transmigrae in Zigeberch ad locum primæ foundationis, vt in solennitatibus Episcopus haberet supplementum ibidem à clero, sed Falderensem Ecclesiam ab Archiepiscopo non potuit recuperare, sed Brunonem presbyterum de Faldera cum licentia Epponis sui præpositi misit Aldenburg qui gratia Dei multos sermone acquisiuit, lucos destruens, & ritus sacrilegos. Castrum & ciuitas vbi olim sedes cathedralis erat, deserta erant. Anno igitur 90. post excidium prioris Ecclesiæ, pontifex Geroldus, in honorem sancti Iohannis Baptiste, sibi affate Comite Adolpho, cum vxore piissima Mechilde, ibidem dedicauit ecclesiam, & Bruno maximo feruore de cetero venienti populo prædicauit, & mortuos eorum sepeliuit, & sacramenta ministravit. Et vetauit Comes, ne Sclau de cetero iurent in arboribus, fontibus, & lapidibus, sed offerrent criminibus pulsatos, sacerdoti, ferro ac vomeribus examinandos, post hoc in Susle, quæ erat spelunca latronum missus est de domo Falderen. Deylawyn sacerdos, prædicans ibi in siti, frigore & miseria, postea in Luttilinborg, siue Lutkenborg & Rathecow ædificatæ sunt Ecclesiæ, ope vicaria, per Comitem & Episcopum. Circa idem tempus ædificauit Comes castrum Plonense, & fecit ibi ciuitatem & forum. Multiplicatæ sunt etiam Ecclesiæ in terra Polaborum per Henricum Comitem in Racisburg, & Euermodum Episcopum ibidem, à prædis tamen Sclaui prohiberi non poterant Danorum, nam Sweyn Rex Danorum abusus est populo suo ad idem, Ideo malo fine conclusit.

CAPITVLVM XXVI.

His diebus Henricus Dux prædictus recuperauit Ducatum Bauariæ, de quo supra cap. 23. agente hoc Frederico Imperatore in Ratisbona & dictus est de cetero, Henricus Leo, Dux Bauariæ & Saxoniz. His etiam diebus occidit Waldemarum Sweyn, Regem Daciæ, circa Wiburg, qui Sveyn exulauit, 11. annis in Saxonia, quem reduxit Henricus Leo cum magno exercitu, pecunia cōductus, & factus est Waldemar Rex Daciæ, vir pacificus, & facta est pax & amicitia inter Comitem Adolphum & eum, & cessauit prædicatio. In diebus illis illis, scil. anno Domini . . . . supra cap. 24. post principium, Lubec consumpta est incendio, & institores accedentes Ducem Leonem dixerunt: Non vis, vt sit forum in Lubec, & iam depauperati, non valemus ædificia restaurare. Dux igitur accersitum Comitem rogauit Adolphum, vt daret sibi Lubec & portum, qui noluit. Tunc Dux habito concilio cum institoribus, ædificauit ciuitatem nouam super flumine Wakantze, non longe à Lubec, in terra Racisburg, vocans eam Louwenstad à nomine suo, sed non valuit portu nec munimine, ideo finaliter Adolphus Comes victus precibus Ducis Leonis dedit illi insulam Lubec & castrum, ideo statim iubete Duce institores derelinquentes nouam ciuitatem cum gaudio ædificauerunt Ecclesias, & mœnia in Lubec. Et Dux exclamari fecit in Aquilone, scil. Dania, Svvedia, Norrvegia, Rucia vt omnes

omnes venirent in pace ad forum Lubicense, & statuit monetam & telonium & iura ciuitatis honestissima, & prosperatum est opus ciuitatis, & accolæ eius multiplicati sunt.

CAPITVLVM XXVII.

His ferme diebus Fredericus Imperator omnes principes Saxonie accersuit ad obsidionem Mediolani. Igitur Dux Henricus Leo amicabatur ante exitum suum cum Rege Danorum Woldemaro & Nicloto principe Obotritorum, & cum ceteris, & astrinxit Sclauorum principes præcepto & iuramento, ut Danis & Saxonibus seruarent fidem usque dum rediret, quod & fecerunt, & iussit ab eis auferri omnes piraticas naues, & perduci Lubek: exceptis quas Sclaui callide sibi retinebant, quia meliores sibi clam retinebant. Et Rex Dacie Woldemarus pactus est dare Duci ultra mille marcas, ut sibi hanc pacem faceret cum Sclauis. Et Comite Adolpho sibi assumpto, suis committens patriam, Dux profectus est in Longobardiam, cum mille ut aiunt loricis, & venerunt ad exercitum Imperatoris, obsidentem praesidium nomine Krenun, pertinens Mediolanensibus, munitum valde, quod vix primo anno expugnarunt. Quo facto, Caesar conuertit ad Mediolanum exercitum suum, & ciuitatem vicit, ut anno obsidionis, & adæquauit eam solo, Dux vero Henricus rediit in Saxoniam. Et Comes Adolphus cum cognato suo Reynoldo Colonien. Elco, legatione publica functus adiuuit Regem Angliæ, & contristati sunt propter Comitis absentiam, tam clerus, quam populus noster. Sub his diebus, Wagiorum maiores & Mekelenburg, fregerunt Danis fidem, Episcopus vero Geroldus mitigauit Regem Danorum quantum potuit, usque ad adiungtum Ducis & Comitum. Quibus reuersis, Rex Dacie Woldemarus conquestus est eis in Erthneburg de pace sibi violata, & Sclaui proscripti sunt ibi, dicenſque Dux, quod omnes sui essent ad expeditionem parati, tempore mensis, quod audiens Niclotus, proposuit primum irumpere Lubek, incipiendo a domo ciuiſdam sacerdotis, venerabilis in Lubek, Adelo nomine, qui habitabat ad austrum super Wokinze, & innotuerunt insidie missæ sacerdoti, & leuauit pontem cum cathena, & exclusæ sunt insidie: & Dux posuit ibidem custodiam militum.

CAPITVLVM XXVIII.

Post hoc vastauit Henricus Dux omnem terram Sclauorum igne & gladio, & Niclotus præcauens obsidionis periculum, incendit omnia castra sua, scil. Ilo, Mekelenburg, Swerin, Dobin, & mansit in vno castro prope Wernou flumen, circa terram Kicine, quod nunc dicitur Kessyn, circa Rostok ad Orientem. Et quodam tempore exiuit Niclotus cum suis filiis, Prabezlao & Wertizlao, & aliis multis, ad exercitum Ducis morantem circa Mekelenburg, volens de latibulis frumentantes occidere, & frumentare volentes, sexcenti venerunt loricati, sub vestibus, quod inconsiderans Niclotus inuasit eos, & circumuentus, ibidem occisus est, & perlatum est caput eius ad exercitum, alij omnes fugerunt, & filij eius succenderunt Werle, occultantes se in nemoribus, familia vero se tranſtulit ad naues. Dux autem demolitus est omnem terram, & reedificauit ac muniuit Swerin. Postea filij Nicloti inuenerunt gratiam in conspectu Ducis, & dedit eis Werle cum terra circumiacente, scil. Kicimorum & Circipanorum, terram vero Obotritorum diuisit militibus possidendam, præponens singulis castris fide dignos. Et defuncto Emehardo, Episcopo Magnopolensi, i. Mekelenburg, substituit Dominum Bernonem, dans Ecclesiæ tricentos manſos in dotem, sicut ante fecerat Ecclesiæ Aldenburgen. & Raabisburgen. & de quolibet aratro, quod scil. ducebatur duobus bobus, & duobus equis, darentur Episcopis tres modij siliginis & xii. nummi publicæ monetæ. Et obtinuit sibi apud Caesarem autoritatem Episcopatus suscitare, dare & confirmare in omni

omni terra Sclauorum, & vt ab eo reciperent dignitates suas, & sibi hominia, id est, homagia facerent.

CAPITVLVM XXIX.

IN diebus illis orientālē Sclauiam tenebat Adelbertus Marchio, qui cognomēto dicitur Vrfus, habens terram Brizanorum & Stoderanorum, vsque ad saltū Boemicum, ad quam sensim deficientibus Sclauis, vocauit de Rheno accolas, de Hollandia, Zelandia, Flandria; & Episcopatus Hauelbergen. & Brandenborgen. aucti sunt vehementer. Anno igitur Christi 1174. ad preces Geroldi trāstulit Henricus Episcopatum de Aldenburg ad Lubic, quia Aldenburg depauperabatur peccatis exigētib⁹, & Lubec locus cōmodosior pro Episcopatu, de die in diem dirabatur, & muniebatur; fundato oratorio & 13. prābendis tertiamdecimam pro prapósito fundauit, cui nomē Athelo, vel Athelon; & Dux & Comes Adolphus dotarunt Ecclesiam decimis redditib⁹, villis & thelonio, & molēdinis & priuilegiis fulgidis. ¶ His diebus Adriano Papa mortuo, schisma ortum est inter Alexandrum, qui & Rolandus, & Victorem qui & Octauianus, Victori Cæsare adhērente, porro cum Ecclesia Hierosolymitana Antiochiam, omnis Francia, Hispania, Anglia, Dacia, & omnia regna, vide etiam lib. 30. Spec. c. 12. & 111. enuclīcius. His diebus fuit pax in omni terra Sclauica, Guntzelino regente Obotritorum terram, amico Ducis Henrico, Comite Polaborum, qui vocauit etiam accolas multos de Westfalia, & post eum Bernardus filius ei⁹. Postea filij Nicolori non contenti terra sibi à Duce reddita, & data, vt sup. c. prācedenti, anhelabant ad terram Obotritorū, quam iure belli perdiderant, ideo Dux prāuuls⁹ per Guntzelinum, Prāfectum in Svveryn, venit iterum contra eos tēpore hyemali ad Werle, in qua fuit Wertzela⁹ multis cū nobilibus, & obsedit cum Comite Adolpho, at Prābezlaus senior natu latuit in nemoribus, percussurus frumētantes, & vna dierum percussit de Holfatis ceruicosis, contra voluntatem Ducis frumentare volētēs, quia vrbani se dabant victos ferme 100. viros. Dux vero capta vrbē duxit Wertzlaum Regulum in Brunsvik, astringens eum manicis ferreis, vt cognosceret quid Leo fortissimus esset, & ad nullius paueret occursum prouerborum xxx. ceterosque dispartiuit per custodias quousque redderet nouissimum quadrātem, prapōsuitque terrā Vetricum Nicloti fratrem nomine Lubemarum, Prābeslaus autem conabatur educere fratrem de vinculis, sed non potuit.

CAPITVLVM XXX.

EODEM anno post viii. Paschatos infirmatur Gheroldus, Episcopus Lubicensis, vsque ad Kalēdas Iulij, qui rogauit dominū ne moreretur, antequam Ecclesia Lubicensis dedicaretur, & exauditus est, postea de licentia & consensu Ducis & Archiepiscopi, qui tunc simul erāt Stadis siue Staten, prāparauit singula necessaria dedicationi. ¶ Veniens igitur Archiepiscopus, in itinere dedicauit Ecclesiam Falderensem, quā alias dicebatur Wippendorp, quam fundauit Vicelinus, & vocata est ab Archiepiscopo nouum monasterium Nighemunster. Et inde venit Archiepiscopus Zegheberch, deinde Lubec, & gloriose receptus est à Duce & Episcopo. Facta igitur cōsecratione Archiepiscopus petitus, vt daret prādictū nouum monasterium Ecclesiæ Lubicēsi, noluit cōsentire. Et reuersi sunt Episcop⁹ in locum suum, Dux vero in Saxoniam, deinde in Bauariam, Comes vero ad Zygyheberch. Geroldus vero sollicitē visitauit parochiam suam, dās suis monita salutis, & Plonenfe forum quod singulis diebus agebatur à Sclauis & Saxonibus stricte prohibuit. Et postquam in Luttilinborg, i. Lurkenborg diuina perfecit, morbum sensit, & perlatus Buzu, siue Buzow, multis diebus lecto decubuit, nunquam tñ missarū solenniis, vsq; ad diem obit⁹ sui defuit, visitatus ab Odone Decano Lubicen. & prapósito Zegebergen. Ludolpho cum fratribus vtriusque congregationis, sperans in mortem, gratulanter Deo reddidit spiritum,

T

anno

anno dñi 1162. perlatumq; corpus ei⁹ Lubek, sepultum in medio Basilicæ quam fundauit, sed nunc in nouo choro, sub paruo blauio lapide intra cancellos, eius ossa quiescunt. Sedit annis xv. nescio an simul in Oldenburg & Lubek. xv. annis sedit, an solū in Lubek. Post quem 111. Kalēd. Febr. statuit Dux Leo reuersus, Cōradus fratrem & germanū Geroldi, q; tamen nō fuit bene menti Archiepiscopo Hartwico, & toti capitulo Lubicen, sed præualuit Ducis autoritas, & est cōsecratus in Staden. ciuitate per Hardvicū. Pollebat literatura, facundia, affabilitate, largitate, ac multis virtutibus: sed heu mobilis animo fuit, & incertus in promissis, extraneos diligens, suosq; fastidians, clerum vt seruos habuit, bona cleri, sua dicebat, commonitus desuper à Duce, nihil remissius egit, sed alienatus Duci, confederatus Archiepiscopo.

CAPITVLVM XXXI.

CIRCA principium suæ consecrationis tanta inundatio facta est q; quasi omnis terra Friiæ, Hathelen, Albiæ & Wirræ summersa fuisset, nam multa millia hominū aquis perierunt. In Mekelenburg etiam Wertzelaus fili⁹ Niclori minor, detētus in vinculis Henrici Leonis: per fratrē suum Præbeslaum occidit oēm masculū in ore gladij, vxoribus & pueris ductis in captiuitatē, deinde venit in Ilo, sed ibi nihil profecit. Quinto igitur die interfectionis venit pōtifex Berno de Suerin in Mekelenburg, & tumulauit ibidē lxx. interfectōrū corpora, & Slauī fere interfecissent eum, nisi quidam Richardus venisset de Soltvedel cū militia à casu, & iuuisset eum, exiuit enim vt iuuaret Guntzelinū, obsessum in Ilo, & casu venit Mekelēburg. Post nō multo tēpore Præbeslaus cautelose, & minatorie adeptus est castrū in Malachou & Tusslyn. His auditis venit Henricus Leo cū Marchione orientali Adelberto cognato suo, & cū fortissimis Saxoniz, cū Rege Danorum Woldemaro, qui venit nauigio, & cū Adolpho Comite nostro, & circa Malachou fecit Wertzelaum suspēdio interfici. Deinde venerunt vsq; Demmyn quasi ad 11. miliaria, nā ibi cōfederat vniuersus exercit⁹ Slauorum quorum principes Kazemar & Bugislaß, & illis pugnantibus, primā aciem perdidērunt Slauī, sed heu in 11. ceciderunt Adolph⁹, Comes noster, & Reynaldus, Comes Dittmarciæ, sed postea ceciderunt de Slauis numerati 11. & 700. & persecutus est eos Dux vsq; ad terrā Pomeranię regionis, ad locū qui dicitur Stolpe, prius tñ incēderunt castrum Demmyn, & ad æquauit vallū castrī solo, & non audebant Sclauī ei amplius resistere. Comes Adolph⁹ perlatus est ad sepulcra paterna in Myndē. Comeciam vero tenuit Mechildis relicta eius, cū filio tenello, & immutata est facies terrę nostrę, & quies Ecclesiārū, & posuit Dux tenello tutorē Henricū comitē Turingia natū, auunculum pueri, totū armis deditū, qui Præbezlaum recepit ad gratiam, reddēs ei hereditatem paternā, præter Sueryn, & fecit Prębezla⁹ Ducifidelitatē. Postea cecidit Cōradus Episc. Lubicen. in indignationem ducis, ppter conspirationem quam habuit cum Hartwico Archiepiscopo. Postea ad instigationem Archiepiscopi mansit 11. annis cum Duce Henrico in Magdeburg, post hoc exulauit à parochia, sed interuentu Imperatoris Frederici redire meruit, & mutatus est aliquo modo in alium virum & Archiepiscopus mortuus est.

CAPITVLVM XXXII.

IN dieb⁹ illis Rex Woldemar, cū iuuamine Kazemar & Bugislaß, principū Pomeranorū & Præbezlai principis Obotritorū, in manu valida obtinuit terram Rugianorum, & destruxit phanū eorum, & simulacrum cōfregit, & locuples ærarium diripuit, & ædificauit Ecclesias, & statuit sacerdotes Dei, adiuuantibus eum Episcopis, sc. Absolon de Rotfchilde & Bernone Magnopolen. & sic conuersi sunt Rugiani ad fidem, anno domini 1168. quamuis tam diu in errore perseverabāt plus omnibus Sclauis, erant tamē hospitales, parentes honorantes, nullum sinebant esse egenū inter se, sed oēs fouebant eum, tanquam curā heredis agentes. Seruierunt Regi Danorū post cōuersionem sub tributo, sed post hoc requisi-

quisuit Dux Leo medietatem tributi à Rege, & renuit dare, ideo vastauit Dux Daniam, post hoc Rex amicabatur cum Duce, tradens sibi omnia ad voluntatem, & facta est pax vniuersalis per vniuersas terras istas. Et Præbeslaus deposita rebellionē ædificauit vrbes, Mekelenborg, Ilou, Rostok, & multiplicata est religio. Et mandauit Guntzelinus Præfectus castri Sweryn, vt omnes Sclauī vagantes per arua, & omnes tales, propter latrocinia necarentur, & cohibita sunt furta & latrocinia.

SEQUITVR CONTINVTATIO EX GE-

sis Pontificum Lubicensium.

CAPIT. XXXIII.

ISTE Conradus præmemoratus 11. Episcopus, cap. 30. & 31. Episcopus 11. Lubicen. audito quod Geroldus suus antecessor, vir piissimus dedisset fratribus, id est, canonicis Lubicen. Ecclesiæ, Ecclesiam forensē, id est, beatæ Virginis in Lubec cum omnibus suis emolumentis & offertorio. Ipse dedit eisdem Ecclesiam sancti Petri cum omnibus prouentibus. Hic postea existens in via peregrinationis ad terram sanctam cum Duce Henrico Leone, obiit in ciuitate Surs, quæ alias dicitur Tyrus, Anno domini 1168. sedit annis sex.

¶ 111. Episcopus. Cui successit Henricus Abbas ad sanctū Aegidium in Brunsvik, ordinis sancti Benedicti à Capitulo electus, & à Hauelsbergen. Racisberg. & Swerinen. Episcopis in præsentia Ducis Henrici Leonis anno Domini 1168. cōsecratus. Per hunc legitur Ecclesia Lubicen. maior fore dedicata, scilicet anno dñi 1170. & stat Ecclesia ista ad huc, anno scilicet dñi 1477. patet igitur q. annis xvi. post introductionē Gheroldi 1. Episcopi Lubicen. Ecclesia maior, quæ nunc stat, est cōsecrata, in honorē sanctorum Iohannis Baptiste & Nicolai. Stabat igitur anno domini 1477. annis cccvii. Hic vir magnæ scienciæ & sanctitatis, de Brabatia natus, facundissim⁹, ante Rector scholarium in Brunswig. Hic cum Duce Henrico Leone, & Conrado episcopo, antecessore suo in peregrinatione ad terrā sanctam cōstitutus, in mensa Regis Græcorū cum Græcis disputās, euidentissimis ostēdit rationibus ac auctoritatibus Spiritū sanctum à Patre & Filio pcedere: Anastasij, Cyrilli, & aliorum fretus scriptis, & magnificat⁹ est coram cunctis. Huius tempore Dux Henricus Leo edificare cepit Ecclesiam Lubicen. quæ modo est, in honorē sanctorum Iohannis Baptiste & Nicolai, & cum dicto Hērico primum lapidem posuit, vt supra. Idem Hēricus fundauit monasterium sancti Iohannis Euangelistæ, ponens ibi de ordine Benedicti fratres, conferens eis villas, & decimationes, sed modo translati sunt in Cismariam prope Gropenisse. Per medium huius Henrici Episcopi, Imperator Fredericus primus, qui cepit anno dñi 1173. & imperauit annis xxxvii. cum conclusisset ciuitatem Lubicen. obsidione fortissima ab impugnatione cessauit, donec ciues cōsulescentes Ducem Leonem, eius consensu Cæsari homagium præstiterunt.

CAPIT. XXXIV.

HVIC, crebris vexato febribus, Imperator præmemoratus proprium Physicum ad ciuitatem misit. Sed in eadē infirmitate mortuus est, & in prædicti monasterij S. Iohannis choro tumula est. Sedit annis xv.

¶ 114. Episcopus. Cui successit Conradus secundus, Episcopus quartus Lubicensis, datus per Fredericum primum ad petitionem Capituli, anno domini 1183. Iste fuit cōfirmatus per Episcopū Bremensium sed nunquā consecrat⁹. Nam Adolphus Comes sibi aduersatus fuit super aduocatia Vthinen. ideo cū argento, suppellectili & equis optimis, ad Archiepiscopū Bremensem Cifridum conuolauit, curam Ecclesiæ ei resignans, & clero Lubicen. se minime reuersurum rescripsit.

¶ Anno dñi 1183. Imperator prædictus in Erfordia consistens, volens concordare Episcop. Moguntinum & Lāgrauium, in quodā deambulatorio, i. e. in Laub,

quod contractum, cecidit in turbidas aquas, & submersi sunt circa centum Comes, Domini & milites, & Imperator vix se retinuit in vna fenestra.

¶ v. Episcopus. Anno domini 1184. Theodericus præpositus in Zegeberch, vir pius iustus, & mäsuetus, Episcopus Lubicensis v. successit Cōrado. Nam Archiepiscopus⁹ Bremensis Hartwicus, citauit totū capitulum Lubicēse in Häburg, & ibi pari voto Archiepiscopi & Capituli pōrificatus est, q̄ sibi absentinunciari, lacrymatus cōsentire noluit, exhortatus tñ per Archiepiscopum & Comitē, inuite quasi acquieuit, inuestiturā recipiens de manu Imperatoris Frederici, de Italia redeuntis. His tēporis Dñs de Mekelenburg, deficientibus Sclauis, in insula Pole teutonicos incolas collegit, & ne decimā Episcopo darent, eos defendere voluit. In fine tamen Episcopus, domino de Mekelenburg, mediam decimā dedit ob pacem, & sibi mediam dari voluit ab eisdem expedite. Hic sedit annis xxiii. ¶ Anno domini 1187. Papa Urbanus 111. post Lucium sedit. Post quem Gregorius Octauus cepit, anno scil. domini 1188. Nam Papa Urban⁹ 111. audito quod Hierusalem esset capta à Sarracenis, in die Vlrici, ex mœre ore postea obiit.

CAPITVLVM XXXV.

ANNO domini 1186. edificatū est per Comitem Adolphum, ppe Lubek, monasterium Reyneulde, per quinq; annos, fratrum ordinis Cisterciensium.

¶ Anno domini 1187. Henricus Marchio Brandenburgēsis, filius Ottonis, fundauit Ecclesiam sancti Nicolai in Stendal.

¶ Anno eodem, terra sancta & Hierusalem à Soldano capitur, lib. 30. Speculi c. xlii. & xlii. Et tunc proximo anno cepit ordo Fratrum de Hospitali domus Teutonicæ. Vide infra.

¶ Anno domini 1188. obsedit Dux Leo Bardewik, suam ciuitatem, & obtinuit eandem in die Simonis & Iudæ Apostolorū, & crescere cepit & augmentari Lünehurg ex lapidibus murorū Bardewik.

¶ Eodem anno incepit ordo Fratrum de Hospitali, vt supra, obiitque Gregorius Papa, post quem Clemens 111. post quem Cælestinus, qui cepit anno domini 1191.

¶ Anno domini 1197. obiit Henricus Leo de Brunswick, & reliquit tres filios, scil. Ottonem, qui postea factus Imperator, 1209. & Henricum, Comitem Palestinum, & Wilhelmum, Ducem Brunsvvicensem.

¶ vi. Episcopus. Bertoldus per Capitulum Lubicense post Theodoricum est pontificatus, vi. Episcopus Lubicen. anno Domini 1211. Hic ob certas incōmoditates, vna cū Capitulo resignauit Burgensibus, Lubicēsis habitationem quā habebat in Oldenlubeke. Hic etiam instituit camerarium perpetuum p canonicis suis, & sibi de redditibus perpetuis, de censibus mensæ Episcopalis, puidit. Edificauit etiam primum molendinum in Vthin. Sedit annis xxiv.

¶ Anno domini 1197. obiit Rex Danorum Kanutus veneno.

¶ Anno domini 1199. obsedit Imperator Philippus Brunsvvik, nec vicit eam.

¶ Eodem anno Dux Waldemarus voluit totam terram Nordalbingorum addere corōnæ Danorū, ideo anno 1209. vicit Häborch, Zegeberch & Raciborch, & cepit Comitem Adolphum, & factus est Rex Danorum post mortem Kanuti fratris sui. Et subiecit sibi Lubicen. Kalend. Septembris, datis tamen eis litteris, quod vterentur priuilegiis prioribus, & hoc anno domini 1209.

CAPITVLVM XXXVI.

NON longe post liberatur Comes Adolphus, ob id præsentata est Regi domus in Louenborch. Et circa idem tempus edificata est in Liuania ciuitas Regis. Anno domini 1204. cepit idem Rex Ertneborch trans Albeam, destruxitque idem, & postea filiam Regis Bohemæ Margaretam duxit uxorem. Anno Domini 1211. obtinuit Rex Danorum Wolmarus Prussiam, & multas terras à

ras à Duce de Stetryn, & rexdificauit Demmyn: Anno Domini 1218. Rex Wolmarus igne consumpsit multas terras, circa stadis in hyeme valida, & Håborch etiam obtinuit, vna cum Comite Alberto, & proximo anno xdificauit idem Comes iussu Regis Trauemunde, collocans ibi turrim firmissimam latericeam. Hoc etiam tempore Lubic murata est in circuitu & valde firmata, & tamé fuit caristia duob⁹ annis. Anno domini 1218. obiit Otro Imperator, postquam Fredericus secundus imperauit, vt in Spéculo lib.

Hoc anno fecit Wolmarus Rex Daciz coronari filium suum Woldemarū in Sleswik in Regem Daciz, & fuit tertius dictus hoc nomine.

¶ Reualia. Anno domini 1223. xdificauit prædict⁹ Rex in Estlande Reualiam, & subiecit omnes illas terras suæ coronæ. Anno domini 1223. Comes Henricus de Sweryn captos in Dacia reges, Woldemarū & filium eius duxit in Sweryn Iohannis ante portam: & postea in bello obtinuit Comitem Adolphum de Louenborch, & addidit eum regibus victis, postea reges redempti sunt pro 1. milibus marcarum, & iurauerunt, se amplius non venturos in terram Holfatiz, & reliquerunt obsides potentes. Anno domini 1227. rotatur Comes Fredericus de Isenborch, vel alias de Altena, quia occidit episcopum Coloniensem. Hoc etiam anno moritur sanctus Franciscus. Hoc etiam anno libertati sunt dati Lubicen. postquam xxiv. annis & plus fuerant sub ditione Danorum, vt supra, cap. proximo in fine: missis solemnibus nunciis ad Imperatorem, perpetueque manendo sub imperio, renouatis omnibus priuilegiis per Fredericum 11. per auream Bullam, sicut prædictus dotauit eos Henricus Leo de Brunswik, & auus eius Cæsar Fredericus 1. & absoluti sunt per Imperatorem ab homagio factō regibus Danicis prius, vide clarius, in cronica Korneris. Et de magna victoria, quam obtinuerunt in Merica circa Bornehouede in die Magdalenz cōtra Wolmarum Danorum Regem, & ideo castro in Lubic Regis destructo, ordinauerunt ibidem monasterium prædicatorum in honorem Magdalene.

CAPITVLVM XXXVII.

¶ VII. Episcopus.

I OHANNES de Lubec dictus, Ecclesiæ Lubicensis Decanus, electus est in Episcopum anno domini 1237. Qui mox post suam consecrationem dedicauit Ecclesiā monasterij in Reyneuelde prope Lubec, ad 11. miliaria situati. Iste assignauit redditus perpetuos pro pane, vino, & cereuisia in cœna Domini fruendos, sedit annis xii. xxii.

¶ Elisabeth. Anno domini 1239. Sancta Elizabeth vidua moritur in Domino. Multa alia his temporibus facta, vide in Cronica Korneris. Anno domini 1237. Papa Gregorius ix. prædicari mandauit crucem contra Stedingos hæreticos qui Eucharistiam, religiosos & clericos turpissime tractabant. ¶ Anno sequenti Wismaria vrbs terræ Obotritorum fundatur per Ghunzelyn comitem de Swerin, destructo oppido Mikelēburg, anno 47. translati sunt monachi ordinis sancti Benedicti de Lubic ad Cismariam, quam ipsi xdificabant, quia nō poterant cum ciuitate concordare, vide supra c. xxxiii. in fine. Eodem anno obiit Episc. Iohannes dictus de Lubic.

CAPITVLVM XXXVII.

¶ VIII. Episcopus.

ALBERTVS Episc. Liouient. siue Rigenf. in Lubic residens, datus est in tutorem, siue ministrum Ecclesiæ Lubicensi anno domini 1247. Qui sedit per sex annos integros, quibus vacauit Ecclesia Lubicensis post decessum dicti Iohannis de Lubic, quia Canonici de electione non poterant concordare.

¶ Anno eius 20. discordia grauis orta est inter eum, & Iohannem & Gherardum Comites Holfatiz super decimis in terra Oldenburg, sed tandem cōcordarunt,

darunt, & Principes fatabatur publice, q̄ tantū in Lutkenbrode & Grôtebrode vllis medietas decimarū eos tangeret. Et statuerunt q̄ de palude Dolghen, vs̄ que ad mare de singulis mansis cultis & incultis 4. modiorum decimæ puræ siliginis dari deberent Episcopo. Insuper dederunt Ecclesiæ 11. mansos in villa Sulfow, cū omni iure & libertate, ibique Episc. fecit erigi granarium, ad quod præcipiebant Comites districte, omnes in terra Oldenburg morantes, vt suas decimas propriis expensis perducerent. ¶ Iste idem Albertus emit medietatem molendini in Svartow pro c. marcis. Nam alia medietas iam fuit Ecclesiæ. Registro primò quota. 21. Sed nunc totum est ciuitatis Lubicanæ per viam emptionis, & multa alia bona fecit.

¶ ix. Episcopus. Tandem frater Iohannes de Deyst ordinis Minorum Episc. Sambienfis, de Brabancia oriundus, translatus est ad petitionem magni principis domini Wilhelmi; Regis Romanorum, cuius fuit Capellanus & Consiliarius de Ecclesia Sambienfi ad Lubicensem per Papam Innocentium 4. anno domini 1274. Magnus Theologus fuit & prædicator crucis generalis, prudens & solennis dominus. Hic cessit à dicecesi per integrum annum, quia reditus mensæ Ecclesiæ dissipati erant per Comites Hollandiæ Gherard. & Iohan. Et reuersus plures Ecclesias intus & extra cōsecrauit, vt sic sustentaretur. Tandem vexationes bonorum Ecclesiæ, redemit à Comitibus 800. marcas & militibus. Multa quoque bona Ecclesiæ comparauit. Nouam dignitatem, scilicet cantoriam instaurauit, statuens vt cantor cunctis festiuitatibus cura socio suo in processione baculo argenteo fulcitus incedat, assignans ei certos redditus. Item, libertauit oppidum Vthin cum iure Lubicen. Plures etiam milites & militares suæ dicecesis pro suis excessibus fecit nudatos in processione reconciliari. Multa etiam priuilegia vtilia pro Ecclesia impetrauit. Tandem rediens ad Regem Romanorum, obiit circa partes Rheni in Essendia, sepultus in Misia. Sedit annis sex.

Pontifices autem qui sequuntur in ordine suo, habentur infra in locis suis.

¶ Ordo in Prussia.

ANNO Domini 1183. cepit ordo Fratrum de Hospitali domus Teutonicæ, qui nunc regnat in Prussia & Liuania, & dominantur summis, qui instituti sunt seruire infirmis. Cepit autem tali modo. Quidam ciues vrbiū Lubic & Bremæ, existentes in exercitu Christianorum, cum Adolpho Comite Holsatorum in subsidium terræ sanctæ, videntes plures Teutonicos peregrinos infirmos iacere, in locis diuersis campi, in maximis miseriis, absq̄ cuiuscunque cura, quando scil. exercitus Christianorum erat in expeditione Accon, cum primo Frederico Imperatore, misericordia moti, acceperunt latum velum de quadam magna naui, & inde facientes tentorium, collegerūt sub illo infirmos tales, & curam eorum egerunt. Ipsi quoque cum comite Adolpho redeuntibus, commiserunt illud Capellano Frederici Ducis Sueuiæ, filij Imperatoris tunc nouiter submersi, sci. Frederici primi, & Camerario eiusdem Capellani, qui ædificauerunt ibi domicilia & capellam in honorem beatæ Mariæ virginis, domus Teutonicæque illud nominauerunt hospitale beatæ Virginis, quib⁹ plures alij se iunxerunt, captaque vrbe Accon, ædificauerunt intra muros eiusdē quoddam templum; & Fredericus Dux Sueuiæ præmemoratus obtinuit confirmationem illius religionis à Papa Cælestino 111. per promotionem Imperatoris Henrici vi. fratris sui, vnde nominata est religio illa, fratres de hospitali domus Teutonicæ.

¶ Lubek. Anno Domini 1190. Dux Henricus Leo cum exercitu magno veniens Lubek, ciuitatē recuperauit de manu Imperatoris quam vsurpauit Fredericus primus, vt supra cap. xxxiii. in fine. qui fecit eam imperialem & quod esset

esset caput omnium ciuitatum maritimarum & quod consulares eorum aurum deferre possent, & quod omnes de consulatione essent in concilio Imperatoris in perpetuum, & partem thelonij, à Duce Henrico deputatam, in usum Canoniceorum ibidem ratificauit, & hoc per omnia puncta prædicta, sub bulla aurea: anno domini 1182. Sed postquam Leo ciuitatem recuperauit, ut dictum est, amisit eam iterum, anno videlicet domini 1192. quia obuenta est per Dominum Adolphum Comitem Holsatiz cui pro laboribus suis Imperator, omnes redditus ei à ciuitate debitos, liberaliter concessit.

¶ Anno domini 1197. Beruo Episcopus Mekelenburgensis mutauit titulum, & dictus est primus Episcopus Swerinen. & sedes translata est de Mekelenburg in Sverin, propter tyrannidem Sclauorum.

¶ Lubek. Anno domini 1209. Ciuitas Lubicana eibus ignis facta est ex integro, absque quinque domibus, à quibus hodierna die vicus ille, quinque domus dicitur.

¶ Anno domini 1209. capta est ciuitas Lubicana, per Waldemarum Ducem Slesuicem. fratrem Regis Danorum, & sic Danis subiecta, eisdem sub tributo seruauit fere viginti tribus annis.

¶ Straleßund. Anno domini 1210. Straleßund condita est per Waldemarum Regem Danorum, secundum quosdam, secundum alios vero à Germaro Rugianorum principe, secundum alios à quodam Duce Pomeranorum.

¶ Prædicatores. Anno domini 1216. confirmatur ordo prædicatorum per Papam Honorium III. ad instantiam sancti Dominici.

¶ Hamburg. Anno domini 1218. Waldemar Rex Danorum cepit ciuitatem Hamburg & dedit eam Alberto Comiti Holsatorum in hereditatem perpetuam, sumens ab eo 700. marcas argenti.

¶ Minores. Anno domini 1221. ordo fratrum Minorum confirmatur ab Honorio III.

¶ Reualia. Anno domini 1223. Reualia ædificata est, vide supra c. xxxvi.

¶ Lubek. Anno domini 1271. media pars urbis Lubicanæ incinerata est in die Barnabæ, ideo constituit consilatus, ut de cætero domus non de argilla, sed lateribus ædificarentur, & sic Lubek primo facta est latericia.

¶ Anno domini 1273. ciues Lubicen. expugnarunt, ceperunt, ac spoliauerunt ciuitatem Sundensem, innumeros occidetes: Dituores vero captos, ad Lubicam deduxerunt urbem.

¶ Dartzowve. Anno domini 1262. ciues Lubicen. freti auxilio Domini Iohannis de Mekelenborg destruxerunt funditus castrum Dartzowve, & militem domum castri suspenderunt, quia raptor erat & fautor prædonum.

¶ Comes. Anno eodem ciues Lubicen. Holsatiz captum tenuerunt in prætorio ciuitatis Iohannem comitem Holsatiz, quia quendam militem Borchardum Voet, in ciuitate Lubicensi circa puteum in platea lata prope cæmeterium B. Virginis interfecit, qui per manutrium quoddam de fenestra prætorij se submisit ad terram, ubi à suis ad hoc ordinatis ad equum locatus abductus fuit, non sine dissimulatione consilatus.

¶ Albertus Magnus. Anno dñi 1267. floruit Albertus Magnus, sacre Theologie Doctor, natione Theutonicus, degens in conuentu Colonien. ordinis prædicatorum, cuius ordinis frater fuit, licet ad tempus erat Episcopus Ratissponen. & corpus eius humatum est in medio chori Fratrum prædicatorum Coloniz.

¶ Fredericus. Anno domini 12. Imperator Fredericus dominium de Brunßwig & Luneburg in principatum & ducatum redegit. Nam antea domini Brunßuicem. se solum Dominos scripserunt, sed tunc in antea nomen Ducis meruerunt.

¶ Wismaria. Anno domini 1266. Wismaria ciuitas quasi ex integro incinerata est, paucis ædibus demptis, in crastino ascensionis domini.

¶ Corpus Christi. Anno domini 1267. institutum est festum gloriosum corporis

ris Christi, per Urbanum Papam iv. ad petitionē Thomæ de Aquino Doctoris ordinis Prædicatorum, qui tunc floruit.

¶ Iohannes Theutonici. Anno domini 1271. Iohannes Theutonici glossator decreti præpositus sancti Stephani in Halberstad contra Clemētem Papam appellavit propter decimam exactam, propter quod ipsum Papa excōmunicavit, & præpositura spoliavit.

¶ Aristotelis libri. Anno domini 1273. Wilhelmus de Brabantia, ordinis Prædicatorum: transtulit omnes libros Aristotelis de Græco in Latinum, verbū ē verbo; qua translatione scholares adhuc hodierna die vtuntur in scholis, ad instantiam sancti Thomæ de Aquino Doctoris.

¶ Magdeborch. Anno domini 1279. Magdeburgen. ciues in confictu magno huius bello captiuarunt Ottonem Marchionem Misnensem, comite de Arnsteden interfecto.

¶ Canonici expulsi. Anno domini 1280. expulsi sunt per communitatem Lubicē. Episc. Borchardus & Canonici Lubicē. pro eo quia interdictum posuit in ciuitate propter spoliū commissum per fratres minores; qui furtus cuiusdā viduæ Rigborch dictæ, de Ecclesia parochiali per missam animarum violenter tulerunt, & causa sedata fuit per sententiam latam per dominū Iacobum de Columnis Cardinalem ex commissione Papæ.

¶ Hamborch. Anno domini 1281. Hamborch ciuitas Holsatiæ vltra median partem longe incinerata est, & plures homines vtriusq; sexus in igne perierunt. Prussia. Anno domini. 1286. Cruciferi de domo Teutonica, à Marchionibus Bratidenborgen. & Misnen. terram Prussiam fertilem & populosam pro magna summa pecuniæ emerunt, quia suis metis erat continua. Qui Marchiones dictā terram cum exercitu magno eam intrantes contra Regem Poloniæ, Rege iam in Polonia interfecto, per ipsos sibi subiecerunt, à cuius tamē terræ impetitione Poloni nunquam nec in præsentī requiescunt.

¶ Sextus decretalis. Anno domini 1299. Bonifacius viii. Papa librum sextum decretalium publicari fecit.

¶ Lubeke. Anno domini 1299. orta est discordia grauis inter Borchardum Episcopum & Capitulum ex vna, & cōsularum ciuitatis Lubicē. parte ex altera, propter prata, māfos, aquas & nemora loci, vbi antiqua ciuitas Lubicana iacuerat. Communitas autem canonicos expulerunt, & curias eorum friegerunt, & eas spoliauerunt.

¶ Lubeke. Anno domini 1308. Episcopus Lubicē. & Canonici sui concordati sunt cum consularū vrbis prædictæ, & cum fratribus ordinum Prædicatorum & Minorum.

¶ Templarij. Anno domini 1309. capti fuerunt Templarij vbiq; in regno Fræciæ & Angliæ, & ordo ille totaliter destructus est.

¶ Vthin. Anno domini 1310. fundatur Ecclesia Vthinē. & in collegiatam Ecclesiam erigitur cum Canonicis & præbendis.

¶ Quarta. Anno domini 1311. Canonici Lubicē. obtinuerunt sententiam arbitralem in causā quartæ latam contra Prædicatores & Minores in curia Romana.

¶ Ortus rosarum. Anno domini 1312. Rex Danorum Ericus in campo spaciofo & plano Ortus rosarum dicto prope Rostok maximam & multum solemnem tenuit curiam cum multis principibus & dominis terrarum spiritualib' & secularibus, in tanta copia vt præter equites vulgariū populorum & pedites vtriusque sexus pene innumerabilem, galeatorum sexmillia &. Dc. fuisset referuntur, vbi maxima fuit solennitas in torneamentis, hastiludiis, choreis, & cōtuberniis, ita quod lingua humana vix explicari sufficit.

¶ Infantuli ccc. & lxiiv. Anno domini 1313. Comitissa Hollandiæ Margareta peperit simul eodem tempore, ccc. & lxiiv. infantulos omnes viuos, perfectas & integras hominum effigies, & plena membra habentes, tam exiguos, sicut

sicut polipos, & omnes viui per aquæ asperisionem baptisati sunt. Et dicitur hoc accidisse, quia vxori cuiusdam militis crimen adulterij imposuit, cum duos enixa erat paruulos, dicens, se reputare tam possibile mulierem posse ex vno patre II. pueros simul concipere, sicut se posse simul concipere tot fœtus, quot dies sunt vnus anni, & ideo tot postea concepit & enixa est.

¶ Anno eodem sedatz sunt inimicitiz inter regem Daciz & ciuitates Sclauicas. Eodem anno post Pascha canonisatus est Czelestinus Auinione, qui resignauit papatui ante Bonifacium. ¶ Eodem tempore apparuit Cometa versus Occidentem ab Auinione per quindenam. Non longe post imperator Henricus assumptionis Mariæ per cōfessorem suum, ordine Prædicatorem, communicans in hostia intoxicatur, nomine Bernardum, & Bartholomæi moritur, & in Pisa sepelitur cum maximo populi planctu, quidam tamen dicebant Papam non doluisse mortem eius, quamuis factio sermone per Papam eum commendauit.

¶ Lubeke. Anno domini 1314. canonici Lubicen. ad curias suas reuersi sunt, concordati cum ciuitate. Eodem anno Papa Clemens quintus moritur.

¶ Liouonia. Anno domini 1317. caristia magna fuit in Liouonia, & multi præ fame mortui sunt. Eodem anno Comes Adolphus occiditur in læsto suo in Zegeberch, de mane circa Comitissam, quæ fuit filia fratris Ducis Magnopolensis.

¶ Rex Daciz. Anno domini 1318. Ignauus Rex Daciz Birger, ambos fratres suos Duces Erik & Wolmer, in Lincoping in Swecia, inuitatos amicabiliter ad luel in festo natiuitatis Christi incipauit, & antefestum Epiphaniæ Duces prædictos fame occidit, sed non impune.

¶ Thomas de Aquino. Anno domini 1323. 17. Kalend. Augusti sanctus Thomas de Aquino, de ordine Prædicatorum canonisatur, 70. anno post mortem suam, à Iohanne Papa xxii. in Auinione, anno papatus eius septimo. Et Albertus Magnus, magister sancti Thomæ de Aquino fuit.

¶ Ribbenitze. Anno domini 1319. fundatum est monasterium Sciuonialium in Ribbenitze.

¶ Clementinas. Anno domini 1320. Iohannes Papa xxii. publicauit Clementinas.

¶ Ditmarcia. Anno domini 1322. Gerhardus & Iohannes Comites Holfatorum cum manu forti & magno exercitu intrauerunt Ditmarciam, & ambo illi principes cum multis Baronibus & Nobilibus ibi interfecti sunt, ita quod vltra 2000. perierunt.

¶ Rostok. Anno eodem Rex Daciz Christophorus concessit ciuitatem Rostokcen. Henrico Domino de Miklenborch iure hæreditario perpetuo possidendam.

¶ Nouella super decreta. Anno domini 1323. Dominus Iohannes Andreæ Bononiz in suis scholis publicauit Nouellā super decretales, & superuixit post hoc xv. annis, & defunctus est.

¶ Magdeburg. Anno domini 1327. ciues Magdeburgen. Episcopum suum Dominum Borchardum, virum nobilem, castum, sobrium & prudentem, & per omnia virum sanctum, in propria ciuitate contra mandatum de pace & amicitia perpetua crudeliter multum cum claua quadam sceleratissime interemerunt, propter defensionem iurium Ecclesiæ suæ, cuius Epithaphij superscriptio talis est. Hic iacet omnis homo, quidquid virtutis in illis particulariter fuit, hoc simul huius erat.

¶ Pestilencia. Anno domini 1348. & per aliquot annos pestilencia magna, quæ vulgariter mors magna appellabatur, vniuersum mundum depopulata est, ita quod anno domini 1370. venit in Teutoniā & omnes eius prouincias, Bauariam, Sueuiam, Franconiam, &c. Ita quod vbique luctus erant, & lacrymæ, & relinquebantur domus desertæ habitatoribus, solis catulis domus seruantibus,

& pe.

& pecora manserunt in pascuis, nullo altante pastore: Fugiebant filij cadauera parentum insepultorum, & quis funeri obsequium præbebat, ipsum funus sine obsequio manebat. In Lubeke in peste obierunt 9000. hominum. Tanta enim copia hominum ibi erat, vt ciuitatem ampliare proponebant, & à vesperis primis sancti Laurentij vsque ad 11. vespas obierunt in Lubeke mille & 700. homines.

¶ Carolus. Anno eodem mortuo domino Lodeuico Imperatore, in discordia electi sunt Wenzlaus, qui post electionem vocatus est Carolus 1v. & Ghunterus Comes de Svartzeburg, qui cum obsedisset ciuitatem Frankforden. 6. mensibus, intoxicatus interiit. Et sic concorditer eligebatur Carolus 1v. Certificatus tamen fuit dictus Comes de certis censibus, quos receperunt adhuc sui heredes, & regnum Carolo in vita resignauit, & ipsum Regem salutauit.

¶ Magnopolen. Anno domini 1349. Dominus Carolus 1v. in Praga Albertū & Iohannem, Dominos Magnopolen. in Duces cum magna solennitate sublimauit, & sic titulum nouum eis creauit, de dominis Duces faciendo.

¶ Compania. Anno domini 1370. surrexit illa grandis compania ex Teutonicis collecta Cruciferorum siue Flagellatorum, quia seipsos flagellauerunt, &c.

¶ Hentenberg. Anno domini 1340. Bartoldus Comes de Hennenberg impetrauit ab Imperatore Lodouico Lubicen. auctoritatem faciendi auream monetam sub bulla aurea Imperatoris maiestatis.

¶ Lubeke. Anno domini 1360. Consistorium vrbis Lubicen. in toto combustum est per negligentiam illorum qui pulueres pro bombardis parabant.

¶ Wittenborg. Anno domini 1361. Dominus Iohannes Wittēborg proconsul Lubicen. per 11. annos in carceribus tentus decollatus est, quia cum ipse capitaneus esset exercitus Lubicen. ad Daciam, ciuitates Cogones sex maiores perdiderunt, quos Rex Woldemarus eis abstulit, quod factum sibi impingebatur.

¶ Albertus Rex. Anno domini 1362. Albertus filius Alberti Ducis Magnopolen. coronatus est in Regem Svveciz, magno Rege Svveciz deposito propter pacta non seruata Iohanni comiti Holtzatorum sub amissione regni.

¶ Anno domini 1367. Scholaris quidam in ciuitate Lubicen. in hospitio quodam receptus, in platea molendinaria, dormiuit per integrum septennium, ita fortiter quod suscitari non potuit, sed postea euigilans, superuixit multis annis.

¶ Hildensem. Anno domini 1367. Episcopus Hildensem. Gerhardus captiuauit in bello (à Virgine gloriosa victoriam obtinēs, cuius imaginem in collo gessit) Ottonem, de Brunivik Ducem Theodericum Archiepiscopum Magdeburgen. & Albertum Episcopum Halberstaden. qui cum esset doctor Parisien. magnam fecit loycam ad populum, ad quem fertur Episcopus Hildensem. (cum ipse esset Rethoricus, dum eum in cippo haberet) dixisse; Iam rethorica vicit logicam garrulam.

¶ Lubicen. Anno eodem Lubicen. magnam guerram habentes cum nobilibus de terra Holtzatorum dictis, de Bokvvolde, eos de terra deiecerunt & exterminassent, nisi tandem compositio amicabile intervenisset, demoliti tamen sunt plures ipsorum munitiones Widdole, Henningkstorppe, Snikrede, Svvinckule, Stonekamp, & Røkerstorppe.

¶ Schanea. Anno domini 1369. Ciuitates de Hansa potenter fugarunt Woldemarum regem de regno suo, & Daciam fortiter impugnaverunt. Capro autem castro Kopenhagen cum pluribus aliis, nobiles regni dederunt ciuitatibus tetram Schaniæ cum omni iure & obuentionibus per xvi. annos, quibus effluxis, redire deberet libere regnum ad regem, in recompensationem damni mercatoribus illati.

¶ Brutzcov. Anno eodē Nicolaus Brutzcovv ob certas literas contra ipsum scri-

scriptas, in Ecclesia beatæ Mariæ virginis Lubicen. in choro, interfecit dominum Bernhardum Oldenborch consulem, & alios duos vulneravit. Qui apprehensus, rotatus est, & in quatuor partes diuisus, & super rotas quatuor positus, secundum quatuor ciuitatis portas.

¶ Luneburg. Anno domini 1371. ciues Luneburgen. in vigilia purificationis Mariæ, ceperunt castrum illud fortissimum, quod erat in monte statim ante Luneburg, intrantes quasi oraturi & vespertas audituri, & sub mantellis arma ferentes: Et castro capto, incontinenti illud fregerunt & destruxerunt: Monachis vero dederunt locum in ciuitate, & ibidem eis monasterium nouum ædificauerunt, vbi adhuc hodie situm est.

¶ Luneburg. Anno eodem Dominus Iohānes de Homberg Baro & Sifridus de Salderen nobilis, cum septingentis armatis, cum scalis ad hoc aptis, in nocte vndecim millium Virginum, per murum intrauit Luneburg, vbi omnes erant capti & interfecti, & plures postea decollati. Dominus enim de Homberg caprus fuit, Sifridus autem de Salderen interfectus est, & quam plures alij nobilitates.

¶ Magnopolen. Anno eodem Albertus, Dux Magnopolen. bellum durum habuit cum Duce de Wolegost, id est, Wolgast, & cum Duce Sterinenfi prope villam Damgarde, & Dux Albertus cepit duos prædictos cum multis nobilibus: Et eodem tempore ab alia parte terræ Magnopolen. obtinuit magnum bellum contra Magnum ducem Brunswicen. ita quod Dux Magnus vix euasit, omnibus suis victis & captis, aut interfectis, & capti sunt ibidem inter ceteros, duo Comites de Deffhold.

¶ Bremen. Anno domini 1376. Albertus Archiepiscopus Bremen. frater Ducis Magni de Brunswik accusatur per Iohannem de Cesterfue, decanum suum tanquam hermaphrodita, habens vtriusque sexus genitalia, & quod mulieribus vtatur ad libitum. Ob hanc causam examinatus primo in Hamborch: præsentibus multis prælatis & nobilibus. Sed quia aduersarij dixerunt examinationē non factam, via & ordine iuris secessit. Ideo examinatus secundo in vrbe Sunden. & Oslien. Episcopis, & inuentus est innocens.

¶ Karolus. Anno eodem Imperator Karolus 4. sequenti die xi. millium virginum intrauit cum conthorali sua Imperatrice ciuitatem Lubicen. cum magna comitatu principum, cū Archiepiscopo Colonien. Duce Magnopolen. Duce Luneborgen. Marchione Brandenborgen. Wilhelmo Marchione Misnen. Iodoco Marchione Morauiz, Comitibus Holsatiz, ac pluribus aliis Baronibus, militibus & militaribus, & cum maxima solennitate receptus est, & mansit ibi per x. dies, & hospitium cepit in domo angulari plateæ beati Iohannis quæ est Domicellorum de Dartzow dictorum, & deducti sunt ibi dies illi in læticia magna & sollemnitate mirabili.

¶ Erford. Anno domini 1377. Carolus Imperator cum Wilhelmo Marchione Misniz & aliis comitibus multis & nobilibus obsedit urbem Erforden. habens in suo exercitu xl. millia armatorum, sed ciuitati nihil nocuerunt, licet villas & vineta circumquaque destruxerunt, Adolpho de Nassouwe postulato Moguntino, in vrbe exeunte contra Lodowicū fratrem Marchionis Wilhelmi, cui Papa Gregorius de Archiepiscopatu prouiderat.

¶ Ventus. Anno eodem in nocte Briſij tam vehemens fuit ventus vt testum cum tignis & tegulis cum magna pecia plumbi de turri sancti Iacobi transferret ad cimiterium sancti Spiritus in vrbe Lubicen.

¶ Schisma. Anno domini 1380. Urbanus 6. Papa arctans & restringens lenitates cardinalium eos contra se incitauit, in tantū quod ab eo recesserunt, & in Magna se transfulerunt, vbi alium in Antipapam elegerunt, quendam Robertum Gebenen. tit. Sanctorum Apostolorum Cardinalem, quem Clementem vii. nominauerunt, & sic incepit illud periculosum schisma, quod durauit vsq; ad annum 1417. inclusiue.

¶ Wenz-

¶ Wenzlaus. Anno eodem obiit Carolus iv. Imperator, & incepit regnare Wenzlaus filius eius, qui regnavit annis xxi.

¶ Venetia. Anno eodem Lodowicus Rex Vngariæ vallavit urbem Venetiarum, & ciues cum auxilio Ducis Austriæ & civium Ianuensium in tantum angariavit, ut omni mense stipendiariis suis darent c. millia Ducatorum, & quod mutarent sigillum suum, ne amplius scriberent se Dominos maris, & quod sibi traderent Theruisium & Marchiam, & ultra soluerent omnes expensas suas & suorum ibidem factas, & libenter se subdidissent subiectioni suæ ad tempus vite suæ.

¶ Lubeke. Anno domini 1353. cum adolescens quidam in Lubek ad suspendium duceretur, imago sanctæ crucis coram qua orabat, ipso ab oratione surgente, erexit caput quod brachio habebat apodiatum, & post tergum suspendendi respexit, in loco ubi adhuc hodie capella parva in honore sanctæ crucis ædificata est.

¶ Magdeborch. Anno eodem Lodowicus Archiepiscopus Magdeburgen. frater Wilhelmi Marchionis Misnen. cum in oppido Kaluen cum pulcris dominabus per totam diem usque ad medium noctis chorisasset, gradus cōsistorij cadere ceperunt, & sic ipse cum vna volens fugere, cadens de gradibus cum illa, fractis ceruicibus mortuus est.

¶ Wilsnaco. Anno domini 1434. primo incepit concursus de omnibus ferè Christianitatis partibus in Wilsnaco villa terræ Prignitz, propter hostiam quædam sanguinolentam post incinerationem dictæ villæ & Ecclesiæ eius ibidem reperam.

¶ Lubeke. Anno domini 1357. quidam mechanici pessimi traditores in nocte sancti Lamberti tradere proponebant certis Holsatis Lubicen. ciuitatē, & cum eorum auxiliorum consulum interficere, & domibus omnium mercatorum & domicellorum spoliare. Sed traditione illa periculosissima, per revelationem vnus probi viri cum ipsa manifeste fuit prodita & in noticiam consulum deducta, plures de ipsis traditoribus captiuati sunt, aliqui rotati, aliqui decollati, & multi de ciuitate bāniti. Et traditorum capitanei fuerunt quidam Henricus Paternoster meker, eiusdem officij, Arnoldus Fynnige Barifex, in cuius domo practicata fuit, Iohannes Caleveld, & Hermānus de Mynda pistores, qui Iohānes ante rotationem, stans in foro Lubicen. totam seriem prodicionis coram cuncto populo edixit, cunctis stupentibus.

¶ Lubeke. Anno domini 1386. Quidam Detleuus Godendorp Holsatus, insidias posuit stipendiariis, & interfecit Heinonem Scarpēberch, aduocatū stipendiatorum, & aduocatū in Molne, & alios plures, sepultos in Ecclesiā sancti Iacobi. Sed anno 11. sequenti idem Detleuus per stipendiarios Lubicen. interficitur, & minutatim articulatur, in cœmiterio vno villæ suæ. ¶ Eodem anno Lippoldus Dux Austriæ cum 18. principibus interfecit⁹ est à Swiceris, habentibus 30. millia armatorum.

¶ Anno eodem xii. cæci loricati, in foro Lubicen. ad hoc asseribus aptato, cū clauis volentes interficere porcum, se mutuo mirabiliter verberando inuasērunt, iocofum hominibus faciendo spectaculum. Sed tandem ad informationem vnus de illis, clauis positus ad vnum angulum, manibus porcum apprehēderunt, & sic tandem interfecerunt.

¶ Sleswik. Anno eodem Margareta relicta Haquini regis Norwegiæ & filia Waldemari regis Danorum, concessit comitibus Holsatiæ & suis successoribus ducatum Slesuicē. iure hereditario, dum ramen infeudationem à regno reciperent modo debito, & euocati sibi seruirent, & eandem concessionem anno domini 1388. in magno conuentu principum in Nuburg regni Danorum innovauit & confirmauit.

¶ Anno domini 1388. Margareta Daciz & Norrvegiæ Regina, in bello cepit Albertum Regem Syveciæ, per capitaneum exercitus sui Henricum Parovv mili-

militem, qui ibidem interfectus est, & filium regis Alberti Ericum, quos per septennium tenuit captiuos, aliis principibus captis, pro pecunia redemptis.

¶ Anno dñi 1390. Bonifacius ix. festum visitationis Mariæ celebrandum instituit cum indulgentiis concessis festo corporis Christi per Vrb anum iv. ¶ Eodē anno Brigitta vidua de regno Sueorum orta, à Bonifacio canonisatur, sepulta in Wasten monasterio, quod propriis sumptibus construxerat.

¶ Anno domini 1391. Lubicen. fossatum nouum valde sumptuosum fieri fecerunt inter Molne & flumen, de Linovve dictum, per quod naues possunt transire de Luneburg vsque Lubeke.

¶ Erford. Anno dñi 1392. incepit vniuersitas studij Erforden. in Turingia, eōfirmata per Bonifacium ix. ¶ Anno domini 1393. Wenzlaus Rex Romanorum & Bohemiæ captus est à nobilibus regni cum consilio fratris sui Sigismundi, & in castro Pragen. tentus, sed statim per fratrem suū Iohannē, Ducem de Gorlitze, colligentem fortem exercitum, & vrgentem nobiles regni ad dimittendum fratrem, liberatus est. ¶ Anno dñi 1394. vii. magnæ naues Wismarien. & Rostkocen. in mari glacie totaliter cinctæ ne de loco moueri possent, viriliter & ingeniose se defenderunt ad multa tempora, contra exercitum Danorum, donec glacies resoluereetur. ¶ Anno 1397. liberatus fuit à captiuitate Albertus Rex Sueorum, captus à Regina Daciz sub hoc pacto, vt infra iii. annos omnino cum reginā concordaret, aut ciuitates eum & filium suum personaliter restitueret, vel pro eo lx. millia marcarum argenti soluerent, pro qua promissione ciuitates receperunt in pign^r vrbem Stokholmensē, & castrum eius, & ad ipsum pertinentia: quam vrbem postea Reginz resignauit, & sic in toto liberatus est.

¶ Colonia. Anno dñi 1396. Colonien. ciues depbsuerunt prorsus tam cōsularū latum q̄ strictum ppter discōrdias, quas inter se periculosas habebant, & elegerunt nouum cōsularum, & regimen ordinauerunt prout hodie ibidem seruatur.

¶ Vngaria. Anno eodem Turcz triumphum obtinuerunt cōtra Regem Sigismundum Vngarorum propter superbiam principum Franciæ, quorum plures erant cum eo in prælio, & quasi flos de Francia ibi interiit, & captus est ibi Philippus Dux Burgundiæ.

¶ Arnsboken. Anno domini 1398. inceptum est monasterium Carthusien. in Arnsboken prope Lubeke, & statim post eodem anno inceptū est monasterium Carthusien. prope Rostbk. Anno eodem Comes virtutum dominus Iohannes Mediolanen. factus est Dux à Wenzlao rege Romanorum.

¶ Anglia. Anno domini 1399. Henricus Dux Lācastriæ patrūus Richardi regis Angliæ, captiuauit ipsum regem; pacis Zelatorem, victoriosum, & in omnibus bonum, ac ipsum post paucos dies crudeliter strangulauit, & se in regem eligi procurauit. ¶ Anno eodē multitudo magna lxxx. millia hominum apparuit in Italia albis vestibus induta, in qua erant Episcopi, prælati, abbates, & alij plures, comites, barones, &c. & nūcupata est grandis compatiia. Hi vitia hominum redarguebant, & promiserunt neminem de sua societate in epidemia moriturum, quæ tunc in illis partibus sæuebat.

¶ Anno eodem, deposito Rege Wenzlao ob desidiā, negligentiam & inordinatam vitam suam, electus est in locum eius in Regem Rupertus Dux Bauariæ & comes Rheni.

¶ Fredericus. Anno domini 1400. Fredericus Dux Brunsvicē. princeps patris, verbo verax & hominibus affabilis interfectus est in vigilia Pentecostes prope Frislariam, dum esset in via ad visitandum nouum Regem Romanorum, gladio Frederici de Hertigeshusen, militis. ¶ Anno eodem Baltasar domin⁹ Slauorum villam Wislo prope siluam Syvetin incinerauit, atq; vacas vrbis Lubicen. absque resistentia abduxit.

¶ Praga. Anno domini 1401. Wilhelmus Monocul⁹ Marchio Misnen. & filij fratris sui Fredericus & Wilhelmus vrbem Pragen. cum maximo exercitu obsederunt, & damna non modica eidem intulerunt.

V

¶ Lubic.

¶ Lubic. Anno eodem Baltazar dñs Slauorum & Barnham Dux de Wolgast cum cccc. lanceis venerunt, prope Lubek, & incenderunt tabernam S. Christophori, sed ad ciuitatem fama veniente, manus ciuium vix euaserunt per claustra domini Erici ducis de Louenborg, non tamen sine amissione plurimorum de suis, & dominus Barnham vulneratus fuit, licet non lethalter.

¶ Hamborg. Anno domini 1402. Hamborgen. decapitauerunt plures piratas, sc. Wigboldum Godfridū, Michaelē Störtebeker cum suis cōplicitibus. ¶ Anno eodem Margareta Regina trium regnorum cremari fecit publice in Valsterbode, quendam qui se dixit filium suum Olauum. ¶ Anno eodem Lubicen. cremauerunt quēdam fratrem Wilhelmum, qui albis vestibus indutus pro Apostolo se gessit, qui diuersis erroribus & hæresibus infectus fuit.

¶ Wismaria. Anno domini 1403. Wismarien. quendam militem dictum Iohan Goer, de ducatu Magnopolen. in patibulum cōmune suspenderunt, quia vxorē Iohannis Schelp ciuis rapuit, & cum multis clenodiis abduxit. ¶ Anno domini 1404. Gherardus Dux de Sleswik & Comes Holsatiz cum 700. armatis intrauerunt Ditmarciam, & omnes ibi interfecti sunt.

¶ Anno domini 1407. Dux Héricus de Brunsvig & Luneborch captus à Bernardo domino de Lippia & valde inhumaniter ab eodem tentus, qui postea pro sui liberatione fideiussores dando centum millia florenorum Rhenen. promisit, sed liberatus, nihil soluit, multaq; damna Domino de Lippia intulit, & se à iuramento absolui fecit. Quidam tamen sui fideiussores soluerunt xv. millia florenorum.

¶ Sunden. Anno dñi 1407. in die Hieronymi Sunden. ligauerunt 111. honestos presbyteros ad scalas 111. & eos in ignem proiecerunt & cremauerunt, propria temeritate in nouo foro dicti oppidi, per baiulatores vrbs prædictæ.

¶ Lubeke. Anno dñi 1408. expulsi sunt p. communitatē vrbs Lubicen. 1v. corū procōsules & cōsulatus p. maiori parte, & elegit cōmunitas nouum cōsulatum, partim de mercatoribus, & partim de mechanicis, & de anno in annum consulum innouauerunt.

¶ Leodien. Anno eodem Leodien. habētes bellum cū Iohāne, electo Leodien. dūce Bauariæ, perdidērunt in bello illo xxxvi. millia, qui ibi interfecti fuerunt, vbi etiam interfectus est Dñs de Parvitz, cum patre suo, qui intrusus fuit contra Iohānem prædictū. ¶ Anno eodē Cardinales vtriusq; obediē. scil. Gregorij xii. qui & Angelus de Corario dictus est, & Benedicti xiii. qui & Petrus de Luna dictus est, cōuocarunt concilium generale in vrbe Pisana, vbi citauerunt tā Gregorium quam Benedictum, quibus nō comparētibus, eos deposuerunt, & elegerunt ibidē quendam Petrum de Cādia, quem Alexādrum v. nominauerunt, qui statim post annū decessit, & tūc elegerunt Iohānem xxiii. qui & Baltasar de Cosca dictus est, & sic habebatur tunc schisma de tribus obediētibus.

¶ Anno domini 1409. erecta est vniuersitas Lipsensis, de Magistris Pragen per Fredericum Marchionem Misnen. & postea ducem Saxoniz.

¶ Anno eodem dux Ericus de Louēburg cepit Molne, & oppidum incinerauit.

¶ Anno eodem Wismarien. & Rostokcen. deposito consulatu suo, nouos cōsules creauerunt, per omnia ad instar Lubicen.

¶ Anno dñi 1411. Magister Prussiz commisit bellum cum Rege Polonorum, qui intrauit terrā Prussiz cum magna multitudine paganorum Lituanorū, & Christianorū, fretus auxilio Ducis Vitoldi, sed Magister Prussiz succubuit, & fratres ordinis sui, & plures alij de exercitu suo interempti sunt.

¶ Anno dñi 1412. obiit Margareta Regina 111. regnorum relicto Erico duce Pommeranorum, quem in vita sua in filium adoptiuum assumpsit, & in regem 111. regnorum coronari fecit, & obiit die 1v. Nouembris.

¶ Anno dñi 1413. igne cōsumptum est refectorium maioris Ecclesiæ Lubicen.

¶ Eodem anno Iohānes Papa xxiii. expulsus est de Roma per regem Neapolitanum, cum maximo damno & detrimento curtisanorum. ¶ Anno eodem ince-

prum

ptum fuit monasterium sanctæ Brigittæ prope Molne in Ducatu Louenburgen.

¶ Anno eodẽ obiit Rupertus Rex Romanus, & electus est in regem Romanorũ Sigismundus Rex Vngariæ, filius Caroli iv. Imperatoris.

¶ Anno domini 1414. incepit in Constantia concilium generale in Constantia pro vnione faciendi in festo omnium Sanctorum, ubi conuenerunt Iohannes Papa, & Cardinales sui, cum multis Episcopis, & prælatis, similiter & Rex Sigismundus, cum multis principibus & dominis, & fuerunt in eodem Concilio Constantien. simul & eodem tempore 30. millia. 800. & xl. personæ curtisanorum.

¶ Anno domini 1417. Ericus Rex Danorum, ciues Lubicen. fere cccc. pro captura halecum in Scania exeuntes, captiuauit, & bona eorum ibidem arrestituit.

¶ Anno domini 1416. combustus est Constantiæ hæresiarcha Iohannes Hufz, Bohemus, resuscitans hæresim Iohannis Wicleff, plures articulos addendo. ¶ Anno eodem Stephanus Rex Portugallie, cepit magnam illam Sarracenorum ciuitatem Septs, cum notabili Dei adiutorio & prodigioso. ¶ Anno eodẽ decapitati sunt per cõmuniter Lubicen. Hermãnus Rubow pistior, & Heyne Sobbe, aurifaber, & plures alij de ciuitate expulsi, pro eo quod fecerunt conuentiones cõtra prohibitionem regalium nunciatorum sub pœna capitis hoc prohibetum.

¶ Anno eodem 111. feria post Trinitatis, Cõsulares Lubicen. dudum expulsi, cũ honore sunt reintroducti, & in locũ & honorem pristinũ quibus iniuriolè priuati fuerat integraliter restituti. ¶ Anno dñi 1417. in crastino Simonis & Iudæ, comes de Regensteen captus est prope oppidum Zorbeke, per Fredericum ducẽ Misnen. qui postea eũ præsentauit Episcopo Merseburgen. cuius terram idem comes deprædauerat, interim q̃ erat in Cõstantia ex parte dicti Ducis.

¶ Anno eodẽ, renũciante Gregorio xii. & depositis Benedicto xiii. & Iohanne xxiii. intrantes cõclauẽ in Cõstantia cardinales omnium obedienciarũ, numero xxv. adiũctis sibi de qualibet natione v. elegerũt cõcorditer in vnicũ pastorem Ottonẽ de Columna qui Martinus v. dictus est, quia in die Martini cõsecratus, & sedit annis 14.

¶ Anno eodem Marchio Brandenburg. Fredericus cepit castrum Plauue cũ pluribus alijs castris, & expulit Teodericũ Quitzo raptorem, & totaliter de Marchia fugauit.

¶ Anno dñi 1418. Comes Sabaudie factus est Dux in concilio Constan. per Sigismundũ regem Romanorũ. ¶ Anno eodẽ capta est vrbs Parisien. per exercitũ Ducis Burgundie, qui personaliter erat apud regẽ Sigismundũ in Constantia, & cepit ciuitatẽ per traditionem & auxilium carnificũ vrbs, & capta est in die Barnabæ, & interfecti sunt illo die Doctorũ, Magistrorum & scholarium numerus magnus, cũ pluribus Episcopis & prælatis, & interfectus est Comes de Armiaco capitaneus regis, qui per iiii. iacuit in platea inhumatus, & interfecti sunt in ciuitate, viri & mulieres sine numero, urbem defendere satagentes. ¶ Anno eodẽ rex Sigismundus in Wratislaua xvi. ciues fecit decapitari, eo quod cõsularum suum crudeliter trucidarunt, & plures proscripsit.

¶ Anno dñi 1419. Philippus Dux Burgundie interfectus est in castro Delphini, in conspectu eius, licet statim anteq̃ pacẽ inter se confirmarunt, hostiam in signũ perpetuæ vnionis & pacis in duas simul sumpserunt. ¶ Anno eodem Baltazar olim Papa Ioh. 23. à captiuitate dimissus est, & Papam Martinũ in Florẽtia ad gratiam receptus, & in Episcopum & Cardinalem creatus. ¶ Anno eodem vniuersitas Rostocken. fundata & incepit. ¶ Anno eodem dñs Iohannes Dulman Doctor Decretorum Episc. Lubicen. obiit, in cuius locum electus est dñs Iohannes Schele. ¶ Anno eodem Ericus rex Daniæ potenter intrans insulam Imbric, totam terram deuastauit, interfectis pluribus viris, presbyteris & mulieribus, mulieres multas abductas sunt, & magna crudelitas facta est, ita quod solæ vetulæ relicte sunt intactæ. ¶ Anno Lubicen. & Hamburg. cum 800. equestribus & 11. millibus pedestribus, obsederunt castrum Bergerdorpe, & fortiter expugnauerunt, & oppidum ceperunt, similiter & castellum Ribeburg circa festum vii. fratrum, & Ericum Ducem de Louenburgen, ad suam voluntatem compulerunt.

- ¶ Anno eodem dominica 1. post Trinitatis seruata est in Lubek prima processio eam corpore Christi per ciuitatem. Institutionem vero eius sollicitauerunt domini Iordanus Plefczovve proconsul, & Nicolaus Sachow Canonicus Lubicen. & pactum est per capitulum & consulatam, quod iuniores de consulatu portare deberet papilionē supra corpus dominicum, & canonici legere deberet 1v. euangelia per angulos ciuitatis, q. si quando q. absit consulatam hoc non seruaret, extunc clerus ad processionem non teneretur. ¶ Anno eodem Henricus Rex Angliæ compositionem iniit cum Carolo Rege Franciæ, in vxorem ducens Catharinam, eius filiam, sub certis pactis postea non seruatis. ¶ Anno domini 1421. Fredericus & Wilhelmus, duces Misnen. bellum commiserunt cum hereticis ppe Bryx in Bohemia, & multis interfectis, ceperunt capum & castrum, urbē autē iam habebat. ¶ Anno eodē Dux Mediolanen. Philippus, per traditionem quorundā ciuium, cepit solemnē ciuitatem Ianuam, partialitate ciuiū causante. ¶ Anno domini 1422. Wilhelmus & Otto Duces de Brunsvyk & Luneburg, in die cenæ dñi prælum durum agentes cum Hildensem. corā castro Gronē victores facti sunt, & vltra c. armigeros de nobilibus dictæ diocesis in capō obtinuerunt, & Albertus natus Dux de Louenborg canonicus interfectus est, & plures canonici alij & Comes de Spiegelberch capti sunt. ¶ Anno eodem plures raptores de Prignitz, quorum capitanei fuerunt Reymarus de Plesse, Baldevvinus von deme Kroghe, Iohannes Quitzovve, Nicolaus Ror, per Lubicen. & Hamburgē. capti sunt 111. feria post Palmarum, numero centum & 1xxx. ¶ Frisia. Anno eodem Lubicen. quorum capitanei fuerunt domini Tidemanus Steen, & Lodovycus Krul, & Hamburgē. cum mille armatis intrauerunt nauigio Frisiam, & ceperunt oppidum Dockem, plenum raptoribus. Ipsi tamen raptores nauigio per fugam euaserunt. Similiter quoddam castrum forte expugnauerunt, in quo c. & 1x. vitaliones ceperunt. ¶ Rumpoldus. Anno domini 1423. Dux Rūpoldus de Slesia missus in Daciā per Regem Sigismundum pro concordia faciendā inter regem Daciæ & Duces Slesvicens. in tñ effecit q. Rex Daciæ Ducem Henricum in gratiam suam recepit, & ad singulārē amicitiam retraxit, & similiter familiārē confederationem cū ciuitatibus maritimis iniit, & Rex filiam Ducis Pomeraniæ dicto Duci Rumpoldo desponsauit, qui cum omnia ad firmā pacem reduxisset, statim postea pestilentia tactus in Dacia multis dolentibus decessit. ¶ Klemppow. Anno domini 1424. Sifridus magister Litoniz, euocatus ad tribunal Christi per quendā Marquardum Klemppow, quē ex odio & rancore iniuste suspendere voluit, sicut & fecit, ex eo quod quandam mulierem dicti magistri concubinam ducere noluit in vxorem, nomine Odelaui ciuissā Rigen. ¶ Anno eodē interfectus est in bello per stipendarios Papæ Martini & Roannos Bracius potens miles, qui Ecclesiam Dei & Papam quem humiliare in tantum gloriabatur: vt pro duobus quadrinis missam diceret debere, multis tribulationib⁹ vexauit. ¶ Anno eodē Erieus Rex Daciæ circa festum Assumptionis exiuit regnū suum versus Vngariam, vbi in vrbe regia Offen, citato Henrico duce Slesvicens. sententiam vnam, iniustā tamen contra eum obtinuit Rex, & tandem vltērius ad terram sanctā processit. ¶ Anno domini 1427. dñs Iordanus Sleskouvve, proconsul Lubicen. valentissimus oblit in epidemia, qui gloria fuit cunctarum ciuitatum stagnalium. ¶ Anno domini 1426. Hussitæ Bohemi magnum prælum habentes cum exercitu dñi Frederici Marchionis Misnen. coram oppido Vthtzik in Norenberga exeunte, obtinuerunt triumphum, interfectis de exercitu Marchionis circa xlii. millia hominum, vbi plures notabiles comites & barones terræ Misnen. & Thuringiæ interempti sunt. ¶ Bremen. Anno eodem, Nicolaus Archiepiscopus Bremensis conductus pecuniis Okkonis intrauit cum magno exercitu Frisiam, vbi ipse vulneratus est

gravi-

grauiter & captus, & plures nobiles & militares interempti sunt, paucis de suis euadentibus.

¶ Rex Daciz. Anno eodem, Erico Rege Danorū in obsidione ciuitatis Sleswicen. constituto, & caltri Gottorpe vna die & hora omnes ciuitates de Hansa paucis exceptis pacem interdixerunt per litteras suas, quibus literis ilico omnes in obsidione constituti, vallum quem fecerunt reliquerunt, & obsidionem soluerunt.

¶ Sleswicen. Anno domini 1427. Henricus Dux Sleswicen. miserabiliter interemptus est ante castrum Vlenzeborg, quod obsidione vallabāt potenter ciuitates maritimæ & ipse, in nocte ascensionis domini.

¶ Anno eodem ciues Hamburgē. ad domum bedelli posuerunt captum, Iohannem Kletzeke cōsulem suum, pro eo quod in expeditione contra castrum Vlenzeborg contralaudatum principum & ciuitatum, in nocte ascensionis domini insultum fecisset cum suis contra castrum, cuius occasione, Henricus Dux Sleswicen. interfectus fuit miserabiliter, & post in conuersione Pauli, ipsum ad publicum forum perduxerunt & decapitauerunt.

¶ Hamburgē. Anno eodem circa festum Magdalenz cum ciuitates intrauerunt Nortfund, Hamburgē. à Danis victi sunt, & captus est proconsul eorū Henricus Hoyer, & Iohannes Vos consul, & plures alij ciues, & multi interfecti sunt. ¶ Anno eodem Anglici exiuerunt cum c. & xl. nauibus versus Britanniam, vbi prope portum Rotzil obuiam habuerunt Britones & Hispanos, qui cum eis præliantes interfecerunt de exercitu Anglicorum vltra viii. milia, eorum nauibus in Britanniam deductis.

¶ Anno eodem communitas Wismarien. in aduentu Dñi incarcerationē pro cōsulem eorum Dominum Iohannem Bantzkooven, & Dominum Héricum de Haren, & eos crudeliter publice in foro decapitauerunt.

¶ Rostokcen. Anno eodem Rostokcen. & Wismarien. deposuerunt cōsulatum eorum, & nouos cōsularatus creauerunt, & Rostokcen expulerunt 14. proconsules suos, & eos proscripserunt, publicatis eorum bonis & domibus.

¶ Sunden. Anno domini 1428. quidam ciues Sunden. braxatores conspirationem fecerunt in mortem cōsulatus, quorum sex comprehensi, & suum facinus confessi, publice in foro decapitati sunt.

¶ Anno eodem quidam frater ordinis Teutonicorum in partib⁹ Liunioniz, nomine Gosvini Afscheberch, apprehendit prope flumen Dune, Decanum Reualien. & alios xvi. clericos, missos per Rigen. prouinciam versus curiam Romanā, & primo ipsos spoliavit rebus & vestibus, & postea miserabiliter trucidauit, & aliquos submersit.

¶ Anglici. Anno domini 1429. corā vrbe Aurelianen. in Francia quam Anglici obsederunt, per Dominum de Armiagh vna cum ciuib⁹ vrbis, interfecti sunt vltra vii. millia armatorum, vbi & Dux Sariberien. interfectus est.

¶ Anno eodem Sunden. cum vii. nauibus expugnarūt lxxv. naues Danorum qui ante portum Sunden. eorum naues spoliauerunt, & captiuauerunt de illis vltra ccc. pluribus interfectis.

¶ Iohanna. Anno eodem surrexit in Ducatu Lotharingæ quidā puella xiv. annorum Iohanna nomine, cuius auxilio & cōsilio fretus Carolus Delphinus Franciæ, Anglicos vicit, regnum recuperauit, se in vita & moribus reformauit, & in vrbe Remen. in regem Franciæ vnctus fuit. At illo anno terra ingētia bella (quibus virgo illa interfuit, & vexillum manu propria portauit) habita sunt, in quibus semper victoria Francigenis à czlo concessa est.

¶ Stetinen. Anno eodem duo proconsules vrbis Stetinen. Dominus Iohānes Grabovv & Gerhardus Rode, per communitatem expulsi, per Duces eorū re-introdukti sunt, & duo Capitanei cōmunitatis, sc. Gerhardus von Affen, & quidam pistor publice rotati sunt.

¶ Anno eodem vrbis Imperialis Aquisgranum turpiter tradita est per quosdam

eius ciues, in manus trium principum, qui dictam urbem intrauerunt, & eam sibi subiecerunt, Romanorū tamen Regi principale homagium in ea referuato.

¶ Anno domini 1430. Philippa Regina Daciæ, Svveciæ & Norrvegiæ obiit in vigilia 111. Regum, & sepulta est in Walten monasterio sanctæ Brigittæ.

¶ Anno eodem obiit dominus Henricus Wangelin, Episcopus Svverinen. & in locum eius electus est Hermannus Coppen canonicus eiusdem Ecclesiæ.

¶ Hussitæ. Anno eodem hæretici Hussitæ cum grādi exercitu intrauerunt Misnam, & multa damna intulerūt, & fuerunt ante oppidum Lipsense licet sciuerunt multos principes cum centum fere millib⁹ armatorum in ipso esse, qui exire non audebant, aut potius nolebant, à Marchionibus irrationabilia postulantes.

¶ Anno eodem antiquus consulatus Wismarien. in honorem pristinum & sedem repositi sunt, facta solenni emenda pro interfectione domini Iohannis Bât-zouwen proconsulis, ac damnis sibi illatis filio refusus ad plenum.

¶ Rostok. Anno eodem Rostokcen. & Suden. viliter & contra honorem & confederationes habitas se ab aliis 17. ciuitatibus diuiserunt, & pacem cum Rege Daciæ inierunt.

¶ Vitoldus. Anno eodem Vitoldus alio nomine Alexāder dictus, Dux Lithuanorum obiit, interim quod Archiepiscopus Magdeburgen. & alij legati in via erant constituti in legationem domini Sigismundi Regis Romanorum ad coronandum ipsum, pro qua coronatione promiserat se centum millia lancearum propriis expensis missurum contra hæreticos Bohemos.

¶ Eugenius. Anno domini 1431. Martinus Papa diem suum clausit extremum, die vltima mensis Februarij, in cuius sedem electus est Eugenius 14. qui ante Gabriel dictus est, cardinalis Senen. 14. die mensis Martij.

¶ Svvartekop. Anno eodem Martinus Svvartekop, consul Hamburgensis interfectus est in Ditmarcia à Ditmarcis: missus à ciuitate sua in subsidium nauium suarum.

¶ Hussitæ. Anno eodem Dux Austriæ cum adiutorio Vngarorum bellum agēs cum Hussitis Bohemis interemit in duplici confictu vltra 14. millia hominum prope urbem Vienen. residua pars in Marchia Brandenburg. plura oppida destruxit, inter cetera etiam oppidum Gobyn.

¶ Vlenzeborg. Anno eodē Duces Slesvvicen. post medium quadragesimæ coeperūt viriliter oppidū Vlenzeborg, & cum magna multitudine armatorum cum auxilio ciuitatum obsederunt castrū vsq; ad festum natiuitatis Mariæ, & tūc Dani illud dederunt ad manus ducum, saluis personis eorum & rebus, & erant in castris circa centum & xl. viri.

¶ Iohanna. Anno eodem Dux Philippus Burgundiæ cepit Iohannam puellam Franciæ, & eam Anglicis misit, qui eam post diuersas iniurias igne cremauerunt, & captiuitatem illam proprio vaticinio & mortem dudum ante prædixerat.

¶ Basilea. Anno eodem inceptum fuit gloriose auctoritate & mandato domini Eugenij 14. per Iulianum Cardinalem sancti Angeli concilium Basilien. deputatus tamen erat prius per dominum Martinum Papam 5. in præsidentem concilij.

¶ Wuluesbuttel. Anno eodem Wilhelmo Duce Brunsvvicen. apud Fredericum Ducem Austriæ exeunte, Henricus frater suus in absentia fratris dolose occupauit castrum Wuluesbuttel, vxorem dicti Wilhelmi de castro expellendo, & illud sibi violenter vsurpando.

¶ Hussitæ. Anno eodem Papius, tunc caput hæreticorum Hussitarum cū pluribus aliis hæreticis intrauit ciuitatem Basilien. & licet hæretici crebris disputationibus cum confusione & rubore sæpius essent victi, indurati tamen in salutatio hospite recesserunt absque sine sperato.

¶ Magdeburg. Anno Domini 1432. Magdeburgen. expulerūt canonicos Ecclesiæ principalis, & tandem etiam Archiepiscopum eorum dominum Ghunterum

terum de tota terra diœcesis suæ debellando, & expugnando vnum castrum post aliud.

¶ Broderus. Anno eodem Lubicen. in mari ceperunt militem quendam Regis Daciæ nomine Broderum Swen cum cc. & xl. viris: reliquis submersis qui in naui sua erant, domino Erico Krummedik fugiente cum suis.

¶ Reualia. Anno eodem Reualien. ciuitas ex proprio igne horribiliter quasi ex integro cum Ecclesiis suis combusta est.

¶ Sigismundus. Anno domini 1433. Sigismundus Rex Romanorū Romam veniens à Domino Eugenio Papa iv. imperiali corona gloriose coronatus est.

¶ Bremen. Anno eodem Bremen. cōsulatus antiquus de ciuitate dudum expulsus, reintroduci sunt in ciuitatem, & ad sedē eorum & honorem pristinum restituti.

¶ Anno eodem Adolphus Dux Slesvicens. vxorem duxit, sororem Comitiss de Honten. fratribus suis iam defunctis. Eodē anno Lodouicus Lantgrauius Hassiæ in vxorem duxit sororem Ducum Saxoniz & Marchionum Misniæ.

¶ Portugalia. Anno domini 1434. Rex Portugaliz ii. prælisis capitalib⁹ cum Rege Granati victoriose commissis, in prælio iii. ipsum Regem personaliter cepit, propter quod Rex captus, cum toto regno suo sacrum baptismus suscepit.

¶ Anno eodem obiit dominus Conradus Archiepiscopus Moguntinus, in cuius locum electus est dominus Theodoricus Schenke de Erbach. ¶ Eodem anno Eugenius Papa, clam nauigio à Roma recessit & in Florentiam se recepit, cursuantis infinitis periculis per mare & terram passis.

¶ Pragen. Anno eodem Pragen. ciues antiquæ ciuitatis, in qua plures adhuc erant boni Christiani, vna cum Baronibus & nobilibus terræ inualerūt nouam ciuitatem Pragen. & interfecerunt omnes in ea reptos, nec sexui, nec ætati parcentes. Deinde egredientes ciuitates, prælium commiserunt cum orphanorum & Tabositarum exercitibus, & eos vicerunt, ac ipsum Procopium cum omnibus aliis capitaneis eorum & cum omnibus suis, numero xvi. millia virorum in campo interfecerunt, vltra septingentos captiuantes. Et sic Bohemi domino disponente se mutuo destruxerunt, quos alij principes pactis eorum exigentibus, cum maximo populo non potuerunt compescere.

¶ Anno eodem, nobiles & rustici regni Svveciæ, erexerūt pro capitaneo quædam militarem nomine Engelbertum, hominem industriusum, qui cōtra Regem Dacię Ericum se erigens ac magnum populum cōgregans, singulas vrbes & castra regis expugnauit, eiiciendo omnes capitaneos Dacos de toto regno, scil. Daciæ.

¶ Boldevvinus. Anno domini 1437. Boldevvinus, Abbas sancti Michaelis in Luneborch electus est, & consecratus in Archiepiscopum Bremen. retenta abbacia in commendam.

¶ Diuesz. Anno domini 1436. in die Mariæ Magdalenz prope leprosarium in Svartovve captus est venerabilis ac celebris vir dominus Bertoldus Diuesz, præpositus Ecclesiæ Lubicen. homo dapilis & in elemosinis largus, ac in vniuersa morum honestate præclarus, per satellites quosdam Magnopolen. ordinatione cuiusdam Mathiæ Axkovv militis, tunc temporis ducatum Magnopolensem gubernantis, qui in castro Svvan Svverinen. diœcesis propter ecclesiasticæ libertatis defensionem, non longe post carcerali angustia vita functus est, & in medio Ecclesiæ Lubicen. honorifice tumulatus, translatus tamen postea ad capellam beatę Virginis, de suis bonis retro chorum solenniter constructam. In qua & duo beneficia in emendam mortis eius à Ducibus dicti ducatus fundata sunt, in perpetuam huius rei memoriam.

¶ Albertus Rex. Anno domini 1438. vita functo diuo Imperatore Sigismundo in Moravia, ac in Alba Regali apud Vngaros sepulto, Albertus Dux Austriæ, eius gener mira felicitate subito eleuatus, intra sex menses Vngariæ ac Bohemiæ regna, & deinde Imperium consequutus est, sed quia celeritate creuit,

eadem defecit. Peponibus etenim in Vngaria delectatus, disenteriam incidit, ex qua in secundo anno regnorum suorum mortuus apud focerum suum Sigismundum tumulatus est, relicta vxore sua, filia Imperatoris Sigismundi prægnante, ex qua Ladislaus Vngariæ & Bohemiæ Rex post mortem patris sui natus est. Qui anno domini 1478. non sine suspitione sumpti veneni in xviii. ætatis suæ anno interit.

¶ Christophorus. Anno domini 1439. Male confidente Erico Rege Daciæ, Sveciæ & Norrvegicæ de fidelitate procerum regni, postquam Sveci quædam Engelbertum cōtra eum erexissent, ac ipso cum regni thesauro versus Prussiam recedente, vocatus ab eisdem regni proceribus, Christophorus Dux Baviariæ filius sororis Erici regis, tanquam proximior heres, intrauit circa festum Paschæ cum decenti apparatu urbem Lubicem. vbi ab eisdem proceribus in regem Daciæ receptus est, Erico adhuc viuentē, ac per eos ad regni castra adductus est, & solenniter coronatus: Qui quidem Ericus postea anno lxx. in quodam castro ducatus Pomeraniæ mortuus est, regnis per eum nunquam recuperatis.

¶ Rostok. Anno eodem variis habitis tractatibus per ciuitates maritimas siue Stagnales cum ciuibus Rostokcen. tandem circa festum Michaelis antiqui consulares Rostokcen. ad sedes eorum & honorem pristinum restituti sunt, nouis tamen consularibus cum eis permixtim in eisdem sedibus & honoribus manentibus, quod ante tempora illa fuerat prorsus in illis ciuitatibus inauditum.

¶ Fredericus. Anno domini 1440. Fredericus Dux Austriæ, patruus Regis Alberti nouiter defuncti in quadragesima, ad imperij gubernacula in 26. ætatis suæ anno, ab Electoribus Imperij concorditer euectus est. Qui statim semota neutralitate, qua germanica natio gaudebat, ac sua ordinatione, Duce Subaudiæ qui pro Papa Felice v. se gerebat, resignante; concilium quoque Basiliens. dissoluentem Ecclesiam ad integram vnionem feliciter reduxit.

¶ Adolphus. Anno eodē dominica 4. post Pascha homagium præstitit Adolphus Dux Slesvicens. & Comes Holsatiæ Christophoro Regi Daciæ, recipiendo ducatum suum ab eodem in feudum, restitutus eidem Duci omnibus vique ad pontem in Koldingen, ad ducatum Slesvicens. spectantibus, per reginam Margaretam violenter sibi & fratribus suis ante tempora aliqua ablati.

¶ Berlyn. Anno domini 1441. Fredericus Marchio Brandenburgen. in oppido Berlyn potenter nouum castrum erexit, discordia ciuium cum eorum consularu causam præbente.

¶ Osnabruggis. Anno domini 1442. propter tyrannidem Comitis Iohannis de Hoya; fratris domini Erici Episcopi Osnabruggen. expulso per capitulum & ciues eodem Erico eorum Episcopo de diocesi, captiuauerunt iidem ciues comitem Iohannem, qui pluribus annis in quadam cauea, in qua ad standum se erigere non poterat, dure satis per eos tentus est.

¶ Iucia. Anno eodem villani terræ Iuciz cum militaribus terræ in discordiam quādam venientes, quendam potentem militem Ezeonem Brok, qui tyrannice pluribus annis eos oppresserat, in pecias diuiserunt. Rex quoque Christophorus actum illum dure ferens congregato exercitu, villanos illos bello aggreditur, in quo 600. de rusticis interfectis, ceteros captiuando ad debitam obedientiam compulsi.

¶ Prætorium. Anno eodem consularis Lubicem. prætorium eorum extendendo versus forum, nouum ædificium erexit cum celario præcioso, pro ceruicia Håborgem. in eo ducillanda.

¶ Christophorus. Anno domini 1443. conuocatis per Regem Christophorū ad Wilsnacum oppidum Prignitz Frederico Marchione Brandenburgen. Hincrico Duce Magnopolen. Ottone, Wilhelmo & Henrico Ducibus Brunsvicens. ac multis aliis principibus ad faciendum confederationem mutuam contra ciuitates, quibus dictus rex infestissimus fuit. Circa festum Purificationis in habitu peregrini cum lxxx. equis intrauit ciuitatem Lubicem. continuato vltius

itine.

stinere. Sed Adolpho Duce Slesvicens. etiam vocato, venire renuente, frustrati fuerunt principes in malo eorum proposito.

¶ Sufatum. Anno domini 1444: Cives Sufacientes propterea sua temeritate, spreto fidelitatis iuramento à domino eorum Archiepiscopo & ab Ecclesia Colonien. recedentes Adolpho duci Cliuensi homagium presterunt, se simpliciter vt suo domino subdendo. Postquam sub dominio Ecclesie Colonien. à tempore Frederici primi Imperatoris per cc. & lxxx. annos fideliter persisterunt, propter eorum priuilegia per Archiepiscopum vt asseruerunt ipsis violata.

¶ Armiacen. Anno eodem Delphinus primogenitus Regis Francie cum graui multitudine lx. millia hominum pessimorum, Armiacen. nuncupatorum, non absque scitu, vt ferebatur Frederici Regis Romanorum, intravit partes Rheni, vbi & in Alsatia prope Argentinam, & circumcirca non modica damna intulit, prope Basileam de Swicensibus vltra sexcentos crudeliter mactando, ad humiliandum vocatus per Regem ciuitates Imperiales, vt communiter famabatur.

¶ Rex Polonorum. Anno eodem, intrante Rege Polonorum pro Rege Vngarie contra Ladislaum filium Regis Alberti vero regni herede segerente, vna cum domino Iuliano Cardinali sancte Sabinæ, legato Papæ, qui ad plures annos nomine Papæ in Basiliensi concilio preesidebat dominum Imperatoris Turcarum, tam Rex quam Legatus crudeliter à Turcis trucidati sunt, non tamen sine graui suspitione traditionis occulte Venetorum. Caput quoque Regis mortui abscissum, Imperatori Turcarum presentatum, in alta pertica, litteris aureis desuper scriptis. Caput regis Polonie Christianorum, haut in non modicum dedecus Christiane religionis, Domino permitte, per terram suam circumductum est.

¶ Christophorus. Anno domini 1447. Christophorus Rex Dacie Swecie & Norwegie in uxorem duxit filiam Iohannis Marchionis Brandenburg. in presentia plurimorum principum, scil. Iohannis patris sponsæ, Wilhelmi Ducis Brunsvicens. Lodovici Lantgrauij Hassie, Frederici Ducis Bavarie, Baltasaris Ducis de Slesia, Comitis Ernesti de Hônsten, ac aliorum plurimorum dominorum militarium & ciuitatum, nuptiis in Copenhauen solenniter regalimore celebratis.

¶ Luneburg. Anno eodem Ecclesia beati Iohannis in Luneburg in non modicum preiudicium prelatorum in salina ibidem redditus habentium, cauteiose fuit auctoritate sedis Apostolicæ à iurisdictione Archidiaconi in Modestorp separata, & in preposituram erecta.

¶ Otto. Anno eodem obiit animosus princeps Otto Dux Brunsvicens. & Luneburg. Ortaque suspitione contra dominum Bertramnum Prepositum in Ebbestorp de veneno propinato, per purgationem canonicam cum pluribus prelati per eum factam suspicio sublata est.

¶ Christophorus. Anno eodem rege Christophoro cum magno thesauro à regno Swecie ibidem congregato nauigio recedente, naufragium satis periculosum perpeffus est, pluribus de suis submersis, thesauris omnibus & ctenodiis secundum commune verbum, ad valorem c. millia florenorum, totaliter in mari deperditis.

¶ Quale. Anno eodem celebratis nuptialibus festiuitatibus per quendam villanum in villa Quale, terre Holsatie, pluribus etiam ciuibus Lubicen. ibidem inuitatis, incendio orto in tecto domus, ac præ nimio fumo inuitatis ostia domus inuenire non valentibus, ac se præ pressura mutuo impediuntibus circa centum & lxxx. homines vtriusque sexus miserabiliter plurimum à fumo suffocati & à tecto cadente sunt interempti, ac sequenti die præ maiori parte integris ac inustus corporibus à cineribus mortui extracti ac ibidem sepulti, sponso ac sponsa per parvam fenestram camere vix nudis euadentibus.

¶ Nico-

¶ Nicolaus Papa. Anno domini 1447. Eugenius Papa quintus, postquā plures persecutiones à Concilio Basilienſi paſſus eſt, qui eo citato & depoſito Du-
cem Sabaudiz Arnodem Felicem quintum ſe nominantem, contra eum in
Antipapam elegerunt. Verus & vnicus Papa mortuus eſt xxiii die menſis Fe-
briuarij, poſtquam ſedit annis xv. In cuius ſedē electus eſt Nicolaus Papa quin-
tus lanuſienſis intra annum in Episcopum Bononiensem Cardinalem & Papam
electus.

¶ Suſatum. Anno eodem, Didericus de Morſa Archiepiſcopus Colonien-
ſis de perſidia Suſatien. vocato ſub maximis expenſis Wilhelmo duce Saxo-
niz & Lantgrauio Thuringiz, habente in exercitu ſuo 2700. Bohemorum ho-
minum crudelium & peſſimorum: Qui in itinere Iohannem comitem de Ho-
ya à captiuitate Ofnabruggen, ſolis minis liberauerunt; obſedit Suſatum oppi-
dum cum 6000. hominum armatorum, & poſtquam ſtetit in obſidione ad qua-
tuor hebdomadas, ſeria quarta ante feſtum Mariæ Magdalenz cum 120. ſcalis
ad hoc paratis murum alcendere tentabat. Sed ciuibus cum bombardis plures
lapillos ſimul emittentibus, ac ſimul vno icſtu plures ludentibus vltra 120. ho-
mines de gente propria Archiepiſcopi Bohemis dolose à remotis manentibus.
At ſtatim Archiepiſcopus non ſine graui iactura, ac dedecore haud paruo, ob-
ſidionem diſſoluit, oppido non recuperato.

¶ Chriſtophorus Rex. Anno domini 1448. Chriſtophorus rex Daciz, &c. ſi-
niſtrum gerens animum contra Lubicenſes, abſque eorum culpa ſicut domi-
no placuit, in caſtro Helſmborgh, diem clauſit extremum, Lubicēſibus & ſuis
proprijs militariſus non paucis de obitu eius parum dolentibus.

¶ Swecia. Anno eodem, conuenientibus pro electione regis futuri, in ciui-
tate Vpſalenſi conſiliariſus regni Svveciz & aliorum duorum regnorum nobili-
bus, contra tamen præmiſſa penitus inconſultis, nec reſquiſitis, quendam po-
tentem militem, theſauris magnis abundantem, Carolum Kanuti per impres-
ſionem aliter facere non audentes in ſuum regem elegerunt, Erico rege adhuc
viuente.

¶ Dacia. Anno eodē, cernentibus pceribus regni Daciz per nobiles Svveciz
pacta promiſſa de non eligendo rege, niſi de cōmuni conſenſu regni vtriuſque,
minime ſeruata, ad electionem, termino inter ſe ſtatuto procedētes elegerunt
vnanimiter in eorum regem Chriſtianum cōmitem de Oldenborch & Delmen-
horſt, filium ſororis domini Adolphi Ducis Slefſuicenſis, Criſtiernum eum no-
minantes, qui ſolehnter regio more coronatus, dominam Reginam Chriſto-
phori relictam ſibi de cōmuni omnium nobilium regni conſenſu, matrimo-
nio copulauit, quæ ſtatim ab eo imprægnata ſequēti anno Olauum primogeni-
turi ſuum peperit, pluribus poſtea ex eiſdem filiis genitis, opprobrium ſterili-
tatis, quod ad ſexaginta annos & amplius durabat, à domo regali Daciz remo-
uendo.

¶ Wiſbu. Anno domini 1449. Rex Criſtiernus caſtrum Wiſbu, & totam ter-
ram Godlandiz potenter obtinuit, expulſo rege Erico cum Svvecis, qui terrā
illam toto tempore Chriſtophori regis vi obtinuit, ipſum ſimpliciter à regnis
exulando, Duce Adolpho Slefſuicē. cum magno populo regi Criſtierno au-
xilium præbente.

¶ Norenberga. Anno eodem Albertus Marchio Brandenborgen. durā mo-
uit guerram ciuitati Norenbergen. confederatus pluribus potentibus princi-
pibus: Sed multis damnis ſibi mutuo illatis, poſtquam per duos durauit annos,
tractatibus interuenientibus, ſis ipſa ſedata eſt Marchione contra ciuitatem in
nullo valente proficere.

¶ Arnoldus Episcopos. Anno eodem xi. die menſis Octobris obiit dominus
Nicolaus Episcopos Lubicen. vir induſtriouſus, ac magnæ experientiz, in cuius
locum electus eſt dominus Arnoldus Weſtual, Decretorum Doctos ac Liçen-
tius in Legibus, eiſdem Eccleſiæ decanus in ciuitate Lubicen, oriandus.

¶ Frede-

¶ Fredericus. Anno domini 1472. Fredericus Rex Romanorum in xii. anno regni sui, ducēs secum in Italiam Ladislaum Vngariæ ac Bohemię Regem, Albertum Ducem Austrię fratrem suum ac magnam nobilitatem, vxorem sibi ex Portugalia duxit Iconoram, regio sanguine & moribus inclitam honestis, quæ secum Romæ à Nicolao v. imperiali diademate coronata est. Accum factū magno postquam cum ea apud Neapolim; Alfonso regem Arragonum imperatricis consanguineum visitauerat ad propriam cum ea feliciter est reuersus.

¶ Gend. Anno domini 1472. inter Philippum, Burgundiæ & Brabantię Ducem ac Hollandiæ & Flandriæ Comitem, multarumque terrarum dominum ac suam ciuitatem Gandauen. potentē valde comitatus Flandriæ, propter certas insolitas exactiones atque accisas quas in emptione salis Flandrensisbus nitebantur imponere, durissima guerra orta est. Et in pluribus bellis inter eos acciter actis, super Gandauenſes feliciter triumpharunt. Plures nobiles & etiam filium Ducis Bastardum, capitaneum potentem terræ Lutzelenburg, teneris me ab eo dilectum atrociter interfimendo. Traditione tandem occulta interueniente in bello quodam magno, ciues ipsi fugati sunt, & plures interfecti, & in aquis suffocati, actaque est cōcordia finito bello inter eos in campo satis secreta. De qua edicto pœnali emissō, nēmō conferre ausus est, dubium manentē nonnullis annis postea de vitā dicti Ducis, cum sui præsentiam palam non exhibebat. Ex qua causā, adhuc hodie ignoratur.

¶ Prussia. Anno domini 1473. Orta graui discordia inter Magistrum generalem & Commendatores ordinis fratrum hospitalis beatæ Mariæ virginis domus Teutonicorum in Prussia regnantium, & inter milites & ciuitates terræ eiusdem, super litera quadam confederationis mutux ciuitatum & militarium, casu quo contra iustitiam ab ordine violenter opprimerentur. Super quā materia coram Imperatore Frederico aliquamdiu contendentes, cum sententiam contra se ab Imperatore ciuitates reportassent. Magistro & Commendatoribus in vim sententię literam ab eis petentibus, vna die ciuitatibus fortiora castra totius terræ sine aliqua pene resistentia capientibus, dempto castro capitali ordinis Marienburg, & quibusdam aliis, ac illa penitus destruentibus, regem Casimiarum Poloniæ in Dominum receperunt, sibi homagium sub certis modis & pactis faciendo; postquam Cruciferi terram illam centum & lxxii. annis potenter possedissent, superbia nimia fratrum ordinis causam præbente.

¶ Constantinopol. Anno eodem Turcarum Imperator tenēs campum lxxv. diebus ante ciuitatem Cōstantinopolitanam, habens exercitu suo ccc. millia hominum per terram, cum tentoriis l. millibus, & per mare 37. millia hominum cum trecentis velis oppugnans ciuitatem, quolibet die ter, tandem obtinuit eandem, Imperatore Græcorum ac Patriarcha cum omnibus Christianis viris ad instar pecudum trucidatis, mulieribus abductis, raptisque virginibus 28. die Martij. Dataque fuit ciuitas sackmannis in prædam duobus diebus.

¶ Luneburg. Anno domini 1474. circa festum Lucie communitas oppidi Luneburg. requisita per ecclesiasticos, per consulum eorum suis bonis familiaribus violenter spoliatis, cum litteris apostolicis, quibus inter cetera eis præcipiebatur proconsules eorum & consules ab eorum consularibus officiis, velut infames abiicere, & alios loco eorum surrogare. sub certis grauius pœnis, tractatibus ceteris cum eis habitis, à consularis officio eos destituerunt, nouosque proconsules & consules elegerunt, ac lx. viros ex parte communitatis instruerunt. Nonnullos quoque ex proconsulibus, consulibus postea in carcerauerunt, in quibus carceribus vnus proconsulum mortuus fuit, ac de post maiori parte proconsules & cōsules antiqui de ciuitate timore mortis recesserunt, prius tamen per nouum consulum, iuxta apostolici mandati tenorem, in subsidium debitorum dure satis exactionati.

¶ Calistus. Anno domini 1477. in vigilia annunciationis Mariæ, obiit Romę Nicola⁹ Papa v. in cuius sedem electus fuit Calistus iii. homo decrepitus & exhaustus.

hauitus lxxxv. ætatis suæ anno, Catehanus cardinalis, Valentinus cōmuniter nuncupatus.

¶ Berghen. Anno eodem mercatores Berghenses, quorū mercatiz in strumulis versantur, in tumultu quodam & rumore occiderunt quendam militem Olauum Negelsen. potentem & diuitem in Bergis, qui diuersa eis & maxima ante tempora intulit damna, & nouissime duas naues, mercibus onustas mercatorum deprædaucrāt. Episcopum quoq; Bergensem ab eodem Olauo compatre suo se separare nolentem, Oldermānis tamen eorum ac potioribus ignorantibus, ante summum altare crudeliter trucidarunt. Monasterium monialium ordinis sanctæ Brigittæ, ad cuius campanile idem miles fugerat, casualiter eos cum fumo ad exeundum turrim artare volentibus, totaliter cum Ecclesia incinerauerunt, quod tamen statim postea sumptuose satis reedificauerunt, damna monialibus competenter refundendo.

¶ Plone. Anno domini 1476. circa festum Pentecostes oppidum Plone paucis domibus exceptis, cibus ignis factum est, malitia cuiusdam Daci ignem ponentis, ad se vindicandum de iniuria ab oppidano quodam recenter sibi illata.

¶ Marienburg. Anno eodem dimisso castro Marienborch cum oppido & acinentiis suis per Magistrum Ordinis & suos commendatores & alios certos castris capitaneis suorum stipendiatorum pro stipendiis & damnis eorum quæ extendebant ad 4000. & 3000. florenorum Vngaricalium. Præfati capitanei ad scatim pro eadem summa vendiderunt castrum Regi Poloniz & ciuitatibus Prussiz & realiter eis possessionem tradiderunt, Magistro generali ordinis de castro cum suis lacrymando recedentibus, non tamen longe post oppidum ante castrum tradente, quodam proconsule potenter recuperauerunt & diu tenuerunt, sed tandem iterum perdidērunt.

¶ Turci. Anno eodem Imperatore Turcorum cum magno populo & forti, castrum quoddam in regno Vngariæ expugnare volente, de nocte occulte ordinatione capitanei Vngariæ, castrum ipsum xl. militibus armatis intrantibus, & sequenti die ter in oppido ante castrum bellum cum Turcis gerentibus, Deo auxilium suis ferente, desuper Turci prostrati sunt, de suis ultra centū millia interfectis, Imperatore Turcorum cum paucis turpiter vix euadente, Viceimperatore cum omnibus nobiliorib⁹ Turcarum occisis, bombardas maximas, currus cum victualibus in campis dimittendo. Religioso illo fratre de ordine reformato Minorum Iohanne de Capistrano, sacre Theologiæ Doctore in eminenti loco castrī stante, & crucifixum in altum erigente, ac clamante flebili euulatu. O Deus meus, ô Iesu vbi sunt misericordiz tuæ antiquæ, ô veni, veni in adiutorium genti tuæ, noli tardare, ne dicant gentes: vbi est Deus eorum, &c. populum Christianum plurimum confortante.

¶ Luneborch. Anno eodem, cum circa festum sancti Martini noui consules Luneborgen. prælatos in salina redditus habentes, ad diatam certam ibidem tenendam conuocassent, & communitate ignorante Wilhelmus & Henricus, Duces Brunswicenses, clam per certos de consularatu vocati ibidem intrassent, Dux Bernardus, filius Frederici, naturalis eorum dominus, & cōmunitas re suspectam habentes, nouis proconsulibus & consulibus, ac sexaginta viris repente à suis officiis destitutis, antiquos proconsules & consules ad pristina loca consularia de facto reposuerunt, apostolica mandata contraria minime curantes. Non longe post proconsules nouos, & aliquos consules & quosdam de lx. viris incarcerantes, quosdam de ciuitate sub certis iuramentis proscribentes, & tandem duos decapitantes.

¶ Anno domini 1477. Nicolao Episcopo Syretinen. episcopatum in manus Papæ resignante, per procuratorem, papa Calixtus 111. de Ecclesia prouidit domino Godfrido Langen Decretorum Doctori, filio Henrici Langen proconsulis Luneburgen. prouidendo domino Nicolao, olim Episcopo, de cano-

nica.

nicatu & præbenda Ecclesiæ Lubicensis, quos idem Godfridus tenuit, & de c. c. florenis Rhenensibus annuis, in redditibus Episcopatus Swerinen. Qui quidem dominus Godfridus ante annum completum, pestilentiali igne vexatus, interijt, electo in locum suum Magistro Wernero Wolmerffs, eiusdem Ecclesiæ præposito.

¶ Anno eodem in ætate, Wilhelmus Dux Brunswicensis, valida manu armatorum intrauit diocesim Verden. incinerando optimas villas Ecclesiæ Verden. Ad quas propter siccitatem magnam anni illius, accessum habere potuit, totâ diocesim pene destruendo, allegando se Episcopum Iohannem Verden. ad obedientiam Papæ velle reducere, ac in fide debita instruere.

¶ Anno eodem Carolus Rex Sueciæ, clericis, militaribus ac omnibus regnicolis, propter tyrannicum suum regimen odiosus, collecto thesauro suo, quem copiosum habuit, ad vnam nauim, dominica carnis priuij de regno occulte recedendo, intrauit Prussiam. Nobiles quoq; regni cum Episcopis & prælatis vocato, per suos solennes nuncios, serenissimo Christierno rege Daciæ, concorditer ipsum & legitime in regem suum elegerunt, & per Archiepiscopum Vpsalen. in Stockholmis, more regio solenniter coronarunt, homagium sibi faciendo, & sic iterum illa tria regna sub vno rege gaudebant.

¶ Anno domini 1478. circa Iacobi Iohannes Episcopus Verden. adiunctis sibi Bernardo Duce Brunswicen. ciuibus Luneburgen. ac multis militaribus terræ Prignitze, & de diocesi Bremen. in multitudine copiosa intrauit terrâ Wilhelmi Ducis Brunswicen. incinerando villam Rodewolt, habentem ultra centum mansionarios, ac plures alias villas terræ suæ, maxima sibi damna inferendo. Quod dure satis idem Wilhelmus vindicauit in terra Bernardi Ducis, statim postea. ¶ Eodem anno in mense Iulij obiit Romæ Calistus Papa III. in cuius sedē, per cardinales concorditer electus est Pius papa II. prius dictus Æneas, tempore primæ coronationis Frederici, Imperatoris III. per eum in laureatū poetam coronatus, & in suum Cancellarium assumptus, & per eius promotionem in cardinalem tituli sanctæ Sabinæ per Calistum creatus, vulgariter Senensis appellatus.

¶ Anno dñi 1479. ipso die Barbaræ virtuosus ille princeps, zelator pacis singularique protector Ecclesiastici status Adolphus Dux Sleswicen. ac Holsatiæ comes, ab hoc exilio migrando, vniuersæ carnis debitum soluit, nullis relictis liberis: Sacramentis diuinis vt Catholicum decet principem, deuotissime munitus, cuius anima in perpetua pace requiescat.

Sequitur summarius Pontificum Aldenburgen. & Lubicen. Ecclesiarum.

PRIMVS Aldenburgenſis Episcopus fuit Marco. Secundus dictus est Berwardus. Tertius vocatus est Wago. Quartus Ezeco. Quintus Folquardus. Sextus Reymbertus. Septimus Benno. Octauus Meynerus. Nonus Abelinus. Decimus Ezo, & illo defuncto, cessauit Episcopatus 84. annis in multa tribulatione, vt dictum est supra c. xiv. post medium. Post multa igitur consecratus est vndecimus, dictus Vicelinus, vt dictum est supra. c. xvi. Duodecimus fuit Gheroldus, vel Bertoldus, qui fuit primus Lubicensis, introductus per dñm Henricum Ducem, vt patet c. xxix. sc. anno dñi 1174. Secundus Lubicen. fuit Conradus, vt patet c. xxx. & c. xxxiii. Cui successit Henricus, quondam Abbas in Brunsuik vt habetur c. xxxiii. Illo vero defuncto successit Conradus secundus 1v. Lubicen. Cui successit Theodoricus, præpositus in Zegeberch, vt dicitur c. xxxiv. quintus Lubicen. Postquē intrauit Bertoldus Lubicen. vi. vt patet c. xxxv. Post quē Iohānes, dictus de Lubek, vt supra cap. xxxvii. Hinc Albertus, Lubicen. viii. vt patet eodē cap. Nonus fuit frater Iohannes de Deyst, vt dicitur eodem cap. Decimus fuit Iohānes de Tralow, qui cepit anno domini 1260. Iste ædificauit magnā domum lapideam in Vthin, gratia cuius magna cōtraxit debita, & emit villā Malente, &

alias proprietates. Sedit annis xvi. Cui successit Borchardus de Serken, cantor Lubicen. homo octogenarius, anno domini 1276. electus. Iste mira gessit: Sedit annis xi. Iste banniuir & sub interdicto pressit tota ciuitatem Lubicen. Cui successit Henricus dictus de Bokholte xii. Lubicen. anno dñi 1317. multa bona Ecclesiæ fecit. Sedit annis xxii. Huic successit Iohannes Muel xiii. Lubicensis, Scholasticus Ecclesiæ eiusdem anno dñi 1341. vir perutilis fuit, annis sedit ix. Iste ædificauit magnam capellam prope armarium, & cōparauit rura circa Dōdow. Quartusdecimus fuit Bertramus Cremoen, electus anno domini 1371. vir per omnia utilis, emit enim Raetkow & Hornestorp villas, & Robertstorp cum stagno, & multa alia ruralia, sedit annis xxvii. Decimusquintus dictus fuit Nicolaus de Miszna, ordinis Prædicatorum, datus in pontificem à Papâ, anno domini 1378. qui dum accepit, quod non haberet dominium temporale super ciuitatem Lubicanam, recessit, & postea factus est pontifex Misznen. Decimus sextus Conradus de Ghisenheim, surrogatus in locum præfati Nicolai per Pâpam ad instantiam Caroli Quarti Imperatoris, cuius Secretarius extitit, sedit annis 8. Post quem xvii. Iohannes Cleynedenst, Lubicen. natus, & Decanus veteranus, cepit anno domini 1386. anno tamen integro non sedit. Decimus octauus fuit Euerhardus Attendorn, electus anno domini 1388. multa bona fecit, eius frater, consul Lubicen. fuit, & soror eius Abbatisa ad sanctum Iohannem in Lubek; sedit annis xi. Decimusnonus Iohannes de Dülmen, Decretorum Doctor, & Apostolici palatii causarum Auditor, pontificatus est anno domini 1399. vir mira erat probitatis & pacis, bona multa fecit diœcesi, sedit annis xi. Vicimus Episcopus Iohannes Schele, multarum Ecclesiarum prælatus, cepit anno domini 1419. tempore Martini Papæ, & Sigismundi Imperatoris, cuius fuit Secretarius & Ambasiator in concilio Basilien. multa bona fecit diœcesi, sedit annis xix. & more solito ad patres iuit, mortu⁹ in Vngaria, febribus exhaustus. Vicimus primus fuit Nicolaus Sachow, Lubicen. natus, vir valde oculatus & expertus, fere innumera bona in diœcesi fecit & in Lubek, sedit annis x. & mortuus est in febribus, anno domini 1449. Arthemij. Vicimus secundus Lubicensis Episcopus fuit Arnoldus Wistfael, decretorum Doctor, & Legum Licentiatus valentissimus, vir mira deuotionis, qui sæpius in officio suo fleuit amarissime. Cepit anno domini 1449. ipso die Pentecostes consecratus est, magnam & fortem domum in Vthin ad orientem castri ædificauit, & nouam sacristiam in Lubek, tandem post multos virtutis actus, histericia correptus, in profesto Purificationis obiit, annorum lxxvii. anno domini 1466. sedit annis xv. Vicimus tertius dictus est Albertus Krummedyek, curulum & nobilium Holstatorum de sanguine, electus anno domini 1466. post Inuocauit. Qui adhuc isto anno scil. 1484. Deo propicio, auras humanas ducit, vir benignus, dapilis & munificus. Hic pro castri munitione Vthinensis, turres construxit, preciosam in factura crucem, in maiori Ecclesia Lubicen. sumptibus multis, scil. duorum millium marcarum & amplius, vna cum beneficio, in medio maioris Ecclesiæ crexit, anno domini 1477. quam ibidem benedixit. Hic etiam multa alia bona fecit Ecclesiæ, sed nondum finis, quia adhuc auras spirat humanas. Hic quendam Presbyterum, dictum Bertoldum de Oubo, sibi & toti capitulo rebellem, de Romana curia venientem, comprehensum per fratrem Episcopi & vinculatam, iudicialiter conuictum per suum officialem Volkmarum Andertē, canonicum Lubicen. perpetuis damnavit carceribus. Hic etiam permisit imprimere libros horarum canonicarum, anno domini 1477. ne quisquam excusaretur à debita & vera solutione verissimi ordinis Lubicen. iuxta omne mandatum libri ordinarij Ecclesiæ maioris, hoc ipsum dispensante & ordinante quodam vicario in Ecclesia beata Mariæ virginis in Lubek. Hic in vigilia Michaelis, quæ fuit dominica, consecratus est, & magnas fecit expensas, prælatis cum coronatibus. Vide infra, anno domini 1466. Hæc summarie de pontificibus Ecclesiæ Lubicensis dicta sufficiant, vt simul in vno habeantur fasciculo: Alia vero ha-

ro habetur in registris Pontificum & dominorum de capitulo; quæ vulgo non sunt propalanda.

Sequitur nunc continuatio temporum.

ANNO Domini 1460. Vincentij martyris, mortuo glorioso principe Adolpho, illi de sanguine militari Holfatorum habebat dictam in Nigemunster, super principe eligendo, presentibus Comite Ottone de Schouwenburg, cura filio suo Ernesto, & Episcopo Hildensemensi. Ernesto, sed sine fine discesserunt, quia quidam præferebant regem Daciz Christiernum, quem quidam postea clanculo lucris causa sibi in dominum elegerunt, eis in mala hora.

¶ Anno eodem, ad quindenam post festa paschalia erat dicta in Lubek, per eodem, & eadem de causa, sed in differentia recesserunt abinuicem. Non magno temporis intervallo fuit concordia celebrata in Odeslo per Episcopum Lubicen. Arnoldum, & consulum Lubicen. atque per consiliarios Holfatiz, ut rex Daciz Christiernus, daret ipsi de Schouwenburg, XLIII. milia florenorum Rhenensium, & de cetero nunquam causarent super eadem patria, & ibi quies. Dicebat enim idem rex Christiernus: Merito quidem mihi ista patria debetur, quia ego cum Gherardo & Mauritio fratribus meis, sumus filij sororis domini Adolphi defuncti, & infeudatio ducatus spectat ad me tanquam ad regem Daciz. Dehinc contentus idem rex Christiernus fratres suos Gherardum & Mauricium, & patriam ipsam obtinuit.

¶ Anno eodem post Michaelis decapitati sunt xxxv. piratæ ante Lubek, quos illi de Dantisco miserunt ad mare pro pace; sed ipsi ribaldi, spoliauerunt vnumquemque. Hos pro maxima parte decapitavit quidam magister bedellorum, dictus Potterzilic, qui prius in eodem officio stabat in Dantisco, vnus tamen iuuenculus libertati fuit datus.

¶ Iisdem diebus litigabant Capitulares Lubicenses contra consulum Luneburgensem, propter non solutionem certorum reddituum salinarum, sed cum magna iactura partis vtriusque.

¶ Eodem anno circa festum sancti Michaelis Commendator de Eluinghe, infidiose & proditorie occidit cccc. viros de Dantisco, namque venit quidam proditor ad Dantiscum dicens consulum. Iam finis belli inter vos & ordinem est ad manus, quia Commendator de Eluinghe prope est cum valde paucis. Illi autem nimis creduli verbis mendacibus, sparsim & agitanter exibant, & necabantur, atque ducti sunt captiui.

¶ Anno eodem occiderunt Ditmertici satellitem Holfatiz Henricum Reuentlouwen, cum vno seruo, propter pratum quoddam quod metebant Ditmertici tanquam suum, quibus occisis, alij in fugam conuersi sunt, Ditmertici vero pro pace ad regem miserunt.

¶ Eodem anno qui fuit annus secundus pontificatus Pij secundi, Nicolaus Cusa Romanæ Ecclesiæ sancti Petri ad vincula cardinalis, vir omni doctrina clarus, dum Ecclesiæ suæ Birenensis iura acriter tueretur, à Sigismundo Austriæ Duce capitur, & in decenti custodia tenetur. Hic est annus Frederici tertij xxi.

¶ Eodem anno Maumetes Turcarum Imperator, Christianis multa dispendia intulit.

¶ Anno domini 1461. fecerunt homagium ipsi Hamburgenses, regi Christierno quod Hamburgenses homagium vocari recusabant, sed tantum obedientiam, quia noluerunt subire iuramentum, sed tantum obedientiæ promissionem.

¶ Eodem anno Episcopus Verdenfis, fautor prophanorum Luneburgensium in causa contra Capitulum Lubicense, cum haberet saluum conductum à Rege Christierno & à Hamburgensibus, postquam recessit à Rege de Reyneuelde, quidam sacerdotibus, scholares & pueri piecerunt lutum & lapides in eum tanquam in prophanum, in

X

Hamburg

Hamburg, quod indigne tulit, & ibidem consulatui, & similiter prædicto Regi desuper querimoniam fecit: Rex quoque pro eo ad Capitulum Hamburgense dare scripsit, sed sine vindicta transiit, quia ætus puerilis fuit.

¶ Anno eodem Rex Danorum Christiernus venit in Suecia, in Stockesholmis, inquirere thesaurum quem Carolus iens in Dantiscum, ibidem apud prædicatorum reliquit: Et fratres verbis Regis terribi, prodiderunt thesaurum, & inuenit, vulgi relatione in certorum misfmate, septem millia marcarum, & vigintiduo vasa argentea, magna & parua.

¶ Eodem tempore fuit quidam legatus in Suecia, in causa contra Turcas, nomine Marinus; homo valde captiosus, à quo idem Rex Christiernus certo arresto extorsit ultra octomillia marcarum, in finem, ut ipsius regis litteris & auctoritate, posset mulgere Suecos atque Normannos, salua media parte totius extorsionis pro Rege, Quod & factum est. O Hierusalem Hierusalem, das vniciuique partem, tunicamque mirò modo conscissam. O quales pastores, Idem Marinus Postea pontificatus est in Camyn; mala quidem sibi in hora, ut infra dicitur.

¶ Anno eodem, Magdalenz, partim sopita & extincta est lis inter Capitulum Lubicense & Luneburgenses, sine lucro partis vtriusque. Sabbato tamen proximo post Luciz, omnia sunt planata, ut infra dicitur.

¶ Eodem anno decollatus est quidam minister consulatui Lubiceri, & serator prætorij, dictus Wiszkendorp, propter subtile furtum, sub bona fide in consulatuum commissum, Tenuit enim burcellos in æris effusione per angulos coram dominis, & quod manibus sic conclusit, furtum abstulit.

¶ Eodem anno, Assumptionis, Rex Poloniae venit in Prussiam, stipatus populo multo, quasi debellaturus vrbes & ciuitates ipsius ordinis, sed nihil factum est nisi in terrorem, & ut fieret verbum & fama per regiones de aduentu eius contra ordinem, propterea multas sustinuit oblocutiones, ideo in sui expurgationem remeauit, permanens ibi ad sex menses, insinuantque ordini, ipse esset ibi ut pugnaturus, si liberet eos venire, sed nihil fiebat.

¶ Eodem tempore, circa Michaelis, factus est insultus maximus in Dantisco contra consulatuum. Habebant enim scriptorem, secretorum, eorum ipsi ordini proditorem, quo punito, plures prodidit ciues, eiusdem criminis operatores, ideo scriptor idem cum certis ciuibus necatus est.

¶ Eodem anno, Fredericus Dux Brunsvicensi. cepit iv. currus de Lubek cum multis bonis, inter quæ erat argentum multum, quod erat legati Marini, de quo supra. Hæc facta sunt inter Northem & Gotinghe. Fuerunt & alij iv. currus, quasi eiusdem valoris, quos fere cepisset, sed decem ciuitates erant eis tuitioni. Dicebat ei Dux quod bona ista erant de Luneburg, ciuitate plena excommunicatione & maledictione, igitur, &c. Plures factæ fuerunt diætæ propter huiusmodi faciinus Frederici, sed ipse & pater eius, semper fingeant se longius ituros.

¶ Anno domini 1462. Latere, Rex Christiernus plures conuocauit principes in Wisnaco propter suppressere ciuitates, tunc Lubek intraturus, petiit saluum conductum omnibus secum venientibus, quod consilatus ei quasi disiectum negauit, sed tantum cccc. aut quingentis saluum dabat conductum, & cautissime ciuitatem suam custodiebant, non propter Regis discredentiam, sed propter regis & suorum custodiam, quos in saluum conductum recipiebant, Rex tamen contrarium obiecit proconsulibus in exitu ciuitatis, cum irent cum eo.

¶ Eodem anno habebant ciuitates Slauicæ diætam cum Rege Christierno in Copenhauis. Trinitatis, ubi causabant super multis spoliis, eis & illis de Dantisco factis, sed nihil eis, sed tantum priuilegia vetera sigillauit.

¶ Eodem tempore pugnabant Bremen. contra Gherardum de Oldenborch, qui semper ciuitatū exitu pinguedinis deflorator, sed Rex Daci eundem sine openo dimisit, & multi ducti sunt captiui, & quam plures occisi ex vtriusque partibus, iuuante domino Comite Ottone de Hoya Bremenses contra Gherardum & Mauricium

fratrem

fratrem eius, & circa Margaretæ obsidebant Bremen. castrum Delmenhorst ad preces & ad promissa Cistertiæ regis Danorum. Succurrebant castro Wilhelmus de Brunsvik, & Episcopus Monasteriensis.

¶ Hoc anno habuit Moguntia pontifices binos simul & semel, eis in mala hora, vnum de Isenburg, electum & confirmatum, qui non potuit soluere immensam annatam quam Papa exegit ab eo, cum esset diœcesis explumata, voluit etiam Papa, vt iuraret quod nunquam consentiret in consilium futurum, quæ dum seruare noluit, dedit Papa diœcesim Philippo de Nassovv, & confirmationem, vnde strages magna Simonis & Iudæ, in Moguntia secuta est, per illum de Nassovv, postquam passus fuit suorum iacturam in campo, tribus proconsulibus Moguntinis consiliis criminibus suis vt veniret in ciuitatem ad populum persequendum.

¶ Hoc anno ædificauit consulatus Lubicen. nouum horreum laterum circa Trauenam prope Eensedelighen, pro vtilitate ciuitatis.

¶ Eodem anno, circa Michaelis, illi de Dantisco bellantes contra ordinem, gratia Dei freti occiderunt vltra mille viros, inter quos quidam miles famosus Vritze Runech, amicus ordinis occubuit, & plures captiuati sunt ciues de Komgeberghe, & aliunde.

¶ Anno eodem Sabbato post Lucie pacificati sunt, Lubicense Capitulum & iuratis confortes, cum Luneburgensibus, arbitris partis vtriusque existentibus, Episcopus de Lubek, & Episcopus de Sverin & Rege Dacie Christierno in Reyneuelde monasterio.

¶ Anno eodem, Maumetes Turcorum Imperator, Christianis multa mala infert Mytilenem expugnat, & diripit, anno imperij sui xii. & Pij Papæ anno iv. Frederici vero iiii. Imperatoris Christianorum anno xxiiii. Anno autem ab initio mundi secundum Bedam, sextomillesimo sexcentesimo sexagesimo.

¶ Anno domini 1463. post trium Regum exhibitum inuenerunt Luneburgenses de vinculis, & deducebantur in curribus vsque Vlsen, quia volebant subire sententiam, vt semper manerent in domibus suis.

¶ Anno eodem Valentini obiit Theodoricus Colonienfis præsul, Comes de Morfe. Sedit annis l. post cuius mortem electus est Rupertus Comes Palatinus & Dux de Bauaria, quem Papa noluit confirmare, eo quod iam dederat duci Burgundie auctoritatem electionis & ordinationis Episcopi, ideo capitulum & vassalli tradiderunt Ruperto castra & munitiones per diœcesim. Iste Rupertus adhuc multa contra ecclesiam fecit, Burgundum adduxit, qui Nisiam obsedit & fere diruit. ¶ Eodem anno Christiernus Rex Dacie, persuasus vt Sueciam intraret, plures ibi ictus sustinuit cum suis, quia plures Holfati ibi fuerant captiuati, nondum liberi.

¶ Anno eodem facti sunt amici Bremen. Comes Mauricius, Dux Wilhelmus, & Otto de Hoya, de quibus supra. Hæc diata facta est in oppido Verdensi.

¶ Eodem anno feria iv. Paschatos obiit Gherardus Archiepiscopus Bremen. Comes de Hoya natus, homo simplex & pacificus. Deinde electus est per capitulum, Henricus comes de Swertzeburg: Is misit ad urbem pro confirmatione, qua habita, gloriose introductus est per xv. principes & alios plures vassallos, victoriosus fuit, sicut decet principem honestum.

¶ Anno eodem Dux Henricus de Pomerania, conductus prece ac precio, intrauit Gripiswaldis cum paucis, consulari ibidem conscio, retro habens plures kumpannos militum, & coarctuit ciues ad sibi homagium, & hoc eorum factum est, ne vindicaretur occisio traditoria ipsius Doctoris Rubenouven, hominis docti & valde discreti, qui præterita hyeme occisus fuit in ciuitate, quia vitia quorundam detestabatur, voluit etiam idem eicere suo mandato ad clandestinum consularum institutum, omnes de sanguine eiusdem doctoris, sed recusabant, donec eis obiceret legationum rationem, quare hoc fieri debebat.

¶ Anno eodem plures vassalli Holfatorum facti sunt profugi de patria, quia non

poterant solvere redditus, in suos maficos receptos, ideo ipsi iussores, scil. qui iubebant & fideiubere fecerant alios, immiserunt manus bonis eorum, vt se eriperent de dispendio irreuerabili. Rex enim fuit in Syvecia, ideo ipsimet iudices erant, & vnusquisque fecit quod ei placuit.

¶ Anno eodem, Dux Saxonum Wilhelmus & Lantgravius Turingie duxit concubinam suam in vxorem, affirmans quod ante nunquam cognouit eam carnaliter, sed procurator non credit. Ante eam habuit in vxorem, Imperatoris Alberti filiam, qui & fuit Rex Vngarie & Bohemie. ¶ Eodem anno facti sunt amici, comes Gherardus & Mauritius, frater eius, consociis Bremensibus, & tradidit Gherardus Mauricio Delmenhorst cum suis attinentiis, & ipse obtinuit Oldenborch, iam enim idem Gherardus multa fecerat de Delmenhorst Kopmanis. Et ideo ista concordia facta est, vt via regia coram Delmenhorst fieret pacifica.

¶ Anno eodem, altera die Margaretæ obiit Dux de Louenborch Bernhardus, sepultus in Ratzenburg. Hic suis in nouissimis iussit & mandauit Iohanni filio suo, vt seruaret pacem cum ciuitatenibus vicinis suis, alias eum deuoraret, quod tamen sæpe transgressus est, sed parum est sibi propter pauperes villanos.

¶ Eodem anno Papa Pius, iunctis cum Philippo Burgundionum Duce, Venetisque fœderibus, aduocata principum concione, Turcæ Christi hosti, bellum publice indicit, misitque legatos ad diuersas mundi partes, cum plenaria peccatorum remissione pro subsidio, vnde multi vassalli de partibus inferioribus proxima æstate urbem Romanam & ad Anconam ascenderunt, simul & plebei cum villanis, & Papa ista æstate, scil. anni 1464. iuit Anconam eadem de causa, sed Burgundus cum aliis principibus ibi non est visus. Ibiq; Papa spiritum efflauit, & apud Deum non sine fructu mansit, dedit etiam potestatem viris religiosi exequendi ad huiusmodi bellum, literis suis indulgentialibus. Summus Põtifex, beatissimi Andreæ caput antequam exiuit, processionaliter cum clero ad urbem tulit, magna cum deuotione, quod Thomas Palæologus obtulit.

¶ Anno eodẽ, circa Margaretæ, cõmunitas in Dantisco, clanculo voluit occidere consulum, q; vir magnæ pbitatis indicauit consulatui in sede consularis, & capti sunt principales huiusmodi facinoris, & cõfessi sunt q; huiusmodi tradimẽtũ tractauerunt mutuo 14. annis plusquam cum quadringẽtis ciuibus, vnde plũquã 14. decapitati sunt, præfettim potentiores, deinde consulari vnũquemq; talem monuit, vt consocij facinoris talis, ciuitatem indilate exirent. Postea obsederunt castrum & opidum Mewe, quod vicerunt circumcissionis Domini.

¶ Eodem tempore, Laurentij, duo proconsules Gripiswalden, Dieterich Lange, & Nicolaus von der Oefen, consocij mortis domini Henrici Doctoris Rubenouwen proconsulis volebãt dare saluum conductum duobus nequam, occisionibus eiusdem Doctoris, iussu præfatorum proconsulum, ad quod communitas consentire noluit, vnde disponebãt illi duo proconsules decapitare 14. de sanguine Rubenouwen, igitur fautores eiusdem Rubenouwen vocata cõmunitate vna cum certis de consulatu concluderunt, vt occiderent illos ambos proconsules, quod & factum est, postea rotauerunt eos, vt boni cõmunis proditores. Ecce, en sanguis eius exquiritur.

¶ Anno eodem venit Martinus Legatus de Suecia, vbi in tertium morabatur annum, & pergens de Wismaria Lubek, perdidit ante Greuesmolen sacculum cum 14. millibus c. c. & xl. florenis Rhenensibus, quos quædam paupercula inuenit, offerens viro suo, vnde ambo iocundati sunt, se vestientes & debita sua soluentes, & inde eis oriebatur suspicio, vnde Dux Henricus de Mekelenburg fecit pecuniam ab eis exigi, & præstabant. Venit ergo Legatus ad Ducem, repetens pecuniam, & dicens quia esset Papæ & Ecclesiæ contra Turcam: Respondit Dux Quid me monetis: cum nihil in manibus meis dederitis. Legatus ergo licet esset argutus, nihil tamen profecit, sed nuda manu rediit.

¶ Eodem anno, circa festum Thomæ Apostoli volebant Pomerani traditorie

cum mille & sexcentis equis adunati, vsurpasse ciuitatem Kolberghe, cum non esset nisi pax inter eos, quod innotuisset ciuitati. Cum autem misissent 17. scallas ad muros, proconsul Peter Sleeff ascendit turres cum ciuibus & cum lapidibus, abegit eos multum dolentes, scalis in muro dimissis, proiectis armis, lignibus, forloriis, dolabris, & aliis ferramentis. Huius facinorosi caput fuit Dionysius de Oestlen miles. Hæc proxima nocte post diem Thothæ, recedentes autem de ciuitatē, incenderunt ciuitatem, & bona omnia diripuerunt. Cum autem Kolbergenses essent se vindicaturi exercitu multo, vicinæ ciuitates, Stargard & Stolpe, se interposuerunt, & pacem fecerunt.

¶ Anno eodem, altera die Luciz, consularus Wismatien. seniozem proconsulem nomine Petrum Langelotian deposuerunt, dicentes quia falsas literas cōfecisset, qui diu in Lubek morabatur, Wismarienses vero filium suum clericū, qui postea factus est decanus Suerinten. miserunt in turtim, sed ipse Deo sibi propicio, eis dormientibus exiuit, & Romam ascendit. Postmodum Lubicen. eundem Petrum reintroduserunt, & filius eius ab actione quieuit, & facta est concordia. Dux patriz etiam fouit eum.

¶ Anno domini 1464. ipso die circuncisionis illi de Dantisco acceperunt castrum & ciuitatem Meluinghe, quia intus exeuntes propensius retinere non poterant in fauorem ordinis, exibant autem, saluis corporibus & bonis.

¶ Eodem anno circa carnispriuium Iohannes Dux de Louenborch, matrimonio duxit filiam Frederici, Marchionis de Brandenborch, quā introduxit Hæricus Dux de Mekelenborch cum sua Duxissa, & matre ipsius sponse, Marchio veto eum suis non comparuit.

¶ Anno eodem, venit Lubek Episcopus Cretens. missus à Papa Pio, cum magnis indulgentiis, vt fieret expeditio contra Turcam Maumetem, & multo nisu intentum obtinuit. Et ditiores ciues de Lubek proxima æstate plures armatos miserunt ad Italiam, ascenderunt etiam quidam maiores de Lubek, & quidam vasalli, cum multis aliis, sed eis venientibus in urbem, & demum in Anconam, inueherunt Papam infirmitate grauatum, expectantem Regem Franciæ Ducem Burgundiæ, &c. qui promiserunt se venturos, sed auolauerunt in antiquam siluam, quia scriptum est, Nolite confidere in principibus. Tandem Papa ex mœtore obiit, data populo licentia, & indulgentiis confirmatis, vt redirent ad propria, principes ei non ascenderunt, nec naues expeditæ erant, ideo facta est confusio.

¶ Eodem anno reductus est Archiepiscopus Vpsalen. in Sueciam, quem captiuum abduxerat Rex Christiernus in Daciam, sine causa, vt dicebatur, quia dilexit regem, sed susurrones tunc sicut nunc floruerunt, & Sueci reuocauerunt regem Carolum de Dantisco, petentes veniam ab eo, eo quod abiecerant eum. Qui reuersus, fidem non inuenit, ideo requieci se dedit, & de regno amplius se non intermisit, quia Episcopus Vpsalen. plus fecit eos adhærere Christierno.

¶ Anno eodem, post octauas Paschæ, Episcopus Lubicen. Arnoldus, consularus ibidem, cum certis de capitulo Lubicensi, iuerunt Dantiscum nauigio, expensis multis, pro pace firmada inter dominum Regem Poloniz, & Ordinem, & ciuitates Prutenas, & vsque Assumptionis tractarunt, sed nihil profecerunt, quia illi de Dantisco Regem informabant quod missi à consulatu Lubicen. fouerēt ordinem plusquā iustitiam, ideo non permisit eos in suam venire præsentiam. Postea tamen sub eisdem articulis tunc exaratis, concordati sunt. Ciuitates maritimæ Sclauicæ, quæ huiusmodi dictam instruxerunt, prælatis præfatis aduocatis morabantur in Thorne quasi in vmbilico, sed in cassum laborabant.

¶ Eodem anno, & præcedenti immediate erat grauis pestilentia in Lubek, ac in omnibus finibus Alemaniz, & in Dacia, Suecia, Liouania & Prussia. Descendit enim de Rheno anno 1411. nec recepit ista pestis curā medicinz, sed sepius cōtrariis infirmi curabantur vltra spem, & durauit in Lubek vsq; post Martini.

¶ Anno eodem miserunt Bremenses, illi de vulgo . circa natiuitatis Mariæ, tres proconsules in turrim, & vnum consulem artauerunt in domum propriam sine exitu, dicentes quod proderent secreta ciuitatis ipsi Comiti Gherardo de Oldenborch, quia emittentes soldados contra Gherardū, sepe vlulando remeabant, habebant adhuc plures causas contra eos. In proximo tamen ieiunio eruebantur, non sine talliis, licet delictum non fatebantur.

¶ Circa idem tempus obiit Otto Dux Stettinen. & Frederic⁹ Marchio Bräntburgen. obtinuit patriam ab Imperatore Frederico III. dicens non alios esse heredes, & cum reuersus esset, & homagium peteret, obstitit sibi Dux Ericus de Pomerania, & Dux Wartslaff de Wolghast, prohibentes vasallos, nec homagium præstarent, quia ipsi heredes patriæ existerent, quamobrem postea plura bella commissa sunt.

¶ Eodem anno post Michaelis obiit Fredericus Episcopus Magdeburgen. natus Comes de Bichelinghe, vir simplex & bonus & multa deuotionis reformans multa monasteria, vtriusq; sexus, post cuius mortem electus & vocatus est in Episcopum, Episcopus Monasterien. Dux Bauariæ, vir bonus, & modestus, quia sic fieri petiit idem venerandus pater Fredericus, suæ egritudinis in lecto. Ille Monasterien. fuit vir bonus sed indebitatus, ideo indignati sunt Capitulares in eius recessu, sperabant enim quod cum eis perpetue voluisset pernoctasse.

¶ Anno isto eodem, Cosmas de Medicis suæ ætatis ciuis Florentinus maximus, operibus permixtissime felix, obiit in villa Coragio prope Florentiam, qui fuit pater omnium Florentinorum atque patricius, maxime pauperum.

¶ Pius quoque Pontificum summus, itineris iactatione & febre fatigatus, Anconæ xix. Kalend. Septembris, gloria ingenti vita functus, Romam solenni funere offertur, ad quem, eo adhuc spirante, Dux Venetorum cum multis Venetorum maioribus solennibus nauibus venit.

¶ Eodem tempore circa Michaelis, cum Wernerus de Bulow, castrum Hitzker circa Albeam inhabitaret, & prædonibus Magnopolen. iter tutum suis etiam nauibus præberet in terram Luneburgensem, venit Dux Otto de Luneburg, Wernero absente, & vsurpauit idem castrum, quod & finaliter obtinuit, multis tamen depredationibus vicissim commissis, sed proximo in ieiunio firmata est pax.

¶ Anno domini 1467. Paulus secundus, natione Venetus, in summum electus est pontificem, in numero pontificum cxxx. annis sedit vii. elegantis stature fuit, libens aurum vidit. Ille est annus imperij Frederici tertij xxvi. ætatis vero totius mundi, sextus millesimus sexcentusimus lxxiv.

¶ Eodem tempore Sundensis multa perpeffi mala à Duce Pomeraniæ & vasallis diuersis, creauerunt novos proconsules iv. ad arma valentes, quia alij iv. grædæuerant, equitare non valentes. Exiuerunt ergo potenter cum Gripiswaldensibus, & multa prædonum latibula destruxerunt, & combusserunt, castrum etiam Torghelew, prædonibus plenum, eis valde nocium, solo æquarunt, & malignis de medio sublatis, facta est pax, pacem querentibus. Habebant enim campiductorem validum de ducatu Luneburgensi.

¶ Anno eodem circa carnispruium venit Gherardus Comes de Oldenborch in Holtstatiam, & monitis vasallis, suis fideiussoribus, vt darēt sibi xl. millia marcarum de patria, quia sic diffinitum fuit, quando frater eius Christiernus factus est Dux in ducatu, & Comes in Holsatia, qui dum non haberent vt soluerent vsurpauit sibi castra patriæ, conniuenste sibi clanculo Christierno, dicens quia ipse verus haberetur heres, & dulci affatu contraxit fauores & amicitias quasi cum omnibus. Veniente ergo Rege post Pascha ad scripta Holsatorum, coram Kilonæque dicta seruata, cum ciuitatibus & militia patriæ, facta est Gherardo noua cautio super certis terminis, & quieuit paululum.

¶ Eodem tempore Rex Poloniæ cepit Marinum legatum, & multis cum explumauit thesauris, quo audito arrestata sunt bona sua in Lubek existentia per fiscarium

rium Papæ Henricum Pomert, canonicum Lubicen. Demum per Regem Daniciz. Habuit inter cetera plures libros, quos à Danis & Suecis argute abstulit. Hos credebantur Gothi abstulisse de vrbe Romana & circumcirca, quando urbem deuastarunt, anno domini cccLxxviii. Finaliter tamen cessauit fiscarius Papæ & nuncius Regis omnia obtinuit in Lubeke & Luneburg, ponēs fideiufores commissariis bonorum de indemnitate Marinus nō dedit Regi quartam partem prouentuum, vt promisit, igitur, &c.

¶ Anno eodem Assumptionis Mariæ, Bremenses vna cum Episcopo Monasterien. inuaserunt populose terram Gherardi de Oldenburg, & vsurpabāt vnam Ecclesiam, quam sibi Gherardus firmavit in fortalitium & domū refugij, muneribus enim & precibus allegerunt Bremenses eundem Episcopum sibi in litis confortem. Gherardus vero timore concussus, treugas petiit, compromittens in Episcopum Verdensem, & ducem Ottonem de Luneburg. timuit enim obsidione ipsius Oldenburg, sed tamen in conclusione fuit minus bene contentus, sed obstrictus quieuit.

¶ Eadem ætate cepit Benedictus de Aleuelde quendam Comitem de Mansfeld, in ducatu, qui quidem Comes associauit dominā ingenuam Dorotheam, relictā Ducis Adolphi, quando reuerſa est de partibus Turingiæ in Holsatiam. Fuit enim consanguineus vius, ideo ob eius reuerentiam iuit cum ea. Eadem Dorothea fecit querimoniam coram Rege Christierno, qui præcepit verbo, vt dimitteretur, sed Benedictus nouit Regis mentem, & requisit ab eodem comite 14. millia florenorum. Sic reddita sunt mala pro bonis, ipsa enim educavit Regem, Gherardū & Mauricium fratres, tempore eorum iuuentutis, in domo Adolphi. In fine licentiatus est, vt partes peteret, pro pecunia colligenda, quod & fecit, & diu in Lubek mansit.

¶ Eodem tempore fuit portus in Trauemunde emendatus, multis cistis cōnexis, cum lapidibus in aquis merſis, & euidenter portus profundatus est. Hoc exemplar visum fuit à legatis in portu Dantiscei.

¶ Anno eodem placitarunt Lubicenses & Anglici in Håborch, super damnis, quæ passus fuit Kopmannus in Anglia, sed Anglici nolebant tractari, ideo alia dicta instructa est.

¶ Circa idem tempus venit in Lubek Dux Iohannes de Louenborch, cum Episcopo Razeburgenſi & quibusdam aliis, vt audiret litteras sigillatas quas habuit consularatus super Molne, quibus lectis, contristatus est, intelligēs quod ius suum esset breue, postea adduxit patrem vxoris suæ, Marchionem Fredericum, qui cū audisset litteras, silenter recessit, consularatu non salutato, statim post inuentionis sanctę crucis, vt infra anno domini 1467.

¶ Eodem anno erat tumultus maximus in Gallia, ita vt in ciuitate Parisiensi vno die vltra trecenta millia populi fumerent arma, Carolus enim iunior regni, fauente sibi militia, egit contra regem.

¶ Anno domini 1466. in vigilia purificationis Mariæ, quæ fuit Veneris obiit dominus Arnoldus Wistſael, Decretorum Doctor, & Legum Licentiatus valentissimus, Episcopus Lubicensis xxii. vir perutilis diœcesi, & deuotus, qui sæpius in officio suo amarissime fleuit, & electus est magister Albertus Krummediek, de sanguine militari Holsatorum, vt dictum est in summario pontificum. Hic in vigilia Michaelis quæ fuit dominica, consecratus est, & magnas fecit expensas, prælatis eū coronantibus, toti capitulo, toti consularui, & vassallis Holsatis & Magnopolensibus 111. & amplius diebus, in curia Episcopali.

¶ Eodem anno in ieiunio receptus est Comes Mauritius de Permud, à Lubicēſibus in armiductorem, fuit enim firmissimus equi ascensor atque fessor, post mortem ipsius Clamoris Busch, militis de Wistſalia, qui obiit in Lubek, anno 1464. in peste, qui recepturus cereum in agone dixit, da mihi nunc hastam finalem.

¶ Anno eodem spoliati sunt currus in Rozeborch, in hospitio, circa Albeam, qui

qui venerant de Frankfordia, à quibusdam vasallis de Magnopoli, non tamen duce Henrico confcio, vt dicebatur, licet quidam serui sui intererāt, & distracta sunt bona pretiosa, coralli, piper, cericum, margarita, &c. Et Lubicenses irati sunt valde, eo quod hæc in foribus fierent, timuitque Dux, & consternatus scripsit domino Duci Iohanni de Louenborch, vt exordiretur cum Luneburgensibus diutam eadem de causa, ne Lubicenses ad modum fornicarum effunderentur. Et post multa pacificati sunt, bonis soluendis certis temporibus, presentibus ciuitatensibus in Slukop, fideiussoribus à Duce datis. Dehinc relata sunt bona illa partim à vasallis in Schoneberch, pro dispersis vero bonis dixerunt fidem solutionis ipsi fideiussores, vt dictum est.

¶ Eodem tempore multa mala intulit Dux Fredericus ipsis ciuitatibus trans Albeam. Ideo post Paschalia firmissimum inierunt mutuo fœdus ipsi ciuitatenses, & contra multa damna & incommoda, soldatis vocatis ipsi Frederico intulerunt.

¶ Anno eodem inneruatus est Magister Iohannes Langelohan à Wismargensibus, qui postea factus est Suerinen. Decanus.

¶ Eodem anno domina Dorothea, relicta domini Adolphi Comitis de Holfatia, intrauit Turingiam, vnde orta fuit, committens Rendisborch, & omnia sua, ipsi Nicolao de Prato, vasallo & aduocato suo. Ea enim absente, venit Gherardus Comes de Oldenborch, & vsurpauit omnia eiusdem nobilis domine bona, vitalitia in tota Holfatia, immemor omnium bonorum sibi & fratribus suis ab eadem ingenua domina impensis. Quæ cum reuertetur, flets & ciuilans querulando apud Regem Dacie Christiernum vix obtinuit, vt eidem singulis annis aliqua pecunia mitteretur de eisdem bonis, & dehinc reuersa est ad Turingiam.

¶ Anno eodem circa festum Michaelis pacificati sunt Pruteni & Ordo, & Rex Danorum Christiernus extorsit graues precarias ab ipsis Holfatis, licet in sua electione seriose promiserit, in multis annis suis primis, non sic se facturum.

¶ Eodem tempore erit consulatus Lubicen. Ritzerouwe curiam cum suis atinentiis, à Iohanne Ritzerouw, qui metu Ducis de Louenborch huiusmodi bona alienauit, quia multa mala sibi intulit idem Dux,

¶ Anno eodem, circa festum sancti Andreæ ciuitates trans Albeam diffederūt ipsi Wilhelmo duci de Brunfwik, eo quod fouit ducem Fredericū filium suum, valde hostilem ipsis ciuitatibus.

¶ Eodem anno, Primores Florentini concertabant de prioratu, & vulgus in horribiles scinditur partes.

¶ Isto eodem anno, Summus pontifex Paulus secundus, publico consistorio Georgium siue Ghericum Bohemix regem hæresi damnat, dignitatemque à regno priuat.

¶ Anno domini 1467. Comes Palatinus cum multis principibus voluit carnis priuare in Colonia, in finem, vt traditorie vsurparent ciuitatem, sed eis saluo conductu dato à consulatu, diuina dispositione euenit, vt quidam ibidem infirmaretur Lantgrauius de Ghemen, qui faciens sibi conscientiam magnam de huiusmodi tradimento, confitebatur sacerdoti huiusmodi delictum, iniungens sibi quod statim eo sublato, admoneret consulatum, quod & factum est, vnde ortum est murmur magnum, quod dum innouit principibus, negatium dabant, consulatus tamen singulis noctibus vltra quadringentos armatos ordinauit custodiæ ciuitatis, & Astroth obtinuit.

¶ Eodem anno dominabatur Comes Gherardus de Oldenborch in Holfatia, vt Marfcalcus domini Regis Dacie, & Rex obligabatur Lubicensibus in magna summa pecuniæ, præstitis fideiussoribus de Holfatia sub certo pacto. Reuoluto autem termino moniti sunt, vt iatrarent Lubek, nec exirent, nisi solutione facta prout pacti sunt, & sic factum est.

¶ Anno eodem reuertebatur Marinus de Frageno Legatus, vt reciperet bona,

ciuit.

ciuibus in Lubek & Luneborch commissis, & nemo sibi dabat, quia Rex Dacie approximauit huiusmodi sibi per cancellarium suum vt supra patuit, anno lxy. comminabatur Martinus sententias excommunicationis, sed nihil profecit, quia mulgere desistere noluit.

¶ Eodem anno, inuentionis crucis, venit Lubek Marchio Fredericus cum Iohanne de Louenborch, propter Molne, vt dictum est supra anno lxy. Fecit tamen consularatus custodiri per soldatos Molne, & circumfodit vallo nouo Bergherdorp.

¶ Anno eodem post Paschalia, ciuitates trans Albeam, hostiles ipsi Wilhelmo de Brunfwik, propter Fredericum filium eius, exeuntes destruxerunt fortalium Welkenborg vsque ad solum, & oppidum Gherden ceperunt cum multis vassallis, rusticis & diuersis bonis. Principes in circuitu compesto ciuitatum serio, intruxerunt diatram inter eos. Dehinc in Quedelenborg firmata est pax, & Wilhelmus constituit pacis fideiussores.

¶ Eodem anno post Petri & Pauli reintroductus est Petrus Lange Iohan proconsul, cum omni honore in Wismariam, & filius eius cessauit ab actione contra Wismarien.

¶ Anno eodem, cum comes Gherardus de Oldenborch, vsurpasset Godtorp, Hanrouwe, Zegeberch, Rendisborch, &c. insutrexerunt maiores patriæ contra eum, aliis regi vt domino, aliis Gherardo adherentibus. Tandem Rex compulsus venit, & facta diata, Gherardus caute ante Zegheberch tenetur, & vt castrum ascendat in custodiam, iubetur, quod sibi satis displicuit, ibi diu in custodia permansit.

¶ Eodem anno Iacobi magna fuit diata in Nurenberga, misit enim ibi Papa Legatum vnum Cardinalem, & vnum Episcopum, vt admonerent Electores Imperij, ac principes & ciuitates, vt Turcæ resistentia fieret cum primis. Hoc ipsum scripsit & Imperatori Frederico Tertio, qui huiusmodi sepius obaudiuit, quia militiam non coluit. Plures tamen principes non venerunt. Ideo præfixa est alia diata trium Regum.

¶ Isto eodem anno circa festum, Matthæi Apostoli, ipsi Luneburgenses, adinventionibus studiosi, de scitu domini Ducis sui Ottonis, horribile erexerunt theloneum de omnibus bonis, eis vt ipsi affirmabant, ab Imperatore Frederico concessum, sed diu non durauit, quia contra omnem rationem fuit.

¶ Eodem anno post Michaelis dominus Otto Dux Luneburgensis, duxit in vxorē, filiam Comitissæ de Assouw, morantis in Brabantia, cum xxx. milibus marcarum, in quodam castro Zelle.

¶ Anno domini 1468. Lubicensēs, Hamburgenses, Luneburgenses, atq; Wismarginenses nouum nummismata grossorū fecerunt. Er Rex Danorum Christiernus circa Iohannis Baptistæ cepit quatuor onustas preciosasque naues ipsi Anglis, cum multis bonis, eo quod occidissent eiusdē præfectum anno præterito, in Islandia.

¶ Eodem anno Bohemi pugnabant populose contra Imperatorem Fredericum Tertium in Austria, sua paterna hereditate. Ecce aquilæ volatus quomodo est accussatus, vt proprium non defendat nidum. In fine tamen finali congregauit Imperator Fredericus vltra quatuordecim populi millia, quibus cognitis Gersicus, siue Georgius Rex Bohemix, factus est profugus cum suis filiis duobus, & cum toto exercitu suo. Rex quoque Vngariæ insecutus est eos, & plurimos occidit, dominus tamen de Mysna & Comes Thuringiæ & dominus Albertus Marchio, minus oderunt Bohemos hæreticos istos, licet contra mandatum domini Papæ Pauli, non sine culpa eorum, alias rex Mathias, Rex Vngariæ, omnes hæreticos istos, in quodam incendiasset monasterio, quod cum iactura populi sui obfedit. Da munera summis, id vult wol rechte dat dar krum is, & econtra.

¶ Anno eodem, circa Magdalenz Rex Danorum Christiernus, quosdam piratas mi-

tas misit ad mare, quasi contra Suecos ituros, qui honoris immemores, spoliabant quoscunque, unde inter ceteras rapuerunt duas naues onustas cum bonis Lubicësiis, vnam ex Suecia de Stokkesholmis, aliam ex Liuania de Rigris venientes. Miserunt ergo Lubicenses prothonotarium pro eisdem bonis, sed quia complacuit Regi & Reginz in eisdem bonis, nihil abstulit idem Prothonotarius. Potentes potenter tormenta patientur, Sapientiz v. Mouit igitur consularius inuitores suos in Liuania, & permansit vnusquisque in loco suo, quo viso, maledicti isti mare deseruerunt.

¶ Eodem tempore ante festum natiuitatis Mariz, dominus Fredericus Marchio Brandenburgensis, intrauit terram Pomeraniz manu valida, vt supra anno domini 1464. & per tradimentum molendinatoris obtinuit castrum Veerlade, & Torgelou castrum, & oppidum Ghaertze. Et in fauorem eiusdē Frederici Marchionis prædicti venit dominus Henricus Dux Magnopolen. & obsedit oppidum Trepetouw, iaciens ignea iacula, sed nihil profecit, quia erat oppidum bene munitum vallibus, ac vicualibus & fossatis. Ignibus tamen in fine circumquaque vallati, incromiserunt ducem Magnopolensem Henticum, qui vero dimissis ducentis vallis & soldatis in oppido prædicto, remeauit, qui omnes per Ducem Pomeraniz sunt captiuati atque occisi. Nam curru sophistice in porta confracto, intrauerunt Pomerani.

¶ Eodem tempore, Comes Gherardus de Oldenborch, frater Christierni Regis Danorum, leuauit immensam pecuniam in terra Holsatz, sed tamen simplicitate vulpina.

¶ Item eodem tempore, post festum Martini Episcopi, merus est quidam nauaractus Vrome, iturus Reualiam cum multis inuitoribus diuitibus, & plusquam ducentis therlingis panni. Et factus est ingens luctus in Lubek.

¶ Eodem tempore ante Christi natalem venerunt xxx. Dittmartici Lubek, & nomine totius patriæ eorum cum Lubicen. fœdus inierunt ad x. annos.

¶ Anno eodem Leodium vrbs Germaniz populosissima, à Carolo Burgundionum Duce, præfente & fauente Lodowico Francorum rege, expugnatur, diripitur, & incenditur, quoniam suum ex sorore nepotem eorum præfulem in vincula coniecissent.

¶ Eodem anno, summus Pontifex Paulus meru ipsius Turciæ partes Italiz pacificare sub pœna excommunicationis enisus est.

¶ Item, Maumetes Turcarum Imperator & Machometi cultor, Syrios, Aegyptiosque magno prælio superat, regni sui anno xiii.

¶ Anno domini 1469. Imperator Fredericus religionis gratia, media hyeme Romam veniens, magnificentissime à summo Pontifice susceptus, donatusque existerat.

¶ Item, eadem hyeme Iwanus Axel miles Suecus, obsidens duo castra Sueciz, in quibus erant fautores Daciz Regis, profugatus est à rege, deinde in Daciam veniens abstulit ei Rex Daciz ultra ccc. viros, inter quos multi de sanguine militari.

¶ Eodem tempore Palmarum, Holsatorum maiores quiritabant de violentia ipsius Gherardi comitis in Holsatia, ipsi consulari Lubicensi, & nisi Lubicenses resisterent, mansos etiam eorum & villas inuaderet. Inuit ergo consularius fœdus cum eis, vt eis esset auxilio defensionis, sed in fine finali extiterunt consulari satis ingrati.

¶ Eodem anno Philippi & Iacobi erat communis diæta in Lubek, fere omnium ciuitatum de Hansa, causas propter diuersas.

¶ Anno eodem dedit Papa Paulus magnas & plenarias indulgentias, omnibus auxiliis ferentibus contra maledictum Georgium Regem Bohemiz, & Matthias Vngariz Rex magnam eiusdem exercitus partem concutit, ac regni plurima parte priuat, iuuantibus eum certis Germaniz, Pannoniæque principibus, Pannonia, pars est Hungariz, conterminaque illi. Collecta est enim magna pecunia

cunia ad cistam in maiori Ecclesia, sed noctu, validi mendicantes exteri aculeo viscoso, omnem istam pecuniam piscati sunt, ideo quidam de illis postea in aliis parvis rotati sunt.

¶ Item eodem anno Petri & Pauli Apostolorum maiores Holfati, & Dirmartici, iniierunt fœdus cum Lubicensibus.

¶ Anno eodem venit Marchio Fredericus de Brandenburg, circa festum Iacobi iterum populose in terram Stettyn, licet minus iuste, occurritque illi fautor eius Henricus, Dux de Mekelenborch, turma cum multa, similiter & Dux Strargardie Vlricus, cum militia & vulgo, & obsederunt multa debellandi & destruendi sperantia oppidum Vkermunde, super Oderam situm, in hunc finē, ne ipsi Stettinenses frequentarent mare. Duces vero Pomeraniæ, scilicet & Bardenfes fratres, habebant multam militiam in Vkermunde, protelabatur autem obsidio usque post festum natiuitatis Marię virginis, cum fame & miseria satis magna ipsorum obsidentium. Miserunt autem pro victualibus sexaginta currus, quos omnes cum soldatis iunctis, apprehenderunt illi de Ankelem, quibusdam occisis, aliis vero captiuatis, inter quos consulum erat vnus Wisnargensis. Fuit enim in prædicto Vkermunde oppido monachus vnus multum ribaldus lagicus, nigromanticus, magister bombardarum, valens sagittare omnia quę voluit, licet inuisa. Tandem autem Rex Poloniæ misit ad partes vtrasque vt cessarent, quia esset eos concordaturus amicabili compositione, aut ipso iure, quod & fecerunt. Et proximo anno sequenti idem Fredericus, Marchio de Brandeburch, incurrit amentiam ex vecordia, eo quod non egit prospere.

¶ Anno eodem, Michaelis, venit Christiernus Rex Dacię Lubek, cum Gherardo fratre suo, cum tribus Episcopis & militia multa, sperans quod Sueci essent venturi, vt ordinatum fuerat per Lubicen. vt cum in regem pacifice susciperent, & morabatur octo & amplius diebus ibi, quibus sæpius tractatum est, vt inlitoribus refunderet magna, eis per se & suos illata, & holuit, tamen perseuerantia consulatus permotus, cessit vt daret xxv. millia marcarum, quibus protunc caruit, ideo impignorauit eis Kilonem, cum suis prouentibus, in finem, vt darent adhuc Iohanni Rantzouwen, tunc morati in vrbe Kilonis v. millia marcarum, vt eis cederet, & sic factum est, & venerunt proconsules de Kilone, Rege præsentem, facientes homagium Lubicensibus, sic & vulgus lapsu alicuius temporis in Kilone fecit, & hoc totum factum est, vt Lubicen. dominarentur portui Kilonensi, casu quo oriuntur bella. Nouissime tamen venerunt Sueci, sed cum Rege Christierno concordare non poterant, quia Regem Carolū abdicare simpliciter noluerunt ad vota regis.

¶ Eodem tempore dedit Rex fratribus Minoribus de obseruantia, de selle, vt construerent in monte ante Odeslo, quod postea cum pœnituit, & sic post multa cessatum est. Construxerant enim primum tuguria in oppido Odeslo, quod non licet iauit Rex. Priuū & bonum est pios & timoratos hospitare, vt tamen Ecclesię parochiales veteres non pessundentur.

¶ Anno domini 1470. Rex Dacię Christiernus clanculo intraturus Sueciam tempore niuis, quod dum Sueuis innotuit, congregati sunt, & de populo Christierni vltra quingentos viros in via stricta siluatica occiderunt, inter quos multi erant militares.

¶ Eodem fere tempore, & ante, Turca fecit multos ex Christicolis abduci, flentes miro modo & eiulantes.

¶ Anno eodem venerunt in Lubek duo Comites, de Hennenberghe, & Mansveld cum literis imperialibus contra Gherardum de Oldenborch, qui spoliavit cognatam eorum Dorotheam, vxorem ducis Adolphi, dominā ingenuam suis vitalitiis, vocabatur ergo Gherardus ad Lubek pro audiendis litteris, sed ipse litteris auditis, satisfacere non curauit. Sed petiit sibi homagium fieri modico temporis intervallo, ab ipsis Frisonibus de Eyderstedden, & circumcirca, ostensa qua-

dam litera Christierni Regis, fratris sui, continente vt iidem Frisones eum recognoscerent vt suum dominum naturalem, statim tamen post, scil. Philippi & Jacobi, scripsit Rex contrarium, in vna autem ipsarum anguis delitebat litera, cui commune vulgus sibi homagium fecit, sed non illi de militia. Trinitatis ergo ad scripta Regina venit Rex, & certa diæta seruata, & Rege querimonia coram ciuitatensibus & militia, de re huiusmodi proponente, dixit Gherardus: Et ego sum heres patriæ. Iniiit ergo Rex concilium cum ciuitatensibus & consiliariis, & Gherardus nocte per inuia & deuia, hospite non salutato clam recessit, quia vidit contra se turbam tumultuantem, recessit ergo, & nunquam est ad eandem patriam reuersus. Hic quidam dicunt eum prius tentum captiuum in Zegheberch, in camera lapidea, longo tempore, vt dictum est. Et finaliter sub iuramento recusauit omni iuri & proprietati, quam in patria ista habere prius se asseruit, & sic ad proprios meauit mansos suos, nec tamen multum emendatus fuit. Confederatis igitur, Rege, Holsatis & ciuitatensibus, liga fortissima, postea Rex iterum cepit homagium terræ, quod tamen Frisones præfati facere noluerunt, & illi ex Krempertmersch, nisi arduo ciuitatensium persuasum, quia Gherardum inuiscerabant. Sic ergo adiutorio ciuitatum, factus est iterum rex Christiernus, dominus totius terræ, sed lapsu temporum obliuisceretur aliquatulum huius beneficij. Gherardus autem de Oldenborch reuersus ad lāres non emendatus, construxit fortalitiū super Weseram, ad appellans soldados ad depradandum Daciam, Succiam, Holsatiam, Lubek, & Hamburg, immemor promissi & iuramenti, quod fecerat regi Daciæ fratri suo. Quo comperto, scripsit illi Rex quod desisteret, ne infamis fieret, & tota posteritas sua exul. Quia staret cum ciuitatibus in foedere contra Gherardum, fecitq; eis fidem, vt ea de causa indemnis permanerent, & sic timore seruli concussus, quieuit.

¶ Eodem anno ante Pentecostes obiit Rex Sueciæ senior, nomine Carolus, & factæ sunt dissentiones magnæ de Rege eligendo inter Succos, quidam enim diligebant Christiernum, alij vero eum odio habebant, quasi verbis suis vigorem non tribuentem.

¶ Eodem tempore Fredericus Marchio incurrit melancholiam maximam, eo quod ad vota sua actum non fuit in terra Stettin, persuasum ergo suorum adiit Frāconiā, vbi Albertus frater suus, Burchgrauus de Nurenberg, dedit sibi annuos redditus, & partem terræ illius, & Iohannes filius Alberti descendit in terrā Frederici, ad gubernandam eam in sua absentia vsque ad hyemem, quando reuertebatur, sed capucium tenuē de capite suo non recessit, postea voluit querimoniam dare coram Imperatore, eo quod non obtinisset terram Stettinensium, & vita functus, efflauit spiritum in alienis partibus, anno lxxi. post triū Regum.

¶ Anno eodem Regina Dorothea iniit concordiam cum vxore domini Adolphi defuncti ducis Holsatiæ, vt acciperet eius vitalicia, scil. Rendisborch, & alia, & solueret retardata, scil. duo millia & c. c. florenos, ex parte Gherardi de Oldenborch, tempore occupationis illorum bonorum, dehinc annue octingentos florenos Rhēnenses ad vitam relinquit domini Adolphi.

¶ Eodem anno Dux Iohannes de Louenburg excussit duas villas in diocesi Rāzeburgensi, & in Holsatia diripuit certa bona villanorum ipsius Valradi Ritzelrouw. Fine finali oportuit eum damna refundere.

¶ Anno domini 1471. Turca Maumetes horrenda fecit in Christianos, ideo Papa Paulus multas processiones & stationes in propria persona pro Christianorū consolatione & redemptione Romæ seruauit.

¶ Eodem anno post triū Regum obiit Otto dux Luneburgen. dimittēs natum vnius & dimidij anni, & terra violentiis pressa est.

¶ Eodem tempore petiit Gherardus de Oldenborg Lubicen. & Hamburg. vt ad placitandum properaret Bremis cum eo, cis vero ibi exeuntibus, petiit vt venirent

nirent ad eum extra ciuitatis munionem, sed ipsi dolum attendentes, noluerūt exire, voluit eos inneruasse eo quod interfuerunt, quando resignauit Holfatiam. ¶ Eodem tempore circa carnis priuium, accepit Rex Christiernus magnas precatias à terra Holfatiz, non contentus quod frater suus Gherardus, idem prætрито fecerit anno, & venit Lubek in iciunio, & conduxit soldados, & in Sueciam post Pascha iuit cum eis, & pauci reuerſi sunt, quia maximū agebatur ibi bellum ista ætate.

¶ Anno eodem, Georgij, fuit magna dixta inſtaurata à Papa Paulo & Imperatore Frederico Tertio. Miſit ergo Paulus cardinalem Senen. Picolonineum in Ratisbonam, & multa pro Chriſti fide vtilia ibi tractata ſunt, vna cum principibus alijs, notauit tamen Imperator non aliud, niſi decimam.

¶ Eodem tempore Bohemix occupator, non verus rex, Georgi⁹ morbo periit.

¶ Anno eodem concordati ſunt Dux Wilhelmus ſenior, & filius ei⁹ Fredericus, ex vna, & Luneburgenſes ex alia, qui diu ſtabant in differentia.

¶ Eodem anno obiit Vlricus Dux Stargardix circa feſtum Martini, & ſucceſſit ei in hereditate Henricus dux Magnopolenſis, nam Dux Vlricus poſteritate caruit, quia ſic concordabant ambo principes tempore valitudinis.

¶ Anno eodem circa Iacobi Henricus Episcopus Brementſis, domin⁹ de Swertzeburg, & Eccleſiæ Monaſterienſis adminiſtrator, indixit bellum ipſi Gherardo de Oldenborch. propter intereſſe ipſius caſtri Delmenhorſt. Tum quia deprædatus eſt idem Gherardus de caſtro Delmenhorſt viam regiam, obſedit ergo populobunde per fratrem ſuum Erneſtum Delmenhorſt, & fecit etiam Lubicenſes & Hamburgenſes propter viæ regix pacem, litis conſortes, cibatum eſt tamen caſtrum contra velle ipſorum obſidentium, ideo pater Episcopi treugas fecit, in finem vt Gherardus mundam viam ſeruaret: Quod tamen non fecit.

¶ Eodem anno, circa Aſſumptionis Mariæ facti ſunt duo Episcopi in Eccleſia Hildenſemenſi in mala hora, ſcil. Lantgrauius de Haſſia Hermannus, & Henningus de domo, qui fuit Decanus Hildenſemenſis, quem Papa confirmauit, quia in propria perſona, Romam aſcendit, & in vrbe conſecrationē meruit, quo reuerſo, militares eiſdem diœceſis conſpirauerunt contra eum, nolentes eum pro Episcopo habere, Capitulum tamen & ciuitas, Episcopus Verdenſis, Dux Fredericus, fraterque eius Wilhelmus, antiqui Wilhelmi filij, adhæſerunt ſibi, ſed Fredericus ex corde non diœceſim, ſed ſeipſum dilexit. Ideo ex his & ſimilibus poſtea in veſanum & amentem factus eſt, ita vt cōpeditus ſeruaretur à Wilhelmo fratre ſuo.

¶ Anno eodem Bartholomæi coronatus eſt Pragæ in regem Bohemix N. filius regis Poloniæ, quod indigne tulit Matthias Rex Vngariæ Nam Papa & Imperator fecerunt ſibi fidem de iſto regno, eo quod mira fecit contra Turcam pro Eccleſia, ideo magnum exortum eſt bellum inter eos.

¶ Eodem anno Frederico Marchione extra patriam mortuo, venit Albertus frater eius circa Michaelis in Brandenborch, & honorifice receptus eſt vt verus heres. Voluitque occupare terram Stettinenſem, ſed concordatum eſt, multa enim mala poſtea fecit clero & exactiones ita quod diſtarent contra eum paſſionem, prout Euangelix ſcribunt de Pilato contra Chriſtum, quod valde tulit indigne.

¶ Anno eodem, ſexta Auguſti, in diei crepuſculo, ſolis poſt occaſum, Pontifex cxx. in numero, Paulus, in cubiculo, morbo apoplectico vexatus extinguitur. In cuius locum, nonis Auguſti electus eſt Franciſcus, Saona oriundus, vir vita & doctrina clarus, qui in ordine minorum, per oēs dignitatis gradus ad Cardinalatum peruenerat, & Sixtus iv. appellatus eſt, Ligur⁹ natione, anno Frederici Imperatoris xxxii. ſedit annis fere xiv. multa bona in vrbe fecit, vicos amplificando & plateas omnes lapidibus quadratis ſternendo, domuſque Romanorum glorioſe ædificando, adiutorio ciuium.

¶ Anno dñi 1472. poſt triam Regū, Gherardus de Oldenborg, acceptis l. flo-

renis Rhenensibus pro saluo conductu ab institoribus, qui multos pannos debebant usque in Wildershufen, in Delmenhorst omnia retinuit, ac si saluum conductum non dedisset, eo quod Lubicen. ei damno fuissent, quando Holfatiam reliquit, vt asseruit. Sed perdentur omnes qui loquuntur mendacium.

¶ Circa idem tempus apparuit cometes magnus per mensem Ianuarium, dirigens comam versus Zephyrum, quem alij perticam, alij ascon dicunt. Hic miro modo mortales affecit præsertim in Francia, in Burgundia & circa Rhenum, de hinc fere per totam Europam, in fame, peste & bellis.

¶ Istis diebus, Luneburgenses adinventionibus studiosi, inuenerunt vt omnes qui habebant apud eos dominium vnus sartaginis, vel plurium, contribuerent pro sartagine nongentas marcas, aut annue tot marcarum darent cõsultui redditus, scil. pro centum marcis, quatuor, & statim perciperet omnem fructum sartaginis in perpetuum, quod confirmauerunt iuramento, & q omnes assumendi in cõsules essent huiusmodi iuraturi, nec decetero cõsultatus violẽter acciperet de quolibet sartagine sexaginta marcarum, sicut consueuerat, sed totum cederet possessori. Tali ergo ingenio subtili plures redemerunt sartagines suos, & vulpecula cautelose domunculam daxi siue Melote intrauit, quam non effodit. Insuper ipsi Luneburgenses in ieiunio, in exemplum corruptionis principum erexerunt magnum & disuētum thelon, siue vectigal de omnibus bonis ibi venditis, aut traductis, auctoritate Imperatoria, sed Ephemera piscis modico tempore vixit.

¶ Eadem ætate miserunt Lubicen. multa preciosa bona, in certis nauibus per mare Balticum in Flandriam, iungentes eidem bonis tres alias naues ciuitatis defensorias, multum egregias, sed in partibus occidẽtis, id est, in der Welinghe, traditorie & nequiter perierunt & combustæ sunt, nauium ministris existentibus in terris ad se inebriandum, per Anglos clam cum populo multo. Duas igitur secum duxerunt in Angliam, sed tertiam, scil. Mariæ Draconem, quia magna & difficulter mobilis erat, incenderunt, merces tamen in aliis nauibus preciosæ, venditæ & distractæ sunt.

¶ In proximo festo Pentecostes misit Imperator ardua scripta ad Lubek, vt tam spirituales quam seculares pagarent decimam, vt fieret iter contra paganos, verbo, sed obsurdauerunt, & nemo illi dabat, quia scriptum est: Nolite sanctum dare canibus.

¶ Item circa idem tempus erectum est nouum vectigal in Greuesmolen, per dominum Ducem Magnopolensem Henricum, super bonis institorum, sed Lubicenses paulopost ab huiusmodi se eruerunt.

¶ Eadem ætate incinerata est ciuitas Erfordia in magna parte, cū beatæ Mariæ virginis & sancti Seueri Ecclesiis, damnose valde. Lantgrauius quidem Turingiæ exhereditauit quendam militem, nomine Abel Vicedom, iste conduxit xiv. incensores inter quos principalis erat monachus ordinis sancti Benedicti, comprehensi enim sunt & horribiliter puniti, & necati prout merebantur, inquisitio etiam facta est pro Abel, sed e minus ambulabat.

¶ Anno eodẽ, circa natiuitatis Mariæ venit Lubek, filia Imperatoris, vt dicebatur Constantinopolitani, cum equis & curribus iam despolata regi Moschauiz, nec patebat ei iter securum per Vngariam & Poloniam, honores & propinæ factæ sunt ei, sed dum in regnum venit, immemor fuit omnis beneficij impensis, nā animauit regem contra totam Liunioniam & Kopmannum, cauta, ingeniosa & arguta fuit, sed colore fusco, nauigio iuit Reualiam, deinde itinere Torpætum in cuius confinibus exceperunt eam honorifice Rutheni.

¶ Anno eodem, circa natiuitatis Mariæ Frisones clam vocauerunt Comitem Gherardum de Oldenburg, vt, si veniret Hufem fieret dominus terræ, venit ergo cum armis & populo, nauigio, & domibus ædificatis de magnis truncis, sed in fine victoria non est potitus, quia venit Rex sine mora, & petitis auxiliis à Duce Magnopolensi, & ciuitatibus Lubek & Hamburg, expulsus est Gherardus,

rardus, & nocte clanculo recessit, huius vero mali autores, fecit Rex quosdam rotari, quosdam decapitari, & quosdam deplumavit.

¶ Anno domini 1473. circumcissionis Domini fuerunt maximæ nives longo tempore. Eodem tempore orta est dissensio Lubicensium & Hamburgensium contra Luneburgen. ex parte vestigialis erecti, pro quo dabant Imperatori decem millia florenorum, & Alberto Marchioni de Brandenburg, quinque millia florenorum. Rex etiam Daciæ vetavit sal Luneburgensium vendendum in regno suo. Hoc audito, Luneburgen. sua miserunt musicalia in saccum, & cessavit tempestas vestigialis.

¶ Anno eodem circa festum Pentecostes, Dux Burgundionum Carolus fecit multas strages in terra Ghelrye, in Zutvelde, Nymweghen & Vynlo.

¶ Eodem tempore Paul' Beneke de Prussia accepit preciosam nauem siue trimemem, id est, cine Gallen, ante portum Swen, eo quod visitare voluit Anglos. Nemo ergo voluit huiusmodi nauem intromittere, nisi Stadenfes, quo bonafita sunt pro leuiori precio distracta, in fine principalis eiusdem nauis aufugit, quia callidus Lombardus fuit. Depost omnes sunt excommunicati, qui huiusmodi preciosos pannos & alia nobilia de naui emerunt, licet hoc fieri ciuitates sub magna prohibuerunt pena, sed Euę pomum est interdictum, & tamen ab ea comestum, in mala hora.

¶ Anno eodem ciuitates maritimæ & Pruteni habebant diætam in Traiecto circa festum Pentecostes cum Anglis, & facta est pax cum Rege Franciæ, deinde cum Anglis.

¶ Item eadem æstate Elerus Stake vassallus Holsaticus, est coram Lubeke propter deprædationem in sua iuuentute factam, decapitatus, & sepultus apud prædicatores in vrbs circuitu.

¶ Anno eodem ante Michaelis, Imperator Fredericus III. & Burgundionum Dux Carolus, conuenerunt in Treueri, valde precise cum multis principibus & militariis, feceruntque moram ibidem quasi vno mense. Dux Carolus, postquã vfurpauit Ghelriam, ab Imperatore Frederico petiit sibi dari territorium Ghelrense, quod habuit pignori ab antiquo Duce Ghelrensi, vixit enim adhuc heres eiusdem patriæ iunior. Ergo Carolus captiose petiit, nihilominus obtinuit intentum. Petiit etiam coronari in Regem, quod quidem non obtinuit, sed clanculo facta sunt inter eos sponsalia, inter filium Imperatoris Maximilianum, & filiam Caroli, quod & effectum consecutum est, forsan in detrimentum ciuitatum, in fine tamen discesserunt cum displicentia, quantum ad oculum vulgi.

¶ Anno eodem post Andreæ, obiit pacificus & Illustris Dominus, Dux Henricus de Brunswik, postquam præfuit terræ suæ plusquam x1. annis in pace & mansuetudine, cuius opes stabant in ouibus & bobus: Ecce alter Iacob, post cuius mortem, electus est frater eius Wilhelmus, secundum quod idem Dux optauit in lecto ægritudinis suæ. Si tales foueret terra principes, cuprum verteretur in aurum, & non aurum in scoriam, & vinum in aquam, Isaiæ cap. i. sicut modo elaret. Ideo veritate stante sacræ scripturæ, vix pauci inter mille saluabûntur.

¶ Anno domini 1474. post trium Regum Christiæ Rex Daciæ, & Dux de Louenburg ascenderunt curiam Romanam, ad Papam videndum, sic mutauerunt celum, quantum ad corporum eorum motum, sed non corda, quia surgit Lazarus iam consuetudine fortidus, non nisi cum Christi magno clamore. Iohannis xl. cap. venerunt igitur ad Imperatorem Fredericum III. Regem Daciæ oppido venerantem, obtinuitq; rex ab eo dominium Ditmarciæ, & vt Ditmarciæ, Holsatiæ, & Stormariæ, esset ducatus vnus ipsius eiusdem regis, & iterum concessit illi noua locanda vestigalia super bonis Kopmanni in districtu Regis, non obstantibus aliquibus priuilegiis Lubicensium, Hamburgensium siue Luneburgensium. Alberto Marchione existente in causâ, vt in fine ciuitates diuorciarentur & humiliarentur. Nuaquam tamẽ huiusmodi vsus est, nec Ditmartici eum

pro domino recognoscere voluerunt: Inde venerunt ad Ducem Mediolanum, cum multo honore, dehinc ad Urbem, honore cum maximo, & Papa Sixtus xv. soluit eius expensas in curia. Manebat enim in palatio Imperatoris in vrbe, deditque illi Papa donaria multa preciosa, rosamque conseruauit illi, quam latere impartiri consuevit. Fuit enim Romanis maximæ reuerentiæ, quia sciuerunt eum esse Regem Gothorum, siue Gethorum, qui iam & Sueci sunt, à quibus olim vrbs deuicta est, anno scil. domini cccLxxviii. Sed iam sinkelces, vix æquivalent troie dues. Descendendo ergo rediit ad Albertum Marchionem apud Francones, conuersando ibique vsque Iacobi. Ultra etiam omnia donatiua cõcessit mutuo magnam pecuniam in Mediolano, quam postea legatis post eum missis, non ridendo soluit.

¶ Eodem anno ad quindenam post Circumcisionis, facta est dieta inter ciuitates & Anglos in Traiecto, & sigillatum est iterum ciuitatibus à Rege Anglorum, vt institores Angliam libere suis cum mercibus peterent obtentis nouis priuilegiis cum veteribus: Rex namque iste, virtuosus fuit & dilector æquitatis.

¶ Anno eodem post Paschalia, decapitabatur vasallus quidam ante Luncburg, Ludolphus de Bodendik vespilio, cum seruo suo Hasenbalch, captiuati primùm ab illis de Vltzen. Multa etenim mala fecerunt in via regia.

¶ Eodem anno post Pentecostes cõfœderati sunt Henricus Episcopus Bremensis, Lubicenses, Hammaburgen. & Monasterienses, contra Comitem Gherardum de Oldenborch, tali pacto, vt scædus non rumperetur, nisi Gherardus satisfaceret vnique de damno passo, & indixerunt sibi bellum, vna cum Frisonibus, & terram eius intrantes, multa ardua fecerunt, castrum vnum nouum super Wesera constructum, solo æquarunt, & ibidem xl. captiuarunt. Item aliud fortalitium nomine Herpstede, Lubicenses magna vi intrâtes, ibidem custodias habentes deuicerunt. Tandem Oldenborch obsessum & oppugnatum est xiv. diebus. His visis rogabant Episcopum, comes de Tekelenborch, comes de Hoya, Episcopus Osnaburgensis, Episcopus Verdenfis, ne funditis Gherardum euelleret, ipsi enim pro eo fidem essent daturi, quod ad dixtam esset venturus in Wildershufen ipso die Egidij. Episcopus vero eis condescendit, sed in dixta omnibus comparentibus, Gherardus, vulpina simplicitate refartus, minime comparuit, quia satisfacere noluit, protelata est igitur dixta vsque Walburgis, sed Gherardus idem permansit, & mala continuauit.

¶ Anno eodem altera die Panthaleonis Carolus dux Burgundiz obsedit Nussiam ciuitatem trans Rhenum, infra Coloniam, siue Agrippinam ad v. millia, sibi in mala hora. Nee deuicit eam, licet parua fuerit, quia Deus cæli oï astitit, ita vt Dux miraretur, quia terra, aquisque eam obsedit durissime, sed cum multa iactura totius populi sui. Quando tamen & multum gaudiose uisitarunt eum Rex Daciæ, reuersus ab vrbe Romana Fredericus de Brunswick, Magnus de Mekelenburg, Iohannes de Louenborch Duces, & Comes de Reppyn, vna cum Gherardo præfato, sperantes quod omnes ciuitates idem Carolus esset eradicaturus, sed pluribus expensis passis, quidam eorum, hospite non salutato, cum mœrore recesserunt. Occupauitque eodem tempore, ipse Carolus idem, castrum Lyns in oris Rheni supra Coloniam, in finem vt Colonienfes extenuaret, sed castrò occupato parum profecit. Tandem Imperator imploratus à Colonienfibus, quasi eos defensus, Coloniz approximaui, cum suis principibus & ciuitatibus anno videlicet 1477. inter quos erant sexenti viri de Lubek bene expediti, & Imperatori bene visi, sed Carolus Alberto Marchioni, & Imperatori, ostendit effigies quasdam leoninas in certis florenorum monetis, & cessauit quassatio. Vnusquisque autem iussu Imperatoris ad propria remeauit, sed cum mœrore, quia Carolum deglutiuissent, si permissi fuissent Imperator, Legatus Papæ, Carolus, Dux Saxoniz Albertus, & Marchio de Brandenburg Albertus, luserunt sub pileo, sed fumus inter Machabecos factum rei declarabat.

¶ Anno domini 1477. hospite non salutato Comes Gherardus reuerfus de Colonia, maceratus vsque ad costas, prædam abstulit Frisonibus ad tempus, at ipsi iter strictum, vbi erant ipsi ribaldi exituri cum præda, obseruantes, occiderunt abigeos istos ducentos quinquaginta, reliqui quoq; euaserunt nisu valido, quod Gherardo displicuit, postea ædificatum fortalicium ad Weseram per eum, ne Bremenfes mare intrarent, Bremenfes destruxerunt, & xxv. nequam ibidem re-
pertos, ad cælos mittentes decapitarunt.

¶ Eodem tempore multa bella gesta sunt in superiori Burgundia per Sueuos, contra Carolum, Burgundionum ducem, & suos.

¶ Eodem anno Papa Sixtus quartus instituit celebrari iubileum de anno xxv. in xxv. vt omnis huiusmodi gratiam ætas mereretur, prout Paulus, suus prædecessor æris dilector, concepit.

¶ Item Iudæi qui Tridenti degebāt, furtim quodam puero Christiano arrepto, cui nomen Symoni viii. Kalend. Aprilis, qui dies Christi passionis fuit, in eo omnia passionis mysteria operati sunt. Quo diuinitus cognito, iidem Iudæi variis suppliciis necati sunt, vt bene meriti. Corpori vero ipsi pueri, ob maxima, incredibiliaque miracula, basilica erecta est.

¶ Anno domini 1476. continuata sunt bella in Burgundia superiori, & rediit Dux Lotoringæ de Rege Franciæ, videns Carolum Burgundum fere terrā suam occupasse, & deuicisse in diebus pacis & amicitia; fœdus iniit cum Sueuis, & vicissim multa ardua egerunt fere toto anno, cæsusque est vtrobiq; populus innumerus, vbique terrarum confluens.

¶ Eodem tempore quidam ribaldus nomine Blikwedel, seruus Lubicensium, ab eis rationabiliter à seruitio emancipatus, & licentiat, cepit deprædari inter Lubeæ & Hamburg. Vidensque deos sibi fauore non esse, post multa vt sumus euauit, postquam in Zegeberh per præfectum castri in vinculis coniectus fuit, & inde satis oblique dimissus contra velle Lubicensium exitit, regina existente in causa, quæ dixit illi fidem conseruationis corporalis, vt dicebatur. Sed primas sub scampo, nō dormiuit sine damno: beatus qui gerit in humeris sanctum Dattium, misit consularatus Lubicensis ad eum iudicandum cum suis complicitibus, scriptorem iudicij inferioris cum bedellis, sed passeret in donato volauerunt in antiquam siluam.

¶ Eodem anno Petrus Bentze, præfectus domini Ducis Iohannis de Louenborch, captius ductus in Lubeck, in bedolia est examinatus vsque ad mortem exclusiue, & sepultus in cœmiterio beatæ Virginis, quia plures pauperes Lubicenses occidit in vinculis in Louenborch, & sic incidit in lacum quem tetendit.

¶ Eodem anno, circa Pentecostes, fuit dicta maioris partis Hanse in Lubeck, cū Coloniensibus, qui ciecti fuerant de Hansa, propter damna ciuitatibus illata per eos in Lunden in Anglia, sed recompensare damnum in mandatis non habebāt, ideo ad aliam dictam compromittebant, sed hoc tantum propter tempus redimere, proxime tamen post, restituti sunt ad Hansam, ob rogarum Cæsaris & Episcopi Treuerensis.

¶ Eodem anno Ioachim Moltzaen vassallus de terra Bardenf, captius ductus à Duce Magnopolensi Magno; ex leui causa, explumatus est à Duce fere ad mille & octingentas marcas. Postea idem Magnus duxit in vxorem, filiam Erici Ducis Pomeraniæ. Instantibus ergo nuptiis in Stettyn, promisit Magnus clenodia circa sex millia marcarum. Venit igitur idem vassallus cum suis, & tulit omnia, quod distorto sonuit in auribus Magni præfati. Sic obesse potuit, qui tamen Duci parum aut nihil valuit.

¶ Eodem anno Henricus Episcopus Monasteriensis, & prouisor Ecclesiæ Bremenfis, populose intrauit Amerland terram Comitiss Gherardi de Oldēborch, & ad vota sua successit. sed in exitu Bremenfes, qui tunc cum eo erant, non sibi obtemperantes, sed proprio capiti innitentes, iuerunt cum præda, per quoddā

cepsitorum, & ibi per eos quos spoliauerāt, plures trucidati sunt, alij captiui ducti sunt in Delmenhorst, & maxime exactionati.

¶ Eodem anno incendio perierunt fere omnia tuguria Kopmannorum Lubicensium in Bergis cum strumulis pictillis ceterisque piscibus infinitis, nō sine luctu Kopmanni, quodam Kopmanno existente in causa, dicto Hans Calueswynkel, cultore Cereris & Bachi, & sui iuuenes incinerati sunt.

¶ Eodem anno cessauit Luneburgensium vestigal nouum, de quo supra metu diffedationis aliarum ciuitatum, ventus quoque validus Subsolanus vehemensque, Frisones, Merfchmannos, nauisque innumeras confregit, terrisque impulit.

¶ Hoc anno in Morauia, id est, Meerland repertus est quidam Heremita, totus hypocrita, nam clanculo occidit, & foeminas oppressit, singulis tamen diebus virginem Mariam deuote salutauit, tandem in campis vnam villanam virginem opprimere voluit, quæ dum constanter clamauit, ô Maria adiuua me, erubuit ipse, ac eam dimisit, accepta sponsione ne cuiquam huiusmodi diceret, sed illa minime tacuit, ideo ipse apprehensus, ad ignem iudicatus est, qui dum tertio in ignem proiiceretur, semper de igne excussus est, quia sæpe clamauit, ô Maria miserere mei, cunctis audientibus clamorem suum, tandem ob tantam gratiam dimissus est, cum poena proscriptionis, ne scilicet in ista patria vnquam compareret, speratur quod emendatus sit, ex gratia beatæ Mariæ virginis.

¶ Eodem anno multa mala fecit, expugnando Carolus Burgundionum Dux in partibus Lotharingæ, sine finali victus cecidit, anno LXVII. trium Regum, percussus à rusticis.

¶ Item Iohannes de Monte regio, summus sui temporis Astronomus, à Matthia Rege Pannoniæ à regno pellitur ob scientiam suam, venit igitur in Nurembergam, & ibi bene visus & contentus post VII. annos mortuus est ibidē, cuius nunc Alinanach distrahuntur per mundum.

¶ Item Venetiis, Petrus Mocenicus Dux moritur, in cuius locum Andreas Vedrammynnus sufficitur.

¶ Item circa natalis Christi obiit Comes Palatinus, frater Roberti Episcopi Colonien. quem tamen quidā recusabant sibi pro Episcopo quasi periurum, & per consequens indignum.

¶ Eodem anno occisus est Dux Mediolanen. Philippus, siue Galeacius Maria in templo & festo sancti Stephani Prothomartyris, eo quod detinuit in vsum lubricum cuiusdam ciuis nobilis vxorem, & ab eo rogatus & correptus, non cessauit.

¶ Eodem anno, Rex Vngariæ triumpho magno & notabili poritus est de Turcarum Imperatore, & multis occisis, obtinuit famosam Turciæ ciuitatē Mosan.

¶ Anno domini 1477. ciuitas Stolpe in Pomerania est incinerata, similiter & Heerneborch, prope Lubek.

¶ Eodem anno Rex Angliæ videns audaciam & triumphum Sueuorum contra Carolum, iniit foedus cum eis sex annis.

¶ Item hoc eodem anno Sueui destruxerūt Reymund castrum & ciuitatem, totumque comitatum, eo quod Comes huius patriæ, fame XII. Sueuos interemit, quorum corpora postmodum in capum sine honore duxit. Et in tota Italia maxima caristia fuit, tonitrua, fulgura & grandines, ex certa Dei vindicta, quia quidam eorum iuuerunt Carolum, mittentes sibi multa preciosa in caballis, quæ tamen captiose omnia Sueui tulerunt.

¶ Eodē anno, Rex Fraciæ bellabat contra Flandrenses, Carolo mortuo, cupiens sibi subicere ea quæ prius de ditione erant regis Fraciæ, renitebantur Flandreses cum Duce Geldriz, sed profugi facti sunt, & Dux ex certa Dei vindicta ibidē occisus est, eo quod proprium patrem captiuum tenuit.

¶ Eodem tempore pessime stabat Imperator cū Rege Vngariæ, & vicissim multa mala egerunt, & hoc in ciuitatum suppressionem.

¶ Eodem tempore iudicio ignis quinque ribaldi iudicati sunt in Hamburg,

eo quod fecerunt argentum sophisticatum, & cum eis vna vetula, quę docuit iuenculas viros contra phas condormire, quam dicimus ruffianam maledictā.

¶ Circa idem tempus consummata est porta noua Hollātorum ante Lubek, vt discretio consularis prouideret etiam nondum natis.

¶ Eodem tempore, agger siue vallum congestum est ante Lubek ad occidentem, & lapsu tēporis firmatum est fortalitiis. Fuerunt ista duo opera, ciuitati valde proficua.

¶ Eodem tempore fecerunt Hamburgerfes vallum ad ciuitatis plagam orientalem.

¶ Eodem anno incinerata sunt Trauemūdis nouem vigenz ædificiorum, cum ciuitatu magno incolarum. Similiter & in Odeslo multa ædificia ignis consumpsit. Ignis enim non dicit sufficit, per combustibilium appositionem.

¶ Eodem tempore cessauit vectigal graue Regis Dacię, qui desiderauit à quolibet lasta ceruisię, mediam vnciam argēti, sed ciuitates maritimę, post multa placita cessarunt. Sueci etiam eodem tunc licentiarunt à Rege Christierno, dicentes in eadem dicta Koppēhauis, non velle amplius Regi obligati in homagio præstito, quia sigilla sua propria irritaret.

¶ Eodem anno circa Iserenloo, in quodam antro cuiusdam alti montis, inuenta sunt maxima ossa, & capita draconum, per quosdam venatores, quos vulpes fugiens direxit ad antrum, maximo lapide clausum.

¶ Eodem anno filius Imperatoris Frederici, III. hominis inermis, Maximilianus nomine, venit Gandauum, ducens Mariam in vxorem, filiam Caroli Ducis Burgūdionum, qui Carolus iam occisus fuit à Sueuis circa Nansi ciuitatem Lotharingię, eadem hyeme trium Regum vt memoratum est, & sic elucidata extitit res, versa inter Imperatorem & Carolum, qui ad oculum vulgi cum indignatione discesserunt, temporibus retroactis, circa Rhenum, licet sese dilexerant.

¶ Eodem anno, quidam furunculi, quendam occiderunt proconsulem Colonię, cum sua conthorali in lecto proprio, auferentes aurum & argentum, nec inuenti sunt.

¶ Eodem anno, monachi ordinis minorum bacchinalia celebrantes, occiderunt guarduanum proprium in Stockesholmis in medio noctis, sæpe increpātem quod nimis studiose Bacchum colerent, dum matutinum intrare deberēt.

¶ Eodem anno Rex Muscauię, inuitatos fere omnes maiores natu Nougardię coram Nougardia, cautelose captiuauit, & in Muscauiam compeditos perduxit, & ciuitatem Nougardię occupauit, & potentiores Kopmannos fere infinito auro & argento explumauit, suosque præfectos ibidem præferens, flauos & miseros effecit.

¶ Eodem etiam anno Imperator & Rex Vngarię pacificati sunt ad faciem vulgi, sed funem non diu pacis factę seruarunt. Rex Vngarię natus non fuit de sanguine regio, licet militari, sed Imperator dedit sibi Vngariam, pro sola sua persona, sed immemor forsā promissi, Rex duxit filiam Regis Neopolitani in vxorem, & possedit vt iure hereditario regnum, ex quo magna valde fecit pro Christianis contra Turcū, & nec Papa nec Imperator sibi quicquam recompensarunt, ideo merito sibi bene visum est, Imperatori nō debere seruare promissa. Cum tamen Papa & Imperator multa sibi promiserant, victoriositatem ob suam contra Turcā, videlicet regnum Bohemię, alia quoque multa.

¶ Anno domini 1478. inter illos qui salinam gubernabant in Halla & cōmunitatem, exorta est controuerfia magna, ita vt cōmunitate conscia, Dux Saxonię & Marchio Misnien. intrarent, & ciuitatem occupando & vsurpando, mittentes eosdem salinę magistratus in custodiam, namque cæca nouerca totius pacis, discordia, natum nunquam felicem producit in orbem. Caueant ergo sibi ciuitates ab huiusmodi superbia & dissensione, quia Accon, Leodium, Zur-

Zutfeldia, Halla & quam plurimæ tales, per talifmodi ancillantur, & more incedunt ancillarum vique in præfens, concordia enim nutrit amorem.

¶ Eodẽ anno Rupertus Comes Palatinus & Epifcopus Colonienfis, noluit feruare promiffa Ecclefiæ Colonienfi, ideo captiuum eũ duxit Comes, fiue Lantgravius Hermannus, dehinc in Colonia Epifcopatus, merito aut̃ paffus eft idẽ Rupertus, quia eius medio intrauit hoftiliter Carolus Burgundiæ Dux diœceffim Colonien. vbi multa commiffit enormia, fcil. ante Nulzciam, in Zuruelidia & Nymwegia, & fic de aliis vt dictum eft.

¶ Eodem anno, Ioannes Dux de Louenborch, cepit quendam Danum militarem, & quendam monachum de ordine prædicatorum circa Albeam fuo in diftrictu, volentes ire ad vrbe[m] Romanã pro peccatis, quæritur ergo vtrum Dux fit excommunicatus. Etiam quia Simonem Lentzeman clericum, vicariorum Ecclefiarum Lubicenſium executorem, in vinculis, iuſtiſſima in cauſa vicariorum, contra Deum & iuſtitiam occidit, & vt beſtiam in reda ad ſepulturam duci conſenſit.

¶ Eodem anno, Florentiæ ſub ſumma miſſa, agnus Dei perſonante ſacro choro, Franciſcus de Parzem, famoſus Florentinus, occidit virum optimum in Eccleſia ſancti Liberti, Iulianum de Medicis, omnium Florentinorum præſtantio- rem, cuius frater nomine Laurentius vir toti orbi in optimis notus, vix euafiſt, armarium ſubintrans Fuit enim eodem tunc Florentiis Archiepiſcopus Piſahus, cor ſuum nephandum, pelle ouina occulens, qui multos ordinauit armatos Florentias intraturos, in completionem tradimenti contra Florentinos, ſed illi procrastinantes non venerunt, ideo idem Epifcopus ibidem per Florentinos moru repentino ſufflatus ſuſpenſus interiit. Vnde Papa Sixtus xv. indignatus, Florentinos luere fecit, ſed bella poſt multa res ſopita eſt, multo cum grauior ipſorum Florentinorum, qui licet iuſti erant in cauſa, peccauerunt tamen in modo præcipites nimis.

¶ Eodem anno Iohannes Chriſtierni regis Daciæ filius, & poſt patris mortem, Rex Daciæ factus, duxit in vxorẽ, Catharinam, filiam Erneſti, Ducis Saxoniz, & Electoris Imperij Lantgrauique Thuringiz, circa natiuitatis Mariæ, quam Albertus, frater præfati Erneſti cum plurimis principibus, vna cum Epifcopo Merteburgenſi & militibus non modicis xxvi. curribus & equitibus variis, per Roſt. k duxit in Daciã. Et altera die Lucæ, die Lunæ reuertens, in Lubecc famoſam tenuit curiam diebus aliquantulis, haſtiludens in foro, & ipſo die Verſulæ in propria perſona in ſuperiori prætorio, vespere hora viii. quod quaſi inauditum fuit, equeſtre haſtiludendo alium nobilem proſtrauit. Lubicenſes glorioſe tractabant eum, ſatis tamen immemorem, cum ad proprios lares remearet. Altera die quæ fuit Veneris, receſſit cum ccc. lx. equitibus, per Magnopolem & terram Prignitze repatrians.

¶ Eodem anno Archiepiſc. Rigenſ. Paulus, poſt multas iniurias paſſas, captus eſt à Magiſtro ordinis Bernhardo de Borch, & cuſtodiz deputatus, poſtquam iam diu interdictum ſeruatum fuit in diœceſi, ob innumera ordinis mala, atque ſpolia in Eccleſiam Rigen. facta, cum iam diu cauſa pepediſſet in vrbe Romana, & lapſu temporis ferme tota diœceſis deſtructa eſt.

¶ Aſſambetus Hoſſon, Caſſanus quoque, Rex Parthiz, Perſiz, Mediæ, Meſopotamiz, Armeniæ, &c. obiit, cuius filius maior, aliis fratribus interfectis regna patris ſuſcepit. Veneti quoque, poſtquam annis xvi. Turcæ renitebantur, videntes eius audaciam atque fortunam, ſœdus cum eõ inierunt Nonas April. quod valde diſplicuit Papæ Sixto ix. Matthiæ Regi Vngariæ, Regique Neopolitano Ferdinando, patri Reginz Vngariæ. Andreas quoque Venetiãrũ Dux, ſenio conſectus, nonis Maij moritur. Cui xv. Kalend. Iunij, Iohannes Moecenius ſucceſſit. Sixtus vero Papa Florentinis aquam & ſignum interdicti, quib⁹ Indies per Regem Neopolitanum & Comitem Hieronymum Papæ nepotem bella aptantur. Locuſtæ etiam per Italiam vagatæ, Brixiz agrum oppido deu-
ſtarunt.

statūt: Maxima autem lues per totam Italiam vagata est, adeo ut Venetiis, ultra xxx. millia hominum perierunt, & plura alia ibi sunt facta.

¶ Anno domini 1479. Maumeto Turcarum Afizque minoris Imperatori, per omnia ad vota successit, Pannoniam, Hungariæ partem per maxime rapinis & spoliis rerum & hominum vexauit. Obsedit quoque castrum sancti Petri, quod in Licia Rhodiani possident, sed cum confusione propulsus est.

¶ Eodem anno ciues Eenbekenses, semper in armis valentes, misere prostrati sunt, insidiis malitiosis, à Henrico Lantgrauio de Hassia, domini Ducis Wilhelmi filio, & Comite de Staelberge, Comite quoque de Hoensteen, atq; Comite de Glichep.

¶ Rex quoque Franciæ Ludovicus, bellans contra Maximilianum Burgundiæ Ducem, perdidit de suis circa vii. millia, Maximilianus licet victor, duo millia virorum statim ad cælos misit, si tamen Sathanas non obstitit.

¶ Eodem anno, Matthias Rex Vngariæ pugnans contra Maumetem Turcarum Imperatorem occidit plusquam xl. millia Turcarum, quos Mahometus ilico in sinum Abrahæ destinauit, putas videbo? Matthias vero perdidit circa xv. millia, quorum pars maxima cælis est illata, quia pro fide & patria pugnabant.

¶ Eodem anno Rutheni Nougardenses multa mala commiserunt in partibus Liouoniæ, scæminas priuantes vberibus, & viros excenantes, infantes palis scæpium insistentes, quosdam in fornaces æstuentes mittentes, sed non longe post, Sueci de Wiborg intrantes Russiam, æquali lance plura soluerunt.

¶ Maumetes quoque classem in Apuliam misit, vnde plurimos homines, agris vastatis iumenta que abegit.

¶ Eodem anno Bernhardus Granensis Archiepiscopus. videns quod Matthias Vngariæ Rex duxit uxorem, filiam Ferdinandi Regis Neopolitani, contra promissum Imperatori Frederico Tertio factum, ut supra dictum est anno 1477. cum multo thesauro, ac corona, qua Pannoniæ reges coronantur, in Germaniam aufugit. Ideo Matthias Imperatori bellum mouit, sed nemo illi quid restituit, immensus enim thesaurus fuit.

¶ Maumetes etiam Turcarum Imperator ingenti classe, scilicet octoginta sex triremibus siue galeydis, maximaque bellatorum vi Rhodum petens, nec quicquam iii. menses ibi moratus egit, tamen post multas castri, quod est in oriente, & ciuitatis, ecclesiæque sancti Anthonij impugnationes, partem sui exercitus maiorem amisit. Cælitus enim Christi edocti ministri, pugnantes sine intermedio, maledictis Turcis fuere miraculo atque terrori maximo, vide infra anno proximo de indulgentiis desuper ad has partes inferiores datis. Passus est igitur Turca in isto bello iacturam xi. millium virorum & amplius.

¶ Eodem anno, in monasterio placitis seruatis, cõcordati & pacificati sunt ciuitates Sclauicæ, cum Hollandrinis de Amsterdam, & aliis ciuitatibus ibidem, propter multa damna quæ Hollandrini contra fas eis intrulerunt: Initum est ergo fœdus & treugarum iter ad 24. annos, ut vicissim pacifice merces suas distraharent, quod Maximilianus sigillauit, roborans per omnem suum districtum, incipiendo treugas anno domini 1480. Philippi & Iacobi. Sine cõmutacione & mercium permutatione atque commercio, regna & ciuitates stare diu iocunde non possunt.

¶ Anno domini 1480. Bernhardus de vrbe Magister ordinis in Liouonia intrauit populose licet superuacue Russiam, tentoria sua expandens ante Plefcow, instinctu patris sui, multis malis imbuti, Simonis de Borch Episcopi Reuãlien. qui non notauit Ruthenos, sed episcopatum Tarpantensem, voluit enim esse vniuersalis Episcopus totius Liouoniæ, postquam multa mala egit in Ecclesia Hildensemensi, missus est à diabolo in Liouoniam. Sueci etiam intrauerunt Russiam ad 24. milliaria incendentes, depopulantes, & occidentes.

¶ Eodem tempore est pax firmata inter Papam Sixtum iv. & Florentinos, similiter quod & Veneti trium mensium spacio fœdus reuocarent, quod cû Tur-

ca fe-

ca fecerant, sub interminatione populi, & conuocatione ceterorum cōtra eos Christi fidelium.

¶ Eodem anno, præsentibus ciuitatibus in Rendisborg, ostendit Rex Daciæ Christiernus Dittmerticis infeudationem sibi factam totius Dittmertiz ab Imperatore, qui responderunt Imperatorem male informatum esse, quia mortuo Comite vltimo illius patriz sine herede, dedit Fredericus primus eundem comitatum, & comitatu Stadensem, Hartwico Archiepiscopo Bremensi, & suis successoribus, & sic non essent sine domino, & per consequens Rex male narrasset, & in perpetuum ibi essent mansuri, ideo firmatu est negocium ad vnum annum sub treugis, Rex tamen obiit, nec Dittmerciam intrauit.

¶ Eodem anno decapitarunt Hamburgem. xiv. piratas Comitris Gèrardi, qui ypallagice, semper dilector pacis fuit, postea idem Comes captiuauit xxi. Kopmannos, à quibus sexmillia florenorum infiscauit, & vii. terlingos panni violentier obtinuit.

¶ Eodem anno, ante Kilonem, Rex Daciæ, ciuitatibus & militia patriæ præsentibus, strenue causauit contra quendam militarem, Henningum Poggewisch, qui inhabitauit castrum paruum Tundern in comitatu à Rege, pro xxv. millibus marcarum, quas ibidem inemit, eo quod iussit cuidam colono abscidinatum & aures, alios quoque capitari, eo quod contribuere volebant ad vota sua, cuidam etiam mulierculæ villanz, filius Henningi prædicti Wulfard^o nomine, abscidit vbera eo quod noluit proprium filium abdicare, & filium suum lactare, dicens, nec tibi, nec mihi lactabis. Idem Henningus veniam petiit, & facere emendam spondit, in quibuscunq; deliquit, etiam collo, sed gratiam non obtinuit, quia Rex furiose comminando equum ascendit, & Bardisholm adiit. Ipse vero Henningus cum paucis bonis Ducem Albertum in Gultrow adiit, sperans aliquando gratiam se accepturum interpositione principum, sed postquam se donis explumauit, ibidem quasi in exilio obiit. Rex vero omnia bona sua in Holsatia obtinuit, & possessionem suam delicatā valde, Verwe dictam, circa oppidum Oldenborg solo æquauit, non tamen sine pœnitudine. Cū poteris quod vis probat virtus te tua quid sis.

¶ Eodē anno deiecit Rex Ioachim Rantzouwen de castro Plone, quia diuerlas exercuit violentias, post mortem Nicolai patris sui, nec pecuniam recepit quam pater eius Nicolaus in Plone inemit, quando rex Christiernus receptus est per Holsatos in dominum terræ.

¶ Eodem anno Bartholomæi, Rex Christiernus præsente Episcopo Lubicensi Alberto & ciuitatibus, in Zegheberghe habuit calculum & rationem cum suis nobilibus, suas vrbes possidentibus & suis fideiussoribus, & inuentum est quod fœneratorie adauxerunt calculo Regis contra fas ducenta millia quadragintaquinque millia marcarum, & dixit Rex: iustum debitum certis terminis soluā, vsuram vero nunquam, & sic factum est, quibusdam tamen modicum aut nihil soluit.

¶ Eodem anno ante Michaelis, venit quidam Iohannes de Cardona Comes & præceptor ordinis sancti Iohannis Baptistæ in Rhodo, non tamen principalis, cū plenariis indulgentiis, quas piissime Papa Sixtus iv. distribuit, propter Turcam fere in tota Europa, nec Papa exors huius collectæ permansit, & merito, quia multos sumptus fecit vt Rhodianis proficerent in salutem. Est enim Rhodus insula per brachium maris à Licia, quam inter ceteras terras, pessimus Imperator Turcarum possidet, disiuncta, habēs in suis oris multas alias insulas, sub Rhodianorū ditione locatas, & est Rhodus quasi clausura & fortalitiū totius Christianitatis, distans ab Hierusalem ducentis miliaribus Teutonicis, inter Aquilonem & Subsolanum, vel paulo plus.

¶ Item Comes Hieronymus nepos Papæ, Ceruiam Venetorum oppidū prodicione tentauit, postea Veneti vt Papam placarent, eum comitē cum præfato, sibi socios reddidere. Iudzi quoque Moram oppidum incolentes, quod est in
fini-

finibus agri Taurizani & Fori Iulij, haud dissimiliter, quā annis superioribus Tridenti egerant, puerum mactauerunt, quorum tres Venetiis, atroci, sed merito supplicio, concremabantur.

¶ Eodem anno Matthias Pannoniæ Rex ingenti exercitu Misiam, quam nunc Walachiam dicunt, populose ingressus est, tamē nihil memoratu dignum fecit.

¶ Eodem anno exercitus Maumeti, valida classe, multisque hominum millibus Apuliam adiit, & ibi xvii. die Hydruntum expugnat, Episcopum quoque ciuitatis Stephanum proteclæ ætatis commendabilem virum, apprehensum in processione, corpusque Christi pro gratia Dei impetranda gerentem viuum exco- riant, totum clerum & senes, caballis subpeditant, iuuenes abducunt cum fœ- mellis innumeris, quibus ad sua vota vti sunt. Ideo Papa totis contremiscens præcordiis, suis scriptis prouocat omnes principes sibi vicinos, vt propter visce- ra misericordiæ Dei, & consideratione nouissimi iudicij, contra Turcam exur- gant. Sed heu plumbea corpora ingentia, nunquam aut difficulter mouen- tur.

¶ Eodem anno, Ludowicus, Gallorum, siue Franciæ Rex, mittens ad Burgun- diam armatos fere innumeros contra Maximilianum Ducem Burgundiæ, post- quam Doblenfes fere hominum regis præfati necarunt circa xxx. millia, pluri- bus pecoribus missis, Doblam solo fecit adæquari. Matthias quoque Rex Vnga- riæ eodem tempore, multa memoratu optime digna gessit contra Turcam, vt tandem Boslinam, quæ olim Pannonia inferior dicebatur, à Maumeto eri- peret.

¶ Anno eodem statim ante Christi natalem, illi de Wildershufen, quoddam for- talitium Gerardi Comitis de Oldenborch dictū de Vleschborch, obtinuerūt, & vnam Ecclesiam, quam soldari eiusdem Gerardi inhabitabāt, prædium siue for- talitium solo æquabant, Ecclesiam autem cum multis nequā incendebant, & vl- tra xl. metu ignis fugientes captiuabant, nec propter hæc Gerardus se deuiantē reuocabat, similis merito lupo inueterato.

¶ Anno domini 1481. post Christi natalem Rex Scytharū, qui & Muscauiæ Rex, factis treugis cum Imperatore Tartarorum, populum innumerū misit in Liuo- niam: Qui ibi dictū horrenda in viros & fœminas facinora innumera commise- runt, quam plures viros & fœminas abduxerunt, etiam de sanguine militari, & forsan eorum exigentibus pactis quia ferme omnes militares Liuoniæ ciuitates destruere ibidem disponebant.

¶ Eodem anno Rex Muscauiæ, conniuentiam habēs cum principibus Lituaiæ, effecit vt Rex Polonię, homo virtuosus, cū Regina & filiis vna cū omnibus Chri- stianis de ritu Ecclesiæ Romanæ, clanculo per principes Lituaiæ occiderentur. Sed concilium Achitofel regi innotuit, & circa Michaelis plures de principibus fecit decapitari, cum esset eorum verus dñs semper Deum præ oculis habens, li- cer istud hominum genus, pluribus cōsuevit implicari vitis. Ideo nemo feliciter audeat diutius in curiis conuersari principum. Nam Petrus Apostolus quam ci- to venit in atrium principis, multipliciter peccauit. Matthæi xxvi.

¶ Eadem ætate spiritus exutus cuiusdam ciuis Lubicensis, honestæ cōuersatio- nis in platea Brunstrate dicta, sæpeuicib⁹ apparuit relictæ suæ & domesticis suis, desiderans ab eis peregrinationes perfici, reuelans quod etiam piissima elemo- syna non prodest, nisi fiat de iustis bonis, adiecit quoque, quod multi testamen- tarij condemnabuntur pro mora & obliquitate sua. Relicta vero eius vota ipsius cum multis impleuit, ideo de post non comparuit.

¶ Anno eodem Gregorij, quidam Gripswaldenses in cœmiterio digne lapida- bant Episcopum suum Caminensem, qui fuit eis intrusus per Papam. Fuit enim diebus præfatis legatus indulgentiarum in Daciam, Sueciam, & Holsatiam, & mi- ro modo explumauit populum dominum, erat enim insatiabilis vorago, vt di- ctum est supra. Baptisabatur enim Marinus de Frageno Italus, & anhelauit ex Episcopatu ad Cardinalatum, eo quod Papæ manus pecunia indulgentiarum

Z

reple-

repleuerat. Qui dum urbem remearet Romanam acturus contra suam diocesim, dum diutius esset litispēdētia, die octaua Iulij cum mōre spiritum in urbe efflauit, & Astaroth tenet eum. Fecit enim magnam suā in diācesi parciālitatem.

¶ Eodem tempore Archiepiscopus Rigen. misit literas excommunicationum per quendam Lippoldum prapōsitū Rigen. contra Bernhardum de Borch Magistrum ordinis in Liuania, & suos cōplices, qui suis malitiis quasi totam Ecclesiam Rigen. deuasabant, & clericos cuiuscunq; religionis propulsabant, Episcopum seniore in custodia tenebant. Qui quidem Lippoldus dum diligētiam executionis perageret in Lubic, & aliis ciuitatibus, tandem in Prussia veneno extinctus est. Monachus enim peruersus deficit prae omnibus deficientibus, & si proficit Monachus bonus, melior eo homo non est.

¶ Eodem anno Ferdinandus Rex Siciliae restituit omnia oppida Florētinis ablata, vno solo excepto, quo ab his foderibus staretur. Filius quoq; eius Alfonso, multis prius acceptis cladibus, suis suorumque copiis Hidruntum q̄ tunc Turcē occuparunt, valida obsidione cinxit.

¶ Eodem anno v. Nonas Maij, Maumētes Graeciae Asiaeq; minoris Imperator, dum in orientis expeditionem proficiscitur, post ingentia facinora, terra mariq; gesta, non sine veneni suspitione, in exercitu suo moritur, anno imperij Constantinopolitani xxvii. mense xi. die quinto, ad cuius exequias tota concio gaudet infernalis. Post cuius mortem, cladibus non modicis peractis, Baizetus maior natus filius eius, fratre suo Zaliabo fugato, vtrunq; imperium tam Constantino-politanum, quam Asiam minoris obrinuit.

¶ Istis diebus Matthias, Rex Pannoniae, id est, Vngariae, omne imperium Turcarum euicisset ex Danubio, si campiductor Frederici iii. Imperatoris, eum nō molestasset. Ideo oportuit eum redire, & se ab Imperatoris copiis defendere. O quam subtiliter ignit diabolus per principum superbiam, dicebat tamen Imperator, haec se ignorasse. Spoliatus est tamen Baizetus Imperator Turcarum, per praedictum Matthiam, & Stephanum Misiae, id est, Walachiae inferioris Episcopum, tota Misia superiori. Qui dolens damno, Rifanum oppidum ē manibus Pannoniae Regis istud eripuit.

¶ Anno domini 1482. Aureus numerus, i. interuallum vii. cum v. diebus concurrentibus, litera dominicalis F. Ciclus indictionalis xv. Huius anni tempore hyemis Rex Hungariae & Bohemiae diffedarunt principes Misien. propter mortem niuis, mineram argenti continentis.

¶ Eodem tempore, in Februario treugas inierunt Rigen. cum ordine, postquam vicissim in multis se expugnabāt, turres, mœnia & ædificia bombardis & machinis diruinendo & conterendo, sed Ordo pacem non seruauit.

¶ Istis diebus caelum valde extitit serenum, ita vt à septima Februarij, i. Esto mihi, vsq; post Pasche non plueret in his partibus, licet Palmarum modicū ningeret, ex quo Misna graui caristia est percussa, sed in partibus stagnalibus, postea frequentius pluit, ideo fertilis annus extitit, emebatur enim tonna butyri pro v. marcis, quā anno praeterito valuit xi. aut xii. marcas, pestis enim maxima fuerat in armentis.

¶ Eodem anno 14. Aprilis, ipsa dominica Quasi modo geniti, obrinuit Archiepiscopus Bremen. fortalitium à comite Gerardo, dictū Westerborch, tribus occisis soldatis de suis.

¶ Eodem anno, Dux Magnopolen. Magnus, nescio quo spiritu ductus, vsurpauit officium barbitonsorū, praescindens multorum capillos, quod & sui attendere cum exteris volentes, sapius fauciati, & aliquando occisi sunt.

¶ Eodem anno post initium Maij, obiit Episcopus Suerinen. N. de Pentze, claudicans, sed multa prudentia in temporalibus refulgens: Fuit enim de sanguine militari. In cuius locum in vigilia Visitationis electus est vtriusque Iuris Doctor

etor Conradus Loffen, canonicus Lubicen. & Suerinen, qui postea dominica Latrare consecratus est in Butzow.

¶ Eodem tempore 29. Aprilis facta est pax inter Maximilianum Ducem Burgundiz & Episcopum Bremen.

¶ Eodem tempore maxima fuit pestilentia in villanis Liunioniz, desolatis & exterminatis à Ruthenis, qui fugientes obinediam in Reualiam, obierunt singulis diebus l. aut l.x. vt bestiz desolatæ, non sine culpa Magistri ordinis Bernhardi de Borch.

¶ Eodem anno xxi. Aprilis iiii. hebdomadis post Pascha, incipiebatur cancellaria Lubicen. antiqua destrui. Anno enim præterito aptabatur lapides cæsi pro fundamento postium & murorum.

¶ In eodem ieiunio captiuarunt Bremen. xl. piratas comitis Gherardi qui pacem eisdem promisit, sed minime seruauit.

¶ Eodem anno vii. Maij concordati sunt Dux Iohannes de Louenborch & Vicarij Lubicenses, quem iam diu excommunicatum denunciarunt propter non solutionem certorum reddituum de fortalio Tremelsburtel, in Holfatia.

¶ Item xvii. Maij, hora vii. post prandium, die Veneris, fuit partialis solis Eclipsis, quam æstimauerunt Astrologi significare mortalitatem, qui tamen sapius parcent veritati. Vnde dicit Policratus, & post eum Rhodoricus, Episc. Zamorenf. in speculo humane vite c. xxxviii. quod ista ars est quædam impietatis disciplina, quia in contumeliam Creatoris Astrologi planetis & constellationibus actus humanos, ab arbitrio dependentes impingunt, cum tamen secundum Ptolomeum, eorum magistrum, sapiens dominetur astris. Vnde quidam illorum habent aliquando vxores impudicas, qui tñ non de suis vxoribus, sed de aliarum mulierum impudicitia coniectant. Pompeius, Crassus & Iulius Cæsar, ab omnibus fere Mathematicis, i. Astrologis informati sunt, quod claro sine in propria morerentur, ferro tamen omnes cæsi, duoq; ex his longissime ab Italia inhumati sunt, ferarumq; moribus expositi. Sed hæc ab eorum disciplina & prænosticis mens humana, futurorum auida, auerti non vult, cum tamen sciat, qd si aliquo euentu veritati semel applaudant, centies mentiantur, vt latius declarat B. Gregor. in homilia super illo Matth. 11. Cum natus esset Iesus in Bethlehem.

¶ Eodem anno, cadens de caballo vxor Maximiliani Ducis Burgundiz, & filia Caroli à Sueuis occisi, cum esset in venatione moritur. Homo cum in honore esset, non intellexit, & non dedit gloriam Deo.

¶ Eodem anno Christiernus Rex Daciæ spiritum vltimum in Koppenhauenis efflauit xxii. Maij. non cum mœrore multorum, fuit tamen naturaliter mansuetus & bonus, sed lupi sibi præcinuerunt, & ipse succinuit, & in eius locum electus est Iohannes filius eius, tam in Dacia quam in Holfatia, sed Holfati elegerunt cum eo fratrem suum, vltimo natum, Fredericum nomine, sibi in Comites & Duces. ¶ Eodem anno circa Paschalia apprehensus & iudicatus est quidam archifur, ordine presbyter in Wisnaria, qui paulatim sibi vendicauit furando, vltra l. millia marcarum in his partibus stagnalibus. Hunc Iohannes Perkentin Episcopus Racheburgen. vii. ingenuus iudicauit in Wisnaria, & incarcerationi in Schoneberch, & distributa sunt bona in manus, testimonia sufficientia & interfigna exhibentium, de bonis sibi subtrahitis, non tamen omnes tales ad propria remeantes redibant, quia assatura macra, de qua nil pingue resultat.

¶ His diebus cepit caristia magna, ita vt modius siliginis pro vii. sz. emebatur, existetibus certis vasallis & Kopmannis auaris in causa, qui omnem annonam harum partium sibi ementes, miserunt in Flandriam, quo cauta guerrarum & bellorum ingens caristia viguit, ita vt vna lasta tritici emebatur pro centum marcis & amplius.

¶ Eodem anno vi. Idus Augusti, Sixti, scil. Papæ, canes Ecclesiæ beatæ Virginis mordendo occiderunt tempore noctis puerum octennem, manentem in eadem Ecclesia dum serabatur.

Z 2

Eodem

¶ Eodem anno festā 11. post Assumptionis, exiens Episc. Monasterien. depopulavit terram Gherardi de Oldenborg, dehinc post multa, Delmenhorst obsiderat ab eodem Episcopo, & fratre suo Guntero, prouisorē diocesis, qui & ibidem occisus est. Rursum die Fabiani & Sebastiani, Episcopus castrum ad sua vota obtinuit, & facta est pax stratae regiae, & nisi rogatus fuisset idem Episcopus à certis principibus, eundem Gherardum cum filiis simpliciter exterminasset.

¶ Eodem tempore Calixti Traiecten. dura ab Hollandinis obsidione premūtur, ideo post multa erumpentes de ciuitate, quam plures occiderunt de hostib⁹ suis.

¶ Eodem tempore xi. milliū martyrum profesto hora vii. Episcopus & prouisor praedicti, oppidum Oldenborg vicerunt, & duo filij Gerardi & Iacobus filius Mauritiij, erant ibidem in arce, siue castro. Postea interpositione principum, Gerardus dimisso filio suo eodem castro, intrauit quoddam monasterium ad inhabitandum, sed cum religiosus non est reformatus vir effrenis, quia vsus est altera natura adhuc, postea multum obliquauit mari terraq;

¶ Istis diebus feria vi. ante Aegidij, dominus Wilhelmus de Arborch, captiuato Episcopo Leodien. cum bestialiter gladio trāsfodit. Postea post multa bella, pulsus est patria per Maximilianum arque Tungrenses & Ducem Araniæ, qui matrimonio habuit sororem Episcopi Leodiensis, per eum occisi.

¶ Eodem tempore, xiiii. Augusti diētabāt ciuitates cum Duce Magnopoli Magno, in Wismaria, ex parte Rostochcenſium, qui sine causa legitima, ad redimendum vexationes dabant Duci, vii. millia marcarū & cccc. marcas Sunden monetæ, quia Magnus voluit eis multā imponere, quam sic redimebant, quod tamen ciuib⁹ Rostochcen. displicuit.

¶ Eodem anno, post Margaretæ, Wedigo Episc. Hauelsbergen. & quidā Wilhelmus miles in Tanghermundis, de commissione Marchionis de Brandenburg adiutorio ciuitatum de antiqua Marchia ob frequentatam nimis depredationē, humiliauerunt certos vasallos in Prignitze, incedentes de eorum fortalitiis circa xv. à quibusdam vero tributum acceperunt, quosdam etiam decapitauerunt. Regna enim sine iustitia non sunt regna, sed quædam latrocinij domuncula, secundum August. iv. de ciuitate.

¶ Item Episcopus Magdeburgen. Dux Misnen. natus, vna cum Marchione requisitit de ciuitate & clero talliam, tñ minus iuste, adappellati sunt ciuitates circū circa, inter quos erant & Lubicen. sed finis ibi inuētus non fuit, quia dum rogāt dominum, denotant præcipe illi.

¶ Eodē anno xii. Septemb. ablata sunt vaccæ Molnen. qua de causa Luetzow, Cosmæ & Damiani tempore noctis capitur, & captiuus ductus est in Lubic, & permansit ibi fere per integrum annum. Dux Magnus se interposuit sudorose, sed non iuuisset, si annona istis diebus in vrbe Lubicana fuisset, iam enim diffinitum fuit vt decollaretur, sed statim affuit Dux, non tamen cum damno suo, & protelata est res.

¶ Eodem anno xxiv. Septemb. Albertus Dux in Gultrow, frater Magni, cum sexcentis viris tulit vaccas de villis Capituli Hamburgē cum aliis bonis multis, conscio Benedicto de Aleueld, quem tunc idem Capitulum habebat excommunicatum. Idcirco eodem Capitulo sepeuicibus graua damna minus iuste intulit, proximo anno idem Albertus obiit in Suinancia, quia easdem carnes vacinas minus bene masticatas deglutiuit, & nemo audeat dicere quod sit idem excommunicatus.

¶ Istis dieb⁹ vicissim fortiter pugnabant Fredericus 11. Imperator, & Matthias Rex Vngariæ, siue Pannoniæ, nec vulgo notum fuit quid directe intendebant.

¶ Eodem anno conceptionis Mariæ diētabāt Dux Iohānes de Louenborch, & ciuitates in Marienwold, & cepit Dux suos excusare vasallos, quasi ignaros prædæ vaccarum ante Molne, metu enim dimiserunt habitationes suas, ne tempore noctis excitarentur exemplo Lutzowen. Conscius ipse sibi de se putat, &c.

¶ Item altera die Simonis & Iudæ diētabat Magn⁹, Dux Magnopolen. cū Lubicēſi.

ensibus in Slukop, eo quod Hartwicum Lutzouwen tempore noctis sine pre-
quisamento tulissent de pradio, & lecto suo, iuxta priuilegia Imperialia, quæ ta-
men Duci eo tunc non fuerunt congrua, cucurrit enim communis popul^o mi-
ro modo in Slukop, nõ vocatus, isto die. Postulabat enim Dux vinculatũ Hart-
wicum, sed minime obtinuit, discesserunt ergo ab inuicem sub fœderis am-
biguo.

¶ Item, in octaua Martini, erat dixta vniuersalis patriz & ciuitatum in Kilo-
ne, ad quindenam protelata, & ibi electi sunt in terrę dominos Iohannes, filius
Regis Christierni cum fratre suo Frederico, saluis priuilegijs sigillandis, mili-
tiz & ciuitatibus. Ibidem amicati sunt, idem Iohannes filius regis, nondũ Rex
Daciz electus, & filij Henninghi Pogghewischen, in finem vt certis terminis
daret eis idem Iohannes xxxi. millia marcarum vna cum possessione Verwe,
quam acceperant. Sed subtili ingenio aurum extorquetur à Barbaris. Causauit
enim contra eos Rex deposit, & reculauit pecuniam dare.

¶ Anno domini 1483. post Christi natalem. reconciliati sunt, non sine mœro-
re Regis Angliz. Rex Franciz, & Maximilian^o, Dux Burgundiz, qui à die mor-
tis Caroli, per Sueuos occisi, hostiles sibi mutuo erant: quia ignis auariciz non
dicit sufficit, & statim diminuta est caristia hic & ibi. Fuisset enim quinques
austerior, sed annus 1483. fertilis valde fuit vt dictum est, & hoc ex mera gra-
tia Dei, qui semper & cum temptatione gratiose facit prouentũ, iuxta Aposto-
lum ad Corinthios. Soluebatur enim in Lübek vna tonna ceruisiz Ham-
burgen. de cellario pro 11. marcis & viii. solidis Lubicensibus, mensuratim tamen
dabatur de cellario stopa pro solido, eo quod consularus Lubicensis iam priscis
annis sine damno ducillauit in suis cellariis eandem ceruisiam.

¶ Eodem anno feria 1v. post Purificationis, interpositione Hamburgensium &
Luneburgensium, facta est dixta in Wisimaria inter Ducem Magnum & Lubic-
cen. super causa Luetzouwen, vt fatum est, sed sine fine discessum est.

¶ Eodem tempore Leodieneses occiderunt quendam ducem in Ecclesia, qui
eorum Episcopum ac procõsulem proditiose occidit, & fere totum clerum oc-
cidisset, nisi dominus ciuitatem custodisset.

¶ Eodem anno quidam pictor Lubicen. etrocliti capitis, Fredericus de Reno,
certo artificio xxviii. Aprilis, ambulauit super aquas, à porta Holstorum, vs-
que ad locum qui vulgo dicitur, to der Vere, non sine frigore multo. Vtebatur
enim sacco de coreo, quem corporis per medium ligauit, & tali ingenio sibi
1v. florenos atquisiuit.

¶ Eodem anno vii. Maij. quæ fuit vigilia ascensionis Domini, insultus factus
est ingens in Hamburg, communitatis contra consulum, propter quendam
ciuem victum, quem vi de ergastulo fractis ianuis eduxerunt, & quidam eo-
rum Nicolaum de Swarn proconsulem exasperabant, impingebant sibi quod
blada clanculo faceret extraduci, quod communi edicto prohibitum fuit, ca-
ristia enim & fames erat in ciuitate, & hæc noua quibũdam principibus pla-
cuerunt.

¶ Eodem anno exiit naus de Hamburg versus Compostellam, quæ heu periit
tempestate, cum omnibus in ea contentis.

¶ Eodem anno occisus est quidam depradator periculosus, à Kopmannis, in
Pomerania dictus Manduuel, ceterique complices sui in ciuitate proxima de-
capitati sunt, qui thronos ascenderunt cum clamore valido, sed Astroth habi-
tabat in via.

¶ Eodem anno fecit Maximilianus decollari proconsulem in Wluart, de Ant-
werpio eo quod clanculo certos fecerat tributarios, de quibus rationem nõ fe-
cit, quo peracto remisit cadauer decapitati ad propria.

¶ Eodem anno ante Pentecostes, Episcopus Traiecten. David regressus est in
ciuitatem eandem pacifice, vt sibi videbatur, quidam ergo procõsul, valde ma-
ne insidianter adduxit quendam domicellum Engelbertum litis consortem, &

captiuanit Episcopum, & idem proconsul occisus est cum multis aliis, & Episcopus fuisset abductus, sed illi de Campis, Suollis & Dauentria impediuerunt, & statim Hollandrini obsederunt ciuitatem,

¶ Eodem anno xi. Iunii nequiter occisus est à quodam ribaldo, domus Iohannes Sasse Prior Carthusien. vir simplex & deuotus, circa gurgustum Carthusiensium ante Plone, vbi eodem tempore habebat operarios & carpentarios, & occisor Dacus fuit, apprehensus est & rotatus ante idem oppidū, lamento dignum valde. Homo iste bonus dereliquit præbendam in Ozilia, intrans artam vitam Cartusiz, & heu à filio diaboli occiditur.

¶ Nocte proxima fuit grande incedium in Lubek, inter plateas Bekker grouen & Fischer grouen, quo etiam quinque viri suppressi & concremati sunt.

¶ Eodē anno xviii. Iulij Hamburgē. decapitarunt quosdam ciues, qui fuerūt in causa insultationis contra consulatū, inter quos fuit quidam principalis disertissimæ facundiz, dictus N. van deme Loo, qui tamen fuit conditionis seruilis natus.

¶ Eodem anno xxi. Iulij facta est iterum dicta grauis inter Magnum, Ducem Magnopolis & Lubicenses, in negotio Hartwici Lutzouwen, in loco qui dicitur Vredeborg, vbi erat multitudo pontificum, ciuitaten. & nobilitarium de Magnopoli, Louenborg & Holsatia, & post multa, exorta est alia dicta in Wismaria seruanda, die Lunæ post assumptionis Mariæ, qua exorta postulauit Dux multam pecuniam à Lubicen. eo quod misissent magistrum militiz suæ, dominum Wernerum Comitem de Handsteen, tempore noctis tollere eundem Lutzouwen, de domo sua & lecto, sed nemo sibi dabat muscam, quia quod factum fuit, vigore priuilegij Imperialis factum fuit à Lubicensibus, igitur, &c. dura enim verba ibi ventulata sunt. Fine tamen finali conclusum, vt idem Hartwicus faceret cautionem per cognatos & amicos suos ipsi Lubicen. ideo his omnibus peractis & firmatis die Mercurij post decollationis Iohannis in prætorio Lubicen. curru cum sua conthorali iuit ad propria, quod tamen pluribus displicuit ciuibus, cum scriptum sit, maleficos nō sinas viuere, sed in his omnibus timor affuit consulatui, quia non erat annona in ciuitate.

¶ Eodem tempore circa natuitatis Mariæ, Dux Flandriæ Maximilianus intromissus est à Traiecten. quos diu iam obsedit propter Episcopum vt dictū est. Fecerunt igitur ibi honores sibi & homagium, & partem muri ciuitatis solo æquabant, quia sic voluit Dux, quæ tamen omnia diu sibi non seruabunt, cum scriptum sit: Hoet dy nu hoet dy dan, hoet dy vor einen vsersehen man.

¶ Eodem tempore feria iv. post Michaelis hæretici Pragen. occiderunt fere innumeros Christianos, vna noctium in eadē ciuitate, monasteria dirimerunt, monachos & omnes spirituales propulerunt, & vsq; in annū 1487. sine vindicta humana perstitērunt.

¶ Eodem anno factum est horribile bellū post Michaelis in Anglia, Rege Anglorum mortuo, amico bono linguæ Germanicæ, qui voluit, vt eo defuncto primogenitus eius in Regem coronaretur, reliquit enim duos filios, & totidem filias, sed in die coronationis insidiis paratis, coronandus deperditus est, multique partis suæ occisi sunt, alij quoque profugi facti, quidam venerunt in Flandriam, Franciam, & Britanniam, quidam in via exitus eorū submersi sunt, & factus est luctus multus partis illius qui coronandum diligebant.

¶ Eodem anno, circa Elizabeth, quidam missi sunt à Duce Magnopolis Magnō, ad deprædandam curiam ante Rostok circa patibulum, quod Rostochicen. non latuit. Exeuntes ergo animose se vicissim rangebant ante introitum eiusdem curiæ, vtraque parte perdente duos viros. Rostochicen. ei tunc temporis habebant familiarem, qui fuit filius incolæ curiæ præfatæ. Iste familiaris abduxit quendam clanculo de vinculis Ducis, ciuitate ignorante, idcirco Dux Magnus indignatus est huic colono & filio eius.

¶ Eodē anno amicus est Bernhardus de Borch, à regimine patris ipsius Liouonie pro-

propter suam tyrannidem in Ecclesiam Rigen. & ciuitatem, & fere totam patriam, Rigenſes enim iam potiti sunt caſtro ordinis in Dunemunde, maxima cū iocunditate, & deinde dabat illis Dominus incrementa gratiarum, temporis interuallo. Simon quoque de Borch, patruus eiſdem Magiſtri ordinis, his auditis, muſicale ſuum miſit in peram. cui tamen in antea vix tota patria ſufficiebat. ¶ O Simon, Simon caueas, te dirimet dæmon.

¶ Eodem anno facta eſt dicta maxima in Vlendisborg, Catherinæ virginis, per regem Daciæ Iohannem, præſentibus ciuitaribus & tota militia, vbi tractatum eſt de priuilegiis comitatus & ciuitatum, quæ tamen Rex non ſigillauerat, ſed in præcariis laborabat, vt quilibet villanus, vomerem habens, daret duos florenos, & intentum obtinuit, & omnibus florenis iſtis congregatis, irruit ventus vehemens à facie Aquilonis, & ventilauit omnes, ita vt Rex paucos aut nullos videret. Item, tractatum eſt ibidem de cauſa filiorum Henninghi Pogghewiſchen, & nemo illis dabat, ideo reintrantes hereditatem ſuam Verwe, fecerunt ibi domunculam, aggere & vallo incluſam, ad modum lacus leonum, munientes eam armis, balisſis & bombardis, ſed inuanum laborabant, qui litus arabant. Nanq̃ frequentius deſperatio monachum facit.

¶ Anno domini 1484. erat ann^o biſextilis, literæ dominicales, d. c. dies Paſchæ, xviii. menſis Aprilis, interuallum minus ix. hebdomade, & tres concurrentes.

¶ Eodem anno, ipſo die trium Regū obiit dominus Wernerus Comes de Hādſteen, Lubicenſium armiductor validus, vir inſignis valde & animoſus, licet paucarum diuitiarum, libenter enim gaudebat & vina hauſit, & tamen ydropicus obiit.

¶ Eodem anno, die Lunę xii. Ianuarij conuocati ſunt omnes ciues Lubicen. in prætorium, ad audiendum fœdus ſex ciuitatum quod contraxerant, ſcil. vt mutuo ſibi aſſiſterent & ab inuaſoribus deſenſarent, ſub certa aſtrictione & pœna, & placuit omnibus, quia plures principes minus diligebat ciuitates, quibus tamē ſublatis, nuſquam eſt iuſticiam, cultumque diuinum inuenire.

¶ Anno eodem, feria ſecunda ante Lætare proſtrarunt Rigenſes multos de ordine, quorum quosdam occiderunt, quosdam vero captiuos in ciuitatem duxerunt, & dabant gloriam Deo, quam plures quoque communis vulgi occiderunt, villanis tamen quam pluribus pepercerunt, habebat enim virilem campiductorem dictum Winold, qui poſtquam ordini adhæſiſſet, oſtentui eum vt aſſolet habebat, ideo indignatus, Rigenſibus amicabatur, & ad vota Deo propitio operabatur, exterminauit enim & depopulabatur terram, vſq; ad oppidum Wenden, ordine more vulpis latitante.

¶ Dehinc, circa Pentecoſtes, manu violenta, Rigen. occupabant caſtrum ordinis in ciuitate Rigenſi, circa fluuium Dune, & ſolo æquabant, eiectis omnibus, tamē corporis cum ſoſpitate, & certorum bonorum diſtractione, qui in eodem, nomine ordinis caſtro exiſtebant, ſemper eis Deo propitio, ſic cuculus duobus priuatus eſt nidis. Poſtea facta dicta voluit tota terra, ſcil. tam ſpirituales quam ſeculares, vt prædictæ duæ partes pacem inirent, ſub pœna totius deuaſtationis partis illius quæ pacem nō diligeret, & ſic pacificati ſunt, Rigenſibus triumphatibus, ordine vero morrente, & aſpere contra ciuitatem imaginante. Capitulum enim Epiſcopum elegit Dominum de Swertzeburg, fratrem Epiſcopi Bremen. Ordo vero alium ad urbem Romanam, cum pluribus literis Electorum Imperij miſit, qui poſt vincula & carceres Epiſcopatū obtinuit, & cōfirmatus Liouoniam intrauit. Fuit enim Reualien. natus non minus tamen capitulum Rigenſe pro alio in vrbe Romana ſolicitauit, ſed nondum finis.

¶ Eodem anno, viſitationis Mariæ facta eſt grandis dicta in Kopenhauenis, per Iohannem Dacię Regem & ciuitatem. diebus multis, fere vſq; aſſumptionis Mariæ, vbi grauis querimonia mora eſt ab illis de Dantiſco & Lubek, contra domicellum Iacobum, nepotem Chriſtierni Regis Daciæ, & filium Mauritiij, qui ſuis cum complicitibus naues multas cum diuerſis bonis rapuit, ſed eadem zitate in

partibus Norwegiz obiit, cuius animam multitudo inferorum ad baratra quando perduxit. Restitutio sapius locum habet. Dereliquit tamen duos complices, Tzanderum Hobuden, & alium nomine Byning, primus proximo anno obiit, & gaudet eum domicello suo, prius tamen abstulerunt in facie Angliz III. Hispanorum naues, sine causa, quas Domino Regi obrulerunt. Facientes enim & consentientes eadem poena plectuntur, vt dicitur ad Romanos I. Ciuitates tamen istis bonis se miscere dedignati sunt simpliciter, per generale edictum de ambobus.

¶ Eodem anno xxvi. Augusti, facti sunt Lubek consulares, Hermānus Claholt, Caspar Langhe, Hans Kerkring, & Hans Hertze, qui tamen dispariter sua gaudebant de electione.

¶ Eodem anno, die proxima ante vigiliam assumptionis Mariz, quæ fuit Iouis, obiit Sixtus Papa IV. sine sacramentis, vt referebatur, & cessauit pompa Comitum Hieronymi nepotis sui. Electus vero est in locum eius Iohannes Baptista, vir prudens & sagax, toti orbi in optimis notus, de domo humili, sed de viiute sublimi, & vocatus est Innocentius VIII.

¶ Eodem anno fuit pestis moderata in partibus stagnalibus, & quibusdam Sclauiz ciuitatibus, non sine fletu multorum.

¶ Istis iisdem diebus fuit quidam Legatus cum remissione plenaria in Suecia, vbi ista ætate præualide ferbuit pestilentia, & iste miro modo explumauit pauperes Christi, singulis tamen superioribus sine eorum damno consentientibus. O Petre, non tibi dixit Christus, mulge, aut tonde, sed pasc, pasc, pasc, Iohannis XXI. ideoque aperuit infernus os suum sine termino, & intrabunt maiores sine numero, Isaiz V. Gratia autem conceditur paruulo & exiguo, Sapient. VI.

¶ Hoc etiam anno tantæ fuerunt fruges, quod ex mera Dei gratia vna siliginis lasta IX comparabatut marcis, id est, sex florenis Rhenen.

¶ Eodem anno, statim post Michaelis intendebatur frigus satis dure, ferme vsq; natalis Christi, dehinc semper dulcis aura habebatur, victualia tamen quam plurima detinebantur in locis suis, ne ciuitatibus ante purificationis Mariz appropinquarent. Plures quoque naues Bergen. periclitatæ sunt, cum tamen essent in confinibus Imbriz.

¶ Anno domini 1487. erat primus annus post bisextilem, b litera dominicalis, aureus numerus IV. Intervallum VII. & vna concurrēs. Dies Paschæ II. Aprilis.

¶ Hoc anno, sub octauis trium Regum cōfœderati sunt ciuitaten. in Lubek, sub certa poena & altributione: vt si vna periclitaretur aut à quibusdam principib⁹ graueretur, omnes sibi iuxta suam qualitatem, quantitatemq; substantiæ succurrerent. Namque Magnus, Dux Magnopolis, ab vno naufragante nauium Bergensium, fecit auferri, delitore circa Bucow, vltra C. L. currus onustos, contra illud de acqu. re. do. l. qua ratione. in fine. & C. de furtis. l. Meum. & extra de raptoribus. c. Excommunicationi. Item in summa confessio. li. II. ti. V. q. xxvii. Idco ciuitatenses indignati sunt, & clanculo de salubriori remedio cogitabāt, quod tamen principes minime latitabat, nam eorum amici sermone latino eis de vna ciuitatum præuisamenta, licet illicita, totis præcordiis præstabant.

¶ Item, post Christi natalem obiit deuotus vir Andreas Waghendriuer, ætern⁹ iuxta propriam confessionem possessor inferni.

¶ Eodem anno, die Veneris post purificationis, cum illustres Duces Magnopolenses, Magnus & Balthasar fratres, & præsertim Magnus, omnes suos nobiles de tribus eorum terris, quasi in vmbilico imperij eorundem in medio cāpo conuocassent, & querimoniam contra ciuitatenses proposuissent, responderunt militiz maiores, dicentes se in omnibus velle suis principibus subiici sed contra ciuitates agere non posse, ex quo scirent quod si deliquissent, in iusto dictamine aliarum ciuitatum libentius itarent. Efferbuit Princeps Illustris Magnus iracundia magna, contra viros sensatos, dicens, se velle aduocare externos non cum eorum lucro, & sic equum ascendens, curiam sancti Anthonij cum suis adiuit.

¶ Eo.

¶ Eodem tempore Rostochicenses, non sine aliarum ciuitatum commissione, captiuum duxerunt quendam prefectum, dño Duce auctore, presidio Swaen, nomine Gerardum Vresen, quem altera die decapitabant, eo quod cū suo consorte, Oldeswagher, prefecto de Bukow, pisces collegisset Bergenfes de nauī, ibidem in litore Bukowensi periclitanti, & commorus est Dux illustri Magn°, fecitq; eūdem Oldeswagher cum lx. equis saluum perducī de Bukow in Suerin, sciens ciuitatenfes litire sanguinem eius, tanquam insignioris latronis, more Barabbē, pr̄z Gerardo Vresen iam decapitato. Sic perit gloria, fastusq; mundi cruentantis.

¶ Anno eodem xvi. Martij, vespere post horam iv. Astrologi vaticinati sūnt vniuersalem Solis fieri eclipsin, ex qua imaginantur strages plurimas, mortalitatesque certis in locis non modicas, sed si vult Dominus, conuertit omnia solus. Tolle prothoplasti peccatum, & mors non erit, & tamen celi mouentur, sol lunaque eclipsantur. Ideo ait Alfarabius, quod hæc ars pro parte mendax est & hominibus ignota, & hominum infatuatiua, quia spiritus malignus sēpissime se illi immiscet, & pro Astrologo Nigromanticum efficit, vt in fine finali animam miseram decipiat, & ad inferos perducatur. Doctrina tamen sanctorum nō eos culpāt, qui naturales effectus stellarum vere nouerunt, & prædicunt, Geomantia, Hydromantia, Mathesi, Ciromantia, ceterisque erroribus dimissis. In voluntariis tamen sēpe falluntur, vt prædictum est anno lxxxii.

¶ Hæc ad præsens de Sclauia inferiori pedetentim raptimque, de temporum quoq; decursu dicta sufficiant. In maioribus voluminibus latiora poterint perscrutari. Vnum tamen non lateat omnes, quia singulæ historiæ vix sine fauore scribuntur, quia varij varie loquuntur, veritatemque prosequuntur. Ipsi quoq; omnes peribunt, & vt vestimentum veterascent, dominus autem idem ipse est, qui semen iustorum dirigit in seculum. Ipsi la° & gloria per infinita seculorum secula, Amen.

¶ Est enim certus modus cōuiuendi secularibus, qui à clericis & sacerdotibus non semper verba Euangelij tempore collationis audire dignātur. Ideo ne simplex sacerdos aut clericus, vt surdus & mutus coram laicis compareat, habeat hic, vnde per temporum exigentia respondeat. Laicus enim sēpius fabam crudam, plusquam lucaram, cinamomumq; pensat, cum scriptum sit: Sanam enim non sustinebunt do-

ctrinam, ad fabulas quidem conuertentur.

FINIS est Chronica Sclauica, de Lubek, Hamburg, Luneburg, VVismaria, Rostoch, Sundis, & ceteris ciuitatibus.

HEL-

HELMOLDI PRESBYTE- RI BVZОВIENSIS CHRONICA SCLAVORVM LIBER VII

CAPVT XVIII. ET VLTIMUM, QVOD HACTE-
nus in impressis Codicibus desideratum est, & totam Hel-
moldi Historiam perficit atque absoluit.

SEQVENTI Anno indicta est curia in Aldenburg, quæ alio nomi-
ne Plisine nuncupatur, vbi etiam ingens patrimonium Imperator
possedit Comitis Rabbodonis cū Castro Leisnick & Colditz, quod
Fridericus Imperator quingentis marcis à Comite memorato cō-
parauit. Illuc conuenerunt Mysnenses & Cisnenses, Poloni quoque, Boiemi &
Vngari, ibiq; multis negotiis determinatis à pace iurata quæ in omnibus curiis
præcedentibus firmata est, dominus Rex faciem suam conuertit Brunſwich,
ibi festum Pentecostes solenniter celebrauit. Ad quod Rex amicos tantum fa-
miliares adesse voluit, Archiepiscopum videlicet Magdeburgensem, Haluer-
stadenſem electum, Hildensem Episcopum, Mersburgensem Episcopū,
Hauelbergensem Episcopum, Corbeienſem Abbatem, Wertinensem Abba-
tem. Aderat quoque totus festinus Dux Bernhardus Landgrauius, Palatinus
Comes Rheni, Misnensis Marchio, Conradus Marchio, Wilhelmus Dux Lu-
neburgensis, Marchio de Brandenburg. Comitum vero non erat numerus, mi-
litum plurima multitudo, quibus omnibus honestissime & abundantissime de
impensa Rege administratum est. In sancta vero die missa inchoata dominus
Archiepiscopus Magdeburgensis Misnensem Marchionem pro nota excom-
municationis Diuinis interesse noluit. Quem cum Dominus Rex à suo propo-
sito nullo modo reuocare potuisset, Marchionis consulens vetecundia cum i-
pso Ecclesiam exiuit. Sequenti vero die consilio Principum satisfactione à Mar-
chione promissa controuersia illa sopita est. Nec peccasse puto dum misceo se-
ria ludo, quia non est satis, pulchra esse poemata dulcia sumptis. Cum igitur o-
mnium lætitia abundaret, Bernardus Dux intuitus Leonem fusilem, qui à Du-
ce Henrico ibi sublimatus est, ait. Quousque hiatum vertis ad Orientem. De
sine iam habes quod voluisti, conuertere nunc ad aquilonē. His verbis omnes
in risum conuertit non sine admiratione tamen multorum, qui hoc dictum al-
tius intelligebant.

CAPITVLVM XIX.

FINITA autem festiuitate Rex abiit Goslarium & ordinatis ibi quibusdam
negotiis processit Walkenrede, vbi inuenit Abbatem de Morimunde, cum
aliis quinquaginta duobus abbatibus sui ordinis, qui cum omnes suæ fraterni-
tatis locum & Orationis fecerunt, & sic Regem secuti sunt ab ipso large pro-
curati, vsque Erbpolim, vbi cum maxima solennitate susceptus est dominica,
Domine in tua misericordia, cum hymnis & laudibus Dei. Cantus autem hic
erat. Aduenisti desiderabilis. Aderant ibi legati Domini Apostolici, Hugo
Hostiensis Cardinalis & Episcopus, Leo Sabienſis Cardinalis & Episcopus, cū
maxima copia Prælatorum & Principum, sacerdotum & Clericorum. Inter
quos erat Archiepiscopus Moguntinus, Sigfridus Colonienſis, Theodoricus
Treuerenſis, Iohannes Salceburgensis, Euerhardus Argentinus, Heinricus
Augustienſis, Sigfridus Constantienſis de Trifuge Episcopus, Otto Pataui-
enſis, Managoldus Ratisponenſis, Heinricus Basilienſis, Ludolphus Hildense-
menſis, Hartbertus Verdenſis, Iſo Haluerstadenſis, Hauelbergēſis, Abbas Co-

no

no Elewagensis, Abbas Vuldensis, Herseueldensis, Corbergensis, Prumensis, Wircebergenfis. Hos sequuntur nomina regum siue Principum, Odackerus Rex Boemiz, Marchio de Mereren, Luppoldus dux Austriæ, Bernhardus dux Saxoniz, Ludouicus dux Bauariz, Dux Bertholdus de Ceringe, Dux de Luringe, Dux Brabantiz, Marchio Misnensis, Conradus Marchio de Laudesberge, Marchio Adelbertus de Brandenburg & alij quam plures. Ordinatis igitur ibi multis negotiis & firmata pace, sicut in omnibus curiis supradictis, Dominus Rex pro speciali negotio assumptis tantum cardinalibus, prælatis & Principibus sacerdotibus cum literatis & legis peritis, de legitimanda filia Philippi Regis sic omnibus generaliter exorsus est. Rogamus omnes vos in Domino, primo Cardinales qui de auctoritate siue consilio Domini Apostolici adestis, summos etiam Archiepiscopos, Episcopos, Abbates, & alios, quos Ecclesiasticus ordo diuersis gradibus distinguit, excellentium quoque Regum, Ducum, Principum, ut verba nostra attendatis. Deus cæli post multas aduersitates cum beneplacito omnium Regnum nobis donauit, ita ut non immerito cum gratiarum actione ei dicere possimus. Lapidem quem reprobauerunt ædificantes, hic factus est in caput Anguli, à Domino factum est istud; & est mirabile in oculis nostris. Quod cum luce clarius constet omnibus, & optio nobis non desit de Illustrissimis fœminis quas habet orbis Romanus quibus sponsam siue coniugem eligere possimus, tamen quia tam celebris conuentus pendet de articulo filiz Philippi Ducis Sueuiz, quam nostram consanguineam nemo dubitat, vestro nos submittimus arbitrio siue consilio, ut iuxta salutem animarum uestrarum sincere deliberetis, omni scrupulo postposito fauoris siue timoris, quid nobis super hoc sit faciendum. Si enim sex millibus annorum victuri essemus, magis omni tempore cælibem eligeremus ducere vitam, quam cum anime periculo sortiri uxorem. Nemo gloriam, generositatem, diuitias, castra, huius virginis attēdat, quæ omnia salutis anime æquiparari non possunt. Hæc enim omnia nobiscum sunt. Si vero ipsa castra quatuor distribuuntur fororibus, quas hæc contingit hærediras, parum est quod restat. Nunc igitur, ut dictum est, super hæc deliberetis ut congruum nobis responsum reddatis. Omnibus igitur ad colloquium locum dantibus Rex ait Henrico fratri Palatino qui à dextris eius erat. Volumus ut sedeas, ne quem tua præsentia de vlla suspicione terreat. Facta igitur longa deliberatione, tandem ad Dominum Regem reuersi sunt. Posuerant autem verba in ore Lupoldi Ducis Austriæ viri facundissimi & literati, qui sic coram Rege locutus est: Domine Rex placet ut audiat responsum Cardinalium, prælatorum & Principum. Ad hæc Rex: Audio. Et ille. Nouerit sublimitas vestra, quod iste tam celebris conuentus Cardinalium aut bonitatem Domini Papæ præferentium summorum prælatorum & Principum & omnium literatorum omnino nobis expedire decreuit pro bono pacis, & statu Romani orbis, ut virginem de qua mentio habetur, uxorem ducatis: hoc addentes, ut omnis auferatur trepidatio duas congregationes monachorum præclaras liberime construat. Nos quoque vobis non deerimus facultates & eleemosinas largiendo, sacerdotes etiam siue alij inferioris ordinis in missis & orationibus subueniendo. Ad hæc Rex: Nos consilium sanum & bonum tantæ autoritatis non refragantes vestris acquiescimus dictis. Igitur vocetur puella. Quæ cum à Pontificibus siue Principibus gloriose adducta fuisset; Rex consurgens de throno suo eam cum inclinatione recepit. Quare inclinate profrens annulum eam coram omnibus subarrauit, & in osculo recepit, & ipsam inter Cardinales, quorum cathedra è regione coram facie Regis erat residere præcipiens sic omnibus ait. Ecce Reginam habetis; ipsam, ut decet, honorate, ordinatis etiam legatis honoratis honestissime eam vna cum sorore vsque Brunswich deduci præcepit. Ipse vero in terra remansit, & peragratis illis partibus de consecratione Imperiali tractare cepit.

IGITUR post festum beati Iohannis Baptiste curiam indixit celebrem in ciuitate Augusta, vbi conuenerunt omnes illius terræ Principes, cum quibus habuit mysterium consilij sui, vt ipsi cooperantibus honorifice cum gloria & honore Teutonico Imperialem perciperet benedictionem. Ad quod negotium deputati sunt plurimi tam prælati quam Principes seu omnes qui regalia tenebant, Archiepiscopus Treuerensis, Magdeburgensis, Erbpolenensis, Argentinus, Spirensis, qui & Cancellarius Wormatiensis, Basiliensis, Constantiensis Parauienensis Episcopus de Chuore, de Augusta, de Eusteth, de Praga, de Olmoth, Abbates de Augia, de Sancto Gallo, de Kempe, de Wurzburg, de Selse, de Prume, de Ebsterna quibus adiuncti sunt Principes, Dux Bauarie, Dux Lutringæ, Dux Ceringæ, Dux de Karinthia, Dux de Mereren, Marchiones & Comites plerumque. Ceteri qui remanserunt thesauris innumeris in ipsa profectio Regi subseruiunt; sicque circa assumptionem beatæ Virginis Alpium iuga scandere capit. Relictaque ciuitate quæ ex aquæ nomine naturaliter Cynfbruge dicitur prospere tenuit Brixiam, vbi Arthasii fluius occurrit, per cuius deuexum descendens venit Tarentum. Quo relicto venit ad transitum arcem montibus præclusam, qui Veronensem Clusa dicitur. Vbi castrum est firmissimum, quod ex longa antiquitate vrbs Hildebradi dicitur. Illuc robur erat fortium propter amplitudinem ipsius Castris, qui contra Veronenses Wertram diutius habentes eos non parum infestabant. Adueniente igitur Rege ipsum castrum ei offerunt, per quod plurimum toti terræ fuerat dominatus. Veronenses tamen adhuc ipsos castellanos infestare non timebant, sicque offensam Regis incurrerunt. Postea tamen datis multis millibus marcarum in gratiam recepti sunt. Dominus igitur Rex procedens magnifice receptus est à Mantuanis & Cremonensibus, vnde Poeta: Mantua vç miser nimium vicina Cremonæ. Verum post transitum Padi Parmonenses & Pontremulensis Regem cum gaudio susceperunt. Nec defuerunt Mediolanenses, Genuenses, Lucenses, cum aliis ciuitatibus, ciuitates suas tripudiando offerentes & Gazis innumeris & muneribus eum honorantes. Vbi cum per tempus stetisset, & in ciuitatibus illis multa ordinasset, transiit ciuitate magna, quæ lingua eorum Synis vocatur, vbi per dies aliquot steterat, venit ad ciuitatem; vbi passa est beata Christina, quæ de nomine eius Stagnum sanctæ Christinæ vocatur. Vnde procedens cum omni comitatu suo venit Byternis, vbi cum magna solennitate & multo comitatu tam Cleri quam populi occurrit ei Dominus Apostolicus Innocentius. Quanto autem gaudio & cordis exultatione se mutuo receperint ex multis complexibus & osculis vel etiam profusus eorum lacrumis, quas abundantia lætitiæ produxerat, præsentis scripti depromere nequit inopia.

CAPITVLVM XXI.

IGITUR in feria sextâ, quæ fuit post festum beati Michaelis quod tunc feria tertia celebratum est, venit Dominus Rex ad limina beati Petri cum magna deuotione adorare sanctos Dei Apostolos, simul etiam urbem regiam omnibus modis honorare. Habuit etiam in comitatu suo sex millia loricarum, exceptis balistariis & innumera militia prælatorum & Principum. Dominica igitur die vt dictum est, post festum Michaelis cum processio fieret ad atrium beati Petri, facta est pressura nimia aduenientium, & occurrentium ad gradus Monasterij beati Petri, & omnis via negabatur processioni, sed larga manus Regis cum maxima copia spargebat argenteos, & tandem vix obtineretur ascensus. Nec defuerunt ministri cum lanceis & fustibus reprimere tumultus. Sicque in Dominica Da pacem Domine, Dominus Imperator cum magna pace & tranquillitate & iucunditate consecratur & coronatur, omnibus magnifice lætantibus & cantantibus, Fiat pax in virtute tua. Et quia ipse summo studio semper paci studebat,

bat, speramus ipsum officium pacis & vnitatis Ecclesie Dei, quæ diu concussa fuit, à Deo obtinere solatium. Finito officio Dominus Papa Imperatorem deuotè vocat ad cõuiuium. Quem Dominus Imperator precibus instantissimis obtinet venire secum. Cum igitur ventum fuisset ad equos, Imperator nõ immemor Apostolicæ reuerentiæ quæ exhibenda est ipsorum Vicario fidei & reuerendo Papæ Innocentio strepam ipsius deuote apprehendit. Sicq; ad locum cõuiuij venit vbi de Imperatoris magnificentia simul diues in vnum & pauper large procuratur. Nec prætereundum quod Waldemarus Bremensis electus, pauper & exul per intercessores obtinere potuit, vel per se ipsum limina Apostolicæ pietatis, quæ claudit & nemo aperit, aperit & nemo claudit, & septuagies septies errata dimittere consuevit omni sollicitudine & deuotione pulsare non cessauit, omnem reatum inobedienciæ pænitens cum omni satisfactione emendare promittens. Verum quia idem casus multipliciter erat perplexus, nihil super his fuit determinatum nisi vt in pontificalibus celebraret, non tamen in Bremensi Ecclesia.

CAPITVLVM XXII.

VENIAM legentium peto, ne quis præsumptionis vel temeritatis arguere me velit, quia ista dictauerim sciens, quod multi Regum vel Pontificum scripserunt facta, sed sicut ab initio dictum est, non temeritate, sed caritate ista prosequutus sum, volens continuare hoc dictamen operi Helmoldi sacerdotis, qui de statu terræ nostræ, & de regibus siue Principibus multa præmiserat. Præcipue vero de uocatione vel subactione Sclauorum, quæ per nobilem Ducem Henricum facta est, memoriæ fidelium intendo perennare. Neque enim ista obliuioni tradenda puto, cum omnes oculata fide perspiciant gloriam Ecclesiarum, deuotionem fidelium, fidei & religionis incrementum in his borealibus regionibus, vbi sedes erat sathanæ, nunc vero flar⁹ austri, videlicet Spiritus sancti gratia, quæ fugato Aquilone perflatis hortis fidelium, innumera virtutum fluere facit aromata. Nec offendat quemquam, si secundum ordinem historiarum modo læta siue prospera vel etiam ponam aduersa, quia ista oportuit in notitiam venire, & illa non omittere. Deus enim quandoque ad salutem suorum fidelium, quibus omnia coöperantur in bonum, nunq; permittit prospera, nunc flagella. Si vero aliquid occurrerit non ex toto ordine suo prosequutum ipsum deputet assertori, non dictatori. Hoc ipsum tamen emendationi fidelium deuotus relinquo, multum gaudens, quod de bono principio lætum finem teneo.

E X P L I C I T.

AN.

AN.

ANNALES AB ANONYMO QVODAM CIRCITER ANNUM DO- MINI 1288. CONSCRIPTI.

ANNO gratiæ I. prima ipsius die, Augusti Cæsaris XLII. orbis conditi quinquies M.C.XCIX. repromissionis M.DCCCC.XI. Romæ cōditæ DCC. LI. decemnouennalis cycli II. Indictione quarta, concurrente V. epacta XI. natus est summi patris & Mariæ virginis in-temeratae filius.

Anno gratiæ II. Herodes occidit infantes.

Anno gratiæ VI. Herodes moritur XLVIII. annorum.

Anno gratiæ VIII. Augustus moritur LXXV. annorum.

Anno gratiæ XVI. Tiberius priuignus Augusti regnavit annis XXIII.

Anno gratiæ XVIII. Ovidius in exilio moritur.

Anno gratiæ XXX. hoc est, Tiberij XV. Iohannes baptizauit Saluatorem.

Anno gratiæ XXXI. Iohannes decollatur.

Anno gratiæ XXXIII. Dei filius crucifigitur, resurgit & ascendit.

Anno gratiæ XXXIV. Iacobus Hierosolymis Episcopus ordinatur.

Anno gratiæ XXXVII. Petrus Antiochiæ in Episcopum leuatur. Stephanus lapidatur.

Anno gratiæ XXXVIII. Gaius fit Cæsar.

Anno gratiæ XL. Iudæi cladibus exagitantur.

Anno gratiæ XLII. Matthæus scribit Euangelium in Iudæa.

Anno gratiæ XLIII. Claudius regnat, & Symon Magus venit Romam.

Anno gratiæ XLIV. fundata est Antiochia.

Anno gratiæ XLIV. XLV. Petrus sedem Pontificatus Romæ accepit.

Anno gratiæ L. Paulus post passionem Domini anno II. baptizatus apud Athenas prædicauit, Dionysium conuertit.

Anno LVII. Nero regnavit XIV. annis. Et Simon auctor Simoniacæ hæresis claruit.

Anno LVIII. Paulus victus Romam mittitur, & Petrus ei occurrit.

Anno LXIII. Iacobus lapidatur.

Anno LXIV. Marcus patitur.

Anno LXV. Perſius moritur.

Anno LXVI. Lucanus moritur.

Anno LXVIII. Seneca patruus Lucani incisione venæ moritur.

Anno gratiæ LXX. Lucas Euangelium scripsit. Petrus crucifigitur, Paulus decollatur.

Anno gratiæ LXXII. Vespasianus regnat, & in Iudæa Imperator ab exercitu proclamatur.

Anno LXXIV. Hierusalem à Tito capitur.

Anno gratiæ LXXXI. Titus regnat, vir omnibus valde amabilis. Nicolaitarum hæresis à Nicolao, cuius mentio fit in actibus Apostolorum, oritur.

Anno LXXXIII. Domitianus frater Titi regnat, sub quo Iohannes Apostolus in exilium relegatus. Iste demens factus est, ita vt omnibus amotis & palatio clauso, muscas persequeretur.

Anno LXXXIX. Dionysius apud Gallias decollatur.

Anno XCIX. Iohannes Ephesum rediit.

Anno gratiæ C. Iohannes Apostolus apud Ephesum obdormiuit.

Anno gratiæ CLXXXVIII. Origenes Alexandriæ nascitur.

Anno gratiæ CCVII. Perpetua & Felicitas Chartagini bestiis deputantur.

Anno

Anno gratiæ cc. xxiv. Alexander regnavit. Huius mater Mammea conuersa est ad fidem, Origenis doctrina.

Anno cc. xlvii. Philippus regnat. Hic primus Imperator cum filio suo Philippo Christianus effectus est.

Anno cc. lvi. Origenes presbyter, ætatis suæ anno lxx. moritur, & in Tyro sepelitur. Hieronymus dicit se quinque millia librorum eius legisse.

Anno cc. lxxxii. Probus regnat, cuius pater rusticus & hortorum cultor fuit.

Anno cc. xc. Diocletianus regnat, qui Maximianum, quantumvis de rustico genere, Cæsarem fecit. Mauritius & socij eius passi sunt.

Anno gratiæ cc. xi. Constantinus regnat, quem Syluester Papa baptizauit.

Anno ccc. xvii. beatus Nicolaus claruit.

Anno ccc. xlv. Athanasius Alexandria Episcopus à Constante fugatur, à Treuerorum Episcopo suscipitur, ubi in crypta latens, psalmum: *Quicquid vult*, composuit, sed anno Domini ccc. xlix. Alexandriam rediit.

Anno gratiæ ccc. lxxv. Martinus Tironensium fit Episcopus.

Anno ccc. lxxxiv. Synodus Constantinopoli sub Damaso Papa.

Anno cccc. beatus Martinus migravit ad dominum.

Anno cccc. iv. Synodus Alexandria propter doctrinam Origenis. Iohannes Chrysostomus claruit, quem Arcadius, instinctu vxoris suæ Eudoxiæ, misit in exilium.

Anno cccc. vii. Severus vitam beati Martini scripsit. Iste silentium vsque ad mortem tenuit, quia à Pelagianis deinceps fuit.

Anno cccc. xviii. Corpora sanctorum Stephani, Gamalielis & aliorum Luciano reuelata sunt.

Anno cccc. xxiii. Hieronymus obiit.

Anno cccc. xxvii. Augustinus obiit.

Anno cccc. xli. Brictius obiit.

Anno cccc. liii. caput Iohannis Baptistæ reuelatur.

Anno gratiæ d. iii. Boetius claruit.

Anno d. xxvii. Benedictus pater in monte Cassino claruit. Priscianus librum suum compleuit.

Anno gratiæ d. xxxii. Dionysius abbas Romanus pascalem cyclum inchoauit.

Anno gratiæ d. xli. Hypapante Domini sumpsit initium apud Byzantium.

Anno d. xlii. Quidam Italus Andreas, per villas discurrens cum cane rufo & cæco stetit in medio populi, & astantes posuerunt in terra annales cuiuslibet metalli, quos ille cooperuit, & ad eius præceptum canis singula tulit, & vnicuique, quod posuerat, dedit. Similiter diuersorum Imperatorum numismata iussus secundum nomina porrigebat. Interrogatus ostendebat fornicarios, adulteros, auaros, magnanimos, deuotricatos, ita quod dicebant, quod spiritum Pythonis haberet.

Anno d. xlix. caput festum diuisionis Apostolorum in Constantinopoli.

Anno d. lxxvi. Gregorius Magnus floruit, & moralia scripsit.

Anno d. c. iiii. Anglia conuertitur cum Eberto Rege. Tunica Domini inconfutis inuenitur in Zaphat, quam Gregorius Antiochenus, Thomas Hierosolymitanus, & Iohannes Constantinopolitanus Hierusalem perduxerunt.

Anno d. c. vi. Longobardi destruxerunt monasterium beati Benedicti in monte Cassino.

Anno d. c. xlii. beata Gertrudis obiit.

Anno d. c. lxii. Oswaldus martyrio coronatur.

Anno d. c. lxx. Constantinus regnavit. Beatus Lambertus claruit. Tunc celebrata est vi. Synodus vniuersalis Constantinopoli, sub Papa Agathone &

Constantino Principe, residentibus c. l. Episcopis, contra Pyrrhum hæreticum & socios eius. Prima fuit in Nicæa contra Arrium cum ccc. xviii. patribus sub Papa Vigilio, & Principe Constantino. Secunda Constantinopoli c. l. patrum contra Macedonium sub Damaso Papa & Gratiano principe. Tertia in Epheso c. c. Patrum contra Nestorium Augustæ urbis Episcopum, sub Theodosio Magno Principe, & Papa Cælestino. Quarta in Chalcedone Patrum dc. xxx. contra Eutychen, sub Leone Papa, temporibus Martiani Principis. Quinta in Constantinopoli contra Theodorum sub Vigilio Papa & Iustiniano Principe. Sexta de qua iam diximus.

Anno gratiæ dc. xciii. Beda venerabilis Anglorum Pater claruit.

Anno dcc. xviii. Leo regnat. Beda venerabilis presbyter obiit.

Anno dcc. xlv. Voldense Monasterium fundatum est.

Anno dcc. li. beatus Bonifacius passus est. Willehadus properavit in Frisiam.

Anno dcc. lvi. Karolus tendit in Italiam, deinde Saxoniam. Saxones baptizantur & postea fidem violant.

Anno dcc. lxxviii. fundata est Ecclesia Bremensis, & ibidem Episcopus constituitur Willehadus, & duobus annis sedet.

Anno dcc. xcvi. Karolus venit in locum Albæ, qui ab eodem eius aduentu Karleslandt dicitur. Willericus in Brema fit Episcopus & sedit annis 1.

Anno dcc. lxxxix. Translata est beata Maria Magdalena in Wizliciensem Ecclesiam, à quodam monacho Babilon appellato.

Anno dccc. x. fundata est Ecclesia Hammenburgensis.

Anno dcc. xv. Lodewicus Karoli filius regnat. Beatus Ansharius claruit.

Anno dccc. xxxiii. Ansharius Hammenburgensis Ecclesiæ Archiepiscopus ordinatur, & ibidem Metropolis omnium aquilonarium regionum constituitur.

Anno dccc. xl. Northmani Hamburg cremauerunt omnibus consumptis, & Ansharius vix euasit.

Anno dccc. xli. Lodewicus filius Lodowici regnavit xxxvi. annis & fratres quatuor regnum diuiserunt. Lotharius cum nomine Imperatoris possedit Italiam, Lothewicus Germaniam, Pipinus Aquitaniam, Karolus Galliam, Ansharius Ramensloensem fundavit Ecclesiam in possessione cuiusdam matronæ.

Anno dccc. xlii. Leudericus Bremensis Ecclesiæ Episcopus obiit. Ansharius ei successit. Nam Nicolaus Papa Bremensem Ecclesiam à Colonienfem exemit, & eam cum Hammenburgensi adunavit, ibique Ansharius annis xviii. sedit. In Hammenburch autem xvi. annis. Statim Ansharius Sleswic fundavit, & multis Danorum conuertit.

Anno dccc. lv. Beatus Ansharius obiit, qui annis xvii. post compositionem suæ & Bremensis Ecclesiæ vixit. Reimbertus diaconus eius successit.

Anno dccc. lxxxii. Buccensis Ecclesia fundatur à Remberto.

Anno dccc. lxxxviii. Beatus Reimbertus obiit. Adalgarius Corbientis monachus ei successit.

Anno dcccc. iiii. Slavi Hammenburgensem Parochiam destruxerunt.

Anno dcccc. vi. Otto magnus filius Henrici regnat. Vnni Archiepiscopus obiit. Cui Adeldagus successit.

Anno dcccc. lxi. Otto rex coronatur Romæ à Leone Papa in Imperatorem. Adeldagus Episcopus rediens de Italia, Benedictum Papam ab Ottone depulsum secum duxit, qui in Hammaborch permanfit. Qui cum esset Romanis poscentibus reducendus, apud Hammaborch in pace quieuit 17. Nonas Iulij.

Anno

Anno D. cccc. lxxxviii. Adeldagus Archiepiscopus obiit. Cui successit Libentius.

Anno M. i. fundata est Ecclesia Hersfeldensis à Comite Henrico.

Anno M. xiii. Libentius Archiepiscopus obiit. Cui Vnwanus successit; qui Ecclesiam Hammenburgensem penitus desolatam renouauit, Canonicis ibidem institutis.

Anno gratiæ M. xxi. in villa Colbize in Saxonia, in monasterio sancti Magni martyris, completis matutinis, in nocte natiuitatis Domini ceperunt corizare xv. viri & iii. mulieres in cœmeterio. Presbyter cum primam Missam inchoaret non cessauerunt à cantilenis & chorea, donec ipse volens insolentiam eorum cōpescere, accessit ad eos, rogans vt quiescerent. Nolebant. Quibus presbyter imprecatur. Dominus; vt potentia Dei & meritis sancti Magni martyris sic inquieti annum ducatis, qui verba eius sublanantes perstiterunt cantando. Erat autem vna trium mulierum filia presbyteri nomine Merfindis, quam iubente presbytero frater matris eius Iohannes brachio apprehendens nitebatur extrahere à chorea, & brachium eius detraxit à corpore, nec ramen gutta sanguinis emanauit; quæ tamen cantando & pedibus strependo cum aliis in chorea per annum remansit; sex mensibus euolutis terræ vsque ad genua sunt immergi. In illo anno nec comederunt, nec biberunt, nec pluuia eos irrigauit, tegumenta facta super eos deiecta sunt, vestimenta & calciamenta eorum non sunt attrita: ungues eorum & capilli non creuerant. Anno euoluto immergi sunt terræ vsque ad latera. Tunc die natiuitatis Domini venit ibidem Herbertus Colonienfis Archiepiscopus & orationem fecit super eos, & à ligatura qua manibus se tenebant inuicem soluit eos, & ante altare sancti Magni ductos reconciliauit, sed ante altare, sopor inuasit eos, & ibidē tribus diebus & noctibus continuis dormierunt. Vnus vero ex eis Iohannes nomine cum filia presbyteri & cum duabus aliis sceminis solo prostrati statim spiritum emiserunt. Alij post excitationem se leuantes ad propria redierunt, cibum sumentes, sed in recordationem huius signi mirifici, vsque in diem mortis non sunt à tremore capitis liberati. Quidam ex eis emendati sunt in tantum, vt ex diuina gratia post mortem miraculis coruscant.

Anno M. xxxii. Libentius Archiepiscopus obiit, cui Hermannus successit, & vix sedit tribus annis.

Anno M. xxxv. Hermannus Archiepiscopus obiit, cui Bezelinus cognomēto Alabrændus successit.

Anno M. li. Albertus Archiepiscopus fundauit Ecclesiam beati Pauli iuxta Bremam de bonis quæ hospitali pertinebant. Item sanctorum Willehadi & Stephani in Sullenberghæ, cuius fundamēti vestigia adhuc apparent in eodem monte.

Anno M. lxxviii. Albertus Archiepiscopus curiæ Imperiali, à qua alienus fuerat, restituit Episcopatu suo, duodecim Episcopatus facere disposuit, absque hiis quos in Dacia habuit. Primum in Palmis, ii. in Hilegenstat, xii. in Racisborch, iv. in Haldenborch, v. in Mikelenborch, vi. in Stadio, vii. in Lismona, viii. in Wildenhufen, ix. in Brema, x. in Verda, xi. in Ramsola, xii. in Fresia, sed in Hammaborch patriarchatum efficere cogitabat.

Anno M. lxxii. Albertus Archiepiscopus obiit, Cui Liemar de Bauaria successit. Item Hammaborch incensa & vastata est, & Pagani Nordalbingiam libere possederunt.

Anno M. lxxvi. Principes Imperij apud Oppenheim Regi Henrico renunciant, quod Apostolicus vocatus nec venit, nec satis fecit, qui sacrificare Romam venit, & mandatum accepit à Papa, vt pœnitentiam in Roma ageret, obediuit. Cardinales interea suadent Papæ regnum in alium transferre, cuius hor-

tatu quidam Principum Ducem Sueuorum Rodolfum elegerunt, cui Papa auream misit coronam; sic inscriptam: *Petra dedit Romam Petro, tibi Papa coronam. Præcepit interea Maguntino & Colonienfi, vt statuerent eum Regem. Saxones & Sueui consenserunt, cæteri non propter iuramentum quod Henrico iurauerant.*

Anno Domini M. LXXX. Bellum inter Regem & Rodolfum geritur apud flupium Ellestram, vbi Rodolfus in manum dextram vulneratur. Fugit Merfborch, & iam moriens ait: *hac manu domino meo regi fidem spondi, hac manu fidem violauit, eadem manu mortis articulum incurri: & mortuus est.*

Anno Domini M. LXXXII. Rex Henricus Romam cæpit, Romani dant obfides; Papa fugit in Salernam, vbi moritur.

Anno M. LXXXIV. Henricus Rex Wicbertum Rauenslem Episcopum Papam elegi fecit Clementem vocatum, à quo ipse cum regina Bertha in die Paschæ coronatur.

Anno Domini M. LXXXV. Synodus Maguntiz, Imperator interfuit cum Papa Clemente. Vir Gregorius excommunicatur, sed eodem anno moritur apud Salernam, eligunt Desiderium; quo mortuo, Vrbanum; eo defuncto Paschalē; & scisma durauit xxv. annos.

Anno gratiz M. LXXXVIII. translatio sancti Nicolai de Mireia in Barum.

Anno M. xcvi. xi. Kalend. Aprilis luna Paschali xiv. Indictione vi. epacta xv. concurrente iv. Cisterciense collegium sumpsit initium.

Anno Domini M. xcix. Dux Godefridus in die diuisionis Apostolorum Ierusalem & terram sanctam recuperavit, vnde Versus:

*Anno milleno cum centeno minus vno,
Ierusalem scribo captam Duce sub Godefrido.*

Monasteria & Ecclesiæ in terra sancta renouantur.

Anno M. c. Dux Godefridus obiit. Balduwinus Rex frater eius in regno ei successit. Item in Hersefelde monachi sunt pro clericis instituti.

Anno gratiz M. c. vi. quidam Dux Magnus nomine, obiit: & Rex Henricus Ducatum dedit Luderò Comiti, quia Magnus filium nō habuit, sed duas filias. Quarum vna Eileke nupsit Ottoni Comiti. Genuitque Albertum Marchionem cognomento Vrfum: Altera Wilfildis nupsit Duci Bavariz Welp, & peperit ei Henricum Leonem patrem Ducis Henrici, qui Brunswich quiescit. Item Comes Holfatiz Godefridus à Slauis occiditur; & Luderus Dux Comiti illam illam Comiti Adolfo de Schoënborch contulit.

Anno M. c. xxiv. Nouum Monasterium instituitur. Item Henricus Imperator obiit, & in Spira sepelitur iuxta patrem Henricum, auum Henricum, & proauum Conradum; vnde hoc adhuc super tumbas eorum inuenis scriptum:

Filius hic est, pater hic, auus hic, proauus iacet istic.

Anno Domini M. c. xxxiii. Wicelinus sacerdos claruit, postea in Haldenborch Episcopus ordinatur.

Anno M. c. xxxiv. Luderus Imperator pascham Haluerstat celebrat; & Magn^o Rex Danorum venit ad eum, qui nepotem suum Canutum occiderat. Hæc autem est illa progenies. Nicolaus & Henricus fratres. Nicolaus pater Magni & Kanuti, Ericus pater Kanuti & Waldemari, Waldemarus pater Erici occisi à fratre suo Abel & Abelis & Christofori. Luderus Imperator castrū & claustrum Segheberghe construxit.

Anno Domini M. c. xxxvii. Luderus Imperator obiit.

Anno Domini M. c. xxxviii. Conradus filius Frederici Ducis, nepos Henrici Imperatoris ex sorore, regnauit annis xv. Latrones de Lubeke nouum oratorium in Zegeberghe exusserunt.

An-

Anno Domini m. c. xxxix. Henricus Dux Saxoniz obiit. Comes Adolfus renouauit castrum Zegheberghe, cingens illud muro.

Anno Domini m. c. xliii. Ecclesia beatæ Virginis fundata est in suburbi-
Stadenfi.

Anno Domini m. c. xlv. Bernardus abbas Clareuallensis virtutibus insignis claruit. Item facta est expeditio versus terram sanctam.

Anno gratiæ m. c. xlviii. Eugenius Papa Cisterchiense monasterium dedi-
cauit. Albero Archiepiscopus obiit, cui Hartwicus maior præpositus successit.

Anno Domini m. c. xlix. Hartwicus Archiepiscopus proposuit reedificare
Episcopales sedes à Barbaris destructas, scilicet Aldenburgensem, Mikelëbur-
gensem, Raceburgensem, è quibus Haldenburgensem Magnus Otto primus
instituerat, subiiciens ei Polabos, Obotritos, à terminis Holsatorum vsque ad
Penam fluium, & ciuitatem Dymin posuitq; in Haldenborch primum Ponti-
ficem Marconem. Post hæc surrexit in Ecclesia Hamburgensi Magnus Alber-
tus Archiepiscopus, qui de peregrinis Episcopis, quos in sua habuit mensa, lo-
hânem in Mikelenborch constituit, quæ sedes iurat in Swerin, Ariflonem po-
suit in Raceborch, & sic Haldenborch sedes diuisa est in tres Episcopatus. Post
hæc propter insultus paganorû lxxxiv annis vacauerunt, hæc sedes vsq; ad tem-
pora Hartwici, de quo iam diximus. Hic auxilio Ducis Henrici Magni Leonis
cepit Episcopatus abolitos suscitare, & Vicilinum in Aldenborch, Emchardû
in Mikelenborch Episcopos cōsecrauit. Vnde Dux Henricus hos tres Episco-
patus, q; negocium conuersionis illius regio tam à Papa, quam à Romano Prin-
cipe tenuit mater suæ Hamburgensi Ecclesiæ suo priuilegio assignauit, & hoc
priuilegium est in Ecclesia Hamburgensi.

Anno gratiæ m. c. l. Bernardus Clareuallensis abbas in Domino obiit.

Anno Domini m. c. lii. Conradus Rex obiit. Tempore Conradi Regis &
Eugenij Papæ puella quædam Hildegardis nomine iuxta Pinguieram celebris
erat, quæ spiritu sancto inflammata tres libros edidit: Librum Scinias: Librum
diuinorû operum: Librum epistolarû. In libro Epistolarum multa miracula vë-
rura prædixit, & turbationes quæ vniuerso clero euenient, per quendam popu-
lû currentem, cuius dispositionem & ordinē satis describit, & similiter de An-
tichristo. Virgo autem Hildegardis in Principio libri Scinias sic de se dixit: *Fa-
ctum est in M. C. Li. filij Dei incarnationis igneum lumen, aperto calo veniens totum cere-
brum meum transfudit.* Obiit autem sub Adriano Papa, qui sedit anno Domini
m. c. lii. & obiit m. c. lix. regnante Friderico Imperatore.

Anno Domini m. c. lii. Vicelinus Episcopus obiit, cui Geroldus capellan-
Ducis Henrici successit. Item Raceburgenfis Episcopatus renouatur.

Anno Domini m. c. liiii. tempestas maxima, & plurimi submerguntur.

Anno m. c. lxi. Gero Haluerstadenfis Episcopus dignitatem ferendi Pallij
à Victore Papa suscepit.

Anno Domini m. c. lxii. Petrus Longobardus librum sententiarum com-
posuit, vnde Versus:

M. C. sex decres annosque recollige binos.

Tunc Petrus sparsit istius odore libri nos

Addideris si forte nouem, quod passio Thomæ

Pontificis sit tibi, quem cantat Cantua pro me.

Anno Domini m. c. lxiii. Henricus Dux castrum Werle cepit. Item postu-
lante Geroldo Episcopo Dux Henricus sedem de Aldenborch in Lubeke sta-
tuens ibi xii. præbendas, & præpositum Adelonem, cuius xii.

Anno Domini m. c. lxiv. orta est tempestas maxima xiv. Kal. Martij. & a-
qua inuoluit oēs fines Fresiæ, Hadeleriæ, & terram palustrem Albiz. Item stra-
ges in Dymin Adolphi Comitiss & plurimorum. Item Reinoldus Colonienfis é-
piscopus, corpora trium Magorum de Mediolana in Coloniam deportauit.

Anno Domini M. c. lvi. Hartwicus Archiepiscopus dedicauit monasterium beate Virginis iuxta Stadium.

Anno M. c. lxxviii. Hartwicus Bremensis obiit. Duo sunt electi Syfridus Alberti Marchionis filius, & Otbertus Decanus; Balduwinus capellan⁹ Ducis Hærici intruditur & ab Apostolico confirmatur.

Anno Domini M. c. lxx. castrum Horeborch destruitur.

Anno Dñi M. c. lxxi. Thomas Cantuarenfis Archiepiscopus occiditur:

Annus millenus centenus septuagenis

Primus erat, primas cum ruit ense Thomas.

Anno Domini M. c. lxxiii. terra circa Bremam arsit in feruida æstate, fere per mensem. Item equus locutus est sessori suo dicenti: *bibe diabolè, inuitum me potes ad aquam ducere, sed inuitum me non potes ad aquare.*

Anno Dñi M. c. lxxv. Veneti cum Imperatore discordant, tamen Venetia insula non natura sed arte facta & sic inchoata. Rex Attila Aquilegiam obsidēs habitatores huius fugauit, qui ad locum illum venientes ibidem insulam congescerunt & eam à venalitate vel venatione vocauerunt. Erant ibidem duo conciuēs, vnus pauper & alter diues, diues ire volens mercatum, quærebat à conciuē suo, si quid vellet mittere secum pro mercimonio? Pauper respondit non habeo nisi duos catos. Quos diues secum attulit & casu in quendam locum venit, vbi mures fere locum vastauerant, ibi catos pro multa pecunia vëdidit, cum qua mercatus multa bona socio reportauit.

Anno Domini M. c. lxxvii. Nouum monasterium exurit. Item Imperator offensus Mediolanensibus, vocauit in auxilium Principes, & quia Dux Henricus erat ei grāuis, ad pedes ei⁹ procedit, & dum eum leuare contēpsit, Imperator eū leuauit, dicens, *surg mi Domine & memor esto huius casus & memor sit Dominus.* Iordanus dapifer gloriante dixit Duci, *Domine coronā Imperij ad pedes vestros venis, adhuc in caput vestrum ascendet.* Sed fortuna Ducis ab eo tempore cepit labefactari. Item Alwardus primus Abbas Stadenfis obiit.

Annogratiz M. c. lxxviii. Ecclesia in Aluerstat plena clericis, matris & infantibus à Duce Henrico incenditur & ipsa ciuitas.

Anno Domini M. c. lxxx. Imperator Werceborch curiam habens abiudicauit Duci omnē pheodum, quod ab Imperio tenuit, & ab Episcopis. Itē Bernardus Comes de Hanēhals suscepit Ducatum Saxoniz.

Anno gratiz M. c. lxxxi. Imperator Lubeke veniens ciuitatem in dēditionē accepit. Item Henricus Dux se in potestatem Imperatoris dedit & fines Imperij ad tres annos abiurauit & Angliam intrauit.

Anno Domini M. c. lxxxiii. octo Principes & multi nobiles, & plus quam c. milites submersi sunt in cloaca Erfordiz, Imperatore vix se in quadam fenestra saluante, nullo tamen Episcopo vel clerico ibi periclitante. Comes Henricus de Swarceborch ibi profundius corruit, quia assidue sic iurauit: si hoc fecero, submergar in latrina.

Anno Domini M. c. lxxxv. Lucius Papa obiit, cuius epitaphium est:

Luca dedit lucem, Luci tibi, pontificatum

Hosia, Papatum Roma, Verona mori.

Anno Domini M. c. lxxxvi. inchoatum cenobium Reinvelde, iuxta fontem Cuserin.

Anno Domini M. c. lxxxviii. Abbas * Ioachim sic de Antichristo prophetauit: *cum fuerint expleti M. anni & CC. LX. nascetur Antichristus.*

Anno Domini M. c. lxxxix. Bardewich à Duce Henrico destruitur die Simonis & iudæ.

Anno Domini M. c. lxxxxi. Fredericus Imperator in flumine Tessaliz submergitur, & tunc dicitur exclamasse: *Benedictus crucifixus Dei filius, quod aqua*

me suscipit, qui me regeneravit, & me facit martyrem, qui me fecit Christianum, & hæc dicens exspiravit.

Anno gratiæ M. C. LXXXII. Waldemar^{us} Episcopus Sleswicensis regnum affectans Daciæ, à Waldemaro Duce capitur, & vinculis mancipatur.

Anno Domini M. C. LXXXIII. Richardus Rex Angliæ in Austria capitur, in ciuitate Wen ad ignem sedentem, & pro seruo gallinam assans Imperatori traditur, & ipse pro centum & quinquaginta librarum * argenti redemit.

Anno Domini M. C. XCV. Imperator capit Salernam; capit & Margaretam potentissimum pyratam & cæcavit eum. Capit & filium Tancredi regis, & matrem eius, & filiam Regis Constantinopolitani, desponsatam filio Tancredi, nomine Ceciliam, quam postea duxit Philippus Rex. Item Henricus Dux obiit, relictis post se filiis, Ottone, Henrico, & Wilhelmo.

Anno Domini M. C. XCVI. Imperator Iordanum quendam Siculum in sedem eandem ferream posuit, & coronam ignitam clauis ferreis capiti eius inculsit, quia miserat Imperatrici clenodia, & quædam receperat. Gloriabatur enim se regem futurum, & ducturum Constantiam. Quendam etiam Richardum per plateas tractum suspendi fecit, q̃ eum vt dicebatur consilio constanti impotionare proposuit.

Anno Domini M. C. XCVII. Rex Ierusalem nocte surgens vt urinam proiceret de fenestra cadens mortuus est, & cliens similiter, qui eum retrahere voluit. Item Principes peregrini elegerunt Fredericum filium Imperatoris Henrici, vix quatuor annos habentem. Vocabatur autem alio nomine Constantinus, à nomine matris, quæ Constantia dicebatur. Principes Alemanniæ elegerunt Philippum fratrem Imperatoris; excepto Adolfo Coloniensi Archiepiscopo, qui cum suis complicitibus elegit Ducem Zaringiæ, qui poluit acceptare. Vnde Ottonem elegit filium Ducis de Brunswich, consilio & auxilio regis Angliæ, Richardi, auunculi eius, & Henrici fratris sui, & ducis Brabanciz. Otto Aquisgrani: Philippus Moguntiz coronatur, & multiplicata sunt mala in terra.

Anno Domini M. C. XCIX. Hartwicus Archiepiscopus rediens de peregrinatione tulit Bremegladium Petri, quo Malcho amputauerat auriculam. Item Otto & Philippus inter se præliantur. Richardus Rex Angliæ iuuit multa pecunia. Item Kanutus Rex Danorum Hamborch & Sradium expugnare proposuit, sed Hartwicus Archiepiscopus & Comes Adolfus ei ad Eidoram fluuium obstitērunt. Item Eluetus abbas Stadélis obiit, cuius Prior eiusdem Ecclesiæ Christophorus subrogatur.

Anno gratiæ M. CC. Rex Philippus Brunswich obsidet, nec obtinet.

Anno Domini M. CCI. Philippus & Otto circa Mosellam vires suas sunt experti. Hamborch & Lubeke à Duce Waldemaro capitur, & Comes Adolfus & ad Waldemarum Episcopum ponitur.

Anno Domini M. CCII. Kanutus Rex Danorum obiit, cui Waldemar^{us} frater eius successit.

Anno Domini M. CC. III. homines Comit^{is} Adolphi reddunt castrum Loauenborch Waldemaro regi Danorum pro absolutione Comit^{is}. Item Albert^{us} Liunionensis Episcopus Rigam ædificauit.

Anno M. CC. V. Philippus & Otto circa Coloniam vires suas probant, & Otto grauiter vulneratur.

Anno gratiæ M. CC. VI. Coloniensis venit in gratiâ Philippi, Ottone relicto.

Anno gratiæ M. CC. VII. Philippus & Otto duobus Cardinalibus presentibus pro reconciliatione tractant, sed nihil proficiunt.

Anno Domini M. CC. VIII. Rex Philippus à Comite de Wizebach occiditur in Bauenberch XI. Kal. Iulij, & in Spirea sepelitur. Item Rex Otto desponsata sibi Regis Philippi filia in Imperio à Principibus confirmatur, qui statim in Frankenporde curiam habuit, leges innouauit,

An-

Anno Domini M. cc. ix. Otto Ducis Heinrici filius Romæ à Papa Innocentio coronatur. Item eodem tempore capit ordo prædicatorum & minorum fratrum; & Innocentius Papa vitam & regulam beati Francisci approbans annotauit.

Anno Domini M. cc. x. Theodoricus Lubicensis Episcopus obiit, cui Bertholdus ibidem Canonicus successit, quem Yso Verdensis Episcopus in Ecclesia beata virginis apud Stadium consecrauit.

Anno Domini M. cc. xii. Papa Innocentius Imperatori redeunti in Germaniam suscitauit aduersarium Fredericum Ciliæ regem Imperatoris Henrici filium, cui per Papam multæ ciuitates Italiæ accesserunt. Imperator duxit filiam regis Philippi, quæ statim post nuptias obiit. Item Wilhelmus de Lunenborch obiit, relinquens Ottonem infantulum.

Anno Domini M. cc. xiv. pueri de diuersis regionum villis & ciuitatibus sine certo rectore & Duce versus transmarinas partes audis gressibus cucurrerunt, & dum quæreretur ab ipsis, quo currerent: Responderunt, versus Ierusalem requirere terram sanctam. Papa hiis auditis ingemuit & ait; per hos pueros nobis Deus imperat, quod ad recuperationem terræ sanctæ eis curretibus nos dormimus. Vnde mulieres circa Rhenum de loco ad locum nilloquendo vagabantur. Item Imperator cum Rege Franciæ conflictum habuit, sed victoriam perdidit.

Anno Domini M. cc. xv. Rex Danorum Albiam cum exercitu intrat, Stadium inuasurus, sed prohibet Palatinus. Imperator cum fratre & Marchione de Brandenborch, & Waldemaro Episcopo, Håborch obsedit & in pace recepit. Innocentius Papa generalem Synodum celebrat in Lateranensi Ecclesia sancti Saluatoris cum cccc. xii. Episcopis. Et eodæ anno Perusij obiit. In eadem synodo duo Episcopi dicuntur ex pressura mortui. Vnde quidam dixit:

Non intrant tui iussu Papale secuti

Nostri cornuti, quid prodest cornibus vti.

Cum pressentur vti pecudes, iaceant que voluti

In squalore luti, mors est vicina saluti.

Successit autem Innocentio Honorius.

Anno Domini M. cc. xvi. Ordo prædicatorum confirmatur. Rex Danorum Albiam glacie rigentem transiens, Stadium expugnare voluit, sed antequam gelu solueretur rediens, vires suas in Hamborch conuertit, fecitque castrum in ciuitatem super Albiam, & Comes Albertus aliud super urbem: Vnde Håburgenses affectu zedio se dederunt.

Anno Domini M. cc. xvii. Otto Imperator magna contritione in castro Hatesborch moritur, à Sifrido Hildenshemensi Episcopo absoluitur. Item castrum Voxde à Bremensis Ecclesiæ ministerialibus occupatur, & tali casu, iuxta idem Castrum in loco qui dicitur Bokele super Beuernam fluium quidam simplicissimus rusticus habitauit, qui cepit benedicere infirmos cum verbis quibusdam rustice compositis, & tandem confluerunt homines infirmi quasi peregrini de diuersis partibus, & fere omni die factus est inturbatus & clamor magnus, tanquam aliqui fuerint de suis morbis liberati. & multi crediderunt ei. Dux autem Henricus defendit eum, & aduocatus eius Henricus de Ottenhusen, & quæstum infinitum de oblatione habebant. Interea ministeriales Bremenses quasi versus Vordam euntes, requisiti quo tenderent dixerunt se de remotis partibus venire, & visitare limina sancti Orberti, cuius dicunt balneum potatum conferre misericordiam infirmis sanitatem, ascendunt in castrum Vorde & homines Ducis eiecerunt. Rusticus Orbertus fugit in Stadium, & ita venit postea in Lubeke, inde in Rigam & ibi obiit. Item Rex Fredericus Erfordiz curia celebrata Imperio confirmatur.

Anno

Anno Domini m. cc. xix. Rex Fredericus habito conuentu apud Goslariam, gauisus est valde Duce Hérico ei imperij insignia præsentante. Item Gerardus Bremensis Archiepiscopus Frankenvordiz obiit. Eique Gerardus Palburnensis præpositus filius Bernardi de Lippia post Comitiss, post Abbatis tandem Episcopi subrogatur.

Anno Domini m. cc. xx. Fredericus Rex Ciciliz Henrici Imperatoris fili⁹ Romæ à Papa Honorio coronatur. Quidam dicunt eundem Fredericum fuisse filium Henrici magis vocalem quam realem, cū Henricus Constantiam duxit sexagenaria fuit, vnde non credunt eam in tali ætate peperisse. Item Henricus filius Imperatoris patre volente Frankenvordæ in regem à Principibus eligitur. Item Horborch destruitur.

Anno Domini m. cc. xxiii. Rex Danorum Waldemar⁹ à Comite Henrico de Suerin in propria terra capitur, & in Danneborch graui custodia coartatur.

Anno Domini m. cc. xxiv. Philippus Rex Fraciæ obiit, cui Lodewicus successit. Item quidam venit in Flandriam dicens se esse Baltuinum Comitem, sed vtrum fuerit an non adhuc sub iudice lis est. Comitissa vero quæ filia eius esse debuerat, eum suspendi fecit.

Anno Domini m. cc. xxv. Comes Adolfus auxilio Gerardi Archiepiscopi & Comitiss Henrici de Swerin & Henrici de Werle inuitatus à potentioribus Holfatiæ, terram occupat Transalbam. Item Comes Albertus à Comite Henrico de Swerin Molne capitur, & cum auunculo suo rege Danorum custodiæ mancipatur. Item Rex Daciæ pro xlv. marcarum millibus se redemit, exceptis aliis clenodiis circa tria millia marcarum æstimatis. Item Engelbertus Colonienfis Episcopus à Friderico Comite de Ysenborch occiditur.

Anno Domini m. cc. xxvi. Beatus Franciscus migravit ad Dominum. Item Comes Fredericus de Ysenborch rotatur Coloniz. Item Domini Nordalbingiæ Albertum Ducem Saxoniz vocant eique Raceborch & Lubeke resignant.

Anno Domini m. cc. xxvii. prælium in Bornehouede regis Danorum cōtra Bremensem Archiepiscopum & Ducem Saxoniz Albertum & Henricum Comitem de Swerin die Mariæ Magdalenz. Rex per fugam elabitur, sed Dux Lunenborch à Comite Henrico de Swerin capitur.

Anno Domini m. cc. xxviii. Héricus Comes de Swerin obiit Ottone Domino de Luneborch non dimisso, volebant enim consiliarij Guncolini eum dimittere, sed Dux Albertus renititur, donec ei Hedenfaken traderetur.

Anno Domini m. cc. xxix. Parisiis inter Clerum & populum maxima orta dissensio multis clericis trucidatis, ita vt studium in Andegauiam transferretur.

Anno m. cc. xxx. Bertoldus Episcopus Lubicensis obiit, cui Iohannes eiusdem Ecclesiæ decanus successit.

Anno Domini m. cc. xxxii. Christophorus abbas Stadenfis obiit, cui Albertus successit.

Anno Domini m. cc. xxxiv. Stedingi deleti sunt à peregrinis. Itē Rex Danorum contra Lubicenses super Trauennam ædificauit duo castra.

Anno Domini m. cc. xxxvi. beata Elizabeth trāsata est Kalend. Maij, præsentē Imperatore Frederico & multis principibus. Item in Liuonia strages peregrinorum multa, circa festum Mauritiij.

Anno Domini m. cc. xxxvii. Dux Abel filius Waldemari Regis duxit filiam Comitiss Adolphi in terra Holfatiæ. Item Ecclesia Reineueldensis dedicata est.

Anno Domini m. cc. xxxviii. Comes Adolfus cum vxore sua Heilewiga Liuoniam iuit.

*Tres vbi crescit olus, nec erant tunc sydera, solus
Abbas Albertus posuit radiantia quercus.*

Anno

Anno domini M. cc. xxxix. Comes Adolphus de Schowenborch se in Ham-
borch reddidit ad fratres minores, die Ypoliti sabbato, relinquens post se pue-
ros, Iohānem, Getardum, & Luderum, quibus tutorem dedit generum suum
Ducem Abel.

Anno Domini M. cc. xli. Tartari tantum terrorem hominibus inusserunt,
vt Papa ad instantiam Regis Vngarię, generalē daret sanctę terrę indulgen-
tiam contra eos. Item Iohannes filius Adolphi fratris filia Ducis Alberti sibi pro-
missa, receptus est Hamborch cum magno gaudio cleri & populi. Item eclipsis
solis per totum mundum octaua Michaelis die Dominica.

Anno Domini M. cc. xlii. frater Adolphus olim Comes sedem adiit A posto-
licam, pro dispensatione, & rediens subdiaconus à Iohanne Episcopo magistro
[ordinis prædicatorum.] in diaconum, & à Iohanne Lubicensi Episcopo est in
presbyterum ordinatus, & in Hamborch vbi Comes fuerat missam apud fratres
minores die Gregorij celebravit.

Anno Domini M. cc. xlii. Papa Lugdunum veniens concilium celebravit,
& quintam partem reddituum ab Ecclesiis requisivit. In eodem concilio Lug-
dunensi Octauam natiuitatis beatę Virginis instituit per vniuersam Ecclesiam
celebrandam, & Decreto firmavit. In eodem etiam excommunicauit Impera-
torem, quibusdam reclamantibus, & dicentibus ad Papam non pertinere de-
stituere vel instituere, sed electum à Principibus coronare. Sunt autem hij quo-
rum interest, Treurenensis, Maguntinensis, Colonienfis: Deinde Palatinus, quia
dapifer est: Dux Saxonię quia Marscalcus est: Marchio de Brandenborch quia
Camerarius: Rex Bohemiz quia pincerna, non eligit, quia non est Teuto-
nicus.

Anno Domini M. cc. xlii. cum Papa sollicitaret Principes, vt aliquis eorum
Imperium assumeret, tandem Henricus Landgravius dictus Raspe, Imperium
acceptauit, & statim à Moguntino & Colonienfi in Regem eligitur. Item Dux
Austrię habito consilio contra regem Vngarię, occubuit & ducatum sine hæ-
rede reliquit, vnde quidam in quodam lapide scripsit hos versus:

*Anno millesimo centeno terque triceno,
Hic quinquaginta si misces, tunc bene disces,
Austria quod tota sit Principibus viduata,
Terraque cornuto discet seruire tributo.*

Item Iohannes & frater eius Gerardus Comites Holsatię de Patisiis redierunt,
& octaua Francisci, cum maximo cleri plebisque tripudio in Hamborch sunt
recepti.

Anno Domini M. cc. xlii. Henricus Landgravius, nouiter in Regem ele-
ctus, sine hærede mortuus est.

Anno Domini M. cc. xlii. Papa Henricum mortuum intelligens Petrum
Caputium de aureo velo misit in Teutonium, quo promouere Wilhelmus fra-
ter Comitum Hollandię, in missa in regem est electus. Bernardo Paderbornen-
si Episcopo mortuo, Simon eligitur, & frater Simonis Monasteriensis Episcopo
subrogatur.

Anno Domini M. cc. xlii. maxima tempestas cum inundatione aquarum
orta est nocte puerorum.

Anno Domini M. cc. l. Comes Iohannes cum Bremensi Archiepiscopo, &
auunculo suo Simone expeditionem in Daciam ordinauit. Ericus Rex ludens
in alea cum Hermannō milite amicabiliter inuitatus à fratre suo Abel, & ho-
stilitate captus & in nauim proiectus à quodam Dano, dicto Lagone, missus est
decollari, & corpus eius multo ferro onustum, in aquę illius profundum est
submersum, cui parcat Deus. Hoc turpe factum & inhumanum contigit in
nocte beati Laurentij. Huius Regis corpus inuentum, fratres prædicatorēs in
Ecclesia sua Sleswich sepelierunt, sed frater eius Abel postea fecit eum ibidem
in no-

in noua Ecclesia monialium sepeliri. Item in die omnium sanctorum Abel coronatur in Regem, & vxor eius Mechtildis in Reginam, filio eius Waldemaro puero, quem redeuntē de Rothomago, Colonienſis Archiepiſcopus ceperat, quē Comes Iohannes ſex millibus marcarum puri argenti redemit. Item Fredericus Imperator obiit, & in Palermitana Eccleſia, quæ eſt in Cicilia, ab eiſdem loci Archiepiſcopo tumulatus; & dicunt quidam, quod reſipuerit ante mortē. Tunc ſeſerat Roma per duo millia annorum.

Anno Domini M. CC. LI. orta eſt noua ſecta hæreticorum, & primo viſa eſt in villa Pariſienſi, qui ſe paſtores nominauerunt, quorum non erat numerus, venerunt circa principium Pariſius quaſi viri ſancti, & ſunt à laicis recepti, & tandem cum ipſis contra fidem ſenſerunt. Dicebant ſe habere auctoritatem benedicendi, conſecrandi, & baptizandi, ligandi & ſoluendi, & dum clerus eorum erroribus reſiſteret, irruerunt in eos, & plurimos occiderunt, prædicatores & minores à loco prædicationis turpiter amouerunt & in ipſum Episcopum fecerunt inſultum, ſed iuuante Deo tota reſpreſa eſt eorum præſumptio, & tandem à populo interfecti. Item Wilhelmus Rex duxit filiam Ottonis Ducis de Brunſwich, & nocte Palatium, in quo ſponſus & ſponſa quieuerunt, ex incuria ſuccenſum eſt, & Rex cum Regina vix euasit, & duo ſartores incendio perierunt.

Anno Domini M. CC. LII. Otto Dux de Brunſwich die Dominica Primi & Feliciani obiit, relictis poſt ſe filiis quatuor, & Albertus maior eorum Ducatum accepit. Item Abel Rex Danorum die Apoſtolorum Petri & Pauli turpiſſimus à Strantſrefiæ ruſticis eſt occiſus, & Chriſtoforus frater eius regnū accepit. Lago interpretatur Eriſ regis & multa pecunia ab Abel collecta fugit in Hoſſariam, & ibidem eſt occiſus. Item Hermannus miles de Kerecwerdere, qui cum Erico Rege luſerat in alea tempore quo capt⁹ erat, à ruſticis, quos ad terram fodiendā compulſit ſoſſoriis, quæ ruſtici geſtabant in manibus, eſt occiſus.

Anno Domini M. CC. LIII. Albertus Dux de Brunſwich Horeborſh reedificat, & hoc contra patris promiſſum Ottonis. Item Comitiſſa Flandriæ multam militiam miſit contra Regem Wilhelmum, & victoriam perdidit.

Anno Domini M. CC. LIV. Rex cum Petro legato laborabat, vt Colontienſem Episcopum Simonem abſolutū dimitteret, Archiepiſcopo contradicente; tantus rancor ſurrexit, quod Colonienſis applicato igne ad domum, in qua legatus erat cum rege voluit ambos incendio ſuffocare, contigit hoc in Nuſſia, vix autem euaserunt. Item Dux Bawariæ vxorem ſuam fecit decollari in Werden, ſalſum imponens ei crimen.

Anno Domini M. CC. LVI. Quidam validus ciuis in Maguntia cepit hortari concuſes ſuos, vt ſe inuicem ad pacem reſtaurandam conſtringerent, & ad idem ciuitates vicinas & rémotas inuitarent. Hic vocatus eſt Woltbodo. Rex Wilhelmus & Papa Alexander hiis conſenſit; huius vero ſuccellus ſatis notus eſt.

Anno Domini M. CC. LVI. Wilhelmus Romanorum Rex à Freſonibus occiditur, & vi raptus ab ipſis Freſonibus occultatur.

Anno Domini M. CC. LVII. Richardus fortiter Rex Angliæ cepit ad Impérium aſpirare, tunc Moguntinus erat captus, quem Richardus redemit octo millibus marcarum, vt ad ſuam eſſet beneuolus electionem. Hic effudit pecuniam ante pedes Principum ſicut aquam. Quidam eorum ſcilicet Treuerenſis Archiepiſcopus, Albertus Dux Saxoniz, Iohannes & Otto Marchiones ei hac vice non conſenſerunt. Colonienſis vero & Traiectenſis pro eo adducendo tranſeunt in Angliam, & redeunt cum ipſo Aquisgrani veniunt, & eum cum infinita pecunia principibus ſibi fauentibus præſentant & die aſcenſionis Domini ipſum in Regem Romanorum eleuant, & conſecratum cum vxore ſua coronant. De pecunia eius multa incredibilia ſonuerunt, certe tantum olei, quantum inſuſum eſt eius capiti, potuiſſet in ſua terra precio emiſſe minori. Stulta Anglia quæ tot denariis ſponte eſt priuata. Stulti Principes Ali-

maniz, qui nobile ius suum pro pecunia vendiderunt. Item Simonem Parbornensem accepit Bremen: Archiepiscopus in tutorem, de consensu Capituli & ministerialium. Qui statim impetuit Albertum Ducem de Brunefwich, pro eo, quod Horeborch reedificans contra fidem patris & sui ipsius venit, sed Dux super eo treugas impetrauit. Item Fredericus Raceborg Episcopus obiit, cui Olricus successit.

Anno Domini M. CC. LVIII. Comes Bernardus de Berneborg duxit filiam Regis Abel, die Blasij in Hamborch. Item Gerardus Bremensis Archiepiscopus obiit. Qui cum esset in Parbornensi Ecclesia simplex Canonicus, occurrit ei quidam, habitu incultus, & primo nec turbidus, nec lætus, & dixit: considera diem istum, anno euoluto in præpositum eligeris Parbornensem, & cum possessor fueris, dabis mihi duas marcas. Et factum est ita. Secundo venit iterum ad eum, & dixit: anno euoluto & tali die eligeris in Archiepiscopum Bremensem, & cum possessor fueris dabis mihi v. marcas. Sic euenit, & ille dedit. Et ille dixit ei tertio: Duas res tibi prædixi, quæ euenerunt, tertiam rem dico tibi sine remuneratione. Quinquaginta annis uiues Archiepiscopus, & post hos nō uiues vno die. Mentita est iniquitas sibi. Nam xxxviii. annis sedit, & tricesimo nono obiit, in die Panthalionis, quæ sabbato tunc erat. Quo defuncto facta est dissensio in electione. Capitulum enim Bremense, excepto Scholastico & Cantore, elegit Præpositum Hildebaldum, Præpositus Bremensis se ipsum postulauit. Decanus Hamburgensis nomine totius Capituli sui, postulauit præpositum Bremensem, Scholasticus Hamburgensis elegit Hildebaldum, quem multis triumphis prætermisissis Papa confirmauit.

Anno Domini M. CC. LIX. Christophorus Rex Daciz moritur, & filius eius Ericus septennis coronatur. Ericus filius Abel Regis in Ducatum recipitur. Item Bremensem electum in vigilia Palmarum, confirmauit, & in Episcopum die dominica Benedicta ordinatur & dato pallio ad patriam remisit. Simon Episcopus Parbornensis venit Hamborch, & auditis literis Papalibus, appellauit. Iohannes & Gerardus Comites Capitulum Hamburgense & ciues Hamburgenses appellauerunt, & omnes quieuerunt, nihil eorum quæ præposuerant exequentes. Item postulatus Bremensis, in Lubeke obiit. Et Engelbertus Bremensis Ecclesie Canonicus in præpositum est institutus ab Archiepiscopo, & paulo post ipsum destituit, eique fratrem Alberti Ducis de Brunefwich subrogauit.

Anno Domini M. CC. LX. Richardus Rex in Angliam cum vxore sua rediit & inuestituram Episcoporum Archiepiscopo Colonienfi cōmisit. Item Archiepiscopo Bremensi ultra Albiam misit viros validos in locum qui Wildestcarne dicitur, ut ex illo Comites Holtstaz impugnarent. Comites vero illo obsequio omnes se dare coegerunt.

Anno Domini M. CC. LXI. Regina Daciz Margareta cum filio suo Rege venit contra Comites Holtstaz cum magna populi multitudine super Lohede, sed Comites per Dei gratiam adepta victoria Reginam ceperunt, & in Hamborch in honesta custodia deduxerunt. Statimque Dux Albertus de Brunefwich per auxilium Lubicensium & quorundam Holtstaz infidelium Holtstaz intrauit, & castrum Plone expugnauit. In cuius defensione quidam miles probus & fidelis, cui parcat Deus, cadens mortuus est, & primo Segeberge sepultus, sed Canonici Hamburgenses, quod eorum Canonicus fuerat Hamborch defunctum sepelierunt, ipse requiescat in pace. Item ciuitatem Kil obsedit, sed nō profecit.

Anno Domini M. CC. LXII. Regina Hamborg in captiuitate detenta sit tractatus de pace. Dux & Marchiones, Iohannes & Gerardus Comites cōueniunt in Quedelingeborgh, & postea in Saltwedele. Regina quoque interfuit, sed tamē postea reuersa est Hamborch, & colloquium, redeunte Regina, ad placitum sic finem accepit, quod Holtstaz transgressores reconciliati sunt Comitibus bonis

bonis suis obtentis, & Regina reuerſa eſt in Daciam. Item Helprandus præpoſitus Hamburgeniſis obiit. Item Rodolfus Episcopus Suerinenſis obiit.

Anno Domini M. cc. LXIII. Comes Iohannes Holſatiæ obiit, & eſt ſepultus in Reinvelde. Item eclipſis ſolis in die Dominica, & in die Oſwaldi Regis. Eodem anno Dux Luneburgenſis de Dacia rediens, cum magna multitudine ingreſſus eſt fines Marchionis Miſnenſis, & captus eſt ab eo, cum multis Comitibus & Dominis terrarum, & detentus eſt vno anno & ſex ſeptimanis, captus eſt in vigilia Simonis & Iudæ Apoſtolorum.

Anno Domini M. cc. LXIV. ſolutus eſt Dux Iohannes de Luneborch. Item Nouum monaſterium, quod eſt in terra Holſatiæ, per multas prouincias tam de hoſpitalitate, quam de bona cōuerſatione perſonarū, famoſum, incendio deuaſtatur, in nocte ſancti Martini. Item vina perierunt in Francia. Item Papa Urbanus mortuus eſt, & vacabat ſedes xvii. ſeptimanis, cui ſucceſſit Clemens.

Anno Domini M. cc. LXV. Dux Iohannes de Brunſwich duxit filiam Comitſ Gerardi, cum magna ſolemnitate in Hamburg.

F I N I S.

Bb 1

ERI-

ERICI DANIAE REGIS,
VVRATISLAI VII. DVCIS PO-
MERANIAE F.

HISTORICA NARRATIO, DE ORIGINE GEN-
tū Danorum, & de Regibus eiusdem gentis, deque co-
rundem rebus gestis.

DANI, vt testantur veteres Historiographi, tempore Saruch proaui Abrahæ, regnum quod nunc Dania vel Dacia dicitur, intrauerunt, venientes de Gothia. Qui quidem Gothi, vt dicit Papias, de Gog filio Iaphet orti sunt. Quod autem quidam dicunt, Danos à Danaitis, id est, Græcis venisse, verisimile est, sed vsquequaque certum non est, nisi ab initio dicti sunt Dani; sed quælibet terra habuit nomen speciale, quod habet adhuc, donec tempore David regis habuerunt regem Dan: nam tempore illo, Dan filius Humblæ de Suecia veniens, regnavit super Syalandiam, Onen, Falster & Laland, cuius regnum dicebatur Withesleth. Eo tempore Rex quidam potentissimus ad inuadendum Iutos venit. Quo audito, Iuti timentes valde, locum qui adhuc Kovoiki dicitur, fossatis & fragis ligneis munierunt, miseruntque nuncios ad Dan regem Witheslech, vt eis ferret auxilium, pollicentes ei, victoriam si reportaret, dominium super se. Qui cum suis veniens, apud Kowirki hostibus occurrit, occisis plurimis, & reliquis in fugam actis, Dominus Iutorum factus Dan, cum Iutis Syoniam, Scaniam ac omnes alias Insulas Daciæ sibi subiugavit, & postmodum communi omnium decreto, regnum suum Daniam; & incolas, Danos, à se, qui Dan dicebatur, appellauit.

I. Primus ergo Danorum Rex fuit Dan, filius Humblæ, à quo Dani & Dania, quæ nunc Dacia dicitur, nomen habet: Iulius enim Cæsar primo fertur eam Daciam appellasse, propter hospitalitatem & dapulitatem huius gentis. Dan ergo primus Rex fuit pugil fortissimus & giganteus; cunctis in circuitu terribilis, & prælia clarissima gessit hinc inde. Huic successit secundus:

II. Humblæ filius eius. Hic erat vanus & iners, & pauca notabilia fecit: vnde Lothar frater eius, facta conspiratione Danorum contra fratrem, eum de regno deposuit & pro eo regnavit.

III. Tertius Lothar nimis durus fuit incolis regni, & in multis se nequiter gessit, & ideo tyrannidem eius Dani non ferentes, eum occiderant. Huic successit Skiola filius eius quartus:

IV. Skiola. Iste antequam haberet xv. annos ætatis, occurrens solus magno vrso, & eum cingulo suo ligauit. Hic primo Teutonicos Danis subiugavit & seruire fecit sub tributo: & multa strenue gessit. Huic successit filius eius Gram, quintus:

V. Gram, à quo Gram & Hæreth dicitur. Iste cum quodam gigante in Suecia pugnans, solus occidit eum. Regem etiam Sueciæ occidit, & xvi. fratres eius: & Sueciam tributariam Danis fecit. Postea cum Suibdager Rege Normannos: quod quando aliquis est multum durus, dicitur de eo; ipse est vnus Gram. Huic successit in regnum Suibdager, qui eum occiderat, sextus:

VI. Suibdager. Iste ex patre Dacus fuit, & ex matre Noricus, qui patrem proprium in Norwegia regnantem, de regno expulit, & pro eo regnavit. Hunc in Dacia regnantem occidit Haddinger, filius Gram, in ultionem patris, & pro eo regnavit, septimus:

VII. Had-

VII. Haddinger filius Gram. Iste regem Sueciæ & Hellespontem interfecit. Norwegiam & urbem Dymin subiugavit, & multa clarissime fecit, & post multas victorias indignum ducens mori in lecto quasi pecus, propter laudem mundi, & posteritatis memoriam, seipsum suspendit. Huic successit Frothi filius eius octauus.

VIII. Frothi hinc famildæ. Iste postquam seipsum & totum regnum in bellis depauperauerat, audito quod in Waldæl Syfal, draco quidam super thesauros iaceret, draconem solus adiit, & superatum occidit, acceptisq; thesauris Britanniam, quæ nunc dicitur Frisia, Scotiam, Teutoniam, Sclauiam, Rusciam, & plurimas alias terras subiugavit. Postmodum in Scania pugnans, non manibus inimicorum, sed æstu & pondere armorum suffocatus interiit. Huic successit Haldanus filius eius.

IX. Haldanus. Iste cupiditate regnandi omnes fratres interfecit. Huic successit Ro filius eius.

X. Ro. Iste transtulit ciuitatem, quæ prius dicebatur Hækekelping, de loco qui dicitur Hokorbyergh, & ædificans eam in portu Yfelyeth, & vocauit eam Roskeldæ sermone composito ex nomine suo & ex fonte iuxta quem sita est. Huic successerunt duo filij eius, Haldan & Helgi.

XI. Haldan & Helgi. Isti diuiserunt inter se regnum; Ita quod Haldan regnaret in terra & Helgi in mari. Haldan vero pauca notabilia fecit. Huic successit Helgi frater suus.

XII. Helgi Rex maximus. Iste strenuus bellator, Hochbrodum regē Sueciæ occidit. Teutonicos it. subiugavit, & marinis discursibus multa ardua perpetravit. Hic ad portum quendam Lalandiæ veniens, filiam cuiusdā rustici, nomine Rolfkarl, sibi adduci fecit, de qua filiam genuit nomine Thora, ex qua dicta est Thororū insula, quia ibi sepulta est. Iterumq; post xv. annos illuc veniens, prædictā filiam adduci fecit, nesciens q. filia sua esset, ex qua genuit filium nomine Rolfkraki. Cumq; hoc postea cognouisset, præ nimia verecundia se ipsum suspendit.

XIII. Interea dum Rolfkraki adhuc puer esset, Rex Sueciæ Athissus Danis tributum imposuit, & in signum abiectissimæ seruitutis, præfecit eis c. quendam Racki nomine, quem cum canes occidissent, Athissus posuit eis regē pastorem quendam nomine Suyo.

XIV. Suyo. Iste multa mala & innumera fecit Danis, sicut Athisso promiserat, qui tandem sedens in palatio Wiburgensi, in loco, qui Lufæborgh dicitur, coram omnibus meliorib⁹ regni, à pediculis est corrosus. Huic successit Rolfkraki filius Helgi prædicti.

XV. Rolfkraki filius Helgi. Ipse post multas præclaras victorias ab Hyerwar-do Comite Scaniæ, qui sororē eius habuit in vxorem, in lecto suo proditiose est occisus, in Loxthra curia regali, in Syelandia, cū quo & Bærki & Iælki pugiles clarissimi, cum tota familia regia sunt occisi. Huic successit Hyarwarus.

XVI. Hyarwarus regnavit breui tempore, scil. à mane vsq; ad horā primā. Hunc occidit Haki filius Hamundi, & factus est Rex Danorum.

XVII. Haki igitur regnante venit quidam de partibus septentrionalibus nomine Frithloef, & filiam Rolfkraki duxit in vxorem & occidit Hakonem.

XVIII. Frithloef. Huic successit Othen.

XIX. Othen. Iste morte subitanea propē locum, qui nūc Othenus dicitur, interiit, ibique sepultus est. Hic magnus incantator & magus erat, ita quod ab omnibus circa nationibus pro Deo colebatur, vnde & Græci imaginem ei⁹ auream à Danis sibi pro magno munere missam, cum reuerētia maximā susceperunt. Huic successit Balder filius eius.

XX. Balder, à quo Balderfund dicitur, mare Balticum, pro eo quod ibi pugnavit. Huic successit Hother, qui eum occidit.

XXI. Hother. Iste inuenit in quodā nemore Sueciæ, gladium, qui Mūming

dictus est, cū quo Balder occidit. Ab isto Hoshier villa Othera dicta est, & illuc fugiens, occisus est à Boyo Rege Sueciæ, qui etiam post eum regnavit.

XXXII. Boyo. Huic successit Rorik filius suus.

XXXIII. Rorik. Huic successit Orwendel.

XXXIV. Orwendel. Iste vir valde victoriosus erat, & multa præclara gessit. Huic occidit frater suus Foggi, & regnavit.

XXXV. Foggi. Iste copulavit sibi uxorem fratris occisi. Hunc occidit Amblet⁹ filius dicti Orwendel in ultionem patris, & cum eo omnes meliores regni, cum tota Curia regali combussit, ita, quod vnus superstes non fuit.

XXXVI. Ambletus, qui vir astutissimus erat; regemq; Angliæ bello occidit, & Daciam, Angliam, & Sueciam in dirione sua tenuit. Hunc Wichlethus Rex Norwegiæ vitricus eius occidit in Oresund, in prælio & regnavit.

XXXVII. Wichlethus. Iste accepit uxorem Ambleti, propria vxore repudiata. Huic successit filius eius Vermundus hin blinde.

XXXVIII. Vermundus blinde. Hic vir bellicosus erat. Huius tempore Keto & Wiggo filij Frewini præfecti Sleswicenses occiderunt Athislum Regem Sueciæ, in ultionem patris sui. Huic successit Vffo Starke filius eius.

XXXIX. Vffo Starke. Iste à vii. anno ætatis vsq; ad xxx. noluit loqui, quo vsq; in loco, qui adhuc Kunengkamp dicitur, super Eydoram cum filio regis Teutonorum & meliore pugile totius Teutoniæ solus certans, ambos occidit, & sic conditione vtriusq; gētis, Teutonia Danis iam quarto tributaria facta est. Huic successit Olaf filius eius.

XXX. Olaf qui dictus est Dan hin ste latene. Huic successit Hughelee.

XXXI. Hughelee. Iste occidit Heghmodum & Hagimum tyrannos Sueciæ. Huic successit Frothi.

XXXII. Frothi hin Freene. Iste interfecit Fregerum regem Norwegiæ & x. duces eius. Huic successit Dan filius eius.

XXXIII. Dan. Iste vii. anno ætatis suæ Teutoniā iam v. tributariā Danis fecit. Huic successit Frithlenus.

XXXIV. Frithlenus. Iste urbem Dislinum & Britāniā subiugauit. Huic successit Frothi filius eius.

XXXV. Frothi hin Fritgothæ. Huius tempore Iesus Christus nat⁹ est. Iste subiugauit Sueciam, Britanniam, Hyberniam, Scotiam, Norwegiam, Saxoniam, Frisiam, Vngariam, & omnia orientis vsq; ad Græciam, quorum reges & incolæ oēs seruierūt ei. Hui⁹ tempore venit in Daciam Erix Orthiloghe & Rol frater eius, filij Regneri. Illi interfecerunt Grep cum v. fratribus suis. Contra hunc Frothi venit rex Hunorum cum aliis lxxix regibus, qui ex se vi. reges fecerant duces belli. Quorum quilibet habuit sub se v. m. nauium, & quælibet naui habebat ccc. armatos. Summa nauium xxx. Summa virorum, nouies mille milia hominum, hos omnes occidit Frothi pugnans cū eis in mari iuxta Bleking. Hic tantam pacem in regno suo fecit, quod vnam armillam auream iuxta Eydoram, alteram iuxta Scanor, & tertiam iuxta Warthingborg in via communi suspendit, nec erat qui eam nocte vel die auderet tollere. Hunc occidit vna vetula. Huic successit Yæriu.

XXXVI. Yæriu. Iste modico tempore regnavit, occiditenim eum Frithlenus filius Frothi Fritgothæ.

XXXVII. Frithlenus filius Frothi Fritgothæ. Iste occidit Amundum regem Norwegiæ & vnum draconem. Post quem Frothi filius eius.

XXXVIII. Frothi hin Freknæ. Huius tempore venit Steratz filius Storwerki in Daciam, qui interfecit Wisinum gladiatorem apud Ryciam & Tanæm gigantem apud Bizantium, & in Polonia Wazæ pugilem, & in Saxonia Hamam pugilem, & Teutonicis infestissimus fuit aduersarius, & multa eis obprobria intulit. Nam quatuor aut sex ex eis cōplicans ad modū sedis super eos sedit ad purgandū alium, & multa alia præclara gessit. Iste Frothi anno ætatis suæ xii. Teutoniā

toniam jam sexto subiugauit; & multa alia præclara armis fecit. Hunc Frotho-
nem occidit Syertingus. Huic successit filius eius Ingellus.

XXXIX. Ingellus. Huius tempore, Stercather interfecit septem filios Syer-
tingi, in ultionem regis Frothi. Ipsius etiam tempore occidit Arganturum cum
septem fratribus. Huic successit Olaf filius eius.

XL. Olaf. Huic successit Haraldus filius eius.

XLI. Haraldus. Hunc occidit frater suus Frothi Rechbane, & regnavit.

XLII. Frothi Rechbanee. Hunc interfecit Haldan hin Byerngramee filius sui
fratris Haraldi, in ultionem patris sui. Huic successit Ericus rex Sueciæ.

XLIII. Ericus. Hunc occidit idem Haldan Haraldi filius, & pro eo regnavit.
XLIV. Haldan Byerngram. Iste strenu⁹ pugil fuit, vnde prouocat⁹ à Siwaldo
pugile Sueciæ, vt contra eum & septem filios eius dimicaret, acceptauit, & oēs
pariter occidit. Abiecto enim gladio, quercum radicitus auulsit, & cum ea oēs
conquassauit. Alia quoque vice cum quodam gigante de Suecia, qui habebat
vndecim cubitos altitudinis, nomine Harchbeen dimicans, occidit eum, & cū
eo XII. contubernales eius, & multa alia præclare fecit, vnde dictus hynbyern-
gram, huic successit Hugni frater eius.

XLV. Hugni. Huic successit Siwald filius suus.

XLVI. Siwald. Huius tempore Sterketheer fugit de prælio. Hunc occidit Ha-
ko. Huic successit Sigerus filius eius.

XLVII. Sigerus. Hic constituit bellum contra Hakonem in quo ipse & Hako
pariter corruerunt. Huic successit Goldrie nepos eius.

XLVIII. Goldrie, post cuius mortem regnum Danorum in quinque regna di-
uisum est.

XLIX. Borgardus, qui habuit filiam Siwardi, nomine Role, in vxorem, regna-
uit in Scania.

L. Hundenger in Syalandia. Iste semper impediendo alios perdidit & defen-
dendo se vicit: vnde & ex eo tractum est prouerbiū aliud: Hunderheinz ri-
kæ est.

LI. Hani regnavit in Fyonia.

LII. Hother in Sunder Iutia.

LIII. Reyner in Noruicia.

LIV. Haldanus hin sterkez surrexit post Borchardum in regnum, & fuit valde
strenu⁹ in armis. Hunc occidit Wefetus in Syaladia. Huic successit Harald Hil-
dercan filius Borchardi.

LV. Harald hildercan. Iste hos quinque reges occidit, & ita potens factus est, q^d
omnes reges contra mediterraneum mare ferebant ei tributum, cui cum Rin-
ger, nepos suus rex Sueciæ tributum negaret. Sueciam intrauit, ibique in bello
corruit & cum eo corruerūt Vbbo rex Frisonum, & alij plures reges & xxx. no-
bilibus de exercitu suo. De exercitu vero Ringer regis XII. procerum corruer-
unt. Ibi cū Haraldo pugnaverunt CCC. virgines, quæ Skalmor dictæ sunt; qua-
rum vexillum portauit Hether, quæ postea ciuitatem edificans Hetherby appel-
lauit. Inde etiam dicitur Hefceppe. Huic Haraldo, postquam 1. annis regna-
uerat, successit ei idem Ringer nepos suus.

LVI. Ringer. Huic successit Harald frater suus.

LVII. Harald. Huic successit Oli frater suus.

LVIII. Oli hinc Freenece. Hic adeo agilis erat, quod scansorium ad sellam ha-
bere noluit. Iste adeo effertus fuit quod Starchater ū solo visu super genua pro-
strauit. Hic etiam Sueciam intrauit, & prouocatus ad singulare certamen, pri-
mo die, contra vnum pugnavit, 2. die, contra duos, 3. contra tres, 4. contra qua-
tuor, quinto cōtra quinque, & sic vsq; ad XI. & omnes superatos occidit. Qui dū
in Lætra curia regia in Syaladia federet in balneo, venit Starchater magno pō-
dere auri corruptus à rege Sueciæ, & petita licentia loquendi aliquid secreta
regi, accessit, regemq; nihil mali suspicantē, gladio transfodit, vnde præ nimia

verecundia, post tam vilem, tanti viri occisionē, se à lachrymis numquam potuit continere, donec idem pondus auri, quod acceperat, occisori suo ut eum occideret, impendisset. Huic Oli successit Omundeer filius eius.

LIX. Omunder. Huius tēpore Starchcather senio cōfectus, indignū reputans more aliorū hominum in lecto mori sine gladio, & præcipuē propter occisionē Oli regis, multis precibus persuasit cuidā Hother cuius patrem ipse occiderat, ut eum occideret, obiiiciens ei q̄ patrem eius occiderat, q̄ ille vindicare teneretur; obtulitq; insuper memoratum pondus auri, pro mercede, & sic Other victus spe mercedis & Zelo vindicandi patrē Starchcatherum gladio proprio, qui Skum dicebatur, præcisā ceruice, occidit apud pontē Scaniz, qui Bøylyngbre dicitur, accinctusq; gladio, pontem transiens, cū esset in medio pōtis, Skum de vagina, in aquam cecidit, nec inde leuari potuit vsq; in præsens; tñ aliquando videtur ibi in defluxu aquæ. Iste Stercather venit de Suecia tempore regis Ingelli, portans cōgeriem carbonum in dorso ad acuendum nasum dicti regis, ut vindicaret patrē suum. Idem Starchcather pertrāsīt multas partes orbis pro prælio singulari: Vnde & Græci imaginē eius æream in Italiam miserunt, dicentes eos non posse ei resistere, nisi haberent vnū qui posset pugnare cū tali pugile. Huiusdem p̄ Henricū Æmæthorp militem de Dacia in Teutoniā est portatus pro miraculo, habens sex pollices in magnitudine. Post Ommunder regnavit Syward filius eius.

LX. Syward. Huic se opposuit Simon præfectus Scaniz, & tandem conueniunt in prælium in quo vtriusq; viriliter certantibus principes ambo corruerunt. Post quem regnavit frater eius Butel.

LXI. Butel. Post hunc regnavit Iarmarus Rek filius Sywardi.

LXII. Iarmarus Rek. Iste valde bellicosus erat: intrauit enim Slauiam cū exercitu & Yfmarum regem Slauiorum occidit, & totam Slauiam vastauit. Postea Ollespomici Daciam cum exercitu intrauerunt, quibus Iarmarus rex occurrere non audens, muniuit montem maritimum Scaniz, qui Kolle dicitur, ibiq; cum melioribus regni se inclusit. Tandem cum regnum vastassent, exiuit ad eos, & negocium fortunæ committens, commisit cum eis prælium in Oresfund, ibique corruit. Huic successit Brother frater eius.

LXIII. Brother. Post quem regnavit Siwald.

LXIV. Siwald. Huic successit Snio filius eius.

LXV. Snio. Huius tempore tanta fames erat in Dacia, quod ex edicto regis omnes viri & mulieres non apti ad portandum arma in bellis, occidebantur. Tandem ex consilio cuiusdā mulieris Scanienfis nomine Magge, quilibet nonus homo exiuit de regno, & omnes terras obtinuerunt vsq; Romas. Isti propter longas barbas, dicti sunt Longabardi, qui tandem terram quæ nunc Longabardia dicitur, intrauerunt, ibiq; remanserunt. Postea tempore Caroli Magni Apuliam optinuerunt, ibique vsq; hodie manent. Anno Dñi d. c. xxxv. i. exierunt de Dacia Dani, modo dicuntur Longabardi. Post Snio Biorn regnavit.

LXVI. Biorn. Huic successit filius Haraldus.

LXVII. Haraldus. Post quem Grom. (Alij, Gorm) filius eius.

LXVIII. Grom. Iste erat mirabilis inuestigator nouarū rerum, vnde & assumptis cccc, probissimis satellitibus, nauigauit versus Aquilonem ad sedem Geruthy, vbi vidit stupenda mirabilia, & multa pericula passus est. Tandē consumptis omnibus focis vsq; ad xxx. per diuersa monstra, vix cum vita in Daciam rediit. Huic successit Godriē filius eius.

LXIX. Godriē hin gyafmilde, qui Godefrith dictus est. Hic bellicosissimus erat, & totam Teutoniā iam septimo tributariā fecit. Subiugauit etiam Sueciam & Frisiam.

Anno Dñi d. c. c. lxxvi. venit Carolus Imperator cum toto imperio suo contra Godefrith regē Daciæ, cui idem Godefrith ultra Albiam occurrens, fugauit Carolū de Saxonia, & eam totā vastauit, q̄ eodem anno Saxonia cōuersa fuerat ad fidē Christi per Carolum. Postquam contra Francos xxxvi. annis continuis pugna-

pugnauerat. Postea idem Godefrith fugato Imperatore & Saxonia vastata, ibidem à proprio milite cultro transfixus est in ventre. Post ipsum regnauit Olaf filius eius.

LXX. Olaf dictus Gothdranker. Huic successit Henning filius eius.

LXXI. Henning regnauit xxviii. annis, qui cum Imperatore pacem faciens, Eydoram terminum regni sui accepit. Huic successerunt duo reges, Ring & Siwardus.

LXXII. Ring regnauit in Iutia.

LXXIII. Sywardus regnauit in insulis. Isti duo reges inter se diu pugnauerunt & tandem in bello mutuo ambo corruerunt, quibus successit in regnum Reyner filius Ring.

LXXIV. Reyner Lechbroki. Iste subiugauit Angliam, Scotiam, Hyberniam, Norwegiam, Sweciam, Teutonium, Slauiam, Rusciam & omnia regna occidentis. Ita quod ix. filios suos singulos, in singulis terris reges fecit, & ipse de vno regno in aliud inter eos pertransiuit. Tandem in Hybernia occisus est, & filij eius fere omnes in diuersis locis sunt occisi. Hic per xi. annos vrbes Franciæ vastauit, & Parisiis veniens in Ecclesia sancti Germani, & Aquisgrani in palatio Imperatoris stabulum equorum fecit, & multa mala Ecclesiæ intulit. Huic successit Inguar filius eius.

LXXV. Inguar filius Lotbroki. Iste omnium fratrum suorum crudelissimus fuit. Cui successit Sywardus.

LXXVI. Huic successerunt Anulo & Sigefridus.

LXXVII. Anulo.

LXXVIII. Sigefridus. Isti duo nepotes fuerunt regis Godefridi. Inter quos pugna fuit x. annis, & cum inter se de primatu regni conuenire non possent, scilicet prælum diuiserunt, in quo reges ambo corruerunt, & cum eis xi. m. hominum. Pars autem Anulonis cruenta victoria potita, Reinfridum & Haraldum in regnum posuit, & facta est pugna inter eos ix. annis.

LXXIX. Haraldus tandem Reinfridum de regno expulit, & solus regnauit. Tunc filij Sigefridi, Haraldum de regno expulerunt. Qui ad Imperatorem Lodewicum supplex confugit.

Anno Domini d. ccc. xxvi. baptizatus predictus rex Haraldus apud Maguntiam cum vxore & fratre suo Erico, & per auxilium Imperatoris in regnum restitutus est, moxq; Christianitatem reliquit.

Anno Dñi d. ccc. xxviii. Sanctus Anscarius veniens ad Daciam, reuocauit predictum regem Haraldum ad Christianitatem, & Ecclesiam in Hadeboth construere fecit. Post quem regnauit Ericus frater eius.

LXXX. Ericus. Iste mox ut regnum accepit, Ecclesias claudi iussit, sed & oēs Ecclesias Franciæ, Fritiæ, Angliæ, Lothoringiæ, Teutoniæ, cum Episcopis & clero truncatis succendit & destruxit. Huius etiam tempore Rollo Dux Danorum Franciam intrauit, & Carolum regem Franciæ compulit dare sibi terram, quæ nunc Normannia dicitur. Tunc ortum est bellum inter Ericum & filium fratris sui Guthorm regem Norwegiæ, in quo tanta cæde mactati sunt utriq; ut vulgus omne caderet, sed & reges ambo corruerunt, nec aliquis de stirpe regia remansit, nisi Grici nomine Erik Barn.

LXXXI. Erik Barn. Iste ut regnum Danorū suscepit, multo plura mala fecit, quam patres eius in omnibus regnis. Vastauit enim Saxoniam: Brun ducem occidit, & xii. comites. Quia plures vrbes cum ciuib; Episcopi cum grege truncati sunt, Ecclesiæ cum fidelibus iacentæ sunt. Theodoricus & Narwardus Episcopi truncati sunt.

Anno Domini d. ccccii. Arnulph^{us} Imperator Danis in Teutonia occurrere prostrauit ex eis c. hominum bello cælitus administrato. Eodem anno obiit Ericus Barn, & regnauit pro eo Olaf rex Sueciæ.

LXXXII.

LXXXII. Olaf Rex Sueciæ. Ille vi & armis optinuit regnum in Dacia, & regnavit v. annis. Huic successit Gyruth.

LXXXIII. Gyruth nepos Olavi, & ipse natione Danus & regnavit v. annis. Hunc occiderunt Dani. Post quem Lotheneknuc.

LXXXIV. Lotheneknuc filius Erici Barn. Ille hellitossus erat multum & versutus, & regnavit xi. annis. Huius tempore quilibet tertius de servis & pluralibet hominibus exiit de regno, & venientes totam Pruciam, Semigaliam, & terram Caelorum, aliasq; quam plures terras subiugauerunt sibi, & delectati tertarū vbertate noluerunt redire, sed ibi remanent vsq; in præsentem diem. Ille Lotheneknuc mortuus est paganus. Huic successit Frothi filius eius.

LXXXV. Frothi, victor Angliæ. Ille xx. annis hæc duo regna tenuit, & in Anglia fecit se baptizari. Post quem filius eius Gorm.

LXXXVI. Gorm, huius Enske. Hic dictus est Orm harthifnuæ & regnavit iv. annis in Anglia baptizatus. Post hunc Haraldus filius eius.

LXXXVII. Haraldus. Huic successit Gorm Gamele.

LXXXVIII. Gorm gamele, cuius vxor fuit Thyre danebort, quæ post mortē mariti nobiliter regnum tenuit, & munitionem, quæ Danewirki dicitur fecit lignis tantum. Isti ambo mortui sunt pagani, sepultiq; in duobus collibus iuxta labenge. In diebus huius Gorm, ferunt Danos incensis Ecclesiis, sacerdotes ante altaria trucidasse, & clerum vulgo mixtum, aut occidisse, aut in captiuitatem duxisse. Crucis etiā truncatę ludibrio sunt habitæ à Danis. Anno dñi d. cccc. l. obiit Gorm Gamele, cui successit Harald blatan filius eius.

LXXXIX. Harald blatan regnavit l. annis. Ille cum exercitu magno subiugavit sibi Angliam, & rediit. Tunc Imperator Otto, qui dictus Otto Magnus, parauit se ad inuadendum Daciam. Cumque legati ei venissent Sleswic, Dani occiderunt eos, & vnum Marchionem cum eis, ad quod vlcissimum Imperator cum exercitu Daciam intrauit. Etq; Haraldus rex in extremis finibus regni sui erat, scilicet in Hallandia, Imperator totam lutiam vastauit vsq; mare, q; ab eo Odefund dicitur. Ibi enim lanceam suam in mare misit, ad perpetuam rei memoriam. Quò audito Haraldus vehementer commotus, versus lutiam festinauit cum furore magno. Quod intelligens Imperator fugit, & in Lohete supetueniens, Haraldus occidit Ypponem Ducē exercitus Imperatoris, reliqui vero Teutonici fugerunt. Quo factò ipse de consilio matris suæ vallum Danewirki cepit instaurare. Hunc Haraldum filius ei⁹ Syen de regno expulit, q; ad prædicationē Poppoponis cappellani dñi Papæ baptizatus fuerat, cū quo patet ter consiliū habuit, & semper perdidit, & tandē miles filij patris occidit in Scania, qui miles Hako dicebatur, & regnavit pro eo Suen Tyngekeg filius eius.

XC. Suen Tyngekeg. Ille propter scelera sua à Slauis ter captus est, & redemptus, semel tantò pondere auri, quantum in armis ponderabat, & bis tanto pondere argenti. Nouissime de regno expulsus, apud regem Sueciæ xiv. annis exulauit. Tandem ad Christi fidem conuersus baptizatus est, & mox Deo fauente, regnum suum recepit, occiso rege Norwegiæ in Mesund, qui regnum eius tenuerat, & ita Suen duo regna Daciæ & Norwegiæ inuasit, & Angliam & optinuit illud regnum, & ibidem mortuus est, & portatus Roskildis ibiq; sepultus est. Huic successit Haraldus filius eius.

XCI. Haraldus. Ille homo fuit effeminator & totus libidini deditus, hac de causa Dani eum deposuerunt de regno, & Gameleknuc fratrem eius regem fecerunt, quod bellicosus homo fuit, sed tædio affecti super eo, & raro in regnū fuit, & continue extra regnum in bellis, quod tamen pro gloria regni libenter tolerare debuissent, Kanutum deposuerunt & Haraldum effeminatorum & vbi valentē regno præfererunt, qui tamē cito post mortuus est, & successit ei dictus Gameleknuc frater eius.

XCI. Gameleknuc. Ille cū mille nauibus inuadens Angliam, eam subiugauit, Æltonicam etiam gentē subdidit, Ricardum etiam ducem Normanię de Fran-

cia

cia expulit, & uxorem regis Anglorum expulsi & mortui accepit, & genuit ex ea filium, nomine Hartheknuc, & filiam nomine Gummilfid, quam Henricus filius Conradi Imperatoris uxorem accepit.

Anno Dñi M. xxviii. S. Olauus rex Norwegiæ martyrizatus est, cuius regnū obtinuit idem Gameleknuc rex Daciæ, & regnauit super tria regna Danorum, Anglorum & Norwegiæ. Fuit autem omnium regum pulcherrimus, strenuissim⁹ & largissimus. Hic primus religiosos in Daciā induxit, & multos Episcopos de Anglia in Daciā adduxit. Obiit autem Gameleknuc anno regni sui xxxiii. relinquens tres reges filios videlicet.

XCIII. Hartheknut in Dacia, Haraldum spurium in Anglia, Swenonem spurium in Norwegia. Harald vero. iv. tantum annis regnauit & mortuus est. Cuius regnum Hartheknuc rex suscepit. Suen vero v. annis in Norwegia regnans obiit. Cuius regnum accepit Magnus filius sancti Olai. Quod audiens Hartheknuc, cum Anglis & Dacis Norwegiam intrauit, sed per amicos reconciliari sunt, Magnus & Hartheknut tali pacto, quod qui diutius uiueret superstes regnum defuncti acciperet. Ille Hartheknut regnauit super Daciā, Sueciam, Sclauiam & Angliā. Qui præter quotidianam familiam suam vi. millia armorum continue tenuit. Qui cum lx. longis nauibus ad domandū regna æstate discurrebant, hyeme vero in castris manebant, quibus quasi religiosi, leges & statuta præscribebat honestatis: vnde tēpore suo super omnes reges mundi terribilis & laudabilis exstitit. Trāsiuit etiam cum Imperatore in Italiam ad domandū nationes exterar. Obiit autē in Anglia. Huic successit Suen Estreth, scilicet filius sororis Gameleknuc.

XCIV. Suen Estreth, sc. filius Vlti comitis Angliæ regnauit post Gameleknuc. Quod audiens Magnus rex Norwegiæ prædictus, nō immemor pacti sui quod fecerat cum Hartheknuc venit contra Suen & vicit eum, & subiugauit sibi. Sanctus tñ Edwardus rex Angliæ frater Suenonis, coactus est tributū soluere & declarare eum hæredē regni post se. Tūc iterum Magnus rex Norwegiæ ad bellandū Suenonem venit, cum exercitū innumerabili, quasi arenā mari, nauigio in Oresund, sed cum incaute de nauī in nauem transiret, cecidit in mare, & submersus est. Quo audito Suen, regnum eius obtinuit. Item dum idem Suen in Norwegia moram faceret, Sclauī vastauerunt Iutiam vsque Ripis. Qui casu rediens de Norwegia, hostibus cū præda exituris, prope Sleswic occurrit, prostratusq; ex eis vi. millia hominum, cæteris fugientibus.

Anno Domini M. lxxiv. obiit rex Suen Estreth, scilicet. Huic successit Harald filius eius.

XCV. Harald filius Suen. Huius tempore recessit Anglia à dominio Danorū, postquam cxx. annis continuis subdita fuerat Danis. Post hunc regnauit Knut frater eius.

XCVI. Knut regnauit octo annis. Qui vir bonus erat, & multas Ecclesias in regno construxit, & homines ad cultū Dei pro viribus induxit, sed aliquas partes regni nunquā inducere potuit, vt soluerent decimas. Cum expeditionē autem congregasset in Fiskebek iuxta Wibergh, vt Angliā debellaret, frater eius Olauus Dux Iutiæ, totum dissipauit perditiose, & eum occidi procurauit.

Anno Domini M. lxxxiii. ordo Caturiensium exordium sumpsit.

Anno Domini M. lxxxviii. martyrizat⁹ est S. Kanutus rex Danorum in Othens per prodicionem fratris sui Olai Ducis, in Ecclesia S. Albani martyris, & frater eius Benedictus cum eo. Cui successit frater suus idem.

XCVII. Olauus. Huius tempore, facta est tanta fames in Dacia, vt homines pro herbis agrestibus litigarent. Nam segetes vii. annis regni eius per aeris intemperiem perierunt. Anno vii. regni sui inuentus est in lecto suo subitanea morte præuentus Olaf Hunger. Huic successit Erik Egothe frater suus.

Anno Domini M. lxxxviii. Translatio Sancti Nicolai de Myrra in Barum.

Anno

Anno Domini M. xcviii. Exordium Cytherciensis ordinis sumpsit xii. Kalend. Aprilis.

XCVIII. Erik Egothz. Qui sic dictus est primo, q. mox vt regnum accepit, tanta fertilitas terræ reddita est, vt modius paruus, cui libet bladi nō valeret vt duos denarios vsuales. Secundo dictus est Egothz, quod ita magnus homo fuit, q. super omnem populum ab humero & sursum videri potuit, habēs in se fortitudinem quantā quatuor fortiores regni. Tertio quia ita bonus fuit regno, quod cū ad terram sanctam proficisci pararet, Dani tertiam partem omnium bonorum terræ voluerunt dare terræ sanctæ, pro redemptione crucis, ad hoc, vt ipso in regno maneret, sed noluit manere. Iūto iter arripuit cū magna militia, & veniens Romā, Ecclesie Lundenſi Archiepiscopū & primatū super tria regna optinuit. Inde Cōstantinopolim veniēs, ab imperatore Græcorū honorifice est receptus.

Anno Domini M. c. sedit Pſcalis II. annis xviii. mēſibus quinque, diebus vii.

Anno Domini M. c. i. obiit Ericus Egothz, in Cypro insula cum vxore sua, vbi & miraculis corruſcant. Post quem frater ſuus Nicolaus. In c. iiii. Ascendens factus est primus Archiepiſcopus Daciæ.

XCIX. Nicolaus rex cum filio ſuo rege Magno Kanutum filium fratris ſui Erici Egothæ, iuxta Bingſteth occidit.

Anno Domini M. c. xi. Pſcalis Papa captus est ab Henrico rege.

Anno Domini M. c. xiii. beatus Bernardus ordinem intrauit.

Anno Domini M. c. xv. Conuentus venit in Claramvallem. Sanctus Kanutus fit Dux in Dacia. In c. xviii. Gelasius Papa vno anno sedit. In c. xix. Calixtus Papa II. annis & v. mēſibus x. diebus viii. In c. xx. Ordo præmonſtracenſium incepit. In c. xxv. Honorius Papa II. sedit annis v. Hēricus Imperator obiit. In c. xxvii. Tartari Vngatiam inuaſerunt. Cardinales cum Abbatibus capti ſunt. In c. xxx. Sanctus Kanutus Dux martyrizatus apud Havelſteth à Magno filio Nicolai regis. Ericus enim factus est rex in Scania. Eodem anno filius sancti Kanuti regis Dux Flandriæ occiſus est à propriis militibus in Ecclesia.

C. Viuente adhuc prædicto Nicolao rege, filius eius Magnus factus est rex Danorum & Gothorum. Scanienses vero elegerunt prædictum Ericū Emum filium Erici Egothæ in regem, contra quem venerunt reges Nicolaus & Magnus filius eius, & bello inito, in Fothwik anno Domini M. c. xxxv. vbi corruit Magnus & cum eo vi. Episcopi, quatuor de Iutia, vnus de Syalandia, vnus de Suecia, & multi nobiles de Dacia cum eis. Nicolaus vero fugiens, venit Sleswic, ibiq. occiderunt eum ſutores Sleswicenses. Huic succēſſit Ericus Emum memoratus.

C. I. Ericus Emum. Qui cauſa regnandi occidit Haraldum & liberos eius.

Anno Domini M. c. xxxvii. tenebræ factæ ſunt in Quadrageſima in omni terra. Aſcerus primus Danorum Archiepiſcopus obiit, & Eskillus electus est.

Anno Domini M. c. xxxix. Ericus Emim occiſus est quadam die in palatio, à quodam Plog Swothe. Huic succēſſit Ericus Lamb filius ſoris eius.

Anno Domini M. c. xl. Olauus filius Harald, quem quædā pars fecerat regem, ſurrexit contra Ericum Lam. Et 4. Kalen. Aprilis tenebræ factæ ſunt per totum orbem.

Anno Domini M. c. xli. Eskillus archiepiſcopus poſuit Olauo obſides.

Anno Domini M. c. xlii. Bellum fuit Diſſling ter vno die & vno anno xlii. vicibus inter Ericum & Olauum, & ſemper fugit Olauus ante Ericum. Et conuentus miſſus est in clauſtrum.

Anno Domini M. c. xliiii. Olauus occidit Rikonē Episcopū Roſkildenſem. Olauus Harald filius in bello occiditur.

Anno Domini M. c. xlii. Ericus duxit ſororem Hērici Bremenſis Episcopī. Conuentus miſſus est in Heriuadum & in Nidal. Celeſtinus Papa ſedit mēſibus tribus. Lucius Papa II. annis.

Anno

Anno Domini M. C. XLVI. Eugenius Papa sedit IX. annis. Conuentus missus est in Lyusce VII. Idus Iulij.

Anno Dñi M. C. XLVII. Cōuentus mittitur in Hofvæthe. Bellum fuit Slangthorp. Ericus Lamb obiit, factus monachus in Densh. Quo mortuo Iucentes nomen regis imposuerūt Kanutho filio Magni. Scanienles vero maioribus insulis, Suenonē filium Erici Emim eligerūt, & facta est pugna inter eos XII. annis.

Anno Domini M. C. XLVIII. Sanctus Malachias migravit.

Anno Domini M. C. XLIX. Eskillus Archiepiscopus captus est à Suenone rege. Bellum fuit apud Arcunc in Slauiā.

Anno Domini M. C. LI. dictus Retillus prapositus migravit Wiberghum. Bellū fuit in Slangthorp & fugit Kanutus. Conuent' mittitur Kalend. Maij, qui professus est postea in Efrom.

Anno Domini M. C. LI. Bellum fuit Wiberger, & iterum fugit Kanutus.

Anno Domini M. C. LII. exulauit Kanutus in Rusciam, qui assumpto auxilio de Saxonia, pugnavit & fugit.

Anno Dñi M. C. LIII. S. Bernardus Abbas Clateuallis migravit. Conuentus venit in Efrom. Kanutus rex rediens de Russia venit in Frisiam, ibiq; cōstruxit Castrum Mildeborgh cum auxilio Frisonum. Quo audito Sueno cum tota expeditione Danorum venit Sleswic. & adductus inde nauibus per terras vsq; Huchlstheth, prædictum castrum Mildeborgh obsedit, & magnā partem Frisic incendio vastauit. Cui occurrens Kanutus cū Frisonibus superauit cum in bello, in quo plurimi Scanienles corruerunt cum aliis nobilibus.

Anno Domini M. C. LIV. despōsavit Waldemarum filius S. Kanuti Sophiam fororem Kanuti regis. Dani omnes elegerunt duos reges scilicet Kanutum memoratum, & Waldemarum filium Sancti Kanuti. Tunc Sueno rex fugit in Saxoniam.

Anno Dñi M. C. LV. Anastasius Papa sedit annis tribus. Rediens de Saxonia Sueno cum duce Hérico, venit Simerstach, sed fuga arrepta Dux cum rege itef IX. dierum veniendo sub compendio duorum dierum fugiendo cōpleuerunt.

Anno Dñi M. C. LVI. facta est inter reges pax, diuiso regno in tres partes.

CII. Kanutus optinuit Iutiam.

CIII. Waldemarum Scaniam.

CIV. Sueno Syalandiam. Post paucos autē dies idem Suen rex Syalandiæ inuitauit Kanutum regem Iutiæ, & Waldemarum regem Scanix ad testum suum Rosculdis, vbi omnibus vino prægauatis, tēpore nocturno cū adhuc corea duceretur in aula regia, occidit Kanutum Regē & Constantium cognatum ei⁹, in vigilia S. Laurentij. Waldemarum vero vulneratus fugit in Iutiam, quem Suen insecutus est cum exercitu. XI. millia Virginum passæ sunt in Colonia.

Anno Dñi M. C. LVII. conuenerunt Suen & Waldemarum reges in cāpo, qui Grathæthor dicitur, in prælio, in quo Suen occisus est, & sepultus in Capella Grathæ, & Waldemarum optinuit monarchiam totius Daciæ.

Anno Domini M. C. LVIII. Adrianus Papa sedit annis quatuor. Absalon fact⁹ est Episcopus Roskildensis. Conuentus mittitur in vitæ scola Nonis Aprilis.

Anno Domini M. C. LX. Conuentus venit in Saba.

Anno Domini M. C. LXI. conuentus missus est Sora Idus Iulij.

Anno Domini M. C. LXII. Tuta vallis funditur.

Anno Dñi M. C. LXIII. natus est Kanutus filius Waldemari regis. Rex Waldemarum iuit ad cōsiliū Imperatoris Metis, vbi multos dolos Imperatoris expertus est, sed suis strenuissime & cautissime in omnibus se gerētibus nutu diuino & directione Hérici Ducis Brunswicēsis fretus in Daciam sanus rediit. Tūc rex malitias Teutonicorum przuenire volens, munitionem Danwarki muro circumcinxit, ante enim lignis tantum munitus erat locus ille.

Anno Domini M. C. LXIV. conuentus missus est in Gurualiam VI. Idus Septembris.

Anno Domini M. c. lxxv. conuentus venit in Om, quæ Carà insula dicitur. Waldemarus subegit Slauos.

Anno Dñi M. c. lxxvii. Buricius captus est, & effossis oculis castratus.

Anno Domini M. c. lxx. Natus est Waldemarus, filius Waldemari. Sanctus Thomas archiepiscopus Angliæ martyrizatus. Ro à Danis adquisita est & ad fidem Christi conuersa. Iarmarus baptizatus. Leges Danorum æditæ sunt. Conuentus mittitur in Dobrun Kalend. Martij.

Anno Domini M. c. lxxi. Sanctus Kanutus Dux & martyr translatus est Ringster.

Anno Dñi M. c. lxxii. Conuentus venit in Dargun & in insula Dei.

Anno Dñi M. c. lxxiii. Conuentus venit in locū Dei qui dicitur Loum. Christophorus Dux obiit. Maximus terræ motus fuerat in Dacia.

Anno Domini M. c. lxxiv. Conuentus venit in Colbar, qui dicitur Meraualis 4. Nonas Februarij.

Anno Dñi M. c. lxxvi. Castrum Stettin à Danis obseffum est.

Anno Domini M. c. lxxvii. Sancta Margareta Roskildis passa est. Kanutus filius Waldemari primi factus est rex Scaniæ & Hallædiæ patre innuente & consentiente.

Anno Domini M. c. lxxviii. Eskillus secundus Archiepiscopus Daciæ recessit factus monachus Clareuallis. Absalon fit Archiepiscopus. Eodē anno sol obsecratus est in vigilia sanctæ crucis feria quarta.

Anno Dñi M. c. lxxx. obiit S. Nicolaus in Arus. Bellum fuit in Flyfæ.

Anno Domini M. c. lxxxi. rex Waldemarus occurrit Fritherico Imperatori apud Thrauen, vbi duas filias suas maritauit, vnam filio Imperatoris, aliam Comiti Sifrido, vbi etiam obtinuit ab Imperatore Dominium totius Nordalbingiæ, hoc est, omnium terrarum ad aquilonarem partem Albiz, super quo habuit literas Imperiales cum bulla aurea, & literas Papales, videlicet Domini Innocentij Papæ tertij de confirmatione dictæ collationis pro iure perpetuo habendæ, sed has literas post mortem regis, Abe quædam mulier Teutonica, filia diaboli destruxit in odium Danorum.

Anno Domini M. c. lxxxii. Obiit Waldemarus, id est, filius Sancti Kanuti Ducis, anno regni sui xxv. Post quem:

CVI. Kanutus filius suus. Obiit etiam Eskillus Archiepiscopus in Clareualle.

Anno Domini M. c. lxxxiv. Expeditio facta est in Walgust.

Anno Domini M. c. lxxxvi. cōuentus missus est in Oliciam. Obiit Suno Ebonis scilicet.

Anno Domini M. c. lxxxvii. Hierosolyma à Soldano capitur, & Christiani delentur. Eclypsis solis facta est.

Anno Domini M. c. lxxxviii. Sanctus Kanutus translatus est. Dux Waldemarus factus est miles.

Anno Domini M. c. lxxxix. expeditio facta est in Slaiiam.

Anno Domini M. c. xc. obiit Magn^o Vlf. Cōuentus mittitur in Reigneveld. Kalend. Nouemb.

Anno Dñi M. c. xc. i. expeditio facta est in Flandria, quam vicerunt Dani.

Anno Domini M. c. xcii. Waldemarus Episcopus, nullo cogente, regi se opponens, iuit in Norwegiam. Indeque rediens cum xxxv. lōgis nauibus, captus est, & in turri Syelberg positus vbi fedit 14. annis. Conuentus mittitur in Gulholm. Petrus Sunonis fit Episcopus. Primum incendium in Esfrom.

Anno Dñi M. c. xciv. Conuentus venit Asylum. Expeditio facta est in Esconiam. Comes Adulphus factus est homo regis tributarius Daciæ.

Anno Dñi M. c. xcvi. Conuentus venit in Oliuam. Gregorius viii. diebus 33. fedit. Ventus vehemens fuit.

Anno Domini M. c. xcvi. Clemens Papa ii. annis. Kanutus rex duxit exercitum in Esconiam. Obiit Gerthrud regina.

Anno

Anno Domini M. c. xcvi. ordo sanctæ Trinitatis incepit.

Anno Domini M. c. xcvi. Innocentius Papa 111. sedicennis 19. Obiit Sophia regina. Petrus Episcopus captus est, & frater eius Thorbernus occisus. Terræ motus fuit in Dacia.

Anno Domini M. cc. Ordo fratrum minorum incepit. Castrum Reynsberg acquisitum est, & Thimerskia.

Anno Domini M. cc. i. Obiit Absolon tertius Episcopus Daciæ, & consecratus Andreas.

Anno Domini M. cc. 11. Sanctus Wilhelmus Abbas migravit. Comes Adolphus captus est. Castrum Seghebyrgh acquisitum est 2. Idus Nouembris obiit Kanutus rex filius VV. & Comes Alberrus factus est miles.

C VII. Waldemarus coronatus est in regem eodem anno.

Anno Dñi M. cc. 111. comes Adolphus liberatus est, positus obsidibus, ad x. annos. Redditum est castrum Louemborg.

Anno Domini M. cc. iv. expeditio facta est in Norwegiam per regem Waldemarum, qui Erlingum constituit ibi regem, & Philippum Ducem, qui ambo facti sunt homines regis, apud Thunsbyzrgh. Obiit Esbernus Snare. Secundum incendium in Esrom.

Anno Domini M. cc. v. rex Waldemarus duxit Dagmar filiam regis Boemiæ in uxorem. Dani Albani transeuntes destruxerunt Ercenborg.

Anno Dñi M. cc. vi. Waldemarus Episcopus liberatus est ad preces Dagmar reginæ, ita tamen quod iuravit se nunquam Daciam intraturum. Postea vero factus Archiepiscopus Bremensis, cum se regi opponeret ad Instatiam regis Waldemari depositus est & excommunicatus à Papa. Andreas Archiepiscopus duxit exercitum in Riualiam.

Anno Domini M. cc. vii. Conuentus venit in Tuta insula, Waldemarus fugavit Imperatorem.

Anno Domini M. cc. viii. Dani corruerunt in Lene. Rex Waldemarus castrum Hwiceborg destruxit. Pons ultra Albiam factus. Castrum Hereborg iussu Waldemari factum est.

Anno Domini M. cc. ix. natus est Waldemari 111. filius 11. Conuentus mittitur in Dargun de Doberam.

Anno Domini M. cc. x. Expeditio facta est in Pruciam & Samland. Mistwin, Dux Poloniæ factus est homo regis. Swerkerus rex Sweciæ occiditur. Conuentus venit de aurea insula in Rus regium.

Anno Domini M. cc. xi. Dani castrum Dymin reedificant, & Nycenborg destruant.

Anno Domini M. cc. xii. Obiit Margareta regina, quæ propter præcipuam formæ pulchritudinem dicta fuit Dagmar.

Anno Domini M. cc. xiii. obiit Iohannes filius Esberni Snare.

Anno Domini M. cc. xiv. Petrus senior Roskildensis Episcopus & Nicolaus Episcopus Ripensis obierunt. Comes Guncellinus & Comes Henricus frater eius, terram suam à Rege receperunt & ei fidelitatem iurauerunt. Dani obtinuerunt castrum Stetin, & castrum Marchionis Muten, Rex VValdemarus secundas nuptias celebravit cum Berengaria sorore Ferandi Comitis Flandriæ, quæ Bringemle est dicta.

C. VIII. Anno Domini M. cc. xv. Waldemarus tertius eligitur in regem. Imperator Otto fidem violans, & contra iuramentum suum veniens, Halsatiam eam sibi subigere volebat: contra quem venit Rex Waldemarus cum exercitu copioso, habens secum de solis Frisonibus sexaginta millia hominum, quo audito Imperator non est ausus expectare congressum belli, sed fugit ultra Albiam, perditis in singulari certamine, duobus melioribus pugilibus Imperij, quos deiecerunt duo Frisones, videlicet Suen Stercke & Brother Ganling.

Anno Domini M. cc. xvi. Petrus filius Jacobi fit Episcopus Roskildis. Gelu super

per Albiam viam præbente, rex Waldemarum cum exercitu transiit ad terram Henrici Comitis Palatini quam vastauit incendio, donec eam sibi totam subiugauit. Item duo castra contra Hamborg construxit, & tandem ciuitatem cepit. Narus est Ericus filius Waldemari regis, cui pater eodem anno ducatum Lutię contulit, & Nicolaus filio illegitimo comitarum Hallandię.

Anno Dñi M. cc. xvii. Comes Albertus ex mandato regis Waldemari ædificauit castrum Trauenemundę, & Dani castrum in Thyemesk construunt.

Anno Dñi M. cc. xvi. obiit Imperator Otto. Rex Waldemarum conuocatis totius regni primis xv. Episcopis, tribus Ducibus & tribus comitibus, Abbatibus etiam, aliisque quam plurimis Waldemaro filio suo in Sleswic diadema regni imposuit. In festo B. Iohannis Baptistę, obiit Comes Nicolaus.

Anno Dñi M. cc. xix. rex Waldemarum congregato exercitu per maximo, cum mille quingentis lōgis nauibus Estoniam intrauit, & post multa bella totam terram illam ad fidem Christi conuertit & Danis subdidit vsque in præsens.

Anno Domini M. cc. xx. Sanctus Thomas Archiepiscopus Roskildensis Anglię translatus. Hierosolyma à Christianis recuperatur.

Anno Domini M. cc. xxi. Obiit Berengaria mater regum Erici, Abel & Christophori. Obiit Rikece regina.

Anno Domini M. cc. xxii. Gregorius Cardinalis fuit in Dacia. Andreas Archiepiscopus cessit. Abbas Gunnerus Care insulę electus est in Episcopum.

Anno Domini M. cc. xxiii. rex Waldemarum vna cum filio suo Waldemaro tertio, à suis proditi, capti sunt in lectis suis à comite Henrico in insula Lyuthe Iohannis ante portam Latinam, & in Slauiam ducti in castrum Zuerin, manserunt ibi fere per triennium & tunc redempti sunt per Danos pro lxx. millia marcarum in pondere Lubecensi, sed equi, vestes, & alia iocalia, quę dederunt omnibus melioribus Saxoniz, in die exitus sui in duplo plus valebant. Nota Lector; Teutonicos nunquam, aut raro præualuisse & triumphos duxisse, nisi per prodicionem & fraudē, quod habent ex natura, sicut patet in captiuitate dictorum duorum regum, & in aliis multis.

Anno Domini M. cc. xxiv. Petrus Saxonis fit Archiepiscopus. Obiit Andreas Camerarius.

Anno Domini M. cc. xxv. Obiit Petrus Iacobi Episcopus Roskildensis. Cui successit Nicolaus Stig, scilicet.

Anno Dñi M. cc. xxvi. soluti sunt duo reges. Obiit Sanctus Franciscus. Multi Frisones corruerunt in Thidmerskia, & tamen Thidmerskia Danis subiugata est.

Anno Domini M. cc. xxvii. Bornhouet, vbi Dani corruerunt. Nam Thidmerskieneses in ultimo exercitus collocati, prodicionē facientes, exercitum Danorum cum quibus erant, à tergo percusserunt. Gregorius ix. Papa sedit.

Anno Dñi M. cc. xxviii. Andreas & Petrus Archiepiscopi obierunt.

Anno Domini M. cc. xxix. rex Waldemarum iii. celebrauit nuptias cum filia regis Portugaliz Elienor Ripis, in festo beati Iohannis Baptistę.

Anno Domini M. cc. xxx. Otto Cardinalis fuit in Dacia. Vffo fit Archiepiscopus. Eclipsis solis; & pestilentia hominum & iumentorum magna fuit.

Anno Domini M. cc. xxxi. Obiit Rex Waldemarum iii. filius Waldemari secundi, & Regina Elienor cito post eum in partu.

CX. Anno Domini M. cc. xxxii. Ericus rex filius Waldemari secundi, coronatus est à Domino Vffone Archiepiscopo; & frater eius Abel ducatus Lutię accepit. Eodem anno fratres minores nudis pedibus Daciam intrauerunt & domum Ripensem fundauerunt.

Anno Domini M. cc. xxxiii. Eternus Snerling obiit. Obiit pia memoriz Nicolaus Cancellarius, Episcopus Sleswicensis.

Anno Dñi M. cc. xxxiv. Fratres minores domum acceperunt Sleswic. Luthen, Røskild, igne perierunt.

Anno

Anno Domini M. cc. xxxvi. Waldemar⁹ Episcop⁹ obiit, humilis monachus in Lyke. Conuentus missus in Paradiso.

Anno Dñi M. cc. xxxvii. dñs Petrus abbas Rurius Regij omnes possessiones dictæ domus eaten⁹ acquisitas cum villicis & colonis omnibus absolute libertati restituit ab omni impetitione exactoria & iure regio eximens eos, pro quinquaginta trib⁹ marcis denariorum vsualium quas Dño Abel inclyto Ducì lutiz, pro iam dicta exoluit libertate, ita quod nō sit eiusdē Ducis posterus liberum nec licitum hanc pactionem aliquo tempore infirmare iuxta intestationem priuilegij Principis memorati. Eodem anno Dux Abel duxit Mathildem filiam Comit⁹, quod rex Waldemar⁹ pater moleste tulit, timens per hoc futurum scisma inter fratres, quod & euenit. Nam ab illo die nunquam defecit bellum intestinum in Dacia inter reges & Duces & Comitibus, eos instigantibus, qui semper querunt mala Daciæ. Bellum fuit Scanæ inter Danos & Normannos. Tempestas fuit in die sancti Clementis.

Anno Dñi M. cc. xxxviii. Translatio S. Wilhelmi abbatis in Oppellut.

Anno Domini M. cc. xxxix. rex Ericus duxit Iudith, filiam Ducis Saxoniz in vxorem, cum quibus dispensatum est in quarta linea cōsanguinitatis, per dominum Papam Gregorium. Hierosolyma capitur a paganis.

Anno dñi M. cc. xl. Seulo Dux Norwegiæ cū filio occisus est a rege Haquino.

Anno dñi M. cc. xli. Obiit in clytæ recordationis rex Waldemar⁹ 11. in cœna Domini in cuius morte vere cecidit corona capitis Danorū. Nam ab illo, bellis intestinis & destruxioni mutuæ vacantes omnibus in circuitu nationibus facti sunt in derisum, sed & terræ quas patres eorum gladio suo gloriose acquisierant, nō solum ab eorum dominio recesserunt, verum & plagas maximas regno intulerunt, & illud miserabiliter confuderunt, principibus regni resistentibus, sexies se inuicem lacerantibus & vastantibus. Ericus rex filius Waldemari 11. monarchiam Daciæ optinuit. Eclipsis fuit. Petrus Stegit obiit.

Anno Domini M. cc. xlii. ortum est bellū inter fratres Ericum regem & Abel Ducem. Claustrum Ringstath igne periiit.

Anno Domini M. cc. xliiii. Claustrum monialium Roskild incensum est. Innocentius 1v. sedit.

Anno Dñi M. cc. xlv. Rex Ericus duxit exercitum Kalding.

Anno Domini M. cc. xlv. generale concilium fuit Lugduni. Nicolaus Episcopus Roskildensis fuit de Dacia.

Anno dñi M. cc. xlv. iacob⁹ Sunonis obiit. Rex Ericus mouit exercitū contra fratrem suum, illo cū exercitu Teutonico occurrēte, sed treuge factæ sunt ad rēpus.

Anno Domini M. cc. xlvii. Sora & Colbas igne perierunt. Othania à Teutonics incensa est. Rex Ericus oppidum Swineborg, quia plura cum regnum miserabiliter destruxissent, tandem fraterno sanguine, non multo post, sibi & regno, infamiam perpetuam facere non timuerunt.

Anno Domini M. cc. xlviii. Hauen à Lubecensibus incensa est, obiit Olavus pincerna. Nicolaus Episcopus Roskildensis obiit in Clareualle.

Anno Domini M. cc. xlix. Obiit Ericus. Rex Sueciæ obiit.

Anno Dñi M. cc. l. Dux Abel fratrem suum Ericum regē proditiose captiuauit in Sleswik in nocte beati Laurentij, quem quidam miles eiusdē ducis Lagho Gurmud scilicet, nauigio deportauit vsq; Myosund, ibiq; cum occidit, & duce ignorate, & in Sliā submersit. Eodē anno Waldemar⁹ filius Ducis Abel à scholis Parisiis, domum pergens, captus est per milites Domini Episcopi Colonienfis. CXI. Dux Abel in regem electus est & coronatus.

Anno Domini M. cc. li. Frethericus Imperator obiit. Obiit Comes Nicolaus. Ludewicus rex Franciæ captus est, & frater eius Robertus occisus.

Anno Dñi M. cc. lii. Rex Abel cum exercitu intrauit & Idarstath ad pugnam, ibiq; occisus est. Obiit Vffo Archiepiscopus.

CXII. Christophorus fit Rex Anno Dñi M. cc. liiii. Rex Christophorus tradidit

didit Waldemaro filio Regis Abel Ducatum cū vexillo apud Kalding. Bellum fuit Skeifsker inter regem Christophorum & Henricum Emelthorp.

Anno Dñi m. cc. ltv. Innocentius Papa iv. Alexander Papa cōsecratus. Iacobus fit Archiepiscopus & Petrus Skielin scilicet Episcopus Roskildensis.

Anno Domini m. cc. lvi. Kochkarle, Ware alle gallue moth Kylner Wilhelmus Imperator in Frisia obiit.

Anno Domini m. cc. lvii. Hakinus rex Norwegiz fuit in Dacia. Obiit Waldemarus Dux.

Anno Domini m. cc. lviii. Rex Ericus ab Ecclesia S. Petri transfertur à Christophero fratre suo Episcopo Nicolao absente. Bellum fuit inter regem & rusticos. Ciuitas Repin iudicio Dei cum omnibus attinentiis periiit.

Anno Domini m. cc. lxx. captus est Iacobus Archiepiscopus Lundensis, & carceratus in castro Hakenscog. Obiit Christophorus Ripens. Post quem:

CXIII. Ericus filius eius regnavit, qui multa mala fecit, Ecclesias spoliando, laesis & iniuriam passis iustitiam nullā faciendo. Monasteria quoq; quz patres eius per se & suos edificauerāt, per equos & canes miserabiliter attenuauit. Comes Holsatiz magnam partem ducatus vastauerunt. Iarmarus Princeps Rianorum, magnam partem Syalandiz vastauit.

Anno Domini m. cc. lxx. Iarmarus fecit stragem magnam rusticorum apud Nestwich. Qui etiam eodem anno obiit. Olauus Episcopus occiditur. Dux Ericus filius Abel regis receptus est in ducatum.

Anno Dñi m. cc. lxxi. Bellum fuit Lohete inter regem Ericum filium Christophori & Ericum ducem filium Abel, in vigilia sancti Olai, & cōtrita est pars regis, qui ibidem captus est cum matre sua Margareta regina.

Anno Domini m. cc. lxxii. Rex Ericus traditur Marchionibus, Regina liberata est. Dux de Brunfwik fuit in Dacia. Eclipsis solis fuit Nonas Augusti. Episcopus Nicolaus captus est.

Anno Domini m. cc. lxxiii. Iwarus Taki scilicet, & Petrus Fyn scilicet, suspensi sunt. Episcopus Nicolaus liberatus est.

Anno dñi m. cc. lxxiv. Rex Eric⁹ venit de captiuitate. Arwescogh destruitur.

Anno Domini m. cc. lxxv. Clemens Papa iv. sedit. Iacobus Archiepiscopus curiam adiit. Obiit Nicolaus Episcopus Sleswicensis. Electus est Bondo.

Anno Domini m. cc. lxxvi. venit Guido Cardinalis in Daciam & excōmunicauit regem & reginam. Biggeer Dux Sueciz obiit.

Anno Domini m. cc. lxxvii. obiit Domina Iugiborg de Kalcendborgh cōsecratus est Episcopus Bondo.

Anno Domini m. cc. lxxviii. Iacobus Archiepiscopus secundo curiam adiit. Castrum in Kalding edificatum est. Claustrum Loum igne periiit.

Anno Domini m. cc. lxxix. Captus est Conradus nepos Fretherici Imperatoris & decollatus est. Obiit Clemens Papa.

Anno Domini m. cc. lxxx. vacabat sedes Romana. Eclipsis solis fuit in mare, Lztare Hierusalem.

Anno Domini m. cc. lxxxi. combusta est ciuitas Ripensis. Obiit Lodewicus rex Franciz. Domicellus Nicolaus obiit.

Anno Domini m. cc. lxxxii. Obiit dux Ericus, & redditus est ducatus Erico regi cum filio Ducis. Andreas pincerna obiit. Creatus est Papa Gregorius qui colligauit Ecclesiam. Eodem anno xii. Kalendis Septembris Teutonici occupauerunt ciuitatem Sleswik multitudine copiosa, & vi. Kalendas quibusdā de exercitu amissis cū magno spolio & prēda pecorum diuersi generis recesserunt. Obiit Guido Cardinalis. Obiit Ducissa Margareta in partu.

Anno Domini m. cc. lxxxiii. Obiit Oskerus Episcopus Ripensis. Obiit dñs Michael abbas Ruris regis. Comes Rodulfus electus est in Imperatorem.

Anno dñi m. cc. lxxxiv. Obiit Iacobus Archiepiscopus Lundēsis. Generale concilium Lugduni celebratum est. Et tota Græcia ad fidem est conuersa.

Anno

Anno Dñi M. cc. lxxv. duæ turres Ecclesiæ S. Petri in Sleswik contuerunt, & magna pars eiusdē Ecclesiæ. Obiit Dñs Iohannes abbas. Cardinali relatū est interdictum per regnum Daciæ. Expeditio facta est ad Sueciam, & victi sunt Sueci.

Anno Domini M. cc. lxxvi. Obiit Orlandus Archiepiscopus electus Lundensis, & successit Thrugotus II. Archiepiscopus. Obiit papa Gregorius. Innocentius sedit. Post quem Otto bonus sedit quinque septimanis. Ericus dux Suecię obiit. Waldemarum rex Suecię exulauit in Dacia cum vxore & filiis.

Anno Domini M. cc. lxxvii. creatus est Papa Iohannes XXI. Obiit Petrus Episcopus Roskildensis. Et Stigotus eligitur.

Anno Domini M. cc. lxxviii. rex Waldemarum rediit ad Sueciam filio p obfide relicto. Obiit Papa Iohannes.

Anno Domini M. cc. lxxix. Domicellus Abel & Dux Albertus de Brunefwik obierunt.

Anno Domini M. cc. lxxx. Obiit Nicolaus Papa III. Obiit Thrugotus Archiepiscopus Lundensis. & successit Ioannes Droos X. Obiit Stigotus Episcopus Roskildens. & successit Ynguarus.

Anno Domini M. cc. lxxxi. creatus est Papa Martinus.

Anno Domini M. cc. lxxxii. Obiit Bondo Episcopus Sleswick. Electus est Iacobus. Maior Ecclesia Roskildensis succensa est. Lis oritur inter regē Ericum & principes.

Anno Domini M. cc. lxxxiii. pax reformatur Warthingborg. Waldemarum filius Erici ducis ducatum obtinuit, & Iacobus comitiam Hallandiz. Iacobus Episcopus Sleswicensis priuauit monachos Ruris regis decimis, & eorundem fecit verberari.

Anno Domini M. cc. lxxxiv. conuentus domus Ruris regis dispersus est.

Anno Domini M. cc. lxxxv. Rex Ericus filius Christophori captiuauit Waldemarum Ducem Iutiz & eius dapiferum.

Anno Dñi M. cc. lxxxvi. Dux Waldemarum restituitur de captiuitate. Rex Ericus occisus est in lecto, in nocte S. Cecilie à suis, quos maxime dilexerat, inflatis sibi vulneribus quinquaginta sex. Obiit Iohannes Episcopus. Orconensis. Claustrum monialium incensum est.

Anno dñi M. cc. lxxxvii. Cōuocato consilio regni, Dux Woldemarus recepit omnia quæ pater eius habuerat ante eum. Obiit Iacobus, tyrannus plus, quam Episcopus dicendus. Orta est magna dissensio inter meliores regni, de morte regis. Eodem anno in Pentecosten consilio celebrato generali in Nyborg. Comes Iacobus, Sotigotus Marscalcus, Petrus Iacob. scilicet & alij plures potentiores regni ex communi omnium decreto, vel additi sunt pro morte regis & proscripti. Quos collegit Ericus rex Norwegię in castro Kuneghel. Eodem tēpore Dux Waldemarum factus tutor regni. Eodem anno:

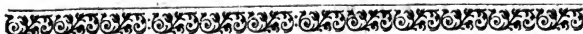
CXVII. Ericus filius Erici regis coronatur in die natalis Domini. Hic dictus Erik Menewort.

Anno Domini M. cc. lxxxviii. Stigotus marscalcus cum suis multa mala fecit. Obiit Norjutia clandestinis incurfibus. Obiit Domina Mechteldis regina. Dux Waldemarum duxit filiam Ducis Saxoniz vxorē suam in Daciā, cum qua priori anno celebrauerat nuptias in Molne. Sleswik perit igne proprio, quam Dux Waldemarum muniri fecit in circuitu, ex lignis quæ tulerat de castro Gottorpi, & destrui fecit castrum Gottorpi, quod pater eius Dux Ericus sumptibus maximis edificauerat, & erat quasi clauis & custodia totius Daciæ, Castrum Almethorpi destrudum est. Hactenus Ericus Rex Daciæ.

F I N I S.

Cc 4

IN.

I N D E X
T V M R E R V M T V M
N O M I N V M P R O P R I O R V M
I N H O C O P E R E C O N T E N T O -
rum locuples.

A.

A BELINVS Episcopus Alden-	Ansuerus Monachus,	53.
burgensis,	10. Anthropophagi,	67.
Adalberon Episc. Bremensis,	100. Anund,	42.
Adalbertus primus Episc. Magdenbur-	Archiepiscoporum Bremensium Histo-	
gensis,	ria,	77.
Adalberti Metropolitani obitus,	59. Arnulphus,	15.
Adaldagus,	19. Asgotus,	62.
Adaldagus Episc. Bremensis,	82. Assambeti Hesson,	262.
Adalgarius Archiepisc. Bremensis,	80.	
Adelbertus Marchio,	217.	
Adolphus comes Nassoniensis,	212.	
Adelbertus Diaconus,	31. Bardon Episcopus Moguntinus,	46.
Adelbertus Archiepiscopus,	38. Bartoldus Magnus,	106.
Agapetus Papa,	20. de Benedicto V. Pontifice maximo,	133.
Agnes Imperatrix Henrici mater,	96. Benno Dux Saxonum obiit,	29.
Albertus Episc. Bremensis,	90. Bernhardus Cranensis,	263.
Albertus Episc. Liouoniensis.	221. Bernardi Ducis Saxonie obitus,	92.
Albertus L. Magnus Episcopus Bre-	Bernardus Dux,	45.
menfis,	88. Bernhardus Dux insensissimus Ham-	
Albis inter flumines Saxonie maximus,	burgensibus,	49. 50.
3.	Bertoldus Episcopus Lubicensis,	287.
Aldenburg Sclauica lingua Stargarde	Bezelinus Episc. Bremensis.	87.
dicta,	206. Bezelinus Alebradus Episc. Hambur-	
Alebrandus,	36. gensis,	35.
Alexandri Papae ad Nordmannorum	Birka ciuitas,	69.
Regem Epistola,	42. Bonifacius Moguntinensis Episc. primo	
Ambitio thronorum fugienda,	19. ad conuertendos Saxones missus,	77.
Ansgarius,	78. Borchardus Episc. Bremensis,	128.
Ansgarius multos ad fidem Christianam	Bukkin,	15.
conuertit,	9. Bulla Aurea Caroli IV. super libertate	
Ansgarii Archiepisc. confirmatio,	145. Ecclesiastica,	201.
Anund Rex,	33.	
Ansgario confertur Episcopatus Bre-	Carolus Dux Burgundiorum,	255.
menfis,	11. Chine ciuitas,	94.

C.

Chri-

I N D E X.

Christianitas in Dania quādo recepta,

G.

20.
Christianus comes Aldenborgens. 104.
Chronica Sclauica, 203.
Circipani, 44.
Conflagratio domus S. Petri Bremæ, 37.
Conradus Abbas Hertzueldensis, 101.
Conradus Imperator, 34.
Conradus Rex, 18.
Cosma, 22.

Gaudbertus Episcopus, 10.
Gaudbertus Episcopus concilium con-
gregat, 11.
Gerardus Episc. 108.
Gerardus de Oldenborch, 255.
Gerardus Archiepisc. Moguntin. 287.
Gheroldus, 217.
Gisfelbertus Episc. Bremensis, 113.
Godeschalvus, 44.
Goslaria ciuitas, 58.
Gothefridus Comes de Arensberg, 128.
Gronlani, 61.
Gruntharius Colonienfis Episcop. 12.

D.

Daganus, 29.
Damiani, 22.
Dann Trinus Danorum Rex, 292.
Danorum & Nordmannorū reges, 13.
Decius Palatinus Comes, 55.
Disceptatio de Episcopatu Bremēsi, 11.

Halagland insula Normannia, 73.
Haldan, 13.
Hammaburg Metropolis, 21.

H.

Ebo à Papa Gregorio depositus, 10.
Edigon, 25.
Eizo monachus, 44.
Ekbertus Tarnuensis Episcopus, 62.
Elnoldus Archiepiscopus, 32.
Emma nobilis Senatrix, 37.
Emundus, 24.
Engelhardus Episc. Magdeburg. 46.
Episcopatus Ripensis, 28.
Episcopi Lubicensis iuramentū duplex.
Epist. Leonis Papæ ad Ansgarium, 146.
Epitaphium Benedicti V. Papæ, 134.
Erecon Episcop. Aldenburgerfis, 207.
Estlandi Dracones adorant, 66.
Euerhardus Episcop. Treuirenfis, 46.
Eylbertus Episcopus Mindenfis, 48.

Hantildus, 24.
Haroldus, 18.
Haroldus rex Danorum quando ba-
ptizatus, 8.
Haroldi mors, 25.
Hartuovicus Episc. Bremensis, 102.
Heidela, 20.
Henricus Caesar ingētibus diuitiis præ-
ditus, 46.
Henricus Comes de Suerin, 287.
Henricus Dux Brunsvicensis, 257.
Henricus Dux Brabantia, 109.
Henricus de Goltorn, 115.
Henricus Episcopus Bremensis, 255.
Henricus Conradi Imperat. filius, 34.
Helnoldi Historiu, 274.
Hericus Sueonum Rex, 28.

F.

Florentinus de Bronckhorst, 116.
Frederici Imperatoris cum Mediolanē-
sibus pugna, 104.
Fridericus Comes Palatinus, 57.
Fridericus Episc. Bremensis, 19.
Fridericus Marchio Brandenburgē-
sis, 292.
Fresia regio, 50.
Fresonum gens, 29.

Hermannus Archiepiscopus, 35.
Hermannus Episcopus Bremensis, 87.
Hermannus Episcop. Colonienfis, 48.
Heruri & Eueldi ubi degant, 204.
Hildeboldus Episc. Bremensis, 112.
Historia propagationis Ecclesiæ Ham-
inaburgerfis, 3.
Historica Enarratio de origine gentis
Danorū eorūque regibus, 292. & seq.

Hoge-

I N D E X.

<i>Hogerus,</i>	16.	<i>est, 70. sterilissima omnium regio.</i>
<i>Hosius Episc. Bremensis,</i>	80.	<i>num, 71.</i>
<i>Humbertus,</i>	99.	<i>Normanniam qui primus visitavit, 71.</i>

L.

<i>Iacobus Sueonũ Rex Christianissimus,</i>		<i>Obotritorum ciuitas, 13.</i>
91.		<i>Obotriti qui sint, 4.</i>
<i>Iacobus Sueonie Rex, 41. eius mors, 42.</i>		<i>Oceanus Frefonicus, 63.</i>
<i>Imperatorem qui eligant,</i>	111.	<i>Olaphus, 16.</i>
<i>Ioannes de Monte Regio,</i>	260.	<i>Olaph Nordmannorum Princeps eligi-</i>
<i>Iohannes Episcopus Senex,</i>	13.	<i>tur, 31.</i>
<i>Iohannes Papa,</i>	21.	<i>Olaph Trucconis filius, 28.</i>
<i>Islani,</i>	61.	<i>Olla Vulcani, 24.</i>
<i>Iulianus de Medicis,</i>	262.	<i>Ordolfus Saxonie dux, 50.</i>
<i>Iutland,</i>	61.	<i>Orestes, 57.</i>

K.

<i>Knut,</i>	31.	<i>Ostrogothia, 68.</i>
		<i>Otto Rex, 20.</i>

L.

<i>Lanfrancus Philosophus,</i>	14.	<i>Otto Caesar, 20.</i>
<i>Lancea Imperialis,</i>	81.	<i>Otto Imperator Sclauoniam ad fidem</i>
<i>Leimarus,</i>	99.	<i>Christi reduxit, 206.</i>
<i>Leo Papa moritur,</i>	47.	<i>Otto Imperator domitor gentium septē-</i>
<i>Leudericus,</i>	10.	<i>trionalium, 24.</i>
<i>LeudERICI Episc. Bremensis obitus,</i>	11.	<i>Otto Traiectensis Episcopus, 109.</i>
<i>Libentius,</i>	33.	<i>Otto Dux Brunsvicensis Bremam obsi-</i>
<i>Libentius Episc. Bremensis,</i>	83.	<i>det, 116.</i>
<i>Libentius 11. Archiepisc. Bremensis,</i>	85.	<i>Ottonis Imperatoris obitus, 25.</i>
<i>Lotharius Imperator,</i>	101.	

P.

<i>Ludericus Episc. Bremensis.</i>	78.	<i>Pastores pecudum in Nordmānia sunt</i>
<i>Luthervici Imperatoris obitus,</i>	10.	<i>nobilissimi, 71.</i>
		<i>Petrus Bentzo, 259.</i>

M.

<i>Magdeburg ab Ottone condita,</i>	22.	<i>Pippinus pater Caroli, 5.</i>
<i>Martinus de Huda,</i>	129.	<i>Pluffo cladis ingentis author, 53.</i>
<i>Matthias Rex Vngarie,</i>	255.	<i>Polabingi, 44.</i>
<i>Matthie regis Vngarie pugna cū Ma-</i>		<i>Polonia magna Slauorũ Prouincia, 203.</i>
<i>humete,</i>	263.	<i>Pontificũ Aldenburgenſium series, 241.</i>
<i>Mediolanũ Friderico Imperatori tra-</i>		<i>242. 243. & seqq.</i>

<i>ditur,</i>	104.	<i>Privilegiũ Papa in ordinãdis Episc. 12.</i>
<i>Merſindis Vates,</i>	85.	<i>Privilegia Ecclesie Hamburgenſis, 143.</i>
<i>Metropolitanus,</i>	41.	<i>145. 146. 147. 148. & seqq.</i>
<i>Monomachus Græcorũ Imperator,</i>	47.	<i>Proſperitas vite humane fallax, 59.</i>

N.

<i>Nobilissimi Saxonie fluuij qui sint,</i>	3.	<i>rita, 63.</i>
---	----	------------------

<i>Nordalbingia,</i>	205.	
<i>Nordmannia ultima orbis prouincia</i>		<i>Rabbodus Episcopus, 14.</i>

R.

Redi-

I N D E X.

Redigast Paganorum Deus,	13.	Synodus prima Moguntia habita,	90.
Reinwardus,	17.	T.	
Reinbertus Episcopus,	79.	Tholff Episcopus Trondemmensis,	72.
Reinwardus Episc. Bremensis,	81.	Theotymus Scytarum Episcopus,	31.
Rembertus,	10.	Thiadericus Comes,	27.
Rimberdus Diaconus,	13.	Transmarini,	62.
Rex Francia cum militibus Terrâ san-		Troglodite,	67.
ctam intrat,	111.	Trödemmis metropolis Normănie,	71.
Rodolphus Comes in Thietmarsia,	101.	V.	
Rosaueldum ciuitas,	56.	Ubsola,	18.
Roschild Metropolis Selandie,	64.	Vetus scriptû de Ecclesia Bremēsi,	132.
Rumigeruli qui,	49.	Uicelinus vir sanctus,	214.
Rupertus comes Palatinus,	262.	Vita humane fragilitas,	19.
Rutia,	203.	Vites in VVinlandia sponte nasci,	73.
S.		Vnni,	17.
Sala fluius,	3.	Vnno Episc. Bremensis,	81.
Sancti Ansgarij Legatio,	74.	Vnrvanus Archiepiscopus,	39.
Saxones olim quos Deos coluerint,	4.	Vnrvanus Episcopus Bremensis,	84.
Saxones quomodo ad cultum diuinum		VV.	
peruenerint,	43.	VVidgerus,	16.
Saxonia pars Germanie,	3.	VVegon,	25.
Saxonia in octo Episcopat. diuisa,	204.	VVelatabi,	66.
Saxonia quando primo Ducem accepe-		VVendilgard,	22.
rit,	20.	VVeigel Madeburgensis Episc.	58.
Saxonia miraculum,	84.	VVidekind quando baptizatus,	6.
Saxonum gens ferocissima,	3.	VVilhelmus dux Brunsvicēsis Episco-	
Saxonum gens ab Anglis egreditur,	4.	patum Verdensē inuadit,	241.
Schliasfvoik ciuitas funditus excisa,	95.	VVillehadi,	19.
Schliasfvoik Saxonum ciuitas à paga-		VVillericus Episc. Bremensis,	77.
nis euertitur,	53.	VVilzi,	23.
Sclauia duplex: maior et minor,	203.	VVinifridus Anglus primo Australes	
Sclauī quando Christiani facti,	23.	gentes ad diuinum cultû adduxit, s.	
Sergius,	20.	VVinuli	66.
Sigefridus Nortmannorum Episc.	42.	VVinuli populi fortitudine celebres,	44.
Somnium miraculosum,	69.70.	VVoldemarus Episc. Slesfvicensis Ec-	
Sors vite humane fallax,	59.	clesie,	108.
Sturmiorum Prouincia,	45.	VVolfredus,	33.
Suein Rex Danorum,	54.	X.	
Sueonum genti ordinatur Episc.	91.	Xenodochium Bremense,	15.
Sueonum populi multiplices,	48.	Z.	
Sueonum superstitio,	69.	Zacharias Papa,	81.
Synodus Episcoporum habita,	47.		

F I N I S.

1. The first part of the paper is devoted to a general
 introduction of the subject and to a brief review of the
 literature on the topic. The second part is devoted to a
 detailed study of the various aspects of the problem.
 The third part is devoted to a study of the various
 methods which have been proposed for the solution of the
 problem. The fourth part is devoted to a study of the
 various results which have been obtained by these methods.
 The fifth part is devoted to a study of the various
 applications of the results obtained. The sixth part is
 devoted to a study of the various conclusions which can
 be drawn from the results obtained. The seventh part is
 devoted to a study of the various suggestions which can
 be made for further research. The eighth part is devoted
 to a study of the various references which have been
 given in the paper. The ninth part is devoted to a study
 of the various acknowledgments which have been made in
 the paper. The tenth part is devoted to a study of the
 various appendices which have been given in the paper.